

וְיִשְׂרָאֵל יִשְׂרָאֵל הַשְּׂדֵדָה וְגִדְדִלְיוֹ אֵי אֶפְסָד לִפְנֵי
מֵאֵמֶר

וְיִשְׂרָאֵל בְּעֵז אֵל רֹזֵת

ליקוטי מוהר"ן קמא
תורה ס"ה
עם ליקוטים וביאורים

כולל חצות
KOLLE CHOFETZ
— אי"ן יעדא —

מֵאֵמֶר
יִשְׂרָאֵל בְּעֵז
אֵל רֹזֵת

ליקוטי מוהר"ן
קמא
תורה ס"ה
עם ליקוטים
וביאורים

מאמר

ויאמר בעז אל רות

תורה ס"ה

מספר הק' ליקוטי מוהר"ן חלק ראשון
עם כל המפרשים והליקוטים

יו"ל ע"י

חבורת ההולכים בתורת ה'

כולל חצות
KOLLEL CHATZOS
— ארץ ישראל —

אלול תשפ"ב

קובץ מפרשים וליקוטים על תורה ס"ה "ויאמר בועז אל רות"

מספר הק' ליקוטי מוהר"ן חלק א'

❧ תוכן הענינים ❧

מבוא.....א

ליקוטי מוהר"ן.....ד

ליקוטי תפילות.....יב

קיצור ליקוטי מוהר"ן.....כ

עלים לתרופה.....כד

שיחות על התורה.....לד

פרפראות לחכמה.....מו

ביאור הליקוטים.....נא

יקרא דשבתא.....נו

זמרת הארץ.....סה

ליקוטי הלכות.....פח

נטילת ידיים שחרית ד'.....סח

שליח ציבור.....פא

קריאת שמע א'.....פג

ברכת הריח ג'.....פה

תפילת ערבית ד'.....צא

מילה ה'.....קל

נזקי שכנים א'.....קנד

מצרנות א'.....קנט

חכירות וקבלנות א'.....קסא

ונוסף על זה:

ליקוטי מוהר"ן המבואר - פירוש נעימות נצח

פירוש מתיבתא - לליקוטי מוהר"ן

ליקוטי מוהר"ן - עם פירוש וביאור עוטה אור

מבוא והקדמה

ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, הנה באים לקראתינו ימים הנוראים הקדושים, ימי אלול ור"ה ויום הכיפורים וסוכות, ימי רחמים ורצון, ואיתם עמם הלילות מתארכים, מחמשה עשר באב ואילך וכמ"ש חז"ל, והזמן גרמא להתעורר ולהתחדש בעבודת הקודש של קימת חצות שהיא עיקר עבודת איש הישראלי.

לכה דודי נצא השדה, נלכה נא בימים אלו בתורה הקדושה והנפלאה 'ויאמר בועז אל רות' להתעורר מחדש בהתקרבותינו לבעל השדה, אשר בוודאי יתקננו בזה ובבא, וכאשר אמר והבטיח קודם פטירתו כצאתי את העיר אפרוש את כפי, בהצביעו אל הגן והשדה אשר שם איוה למושב לו להיטמן ולעסוק בתיקוני הדורות לנצח.

ומה גם שעל העת רצון הנורא של חצות לילה נאמר היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך, ואז הקב"ה וכל מלאכי השרת צייתין לקליה, ובעל השדה עם כל הצדיקים נכנסים לשדה העליונה, דודי ירד לגנו לרעות בגנים להשתעשע וללקוט שושנים ופרחים נאים, וכל זה הכנה לתפילה באור הבוקר, בעת ליקוט וקיבוץ תיבות התפילה יחד עם נשמות השדה הק'.

ועל כן ליקטנו וקיבצנו ציצים ופרחים ושושנים נאים, מכל הדודאים אשר מצאנו בשדה, התפילות השיחות המכתבים המפרשים וההלכות, אשר סביבות התורה הנפלאה הזאת, לעשות מכל אלו אחד בקובץ נאה ומפואר.

אנו תקוה שקובץ זה יהיה לתועלת לכל החפצים לילך עם התורה, ונוכה להאיר עיני בעל השדה וכו', ולראות את הבנין הקדוש להשראת השכינה עומד על תילו על כל אנפיו והיכליו, ועיננו תראינה בביאת משיח צדקנו בב"א.

הכ"ד

זעירא דמן חבריא

יהושע מאיר דויטש

כולל חצות - ארץ ישראל

תורה ס"ה

וַיֹּאמֶר בְּעֵז אֵל רוּת, הֲלֹא שָׁמַעַתְּ בְּתִי, אֵל תְּלַכִּי לְלֶקֶט בְּשָׂדֵה אַחֵר, וְגַם לֹא תַעֲבֹרִי מִזֶּה וְכוּ'. עֵינֶיךָ בְּשָׂדֵה אֲשֶׁר יִקְצְרוּן, וְהִלַכְתְּ אַחֲרֵיהֶן, הֲלוֹא צִוִּיתִי אֶת הַנְּעָרִים לְבִלְתִּי נִגְעָה. וְצַמַּת, וְהִלַכְתְּ אֶל הַכְּלָיִם וְשִׁתִּית, מֵאֲשֶׁר יִשְׁאַבּוּן הַנְּעָרִים (רות ב):

א דַּע, כִּי יֵשׁ שָׂדֵה, וְשֵׁם גְּדֹלִים אֵילָנוֹת וְעֹשְׁבִים יָפִים וְנָאִים מְאֹד. וְגִדְל יָקָר יָפִי הַשָּׂדֵה וְגִדְלוֹ יֵאָמֵר לְסֵפֶר, אֲשֶׁרֵי עֵין רְאֵתָה זֹאת. וְאֵילָנוֹת וְעֹשְׁבִים, הֵם בְּחִינַת נִשְׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת הַגְּדֹלִים שֵׁם. וְיֵשׁ בְּמָה וְכַמָּה נִשְׁמוֹת עֲרֻמוֹת, שֶׁהֵם נָעִים וְנָדִים מִחוּץ לְשָׂדֵה, וּמִמְתִּינִים וּמִצְפִּים עַל תְּקוּן, שְׂיֻכְלוּ לָשׁוּב וּלְכַנֵּם אֶל מְקוֹמָם. וְגַם אֶפְלוּ נִשְׁמָה גְדוֹלָה, שְׂבֵה תְלוּוִים בְּמָה נִשְׁמוֹת, לְפַעְמִים כְּשֶׁהִיא יוֹצֵאת לְחוּץ, קְנֵשָׁה לָהּ לְחֹזֵר לְשֵׁם. וְהֵם כָּלֵם מִבְּקָשִׁים וּמִצְפִּים עַל בַּעַל הַשָּׂדֵה, שְׂיֻכְל לְהַתְעַסֵּק בְּצַרְדָּה תְּקוּנָם. וְיֵשׁ נִשְׁמָה, שֶׁתְּקוּנָה עַל-יְדֵי מִיתָה שֶׁל אַחֵר, אוֹ עַל-יְדֵי מִצְוָה וְעִבּוּדָה שֶׁל אַחֵר:

וּמִי שֶׁרוֹצֵה לְחַגֵּר מִתְּנִיּוֹ, לְהַכְנִים עֲצֻמוֹ לְהִיּוֹת הוּא הַבַּעַל הַשָּׂדֵה, צָרִיךְ לְהִיּוֹת אִישׁ אָמוּד וְתַקִּיף, וְגִבּוֹר חֵיל, וְחָכָם,

וְצָדִיק גְּדוֹל מְאֹד. כִּי צָרִיךְ לְהִיּוֹת אָדָם גְּדוֹל וּמְפֹלֵג בְּמַעֲלָה מְאֹד. וְיֵשׁ אַחֵר, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְגַמֵּר הָעֵנִיָּן כִּי אִם עִם מִיתָתוֹ. וְאֶפְלוּ לָזֶה צָרִיךְ לְהִיּוֹת גְּדוֹל מְאֹד, כִּי יֵשׁ בְּמָה וְכַמָּה גְּדוֹלִים, שֶׁאֶפְלוּ עִם מִיתָתָם לֹא יוֹעִילוּ. רַק אִם יֵשׁ אָדָם גְּדוֹל וּמְפֹלֵג בְּמַעֲלָה מְאֹד מְאֹד, יָכוֹל לְגַמֵּר מַה שֶׁצָּרִיךְ בְּחַיִּים חַיּוֹתוֹ. כִּי הִרְבֵּה יְסוּרֵין וּדְבָרִים קָשִׁים עוֹבְרֵין עָלָיו, אֲךָ עַל יְדֵי גְדֻלּוֹתוֹ וּמַעֲלָתוֹ עוֹבֵר עַל כָּלֵם, וְעוֹשֶׂה פְעֻלוֹת הַשָּׂדֵה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. וּכְשִׁזּוֹכָה לְתַקֵּן הַנִּשְׁמוֹת וּלְהַכְנִים, אֲזִי טוֹב וַיִּפֶּה מְאֹד לְהַתְפַּלֵּל, כִּי אֲזִי הַתְּפִלָּה עַל תְּקוּנָה:

זֶה הַבַּעַל הַשָּׂדֵה, הוּא מְשַׁנֵּיחַ וּמְשַׁתַּדֵּל תְּמִיד לְהַשְׁקוֹת הָאֵילָנוֹת וּלְגַדְלָם, וּבִשְׂאֵר תְּקוּנֵי הַשָּׂדֵה. וּלְהַרְחִיק הָאֵילָנוֹת זֶה מִזֶּה הִרְחָקָה הָרְאוּי, שֶׁלֹּא יִכְחִישׁ אַחֵר אֶת חֵבְרוֹ. כִּי לְפַעְמִים צָרִיךְ לְהִרְאוֹת לְמִקְרָב גְּדוֹל הִרְחָקָה גְדוֹלָה, כִּדִּי שֶׁלֹּא יִכְחִישׁ אֶת חֵבְרוֹ:

ב וְדַע, שֶׁכְּשֶׁהַנִּשְׁמוֹת עוֹשִׂין פְּרוֹת שֶׁעוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם. אֲזִי מְאִירֵין עֵינֵי בַּעַל הַשָּׂדֵה, וַיְכוּלֵין לְהִיּוֹת צוֹפֵין וְרוֹאֵין בְּמְקוֹם שֶׁצָּרִיךְ. וְזֶה בְּחִינַת (בַּמִּדְבָּר כ"ג): "שָׂדֵה צוֹפִים". אֲבָל כְּשֶׁאֵין עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, חֵם וְשָׁלוֹם, אֲזִי נִתְחַשְׁכִּים עֵינָיו, חֵם וְשָׁלוֹם. וְזֶה בְּחִינַת: "שָׂדֵה בּוֹכִים"

(אֵהָלוֹת פָּרַק י"ח מֵעַד קָטָן ה': עֵין שָׁם), כִּי בְּכִי
 הוּא קִלְקוּל הָרְאוֹת, כְּמוֹ שְׁכַתוּב (קִהְלֹת
 י"ב): "וְשָׁבוּ הָעֵבִים אַחֲרֵי הַגְּשָׁם", וְדַרְשׁוּ
 רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָה (שְׁבַת קנ"א:): "זֶה
 הָרְאוֹת שֶׁהוֹלֵךְ אַחֲרֵי הַבְּכִי. וְכִשְׁעִינֵיו
 מְאִירוֹת וְצוֹפוֹת, בְּבַחֲיִנוֹת 'שְׂדֵה צוֹפִים'
 הַג"ל, אֲזִי יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד,
 לְהִבְיֹאוֹ אֶל הַתְּכָלִית. הֵינּוּ שְׂיָכוֹל
 לְהִסְתַּכֵּל בְּהַדְּבוֹר שֶׁל כָּל אֶחָד, אִם אֵינּוּ
 עַל תְּקוּנָתוֹ בְּשִׁלְמוֹת, מִחֲמַת שְׁרַחֲוֹק
 מִהַתְּכָלִית עֲדִין, אֲזִי הוּא מְבִיאוֹ אֶל
 הַתְּכָלִית, וְאֵז הַדְּבוֹר כְּהִגָּן בְּשִׁלְמוֹת.

כִּי כָּל דְּבוֹר וְדְבוֹר הוּא עוֹלָם מְלֵא,
 וְכִשְׁאָדָם עוֹמֵד לְהַתְּפַלֵּל, וּמְדַבֵּר דְּבוּרֵי
 הַתְּפִלָּה, אֲזִי הוּא מְלַקֵּט צִיצִים וּפְרָחִים
 וְשׁוֹשְׁנִים נְאִים. כְּאָדָם הַהוֹלֵךְ בְּשָׂדֵה,
 וּמְלַקֵּט שׁוֹשְׁנִים וּפְרָחִים נְאִים אַחַת
 לְאַחַת, עַד שֶׁעוֹשֶׂה אֲגָדָה אַחַת. וְאַחֲרֵי
 כֵּן מְלַקֵּט עוֹד אַחַת לְאַחַת וְעוֹשֶׂה אֲגָדָה
 אַחֲרֵת וּמְחַבְּרֵם יַחַד, וְכֵן הוֹלֵךְ וּמְלַקֵּט
 וּמְקַבֵּץ כַּמָּה וְכַמָּה אֲגָדוֹת יָפִים וְנְאִים.
 כְּמוֹ כֵּן הוּא הוֹלֵךְ בְּתְפִלָּה מְאוֹת לְאוֹת,
 עַד שֶׁמִּתְחַבְּרִים כַּמָּה אוֹתִיּוֹת, וְנִעֲשֶׂה
 מֵהֶם דְּבוֹר. וְכֵן עוֹשֶׂה בְּתִבּוֹת שְׁלֵמוֹת,
 וְאַחֲרֵי כֵּן גִּתְחַבְּרִין שְׁתֵּי הַתְּבּוֹת. וְאַחֲרֵי
 כֵּן הוֹלֵךְ וּמְלַקֵּט יוֹתֵר, עַד שֶׁגּוֹמֵר בְּרִכָּה
 אַחַת. וְאַחֲרֵי כֵּן מְלַקֵּט יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְהוֹלֵךְ

מְאִבּוֹת לְגְבוּרוֹת, וּמְגְבוּרוֹת לְקִדְשׁוֹת, וְכֵן
 הוֹלֵךְ לְהֵלֵךְ יוֹתֵר. מִי יִפְאֵר גְּדֹל פְּאֵר
 הַלְּקוּטִים וְהַקְּבוּצִים, שֶׁאָדָם מְלַקֵּט
 וּמְקַבֵּץ בְּדְבוּרֵי הַתְּפִלָּה.

וְכִשְׁהַדְּבוֹר יוֹצֵא, וְהַדְּבוֹר הוּא יוֹצֵא
 מִהַנְּפֶשׁ, כְּמוֹ שְׁכַתוּב (פְּרָאשִׁית ב): "וַיְהִי
 הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה", וְתִרְגּוּמוֹ: 'לְרוּחַ
 מְמַלְלָא'. וְהַדְּבוֹר כָּאֵל וְנִשְׁמָע לְאֲזִינוֹ, כְּמוֹ
 שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָה (פְּרָכוֹת
 ט"ו) 'הַשְּׁמַע לְאֲזִנְךָ מַה שֶּׁאַתָּה מוֹצִיא
 בְּפִיךָ'. אֲזִי הַדְּבוֹר מְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן מִהַנְּפֶשׁ,
 לְבַל תִּפְרֹד מִמֶּנּוּ. וְתַכְּף כְּשִׁיּוֹצֵא אוֹת
 רֵאשׁוֹנָה, כְּגוֹן אוֹת בֵּי"ת מִתְּבַת פְּרוּךְ, אֲזִי
 מְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן מִהַנְּפֶשׁ לְבַל תִּפְרֹד מִמֶּנּוּ.
 כִּי אִיךָ תוּכַל לְהַתְּפַרֵּד מִמֶּנּוּ, לְגְדֹל
 הַהִתְקַשְׁרוֹת וְהָאֵהָבָה שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵינוּ. כִּי
 אַתָּה רוֹאֶה אֶת יָקָר יְפִי וְזוּי וְהַדְּרִי
 וְתִפְאֲרָתִי, וְאִיךָ תוּכַל לְנַתֵּק עֲצָמְךָ מִמֶּנּוּ
 וּלְפָרֹד מֵאַתִּי. הֵן אַמַּת, שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לִילֵךְ
 יוֹתֵר, כְּדֵי לְלַקֵּט עוֹד סְגֻלוֹת יְקָרוֹת
 וְחִמּוּדוֹת גְּדוֹלוֹת, אֲבָל אִיךָ תוּכַל לְפָרֹד
 מִמֶּנּוּ וּלְשַׁכַּח אוֹתִי, עַל כָּל פְּנִים תִּרְאֶה
 שֶׁבְּכָל מְקוֹם שֶׁתִּלְךָ וְתִבּוֹא לְשֵׁם לֹא
 תִשְׁכַּח אוֹתִי, וְלֹא תִפְרֹד מִמֶּנּוּ. מְכַל שֶׁכֵּן
 כְּשֶׁגּוֹמֵר תְּבָה אַחַת, אֲזִי כָּל הַתְּבָה
 מְבַקֵּשֶׁת כָּל הַג"ל. וּמְלַפֶּפֶת וּמְחַבֶּקֶת
 אוֹתוֹ, וְאֵינָה מְנַחֶת אוֹתוֹ לִילֵךְ מֵאַתָּה

כנ"ל.

ובאמת הוא צריך ומכרח לדבר עוד הרבה דבורים, וכמה ברכות וענינים עד גמר התפלה. על כן הכלל שצריך לעשות אחד מכל התפלה בלה. ובכל דבור שמדבר, יהיה נמצא שם כל הדבורים של התפלה ומהתחלת התפלה עד הסוף יהיה הכל אחד. וכשעומד בהדבור האחרון של התפלה, יהיה עדין עומד בתבה ראשונה של התפלה. כדי שעל ידי זה יוכל להתפלל כל התפלה בלה, ואף על פי כן לא יתפרד אפלו מאות ראשונה של התפלה:

ג ודע, שבחינה זו, הינו בחינת אחד, זה הוא בחינת התכלית. כמו שכתוב (זכריה י"ד): "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". 'וביום ההוא', הינו התכלית. והוא בחינת כלו טוב, כי אחד הוא כלו טוב. כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (פסחים ג) על פסוק זה: "ביום ההוא יהיה ה' אחד" וכו', 'אטו האדנא לאו אחד הוא, אלא האדנא מברכין על הרעה: 'דין אמת', ועל הטובה: 'הטוב והמיטיב', אבל לעתיד יברכו על הכל הטוב והמיטיב. נמצא, שבחינת אחד הוא התכלית. והוא כלו טוב, כי התכלית הוא כלו טוב. כי אפלו כל הצרות והיסורין

והרעות העוברין על האדם, חס ושלום, אם יסתכל על התכלית, בודאי אינם רעות כלל, רק טובות גדולות. כי בודאי כל היסורין באים בכונה מהשם יתברך לטובתו, אם להזכירו שישוב בתשובה, אם למרק עוונותיו. ואם כן היסורין הם טובות גדולות, כי פונת השם יתברך הוא בודאי רק לטובה. נמצא, שבכל הרעות והיסורין שיש לאדם, חס ושלום, אם יסתכל על התכלית, הינו פונת השם יתברך, לא יהיה לו יסורין כלל. רק אדרבא יתמלא שמחה, מגדל רב הטובה שישתכל בתכלית היסורין הללו. כי התכלית הוא כלו טוב. כלו אחד כנ"ל. ובאמת אין שום רע בעולם, רק כלו טוב.

אך עקר הצער שיש לאדם מהיסורין שעוברים עליו, חס ושלום. הוא רק מחמת שלוקחין מהאדם הדעת, עד שאין יכול להסתכל על התכלית, שהוא כלו טוב, ואז מרגיש צער וכאב היסורין. כי כשיש לו דעת, ומסתכל על התכלית, אינו מרגיש כלל הצער של היסורין כנ"ל. וכזה תבין דבר נעלם ונסתר, מה שנמבע בנפש האדם, כשיש לו יסורין גדולים, רחמנא לצלן, כגון למשל כשחותרין איזה איבר לאדם, חס ושלום. אזי סותם ועוצם את עיניו בחזק. כי זה אנו רואים בחוש,

כְּשֶׁאָדָם רוֹצֵה לְהִסְתַּכֵּל עַל דְּבַר שֶׁהוּא רְחוֹק מִמֶּנּוּ, אֵיזִי סוֹתֵם אֶת עֵינָיו, וּמְצַמְצָם וּמְכוּיֵן הָרְאוֹת, כְּדִי לִכְוֵן הָרְאוֹת אֶל הַדְּבַר הָרְחוֹק שֶׁרוֹצֵה לְרְאוֹת. וְזֶה מַחֲמַת כִּי הָרְאוֹת הוּא מְשַׁרֵּת וְשֹׁלֵיחַ שֶׁל הַמַּחַ, לְהֵבִיא הַדְּבַר שֶׁרוֹאֶה לְתוֹךְ הַמַּחַ.

כִּי עֵקֶר הָרְאִיָּה הִיא הַיְדִיעָה, דְּהֵינּוּ לִידַע מֵהוּת הַדְּבַר שֶׁרוֹאֶה, וְהַיְדִיעָה הִיא בַּמַּחַ. וּכְשֶׁרוֹצֵה הַמַּחַ לִידַע זֶה הַדְּבַר שֶׁעוֹמֵד בְּגַדּוֹ, אֵיזִי הוּא שׁוֹלַח אֶת הָרְאוֹת, וְהָרְאוֹת הוֹלְךָ וְרוֹאֶה הַדְּבַר, וּמְבִיא לְתוֹךְ הַמַּחַ, וְאֵיזִי יוֹדַע מֵה שֶׁרוֹאֶה. וְעַל כֵּן כְּשֶׁמְעִבִירִין דְּבַר לִפְנֵי אָדָם בְּמַהֲרָה גְדוֹל, אֵינּוּ יוֹדַע מֵהוּת הַדְּבַר, אִם שֶׁבְּאֵמֶת רָאָה הַדְּבַר בְּעֵינָיו מִמַּשׁ, עִם כָּל זֶה מַחֲמַת הַמַּהֲרָה, לֹא הִיָּה פְּנָאִי לְהֵבִיא הַדְּבַר לְתוֹךְ הַמַּחַ. וְעַל כֵּן כְּשֶׁהַדְּבַר רְחוֹק מִמֶּנּוּ, אֵיזִי כֹחַ בְּהָרְאוֹת לִילְךָ לְשֵׁם וְלְהֵבִיא לְתוֹךְ הַמַּחַ, מַחֲמַת שֶׁהַדְּבָרִים אֲחֵרִים שֶׁרוֹאֶה מִן הַצַּד מְבַלְבְּלִים אוֹתוֹ. וְכֵן מַחֲמַת הַפְּזוּר שֶׁנִּתְפָּזֵר הָרְאוֹת, עַל-יְדֵי-זֶה הוּא נִקְלָשׁ, וְאֵיזִי כּוֹ כֹחַ לְהֵבִיא הַדְּבַר שֶׁרוֹאֶה לְתוֹךְ הַמַּחַ. עַל-כֵּן צָרִיךְ לְסַתֵּם אֶת עֵינָיו, וְלְצַמְצָם הָרְאוֹת, וְלִכְוֵנוֹ אֶל הַדְּבַר שֶׁצָּרִיךְ, כְּדִי שְׁלֹא יִבְלַבְּלוּ דְבָרִים אֲחֵרִים. וְגַם כְּדִי שִׁיתְחַזֵּק כֹּחַ הָרְאוֹת, וְלֹא יִהְיֶה קְלוּשׁ, וְאֵיזִי יוֹכֵל לְרְאוֹת

הַדְּבַר הָרְחוֹק כִּנ"ל. כְּמוֹ כֵּן, כְּשֶׁרוֹצִים לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתְּכֵלִית, שֶׁהוּא כְּלוֹ טוֹב, כְּלוֹ אֶחָד. צָרִיךְ לְסַתֵּם אֶת עֵינָיו, וְלִכְוֵן הַהִסְתַּכְלוֹת אֶל הַתְּכֵלִית.

כִּי אִזֵּר הַתְּכֵלִית הַזֶּה הִיא רְחוֹקָה מֵהָאָדָם, וְאֵי אֶפְשָׁר לְרְאוֹתוֹ כִּי אִם בְּסִתְיָמוֹ דְּעֵינָיו. שֶׁצָּרִיךְ לְסַתֵּם אֶת הָעֵינָיִם לְגַמְרֵי, וְלְסַגְּרָם בְּחֻזְקָה מְאֹד, אִם גַּם לְדַחֲקָם בְּהֶאֱצָבַע, כְּדִי לְסַתֵּם לְגַמְרֵי, וְאֵי יוֹכֵל לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתְּכֵלִית הַזֶּה. הֵינּוּ שֶׁצָּרִיךְ לְסַתֵּם אֶת עֵינָיו מִחֻזּוֹ דְּהֵאִי עַלְמָא לְגַמְרֵי, לְהַעֲלִים עֵינָיו וְלְסַגְּרָם מְאֹד, לְכַלֵּי לְהִסְתַּכֵּל כָּלָל עַל תְּאוֹת עוֹלָם הַזֶּה וְהַבְּלָיו. וְאֵי יוֹכֵל לְרְאוֹת וְלִהְיוֹת אִזֵּר הַתְּכֵלִית הַזֶּה, שֶׁכְּלוֹ טוֹב. וְאֵי יִתְבַּטְּלוּ הַיְסוּרִין כִּנ"ל, כִּי עֵקֶר הַיְסוּרִין מַחֲמַת שֶׁרְחוֹק מֵהַתְּכֵלִית כִּנ"ל. וְעַל כֵּן נִמְטָע בְּנַפְשׁ הָאָדָם לְסַתֵּם עֵינָיו בְּשַׁעַת יְסוּרִין כִּנ"ל, כְּדִי לְבַרַח מֵהַיְסוּרִין וְלִבְטָלָם, עַל יְדֵי הַהִסְתַּכְלוֹת עַל הַתְּכֵלִית, שֶׁהוּא כְּלוֹ טוֹב. שֶׁהַהִסְתַּכְלוֹת הַזֹּאת אֵי אֶפְשָׁר, כִּי-אִם עַל-יְדֵי סִתְיָמַת הָעֵינָיִם כִּנ"ל. וְאִם שֶׁהָאָדָם אֵינּוּ יוֹדַע כְּלוֹם מֵה הוּא עוֹשֶׂה, אִם-עַל-פִּי-כֵן הַנַּפְשׁ יוֹדַעַת הַכֹּל, וְעַל-כֵּן מִטְּבָעָה לְסַתֵּם הָעֵינָיִם בְּשַׁעַת יְסוּרִין כִּנ"ל:

ד וְהִנֵּה בְּאֵמֶת, בְּשַׁעַת כְּפֹול שֶׁנִּתְבַּטְּלוּ

אל התכלית, שהוא כלו טוב, כלו אחד, אזי באמת נתבטל היסורין כנ"ל. אך אי אפשר להיות תמיד קבוע בבחינות הבטול, כי אם-כן יצא מגדר אנושי, ועל כן מכרח שיהיה הבטול בבחינות רצוא ושוב. על-כן כשחוזר השכל מהבטול אל המח, שהוא כלי השכל, אזי אי אפשר להמחין, שהם הכלים, לקבל זה השכל של בחינות בטול. כי הוא בחינות אין סוף, שהוא בחינות התכלית, שהוא כלו אחד, כלו טוב, ומחמת זה מרגיש המח הצער של היסורין. כי עקר ההרגשה של כל היסורין והכאבים, חס ושלום, הוא בהמח. כי מהמח יוצאין צנורות לכל האיברים כלם, ועל ידי זה מרגיש המח הכאב באיזו איבר שהוא:

ודע שאחר-כך כשחוזר מהבטול אל הכלים, דהינו המחין, אזי מתגברין היסורין ביותר ממה שהיו מקדם. כדרך שני אנשים שמתאבקים ונלחמים ונתגברים זה כנגד זה, שכשאחד רואה שחברו מתגבר עליו, אזי הוא מתחזק מאד, ומתגבר ביותר. כמו כן כשרואין הפעלי דינים, שהוא רוצה להתגבר על היסורין ולבטלם, על ידי הבטול אל התכלית כנ"ל, אזי הם מתחזקים ומתגברים ביותר. ועל-כן אחר כך כששב

מהבטול, אזי היסורין הם גדולים יותר מקדם. כי הם מתגברים כנגדו, מחמת שרוצה לברח מהם וכנ"ל:

אך אחר כך מקלים היסורין ומתנחמין עליהם, על ידי התחדשות התורה שזוכין על ידי היסורין. כי על-ידי היסורין בא לבחינת בטול כנ"ל. ואחר כך, אף על פי ששב מהבטול, אף-על-פי-כן מהרשימו שנשארו מהבטול, על-ידי זה נעשה התחדשות התורה. כי על-ידי הבטול שנתבטל אל התכלית, והשיג שכל היסורין הם טובות גדולות מאד, על ידי זה נתמלא שמחה. והשמחה הוא כלי אל חדושי דאורייתא, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פ"ה): 'בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, ירדו ששים רבוא מלאכים, ונתנו שני כתרים בראש כל אחד, וכשחטאו וכו', ועתיד הקדוש ברוך הוא להחזיר לנו, שנאמר "ושמחת עולם על ראשם"'. נמצא שהשמחה היא בחינת נעשה ונשמע, שהוא בחינת קבלת התורה.

ועל ידי התחדשות התורה שזוכין על-ידי הרשימו של הבטול כנ"ל, על ידי זה מקררין היסורין אחר כך, כי על ידי זה מכבין צמאון הנפש, כי הרגשת היסורין הוא בחינת צמאון הנפש, כי צמאון הוא

על ידי מליחות, ומליחות הוא בחינת יסורין, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות ה): 'נאמר ברית במלח, ונאמר ברית ביסורין'. כי הנפש היא בת השכל, כי עקר גדול הנפש, הוא על-ידי השכל, שמגדלה ומתקנה, וכמו שכתוב (משלי י"ט): "גם בלא דעת נפש לא טוב". וכשהשכל בשלמות, אזי הוא עושה פרות. אבל כשנפגם השכל, אזי הוא בחינת "ארץ פרי למלחה" (תהלים ק"ז). והמליחות, הוא בחינת היסורין שפוגעין, על-ידי שאין השכל בשלמות כנ"ל, והוא בחינת צמאון הנפש כנ"ל. ועל ידי ההתחדשות התורה הנ"ל, על ידי זה מקררין היסורין, ומכבין הצמאון, בבחינות (ישעיה נ"ה): "הוי כל צמא לכו למים". וזה בחינות (תהלים צ"ד): "אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו", כי על ידי היסורין, זוכה להתחדשות התורה כנ"ל. וזה סימן שפעל על ידי היסורין וקבלם כראוי, כשזוכה אחר כך לחדושין דאורייתא. שזה סימן שזכה לבחינות בטול אל התכלית על-ידי היסורין, ועל ידי זה זכה לחדושין דאורייתא, על-ידי הרשימו כנ"ל:

והבעל השדה הנ"ל, כשענינו מאירות, בבחינות "שדה צופים". אזי יכול

להסתכל בכל אחד ואחד, אם הוא קרוב אל התכלית. וכשרואה באחד שרחוק מהתכלית, אזי אין תפלתו עדין בשלמות כראוי כנ"ל, כי אינו יכול לעשות אחד מכל התפלה. וכשעומד בסוף התבה, שזכח תחלת התבה, ואינו יכול לכלל תפלתו בבחינות אחד כנ"ל. והבעל השדה הנ"ל, מסתכל בו, ומביאו אל התכלית, שהוא בלו אחד כנ"ל. ואזי יכול לעשות אחד מכל התפלה, ואף על פי שעומד בסוף התפלה, עדין הוא עומד בתחלת התבה של תחלת התפלה כנ"ל: וזה בחינות (שבת ק"ד): 'מנצפ"ך צופים אמרו', ומסיק שם, שהצופים תקנו, הי בתחלת תבה והי בסוף תבה. צופים, זה בחינות הבעל השדה, כשענינו בבחינות שדה צופים כנ"ל. אזי יכול לתקן ולהסתכל על אותם שהם סמוכים אל התכלית, וכשעומדים בסוף התפלה עדין הם בתחלת התבה כנ"ל. ועל אותם שהם רחוקים מהתכלית, והם בחינות סוף תבה. כי כשהם בסוף התבה, הם בסוף התבה ממש כנ"ל. והצופים מתקנים אותם, ומביאים אותם אל התכלית כנ"ל. וזה בחינות 'שכחום וחרו ויסדום', הינו שמחמת שהם רחוקים מהתכלית, שכחו תחלת התבה, כי אינם פוללים תפלתם

בְּבַחֲנֵית אֶחָד כֵּן"ל, וְחָזְרוּ וַיִּסְדּוּם וְתַקְנוּ
אוֹתָם, שְׂיִהְיֶה כֵּל אֶחָד כֵּן"ל:

וְזֶה פְּרוּשׁ, וַיֵּאמֶר בַּעַז אֶל רוּת. בַּעַז הוּא
הַשֵּׁכֶל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קִהְלֵת ז'): "הַחֲכָמָה
תָּעַז לְחָכָם". רוּת הִיא בְּחִינַת הַנֶּפֶשׁ,
שֶׁמִּמֶּנָּה יוֹצֵא הַדְּבַר שֶׁל הַתְּפִלוֹת
וְהַשִּׁירוֹת וְהַתְּשַׁבְּחוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ
רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה (בְּרֻכּוֹת ז'): 'לָמָּה
נִקְרָא שְׁמָה רוּת, שֶׁמִּמֶּנָּה יוֹצֵא דוֹד שְׂרוּהָ
לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּשִׁירוֹת וְתְשַׁבְּחוֹת'.
הֵלֵךְ שְׁמַעְתָּ בְּתִי, כִּי הַנֶּפֶשׁ הִיא בֵּית
הַשֵּׁכֶל כֵּן"ל. וְזֶהוּ הֵלֵךְ שְׁמַעְתָּ, הֵינּוּ
הַשְּׁמַע לְאַזְנוֹךָ מֵהַ שְׂאֵתָה מוֹצִיא בְּפִיךָ,
הֵינּוּ הֵטָה אֶזְנוֹךָ וְשָׁמַע בְּקִשְׁתַּת הַדְּבַר
וְתַחֲנוּנָיו, שֶׁמִּבְּקִשׁ וּמִתְחַנֵּן לְבַל תִּתְפָּרַד
מִמֶּנּוּ כֵּן"ל.

וְזֶהוּ אֵל תִּלְכִּי לְלֶקֶט בְּשָׂדֵה אַחַר כֵּן"ל,
כִּי כָּל הָאוֹתִיּוֹת וְהַדְּבָרִים הֵם לְקוֹטִים
יְקָרִים שֶׁמִּלְקָטִים בְּשָׂדוֹת עֲלִיוֹנִים כֵּן"ל.
וְהַדְּבַר מִבְּקִשׁ מֵהַנֶּפֶשׁ, לְבַל תִּלְךְ מֵאֵתוֹ
לְלֶקֶט לְקוֹטִים אַחֲרֵים כֵּן"ל. אֵךְ זֶה אִי
אֶפְשָׁר כִּי צָרִיךְ לִילְךְ וְלִלְקֹט יוֹתֵר כֵּן"ל,
אֵךְ וְגַם וְלֹא תַעֲבֹרִי מִזֶּה. הֵינּוּ, שֶׁאֶפְלוּ
כְּשֶׁתִּלְךְ לְתֵבָה אַחֲרַת, אֵל תַּעֲבֹר מִתֵּבָה
רֵאשׁוֹנָה כֵּן"ל. וְזֶה נַעֲשֶׂה, עַל יְדֵי שְׁזוּכָה
אֶל הַתְּכָלִית כֵּן"ל. וְזֶה, עֵינֶיךָ בְּשָׂדֵה
אֲשֶׁר יִקְצְרוּן. הֵינּוּ בְּחִינַת הַהֶסְתַּכְּלוֹת

עַל הַתְּכָלִית, כִּי הַקְּצִירָה הִיא תְּכָלִית
הַחֲרִישָׁה וְהַזְרִיעָה. הֵלֵךְ צוּיֵתִי אֶת
הַנְּעָרִים לְבִלְתִּי נִגְעָה, זֶה בְּחִינַת סְתִימַת
הָעֵינַיִם, שֶׁצָּרִיךְ לְסוּגְרָם, וְלַחֲבַר הָרְאוֹת,
לְכוּנוּ אֶל הַתְּכָלִית כֵּן"ל, כִּי בִּלְאֵ זֶה אִי
אֶפְשָׁר לְהֶסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית כֵּן"ל. וְזֶה
"הֵלֵךְ צוּיֵתִי אֶת הַנְּעָרִים", לְשׁוֹן צוּיֵתִי
וְהַתְּחַבְּרוֹת, שֶׁצָּרִיךְ לְצוּת וְלַחֲבַר הָרְאוֹת
כֵּן"ל. וְהָעֵינַיִם נִקְרָאִים גְּעָרִים, כִּי הֵם
מְשַׁרְתִּי הַשֵּׁכֶל כֵּן"ל, כִּי הָרְאוֹת הוּא
שְׁלִיחַ וּמְשַׁרְתַּת לְהַשֵּׁכֶל כֵּן"ל.

וְזֶהוּ לְבִלְתִּי נִגְעָה, בְּחִינַת נִגְעֵי הַנֶּפֶשׁ. כִּי
כְּשֶׁהָרְאוֹת נִתְפָּזֵר, וְרוּאָה כָּל מַה שֶׁלְּפָנָיו,
הֵינּוּ שְׂאֵינּוּ סוֹתָם וְסוּגְרֵי עֵינָיו מִחֲזוֹ דְהָאִי
עַלְמָא כֵּן"ל, זֶהוּ בְּחִינַת נִגְעֵי הַנֶּפֶשׁ. וְצָרִיךְ
לְצוּת וְלַחֲבַר אֶת הַנְּעָרִים, דְּהֵינּוּ הָרְאוֹת,
לְבִלְתִּי לְהֶסְתַּכֵּל מִן הַצַּד עַל הַבְּלִי עוֹלָם
הַזֶּה, לְבִלְתִּי לְנַגֵּעַ אֶת הַנֶּפֶשׁ. וְאִזּוּ יוּכַל
לְהֶסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית כֵּן"ל, וְאִזּוּ עַל יְדֵי
הַהֶסְתַּכְּלוֹת עַל הַתְּכָלִית, נִתְפַּטְּלִין כָּל
הַיְסוּרִין כֵּן"ל. אֵךְ אַחַר כֵּן כְּשֶׁשָּׁב
מִהַבְּטוּל, מִתְנַבְּרִין הַיְסוּרִין בְּיוֹתֵר כֵּן"ל,
שְׂזֶה בְּחִינַת צְמֵחוֹן הַנֶּפֶשׁ כֵּן"ל.

וְזֶה, וְצָמִית וְהִלְכַת אֶל הַכְּלִים וְשִׁתִּית
מֵאֲשֶׁר יִשְׁאָבוּן הַנְּעָרִים. כִּי לְכַבוֹת
הַצְּמֵחוֹן, הוּא עַל-יְדֵי הַתְּחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה,
שֶׁמִּקְבָּלִין הַמְּחִיץ, שֶׁהֵם הַכְּלִים שֶׁל

השָׁכֵל, עַל-יְדֵי הַרְשִׁימוֹ שֶׁנִּשְׁאָר מִהַבְּטוּל
 בְּנ"ל, וּמִשֵּׁם שׁוֹתָה הַנֶּפֶשׁ לְכַבּוֹת
 צְמֵאוֹנָה בְּנ"ל. וְזֶה, וְשִׁתִּית מֵאֲשֶׁר
 יִשְׁאָבוּן הַנְּעָרִים. כִּי הַנְּעָרִים שֶׁהֵם עֵינֵי
 הַשָּׁכֵל, הֵם שׁוֹאֲבֵין הַתְּחִדְשׁוֹת הַתּוֹרָה,
 מִהַרְשִׁימוֹ שֶׁנִּשְׁאָר מִהַסְּתַכְּלוֹת עַל
 הַתְּכֵלִית בְּנ"ל. וְעַל יְדֵי זֶה נִתְּבַטְּלוּ
 הַיִּסּוּרִין אַחַר כָּךְ, וּמִכִּבִּין צְמֵאוֹן הַנֶּפֶשׁ
 בְּנ"ל:

וְזֶה בְּחִינַת הַגֶּן עֵדֶן, בְּחִינַת מִשֵּׁה וְאַהֲרֹן.
 גֶּן, הוּא בְּחִינַת הַנֶּפֶשׁ, בְּחִינַת (יְרֵמְיָה ל"א):
 "וְהִיְתָה נֶפֶשׁ כְּגֵן רֹוֹה". עֵדֶן, הוּא בְּחִינַת
 הַתְּכֵלִית. כִּי עֵדֶן עֵין לֹא רָאָתָה (כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ
 רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָה, בְּרֻכּוֹת ל"ד): בְּחִינַת

בְּטוּל בְּנ"ל:

וְזֶה בְּחִינַת (תַּעֲנִית ל"א): 'עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת מְחֹל לְצַדִּיקִים לְעֲתִיד
 לָבוֹא, וְכָל אֶחָד מֵרְאֵה בְּאֶצְבְּעוֹ וְכוּ'.
 'מְחֹל', זֶה בְּחִינַת הַשְּׂמֻחָה, שֶׁהִיא כְּלִי
 לְקַבֵּל הַתּוֹרָה בְּנ"ל. וְכָל זֶה עַל יְדֵי
 הַבְּטוּל, שֶׁעַל-יְדֵי הַזְּרִיחָה שֶׁל הַרְשִׁימוֹ מִן
 הַבְּטוּל, מִשֵּׁם בָּאָה הַתּוֹרָה, עַל-יְדֵי
 הַכֵּלִים, כְּמוֹ שֶׁמּוֹכָא שָׁם. וְזֶה בְּחִינַת
 'מֵרְאֵה בְּאֶצְבְּעוֹ'. 'מֵרְאֵה', זֶה בְּחִינַת
 הַמֵּרְאֵה וְהַזְּרִיחָה שֶׁל הַרְשִׁימוֹ, שֶׁמִּשֵּׁם
 בָּאָה הַתּוֹרָה. וְזֶה בְּחִינַת 'מֵרְאֵה
 בְּאֶצְבְּעוֹ', בְּחִינַת הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת
 (שְׁמוֹת ל"א): "אֶצְבַּע אֱלֹקִים":

ליקוטי תפילות

ח"א תפילה ס"ה

אֶחָד יָחִיד וּמִיָּחָד, הָיָה הוּא וַיְהִי, זַכָּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים לְכָלֵּל בְּאַחֲדוּתְךָ בְּאַמֶּת, אֲנִי מֵלֵא רַחֲמִים זַכָּנִי וְעֶזְרָנִי וְהוֹשִׁיעֵנִי שְׁאוּזְכָּה לְהַתְגַּבֵּר בְּכָל עֵז וְתַעֲצוּמוֹת, לְסַגֵּר וּלְסַתֵּם עֵינַי מִחִזּוֹ דֵּהֲאִי עֲלֵמָא לְגַמְרִי, לְהַעֲצִים וּלְסַגֵּר עֵינַי בְּחֻזְקָה מְאֹד, לְבִלִּי לְהַסְתַּכֵּל כָּלֵּל עַל הַבְּלִי עוֹלָם הַזֶּה וְתַאֲוֹתָיו. וְאַהֲיָה בְּזוֹהַ הָעוֹלָם כְּעוֹר וְסוּמָא מִמֶּשׁ, שְׂלֵא יִהְיֶה לִּי שׁוּם רְאִיָּה וְהַסְתַּכְלוֹת וְהַבְטָה בְּזוֹהַ הָעוֹלָם כָּלֵּל, רַק אֲזַכָּה לְכוֹן אֶת עֵינַי וְדַעֲתִי וְשִׁכְלִי לְהַסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל הַתְּכַלִּית הָאֲמֵתִי תְּכַלִּית הַנְּצָחִי, עַד שְׁאוּזְכָּה לִידַע וּלְהַבִּין בְּאַמֶּת טוֹבָךָ הָאֲמֵתִי, וְאֲזַכָּה לְדַעַת בְּאַמֶּת שְׂאִין שׁוּם רַע בְּעוֹלָם כָּלֵּל, רַק כִּלּוֹ טוֹב וְחֶסֶד, וְאַתָּה מְרַבֵּה לְהַטִּיב עִם כָּל בֶּשָׂר בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, כִּי כּוֹנֵנְךָ לְטוֹבָה תָּמִיד, כִּי אַתָּה חַפֵּץ לְזַכּוֹת אוֹתָנוּ לְהַבִּיאֵנוּ לְתְּכַלִּית הָאֲמֵתִי לְחַיִּים נְצָחִיִּים, וְאֲזַכָּה לְהִיּוֹת מֵלֵא שְׂמֻחָה תָּמִיד:

אֲנִי נוֹרָא קְדוֹשׁ תְּצִילֵנִי מִצָּרָה, וְתַהֲיֶה עִמִּי תָּמִיד בְּכָל עֵת. וְתַעֲזָרֵנִי וְתוֹשִׁיעֵנִי בְּכָל עֵת שֶׁתִּשְׁלַח עָלַי יְסוּרִין חֶסֶד וְשְׁלוֹם עַל פִּי מִשְׁפָּטֶיךָ וּדְרָכֶיךָ הַטּוֹבִים, שֶׁתִּתֵּן לִי כֹחַ וְשִׁכְלִי לְהַסְתַּכֵּל עַל הַתְּכַלִּית הָאֲמֵתִי עַל הַתְּכַלִּית הַטּוֹב שֶׁל הַיְסוּרִין. וְאֲזַכָּה לְהַכְלִיל בְּךָ בְּאַמֶּת בְּשַׁעַת הַיְסוּרִין, וְאַבְטַל עֲצָמִי לְגַמְרִי וְאַסְתֵּם עֵינַי מִחִזּוֹ דֵּהֲאִי עֲלֵמָא לְגַמְרִי, שְׁאוּזְכָּה לְסַגֵּר וּלְהַעֲצִים עֵינַי מִתַּאֲוֹת עוֹלָם הַזֶּה וְהַבְּלִי בְּכַח וּגְבוּרָה גְדוֹלָה, עַד שְׁאוּזְכָּה לְרַאוֹת לְמַרְחוֹק לְהַסְתַּכֵּל עַל הַתְּכַלִּית הַטּוֹב הַנְּצָחִי שֶׁיִּגִּיעַ לִי עַל־יַדֵּי הַיְסוּרִין, עַד שֶׁיִּתְבַּטְּלוּ אֲצִלִּי כָּל הַיְסוּרִין לְגַמְרִי עַל־יַדֵּי־זוֹהַ:

אֲנִי מֵלֵא רַחֲמִים, אַתָּה יְדַעְתָּ אֶת נִגְעֵי לְבָבִי וּמִכְאוּבִי, אַתָּה יְדַעְתָּ אֶת נִגְעֵי נַפְשִׁי, אַתָּה יְדַעְתָּ אֶת אֲשֶׁר פָּגַמְתִּי בְּעֵינַי הַרְבֵּה מְאֹד בְּגַשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחָנִיּוֹת, בְּעֵינַי בֶּשָׂר וּבְעֵינַי הַשְּׂכָל, אֲשֶׁר הַסְתַּכַּלְתִּי בְּמָה שְׁאֵסוּר לְהַסְתַּכֵּל וּפְגַמְתִּי עֵינַי מְאֹד, וְעַל־יַדֵּי־זוֹהַ פָּגַמְתִּי אֶת נַפְשִׁי מְאֹד, וְהִרְהַרְתִּי הִרְהוּרִים רָעִים וְחֻשְׁבֹּתַי וְעֵינֹתַי בְּדַעֲתִי בְּמַחְשְׁבוֹת

זרות ורעות הרבה מאד, ויצאתי מגבול הקדושה לימין ולשמאל, פי הסתפלותי והצצתי בדעתי למעלה ממדרגתי במה שאסור להציץ, ולהפך הכנסתי בדעתי מחשבות רעות וזרות ועיונים רעים, והסתפלותי הרבה מן הצד, מגבול הקדושה ולחוץ, והפסקתי את דעתי ומחשבותי ממך ומתורתך הקדושה אלפים ורבבות פעמים עד אין מספר, עד אשר ההרגל נעשה טבע אצלי, להיות רגיל מאד במחשבות חוץ, שיוצאים מגבול הקדושה ולחוץ, עד אשר נפגם דעתי ונפשי כל־כך עד אשר איני יכול לדבר כלל, ואיני יודע איך לסדר תפילתי לפניך. ועדין לא שבתי מטעותי, ואיני יודע שום דרך איך לשוב אליך בחלישות כח כזה, בבלבול הדעת כזה ברחוק כזה, בסכנות ורדיפות כאלה, שיש לי מעצמי ומשונאים ואויבים ורוצחים הרבה בלי שעור, בגשמיות וברוחניות בכמה אפנים ובחינות, מצדיקים ובינונים ורשעים.

”י מה רבו צרי, רבים קמים עלי“, רבים מאד גדולים בתורה, גדולים בעשר גדולים בחכמה. חמל על זבוב נמאס כמוני, על פגום כמוני, שאין לו שום דמיון לכנות ולהדמות בו פגמו וחלישותו ורפיון ידו ובלבול עכירת דעתו וצרות לבבו ונגעי נפשו ומכאוביו הקשים והמרים מאד מאד בגשמיות וברוחניות. וכמו שהזהרת אותנו לסתם ולסגר עינינו מחיזו דהאי עלמא לגמרי, כן מרדנו ופגמנו בזה מהפך אל הפך, כי כל ימינו פנו בשטותים והבלים דהאי עלמא שפלה. יומם לא ננוח לילה לא נשקט מלחשב בכל עת עניני העולם הזה ותאותיו והבליו, עד אשר הרגלו מחשבותינו לחשב בכל עת רק בעניני הפרנסה וההצטרכות המרבה ובעניני תאות והבלי עולם הזה, קנאה ותאוה, וכבוד ותולדותיהן, עד אשר עקר התכלית האמתית השלכנו אחרי גונו, וההרגל גבר כל כך, עד אשר אפלו כשאנו רוצים לחשב על סופנו ולהסתפל על התכלית האמתית קשה וכבד עלינו מאד, ואי אפשר לצמצם ולכוון דעתנו אל התכלית אפלו שעה אחת, ואפלו בשעת העסק בתורה ותפלה ועבודה, גם אז מחשבותינו משוטטות לכל צד אל החוץ, והם טרודים ומבלבלים אז במחשבות זרות וערבות הדעת הרבה מאד.

אוי ואבוי, היכן אנחנו בעולם, אן חכמתנו, אן שכלנו אן דעתנו, מה נחשב על יי, ועל מה אתינן להאי עלמא שפלה. היתכן שבאנו חלילה לזה העולם בשביל דברים כאלה, בשביל מחשבות כאלה חלילה. הלא לא באנו לזה העולם, כי אם לשבר

הבחירה ולהפך דעתנו ועינינו ולבנו מזה העולם לגמרי, ולהסתכל רק על התכלית האמתית ולהתדבק בה, כמו שכתוב: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם". וכתוב: "את יי אלהיך תירא אותו תעבוד, ובו תדבק ובשמו תשבוע". וכתוב: "אחרי יי אלהיכם תלכו, ואותו תיראו ואת מצותיו תשמרו, ובקולו תשמעו ואותו תעבודו, ובו תדבקו". וכתוב: "העדתי בכם היום את השמים ואת הארץ החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה, ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך. לאהבה את יי אלהיך לשמע בקולו ולדבקה בו כי הוא חייך וארך ימך". ועתה עתה, איך נהפכנו, "היעזב מצור שדי מים קרים נוזלים. לחצב להם בארות נשברים אשר לא יכילו המים". היתכן להפסיק חס ושלום המחשבה מחי החיים ומתורתו הקדושה, מקור החיים האמתיים והנצחיים, לחשב בדברים פאלה שאנו רגילים בהם כל אחד כפי שטותו וטעותו וכסילותו.

אֵתָּה יי אֵתָּה אֲדוֹנָנוּ מִלְּכֵנוּ, מֵהַ נַעֲשֶׂה לְיוֹם פְּקֻדָּהּ מֵהַ נַעֲשֶׂה לְעוֹלָם הַנִּצְחִי, מֵהַ נַעֲשֶׂה לְיוֹם שְׁכֻלּוֹ שַׁבַּת וּמְנוּחָה, אֲשֶׁר אֵי אֲפֹשֶׁר לְהַכְּנִס וּלְהַכְּלִל שָׁם כִּי אִם מִי שְׁמַקְשֵׁט עֲצָמוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּמַפְשִׁיט דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי מַחֲזִיזוּ דְהָאֵי עֲלָמָא וּמַדְבֵּק אֶת עֲצָמוֹ רַק בְּהַתְּכַלִּית הָאֱמֵתִי וְהַנִּצְחִי. וּמֵהַ נַעֲשֶׂה, וְחַטָּאִינוּ עָשׂוּ לָנוּ מֵהַ שְׁעָשׂוּ, עַד אֲשֶׁר "טַבַּעְתִּי בִּיּוֹן מְצוּלָה וְאִין מַעְמַד, בָּאתִי בְּמַעְמָקֵי מַיִם וְשַׁבַּלַּת שְׁטַפְתָּנִי". אָבִי אָבִי אָבִי, אֲדוֹנֵי אֲדוֹנֵי, "מֶלְכִי וְאֱלֹהֵי אֱלֹהֵי אֲתַפְלֵל", אֱלֹהֵי אֲשֶׁתִּטַּח, אֱלֹהֵי אֲתַנַּפֵּל וְאֲתַחַנּוּ, עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ לְבַד. עֲשֵׂה מֵהַ שְׁתוּכַל בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים וְהַחֲזִירֵנִי בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ בְּאֱמֵת, זַכַּנִי מַעַתָּה, עֲזַרְנִי מַעַתָּה, הוֹשִׁיעֵנִי מַעַתָּה וְהִיָּה עִמִּי תָמִיד, וְעֲזַרְנִי וְזַכַּנִי לְסַגֵּר וּלְהַעֲצִים וּלְסַתֵּם עֵינַי וּלְבַבִּי וְדַעְתִּי וּמַחֲשַׁבְתִּי מַחֲזִיזוּ דְהָאֵי עֲלָמָא שְׁפֵלָה לְגַמְרֵי, וְלֹא אֶסְתַּכַּל עַל הַבְּלִי עוֹלָם הַזֶּה וְתַאֲוֹתָיו וְטַרְדוֹתָיו כָּלֵל, כִּי כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה אִינוּ עוֹלָה כְּהַרְף עֵינַי, כִּי הַכֹּל הֶבֶל וְרַעוּת רוּחַ. "וּמֵהַ יִתְרוֹן לְאָדָם מִכָּל עֲמָלוֹ" וּמִכָּל תַּאֲוֹתָיו וְהַבְּלִי:

טוֹב וּמְטִיב לְכָל, טוֹב וּמְטִיב תָּמִיד, טוֹב וּמְטִיב לְרַעִים וּלְטוֹבִים, טוֹב וּמְטִיב בְּאֱמֵת, הִיטִיבָה בְּרַצוֹנְךָ עִם רְחוּק מְטוֹב כְּמוֹנֵי, אֲשֶׁר מְרַדְתִּי בְּטוֹבְךָ בְּיָדַי, בְּמִזִּיד וּבְשׁוֹגֵג בְּאִנְס וּבְרַצוֹן אֲלָפִים וּרְבֻבוֹת פְּעָמִים. אֲשֶׁר הִתְחַלַּת לְהִטִּיב עִמִּי הַרְבֵּה טוֹב הָאֱמֵתִי וְהַנִּצְחִי, וְאֲנֹכִי דְחִיתִי בְּיָדַי טוֹבְךָ הָאֱמֵתִי כְּמָה וְכְמָה פְּעָמִים, "עַד כִּי חָדַל לְסַפֵּר כִּי

אין מספר". אַנָּא הָאֵל הַטּוֹב, אֲשֶׁר טוֹבָךְ אֵינוֹ נִפְסַק לְעוֹלָם, זַכַּנִי מֵעַתָּה לְטוֹבָךְ הָאֲמִתִּי, שְׁבַעֲנִי מִטּוֹבָךְ הַנִּצְחִי, עֲזֹרֵנִי וְזַכַּנִי לְכָל־בְּאֶחָד בְּאֲמֶת, בְּתַכְלִית הַכְּלָלִיּוֹת בְּתַכְלִית הַבְּטוּל כְּרֹאוֹי, בְּרִצּוֹא וְשׁוֹב כְּרִצּוֹנְךָ הַטּוֹב, עַד שְׁאֲזֹכָה לְדַעַת שְׁכָלוֹ טוֹב וְאֵין שׁוֹם רַע בְּעוֹלָם כָּלֵל. וְכָל הַצָּרוֹת וְהַיְסוּרִין הַבָּאִין בְּעוֹלָם כָּלָם הֵם טוֹבוֹת גְּדוּלוֹת, עַד שְׁאֲזֹכָה לְבַטֵּל כָּל הַצָּרוֹת וְהַיְסוּרִין שֶׁבְּעוֹלָם עַל־יְדֵי זֶה, וְנִזְכָּה לְקַבֵּל הַיְסוּרִים הַמְּכַרְחִים לְבוֹא, בְּאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה גְּדוּלָה, וּלְבַטֵּל כָּל הַיְסוּרִין עַל יְדֵי הַבְּטוּל אֶל הַתַּכְלִית הַטּוֹב בְּאֲמֶת, עַד אֲשֶׁר נִזְכָּה לְקַבֵּל וּלְהַמְשִׁיךְ מִיְמֵי הַתּוֹרָה עַל יְדֵי הַשִּׂמְחָה מִהַרְשִׁימוֹ שֶׁל הַבְּטוּל שֶׁתֹּאִיר אֶל הַמַּחֲיִן. וְנִזְכָּה לְשָׂאב מִים בְּשִׁשּׁוֹן מִמַּעֲיָנֵי הַיְשׁוּעָה, וְעַל יְדֵי הַשְּׂגַת הַתּוֹרָה נִזְכָּה לְקַרֵּר הַיְסוּרִין וּלְכַבּוֹת צְמָאוֹן הַנֶּפֶשׁ גַּם בְּעַת שְׁנִשׁוּב מִהַבְּטוּל אֶל הַדַּעַת, וְלֹא יִהְיֶה שׁוֹם כַּח לְהַיְסוּרִין לְהַתְגַּבֵּר עָלֵינוּ חַס וְשָׁלוֹם אַחֲרֵי כֵךְ, אַחֵר שְׁנִשׁוּב מִהַבְּטוּל, רַק נִזְכָּה לְבַטֵּל אֶז עַל יְדֵי הַשְּׂגַת הַתּוֹרָה שֶׁתִּזְכָּנוּ לְקַבֵּל וּלְהַשִּׁיג עַל־יְדֵי הַשִּׂמְחָה מֵאוֹר זְרִיחַת הַרְשִׁימוֹ הַקְּדוּשָׁה שֶׁנִּשְׂאָר מִהַהִסְתַּכְּלוֹת וְהַבְּטוּל, אֶל הַתַּכְלִית שֶׁהוּא כָּלוֹ טוֹב כָּלוֹ אֶחָד, שֶׁתֹּאִיר הַרְשִׁימוֹ אֶל כָּלֵי הַמַּחֲיִן הַשְּׂגַת סִתְרֵי אוֹרֵייתָא, וַיִּקְיָם בְּנוֹ מִקְרָא שְׁכָתוֹב: "אֲשֶׁרֵי הַגָּבֵר אֲשֶׁר תִּיְסָרְנוּ יֵה וּמִתּוֹרַתְךָ תִּלְמַדְנוּ": וּבְכֵן תִּרְחַם עָלֵינוּ וְתוֹשִׁיעֵנוּ שְׁנִזְכָּה לְתַפְּלָה בְּשִׁלְמוֹת, וְנִזְכָּה לַעֲשׂוֹת אֶחָד מִכָּל הַתַּפְּלָה, וְתִהְיֶה כָּל תַּפְּלוּתֵנוּ וְתַחֲנוּתֵנוּ וּבִקְשׁוֹתֵנוּ כְּלוּלִים יַחַד בְּתַכְלִית הָאֶחָדוּת, בְּאִפְּן שִׁיְהִיָּה לָנוּ כַּח לְסִדֵּר לְפָנֶיךָ בְּכָל יוֹם תָּמִיד שִׁירוֹת וְתַשְׁבְּחוֹת וְתַפְּלוֹת וְתַחֲנוּת וּבִקְשׁוֹת הַרְבֵּה בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת כְּרִצּוֹנְךָ הַטּוֹב.

אַנָּא הַטּוֹב וְהַמְטִיב הַרוּצָה בְּתַפְּלַת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, אַתָּה יוֹדַע אֶת עֲצָם יִקָּר יְפֵי הַדְּרַת קַדְשֵׁת דְּבוּרֵי הַתַּפְּלָה הַקְּדוּשָׁה שְׁאֵנוּ זוֹכִים לְהַתַּפְּלֵל וּלְהַתְחַנֵּן לְפָנֶיךָ. אַתָּה יוֹדַע אֶת הוֹד פָּאָר יִקְרַת קַדְשֵׁת כָּל אוֹת וְאוֹת מִדְּבוּרֵי הַתַּפְּלָה. כִּי מִי יִהְיֶה מִי יִפְאָר גְּדוּל פָּאָר הַלְקוּטִים וְהַקְּבוּצִים שְׁאֵנוּ מְלַקְטִים וּמְקַבְּצִים שׁוֹשְׁנִים וּפְרָחִים וְצִמְחִים נִפְלְאִים וְנוֹרָאִים, מִפְּאָרִים וּמִהַדְרִים, סִגְלוֹת יִקְרוֹת וְחַמוּדוֹת גְּדוּלוֹת, בְּשָׂדוֹת הַקְּדוּשׁוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת, עַל־יְדֵי כָּל אוֹת וְעַל־יְדֵי כָּל דְּבוּר וְדְּבוּר וּמִכָּל־שָׁפָן עַל־יְדֵי כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה שֶׁל הַתַּפְּלָה הַקְּדוּשָׁה. וְאִם הֵינּוּ זוֹכִים לְהַטּוֹת אֲזַנֵּינוּ לְשִׁמְעַ מֵה שְׁאֵנוּ מוֹצִיאִים בְּפִינוּ מִרְגָּלִיּוֹת יִקְרוֹת וְאַבְנִים טוֹבוֹת וַיִּקְרוֹת כָּאלוֹ, לְהַבִּין וּלְהַשְׁכִּיל אֶת יִקָּר תַּפְּאֶרֶת גְּדוּלַת הוֹד יְפֵי הַדְּבוּר הַקְּדוּשׁ וְהַנוֹרָא שֶׁל הַתַּפְּלָה הַקְּדוּשָׁה, אֶת עֲצָם יִקְרַת קַדְשֵׁת

כָּל דְּבוּר וְדְבוּר, לֹא הֵינּוּ יְכוּלִים לְהַשְׁלִים לְדַבֵּר אֶפְלוּ בְּרַכָּה אַחַת, וְאֶפְלוּ דְבוּר אֶחָד, כִּי הֵינּוּ נִקְשָׁרִים וְנִכְרָכִים וּמְהַדְקִים בְּאוֹת הָרֵאוּשׁוֹנָה שֶׁל הַדְּבוּר, כִּי אִיךְ אֶפְשָׁר לִילֵךְ מִן אוֹת הָרֵאוּשׁוֹנָה שֶׁל הַדְּבוּר לְגַדֵּל עֵצִים יָקָר יִפְיָהּ וּוְיֹוֹה וְהַדְּרָה, הַדְּרָא דְלֹא אֶפְשָׁר לְמַפְרֵט בְּשִׁפּוֹתָא, וּלְגַדֵּל עֵצִים תִּקְוָה הַתְּקַשְׁרוֹת הַדְּבוּר עִם הַנֶּפֶשׁ, עַד אֲשֶׁר אֵין הַדְּבוּר מַנִּיחַ אֶת הַנֶּפֶשׁ לִילֵךְ מֵאֲתוֹ לְהֵלֵךְ יוֹתֵר:

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם מְלֵא טוֹב וְחֶסֶד, מְלֵא רַחֲמִים רַבִּים, אַתָּה הוֹדַעְתָּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים, שְׁגָם מִי שְׁזוּכָה לְבַחֲיָנָה זֹאת, לְשִׁמְעַת הוֹד יְפֵי הַדְּבוּר, עַד אֲשֶׁר אֵין הַדְּבוּר מַנִּיחַ אוֹתוֹ לִילֵךְ לְהֵלֵךְ יוֹתֵר, גַּם זֶה אֵינוֹ טוֹב, וְאֵין זֶה שְׁלֵמוֹת הַתְּפִלָּה. כִּי צְרִיכִין דִּיקָא לְהַתְּפַלֵּל כָּל הַפְּרָכּוֹת וְהַהוֹדָאוֹת וְלְהַשְׁלִים כָּל סֵדֵר הַתְּפִלָּה בְּשְׁלֵמוֹת, וְגַם לוֹמַר עוֹד אַחַר כָּף הָרַבָּה תַּחֲנוּת וּבִקְשׁוֹת, וּמְזַמְּרֵי תַהֲלִים וְשִׁאֲרֵי תְּפִלוֹת הָרַבָּה. עַל כֵּן עָקַר שְׁלֵמוֹת הַתְּפִלָּה הוּא כְּשִׁזְכוּיִן לְכֻלָּל הַתְּפִלָּה בְּאֶחָד, שֶׁהוּא הַתְּכַלִּית, שֶׁהוּא כְּלוּ טוֹב כְּלוּ אֶחָד. וְאַתָּה יי יְדַעְתָּ שֶׁפְּלוֹתֵנוּ וּפְחִיתוֹתֵנוּ, כִּמְהָ אָנוּ רְחוּקִים מִכָּל וְכֻל מְשַׁנֵּי הַבְּחִינּוֹת הָאֵלֶּה, כִּי אָנוּ רְחוּקִים מִתְּפִלָּה מְאֹד מְאֹד בְּתַכְלִית הָרְחוּק בְּכִמְהָ הַרְחָקוֹת בְּלֵי שְׁעוֹר, וְלִבְנוּ אָטוּם מְאֹד, עַד אֲשֶׁר אֵין אָנוּ זוֹכִים לְהַטּוֹת אֲזַנֵּינוּ וְלְשִׁמְעַת מֶה שְׁאָנוּ מְדַבְּרִים בְּפִינוּ בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה. וּבְפִי וּבְשִׁפְתֵי אָנִי מִתְּפַלֵּל, וְלִבִּי רְחוּק מִהַדְּבוּרִים הַקְּדוּשִׁים. וְאֵינִי מִתְּגַבֵּר לְהַשְׁמִיעַ לְאֲזַנֵּי מֶה שְׁאָנִי מוֹצִיא בְּפִי. וְאִם לְפַעְעִמִּים אַתָּה עוֹזֵר לִי, עַד שְׁאָנִי מִתְּחִיל לְהַטּוֹת אֲזַנֵּי וְלְשִׁמְעַת מִרְחוּק אֵיזָה אוֹת וְדְבוּר שֶׁל הַתְּפִלָּה הַקְּדוּשָׁה, עַדִּין אָנִי רְחוּק מִהַתְּכַלִּית הָאֵמֶתִי, מִתְּכַלִּית הָאֶחָדוֹת, וְעַל כֵּן עַל פִּי רַב אָנִי נִשְׁאָר כְּרוּךְ מְאֹד אַחַר אֵיזָה דְבוּר שְׁאָנִי מִתְּחִיל לְשִׁמְעוֹ, וְאֵינִי יְכוּל לְפָרֵד מִמֶּנּוּ וְלִילֵךְ לְהֵלֵךְ לְדַבֵּר יוֹתֵר. וְאַתָּה יוֹדֵעַ שְׁגָם זֶה אֵינוֹ שְׁלֵמוֹת, כִּי אָנִי צְרִיךְ לְדַבֵּר הָרַבָּה, לְהַתְּפַלֵּל כָּל סֵדֵר הַתְּפִלָּה, וְלְהוֹסִיף עוֹד תַּחֲנוּת וּבִקְשׁוֹת הָרַבָּה, כִּי צְרִיכֵי הֵמָּה מְרַבִּים מְאֹד:

וּבְכֵן בְּאֵתִי לְפָנֶיךָ מְלֵא רַחֲמִים, רְבוּן כָּל הַמַּעֲשִׂים אֲדוּן כָּל הַנְּשִׁמוֹת, שְׁתַּמְלֵא רַחֲמִים עַל נְשִׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּבְפָרֵט עַל נְשִׁמְתֵי הָעֲנִיָּה וְהַדְּלָה עַל יְדֵי מַעֲשֵׂי הָרַעִים, אֲשֶׁר הָרַבִּיתִי לְפִשְׁעַת נְגִדָה, חֲטָאתִי עֹוִיתִי וּפְשָׁעֵתִי וְהָרַע בְּעֵינֶיךָ עֲשִׂיתִי, עַד אֲשֶׁר זֶה יָמִים וְשָׁנִים הָרַבָּה אֲשֶׁר נְשִׁמְתֵי הוֹלְכֵת נְעָה וְנָדָה, וְנִתְרַחֲקָה וְנִתְגַּרְשָׁה מִן הַשְּׂדֵה הַקְּדוּשָׁה, שְׁשָׁם גְּדִלִים כָּל הַנְּשִׁמוֹת הַקְּדוּשׁוֹת, וַיִּצָּאָה בַּגּוֹלָה וְאֵין לָהּ מִכִּיר, וְהִיא הוֹלְכֵת וּמְטָרֶפֶת, וְאֵין לָהּ "מְנוּחַ לְכַף רַגְלָהּ, כָּל רוֹדְפֶיהָ הַשִּׁיגוּהָ בֵּין הַמְּצָרִים". וְמָה אַעֲשֶׂה

וְעוֹנוֹתַי גָּרְמוּ כָּל אֱלֹהִים וְיִוְתֵר מִזֶּה. לֹא־רַחֲמֶיךָ וְחַסְדֶיךָ אֲזִי אֲבַדְתִּי בְּעֵינַי חָלִילָה.
 וְעַתָּה אֵיךְ יִוְכַל עֶבֶד אֲדוֹנָי זֶה לְדַבֵּר עִם אֲדוֹנָי זֶה, מֵאַחַר שְׁאֵנִי רְחוּק מִנְשַׁמְתִּי כָּל
 כָּף, וְאֵיךְ יִוְכַל גְּלֶם סְרוּחַ מִבְּלָבֶל וּמִטָּרֶף לְדַבֵּר דְּבַרֵי אֱלֹהִים חַיִּים, עַל כֵּן אֵין לִי
 שׁוּם תְּקוּהָ לָשׁוּב וּלְהִתְחַנֵּן, כִּי אִם עַל יְדֵי בְּעַל הַשָּׂדֶה הָאֲמֵתִי. וְעַל זֶה בָּאתִי לְפָנֶיךָ
 יי אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי, לְהַפִּיל תְּחִנָּתִי לְפָנֶיךָ מִלֵּא רַחֲמִים, בְּלֵב נִשְׁבֵּר וְנִדְכָּא, בְּלֵב
 קָרוֹעַ וּמְרַתָּח, בְּלֵב חָרָד וְנִאֲנָח, בְּלֵעֲגֵי שְׁפָה וּבִלְשׁוֹן עֲלֻגִים, צוֹפֵה וּמִבֵּיט וּמִיחַל
 וּמִחֻכָּה לְרַחֲמֶיךָ וְחִנּוּנוֹתֶיךָ הָאֲמֵתִיּוֹת, יוֹשֵׁב וְדוֹמֵם לְתַשׁוּעַת יי כְּהַרְף עֵין, כִּי אֵין לִי
 פֶּה לְדַבֵּר וְלֹא מִצַּח לְהַרִים רֹאשׁ, כִּי קִלְקַלְתִּי וְשַׁחַתְתִּי בְיָדַי כָּל טוֹבוֹתֶיךָ וְעֲצוֹתֶיךָ
 הַקְּדוּשׁוֹת אֲשֶׁר הִשְׁפַּעְתָּ עָלַי בְּכָל עֵת, וְעַתָּה מַה יֵּשׁ לִי עוֹד צְדָקָה וְלִזְעַק עוֹד אֶל
 הַמֶּלֶךְ:

רַחֲמֵן מִלֵּא רַחֲמִים, רַחֵם עַל נַפְשִׁי וְרוּחִי וְנַשְׁמָתִי כִּי אֲתָה לְבַד יוֹדַע עֲצָם הַרַחֲמָנוּת
 שְׁעֲלֵיהֶם, זֶה יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה. יִהְיוּ מֵעִיךָ וְרַחֲמֶיךָ עַל נַשְׁמָתִי הַפְּגוּמָה מְאֹד וְעַל
 כָּל הַנְּשָׁמוֹת הָעֲרָמוֹת דְּאֲזַלִּין עֲרֻטָּאִין בְּעוֹנוֹתַי הַרְבִּים. אוֹי אוֹי אוֹי, מָה אוֹמֵר מָה
 אֲדַבֵּר, אוֹי אוֹי אוֹי מִתִּי אֲזָכָה לְתַקֵּן פְּגָמִים גְּדוּלִים גְּבוּהִים וְעֲצוּמִים כְּאֱלֹהִים, אֲשֶׁר
 פָּגַמְתִּי וְקִלְקַלְתִּי בְּמָקוֹם שְׁפָגַמְתִּי. חֲמַל וְרַחֵם עַל נַשְׁמוֹתֵינוּ וְעַל כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל,
 עַל כָּל נַשְׁמוֹת וְרוּחוֹת וְנַפְשׁוֹת הַחַיִּים וְהַמֵּתִים, וְתֵן לָנוּ בְּעַל שְׂדֵה אֲמֵתִי שְׂיוּכַל לְעַסֵּק
 בְּתַקוּן נַפְשָׁנוּ וְרוּחָנוּ וְנַשְׁמוֹתֵינוּ, שְׂיִהְיֶה לּוֹ כַח לְתַקֵּן כָּל הַנַּשְׁמוֹת שֶׁל הַחַיִּים וְהַמֵּתִים,
 לְהַכְנִים כָּל הַנַּשְׁמוֹת מִחוּץ לְפָנִים, לְתוֹךְ הַשְּׂדֵה הַקְּדוּשָׁה, וְלְעַסֵּק בְּכָל תְּקוּנֵיהֶם
 וּצְרִיכֵיהֶם לְזַרְעֵם וּלְנַטְעֵם וּלְהַשְׁקוֹתֵם וּלְגַדְלֵם וּלְהַצְמִיחֵם וּלְהַרְבּוֹת פְּרוּתֵיהֶם וּלְתַן
 הַרְחָקָה כְּרָאוּי בֵּין כָּל הָאֵילָנוֹת וְהָעֵשְׂבִים שֶׁלֹּא יִכְחִישׁוּ אֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ חֵס וְשְׁלוֹם,
 וַיִּקְרָא מִהֲרָה מִקְרָא שְׁכָתוּב: "יֵשׁ מְדַבֵּר לְאַגַּם מַיִם, וְאַרְץ צִיָּה לְמוֹצְאֵי מַיִם. וַיּוֹשֵׁב
 שָׁם רְעִבִים וַיִּכּוֹנְנוּ עִיר מוֹשָׁב, וַיִּזְרְעוּ שְׂדוֹת וַיִּטְעוּ כְרָמִים, וַיַּעֲשׂוּ פְרִי תְבוּאָה. וַיִּבְרַכֵּם
 וַיִּרְבוּ מְאֹד וּבִהְמַתֵּם לֹא יִמְעִיט":

וְתַרְחֵם בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים עַל הַצְּדִיקֵי אֲמֵת הָעוֹסְקִים בְּתַקוּן הַשְּׂדֵה הַקְּדוּשָׁה הַנִּקְרָאִים
 בְּעֵלֵי הַשְּׂדֵה, וְעַל כָּל יוֹצְאֵי חֲלָצֵיהֶם וְעַל כָּל הַתְּלוּיִים בָּהֶם, וְתִשְׁמְרֵם וְתַצִּילֵם מִכָּל
 אוֹיְבֵיהֶם וּמִכָּל שׁוֹנְאֵיהֶם וּמִכָּל רוֹדְפֵיהֶם, כִּי אֲתָה יוֹדַע גְּדֹל הַהִתְגַּרְוֹת שְׁמִתְגַּרִּין בָּהֶם,
 וּגְדֹל הַשְּׁנֵאָה וְהַקְּנָאָה וְהִיסוּרִים וְהַרְדִּיפוֹת שְׁבָאִים עֲלֵיהֶם עַל־יְדֵי־זֶה. חוּס וְחַמַּל

עליהם ועלינו ואמר לצרותיהם די, ושמרם והצילם, החיים וקיימם, וחזקם ואמצם
 וברכם, באפן שיוכלו לעסק בתקוננו ובתקון כל השדה כלה. רחם מלא רחמים על
 נשמות עשוקות כאלו, על נשמות רחוקות מתקון זה כמה וכמה מאות שנים, וכמה
 גלגולים עברו עליהם, וכמה יסורין וצרות והרפתקאות עברו עליהם בכל גלגול
 וגלגול. חמל על נשמות עיפות ונרדפות, ובפרט על נשמות הערמות דאזלין
 ערטלאין, שאינם יכולים להתלבש בשום גוף, אשר אתה ידעת עצם הרחמנות
 שעליהם. חמל על דמעתם וצעקתם, חמל על אנחתם וגניחתם ואנקתם, חמל על
 צערם המר, חמל על טלטולם הקשה והכבד מאד אשר "כשל כח הסבל". חמל עליהם
 למען שמך, למען רחמיך הרבים לבד, כי אין בנו כח ודעת להתפלל עליהם ועלינו,
 עשה למענך ולא למעננו, ואל תזכר להם ולנו עוונותינו. "מהר יקדמונו רחמיך כי
 דלוננו מאד", עזרנו פי עליך נשעננו.

וזכנו לשוב בתשובה שלמה לפניך באמת עד שיאירו עיני בעל השדה, ותהיה השדה
 נקראת שדה צופים ולא תהיה נקראת חס ושלוש שדה בוכים, שתעזר ותושיע
 ברחמיך הרבים ובחסדיך העצומים שיהיה כח להבעל השדה להיות צופה ומביט
 ומסתכל על כל אחד ואחד מישראל הרחוק מן התכלית להביאו אל התכלית האמתית,
 שיזכה כל אחד לסתם עיניו ודעתו מחיזו דהאי עלמא לגמרי, עד שיהיה נכלל תמיד
 בתכלית הבטול ברצוא ושוב בתוך התכלית האמתית שהוא כלו אחד כלו טוב, באפן
 שיזכה כל אחד ואחד מישראל לכלל תפלתו באחד. עזרנו טוב לכל שנזכה לבטל
 כל גשמיותנו עד שנזכה לבטל עצמנו לגמרי לכלל באחדותך באמת שהוא כלו טוב
 תמיד, עד שתהיה תפלתנו בתכלית השלמות כלולה יחד מתחלתה ועד סופה בתכלית
 האחדות ולא נשכח שום אות ודבור של התפלה לעולם. ואפלו כשנעמד בסוף
 התפלה, נזכר עדין את אות ודבור הראשון של התפלה. ולא נלך ולא נעבר ולא
 נפסק לעולם מאות ודבור הראשון של התפלה, אפלו כשנבוא לסוף התפלה. ולא
 נעשה שום פרויד והבדל והרחקה בין דבורי התפלה הקדושה, רק כל התפלה כלה
 תהיה כלולה ומחברת ומקשרת יחד מראשה לסופה, ומסופה לראשה, בתכלית
 האחדות בתכלית השלמות, כי כלו אחד כלו טוב, ועל ידי זה נזכה לסדר ולומר
 לפניך בכל יום ויום שירות ותשבחות ותפלות ותחנות ובקשות וודויים ופיוסים הרבה

בְּפֶה מְלֵא, בְּכוֹנֶה גְדוֹלָה, בְּתַכְלִית כּוֹנֵת הַלֵּב בְּאַמַּת כְּרִצוֹנֶךָ הַטּוֹב. וְכֻלָּם יִהְיוּ כְּלוּלִים יַחַד בְּשִׁמְךָ הַמֵּיחָד בְּתַכְלִית הָאֲחָדוּת עַד אֲשֶׁר תִּשְׁמַע שְׁוַעֲתֵנוּ וְתִאֲזִין תְּפִלוֹתֵינוּ וְתִקְשִׁיב תְּחִנּוֹתֵינוּ, וְתִמְלֵא כָּל מִשְׁאָלוֹתֵינוּ לְטוֹבָה בְּרַחֲמִים, שְׁנֹזְכָה חֵישׁ קָל מְהֵרָה לְשׁוֹב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ וְלִהְיוֹת כְּרִצוֹנֶךָ הַטּוֹב בְּאַמַּת. וְתִשִּׁים חֻלְקֵנוּ עִם הַצְּדִיקִים וְהַכְּשָׁרִים הַיּוֹשְׁבִים לְפָנֶיךָ בְּגֵן עֵדֶן, וְתִשְׁעֶשֶׂע עִם נַפְשֵׁנוּ לְעוֹלָמִי עַד וּלְנִצְחָה נְצָחִים. וְנִזְכָּה וְנִחְיֶה וְנִרְאֶה וְנִירָשׁ טוֹבָה וּבִרְכָה לְשָׁנֵי יָמוֹת הַמְּשִׁיחַ וְלַחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

וְתִעֲזָרֵנוּ וְתוֹשִׁיעֵנוּ שְׁנֹזְכָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תְּמִיד. וְתִרְחַם עָלֵינוּ בְּרַחֲמֶיךָ וְחִנּוּתֶיךָ וְתִזְכְּנוּ בְּחִסְדֶיךָ הָעֲצוּמִים, שְׁנֹזְכָה לְעֵמֶד וְלִרְאוֹת אֶת הַמַּחּוּל שֶׁתַּעֲשֶׂה לְצְדִיקִים לְעֵתִיד לְבוֹא. וְכֹל אֶחָד יִהְיֶה מְרָאָה בְּאַצְבָּעוֹ וְאוֹמֵר "זֶה יְיָ קוֹיֵנוּ לוֹ", כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה, קוֹיֵנוּ לוֹ וְיִוֹשִׁיעֵנוּ, זֶה יְיָ קוֹיֵנוּ לוֹ, נְגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ". אֲשֶׁרִי הַמַּחֲכָה לְזֶה, "אֲשֶׁרִי תִבְחַר וְתִקְרַב" שִׁיזְכָּה לְהִצִּיץ מִן הַחֲרָפִים שְׂמַחַת הַמַּחּוּל הַזֶּה:

מְלֵא רַחֲמִים חֲפֵץ לְהִיטִיב לְכָל בְּרִיּוֹתֶיךָ, רַחֵם עָלֵינוּ כָּל עוֹד נַפְשֵׁינוּ בָנוּ, וְחַיֵּינוּ וְזַכְּנוּ וְעֲזָרֵנוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ בִּישׁוּעָתְךָ הָאֲמִתִּיית, כְּמוֹ שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ אֶת כָּל הַיְשׁוּעוֹת שֶׁאַנּוּ צְרִיכִין בְּאִפְן שְׁנֹזְכָה לְהַגִּיעַ לְכָל מָה שֶׁבִקְשָׁנוּ מִלְּפָנֶיךָ חֵישׁ קָל מְהֵרָה, וְלֹא נֵעוּל בְּכִסּוּפֵא קַמְךָ, "יִהְיוּ לְרִצּוֹן אֲמָרֵי פִי, וְהִגִּיוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ, יְיָ צוּרִי וְגוֹאֲלִי. שְׂמַחוּ בִיהוָה וְגִילוּ צְדִיקִים, וְהִרְנִינוּ כָּל יִשְׂרָאֵל. יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתִגַּל הָאָרֶץ, וַיֹּאמְרוּ בְּגוֹיִם יְיָ מֶלֶךְ". וַיִּקְרָא מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "וְהָיָה יְיָ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד". וּבְתוֹרַתְךָ כָּתוּב לֵאמֹר: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד":

קיצור ליקוטי מוהר"ן

וַיֹּאמֶר בְּעֵז אֵל רוּת – סה

א. יש שְׂדֵה הָעֲלִיּוֹנָה שְׁשֵׁם גְדֻלִים כָּל הַנְּשָׂמוֹת וְאֵלוֹ הַנְּשָׂמוֹת צְרִיכִים בְּעַל שְׂדֵה שְׁיַעֲסֵק בְּתַקּוּנָם. וְכָל מִי שְׁרוּצָה לְרַחֵם עַל נַשְׂמָתוֹ שְׁלֵא תִהְיֶה עֲרָמָה וְנִעָה וְנָדָה מִחוּץ לַשְּׂדֵה צְרִיף לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן הַרְבֵּה לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּל יָמָיו, שְׁיִזְכֶּה לְהִתְקַרֵּב לְצַדִּיק הַזֶּה שֶׁהוּא בְּעַל הַשְּׂדֵה. שֶׁהוּא מְסַתְּפֵל עַל כָּל אֶחָד לְהִבְיָאוֹ אֶל הַתְּכֵלִית שֶׁהוּא כְּלוֹ אֶחָד וְכְלוֹ טוֹב כַּמְבֹאֵר לְקַמֵּן אוֹת בְּאוֹת ג כִּי אֵי אֶפְשָׁר לָבוֹא אֶל הַתְּכֵלִית הַטּוֹב הַנִּצְחִי כִּי אִם עַל יְדֵי הַצַּדִּיק הַזֶּה שֶׁהוּא בְּחִינַת בְּעַל הַשְּׂדֵה:

ב. עֵקֶר שְׁלֵמוֹת הַתְּפִלָּה הוּא כְּשִׁזְזוּכָה לָבוֹא אֶל הַתְּכֵלִית לַעֲשׂוֹת אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה. כִּי כְּשֶׁאָדָם עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל כְּשֶׁמִּתְחִיל לֹאמֹר הַתְּבָה הָרֵאשׁוֹנָה כְּגוֹן תְּבַת בְּרוּךְ, תִּכְרַף כְּשִׁיּוֹצֵאת הָאוֹת הָרֵאשׁוֹנָה מֵהַתְּבָה כְּגוֹן אוֹת ב מִתְבַּת בְּרוּךְ אִז הָאוֹת מְבַקֶּשֶׁת וּמִתְחַנֶּנֶת מֵהַנֶּפֶשׁ לְבַל תִּפְרֹד מִמֶּנָּה, וְאֵינָה מְנַחֶת אֶת הַנֶּפֶשׁ לִילָךְ וּלְדַבֵּר יוֹתֵר וּמִחֻבָּקָת וּמְלַפֶּפֶת אֶת הַנֶּפֶשׁ וּמְבַקֶּשֶׁת אוֹתָהּ לְבַל תִּפְרֹד מִמֶּנָּה. וּמִכָּל שְׁכֵן כְּשֶׁגוֹמֵר תְּבָה אַחַת אִז כָּל הַתְּבָה מְחַבֶּקֶת וְאוֹחוֹזֶת אֶת הַנֶּפֶשׁ וְאֵינָה מְנַחֶת אוֹתָהּ לִילָךְ מִמֶּנָּה לְדַבֵּר שְׂאֵר דְּבוּרֵי הַתְּפִלָּה. כִּי כְּשֶׁאָדָם עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל וּמְדַבֵּר דְּבוּרֵי הַתְּפִלָּה אִז הוּא מְלַקֵּט צִיצִים וּפְרָחִים וְשׁוֹשְׁנִים נְאִים. כְּאָדָם הַהוֹלֵךְ בַּשְּׂדֵה וּמְלַקֵּט שׁוֹשְׁנִים וּפְרָחִים נְאִים אַחַת לְאַחַת עַד שֶׁעוֹשֶׂה אֲגָדָה אַחַת, וְאַחַר כֵּן מְלַקֵּט עוֹד אַחַת לְאַחַת וְעוֹשֶׂה אֲגָדָה אַחֶרֶת וּמְחַבֶּרֶם יַחַד וְכֵן הוֹלֵךְ וּמְלַקֵּט וּמְקַבֵּץ כַּמָּה וְכַמָּה אֲגָדוֹת יְפוֹת וְנְאוֹת. כְּמוֹ כֵן הוּא הוֹלֵךְ בַּתְּפִלָּה מְאוֹת לְאוֹת עַד שֶׁנִּתְחַבְּרִים כַּמָּה אוֹתִיּוֹת וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם דְּבוּר וְתְבָה וְאַחַר כֵּן הוֹלֵךְ וּמְחַבֵּר עוֹד כַּמָּה אוֹתִיּוֹת וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם תְּבָה שְׁנִיָּה וְכוּ'

ואחר כך נתחברים שתי התבות. ואחר כך הולך ומלקט יותר עד שגומר ברכה אחת ואחר כך מלקט יותר ויותר והולך מאבות לגבורות ומגבורות לקדשות וכן הולך להלן יותר. ומי יפאר גדל פאר הלקוטים והקבוצים שאדם מלקט ומקבץ בדבורי התפלה. וכשהדבור יוצא והדבור יוצא מהנפש ובא ונשמע לאזניו אז הדבור מבקש מהנפש ואינו מניח אותה לילך יותר ומחבק ומלפף אותה לבל תלך ותפרד ממנו כנ"ל. כי איך תוכל לילך ממני הלא אתה רואה את יקר יפיי וזיוי והדרי ותפארתי, כי הלא אני תבת ברוך ושמע נא מה שאתה מדבר והשמע לאזניך מה שאתה מוציא מפיה. ואיך תוכל לילך יותר כדי ללקט עוד סגלות יקרות וחסודות גדולות, כי איך תוכל לפרד מאתי ולשכח אותי, על כל פנים תראה שבכל מקום שתלך ותבוא לשם לא תשכח אותי ולא תפרד ממני. על כן עקר שלמות התפלה היא כשזוכה לעשות אחד מכל התפלה, וכשעומד בתבה אחרונה של התפלה יהיה עדין עומד בתבה הראשונה. שעל ידי זה לעולם אינו נפרד מן האות הראשונה של התפלה אפלו בגמר התפלה. ואז התפלה בשלמות, אבל לזכות לזה אי אפשר כי אם על ידי הצדיק הגדול האמתי שהוא בחינת בעל השדה העליונה, שהוא יכול להביא את כל אחד אל התכלית האמתי שהוא כלו טוב וכלו אחד. ועל ידי זה יזכה לעשות אחד מכל התפלה שזהו עקר שלמות התפלה כנ"ל:

ג. כשאדם זוכה על ידי הבעל שדה להסתכל על התכלית אז אין לו שום צער ושום יסורין מכל דבר שבעולם. ובאמת אין שום רע בעולם רק כלו טוב. ועקר הצער שיש לאדם כשיש לו איזה יסורים חס ושלום הוא רק מחמת ש'לוקחין ממנו הדעת עד שאינו יכול להסתכל על התכלית שהוא כלו טוב. כי אם היה זוכה להסתכל על התכלית לא היה לו שום צער כלל מהיסורים הללו. כי כונת השם יתברך בודאי לטובה, אם להזכירו שישוב בתשובה, אם למרק עוונותיו כדי שיזכה לחיי עולם. ואם כן היסורין הם טובות גדולות, והיה ראוי לו להיות מלא שמחה מגדל הטובה שעושה לו השם יתברך באלו היסורים אם היה זוכה להסתכל על התכלית הטוב:

ד. צריך להרגיל את עצמו בכל פעם בבחינת בטול, להסתכל על התכלית הטוב האמתי והנצחי, וזה אי אפשר כי אם על ידי שיסתם עיניו מחזו דהאי עלמא, לבלי להסתכל כלל על תאוות עולם הזה והבליו. כי אי אפשר להסתכל ולהכלל בהתכלית כי אם על ידי סתימו דעינין שיסתם עיניו לגמרי מחזו דהאי עלמא, אף גם לדחקם בהאצבע ואז לא יהיו לו יסורים וצער משום דבר שבפעולם. אך אי אפשר להיות קבוע תמיד בבחינת הבטול כי יצא מגדר אנושי. ועל כן בהכרח שיהיה הבטול בבחינת רצוא ושוב, ואז הרשימו של הבטול מאיר אל הדעת אור מתיקות נעימות התנוצצות אלהות מה שאי אפשר לאחד לספר לחברו כלל, ועל ידי זה נמשך שמחה גדולה ועל ידי זה נמשכין חדושין דאורייתא, ועל ידי זה יוכל להחיות את עצמו בכל היסורים והרפתקאות שעוברים עליו חס ושלום, ויזכה לטעם ולהרגיש בעולם הזה מעין עולם הבא:

ה. באמת בשעת הבטול אל התכלית שהוא כלו טוב נתבטלין היסורים כנ"ל, אך אי אפשר להיות תמיד קבוע בבחינת הבטול ומכרח הבטול להיות בבחינת רצוא ושוב כנ"ל. וכשחוזר השכל מהבטול אל המח אז אי אפשר להמוחין לקבל זה השכל של בחינת בטול, כי הוא בחינות אין סוף, ומחמת זה מרגיש המח הצער של היסורין, אף גם מתגברין היסורין ביותר ממה שהיו מקדם, כדרך שני אנשים הנלחמים זה עם זה, כשאחד רואה שחברו מתגבר עליו אז הוא מתחזק ומתגבר ביותר, אך אחר כך מקלין היסורים ומתנחמים עליהם על ידי התחדשות התורה שזוכה על ידי היסורין, כי על ידי הבטול שנתבטל אל התכלית והשיג שכל היסורים הם טובות גדולות על ידי זה נתמלא שמחה, והשמחה הוא כלי לחדושין דאורייתא (עין פנים) ועל ידי התחדשות התורה מקררין היסורים, וזה בחינת "אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו", כי על ידי היסורים זוכה להתחדשות התורה.

אמר המעתיק, וזה שסים הכתוב להשקיט לו מימי רע, כי על ידי החדושים דאורייתא מקלין היסורים כנ"ל:

ו. זה סימן שפעל על ידי היסורין וקבלם כראוי כשזוכה אחר כך לחדושין דאורייתא. כי זה סימן שזכה לבטל עצמו אל התכלית על ידי היסורין, ואף שהכרח לשוב עצמו מהבטול אף על פי כן מהרשימו שנשארו מהבטול נתמלא שמחה וזכה לחדושין דאורייתא.

אמר המעתיק, עין בפנים בסוף התורה הזאת שכתב שם וזה בחינת הגן עדן בחינת משה ואהרן, גן הוא בחינת והייתה נפשם כגן רוח. עדן הוא בחינת התכלית כי עדן עין לא ראתה בחינת בטול כנ"ל עין שם. נראה לפי עניות דעתי לבאר שכונתו בזה כי הם בעלי השדה והגן עדן שיכולים להביא נשמות ישראל אל התכלית כי אהרן הוא בחינת הגן בחינת והייתה נפשם כגן רוח שמסים שם הכתוב ורוייתי נפש הכהנים דשן. ומשה הוא בבחינת העדן בטול אל התכלית כמו שכתוב בסימן ד' שמשה בטל כל ישותו ודבק עצמו להתכלית לאור אין סוף, שאין שם שום שנוי רצון אלא ה' הוא האלהים וכלו טוב. ושם בגן עדן יעשה הקדוש ברוך הוא המחול לצדיקים לעתיד לבוא וכל אחד מראה באצבעו. שמבאר בסוף התורה הזאת שהמחול הזה הוא השמחה הבאה מהבטול הנ"ל שהוא הכלי לקבלת התורה שהיא בחינת כתובים באצבע אלקים:

עלים לתרופה

ברוך ה' שם, אור ליום ד' וי"ט, תקצ"א.

החיים והשלוה לאהובי, בני חביבי, מורנו הרב יצחק, גרו יאיר.

אהובי בני. כבר שמעת מעט אשר עבר עלינו באלו הימים, יהי רצון שיהיה הכל לטובה, והנה אנכי כבר הקדמתי עצמי ביום א' והודעתיה מזה מחמת שידעתי שבודאי יהיה נשמע אצלכם קול הרעש הזה, אך בעתים הללו מתעכבים המכתבים בבית רבי פנחס ובשעה זאת הייתי בעצמי בבית רבי פנחס אודות ענין אחר, ובתוף זה שאלתי אותו אודות האגרת ממני אליה, ומאתך אלי, והשיב שגם האגרת ששלחתי לביתי ביום א' עדין בידו. ועמדתי משתומם, וכן היה בשבוע העבר כאשר כבר הודעתיה. והנה הכל לטובה כאשר אתה רואה בעיניך הוא חסד גדול שנתעכבו האגרות בשבוע העבר ולא באתם הנה, ועתה תשער בדעתך גדל הצער והפחד והיסורים שהיה לנו אם הייתם אתם גם כן בכאן, ובפרט שהכל היו אומרים שנתגלגל על ידכם חס ושלום, ברוך העושה נפלאות לבדו שסבב ברחמי שנתעכבתם בביתכם, השם יתברך ישמרכם לעד.

ודע בני כי ברוך ה' האמת שופט בצדק לוקח נפשות במשפט, כי ביום ב' בעת מנחה נפטר רבי שמואל זכרונו לברכה ושבק לו חיים, מעי מעי אחילה, הוי אחי, הרחמן הוא יגיד פרצות עמו ישראל ויתן לנו חיים טובים וארכים, זאת נחמתי בעניי כי תודה לאל השם יתברך יודע שפונתי רצויה לשמים בכל העסק הזה, כי לא היה לי שום עסק של משא ומתן מעסקי העולם עמו זכרונו לברכה, כי אם מה שהיה בביתי הכל היה בשביל התכלית האמתית שיעמוד לו לנצח שיזכה לשמע אצלנו דברי על ידי וכו' וכו', וגם כל פונתו זכרונו לברכה היה רק בשביל זה, ובודאי הוא לו

לְטוֹבָה נִצְחִית כָּל מַה שֶּׁקִּבַּל מִמֶּנִּי דְבָרֵי אֱמֶת שֶׁקִּבַּלְתִּי מִפִּי הַסֵּבֵא דְסָבִין
 נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חֲכָמָה זְכוֹרֵנוּ לְבִרְכָה; וּכְבֹר כְּתַבְתִּי לָךְ בְּמִכְתָּבֵי הָרֵאשׁוֹן
 שֶׁבִגְדַל הַצָּרָה וְהַפֶּחַד הָיִיתִי מִתְחַזֵּק בְּשִׂמְחָה וְכוּ'. בְּרוּךְ-הַשֵּׁם, אֲשֶׁר עֲזָרְנִי
 עַד כֹּה וְנָתַן לָנוּ כַח לְסִבַל כָּל זֶה. וּמֵאֲלִיךָ תָּבִין גְּדֹל הַפֶּחַד שֶׁהָיָה בְּכָאן, כִּי
 הָדַאקְטִיר הָיָה בְּכָאן בְּיוֹם א', אַף שֶׁלֹּא קָרִיתִי אוֹתוֹ, וְרָצוּ לְסָגֵר בֵּיתִי, חֵס
 וְשָׁלוֹם, וְהוּ' יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו חֲמַל עָלַי, כִּי רַבִּים מֵאוֹהֲבֵי אִמְרוּ, שֶׁהָיָה רָאוּי
 לְסָגֵר, חֵס וְשָׁלוֹם, רַק מִחֲמַת שֶׁגַם אֵצֶל שְׂכֵנֵי רַבִּי יוֹנָה נִפְטְרָה בְּתוֹ הַקְּטִנָּה,
 וְלֹא סָגְרוּ אֶת בֵּיתוֹ, עַל-כֵּן חֲמַלוּ עָלַי גַּם-כֵּן, וּמֵאֲלִיךָ תָּבִין, שֶׁבּוֹדָאֵי הָיוּ
 יְסוּדִים גְּדוֹלִים וּפְחָדִים עֲצוּמִים בְּזֶה, אַף הַכֹּל הָיָה בְּחֶסֶד, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
 בְּרַחֲמָיו לֹא הִנִּיחַ לְצַעַר אוֹתִי הַרְבֵּה, כִּי חֲסֵדוֹ גְּדוֹל עָלַי בְּכָל עֵת, אֲשֶׁר אֵין
 לְשַׁעַר, וְהֵנָּה, תִּהְלָה לְאֵל, בְּבֵיתִי חַיִּים וְשָׁלוֹם, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמְרֵנוּ תָּמִיד
 מִעַתָּה וְעַד עוֹלָם. כָּעֵת מֵאֲלִיךָ תָּבִין שֶׁאֵף-עַל-פִּי-כֵן אֵין מִהָרָאוּי שֶׁתְּבוֹא
 תִּכְפֹּר לְפָנָי, וּכְפִי הַנִּרְאָה, הַנִּכּוֹן - שֶׁתְּבוֹא לְכָאן אַחֵר שֶׁבֵּת-קֹדֶשׁ הַבָּא עָלֵינוּ
 לְטוֹבָה, וּבִלְבָד שֶׁתִּחְקֹר תִּחְלָה אִם מִנִּיחִין לְכַנֵּס לְפָנָי אֲנִשֵּׁי טוֹלְטְשִׁין, כִּי
 אֵינִי רוֹצֵה שֶׁיְהִיָּה לִי יְסוּדִין מְזֵה, חֵס־וְשָׁלוֹם חֵס־וְשָׁלוֹם. וְהֵנָּה אוֹהֲבֵי, בְּנֵי
 חֲבִיבֵי, מֵאֲהַבְתֶּךָ הוֹדַעְתִּיךָ הַכֹּל בְּאֲרִיכוֹת.

וְהֵנָּה מִכָּל זֶה יוֹכֵל הַמִּשְׁפִּיל לְהַתְּעוֹרֵר מְאֹד לְהִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִכָּל
 מְקוֹם שֶׁהוּא, כִּי אָנוּ רוֹאִין בְּעֵינֵינוּ כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם בְּהַצֵּל הָעוֹבֵר
 הַזֶּה, וְהֵנָּה בְּטָנִי מִלֵּא מַלְאִים, אַף אֵין הַפְּנָאֵי מְסַפִּים לְהָאֲרִיךְ. אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם,
 כְּאֲשֶׁר תִּהְיֶה פֶה, אֲסַפֵּר לָךְ הַכֹּל בְּאֲרִיכוֹת, אוֹלֵי תִשְׁמַע וְתָבִין חֲסָדֵי הוּ'
 וְנִפְלְאוֹתָיו, אֲפֹלוּ בְּעֵת צָרָה, רַחֲמָנָא לְצִלוּ, שֶׁהוּא עֲנִין בְּצַר הַרְחִבְתָּ לִּי,
 שֶׁבֵּתוֹךָ הַצָּרָה עֲצָמָה יֵשׁ כַּמָּה הַרְחִבְתָּ. וּכְבֹר דְּבִרְתִּי בְּזֶה הַרְבֵּה, וּבְעֵתִים
 הִלְלוּ הַחַיִּיתִי עֲצָמֵי בְּזֶה הַרְבֵּה; בְּרוּךְ הַנּוֹתֵן לִיעָף כַּח, אֲשֶׁר עַד כֹּה עֲזָרְנִי,
 וְאֵנִי חֹזֵק עִתָּה בְּדַעְתִּי, תִּהְלָה לְאֵל, שֶׁכָּל הָעוֹלָם צְרִיכִים מְאֹד מְאֹד לְשִׁמְעַ
 וּלְקַבֵּל דְּבָרֵינוּ שֶׁקִּבַּלְנוּ; אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁיִּזְכֶּה לָזֶה, וְאֵנִי כָּל יְמֵי חַלְדֵי אֵיחַל
 לְהוֹדִיעַ וּלְהַשְׁמִיעַ לְכָל מִי שֶׁיִּרְצֶה לְשִׁמְעַ, אֶת כָּל טוֹב גְּנֹזֵי אוֹצְרֵי אוֹצְרוֹת

שֶׁל חַיִּים נְצַחִיִּים, אוֹצְרֵי יְרֵאת־שָׁמַיִם, אֲשֶׁר הֶעֱפִין אֶעֱלֵי עֵצִים הַיְרָאָה, עֵצִים
 הַחַיִּים, עֵצִים הַטּוֹב, הוּא אֲדוֹנֵנוּ מוֹרְנוּ וּרְבֵנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבָרְכָה. הַשּׁוֹמֵעַ יִשְׁמַע
 וְכוּ, כִּי מְלַבֵּד מַה שֶּׁאֵנוּ מֵאֲמִינִים בְּהֶאֱמַת, אָנוּ רוֹאִים בְּעֵינֵינוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר
 מֹגִיעַ קִצּוֹ שֶׁל הָאָדָם, כַּמָּה וְכַמָּה הֶעֱלִיחַ בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רִגַע שֶׁהֵלֵךְ בְּדַרְכֵי
 הֶאֱמַת שֶׁקִּבְּלָנוּ מִרְבֵּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְבָרְכָה, וּבִפְרָט בְּמָה שֶׁזָּכָה כָּל אֶחָד שֶׁהָיָה לוֹ
 הַתְּבוּדוֹת וּבְמָה שֶׁהָיָה עַל צִיּוֹן שְׁלוֹ הַקְּדוּשׁ. וְהֵנָּה זֶה רַבִּי שְׁמוּאֵל זְכוֹרֵנוּ
 לְבָרְכָה, שֶׁנִּפְטָר - בְּיָדָיו אֶתְּהָ יָדְעַת אֹתוֹ הַיָּטֵב, וְתִדְעַ, שֶׁנִּשְׁמָתוֹ יֵצֵא
 בְּטַהֲרָה, וְדַבֵּר דְּבוּרֵי אֲמוּנָה בְּכָל עֵת, עַד שִׁיַּעֲתָה נִשְׁמָתוֹ. תְּהֵא נִשְׁמָתוֹ
 צְרוּרָה בְּצִרוּר הַחַיִּים. מַה גָּדְלוֹ חֲסִדֵי ה', שֶׁזְּכִיתִי אוֹתוֹ, שִׁיְהִיָּה לוֹ כָּל פַּעַם
 הַתְּבוּדוֹת בְּשָׂדֵה בֵּין הָרִים וּמַחֲלוֹת עֶפְרַיִם, וְהֵלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר, בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה,
 כָּל יָמָיו, וְנִפְטָר בְּשֵׁם טוֹב. וְקוִיִּתִּי לָהּ, שֶׁבְּיָדָיו יִקְרְבוּ שָׁם הַבַּעַל הַשְּׂדֵה,
 כַּאֲשֶׁר אָמַר בְּעֵצְמוֹ קֹדֶם הַסְּתַלְקוֹתָיו הַקְּדוּשׁ לְמַעַלְהָ לְמַעַלְהָ; מַה לָּכֶם
 לְהַתִּירָא, מֵאַחַר שֶׁאֲנִי הוֹלֵךְ לְפָנֵיכֶם, וּמָה אִם הַנִּשְׁמוֹת שֶׁלֹּא הִפִּירוּ אוֹתִי
 וְכוּ, כַּאֲשֶׁר כָּבַד שְׁמֵעַתָּה כָּל זֶה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יֵאָרֶיךָ יְמִיכֶם וּשְׁנוֹתֵיכֶם וַיְמִי
 כָּל אֲנִשֵּׁי־שְׁלוֹמֵנוּ וַיְמִי כָּל יִשְׂרָאֵל, עַד שִׁזְכּוּ לַיָּדַע וּלְהַפִּיר מִי הָיָה בְּעוֹלָם
 בְּדוֹרוֹת הַלָּלוּ, אֲשֶׁר הִנִּיחַ אַחֲרָיו תּוֹרוֹת וְשִׁיחוֹת וְסַפּוּרִים וּמַעֲשִׂיּוֹת כְּאֵלֶּה,
 וּבִפְרָט הַמַּעֲשֵׂה שֶׁל הוֹי בְּעֵטְלִירֶשׁ. אֲשֶׁרֵינוּ, מַה טוֹב חֲלַקְנוּ וְכוּ, וְהָיָה זֶה
 שְׁלוֹם וְחַיִּים.

דְּבַרֵי אָבִיךָ, נָתַן מִבְּרִסְלָב.

בֵּיתִי פְתוּחַ לְרוּחָהּ, תְּהֵלָה לָאֵל. אוֹדוֹת הַנְּגִיד רַבִּי שְׁמִשׁוֹן, נְרוֹ יָאִיר, אֵין לִי
 דְּבוּרִים עִתָּה כָּלֵל לְדַבֵּר וּלְכַתֵּב בְּזֶה, כִּי מֵאֲלִיךָ תִּבְיִן, שֶׁעֲדִין אֵין דְּעִתִּי
 צְלוּלָה אַחֲרֵי אֲשֶׁר עָבַר עָלַי עֲנִין כָּזֶה. אִם תִּרְצֶה - תִּדְבֵּר עִמּוֹ בְּעֵצְמֹךָ, וְאִם
 תִּרְצֶה לְהִרְאוֹת לוֹ מִכְּתָבִי אֵלֶּה - כִּרְצוֹנְךָ תַּעֲשֶׂה, כִּי לְפָנָיו אֵינָם סוּד, אֶף־
 עַל־פִּי שֶׁלֹּא הָיָה עַל רֵאשִׁי־הַשְּׁנָה עֲדִין, נִפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנַפְשָׁנוּ. וְהֵנָּה יֵשׁ לִי
 הֶרְבֵּה לְדַבֵּר עִם רַבִּי שְׁמִשׁוֹן, שִׁיְחִיָּה, אֶךְ מִחֲמַת שֶׁאֵין אַתְּעוּרוֹתָא דְלִתְתָּא
 מִפְּנֵינוּ, כִּי כְּפִי הַנִּרְאָה הָיָה פֹּה בְּעֵתִים הַלָּלוּ, וְלֹא הַתְּרָאָה פָּנִים עִמִּי, עַל־כֵּן

אי אפטר לי לדבר ולכתב לו כל מה שבלבי, וה' הטוב יזכירנו האמת ויחדש ימיו לטובה, ולא יהיה נפרד מאתנו, חס ושלום, רק יהיה נמנה עמנו תמיד מעתה ועד עולם לעולמי עד ולנצח נצחים אמן.

השמן-זית קבלתי גם-כן. השם יתברך יזכנו לקיים מצות הדלקת נר חנכה בשלמות, לאמשכא משח רבות קדשא ולאדלקא בוצינא. אם יהיו כל הימים דיו וכו', אי אפטר לבאר פרוש דברים אלה שהזכרתי עתה.

(לה)

ברוך-השם, יום ד', בא, תקצ"ג.

אהובי, בני חביבי. מכתבך קבלתי ביום א' והיום, וצערי גדול מאד על כאבך, השם יתברך ירפאך מהרה, והנה גם אנכי חושש בשני בעתים הללו לפרקים, השם יתברך יסיר מעלינו ומעל כל ישראל כל המכאובים והמחוששים בגשמיות ורוחניות, ונזכה לשוב אליו יתברך על-ידי כל הפרושים והרמזים, שהוא מרמוז לנו בכל עת, בין בטיבו בין בעקו, רחמנא לעלן, כי הזמן הולך וסוער, הולך והומה, ומשברי וגלי הים הומים ומרעישים ומתנשאים על כל אחד בכל יום, ואין אתנו יודע מה לעשות, לולא ה' עזרתה לנו, אשר שמענו מה ששמענו, שיכולין להחיות את עצמו בהם תמיד. חזק והתחזק, בני חביבי, כאשר כתבת במכתבך הראשון, אז דיא האסט זיך צו גישפארט להשם יתברך דורך דיא יסורים. וכבר ידעת מהתורה "ויאמר בעז אל רות", שעל-ידי היסורים מבטלין עצמו להשם יתברך, וכאשר שמעת ממני בעל-פה בענין זה. והשם יתברך ירחם עליך, ומעתה יסיר ממך כל חלי וכל מדוה וכל מחוש בעולם, ותזכה להתקרב להשם יתברך על-ידי רמזים של טובה והצלחה, ויקים: ואל שדי יתן לכם רחמים, לכם דיקא וכו', ותכתב לי עוד משלום רבי מרדכי, גרו יאיר, אם כבר אין עליו שום חשש מהעסק שלו, גם תודיע לו, שכפי מה ששמעתי, שהוא מעצמו ידע מזה, היטב חרה לי עליו, וצריך שיקבל עליו, שלא יוסיף

לעלות על מחשבתו לעסק בדברים כאלה, כי זה עקר פגם תאוות ממון, וגם בעולם הזה אין אחרית טוב להלהוטים כל-כך אחר הפצע וכו', ואין צורך להאריך בזה, וצריך תפלה ותחנונים, שיזכה לקבל מלח להמתיק מרירותא וכו', ויזכה לאנפין נהורין, אמונה וכו'.

דברי אביכם הדורש שלומכם באהבה, נתן מברסלב.

(ק)

בעזרת השם יתברך, יום א', נשא, תקצ"ד לפ"ק.

אהובי, בני חביבי. היום שלחתי לך אגרת על-ידי נגיד אחד מלעמבערג, שהוא שאר-בשרי, ובודאי הגיע לידיך. וכעת קבלתי מכתבך עם המכתבים הכרוכים שם, ואיני יודע מה לכתב לך עתה. גם אין הפנאי מסכים, כי עד חצות היום הייתי טרוד לקבל פני האורח הנ"ל. והנה אהובי בני, בענין האורח הנ"ל ראוי לך להחיות עצמך הרבה, כי אף-על-פי שעדין אין אנו יודעים מה יצמח מזה, על-כל-פנים לעת עתה הוא פלא גדול אצלי. מאת ה' היתה זאת, היא נפלאות בעינינו, כי כל ספר, שיוצא מרשותי לרשות אדם אחר, הוא ענין יקר מאד, כי ידעתי, שהוא דבר גדול מאד, אשר אין לבאר, מכל-שכן וכל-שכן בשיוצא למרחקים. והנה לעת עתה קבל אצלי תפלות ונתן לי אחד קערביל, וגם עשיתי עמו מעמד, שנוכל לשלח מכתבים אליו ולהשיג תשובה ממנו, וכפי דבריו, בקל נוכל להדפיס שם, בעזרת השם יתברך, אם יהיה לנו מעות, ולה' התשועה, כי כל מה שזכינו עד הנה לגמור עסקיו זכרונו לברכה, הכל היה בדרך נפלא מאד, על-כן אני מאמין, שגם ענין זה, שהזמין לנו היום השם יתברך בחסדו, הוא צמיחת קרן ישועה, ובודאי לא על חנם, חס ושלוש, אנו מברכין שלשה פעמים בכל יום מצמיח קרן ישועה. וקצת ראינו בעינינו כמה פעמים, ואי אפשר לבאר כל אשר בלבבי בענין זה, אף חזק ואמץ ושמח נפשו, אשר זכית להיות נמנה בין הקבוצ הקדוש הזה, הנקראים על שמו הקדוש והנורא זכרונו לברכה. וקויתי לה, שגם בזה העולם נראה עוד נפלאות גדולות וישועות נוראות בעסקיו

הקדושים מכל-שכן וכל-שכן לארץ ימים ושנים טובים בעולם הנצחי, שם יראה כל אחד נפלאות הישועות וחסדים נצחיים בדרכים נפלאים ונשגבים, אשר סבב השם יתברך עמנו בכלליות ובפרטיות עם כל אחד ואחד בכל יום ובכל עת ובכל שעה. מה גדלו מעשי ה', מאד עמקו מחשבותיו; ואז נודה לו שיר חדש וכו' ונאמר בשמחה מה אשיב לה' וכו', לעת עתה ראוי לנו לחזק נפשנו בכל מקום בהתקוה הזאת, כי תהלה לאל, יש לנו על מי להשען, יש ויש, בעזרת השם יתברך.

והנה ימי השבועות הקדושים ממשמשין ובאין. בעל הרחמים יחוס עלינו, שנזכה לגמר ימי הספירה בקדשה ובטהרה, שנזכה על-כל-פנים מעתה להכין עצמנו פראוי לקבלת התורה הקדושה בחג הקדוש הזה, הבא עלינו לטובה. ואם אמנם עדין צריכין לטבר הלב על זה הרבה, ולבקש ולהתחנן לפניו יתברך על זה הרבה, ולבכות לפניו בדרמעות שלישי כבן הבוכה לפני אביו, שיקרבנו גם-כן בתוך בני-ישראל הכשרים, הזוכים לקבלת התורה בשבועות, אף-על-פי-כן ביותר צריכין לחזק את עצמו בשמחה בכל יום, כי עקר הפלי לקבלת התורה הוא שמחה, כמו שכתוב בהתורה ויאמר בעז אל רות וכו' על מאמר רבותינו זכרונם לברכה: עתיד הקדוש-ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים לעתיד לבוא וכו'. בתוך כותבי זאת נזכרתי נעימות ההתנוצצות שבלבי מזאת התורה הקדושה, ואיני יודע עוד מה לכתוב לה מרב התשוקה שבלבי, בלה שארי ולבבי וכו', כי שם מדבר מהתנוצצות אלקות ובטול אל האין-סוף, עד שהרשימו מאיר להדעת, ולהמשיך משם התורה על-ידי גדל השמחה, שנעשית פלי לקבלת התורה שכל זה הוא סוד שבועות, זמן מתן תורתנו. מה נאמר, מה נדבר, אלמלא לא אתינו לעלמא אלא למשמע דא - די, ודי והותר, וכן בכל תורה ותורה, ברוך בעל הרחמים העושה חסדים נפלאים בכל דור ודור.

דברי אביו, המורה על העבר ומצפה להבא לישועות גדולות, נגילה ונשמחה בישועתו. נתן מברסלב.

(קלז)

בְּעִזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

יוֹם ו' עָרַב שַׁבַּת קֹדֶשׁ פְּרֻשֶׁת בְּמִדְבַר מִ"ח לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּרְכ"ט.
פֶּה עִיר הַקֹּדֶשׁ יְרוּשָׁלַיִם תִּבְנֶה וְתִכּוּנֶה בְּמִהְרָה בְּיָמֵינוּ:

יִשְׂאוּ הָרִים מֵאֲרֶץ הַחַיִּים שְׁלוֹם וּבִרְכָה לְכַבוֹד אֱהוּבֵי בְנֵי חֲמֻדַּת לְבָבֵי הָלֵא
הוּא הָרַבְנִי הַמְּפֹלֵג דָּוִד צְבִי גְרוֹ יָאִיר וְהָלֵא הוּא הָרַבְנִי הַמְּפֹלֵג הָרַב מִיכָל
שִׁיחִיָּה:

חַי הַחַיִּים יִשְׁפִיעַ עֲלֵיהֶם כָּל טוֹב רוּחָנִי וְגִשְׁמֵי לְטוֹב לָהֶם כָּל הַיָּמִים בְּיַחַד
עִם נְשׁוֹתֵיהֶם וְיִוְצְאֵי חֲלָצֵיהֶם שִׁיחִיו, וְיִזְכּוּ לְשִׁתֵּי שְׁלַחְנוֹת תּוֹרָה וּגְדֻלָּה
בְּמִקּוֹם אֶחָד אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

חֲסָדֵי ה' אֲזַכִּיר עַל כָּל הַטּוֹב אֲשֶׁר גָּמַלְנִי, בְּרוּךְ שֶׁחֲחִינּוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעְנוּ
לְזִמְנוּ הַזֶּה. וְתִהְיֶה לָאֵל בָּאֲתִי לְפָה לְשָׁלוֹם בְּיוֹם ו', עָרַב שַׁבַּת קֹדֶשׁ הָעֶבֶר
בְּעֶרְךָ חֲצוֹת הַיּוֹם. וּמִצְאָתִי פֶה אֶת שְׂאֵהָבָה נִפְשָׁנוּ אֶת אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַיְקָרִים
שִׁיחִיו. וְזָכִיתִי בְּזֶה הַיּוֹם לְהַתְּפַלֵּל מִנְחָה וְקַבְּלַת שַׁבַּת אֶצֶל מְקוֹם קֹדְשָׁנוּ
בֵּית תְּפִאֲרֹתֵינוּ. וְהֵאֱמַנָּם אֲשֶׁר בּוֹדָאֵי נְהַפְּךָ לְבָבִי בְּקִרְבִּי עַל גְּדֻלַּת מְרִירוֹת
הַחֲרָבֹן: כִּי מִתְּפַעֵל נֶפֶשׁ הָרוּאָה. אוֹי לָנוּ עַל שִׁבְרֵנוּ, וְאֵי אֶפְשָׁר לְשַׁעַר הָעֵנָן
הַלְּזָה. עַל כָּל אֵלֶּה בְּרֵאוֹת הוֹמִיּוֹת אֲחִינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁיחִיו בְּהַתְּפַלֵּל שֶׁם
אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְטוֹף וְכֶלֶם מְקִירוֹת לִבָּם מִתְּחַנְּנִים וּמְבַקְּשִׁים לְגִאֲלַת נֶפֶשָׁם,
אֲמַרְתִּי זֹאת נִחְמָתִי בְּעֵנֵינוּ. כִּי סוּף כָּל סוּף מֵזֶה תִּצְמַח הַגִּאֲלָה בְּמִהְרָה
בְּיָמֵינוּ אָמֵן סְלָה, וְדַרְכֵי ה' נַעֲלָמִים מֵאֲתָנוּ:

וְנִתְגַּבְּרְתִּי בְּמַחְשַׁבְתִּי וְקִשְׁרֵתִי עֵצְמִי גַם כֵּן לְתוֹךְ כָּל הַקְּבוּצִים הַקְּדוּשִׁים
מֵאֲחִינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁיחִיו וְהַתְּפַלֵּלְתִּי עִמָּהֶם, אֲךָ עִם כָּל זֶה לֹא שָׁב רוּחִי
בְּקִרְבִּי. וּבָאֵנוּ לְבֵיתֵנוּ וְהַתְּחַלְּנוּ לְהַחֲיוֹת עֵצְמֵנוּ עִם הַתְּקוּהָ הָאֲמִתִּית אֲשֶׁר
אָנוּ מֵאֲמִינִים אֲשֶׁר בְּחֲסָדֵי ה' בּוֹדָאֵי יְבוֹא הַגּוֹאֵל צֶדֶק בְּמִהְרָה בְּיָמֵינוּ. עַד
אֲשֶׁר בָּאֵנוּ לְשִׁמְחָה וְרִקְדָנוּ קֹדֶם קְדוּשַׁת בְּתִשְׁבָּת לְבָבֵנוּ וְתִהְיֶה לָאֵל עֶבֶר
כָּל הַשַּׁבַּת קֹדֶשׁ בְּשִׁמְחָה. וְאַחַר כֵּן בְּיוֹם א' נִסְעֵנוּ יַחַד לְעִיר הַקֹּדֶשׁ חֲבֵרוֹן
וּבָאֵנוּ עַל לֵינַת לֵילָה בְּיוֹם א' בְּעָרַב לְבֵית הַצֶּדֶקֶת רַחֵל אֲמֵנוּ זָכַר צֶדֶקֶנִית
וְקְדוּשָׁה לְבִרְכָה. וּמִן חֲצֵי לֵילָה עַד הַבֶּקֶר שִׁפְכְנוּ שִׁיחֵנוּ כְּאֲשֶׁר עִם לְבָבֵנוּ.

וּבִבְקָר הַשָּׁכֵם הַתְּפַלְלָנוּ תְּפִלַּת שְׁחִירֵית בְּעֶבֶר, שָׁם מְצֵאתִי קִצֵּת מְרֻגָע
 לְנַפְשֵׁנוּ, וּבָאֵנוּ לְעִיר הַקֹּדֶשׁ חֲבֵרוֹן בְּיוֹם ב' עָרֵב רֵאשׁ חֹדֶשׁ לְעֵת עָרֵב:
 וְתַכְּף הֶלְכָנוּ לַמְּקוֹה וְהֶלְכָנוּ לְהַתְּפַלֵּל מִנְּחָה אֶצֶל מְקוֹם מְעֵרַת הַמְּכַפֵּלָה.
 מָה אָמַר מָה אָדְבַר. זֶה הוּא עֲנִין אֶחָד מִמִּשׁ עִם מְקוֹם קֹדְשֵׁנוּ. וּבְלִבִּי לֹא
 הָיָה שׁוֹם הַפָּרֶשׁ בֵּינֵיהֶם, וְהֵיִינוּ בְּשֵׁם לְעֶרְךָ שְׁתֵּי שְׁעוֹת. וְהִגַּם שֶׁנִּזְרַק עָלֵינוּ
 קִצֵּת אֲבָנִים טוֹבִים רַק הָיָה בְּחֶסֶד, וּבְיוֹם רֵאשׁ חֹדֶשׁ הֶלְכָנוּ עַל כָּל הַמְּקוֹמוֹת
 הַקְּדוּשִׁים. עַד אֲשֶׁר בָּאֵנוּ בְּאַחֲרוֹנָה אֶל מְעֵרַת יְשִׁי אָבִי דָּוִד וְהִצַּדְקַת רוּת,
 בְּשֵׁם נִפְתַּח לִבִּי עַד לְמָאֵד כִּי נִזְכַּר בְּלִבִּי גֹדֶל עֵינָם קֹדֶשׁת הַהִתְגַּלּוּת שֶׁל
 כְּבוֹד אֲדוֹנֵינוּ מוֹרְנוּ וְרַבֵּנוּ הַנִּחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חֲכָמָה זָכַר צַדִּיק וְקֹדֶשׁ לְבָרְכָה
 עַל הַפְּסוּק וַיֹּאמֶר בְּעִז אֵל רוּת. אֲשֶׁרֵינוּ מָה טוֹב חֶלְקֵנוּ שֶׁזָּכִינוּ לְטוֹב אֲמֹתֵי
 כְּזֹה, וּבָאֵנוּ לְשִׁמְחַת לְבַבֵּנוּ, וּבְיוֹם ד' בִּבְקָר נִסְעֵנוּ לַחֲזָרָה. וּבָאתִי עֵת תְּפִלַּת
 מִנְּחָה גְדוּלָה עוֹד הַפַּעַם לְבֵית רַחֵל אֲמֵנוּ, וְהַתְּפַלְלָתִי שָׁם תְּפִלַּת הַמִּנְחָה,
 וְתַהֲלָה לָאֵל בָּאֵנוּ לָפָה לְשָׁלוֹם. עַד הִנֵּה עֲזָרוֹנוּ רַחֲמָיו יִתְבַּרֵּךְ, כִּי לְשַׁעַר
 לְכֶם גֹּדֶל עֲנוּי הַדָּרָךְ הַזֶּה מֵעַת צֵאתִי מִבֵּיתִי מֵעִיר הַקֹּדֶשׁ צֶפֶת עַד הַיּוֹם,
 הוּא בְּלָתִי אֶפְשָׁרִי, הַכֶּלֶל הַדָּרָךְ מְלֵא נְסִים, וְאִין בְּזֹה שׁוֹם דָּרָךְ הַטָּבַע כֶּלָּל,
 רַק הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ בְּרַב חֶסְדֵּיו שֶׁלַח מְלָאכּוֹ לְפָנֵינוּ וְהוֹלִיךְ אוֹתָנוּ בְּכָל הַדָּרָךְ
 הַזֶּה וְלֹא עַל יְדֵי שׁוֹם דָּרָךְ הַטָּבַע כֶּלָּל. כֵּן בְּרַחֲמָיו יִתְבַּרֵּךְ יוֹשִׁיעֵנוּ לַפְּעַל
 בְּקִשְׁתָּנוּ מִלְּפָנָיו יִתְבַּרֵּךְ עַל כָּל אוֹדוֹתֵינוּ וְלַחַג אֶת חַג הַשְּׁבוּעוֹת הַקְּדוּשׁ
 בְּשִׁמְחַת לְבַבֵּנוּ. וַיִּזְלִיכֵנוּ גַם לַחֲזָרָה בְּדָרָךְ הַזֶּה לָבוֹא לְבֵיתֵנוּ עִיר הַקֹּדֶשׁ
 צֶפֶת בְּלִי שׁוֹם צַעַר הַדָּרָךְ, וְנִזְכָּה לָבוֹא לְשֵׁם שָׁלוֹם בְּגוֹפָנוּ וּבְמִמּוֹנֵנוּ
 וּבְתוֹרַתֵנוּ אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

וּבְיוֹם אֶתְמוֹל הֶלְכָנוּ גַם כֵּן לְהַתְּפַלֵּל תְּפִלַּת מִנְּחָה לְמְקוֹם קֹדְשֵׁנוּ. וּבַפַּעַם
 הַזֹּאת נִפְתַּח לְבַבִּי וּפְרַשְׁתִּי שִׁיחַתִּי לְפָנָיו יִתְבַּרֵּךְ בְּפָרֶט וּבְכֶלֶל, וְזָכַרְתִּי כָּל
 הַשְּׁמוֹת שֶׁל כָּל אוֹהֲבֵינוּ כְּפִי שֶׁנִּרְשָׁמִים אֶצְלִי, וְעַמְדָנוּ שָׁם עַד הַלֵּילָה וְתַהֲלָה
 לָאֵל הָיָה בְּהַשְׁקֵט. וְהַיּוֹם מִסְתַּמָּא גִלְךָ לְשֵׁם גַם כֵּן לְהַתְּפַלֵּל תְּפִלַּת הַמִּנְחָה
 וְקִבַּלְתָּ שִׁבְתָּ וְהַתְּפַלָּה וְלִסְפֹּר שָׁם הַסְפִּירָה שֶׁל יוֹם מ"ט. יְהִי רָצוֹן שֶׁנִּזְכָּה
 לְהָאֲרַת וְקֹדֶשׁת יוֹם הַחֲמִשִּׁים הַקְּדוּשׁ יוֹם קִבַּלְתָּ תוֹרַתֵנוּ הַקְּדוּשָׁה, אֲשֶׁר נִזְכָּה

לְקַבֵּל עָלֵינוּ מִחֻדָּשׁ קִדְשַׁת תּוֹרַתְנוּ הַקְדוּשָׁה, לְשׁוּם אוֹתָהּ בְּלִבְבֵנוּ מֵעַתָּה
וְלַנְצִיחַ, לְמַעַן טוֹב לָנוּ מֵעַתָּה וְלַנְצִיחַ לְטוֹב לָנוּ כָּל הַיָּמִים טוֹב אֲמֹתֵי
לְתַכְלִיתֵנוּ הַנְּצִיחִי. וְהִיתָה זֹאת שְׂמֻחַתְנוּ וְחֻדוֹתֵנוּ אֲמֵן כֵּן יְהִי רְצוֹן:

וְהִנֵּה מִסְתַּמָּא בְּלִבִּי הִרְבֵּה לְדַבֵּר מֵעַנִּין הַנְּסִיעָה הַקְדוּשָׁה הַזֹּאת, אֲךָ עַדִּין
אֵין דַּעְתִּי צְלוּלָה מִטְרַדַת הַדְרָה. רַק מְרַב אֶהְבֶּתְכֶם בְּאֵתִי לְהוֹדִיעְכֶם מִשְׁלוֹם
בוֹאֵי לְשְׁלוֹם לְכָאן, וְהוֹדַעְתִּי אֶתְכֶם כָּל הַנִּלְ. וְדַעְתֵּנוּ לְהַתְמַהֵמָה פֶּה בְּחֻסְדֵי
ה' עַד יוֹם א' פְּרֻשֶׁת בְּהַעֲלֵתָךְ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה. אֲזוּ נְשִׁים פְּעֵמֵי רַגְלֵינוּ
לְבוֹא לְבֵיתֵנוּ לְעִיר הַקְדֵּשׁ צֶפֶת, וְאַפְשָׁר נִסַּע דְרָךְ עִיר הַקְדֵּשׁ טְבַרְיָא וְלַמַּעַן
אֶהְבֶּתְם אֵלַי עִמָּהֶם יַחַד. וְכֹאֲשֶׁר בְּחַמְלַת ה' עָלֵינוּ שֶׁנְּבוֹא לְבֵיתֵנוּ לְשְׁלוֹם
כֵּן מִשֶּׁם אֶרְחִיב לָכֶם הַדְּבוּר כְּכֹל אֲשֶׁר עִם לְבָבִי. וְאַפְרִט לָכֶם כָּל הַמְּקוֹמוֹת
הַקְדוּשִׁים שְׂזֻכִיתִי לְהִיּוֹת וְאֲשֶׁר עוֹד אֶזְכֶּה לְהִיּוֹת בְּשֵׁם בְּחֻסְדוֹ יִתְבַּרַךְ וְלַעֲת
עַתָּה אֶהוּבֵי בְּנֵי שְׂיַחֲיוֹ תַתְּנוּ שִׁבַח וְהוֹדִיָּה לְהַשִּׁם יִתְבַּרַךְ אֲשֶׁר עַד כֹּה עֲזָרְנוּ
רַחֲמֵיו יִתְבַּרַךְ, מָה אִמַּר מָה אֲדַבֵּר, מִי פָעַל וְעָשָׂה קוֹרָא הַדּוֹרוֹת מִרֵּאשִׁי,
וְרַק זְכוּתוֹ הַקְדוּשׁ וְזְכוּת תַלְמִידוֹ הַקְדוּשׁ כְּבוֹד אֲדוֹנָי אָבִי וּמוֹרֵי וְרַבֵּי
זִלְלָה"ה הוֹפִיעַ עָלַי לְחַנְנִי בְּחֻסְדֵי הַגְּדוֹל הַזֶּה, כֵּן יַעֲמִד לָנוּ זְכוּתוֹ הַקְדוּשׁ
מֵעַתָּה וְלַנְצִיחַ לְבוֹא לְמִבְקָשֵׁי נַפְשֵׁי לְתַכְלִית הַנְּצִיחִי בְּחַיִּים חַיּוּתֵי בְּאֶרֶץ
הַקְדוּשָׁה הַזֹּאת, וְיִזְכְּנוּ לְשִׁמְעַ מִכֶּם בְּשׁוֹרוֹת טוֹבוֹת לְשִׁמְעַ קוֹל הַצִּלְחַתְכֶם
בְּטוֹב וּבְנַעֲיָמִים וְהִיתָה זֹאת שְׂמֻחַתִּי. וְבָרִי אֲבִיכֶם וְאוֹהֲבֵכֶם מֵעַתִּיר בְּעַדְכֶם
בְּכָל עֵת וְרַגַע, וְה' בָּרַב רַחֲמֵיו יֵאָזִין תְּפִלָּתִי עָלֵינוּ וְעַל כָּל הַתְּלוּיִים בָּנוּ
וְעַל כָּל אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְטוֹב לָנוּ בְּגִאֲלָהּ יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים אֲמֵן כֵּן יְהִי רְצוֹן
יִצְחָק:

זוּגְתִי תַחֲיָה גְרִיסֵט אֵיךְ גָּאָר פְּרִינְטְלִיךְ, זִיא אִיז בְּרוּךְ הַשֵּׁם זְעָהָר צוּפְרִידֵעַן
שְׂזֻכְתָּה לְבוֹא לְפָה וְעַל כָּל הַמְּקוֹמוֹת הַקְדוּשִׁים הַרְבֵּתָה בְּתַפְלָתָה עֲבוּרְכֶם לְטוֹב
לָכֶם תָּמִיד, וְהַבְּלָבוּלִים שְׁלִי מִמְּנָה בְּזֶה הַדְרָךְ הִיָּה בְּחֻסְדִים גְּדוֹלִים, יְחַנְנוּ ה'
עַל לְהַבָּא שְׂיַהֲיָה הַכֹּל בְּחֻסְדֵי עָלֵינוּ לְטוֹבָתֵנוּ:

פְּרִיסַת שְׁלוֹם לְחַתְנֵי הַיָּקָר הַרַב יַעֲקֹב יְחִיאֵל מִיכָל גְּרוֹ יֵאִיר עִם שְׁלוֹם נְכַדֵי
הַיָּקָרִים, לֹא נִתְקָה אֶהְבֶּתוֹ מִמְּנֵי. וְהִיָּה עַל זְכְרוֹנֵי לְהַזְכִּירוֹ עַל כָּל הַמְּקוֹמוֹת
הַקְדוּשִׁים. וְה' בָּרַב רַחֲמֵיו יוֹשִׁיעוּ לְטוֹב:

פְּרִיסַת שְׁלוֹם לְכֹל אוֹהֲבֵינוּ וְאֲנֹשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ וְשִׁכְנֵנוּ שִׁיחֵיו כְּלָם יַעֲמִדוּ עַל הַבְּרָכָה, וַיִּתְּפְקְדוּ לְטוֹבָה כְּכֹל אֲשֶׁר שְׁאַלְתִּי עֲבוּרָם. וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם מִבֵּיתִי כַּאֲשֶׁר יִזְכְּנוּ ה' לְבוֹא לְשֵׁם מְהֵרָה לְשָׁלוֹם. מִשֵּׁם הַנְּנִי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְּבַרַךְ לְהַעֲרִיף לְכֹל אֶחָד פְּרִיסַת שְׁלוֹם בְּיַחּוּד כְּפִי אֲשֶׁר יִשִּׁים בְּלִבִּי הוּא יִתְּבַרַךְ:

דְּבַרֵי אוֹהֲבֵם הָאֲמֹתִי יִצְחָק:

וְעַל הַטּוֹב יִזְכֹּר שְׁמוֹ כְּבוֹד יְדִיד נֶפְשִׁי כִּרְעַ כְּפֶאֱח לִי הָרַבְנִי הַמְּפֹלֵג כְּבוֹד שֵׁם תְּפֹאֲרָתוֹ מוֹרְנוּ הָרַב יַעֲקֹב טִיטְלֵבוֹיִם גְּרוֹ יְאִיר. אַחֵי יְדִידֵי מָה אֲמַר מָה אֲדַבֵּר. הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמִּי וַתִּגְדַּל חֶסֶדְךָ עִמִּי אֲשֶׁר הִתְחַזַּקְתָּ נֶפְשִׁי לְבוֹא עַד הַלֵּם, כִּן אֶהְבֵּתוּ חֲקוּק בְּלִבִּי וְלֹא אוֹכַל לְשַׁכְּחוֹ כִּלְל, כִּן יַעֲלִיחוּ ה' כְּכֹל לְכַבּוֹ לְטוֹבָתוֹ. עַדִּי יִזְכֶּה לְבוֹא בְּחַיִּים חַיּוּתוֹ לְתַכְלִיתוֹ הָאֲמֹתִי בְּרַב שְׁלוֹם וּבְרָכָה. וְאַזְכֶּה עוֹד בְּחַיִּים חַיּוּתִי לְרֹאוֹתוֹ נְטוּעַ בְּאַהֲלוֹ עִם זוּגָתוֹ תַּחֲיָה בְּאַרְצֵי הַקְּדוּשָׁה הַזֹּאת עִם הַרְחַבַת לֵבָב לְמַעַלָּה:

דְּבַרֵי כִרְעַ כְּפֶאֱח לוֹ יִצְחָק:

תְּפָרַס לְמַעֲנֵי בְּשָׁלוֹם יְדִידֵנוּ הַיְקָר הַנִּעְלָה הָרַב נַחְמָן טוֹלְטְשִׁינְעֵר לְאוּמָאן, וְתוֹדִיעַ לוֹ שְׁלוֹם בּוֹאֵי לְפָה לְשָׁלוֹם וּמִכָּל הַנִּל, וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם מִבֵּיתִי אֶכְתֹּב לוֹ בְּיַחּוּד, וּמִכְתָּבוֹ עַל יְדֵי אֲנֹשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שִׁיחֵיו קִבְּלֹתִי לְנִכּוֹן וּדְבַרְיוֹ הָאֲמֹתִיִּים הַחֲיּוֹ אֶת נֶפְשִׁי דְּבַרֵי הַנִּל:

גַּם אֲנִי הוֹרֵשׁ שְׁלוֹם אוֹהֲבֵי וְרַעֲי הָאֲחִים הַיְקָרִים מַה טוֹב וּמַה נְּעִים שְׁמֵם מוֹרְנוּ הָרַב דָּוִד עֲבִי גְרוֹ יְאִיר וּמוֹרְנוּ הָרַב מִיכָל גְרוֹ יְאִיר אֲמַרְתִּי לְהוֹדִיעֵם מִשְׁלוֹמֵנוּ הַטּוֹב אֲשֶׁר בְּיוֹם ג' בְּחֻקְתִּי בְּאֵתִי יַחַד עִם הָרַב דִּמְחַנְנוּ וְעִם יְדִידֵנוּ הָרַב יַעֲקֹב גְרוֹ יְאִיר כִּן רַבִּי עֲבִי לְפָה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקְּדוֹשׁ תִּבְנֶה וְתִכּוֹנֵן בְּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אֲמֵן כִּן יְהִי רְצוֹן, וְאַבְקֵשׁ לְפָרַס בְּשָׁלוֹם יְדִידֵנוּ הַיְקָר מוֹרְנוּ הָרַב נַחְמָן גְרוֹ יְאִיר הַלּוֹי הַיּוֹשֵׁב בְּאוּמָאן וּבְשָׁלוֹם כָּל אֲנֹשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַיְקָרִים, הַשֵּׁם יִתְּבַרַךְ יִזְכְּנוּ לְקַבֵּל אֶת הַחֵן הַקְּדוֹשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה וְנִזְכֶּה לְקַבֵּל הַתּוֹרָה לְשִׁמּוֹר לְעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם לְגִיל וּלְטִישׁ בְּאוֹרָה:

דְּבַרֵי יְדִידֵם אוֹהֲבֵם מֵאֵז אֲבָרְהָם אֲבָא רַאבִּינְאוּוֹיטְשׁ מִטְּשַׁעְהָרִין וְאַבְקֵשׁ לְדַרְשׁ אֲנֹשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַיְקָרִים הַיּוֹשְׁבִים בְּבִרְסָלָב:

שיחות על התורה

בשנת תקס"ו, היא שנת ארבע לישיבתו פה ברסלב, שהיא שנה הרביעית להתקרבותי אליו, כי בכניסתו לפה נתקרבותי אליו מיד בסמוך, בנוסף לעיל, אז בקיץ בשנת תקס"ו בחדש סיון נפטר בנו, תילד שלמה אפרים ז"ל. וכבר מבאר במקום אחר מענין תילד היקר הקדוש הזה, מה שאמר רבנו ז"ל שכבר היה מוכן וכו'. ואז, אחר פטירת תילד הנ"ל, כשבאנו אליו אז, התחיל לדבר עמנו מענין תקון הנשמות, מענין הבעל-שדה, שיש שדה שגדלים בו נשמות וצריכין בעל-השדה לתקנם, וזה שחוגר מתניו להיות בעל-השדה, יש עליו יסורים הרבה בלי שעור, כמבאר בהתורה "ויאמר בעז אל רות", בליקוטי מוהר"ן ח"א סימן ס"ה, עין שם, ומאז דבר הרבה מענין תקון הנשמות, ובפרט אחר שבא מלמברג, בפרט בכניסתו לאומין, שכל כניסתו לשם ומה שפחר להסתלק שם ולשכב שם, הכל היה מחמת זה, בשביל תקון הנשמות הצריכים תקון מכמה מאות שנים, כי שם באומין נהרגו נפשות רבות בלי שעור, וכמה ילדים אלפים ורבבות, שנהרגו קדם זמנן וכו', וכמוכן משיחותיו באומין, וקצתם נכתבו במקום אחר:

ואז, באותה השנה, התחיל לספר ספורי מעשיות הנדפסים עתה, ואמר: עתה אתחיל לספר מעשיות - איך וועל שוין אן הייבין מעשיות דער ציילין. ואז אמר בראש-השנה שאחריו מיד, שהוא ראש-השנה תקס"ז, התורה "פתח רבי שמעון", בסימן ס', שמדברת מספורי מעשיות וכו'. ואז, באותו יום-כפור, היתה השרפה רחמנא לצלן פה ברסלב בעת תפלת כל-נדרי, בשעה שהתחיל תחון הפיוטים שאחר ערבית, שהיא: יעלה וכו', ונתפורנו כלנו להציל ביתו ורכושו, ונתבלבלת התפלה. רק אחר גמר השרפה בלילתה נתקבצנו כמו מנין, וגם רבנו ז"ל היה עמנו, וגמרנו הפיוטים. ואז, במוצאי-יום-כפור, אמר רבנו ז"ל, שבאותו

יוס־כפּוּר רָצָה לְפַעַל דְּבַר אֲצַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכוּ', וְהָיוּ לוֹ כַּמָּה מְעַנּוֹת עַל זֶה, שֶׁאֵלּוּ הָיוּ נִכְתָּבִים הָיוּ נִכְתָּבִים כַּמָּה בּוֹגִין, וְעָשִׂיתִי לִי סֵדֶר גָּדוֹל עַל הַנַּ"ל, אֲךָ עַל־יְדֵי הַשְּׂרָפָה נִתְּבַלְּבַל הַדְּבַר:

וְגַם אַחַר שֶׁבָּא מִלְּמַבְרָג דְּבַר מַעֲנִין זֶה, וְהָיָה מוּבֵן מִדְּבָרָיו, שֶׁמֵּאֵז שְׂרָצָה בְּיוֹם־כַּפּוּר לְפַעַל זֹאת, מִחֲמַת זֶה יֵשׁ עָלָיו קְטָרוֹג גָּדוֹל לְמַעְלָה, וְשֶׁחֹלֵאת וְהִיסוּרִין שֶׁהָיוּ לוֹ וְשִׁישׁ לוֹ עֲדִין, הוּא מִחֲמַת זֶה. וְאָמַר: אֶף־עַל־פִּי שֶׁכּוֹנְנֵתִי בְּוֵדָאֵי לְשֵׁם־שָׁמַיִם, אֶף־עַל־פִּי־כֵן וְכוּ'. וְסֵפֶר אֵז מַעֲשֶׂה מִבְּנוֹ שֶׁל הָרַב מִשְׁפִּיטִיבְקַע, שֶׁהָיָה חוֹלָה, וְיָדַע שֶׁהָיָה מִחֲמַת חֲטָא שֶׁפָּגַם בְּכַבוֹד אָב, וְאֶף־עַל־פִּי־כֵן הֵבִין בְּלִבּוֹ שֶׁאֵינּוּ מִתְחַרֵּט וְכוּ', וְסֵפֶר זֹאת כְּנֶגֶד עֲצָמוֹ, שֶׁאֶף־עַל־פִּי שִׁוִּידַע שֶׁהִיסוּרִין וְהִחֹלֵאת שָׁלוֹ הוּא מִחֲמַת הַנַּ"ל, אֶף־עַל־פִּי־כֵן אֵינּוּ מִתְחַרֵּט בְּלִבּוֹ. וְאָמַר, שְׂרָבִי שֶׁמוּאֵל יִצְחָק, שֶׁהוּא כָּעֵת הָרַב בְּטִישְׁעָרִין, הוֹדִיעַ לוֹ מִקְדָּם הַשְּׂרָפָה שֶׁיִּתְּיָה. גַּם בְּמַעֲדוֹ וְעַד וּקְוָע הִיָּתְהָ שְׂרָפָה, וְהָיָה אֵז גַּם־כֵּן רַבִּי שֶׁמוּאֵל יִצְחָק וְהוֹדִיעַ לוֹ מִקְדָּם. 'שֶׁמוּאֵל יִצְחָק' בְּגִימְטְרִיא 'שְׂרָפָה', כְּנִכְתָּב בִּתְוֹרָה חֲסִיר:

וְאֵז, בְּאוֹתָהּ הַשְּׂנָה, הִכְרַחֲתִי לָנוֹד מִמְּקוֹמִי מִנְּעַמְרִיב לְמֵאֵה־לֵיב, וּבְאוֹתָהּ הַשְּׂנָה נִתְּבַלְּבַלוּ כַּמָּה אֲנָשִׁי־שְׁלוֹמֵנוּ, רַבִּי אֲבָרְהָמֶצִי הָיָה בְּפֶטֶר־בוֹרְג, וְרַבִּים נִתְּבַלְּבַלוּ מְאֹד, וְרַבְּנוּ ז"ל בְּעֲצָמוֹ הָיָה נֶעַ וְנָד בְּאוֹתָהּ הַשְּׂנָה בְּהַנְּסִיעָה הַגְּדוֹלָה שֶׁנִּסְעָ לְנֵאֻוֹרִיטְשׁ וְלְבְּרָאָד וְכוּ', וְנִשְׁתַּתְּהָ בְּאוֹתוֹ הַנְּסִיעָה כְּמוֹ חֲצִי שְׁנָה. וּבְאוֹתוֹ הַחֲרָף, כָּעֵת שֶׁהָיָה בְּטִישְׁעָרִין עַל שֶׁבֶת־שִׁירָה וְאַחַר־כֵּן בְּקָרִימִינְטְשְׁאָק, כְּדָרְכוֹ בְּכָל שְׁנָה, אֵז נוֹלַד נְכֹדוֹ רַבִּי יִשְׂרָאֵל ז"ל, בֶּן בֵּיתוֹ הַצַּדִּיקָת מֵרַת שְׂרָה, וְלִדְתוֹ הִיָּתְהָ קִדָּם שֶׁנִּסְעָ רַבְּנוּ ז"ל הַנְּסִיעָה הַנַּ"ל, וְתַכְּף אַחַר שֶׁבָּא מִקָּרִימִינְטְשְׁאָק נִסְעָ הַנְּסִיעָה הַנַּ"ל, וְקִדָּם לִדְתוֹ יָשַׁב כַּמָּה שָׁבוּעוֹת בְּקָרִימִינְטְשְׁאָק וְהִמְתִּין עַד שֶׁתִּלְד, וּבְכָל אוֹתוֹ הָעֵת קִדָּם שֶׁיִּלְדָה, לֹא הָרָאָה פָּנִים שׁוֹחֲקוֹת כָּלָל, וְהָיָה מִקְפִּיד כְּשֶׁנִּתְּנוּ לוֹ שְׁנֵי תַבְּשִׁילִין בְּסַעֲדָה, כִּי הָיוּ רַק עֵינָיו כָּלוֹת כָּל הַיּוֹם שֶׁתִּלְד בְּשָׁלוֹם בֵּיתוֹ תַּחֲיָה, וְהָיָה שְׂרוּי בְּצַעַר גָּדוֹל כָּל אוֹתוֹ הָעֵת עַד אוֹתוֹ הַלְּדָה שֶׁיִּלְדָה בֵּיתוֹ:

וְאֵז, אַחַר הַלְּדָה, נִתְּמַלֵּא שְׂמִחָה תַכְּפָה וְצִוָּה לְהַדְּלִיק נְרוֹת וְלַעֲשׂוֹת מִשְׁקָה שְׁקוּרִין פְּאַנְשׁ, וְהָיָה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה. וְאַחַר־כֵּן בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי, מָלְ אֶת הַתִּינוֹק נְכֹדוֹ

כָּרְאוּ, וְאַחַר תְּכַרְיֵת מִיָּלֶה תִּהְיֶה בְּשִׂמְחָה אוֹתוֹ הַיּוֹם וְאָמַר, שְׂשִׁישׁ לוֹ נִחַת מִה
 שְׂשִׁימֵעַ מֵאַנְשִׁים וְכוּ, שְׂהִזְכִּירוּ אוֹתוֹ, שְׂשִׁמּוּ יִשְׂרָאֵל בֶּן שָׂרָה כְּמוֹ שֵׁם הַבַּעַל־
 שֵׁם־טוֹב ז"ל; אָבֵל אַחֲר־כֶּף, בְּיוֹם שְׂלִישֵׁי לַמִּילָה, נִחַלְשָׁה בְּתוֹ הַיּוֹלָדֶת הַנַּ"ל, וְתִהְיֶה
 לוֹ צַעַר גָּדוֹל וּבְרַח בְּמַרוּצָה גָּדוֹלָה מְקַרְיֵמִינְטָשְׁאָק, וְאָמַר שְׂהַחֲיוֹת שְׂלוֹ נְפִסְק
 מִגְּדֵל הַצַּעַר. וְהָאִישׁ שְׂהִתִּיה עִמוֹ, רַבִּי שְׂמוּאֵל מִטְּעַפְלִיק, נִתְמַהֲמַה קֶצֶת וְהַנִּיחַ
 אוֹתוֹ שָׁם, וְלֹא הִמְתִּין עָלָיו וְנָסַע בְּלַעֲדָיו, וְהִכְרַח רַבִּי שְׂמוּאֵל לְשֹׁכֵר עֲגָלָה וְלָרוּץ
 אַחֲרָיו. וְאַחֲר־כֶּף, כְּשֶׁבֵּא מְקַרְיֵמִינְטָשְׁאָק, נָסַע לְנֶאֱוֹרֵיטִישׁ וְכָל הַנְּסִיעָה הַגְּדוֹלָה
 הַנַּ"ל. וּבְאוֹתוֹ הַחֲרָף הִיִּיתִי חוֹלָה שְׂלֵשׁ פְּעָמִים בְּמֵאֵת־לֵיב, וְכֵן זוּגְתִי וּבְנִי, וְתִהְיֶה
 לְרַבְּנוֹ ז"ל צַעַר גָּדוֹל מְזֵה, וּבְחֶסֶדֵי הַשֵּׁם וּבְכַח תְּפִלָּתוֹ הַקְּדוּשָׁה נִשְׁאַרְתִּי בְּחַיִּים,
 תְּהִלָּה לָּאֵל:

וּבְכָל עֲנִין זֶה יֵשׁ חֶרְבָּה לְסִפְר, כִּי יֵשׁ בְּכָל זֶה דְּבָרִים גְּנוּזִים מְאֹד, גְּנוּזִיא דְּמִלְכָּא,
 אֲשֶׁר זָכָה לְהַשְׁיֵג בְּכָל הָעֲנִינִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר בְּשִׁבִיל זֶה הִכְרַח לְמִלְטָל כָּל־כֶּף
 וְלְסִבְל יִסּוּרִים כָּל־כֶּף, וְהַכָּל בְּשִׁבִיל תְּקוּן הָעוֹלָמוֹת, תְּקוּן הַנְּשִׁמוֹת וְהַנְּפִשׁוֹת שְׂל
 הַחַיִּים, וּבְכַרְט נְשִׁמוֹת הַמְּתִים, שְׂבֻזָּה עִסְק בְּיוֹתֵר בְּסוּף יָמָיו, כְּאֲשֶׁר אָמַר
 בְּפִרוּשׁ, שְׂמַח שְׂעוּשָׁה עִמּוֹ הוּא דְּבַר קָטָן אֲצִלוֹ, וְזֶה אָנוּ צָרִיכִין לַעֲשׂוֹת, אָבֵל
 הוּא צָרִיךְ לַעֲסֹק בְּתְקוּן נְשִׁמוֹת הַמְּתִים, כִּי יֵשׁ נְשִׁמוֹת עַרְטִילָאִין וְכוּ' כְּמִבְּאָר
 בְּמָקוֹם אַחֵר:

וְאִם אָמְנָם לֹא שְׂמַעְנוּ וְלֹא יִדְעְנוּ בְּכָל זֶה אֲפִלוּ כְּטַפָּה מִן הַיָּם, וְגַם מְעַט דְּמְעַט
 שְׂחָמֵל עָלֵינוּ וְהוֹדִיעַ לָנוּ, גַּם מְזֵה אִי אֲפִשֶׁר לְבָאָר כִּי־אִם מְעַט דְּמְעַט בְּרָמוֹ, אַף־
 עַל־פִּי־כֵן לֹא נִמְנַעְתִּי מִלְּרַשֵׁם מַה דְּאֲפִשֶׁר, כִּי הִיא טוֹבָה גְּדוֹלָה לְהַתְּפָצִים בְּאַמַּת
 הַשׁוֹקֵדִים עַל דְּלִתּוֹתָיו, כְּשִׁיּוֹדְעִים מַה שְׂשִׁיּוֹדְעִים מִמֶּה שְׂעֵבֵר עָלָיו וְאֲשֶׁר יִצָּא
 מִפִּיו הַקְּדוּשׁ בְּעֲנִינִים הָאֵלֶּה. וְהַמְּשִׁכִּילִים, הַמְּעִינִים בְּדְבָרֵינוּ בְּעֵין הָאֵמֶת, יִכְיֵנוּ
 מְעַט גְּדֵלֶת הַבוּרָא יִתְּבַרַךְ עַל־יְדֵי כָּל זֶה וּגְדֵלֶת הַצְּדִיקִים, וְכַמֶּה יִסּוּרִים וְצָרוֹת
 הֵם סוּבְלִים בְּשִׁבִיל תְּקוּן נְפִשׁוֹתֵינוּ, אוּלַי נִתְעוֹרֵר עַל־יְדֵי כָּל זֶה לִילָף בְּדַרְכּוֹ
 הַקְּדוּשִׁים, אֲשֶׁר הוֹרָה אוֹתָנוּ בְּסִפְרָיו הַקְּדוּשִׁים, וְנִשׁוּב אֵל הַשֵּׁם בְּאַמַּת בְּמִתְרָה
 בְּיָמֵינוּ, אָמֵן:

(חיי מוהר"ן נסיעתו לנאווריטש א)

בשנת תקס"ו הנ"ל, כשהתחיל לדבר עמי מענין תקון הנשמות שהוא עוסק, שהוא ענין בעל-השדה וכו' כנ"ל, אז אמר לי: בזלאטיפאליע נודע לי קצת מזה, שאז התחיל לידע קצת מענין זה של הבעל-השדה. והמוכן מדבריו, שאז התחיל לידע, והעקר יודע עכשו. ואמר, שרבי שמעון בן יוחאי רמו מעט מזה בזהר הקדוש; והמוכן היה, שבמו שהוא יודע עכשו בענין זה של הבעל-השדה, לא ידע עדין שום וכו':

(חיי מוהר"ן נסיעתו לנאווריטש ב)

פעם אחת היה נכדו זכרונו לברכה מטל על ערש מחלי הפאקין רחמנא לצלן. והיה קובל לפני מאד שיש לו צער גדול מזה מאד. וספר לי אז ואמר שיש דרכי ה' שאי אפשר להבינם. כי איתא שאצל האר"י זכרונו לברכה נסתלק בן אחד. ואמר שנסתלק בשביל הסוד שגלה לתלמידו רבי חיים ויטאל זכרונו לברכה. והלא באמת האר"י היה מכרח לגלות לו, כי רבי חיים ויטאל הפציר בו מאד, וכשהפציר בו היה מכרח לגלות לו, כי אמר שלא בא לעולם כ"אם לתקן נשמתו של רבי חיים ויטאל זכרונו לברכה. נמצא שהיה מכרח מן השמים לגלות לו הסוד. ואף-על-פי-כן נענש על-ידי זה פנזפר לעיל. וזהו דרכי ה' שאי אפשר להבין בשכל בשום אופן. והמוכן מדבריו לענין עצמו שכל צערו ויסורין וצער בניו שיהיו הכל הוא רק מחמת שעוסק עמו לקרבנו להשם יתברך. ואף-על-פי שהוא מכרח לזה, כי בודאי השם יתברך רוצה בזה, כי הוא יתברך חושב מחשבות לבל ידח מפנו נדח. ואף-על-פי-כן היו לו יסורים קשים גדולים מאד על-ידי זה כי הוא דרכי ה' פנזפר לעיל.

והיה חולף ומספר לפני צערו הגדול שיש לו מזה שנכדו חולה פנזפר לעיל. ואמר שהוא רוצה שהוא בעצמו יהיה חולה בעד התינוק הנ"ל. ואמר שהוא מרגיש כל גניחות התינוק (שקורין קרעכצין) בלבו וכו'. אחר-כך אמר: אף זאת יחשב לי

לְטוֹבָה שָׁגַם כְּשֶׁאָדָם אַחֵר יֵשׁ לוֹ חוֹלָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וּמְכִיָּא לִי פְדִיּוֹן אוֹ מִבְּקָשׁ
לְהַתְּפִיל עָלָיו יֵשׁ לִי גַם-כֵּן צַעַר כְּזֶה מִפֶּשַׁע כָּכָל הַנְּזָכָר לְעֵיל.

גַּם כְּשֶׁאֶחָד מֵאֲנָשֵׁינוּ שְׁהֵיָה מְקָרֵב מִתְּרַחֵק עֲצָמוֹ חֵם וְשָׁלוֹם, יֵשׁ לִי צַעַר כְּזֶה
מִפֶּשַׁע בְּלִבִּי כָּכָל הַנְּזָכָר לְעֵיל. וְסֵפֶר אֵז מֵאֶחָד שֶׁנִּתְרַחֵק בְּאוֹתָן תֵּימִים. וְאָמַר שֵׁישׁ
לוֹ מִפְּנֵי כָּל צַעַר הַנִּזְכָּר. שׁוֹב שְׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו שֶׁשָּׁמַע גַּם-כֵּן מִרְבֵּנוּ
זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה עֲנִין זֶה בְּעֵת שֶׁנִּסְתַּלַּק אָצִילוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם זְכוּרֵנוּ
לְבִרְכָה, שֶׁאָמַר שֵׁישׁ לוֹ יִסּוּרִים בְּשִׁבְלֵנוּ. הֲלֹא הָאָר"י זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה לֹא גָלָה כִּי-
אִם סוּד אֶחָד הָיָה לוֹ עֲנֵשׁ, מִכָּל-שָׁכֵן שֶׁאֲנִי גְלִיתִי לָכֶם כָּל-כֶּף סוּדוֹת רַבּוֹת כְּאֵלֶּה:
(שיחות הר"ן קפט)

שֵׁיף לְמֵאמָר ס"ה וַיֹּאמֶר בְּעֵז אֵל רוּת, בְּעֵת שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ עֲנִין הַנֶּאמָר בַּמֵּאמָר
הַנִּזְכָּר בְּסוּף יוֹם ב' שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, צָרִיף לַעֲשׂוֹת אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה וְכוּ', וְזֶה
בְּחִינַת הַתְּכֵלִית שֶׁהוּא כָּלוֹ אֶחָד כָּלוֹ טוֹב, עֵין שָׁם. אֵז אָמַר בְּאוֹתוֹ הָעֲנִין שֶׁאֶחָד
ר"ת דְּבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים. וּכְפִי הַנִּרְאָה שֶׁדָּבַר אֵז מֵעֲנִין אֵלוֹ וְאֵלוֹ דְּבָרֵי אֱלֹקִים
חַיִּים וְאִנִּי זוֹכֵר הַחֲמִשָּׁה וְהַחֲבוּר עֲנִין זֶה לְעֲנִין הַתְּכֵלִית הַנִּזְכָּר.

(שיחות הר"ן בהשמטות)

גַּם בְּאוֹתוֹ הַחֲרָף בְּשָׁנַת תַּקס"ו הַנִּזְכָּר לְכִתִּי לְכַתֵּב לְפָנָיו הַסֵּפֶר הַנִּשְׁרָף הַנִּזְכָּר וְכוּ'
וְאַחַר כֵּן אַחַר פֶּסַח אָמַר לִי זְכִיתִי אוֹתָךְ בְּמִצְוַת רַבָּה שֶׁכִּתְבָתְּ הַסֵּפֶר הַנִּזְכָּר, וְאָמַר
הַסֵּפֶר שֶׁלָּךְ כָּבֵד הַתְּחִיל לַעֲשׂוֹת אֵיזָה עֲשִׂיָה בְּעוֹלָם, אַךְ הַזְהִיר אוֹתִי הַרְבֵּה
לְהַתְּפִיל עַל הַתִּינוּק שֶׁלוֹ שֶׁהוּא תֵּילָד הַקָּדוֹשׁ שְׁלֹמֹה אֶפְרַיִם זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, וְגַם
לְהֵאִישׁ שֶׁמָּסַר בְּיָדוֹ הַסֵּפֶר הַנִּזְכָּר צָוָה וְהַזְהִיר לְמַעַן הַיָּשָׁם שֶׁיִּתְּפִיל עַל הַתִּינוּק
הַנִּזְכָּר, כִּי יָדַע שֶׁיִּקְחוּ עֲצָמָם עַל הַתִּינוּק הַנִּזְכָּר וּבְעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים לֹא הוֹעִילוֹ
תְּפִלוֹתֵינוּ, וְנִפְטַר תֵּילָד אַחַר שְׁבוּעוֹת בְּאוֹתוֹ הַקֵּיץ וּבְעֲנִין זֶה יֵשׁ מְעַשְׂיוֹת הַרְבֵּה
וּמַעַט דְּמַעַט יִתְּבַאֲרוּ בְּמָקוֹם אַחֵר, הַמָּקוֹם יִנְחַם אוֹתוֹ וְאוֹתָנוּ וְכָל יִשְׂרָאֵל מִצָּרָה
וְשִׁבְרֵ הַגָּדוֹל הַזֶּה שֶׁהָיָה בְּעוֹלָם כְּאֲשֶׁר אָמַר בְּפָרוּשׁ וַיִּנְחַם אוֹתָנוּ בְּכַפְלִים, וַיְכִיָּא

לנו משיח צדקנו במתרה בימינו אמן.

אמר המעתיק ראיתי להעתיק מה שמצאתי באמתחת הכתבים וזה לשונו: סמוך לפטירת תילד הקדוש והנורא של אדונינו מורנו ורבינו זכרנו לברכה, היינו אצל על העליה שהיה על ביתו וספר עפנו מענין גדל צערו ויסוריו הגדולים והעצומים שיש לו מכל צד ומצדי צדדים וספר קצת בענין זה שיש לו יסורים רבים וגדולים מאד מבפנים ומבחוץ, דהינו שהוא עצמו יש לו יסורים גדולים ועצומים פי יש לו חולאת קשה וכאב גדול ויסורים גדולים בגוף וגם בתוך וכו' וכן מבחוץ היו לו יסורים עצומים מעצם הפחלקת הגדול שהיה עליו כל ימיו חנם על לא דבר, ויחפאו עליו דברים אשר לא כן, אשר ברו מלבם אשר לא עלו על לבו ודעתו כלל וחיון שאר היסורים מכל הצדדים, שהיו לו בכל עת, כי היה מלא יסורים וכו' ובתוך דבריו ענה ואמר, מה אתם יודעים מה גדול ועצום השבר הזה שהיה בעולם ענין הסתלקות תילד הנ"ל, כל לבבי נשבר ונתק במקומו והתחילו תדמעות הקדושים לירד על לחיי ותכף ומיד ברחנו מלפניו מעצם הבושה שנפל עלינו על שראינו בכיתו בפנינו, ונדמה לנו כאלו נהפך כל העולם ונחרב. ואחר כך ביום שאחריו יום ששי ערב שבת קדש אמר לנו שאלמלא לא ירדנו תכף היה מספר לנו דבר יפה מאד (וואלמא איך איך גיווען דער ציילט שייגס) ואמר ביום ששי שאחריו תורה נפלאה (הינו מאמר ויאמר בעז סימן ס"ה). גם באותו העת אמר התורה על-פסוק: מבכי נהרות חבש (לקוטי מוהר"ן סימן רס"ב) שקדם שהוא מגלה תורה הוא בוכה תמיד וכו' ואחר כך (נראה שחסר סיום השיחה הזאת).

עוד מצאתי כתוב שם וזה לשונו: שנת תקס"ו לפ"ק יום ראשון ה' מנחם אב שמענו מפיו הקדוש כל סדר ביאת הגואל צדק במתרה בימינו, ואמר שכבר היה מוכן שיבוא בעוד איזה שנים וידע באיזה שנה ובאיזה חודש ובאיזה יום יבוא אך עכשו בודאי לא יבוא באותו הזמן וכפי המוכן מדבריו היה שהעכוב היה מחמת שנפטר אצלו בנו הקטן שלמה אפרים זכר צדיק לברכה, גם מקדם ספר עמי סמוך אחר פטירת תילד הנ"ל ואמר גם כן ענין הנ"ל שכבר היה מוכן שיבוא

בְּעֶרְךָ קֶצֶת שָׁנִים וְכוּ' וַיֵּדַע בְּאַיִזָּה חֲדָשׁ וְכוּ' אֵךְ עֲכָשׁוּ בְּיָדָי לֹא יָבוֹא אִזּוּ:

(ימי מוהרנ"ת יא)

בְּדֶרֶךְ נְסִיעָתוֹ, קִדְּם שְׁנַכְנַם לְאוּמִין סְמוּךְ לְעִיר, סִפֵּר מִעֲשֵׂה מִתְּבַעֲלֵ-שֵׁם-טוֹב ז"ל, שְׁפַעַם אַחַת בָּא תְּבַעֲלֵ-שֵׁם-טוֹב ז"ל לְאַיִזָּה מְקוֹם, וְהָיָה שָׁם בְּמִרְה שְׁחוּרָה וְעֲצוּבוֹת גָּדוֹל מְאֹד, וְהַפִּירוּ בּוֹ שְׁיֵשׁ לוֹ מִרְה שְׁחוּרָה, אֵךְ מִי יִפְתַּח פִּיּוֹ לְשֹׂאֵל אוֹתוֹ עַל זֶה, וְהָיָה בְּךָ יוֹם וְחֻצִי. אַחֲר־כֵּן בְּעֶרְב־שַׁבַּת אַחֲר־חֻצוֹת צָוָה תְּבַעֲלֵ-שֵׁם-טוֹב ז"ל שְׁיִבְקָשׁוּ כָּל הָאוֹרְחִים תְּנַמְצָאִים בְּעִיר לְהִבִּיאֵם אֶצְלוֹ, שְׁיִאֲכְלוּ עִמּוֹ בְּשַׁבַּת, וְלֹא תֵּיהֶּ שֵׁם הַרְבֵּה אוֹרְחִים, רַק מְצָאוּ שְׁנֵי אוֹרְחִים הוֹלְכֵי רֶגֶל וְהִבִּיאוּם אֵלָיו. אַחֲר־כֵּן שָׁמְעוּ, שְׁטַעַן עִמָּהֶם תְּבַעֲלֵ-שֵׁם-טוֹב ז"ל, וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל שְׁאִינוּ זוֹכְרֵי הַיֵּטֵב אֶת הַמַּעֲשֵׂה אֵיךְ תֵּיהֶּ, אֵךְ תְּמַצִּית הַעֲנִיָּן תֵּיהֶּ, שְׁבִאוֹתוֹ תְּמַקּוֹם הָיוּ שָׁם נְשָׁמוֹת מְשֻׁלָּשׁ מֵאוֹת שָׁנִים, שְׁלֹא תֵּיהֶּ לָהֶם עֲלֵיהֶּ, וְכִשְׁבָּא תְּבַעֲלֵ-שֵׁם-טוֹב ז"ל לְשָׁם, נִתְקַבְּצוּ כָּלֵם אֵלָיו, כִּי הֵם מְצַפִּים תְּמִיד עַל אִישׁ כְּזֶה שְׁיִוְכַל לְתַקְנָם, וּמִחֲמַת זֶה תֵּיהֶּ לוֹ עֲצוּבוֹת, כִּי תֵּיהֶּ כְּבֹד עָלָיו עֲנִיָּן זֶה מְאֹד. וְהַעֲנִיָּן תֵּיהֶּ, כִּי תֵּיהֶּ בְּלִתֵּי אֶפְשָׁרֵי לְתַקְנָם כִּי-אֵם עַל-יְדֵי פְטוּרָתוֹ, וְזֶה תֵּיהֶּ קִשָּׁה לוֹ מְאֹד, עַל-כֵּן תֵּיהֶּ בְּעֲצוּבוֹת. וְהַזְמִין לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵלּוֹ הַשָּׁנִים, וְעַל-יְדֵי זֶה נִצּוֹל תְּבַעֲלֵ-שֵׁם-טוֹב ז"ל; וְכַמְדָּמָה, שְׁלֹא-לוֹ הַשָּׁנִים תִּנְ"ל הַגִּיעַ לָהֶם תְּזַק עַל-יְדֵי זֶה:

(חיי מוהר"ן נסיעתו וישיבתו באומין ו)

יוֹם שְׁלִישִׁי ח"י תַּשְׁרִי, ב' דְּחֹל־הַמּוֹעֵד סְכוּת לְעֵת עֶרְבֵי, שְׁנַת תַּקַּע"א, נִלְקַח אֶרְוֹן אֱלֹקִים, וְנִסְתַּלַּק אוֹר יִשְׂרָאֵל, כְּבוֹד אֲדוֹנֵנוּ מוֹרְנוּ וְרַבֵּנוּ, בּוֹצִינָא עֲלָאָה, בּוֹצִינָא קַדִּישָׁא יְקִירָא, אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן, מוֹרְנוּ רַבִּי נַחֲמָן, זְכָר צַדִּיק וְקַדוֹשׁ לְבָרְכָהּ, וְנִקְבֵּר לְמַחְרָתוֹ בְּיוֹם רַבִּיעֵי בְּאוּמִין, בְּמְקוֹם אֲשֶׁר בָּחַר לוֹ בּוֹ בְּחַיִּים חַיּוֹתוֹ, כְּמִבְּאֵר בְּזֶה הַסֵּפֶר סְפוּרֵי דְבְּרֵיו, אֲשֶׁר מְבַאֵר בָּהֶם בְּפִירוּשׁ, שְׁהוּטֵב בְּעֵינָיו לְשַׁבֵּב בְּאוּמִין, מִחֲמַת שְׁתֵּיהֶּ שָׁם קַדוֹשׁ הַשֵּׁם הַרְבֵּה מְאֹד כְּמַפְרָסִם:

גַּם עָקַר הַסֵּתִלְקוֹתוֹ מִחֲמַת הַקְּדוּשִׁים שְׁנִתְהַרְגוּ שָׁם, כְּאֲשֶׁר תִּבְנוּ מִדְּבְרֵיו שְׁסִפֵּר

בְּאוֹמִין, שְׁיִישׁ שָׁם רַבּוֹת נְשָׁמוֹת שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָן. גַּם בְּיוֹם שְׁנֵי, רֵאשׁוֹן
 דְּחַל־הַמּוֹעֵד סְבוֹת הַנִּזְל, שֶׁהָיָה יוֹם אֶחָד לְפָנֵי הַסֵּתֶלְקוֹתוֹ, עָנָה וְאָמַר אֵלַי: הַאֲתָה
 זוֹכֵר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁסִּפְרְתִי לָךְ. אָמַרְתִּי לוֹ: אֵיזָה מַעֲשֶׂה. הַנְּשִׁיב לִי: הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל
 הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב וְ"ל שֶׁסִּפְרְתִי לָךְ בְּעֵת שֶׁנִּכְנַסְתִּי לְאוֹמִין. הַשְּׁבִתִי לוֹ: הֵן. עָנָה
 וְאָמַר: זֶה זְמַן רַב שֶׁהַסֵּתֶלְכוּ עָלַי לְתַפְסְנִי לְכָאן. שׁוּב עָנָה וְאָמַר: לֹא אֶלְפִים
 נְשָׁמוֹת כָּאן, כִּי־אִם רַבּוֹת, רַבּוֹת, רַבּוֹת. גַּם בְּלִילָה שֶׁלְאַחֲרָיו סֵפֶר גַּם־כֵּן
 מַעֲנִין זֶה וְאָמַר, שֶׁכַּמָּה מִשְׁפָּטִים וְכַמָּה קְדוּשִׁים וְכוּ' הָיוּ בְּכָאן. וְאָמַר: מַה לָּכֶם
 לְדַאֵג מֵאַחַר שֶׁאַנִּי הוֹלֵךְ לְפָנֵיכֶם; אֵלֹהֵי אֲנָשִׁים מֵאֲנָשֵׁינוּ שְׁמַתוּ מִקֶּדֶם, תְּהִיה לָהֶם
 חֹשֶׁשׁ, אֲבָל אַתֶּם, מֵאַחַר שֶׁאַנִּי הוֹלֵךְ לְפָנֵיכֶם, אֵין לָכֶם לְחוֹשׁ כְּלָל; וְכֵּן אִם
 הַנְּשָׁמוֹת שֶׁלֹּא תִכִּירוּ אוֹתִי כְּלָל, הֵם מְצַפִּים עַל תְּקוּנָתִי שְׁלִי, מִכָּל־שֶׁכֵּן אַתֶּם:

(חיי מוהר"ן נסיעתו וישיבתו באומין ז)

בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת לַיִל שְׁנֵי דְסְבוֹת צָנָה לְהוֹלִיךְ אוֹתוֹ מִחֶפְסָא וְהַשְׁכִּיבוּהוּ עַל מִטָּתוֹ,
 וְהָיָה אִזְ עַרְף וַיִּגַע מְאֹד מְאֹד, וְאָמַר שֶׁהוּא יִגַע כָּל כָּף מִחֲמַת שְׁיִישׁב כָּל כָּף עַל
 חֶפְסָא, אַחַר כָּף עָנָה וְאָמַר בְּקוֹל קֶצֶת: הַאֲתָה זוֹכֵר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁסִּפְרְתִי וְתַכְּף
 עַמְדָּתִי מִרְעִיד וְשִׂאֲלָתִי אוֹתוֹ בְּאֵימָה אֵיזָה מַעֲשֶׂה (כִּי הֲלֹא בְּאַמַת שְׁמַעְתִּי מִפְּנֵי
 כַּמָּה וְכַמָּה מַעֲשִׂיּוֹת נוֹרָאוֹת מְאֹד) עָנָה וְאָמַר: הַמַּעֲשֶׂה שֶׁסִּפְרְתִי לָךְ בְּכַנִּיסְתִּי
 לְפָה וְתַכְּף נִבְהַלְתִּי מְאֹד כִּי זָכַרְתִּי הֵיטֵב הַמַּעֲשֶׂה שֶׁמְדַבֵּרַת מַעֲנִין הַבַּעַל־שֵׁם־
 טוֹב זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה שֶׁבָּא לְמָקוֹם אֶחָד שֶׁהָיוּ שָׁם נְשָׁמוֹת גְּדוּלוֹת הַרְבֵּה מְאֹד
 שֶׁהָיָה מְכַרְח לְתַקְנָם, וְרָאָה שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְתַקְנָם כִּי־אִם כְּשִׂיטְלָק עַל־יְדֵי־זֶה
 כְּנִרְשָׁם זֹאת הַמַּעֲשֶׂה בְּמָקוֹם אַחַר (בְּזֶה הַלְשׁוֹן מַע הָאֵט שׁוִין לֹאֲנֵג אַרוּם גִּיקוּקְטָמ
 אוֹיף מִיר, מַע זֵאל מִיךְ דְּעַר טֵאפֵן אַהֲעַר, וְוֵאִם זֵאל אֵיךְ אֵיךְ זֵאגֵן אֶלְפִים רַבּוֹת
 רַבּוֹת רַבּוֹת) וּמִשָּׁךְ מְאֹד תִּבַּת רַבּוֹת בְּכָל פַּעַם כְּלוֹמֵר שְׁיִישׁ כָּאן בְּאוֹמִין
 סְבִיבוּ רַבּוֹת רַבּוֹת הַרְבֵּה שֶׁל נְשָׁמוֹת שְׁעוֹמְדִים עֲתָה סְבִיבוּ שְׂיִיתְקַנָּם שְׁבִישְׁבִיל
 זֶה יֵשׁ לוֹ כָּל הָעַנְוִיִּים וְהַיְסוּרִים הַקָּשִׁים וְהַפְּרִים הָאֵלֹהֵי, וְאַחַר כָּף הַסֵּב פִּנְיוֹ קֶצֶת
 אֵל תְּקִיר וּפְרֵשׁ יְדָיו קֶצֶת כְּאוֹמֵר תְּרִינִי מוֹסֵר נְפִשִׁי וְתִרְיָנִי מוֹכֵן וּמְזַמֵּן לְקַבֵּל תְּכַל

בשבילו יתברך וכל זה אי אפשר לציר בכתב כלל כי בענין תקוני הנשמות שמענו מפיו כמה שיחות ותורות נוראות שרמו לנו בהם שהוא עוסק בזה הרבה מאד כמו התורה "ויאמר בעז אל רות" (לקוטי מוהר"ן ס"ה) מענין בעל השדה. והבנו מדבריו שכל היסורים והמחלוקת שעליו הוא מחמת שעוסק בזה הרבה וכל ענין נסיעתו לאומין להסתלק שם הכל בשביל זה בנרשם מעט מזה בשיחותיו הקדושות במקום אחר (חיי מוהר"ן רי"ז).

(ימי מוהרנ"ת נח)

אחר כך בליל השינה ליום שלישי הוא רביעי דסבות הוא יום האחרון של ימי חיי הקדושים ואז עד אחר חצות לילה עמדו לפני חברי רבי נפתלי ורבי שמעון כי היינו מחליפין משמרותינו ובעת ששמענו שיחה הנ"ל לא היה אז רבי נפתלי אצלו כי היה ישן אז, ואחר כך בלילה ישנתי אני והוא עמד אצלו וזכרנו לברכה עם רבי שמעון, ואז בלילה חזר ודבר מענין הנשמות הנ"ל, מה שצריך לתקן כאן הרבה הרבה נשמות מאד, ואמר כמה משפטים יש כאן כמה קדושים היו כאן, וכו' ענה רבי נפתלי ואמר לו הלא אמרתם בהתורה "ויאמר בעז אל רות" הנ"ל שהצדיק הגדול המפלג במעלה מאד יכול לגמר הענין בחייו, עין שם. ענה הוא וזכרנו לברכה ואמר: לא אמרתי לכם כי אם איזה בחינה מזה כי ההכרח לילה ולהסתלק בשביל זה.

ואחר כך הזכיר עצמו ולקח המפתח של הקמ"ד ונתן להם וצוה עליהם שיתכף שישתלק בעודו יהיה מנח על הארץ, יקחו כל הכתבים שנמצאים שם בתקמ"ד וישרפו בלם והזהירם לקיים דבריו, והם לקחו המפתח ועמדו בבהלה רועדים וזוחלים ומצטערים הרבה בשמעם כל זה, והיו מתלחשים יחד על שהוא כבר מכין עצמו כל כך להסתלק ענה ואמר: מה אתם מתלחשים, אתם רשאים לדבר מהסתלקותי בפני כי אין אני מתפחד מזה כלל.

ואחר כך אמר להם: אפשר אתם מדברים על אודותיכם, מה יש לכם לדאג בשאני הולך לפניכם, ומה אלו הנשמות שלא הכירו אותי כלל הם מצפים על

תקוניים שלי, מכל־שפן אתם, אלו האנשים שמתו מקדם עמהם יש איזה יגיעה וכו', אבל אתם מה יש לכם לדאג מאחר שאני הולך לפניכם אין לכם להתנרא כלל. ועוד שמעו מפנו דבורים נוראים כאלה מענין הנשמות ומענין הסתלקותו וכל זה היה בלילה ואני הייתי ישן אז כנזכר לעיל, אחר כך הקיצותי כמו שעה אחר חצות לילה, ובאתי ועמדתי גם כן לפניו, ורבי נפתלי ורבי שמעון עודם עומדים לפניו והוא יושב אז על הכסא הנ"ל, כי מן מוצאי שבת הנ"ל אחר שישב מעת לעת ונחצי רצופים על הכסא כנזכר לעיל, אחר כך היתה דרכו לישב על הכסא בסרוגין ולפעמים שוכב איזה שעות על המטה ואחר כך צוה להוליכו להושיבו על הכסא לישב שם איזה שעות, ואחר כך חזר וצוה להוליכו אל המטה ואחר כך חזר על כסאו וכו', וכן היה מתנהג בכל אלו הימים מן מוצאי שבת עד הסוף. ובעת שאני שמעתי מפנו שיחה הנ"ל מענין הפעשה וכו' היה בהיותו שוכב על מטתו, ובלילה שהם שמעו שיחה הנ"ל היתה יושב על כסאו וכשהקיצותי ובאתי לפניו, היתה עדין יושב על כסאו ורבי שמעון עמדו לפניו עדין וספר לי רבי נפתלי בלחישת קצת מאשר נעשה באותו העת, ושכבר מסר להם המפתח וצוה לשורף הכתבים וכו' ועמדתי מרעיד ומשתומם, אך אף־על־פי־כן נתחזקתי ואמרתי בלבי שפך דרכו שהוא מכין עצמו להסתלק, אבל אף־על־פי־כן לא יעשה השם יתברך זאת, ובנדאי יחיה כי לא היינו יכולים להעלות על דעתנו שתשם יתברך יקח מהעולם אור האורות וכו' כזה, אחרי שעדין לא זכו להנות מאורו הנפלא והנורא אשר בלם צריכים אליו לקבל מפנו וכו', ובעוונותינו הרבים על ידי מחשבות אלו אבדנו מה שאבדנו כי אם היינו מאמינים לו בפשיטות שישתלק כשאר אשר אמר לנו בפרוש ובקמץ פעמים אין מספר בנדאי היינו יכולים לשמע מפנו דברים נוראים עוד אז. (כי רצונו היה שיהיה אתערוותא דלתתא שאנחנו נעורר אותו שיאמר לנו איזה דברים אז אבל אנחנו לא שמנו לב לזה והיינו מצפים רק שישוב לאיתנו, ולחשב שיצוה לנו מה לעשות אחרי הסתלקותו לא רצינו לחשב כלל ועל ידי זה לא הפצרנו אותו על זה כלל, והוא לא אמר מעצמו בלי שום אתערוותא דלתתא) ועמדתי לפניו יחד עם רבי

נִפְתָּלִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן וְהוּא יָשָׁב עַל כִּסְאוֹ וְהִסְתַּכַּל בְּנֹו וְלֹא דִבֵּר מְאוּמָה, אַחַר כֵּן
 אָמַרְתִּי לְרַבִּי נִפְתָּלִי בְּלַחֲיָשָׁא: לֵךְ וּשְׁכַב לַיָּשׁוּן כִּי עֵדִינן לֹא יִשְׁנֶתָ כָּלֵל וְלֹא אָבָה
 לֵילֵךְ מִמְּנוֹ מִחֲמַת שְׁנַפְּשׁוֹ תִּיתֶה מָרָה לוֹ מֵאֵלֹו תְּדַבְּוּרִים שְׁשֻׁמַע מִמְּנוֹ
 מִהִסְתַּלְקוּתוֹ וְתִיתֶה חֲפִיץ לַעֲמֹד לְפָנָיו עוֹד מַעֲצֵם הָאֲתֵבָה וְתִתְּשׁוּקָה לְהֵנֹוֹת מִזִּיו
 צַחְצֻחוֹת קִדְּשֵׁת פָּנָיו תְּמַאֲירוֹת אֹז, אַחַר כֵּן בְּאֵינָה שְׁעָה קְלָה גְּבָרָה עָלָיו הַיִּשְׁנָה
 וְהֵלֵךְ לַיָּשׁוּן, וְכֵן רַבִּי שְׁמַעוֹן שָׁכַב עֲצָמוֹ לַיָּשׁוּן עַל תְּקַרְקַע בְּאוֹתוֹ תְּחַדֵּר עֲצָמוֹ
 שְׁרַבְנוֹ זְכוּרֹנוֹ לְבָרְכָה יָשָׁב שָׁם, וְכֵן תְּמַשְׁרֵת וְאִשְׁתּוֹ כָּלָם הָיוּ יִשְׁנִים וְלֹא נִשְׁאַר
 לְפָנָיו לְשִׁמְרוֹ וְלִשְׁרֵתוֹ כִּי־אִם אֲנִי לְבַדִּי.

(ימי מוהרנ"ת נט)

פרפראות לחכמה

סימן ס"ה – ויאמר בועז

זה אמר להם זה המאמר של ויאמר בועז אל רות הנ"ל מענין תיקון הנשמות ומה שצריכין מאוד לבעל השדה שישגיח עליהם ויתקנם. וזה שחוגר מתניו להיות בעל השדה, עוברין עליו יסורים הרבה בלי שיעור רחמנא ליצלן, והוא בגודל כחו עובר על כולם ועושה פעולות השדה כמו שצריך וכו' כמב"פ במאמר הנ"ל, וזה שייך לענין הסיפור מהיסורין העוברין עליו שסיפר לפנייהם ביום שלפניו כנ"ל. ומאז דיבר הרבה מענין תיקון הנשמות, ובפרט אחר שבא מלעמברייג, ובפרט בנסיעתו לאומין, שכל כניסתו לשם ומה שבחר להסתלק שם, הכל היה מחמת זה בשביל תיקון הנשמות הצריכין תיקון מכמה מאות שנים וכמבואר קצת מזה במקום אחר. ואז כשהתחיל לדבר מענין תיקון הנשמות על ידי הבעל השדה שעוסק בזה אז אמר שבזלאטיפאלי נודע לו קצת מזה שאז התחיל לידע קצת מענין זה של הבעל השדה, והמובן מדבריו שאז התחיל לידע והעיקר יודע עכשיו, והידיעה שיש לו עכשיו בענין זה היא נפלאה ונוראה מאוד וכו'.

(ב) עיין בספר חיי מוהר"ן (שם): וכלל הדברים, שכל הטלטולים וכל הנסיעות שלו, וכן כל היסורים הגדולים והקשים מאוד

(א) מאמר "ויאמר בועז אל רות" סי' ס"ה, נאמר בקיץ תקס"ו סמוך לפטירת בנו הילד הקדוש והנורא מאוד מוהר"ר שלמה אפרים ז"ל (שנפטר בחודש סיון שנת הנ"ל). ואז עמד לפניו הר"ר נתן ז"ל עם עוד אחד על העליה שהיה לרבינו ז"ל על ביתו, ורבינו ז"ל סיפר עמם מגודל צערו ויסורים הגדולים שיש לו מכל צד ומצידי צדדים, והאריך בזה קצת כמבואר במקום אחר, כי היה מלא יסורים גדולים רבים ועצומים מאוד מבית ומבחוץ בכל עת תמיד. ובתוך דבריו ענה ואמר: מה אתם יודעים מה גדול ועצום השבר הזה שהיה בעולם ענין הסתלקות הילד הנ"ל, כל לבבי נשבר וניתק ממקומו, והתחילו הדמעות הקדושים לירד על לחייו. ותיכף ומיד ברחו מלפניו מעוצם הבושה שנפל עליהם על שראו בכייתו בפניהם, עד שנדמה להם כאלו נהפך כל העולם ונחרב (וכבר מבואר במקום אחר ברמז קצת (חיי מוהר"ן שיחות השייכים לתורות סימן כ"ח) מענין התקוה הגדולה שהיה ראוי לבוא לכלל ישראל אם לא היה נפטר הילד הקדוש הנ"ל).

ואחר כך ביום שאחר זה שהיה ביום ו' ערב שבת קודש, אמר להם שאם לא היו יורדים תיכף היה מספר להם דבר יפה מאוד, וביום

שעברו עליו, הכל היו בשביל תיקון העולמות תיקון הנפשות והנשמות של החיים, ובפרט נשמות המתים שבזה עסק ביותר בסוף ימי חייו כמבואר במקום אחר (חיי מוהר"ן, נסיעתו וישיבתו באומין סימן ז). ובאומין ביום אחד לפני היום של הסתלקותו ז"ל והיה שוכב על מטתו בחלישות גדול מאוד, ענה ואמר להר"ר נתן ז"ל, האתה זוכר המעשה שספרתי לך בכניסתי לאומין, היינו מהבעש"ט ז"ל שבא למקום אחד שהיו שם נשמות נפולות הרבה מאוד שהיה מוכרח לתקנם, וראה שאי אפשר לתקנם כי אם כשיסתלק על ידי זה, וכמבואר מזה במקום אחר (שם) (וגם במאמר זה הנ"ל מבואר שיש אחד שאינו יכול לגמור הענין כי אם עם הסתלקותו ושגם לזה צריך להיות אדם גדול מאוד וכו'), ענה רבינו ז"ל ואמר בזה הלשון: מע האט שוין לאנג ארויס געקיקט אויף מיר מע זאהל מעך דער טאפען אהער, וואס זאהל איך איך זאגען אלפים רבבות רבבות רבבות. ומשך מאוד תיבת רבבות בכל פעם, כלומר שיש כאן באומין ריבוא רבבות רבבות הרבה הרבה של נשמות שעומדים עתה סביבו שיתקנם, שבשביל זה יש לו כל העינויים והיסורים הקשים והמרים האלה.

ואחר כך היסב את פניו קצת אל הקיר ופירש ידיו קצת, כאומר הריני מוסר נפשי והריני מוכן ומזומן לקבל הכל בשבילו יתברך, וכל זאת אי אפשר לצייר בכתב כלל וכו'. ואחר כך בלילה השייך ליום ג', הוא יום ד' דסוכות יום האחרון של ימי חייו הקדושים, ואז אחר חצות לילה אז עמדו לפניו הר"ר נפתלי ז"ל והר"ר שמעון ז"ל, ואז חזר ודיבר מענין

הנשמות הנ"ל מהשצריך לתקן כאן הרבה הרבה נשמות מאוד, ואמר כמה משפטים יש כמה קדושים היו כאן וכו'. ענה הר"ר נפתלי ז"ל ואמר לו, הלא אמרתם במאמר ויאמר בועז אל רות שהצדיק הגדול המופלג במעלה מאוד מאוד יכול לגמור הענין בחייו, ענה הוא ז"ל ואמר לא אמרתי לכם כי אם איזה בחינה מזה, כי ההכרח לילך ולהסתלק בשביל זה. ואחר כך לקח המפתח של הקאמאדע ונתן להם, וצוה עליהם שתיכף שיסתלק בעודו יהיה מונח על הארץ יקחו כל הכתבים הנמצאים שם בהקאמאדע וישרפו כולם, והזהירם לקיים דבריו. והם לקחו המפתח ועמדו בבהלה, רועדים וזוחלים ומצטערים הרבה בשמעם כל זאת, והיו מתלחשים יחד על שהוא כבר מכין את עצמו כל כך להסתלק. ענה ואמר מה אתם מתלחשים, אתם רשאים לדבר מהסתלקותי בפני, כי אין אני מתפחד מזה כלל. ואחר כך אמר להם, אפשר אתם מדברים על אודותיכם, מה יש לכם לדאוג כשאני הולך לפניכם, מה אלו הנשמות שלא היו מכירים אותי כלל הם מצפים על תיקונים שלי, מכל שכן אתם. אלו האנשים שמתו מקודם עמהם יש איזה יגיעה וכו'. אבל אתם מה לכם לדאוג מאחר שאני הולך לפניכם אין לכם להתיירא כלל. ועוד שמעו ממנו אז דיבורים נוראים כאלה מענין הסתלקותו ומענין הנשמות הנ"ל. ועיין מזה עוד בספר ימי מוהר"ן בביאור יותר:

ג) ועיין בספר חיי מוהר"ן (שם) מובא שם גם כן ענין הנ"ל מה שאמר להם בלילה שקודם הסתלקותו, מה לכם לדאוג מאחר שאני הולך לפניכם וכו' כנ"ל. וסיים שם

ויפה מאוד להתפלל כי אז התפלה על תיקונה וכו'. רוצה לומר, כמו שמבואר אחר כך, כי הבעל השדה מסתכל בכל אחד ואחד להביאו אל התכלית, היינו שיהיו דיבורי התפלה שלו בשלימות כמבואר בפנים. גם כי עיקר התפלה היא מהנשמה, בבחינת כל הנשמה תהלל י"ה כמבואר בל"ת במאמר תקעו ממשלה סי' א'. וכן במאמר זה עצמו באות ב' ובאות ד' מבואר שהדיבור של התפלה יוצא מהנפש שהוא בחינת הנשמה. ועל כן כשמתקן הנשמות ומכניסם אזי טוב ויפה מאוד להתפלל:

(ו) שם אות ב', וזה בחינת שדה בוכים וכו'. אפשר שרימז בזה גם כן על הבכיה שבכה ביום שלפניו כנ"ל:

(ז) שם באות ד', וכשהשכל בשלימות אזי הנפש עושה פירות. רוצה לומר כי זוכה על ידי זה לבטל עצמו אל התכלית ועל ידי זה זוכה לדבר דיבורים שיהיה להם שלימות, היינו שיהיו בבחינת אחדות ויהיו מקושרים תמיד בהנפש וכמבואר לעיל באות ב'. ואפשר שהדיבורים אלו השלמים, הן בעצמן בחינת הפירות של הנפש, בבחינת (בראשית ב) ויהי האדם לנפש חיה לרוח ממללא, כי מוצא הדיבור הוא מהנפש, והנפש הוא בחינת גן, בבחינת (ירמיה ל"א) והיתה נפשם כגן רוה כמבואר לקמן, ובגן הזה גדלים פירות נפלאים ושושנים וציצים ופרחים נאים, שהם בחינת הדיבורים הקדושים כמבואר באות ב' הנ"ל. ואפשר שזה בחינת (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, כי עדן הוא בחינת התכלית כמבואר לקמן, שמשם שואבין מים לכבות

הר"ר נתן ז"ל, וכן אפילו אותם שלא זכו להכיר את רבינו ז"ל בחייו, כשיבואו על קברו הק' וכו' ויסמכו עליו וילמדו ספריו הק', וירגילו עצמם לילך בדרכיו הקדושים הנאמרים בספריו הק', בוודאי יש להם על מה שיסמכו, אשריהם ואשרי חלקם ולא יאשמו כל החוסים בו, כי כבר גילה דעתו ז"ל בפירוש וברמז, שכל מה שעוסק עמנו אינו בשבילנו לבד, כי אם את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה (וכמו שפירש"י שם אף עם דורות העתידין להיות) עד כאן:

(ד) ומכל הנ"ל סעד גדול למה שביארנו במאמר אנכי סי' ד', שרימז רבינו ז"ל שכל התיקונים המבוארים שם שנעשין על ידי התקרבות להצדיק, בפרט מה שזוכין על ידי שמתוודין לפניו ומספרין לפניו כל לבו וכו', כל זאת נעשה גם עכשיו אחר הסתלקותו. וענין זה מרומז קצת במה שהביא שם מאמר רבותינו ז"ל (מכות י"א) שהיו עצמותיו של יהודא מגולגלין, עד שאמר משה שמע ד' קול יהודא והזכיר הוידוי שהתוודה וכו' ע"ש. ולפי הנ"ל מובן ממילא, ומה אם יש לו כח להצדיק לתקן הדורות שהיו לפניו ולא הכירו אותו ולא ידעו ממנו כלל, מכל שכן שיש לו כח לתקן הדורות הבאים אחריו ונשענים על זכותו וכחו ומשתדלים לקיים דבריו כנ"ל וכמבואר שם באריכות קצת. ועיין במקום אחר (בסימן צ"ד) מבואר מענין המעשה של המאמר ויאמר בועז אל רות הנ"ל. ומה שהתחיל רבינו ז"ל לספרה ולא גמרה וכו':

(ה) שם במאמר ויאמר בועז הנ"ל אות א' וכשזוכה לתקן הנשמות ולהכניסם אזי טוב

השדה שגדלין שם אילנות ועשבים יפים ונאים מאוד המבואר באות א', כי אף על פי שבכאן מבואר שגן הוא בחינת הנפש, מכל מקום יש לומר, שבמקום שורש גידולם של כלליות הנפשות כולם הוא גם כן בחינת גן וכמובן גם בזוה"ק:

(יא) ועיין בהשמטות שבסוף סיפורי מעשיות, שם מבואר שמה שנאמר במאמר זה הנ"ל שצריך לעשות אחד מכל התפלה וכו', וזה בחינת התכלית שהוא כולו אחד וכו'. זה נאמר בסוף יום ב' של ראש השנה ואז אמר שאח"ד הוא ראשי תיבות ד'ברי א'לקים חיים וכו'. נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי ענין אלו ואלו דברי אלקים חיים הוא גם כן רק על ידי בחינת האחדות הנ"ל ששם נכלל הכל באחדות אחד, אף שנראה לכאורה שני הפכים ממש. או אפשר דרוצה לומר כשזוכין שדיבורי התפלה שלו הם בחינת דברי אלקים חיים, בחינת (ישעיה נ"א) ואשים דברי בפיך, המובא במאמר על אשר מעלתם סי' מ"ח (ועיין בליקוטי תנינא סימן א' תקעו ממשלה), ובבחינת (דברים י) הוא תהלתך והוא אלקיך, המובא בליקוטי תנינא סימן י"ט ובהשיחות (שבסוף ספורי מעשיות), אז זוכין שכל תיבות התפלה יהיו בבחינת אחדות אחד המבואר בפנים, מאחר שהם בחינת דבר ה' ממש, וכמו שדרשו רבותינו ז"ל על פסוק (תהלים ס"ב) אחת דבר אלקים וכו' שכל הדברות בדיבור אחד נאמרו:

(יב) שם, כשחוזר השכל מהביטול אל המוח שהוא כלי השכל אזי אי אפשר להמוח לקבל זה השכל וכו', ומחמת זה מרגיש המוח

צמאון הנפש ולהשקות את הגן שהוא בחינת הנפש וכו' כנ"ל. ועל כן כשהנשמות עושין פירות, על ידי שזוכין להסתכל על התכלית ולסתום עיניהם מחיזו דהאי עלמא, אזי מאירין עיני בעל השדה ויכול להסתכל בכל אחד ואחד ולהביאו אל התכלית הטוב כנ"ל. אבל כשאין עושין פירות חס ושלום, וזה מחמת שלא זכו לסתום עיניהם מחיזו דהאי עלמא בשלימות, אזי הנפש בבחינת (תהלים ק"ז) ארץ פרי למלחה, היינו בחינת הרגשות היסורים שהם בחינת מליחות. וגם אצל הבעל השדה נתחשכין עיניו חס ושלום על ידי בחינת הבכיה שהוא קלקול הראות כנ"ל באות בית. וגם זה בחינת מליחות, כי הדמעות הם מים מלוחים שזה בחינת צמאון כמבואר לעיל במאמר אמר רבי עקיבא סי' נ"א:

(ח) שם, מנצפ"ך צופים אמרום וכו' (שבת קד.). כי מנצפך הם בבחינת גבורות ודינים כידוע ומשם שורש כל היסורים. והאותיות מנצפך הסתומים הם באין רק בסוף התיבה, שעל ידי זה מפרידין בין תיבה לתיבה, והצופים מסתכלים על זה להשלים את השכל ולהביא כל הנפשות אל התכלית שעל ידי זה נתבטלין היסורין וזוכין לעשות מכל דיבורי התפלה אחדות אחד:

(ט) שם, בפירוש הפסוק, ואז על ידי ההסתכלות על התכלית נתבטלין היסורים וכו'. וזה גם כן בכלל (רות ב) לבלתי נגעך, היינו שנתבטלין היסורין שהם בחינת נגעי הנפש:

(י) שם, וזה בחינת הגן עדן; נתבאר לעיל קצת. ואפשר שזה בעצמו גם כן בחינת

הצער של היסורין וכו', ולעיל במאמר אנכי סי' ב' מבואר שגם כששב לדעתו וישותו וכו' אז הרשימו מהביטול מראה להדעת שידע שכולו טוב וכולו אחד. ויש לומר דרוצה לומר, שאף על פי שמרגיש בהצער והיסורים, אף על פי כן יודע בידיעה שלימה שגם זו לטובה. וביותר נראה לומר, דכאן מיירי מהביטול שזוכה כל אחד לבטל עצמו אל התכלית בשעה שבורח מן היסורים וסותם עיניו מחיזו דהאי עלמא, ועל כן אחר כך אי אפשר להמוחין שלו לקבל אפילו אור הרשימה, מאחר שהביטול היה רק לפי שעה

על ידי היסורים. אבל במאמר אנכי שזכה לכלול באור אין סוף על ידי שהחזיר המלכות לשרשה וכו', על כן אפילו אחר כך יוכל המוחין והדעת לקבל אור הרשימו על כל פנים, ומה שמבואר כאן מענין לעשות אחד מכל התפלה הוא ענין בפני עצמו והוא מדריגה גבוה מאוד, כי לזה זוכין כשמשיגין באמת את התכלית שכולו אחד כמובא בפנים, והביטול אל התכלית שעל ידי היסורין הוא רק כמו בחינת חינוך והרגל לדרך זו, עיין פנים ותבין:

ביאור הליקוטים

ויאמר בועז אל רות - סימן ס"ה

מבואר, שזה מחמת שנמצא ענין השדה לפרטיות נפש כל אחד, בשושני דיבוריו הנ"ל, כמו בכללות הנפשות שנחשבות כולם לעשבים וגידוליאילנות בשדה אחת, לבעל השדה ומנהיג העליון שלהם כנ"ל:

אות ה'. שבמליצת ומשל הכתוב על אודות השכל בפרטיות שנמצא בכל אחד, ושמתו כל גידולי הנפש ותיקונו, ארץ פרי שבו. מבאר בדבר הפרטיות והכלליות הנ"ל, כי כמו שבפרטיות שדה הגידולים של כל אחד, נמצא בעל השדה בעוז החכמה, שהוא השכל והמוח שבכל אחד כנ"ל, כן גם בכלליות, מוכרח בעל השדה להיות בו עוז ותוקף וגבורת חיל [גם זולת צדקו כמוב"פ]:

אות ו'. גם במראה זריחתו הנ"ל, תביט ותראה בהשקאת המים לארץ פרי הנפש בפרטיות הנ"ל [מצימאון המליחות שבה], הוא כהשקאת גידולי השדה בכלליות שהזכיר בתחלה:

אות ז'. שנראה מכותלי דבריו הקדושים, שגם העינים הגשמיים, נמצאים ועומדים באמצעות עיני הדעת, להביט ולהסתכל בהתכלית:

אות ח'. מה שמבואר מדבריו הקדושים, שמלבד הרב טוב הצפון בעצם העדן והתכלית הנ"ל, גם כל היסורים נהפכים

אות א'. מה שסיפר מוהרנ"ת מאדמו"ר ז"ל, שבאמירתו ההשגה הזאת, הפליא ברוח קדשו וחכמתו [בכל תנועה ותנועה] להיות מראה באצבעו עצימת מראה העינים שעל ידי האצבע, בעת שדיבר מזה:

אות ב'. בהבאתו מאמר חז"ל עדין עין לא ראתה, ומאמר חז"ל עתיד וכו', מבאר יותר להכרח עצימת העינים באצבע, להמשכת תורת אצבע אלהים מתכלית עדן הזה, כי אף על פי שהעינים בעצמם יהיו בכלי המוחין ומשרתיו למראה והבטה הזאת, אבל לעוצם וריבוי ריחוקו מגשמיות העולם הזה, לא תראה ולא תביט בו כלל העין שבגשמיות הזה [כי עין לא ראתה וכו']:

אות ג'. שגם בכל הנ"ל, מבאר יותר במה שזוכים הנשמות בתיקונם (ואתערותם) [והתעוררותם] הזאת דלתתא, לתקן ולרפא בהתעורותא דלעילא גם לעיני בעל השגה והמשגיח העליון שעליהם, להיות צופים ורואים ומביאים אותם בכל עת להביטול הנפלא יותר, והתיקונים חוזרים בזה חלילה כמוב"פ:

אות ד'. במה שכתב שהדיבור הוא מהנפש, מבאר בכפלי דבריו הקדושים לענין הגידולים והצמחים [היוצאים מהשדה] שהן הן הנפשות והן הן הדיבורים. גם נראה

ל טוב להמביט בו בעיני דעתם. שאף על פי שמוכרחים היסורים לכל אחד כדי להתבטל מהם אל התכלית, אבל גם היסורים והמכות בעצמם, נהפכים לרטייתם ורפואתם, בסיבת הרשימה והשקאת המים ששואבין ומקבלין מהתכלית בביטולם אליו. עוד גם היסורים של המתקלקלים בדעתם מלהביט בו, עד שמתגבר עליהם יותר היסורים והמכאובים וכל מיני צער שיש להם, אבל גם ריבוי ועוצם היסורים והצער [שמקלקול הדעת והסתכלות הנ"ל] מתגבר בתכלית ההיפוך לגרום ולפעול גם בהרחוקים והמקולקלים הנ"ל, הסתכלות והבטה בעינים אל התכלית [עד שבפשיטות נטבע בנפש כל אדם שבעולם לעצום את עיניו בעת הצער כמוב"פ], עד שמחמת זה בעצמו, נהפך גם ריבוי הצער לכולו טוב, ולא יהיו שום רע בעולם כלל [ברוב טוב העדן והתכלית]:

אות ט'. שגם במראה זריחתו הנ"ל, מבאר ומפרש יותר, בכיבוי וקירור הצימאון וצער היסורים שזוכים ברשימת התורה והדעת שנמשך מהעדן. כי באמת, אין מוכרחין עוד גם להכלליות והעליה החדשה שמוכרח אחר כך, מאחר שנתחזק ונתתקן עיני השכל ובעל השדה בפרטיות, להיות צופות ורואות בתכלית הריחוק יותר:

אות י'. שמהכרח המים להשקאת ותיקון השדה בפרטיות, מהביטול להתכלית, בסיבת היסורים כנ"ל. מבאר יותר בריבוי ועוצם היסורים והדברים קשים המוכרחים לבעל השדה בכלליות שכתב תחלה. כי ממילא מובן, שלרוב ועוצם מימי התורה המוכרחים לכלליות הנפשות בהשקאתם

וגידולם כנ"ל, קשה וכבד גם על הגדולים והגבוהים בדעתם, לזכות תמיד לרוב הביטול המוכרח לזה, ובאופן שיעמדו אחר כך במלחמת הבעלי דינים שמתגברים בעת ששבים משם בכל עת:

אות י"א. שגם במלחמת כח המים כנגד צמאון היסורים של הבעלי דינים בעת ששבים משם, נראה מבואר, שנמצא בזה עבודה גדולה. שעוד במראה זריחתו וצירופי דבריו הנ"ל על אודות הנפשות הגדלים שם, מבאר יותר בביאורו בדבר הקצירה [כי הקצירה הוא התכלית וכו'], כי לפי הנ"ל יש לבאר, שגם זה ענין קצירתם והסתלקותם הנ"ל:

אות י"ב. שגם מדבריו הקדושים בסוד משה ואהרן שבגן ועדן, ובהשתוות הפרטיות והכלליות הנ"ל, נראה מבואר, שגם כל אחד מהם, נחשב לקומה מיוחדת, ושנמצאים הם בכל אופני הפרטיות והכלליות בדרך נפלא ונורא [אשר עין לא ראתה וכו']:

אות י"ג. שגם בכל הנ"ל יש לבאר בהכרח כולו אחד לגידולי ודיבורי התפלה, כי הוא מהכרח השלמת הקומה, והכלי של הגן והשדה, להיות ברזא דאחד, בסוד קומת העדן העליון הנ"ל [אשר על ידי זה לבד, יסובב בהבאת הכתוב ביום ההוא וכו' ה' אחד ושמו אחד], כי עד דלא איתעבידו גם למטה ככולו אחד הנ"ל, לא ישכון ויתקבל בהם הארת תורתו כנ"ל:

אות י"ד. שעוד מרחוק תבין בענין משה ואהרן הנ"ל, העומדים בגן ועדן הזה, שמעוצם המלחמה הנ"ל, הוכרחו גם הם

להסתלק בשאיבות המים להשקאת העדה הנ"ל:

אות ט"ו. מדברי החידה והמעשה הנוראה [המובאה בחיי מהר"ן (סיפורים חדשים י"ד)], שהתחיל לספר [עזות היה לו בת וכו'], תבין מרחוק, בביאורו להכתוב הנ"ל, ויאמר בועז וכו', שאף על פי שמפרש זאת על החכמה אשר תעוז לחכם, עוד תסובב כוונתו במשל ומליצה לבועז הנ"ל, שבו מדת העוז והעזות ממש:

אות ט"ז. שגם מדבריו הקדושים בסוד משה ואהרן שבגן ועדן, נראה מבואר, שגם כל אחד מהם, נחשב לקומה מיוחדת, ושנמצאים הם בכל אופני הפרטיות והכלליות הנ"ל בדרך נפלא ונורא [אשר עין לא ראתה וכו'] [סעיף זה כבר הובא לעיל באות י"ב]:

אות י"ז. בהמבואר מדבריו הקדושים, שאף על פי שכל ההצלה מהיסורים הוא על ידי המוח והדעת שנתבטל לעדן התכלית, אבל זה לעומת זה יהיה גם להיפך, עיקר (ה)התגברות הצער והיסורים, (הוא) על המוח והדעת [כי מהמוח יוצאים צינורות וכו']. ובהשתוות הפרטיות להכלליות מצירופי דבריו הנ"ל [שגם בפרטיות נחשב השכל לבעל השדה], מבאר יותר בהפלגת היסורים והדברים קשים העוברים על בעל השדה בכלליות:

אות י"ח. שגם ברוב אופני הגן ועדן שנמצא לכל נפש במדריגתו, נראה מבואר, שמה שנחשב במדריגה העליונה לשדה וגן, נחשב במדריגה שלמטה משם לעדן התכלית בעצמו:

אות י"ט. שגם בדבר המלחמה והתגברות הצער הנ"ל בכל פעם יותר חס ושלוש, נראה מבואר, שאף על פי שהתגברות הצער גורם יותר ביטול להכולו טוב, אבל מעוצם ותוקף מלחמת הרודפים בעת השוב והחלישות, מסוכן מאד כל אחד להישאר לנצח חס ושלוש בכולו רע, עד שלא יהיה עוד ביכלתו חס ושלוש לשוב ולעלות לשם ביתר שאת על ידי התגברות בעצמו כנ"ל, אם לא בכח בעל השדה העליון הנ"ל, שמשתדל ועוסק בזה:

אות כ'. שגם ברוב האופנים הנ"ל שנמצאו בפרטיות ובכלליות, מבאר יותר בענין הנשמה שתלויה בה כמה נשמות, כי גם הם נחשבות עמה לקומה אחת, והיא תתעלה עליהם (בעין) [כעין] בעל השדה שבכלליות כולם הנ"ל:

אות כ"א. שגם בביאורו להכרח השוב והריחוק, וענין המלחמה שנמצא בעת הזאת לרחק לגמרי את האדם, מבאר יותר במה שנמצא לפעמים גם לנשמה עליונה הנ"ל, שתצא ותתרחק מן השדה עד שקשה לה לשוב ולהתעלות לשם, כי אם בכח המנהיג העליון הנ"ל שלמעלה (מאחד) [מכולם]:

אות כ"ב. שגם בהכרח חלקי הקומות הנ"ל, מבאר יותר את תפיסתו לדוגמא בענין צער המוח מחיתוך וריחוק האיברים שמאתו, כי היא היא כריחוק הנשמות מהשדה הנ"ל, מחמת שבכלליות נחשבים כולם לאיברים ממש כנגד המשגיח העליון שעליהם, והוא לבד עיקר המוח והדעת העליון השוכן בכלליות קומתם:

אות כ"ג. שגם בכל הנ"ל יבואר לנו, שבהכרח אחדות הדיבורים המוכרח להמשכת מראה התורה מעדן העליון, מוכרח כמו כן גם לאחדות ושלוש כלליות הנפשות:

אות כ"ד. שגם בכוונתו בפשיטות צער ויסורי הגוף שמתגבר חס ושלוש בכלליות ובפרטיות, נראה מבואר, שעיקר תיקון השוב שבעבודת הגן הנ"ל, הוא לתכלית תחיית ורפואת קומת הגוף ממש, שנזכה לנצח [על ידי המשגיח ועובד העליון הנ"ל]. כי הנשמה, הוא המוח שבהשתדלות הרצוא כנגדו, אשר בה לבד אין שלימות כלל כנ"ל מהמוב"פ:

אות כ"ה. שגם באצבעות ידיו הנ"ל, על אודות המלחמה שנמצא בזה מדור לדור, בעת השוב, מבאר יותר בענין הסתלקות ועליית הצדיקים ברצוא לבד, שנמצא לתיקון הזה. כי ממילא מובן, שאף על פי שאין ביכלתם לשוב בעצמם מעוצם ההתגברות שעליהם בעת השוב, אבל מחמת שנחשבים כולם לקומה אחת, חוזרים ומאירים על כל פנים אחר הסתלקותם על ידי תלמידיהם, וזריחת הרשימו להמשכת התורה הנ"ל:

אות כ"ו. שבכל הנ"ל נראה מבואר, שאין דומה תיקון הנשמות לאחר מיתתם שעוסק בעל השדה, כתיקון הנשמות החיים ונמצאים עוד בגופותיהם כנ"ל. כי התיקון שלאחר מות האדם, הוא להעלות אותו ברצוא לבד, והשוב לא יהיה עד עת התחיה. ומהשבכל זאת מוכרח להם גם עתה העין

התיקון של השוב, אין זה רק על ידי בניהם ותלמידיהם כנ"ל:

אות כ"ז. [מדברי בעל פה, ששמעתי על זה מאבי ז"ל], במה שכתב על אודות הגדול והמופלג, שביכלתו לגמור [ה]תיקון בחייו, לא היה כוונתו רק על שר השלוש ואחדות הנ"ל, שאנו מחכים עליו [אשר יצא מגזע ושורש בועז ורות בעצמם]. כי לעוצם מלחמות הבעלי דינים הנ"ל, אשר עיקר רדיפתם לבעל השדה בעצמו, ומתלבשים בנפשותיו שבחלקי איבריו בעצמם להחלק מאתו במחלוקת ומריבה חס ושלוש, הוכרח גם משה ואהרן להסתלק משאיבת המים להשקאת העדה הנ"ל:

אות כ"ח. שגם מכל הנ"ל תבין מרחוק, בדבריו הקדושים שדיבר מענין זה, ואמר לתלמידיו (עיין ח"מ סי' קנ"א קצ"ז שע"ג), שיעסקו בתיקון החיים, ושהוא מוכרח לעסוק בתיקון המתים. כי מרחוק תבין בכל הנ"ל, שלעוצם מלחמת הלוחם הנ"ל מדור לדור, והפלגת המריבה ומחלוקת נפשות ישראל מאתו שגרם בעצתו, הוכרח גם הוא להתעלות במיתתו לתכלית העליון הנ"ל, והתחבר עצמו בעלייתו גם לשאר כל הנשמות שסבבוהו עבור זה, להעלות בעלייתו גם אותם, לכל אחד על מקומו. אשר בכל התיקונים האלה בעצמם, מאיר ומזריח בתלמידיו, להתחבר לנפשות החיים, בעיקר תיקון השוב הנ"ל שמוכרח בעולם הזה. וגם מתכלית העדן העליון הנ"ל, עין לא ראתה וכו', ישוב ויאיר בקץ הפלאות [כי גם מלביה לפומיה וכו'] לגמור התיקון בבעל השדה הנ"ל, שאנו מחכים אליו:

אות כ"ט. מה שמבואר ברשימת זריחתו הנ"ל, במה שלכאורה יש להתפלא בביאורו להמאמר חז"ל, שהצופים תיקנו איזו בתחלת תיבה וכו', ממה שמבואר מדבריו הקדושים, שהעומדים בתחלת התיבה גם בסוף התפלה (בביאורו) אין צריכים לתיקון כלל. כי בכל זה תבין ותשכיל בכל הנ"ל, שבכל ימי ריחוק שאר הנפשות העומדים בסוף התיבה, מחוסרים משלימות התיקון על ידי זה בעצמן גם אותם שבתחלת התיבה:

אות ל'. מה שמבואר מדבריו הקדושים, שהתיקונים חוזרים חלילה, כי בסתימו דעיינין [ודחיקו דאצבע שעליהם] להמשכת התורה מאחדותו יתברך, זוכים אחר כך לשירות ותשבחות התפלה, שגם בזה לבד זוכין יותר לתפלות העדן, עד שנמשך משם יותר אור התורה הנ"ל:

אות ל"א. בלשונו הקדושה על אודות הבעל השדה, שענינו צופות ורואות בכל אחד אם זכה להסתכלות, כי לכאורה הוא דבר המסור ללב ולמוח כל אחד, ואין ביכולת לידע בזה, כי אם ברוח הקודש, ואיך שייך לכנות ולקרוא למראה רוחנית כזאת, על שם העינים. אבל כל זה יבואר לך, במראה זריחתו הנ"ל, כי באמת נתאחדים עיני הגופניים בעיני הדעת והרוחניים, ולהכרח כפלי תיקוני הרצוא ושוב, צופות ורואות עינו ברצוא ומעלה, באופן שיתקבל בהם המראה ורשימת התורה. ואחר כך חוזר ושב בעיניו, להיות צופות ורואות למטה בכלליות הנפשות [שהן המה הכלים] [והאיברים] של המוח בכלליות], לעסוק בתיקונם ברשימת

התורה שבמראה עיניו בעצמם כנ"ל. וזה מבואר גם כן בלשונו הקדושה שכשענינו מאירות וכו' יכול להסתכל בכל אחד להביאו אל התכלית. וכן אחר כך כפל וכתב, שבעל השדה מסתכל בו ומביאו וכו'. וכן מבואר מהבאתו על זה בלשון המאמר חז"ל שהצופים תיקנו וכו':

אות ל"ב. שגם בהנ"ל (באות) מבאר יותר בענין הכתוב שמע וכו':

אות ל"ג. שגם בתעלומות דבריו הנ"ל על אודות המים של התורה שממשיכין מביטול התכלית להשקאת גידולי הנפשות שבשדה בפרטיות ובכלליות כנ"ל, מבאר יותר לזה, ענין הגן והעדן, שהוא השדה והתכלית עליון הנ"ל. כי מהעדן הזה לבד, נמשך ויוצא נהר המים הנ"ל להשקות את הגן, ומשם יפרד והיה לארבעה מינים שנמצאים בנפשות הצומחים הנ"ל, שמוכרח לייחדם בשמחת השואבה שבנהר הנ"ל:

אות ל"ד. שיש לבאר ביתרון התגברות הרודפים להעייפים [במרוצתם ושובם] מתכלית האחדות הנ"ל, כי אף על פי שבסיבת האחדות נתאחד ונתהפך גם הרע למהות הטוב, אבל [ה'מין העץ] בשרשו שבאחדות הנ"ל, מקבל יותר כח הרע, ותפקחנה בזה יותר עיני האדם בהרע שבעולם הזה, עד שמגרש ומרחק אותו לגמרי חס ושלום מהשדה ומהגן. והתיקון הוא ברשימת השמחה, ומראה באצבע כלי התורה, שנשאר בכל פעם להאדם בשוכו וירידתו, עד שיתאספו בהשלמתם לעלות בהם לקבלת הטוב מהעדן והאחדות, שלא יהיה עוד ביכולת הרודף לרחקם ולהדיחם

מהאמת והטוב הזה בשום אופן בעולם, כי לעולמי עד ששון ושמחה ישיגו וכו' והיתה נפשם כגן רוה:

אות ל"ה. מהמובן בדבריו הקדושים, כפי אשר ביארנו שהשדה הוא הגן, יש לבאר ברדיפות הבעלי דינים להבעל השדה, שהן

הן הרדיפות לכל הבאים בהגן [המובא בהמעשה של הבנים שנחלפו (מעשה יא בסיפורי מעשיות)], שהוא השדה, ושעל זה עיקר התיקון הוא למקור האחדות והשלום, [בחינת האדם שהיה שלום בימיו המובא בהמעשה הנ"ל]. ובחינת כולו אחד וטוב המבואר במאמר זה:

יקרא דשבתא

סימן סה - ויאמר בועז

בחינת הנשמה יתרה שזוכה כל אחד מישראל לקבל בשבת.

וזה שמבואר בזוהר חדש שהתיקון של נפשות הרשעים ח"ו הכל על ידי קדושת שבת.

וזה שמבואר בכתבי האריז"ל שבכל ערב שבת יורד משה רבינו עליו השלום עם שאר צדיקים גדולים להעלות נפשות החיים והמתים שנפלו לעמקי הקליפות היינו כנ"ל שעוסק בתיקונים להעלותם מנפילתם ולהכניסם לתוך השדה הקדוש כנ"ל. ומחמת שהבעל השדה הנ"ל עוברין עליו יסורין הרבה ודברים קשים ומרים מאד והוא בגודל כחו וצדקתו עובר על כולם ועושה פעולות השדה כמו שצריך וכמבואר בפנים. על כן אמרו רז"ל שבת במרה נצטוו בחינת המרירות והיסורין שעוברין על בעל השדה הנ"ל שהוא בחינת שבת. ועל כן התחיל התנא אבות מלאכות וכו' החורש והזורע והקוצר וכו' שהם מלאכות השדה בגשמיות בעובדין דחול והיו גם כן במלאכת המשכן שהוא בחינת השדה הקדוש הנ"ל אבל בשבת אסורין כולם. כי אז נמשכין כל תיקוני השדה בשלימות נפלא על ידי קדושת שבת. וכשנתקנין הנשמות שהם גידולי השדה

שבת הוא בחינת השדה העליונה ששם גדלים כל נשמות ישראל שזה בחינת שבת וינפש כי שבת הוא עולם הנשמות. כי הוא שורש כלל נשמות ישראל ומשם פורחין כל הנשמות כמבואר בזוהר הקדוש ובספר הבהיר וכו"ל כמה פעמים. וזה גם כן סוד חקל תפוחין קדישין שנאמר בשבת וכמבואר בכתבי האריז"ל בסוד מה שיוצאין אל השדה לקבל שבת. גם שבת הוא בחינת הבעל השדה שמשתדל בכל תיקוני השדה ולתקן הנשמות ולהכניסם וכו' כמבואר בפנים. כי קדושת שבת כלול מכמה בחינות כמובן בזוהר הקדוש ובכתבים.

וזה ויקהל משה את כל בני ישראל. משה הוא בעלה דמטרוניתא שהוא בחינת השדה הנ"ל כידוע. ואז נצטוו על מלאכת המשכן שמרמז על בנין קומת השכינה כביכול (כידוע וכמובא לעיל בפנים בסימן ב) שהיא בעצמה בחינת השדה הקדוש הנ"ל כידוע. ונצטוו גם על שבת כי בכ"ל קדושת שבת מקהילין ומכניסין כל נשמות של עדת בני ישראל לתוך קדושת השדה הנ"ל אפילו אותן נשמות שנדחו אל החוץ ח"ו שזה בחינת מה שאמרו רז"ל אפילו עבד עבודה זרה וכו' מוחלין לו וכו'. וזה בעצמו גם כן

הנ"ל אזי טוב ויפה מאד להתפלל כי אז התפלה על תיקונה כמבואר בפנים.

וזה מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון כי אז התפלה על תיקונה.

וכשהנשמות עושין פירות שעושין רצונו של מקום אזי מאירין עיני בעל השדה וכו'. וזה בחינת שבת שהוא בחינת תלת גוונן דעינא ובת עין כמובא בתיקונים.

וכשמאירין עיני בעל השדה אזי יכול להסתכל בכל אחד להביאו אל התכלית וכו' ואז הדיבור כהוגן בשלימות. היינו שהדיבור הוא בבחינה אחד שבכל דיבור ודיבור של התפלה יהיו נכללין כל דיבורי התפלה וכשעומד בסוף התפלה יהיה עדיין עומד בתיבה ראשונה של התפלה ולא יפרד ממנה גם כן שזה בחינת התכלית שהוא בחינת כולו טוב כולו אחד בחינת ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד וכו' כמבואר בפנים.

וזה בחינת שבת שהוא בחינת התכלית כי הוא תכלית מעשי שמים וארץ והוא מעין עולם הבא שהוא התכלית ואז יהיה ה' אחד ושמו אחד. שזה בחינת מה שמבואר במאמר הזוהר הקדוש שאומרין בכניסת שבת כגוונא דאינון מתייחדין לעילא באחד וכו' עד דאתעבדת ברזא דאחד וכו' והא אוקימנא רזא דה' אחד ושמו אחד. רזא דשבת איהי שבת דאתאחדת ברזא דאחד וכו' צלותא דמעלי שבתא דהא אתאחדת כורסייא יקירא קדישא ברזא דאחד וכו' וזה שדרשו רז"ל ימים יוצרו ולו אחד בהם זה שבת. כי שבת

הוא בחינת כולו אחד ועל כן גם כל ששת ימי המעשה כלולין בו כמו שכתוב כי ששת ימים וכו' וינח ביום השביעי וכמבואר בזוהר הקדוש וכן אמרו בזוהר הקדוש אין טוב אלא שבת וכו' כי שבת הוא בחינת כולו טוב כולו אחד שזה בחינת התכלית כנ"ל. ועל כן בטלין בו כל הדינין והיסורין כמו שכתוב ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגזך וכו' כמבואר בזוהר הקדוש ואין שואלין בו שאלת צרכיו כדי שלא יהא נזכר בצערו כמו שאמרו רז"ל. כי כשזוכין להסתכל על התכלית אז נתבטל כל מיני צער ויסורין כי התכלית הוא בחינת כולו טוב וכמבואר בפנים. כי עיקר הצער שיש להאדם מהיסורין הוא רק מחמת שלוקחין ממנו הדעת עד שאינו יכול להסתכל על התכלית שהוא כולו טוב וכמבואר בפנים. אבל בשבת שאז נמשך הארת הדעת והמוחין על כל אחד מישראל וכו"ל כמה פעמים. ועל כן נתבטלין אז כל מיני צער ויסורין על ידי שזוכין להסתכל על התכלית שהוא בעצמו בחינת שבת כנ"ל.

וזה בעצמו גם כן בחינת הנשמה יתרה שזוכין בשבת. כי התכלית הוא בחינת שבת עולם הנשמות כמבואר בליקוטי תנינא סימן ל"ט במאמר לכו חזו וכו' ועל כן נקרא שבת מלשון ביטול כנ"ל כמה פעמים. כי אז זוכין לבטל עצמו באמת אל התכלית וזה שאמרו רז"ל כיון ששבת (פירש רש"י שיצא השבת) וי אבדה נפש.

כי כשחוזר ושב מהביטול אל כלי המוחין אז מתגברין ומתחזקין היסורין ביותר ממה

שהיו קודם הביטול כמבואר בפנים. ועל כן כשיוצא השבת מרגישין ביותר הצער והיסורין שהם בחינת נגעי הנפש ועל כן צועקין וי אבדה נפש. ומזה בעצמו יכולין לידע ולהבין שזכה בשבת לנפש יתרה על ידי בחינת הביטול וההסתכלות אל התכלית שמחמת זה אחר שבת רוצין היסורין והדינין להתגבר ביותר ח"ו שזה בחינת וי אבדה נפש.

אך על ידי השמחה שזוכין על ידי הביטול אל התכלית שזה בחינת גודל השמחה של שבת וכמבואר בזוהר הקדוש. והשמחה הוא כלי אל חידושי תורה ועל כן הכל מודים כי בשבת ניתנה תורה ואז קורין בתורה כל סדר הפרשיות בשלימות. וגם מצוה גדולה לחדש בתורה בשבת כמבואר בזוהר הקדוש ועל ידי החידושי תורה שזוכין על ידי הרשימו של הביטול על ידי זה מקררין היסורין אחר כך. וזה בחינת מה שבשבת במנחה מתחילין תיכף לקרות בתורה הפרשה של שבת הבא. וזה וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים וכו' ודרשו רז"ל (בבא קמא פ"ב) שהלכו שלשת ימים בלא תורה עמדו נביאים ותקנו להם שיהיו קורין בתורה בשבת במנחה ובשני וחמשי וכו' ועל כן נסמך זה לפרשה ויבאו מרתה וכו' וירחו ה' עץ וכו' ושם נצטוו על שבת היינו כנ"ל.

ועל כן על פי רוב התגלות חידושי תורה של גדולי הצדיקים הוא בשבת במנחה בסעודה שלישית וכמובן גם במדרש משלי פרשה ל"א בבניו של ר' מאיר. כי דייקא מחמת שמתחיל קדושת שבת להסתלק שזה בחינת

שחוזרין ושבין מבחינת הביטול אל התכלית אל כלי המוחין ואז מהרשימו של הביטול נעשין חידושי תורה כנ"ל ועל ידי זה מקררין היסורין ומכבין צמאון הנפש. ועל כן אומרין בערב שבת במנחה במזמור הודו ישם נהרות למדבר ומוצאי מים לצמאון ארץ פרי למלחה וכו'. כי הנפש היא בת השכל כמבואר בפנים ועל כן בשבת שאז השכל בשלימות ואזי הנפש בשלימות ועושה פירות וזה בחינת אשר פרו יתן בעתו שדרשו רז"ל על זווג של שבת וכשמסתלק קדושת שבת שהוא שלימות קדושת השכל והמוחין אזי הנפש בבחינת צמאון בחינת ארץ פרי למלחה כמובן בפנים. וזה בחינת וי אבדה נפש שזה בחינת הרגשת היסורין שבששת ימי החול. אך אחר כך על ידי שחוזרין ושבין אל קדושת שבת השני על ידי זה ישם מדבר לאגם מים וכו' ויזרעו שדות וכו' בחינת תיקוני השדה הנ"ל ויעשו פרי תבואה שהנפשות עושין פירות כנ"ל. וכן התחלת המזמור הוא גם כן בענין זה תעו במדבר וכו' רעבים גם צמאים וכו' ויצעקו וכו' יודו לה' חסדו וכו' כי השביע נפש שוקקה וכו' וזה גם כן בחינת הוי כל צמא לכו למים וכו' שמעו שמוע אלי ואכלו טוב ותתענג בדשן נפשכם. וזה גם כן בחינת ענג שבת.

וזה אם תשיב משבת רגלך היינו שלא לצאת חוץ לתחום שבת. כי על ידי קדושת שבת נתתקנין כל נפשות ישראל וחוזרין ושבין ונכללין בתוך השדה הקדוש הנ"ל ואז כל אחד כפי בחינתו קונה שביתה במקומו

ואסור לו לצאת חוץ לתחום שבת בבחינת אל יצא איש ממקומו וכו'. כי היוצא חוץ לתחום שבת על ידי זה נפשו ונשמתו נדחית ויוצאת מבחינת קדושת השדה הנ"ל. ואז קשה לה מאד לחזור לשם וכמובן גם בפנים. גם רגלך הוא בחינת התפלה ובחינת הדיבור וכמבואר במקום אחר וכל זה נתתקן על ידי קדושת שבת שהוא בחינת הביטול אל התכלית כנ"ל.

וזה עשות חפצך ביום קדשי שלא לעשות חפציו בשבת. כי לבטל עצמו אל התכלית הזה ולהסתכל עליו בשלימות צריכין לסתום עיניו מחיזו דהאי עלמא (שהם בחינת עובדין דחול שבששת ימי המעשה לגמרי) וזה ראו כי ה' נתן לכם את השבת 'ראו' דייקא. כי על ידי קדושת שבת מאירין עיניו בקדושה גדולה וזוכה להסתכל על התכלית שהוא בעצמו בחינת קדושת שבת. וזה על כן הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומים בכדי שלא יצטרכו בשבת לעשות שום מעשה ואפילו לחשוב איזה מחשבה בעלמא בשביל פרנסה וצרכי עולם הזה כמו בחול שהיו מצפיין על ירידת המן ויצאו ללקוט. אבל בשבת צריכין לסתום עיניו מכל בחינת חיזו דהאי עלמא לגמרי וזה וקראת לשבת ענג כי כשזוכין לסתום עיניו מחיזו דהאי עלמא לגמרי ולהסתכל רק על התכלית על ידי זה ניצולין מכל נגעי הנפש בבחינת הלא צויתי את הנערים לבלתי נגעך המבואר בפנים ואז זוכין לענג דקדושה שהוא היפוך מנגע בבחינת אין למעלה מענג ואין למטה מנגע כידוע וזה בחינת מעלת קדושת ענג

שבת כי אז גם תענוגי הגוף בקדושה גדולה מאחר שזוכין להסתכל רק על התכלית. וזה ולקדוש ה' מכובד ודרשו רז"ל אין כבוד אלא תורה היינו בחינת התחדשות התורה שזוכין על ידי הרשימו של הביטול אל התכלית. גם מחמת שהביטול אל התכלית זה עיקר שלימות השכל ותיקון הנפש כמובן בפנים ושלימות השכל שם עיקר הענג והכבוד כנ"ל כמה פעמים. וכן תיקון הנפש הוא בחינת כבוד כמבואר במקום אחר והוא בחינת ענג בחינת ותתענג בדשן נפשכם כנ"ל וזה בחינת קדושת ענג וכבוד שבת. וזה וכבדתו מעשות דרכיך ודרשו רז"ל שלא יפסיע פסיעה גסה כי הפסיעה גסה מבלבלת המחשבה מלעיין ואז קשה לו לבטל עצמו אל התכלית במחשבה זכה ונכונה בשלימות. וזה ממצוא חפצך ודבר דבר שלא ידבר שום דיבור מעניני חפציו בכדי שלא יפגום על ידי זה בקדושת שבת שהוא בחינת הביטול אל התכלית בשלימות. ורז"ל דרשו מזה שלא יבקש על צרכיו בשבת כי על ידי הביטול אל התכלית נתבטלין כל החסרונות והיסורין כי שם כולו טוב כולו אחד כנ"ל וזה בחינת נותנין לו כל משאלות לבו שאמרו רז"ל על המענג את השבת בבחינת והתענג על ה' (שזה עיקר בחינת התכלית) ויתן לך משאלות לבך.

וזה אז תתענג על ה' היינו שיזכה לבחינת דביקות אמתי וביטול אל התכלית בתכלית השלימות והמדריגה העליונה ונפלאה מאד כי גם בבחינת הביטול אל התכלית יש כמה וכמה בחינות ומדריגות רבות מאד. וזה

שדרשו בזוהר הקדוש דא עתיקא שהוא בחינת על ה' כידוע שזה בחינת הביטול ודביקות עליון ונפלא ונורא מאד כידוע.

והרכבתיך על במותי ארץ דא חקל תפוחין קדישין בחינת תיקון השדה העליונה הנ"ל בשלימות ובכתבי האריז"ל מבואר שמרמז על עליית המלכות (שהוא בחינת השדה הנ"ל) עד בחינת המוחין היינו שלימות תיקון וגידול הנפש (שהוא בחינת מלכות כידוע) על ידי השכל כמבואר בפנים כי הנפש הוא בת השכל וזה גם כן בחינת שב"ת ש"ן ב"ת. ש"ן הוא בחינת המוחין והשכל כידוע וכמבואר במקום אחר וב"ת הוא בחינת הנפש כנ"ל. ורז"ל דרשו על זה שניצול משיעבוד מלכיות שהם מבחינת עשו איש שדה בחינת שדה דסטרא אחרא. כי הנפש שיוצאת ונדחית מהשדה הקדושה אזי תיכף נלכדת ח"ו ברשת הסטרא אחרא שהם בחינת שיעבוד מלכיות. ועל ידי קדושת שבת ניצול מהם וזה והאכלתיך נחלת יעקב אביך דא ז"א שהוא בחינת התורה הקדושה כידוע.

וזה בחינת תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב היינו שזוכה להתחדשות התורה שנמשך מבחינת הרשימו של הביטול כנ"ל ורז"ל דרשו על זה שזוכה לנחלה בלי מצרים היינו שנתבטלין כל מיני יסורין שהם בחינת מיצרים להאדם כי עיקר תיקון היסורין בשלימות הוא על ידי התחדשות התורה הנ"ל כמבואר בפנים. גם נחלה בלי מצרים הוא בחינת כולו אחד הנ"ל שעל ידי זה נשלם הדבור והתפלה שיהיה בבחינת

אחדות פשוט שאפילו כשיהיה בסוף תיבה אחרונה של התפלה יהיה נכלל ודבוק עדיין גם בבחינת תחלת התיבה ראשונה של התפלה שזה בחינת למעלה מבחינת גבול ומיצר לגמרי בחינת נחלה בלי מצרים. וזה כי פי ה' דבר כי זוכה שדיבורי התפלה שלו הם בחינת דברי ה' ממש בחינת ואשים דברי בפ"ך. ודברי ה' הם בבחינת אחדות פשוט הנ"ל בחינת אחת דבר אלקים וכו' וכמו שדרשו רז"ל. וזה שמובא במקום אחר ושייך גם כן למאמר זה שאח"ד ראשי תיבות ד'ברי א'לקים ח"יים. כי דברי אלקים חיים הם בבחינת אחדות פשוט הנ"ל. ועל כן אף על פי שזה אוסר וזה מתיר אלו ואלו דברי אלקים חיים כי שם נכללין שני הפכים בנושא אחד וכו' וכמבואר במקום אחר.

וזה גם כן בחינת ע'דן נ'הר ג'ן ראשי תיבות ענ"ג כמבואר בזוהר הקדוש 'עדן' הוא בחינת הביטול אל התכלית כמבואר בפנים נ'הר' הוא בחינת המשכת התורה שהוא בחינת מים שעל ידי זה מכבין צמאון הנפש ומתקנין אותה. והנפש הוא בחינת 'גן' כמבואר בפנים. גם עדן הוא בחינת התכלית בחינת עין לא ראתה. גן הוא בחינת השדה העליונה הנ"ל נהר היוצא מעדן להשקות את הגן הוא בחינת הבעל השדה שעוסק בתיקוני השדה והוא בחינת יעקב ויוסף בחינת תפארת ויסוד. כי תפארת הוא בחינת בעלה דמטרוניתא כידוע.

ועל כן נקראים כל נשמות ישראל בשם יעקב ויוסף כי מהם שורש גידולם. ועל כן עיקר הכנעת עשו איש שדה דסטרא אחרא הוא רק

על ידם כמו שאמרו רז"ל אלה תולדות יעקב יוסף וכו'. וזה שנאמר אצל יעקב כשבא סמוך לחרון ששם עסק לברר וללקט מבית לבן נשמות ישראל שהן אילנות ודשאים דאתרביאו בגן ושדה הנ"ל נאמר שם וירא והנה באר בשדה וכו' היינו שראה הארת הנהר היוצא מעדן הנ"ל שהוא בחינת הבאר ונחל נובע המשקה את השדה. וכן אחר כך כשאמר לו השם יתברך לחזור לארץ ישראל נאמר ויקרא לרחל וללאה השדה וכו' וכן אחר כך כשבא לארץ ישראל נאמר ויבא יעקב שלם עיר שכם אשר בארץ כנען וכו' ויחן את פני העיר ומזה דרשו רז"ל שקבע תחומין ושמר את השבת שעל ידי זה עיקר תיקוני השדה הנ"ל. ועל כן נאמר תיכף ויקן את חלקת השדה וכו' (ויש עוד לבאר בזה ואין כאן מקומו) ואחר כך נתן שכם ליוסף שנאמר בו גם כן ששמר את השבת כמו שאמרו רז"ל.

ועל כן סיפר יוסף בחלומו והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה ותרגומו מאסרין אסרין בגו חקלא כי כל השבטים היו צדיקים גדולים וכולם עסקו בתיקוני השדה הנ"ל שעל ידי זה נתתקנת התפלה שהוא כמשל האדם ההולך בשדה ומלקט שושנים ופרחים נאים וכו' ועושה אגודה אחת ואחר כך מלקט עוד ועושה אגודה אחרת וכו' וכמבואר בפנים ועל כן באמת יש שנים עשר נוסחאות התפלה שהם כנגד שנים עשר שבטים. גם מחמת שעיקר שלימות התפלה הוא לכוללה באחדות גמור כנ"ל שזה בחינת שעושה אגודות וקשרים. כי קושר ואוגד כל

התפלה באגודה אחת. והנה כל השבטים שהיו מבני יעקב היה להם חלק בתיקונים אלו (אך) והנה קמה אלמתי וגם נצבה והנה תסובנה אלמותיכם ותשתחווין לאלמתי היינו כי עיקר גמר שלימות תיקוני השדה תיקון התפלה הוא על ידו כי הוא גננא דגינתא כידוע. ועל כן אחר כך כשנתקנאו בו השבטים ומכרו אותו נאמר וישלחו מעמק חברון ויבא שכמה וימצאהו איש והנה תועה בשדה ונאמר אחר כך ויבך אותו אביו בחינת שדה בוכים המבואר בפנים וכן אחר כך כשבאו השבטים למצרים אל יוסף נאמר שם כמה פעמים בכיה כמו שכתוב ויסוב מעליהם ויבך וכן ויבקש לבכות וכו' וכן ויתן את קולו בבכי וכן עוד רבים וכן אחר כך כשבאו השבטים לפני יוסף אחר פטירת יעקב להתנצל לפניו נאמר ויבך יוסף בדברם אליו ועל ידי מכירת יוסף נתגלגל שירדו אבותינו למצרים שזה בחינת פגם השדה הנ"ל שכל הנשמות הגדלים בה כביכול נתגרשו ונדחו משם וירדו למצרים שהוא לעומת הגן הנ"ל כמו שכתוב כגן ה' כארץ מצרים ועל כן נאמר גם אצל משה והנה נער בוכה וכו'.

ועל כן עיקר תיקון החטא של מכירת יוסף הוא על ידי שמירת שבת כמבואר בזוהר חדש. כי כל תיקוני השדה שעל ידי הבעל שדה הנ"ל הכל כלול בקדושת שבת כנ"ל. ומחמת שתיקוני השדה הנ"ל בשלימות הוא עבודה גדולה מאד עד שלפעמים צריכין צדיקים גדולים שהם בחינת בעלי השדה להסתלק בשביל זה כמובן בפנים וזה בחינת

הסתלקות יוסף משה דוד בשבת במנחה והם בעצמם גם כן בחינת עדן נהר גן הנ"ל כמובן והם בחינת תיקוני השדה בשלימות שזה בחינת שלימות התפלה שתהא בבחינת אחדות. ועל כן אומרים אז בתפלת המנחה אתה אחד וכו' כי אז עולה ז"א ומלכות בעליות גדולות מאוד כידוע ואז מאיר בהארה נפלאה מאד בחינת אור התכלית שהוא בחינת ביום ההוא יהיה ה' אחד וכו' כמבואר בפנים.

וזה גם כן בחינת מוסף שבת שהוא כנגד יוסף כידוע היינו כנ"ל וזה שאמרו רז"ל כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכלו כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית וכו' כי בפרשת ויכלו מבואר ששבת הוא בחינת ביטול אל התכלית בחינת ויכלו השמים והארץ וכו' ויכל אלקים ביום השביעי וכו' ויכל ממש כפשוטו בחינת התכלית שאז יתבטל הכל ליכלל באחדותו יתברך ממש כי על ידי קדושת שבת זוכין לדבק עצמו אל השם יתברך ולבטל עצמו אל התכלית עד שיוצא אז האדם כביכול מגדר הבריאה לגמרי ואז הוא למעלה מהמדות למעלה אפילו מכלי המוחין ונכלל באמת באחדותו יתברך וכמובן גם בפנים. ועל ידי זה עיקר שלימות התפלה של שבת קדש. ועל כן אומרים פרשת ויכלו בתפלה ראשונה של שבת. ועל כן כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית. כי כל מעשה בראשית היה רק בשביל זה התכלית וכמבואר בסימן נ"ב. במאמר הניעור בלילה וכמבואר גם במקום אחר ועל כן נקרא שבת תכלית

מעשה שמים וארץ. ועל כן אמרו שם שהמלאכים מניחים ידיהם על ראשו ואומרים וסר עוונך וחטאתך תכופר כי אין יסורין בלא עוון. ועל ידי הביטול אל התכלית נתבטלין כל היסורין כנ"ל ונתכפרין העוונות גם כן. כי שם העוונות נתהפכין לזכות בבחינת מי יתן טהר מטמא לא אחד היינו בחינת התכלית שהוא בחינת כולו אחר כנ"ל ועל כן אמרו רז"ל באמת כל השומר שבת וכו' מוחלין לו על כל עוונותיו.

וזה שאמרו רז"ל בבראשית רבא פרשה י'. ג' צבאים הם צבא לשמים וארץ שנאמר ויכלו וכו' וכל צבאם. צבא ליסורין שנאמר הלא צבא לאנוש עלי ארץ וכו'.

צבא לתלמידים שנאמר כל ימי צבאי אייחל עד בא חליפתי עד יקום חילופי וכו' עיין רש"י ומתנת כהונה שם. ושם זכה צבא לו (פירש רש"י צבאות השמים וארץ נעשו בשבילו) ואם לאו צבא עליו (היינו שבאין עליו יסורין ומיתה רחמנא ליצלן) היינו כי צבא פירושו מלשון קץ וזמן כמו הלא צבא לאנוש עלי ארץ וכימי שכיר ימיו היינו שיש תכלית וקץ לכל דבר שאז יחלוף ויעבור ויתבטל והזמן בעצמו גם כן אין בו ממש כי הוא פורח ושט מרגע לרגע כמאמר החכם העבר אין והעתיד עדיין וההווה כהרף עין. ועל כן מי שזוכה לדעת ושכל אמתי הוא סותם עיניו מחיזו דהאי עלמא והבלי הזמן לגמרי ומסתכל רק על התכלית ואז זוכה להשיג התכלית על ידי כל הנבראים שבעולם שהם בחינת השמים והארץ וכל צבאם. וזה בחינת שבת שהוא תכלית מעשה

שמים וארץ וכמבואר בליקוטי תנינא סימן ל"ט במאמר לכו חזו ואז צבא לו שכל צבאות השמים והארץ נבראו בשבילו מאחר שזוכה להשיג התכלית על ידם שבשביל זה נברא הכל כנ"ל ואם לאו צבא עליו היינו שבאין עליו יסורין והוא רוצה לברוח ולהנצל מהם ומוכרח לנוס מהם ולדבק עצמו אל התכלית שמזה נטבע בטבע האדם לסתום עיניו בחזקה בשעת יסורין וכמבואר בפנים ולפעמים בא עליו מיתה ממש רחמנא ליצלן והכל רק בכדי להביאו אל התכלית. וגם כי כל העונשים והיסורים הם בחינת מיתה וכמבואר בליקוטי תנינא סימן ס"ו. אך אחר שחוזר ושב מהביטול אל התכלית אז טבע היסורין להתגבר ביותר ואז מקררין היסורין ומכבין צמאון הנפש על ידי התחדשות התורה שזוכין על ידי הביטול כנ"ל.

וזה בחינת צבא הנאמר בתלמידים כמו שפירש רש"י שם כל צביוני ותוחלתי לתורה ולתלמידים. כי כשזוכין להתחדשות התורה בפרט כשזוכין להאיר התחדשות התורה שלו בהתלמידים אזי לא די שמקררין היסורין אף גם שזוכה לבטל עצמו בכל פעם אל התכלית שלא על ידי יסורין רחמנא ליצלן רק על ידי השגת התחדשות התורה שזוכה להשיג בכל פעם שהוא למעלה מהגבול לגמרי בבחינת לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצוותך מאד. שזה בחינת התכלית שהוא למעלה מהגבול לגמרי כנ"ל ועל כן נקראת התורה נחלה בלי מצרים בחינת נחלת יעקב כנ"ל. וזה נעשה אצל כל אדם

בפרטיות. אך עיקר ענין זה בכלליות נעשה על ידי הבעל השדה הנ"ל שהוא עוסק בכל זה בשלימות להביא כל נשמות ישראל אל התכלית שזה בחינת מה שעוסק בתיקוני השדה כנ"ל והבעל השדה עם השדה הקדוש הם עיקר בחינת שמים וארץ שהן בחינת מטרוניתא ובעלה דמטרוניתא כידוע. וכמו שכתוב כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים וכו' כי אם הרווה את הארץ והולידה וכו' וכמורגל גם בדברי רז"ל. ועל ידם זוכין ישראל לסתום עיניהם מחיזו דהאי עלמא לגמרי ולהסתכל רק על התכלית שזה בחינת צבא הנאמר בשמים וארץ כנ"ל. אך מחמת שהוא עבודה גדולה מאד והרבה יסורין ודברים קשיין עובשרין על בעל השדה קודם שזוכה לגמור כל תיקוני השדה. ויש גדולי הצדיקים שאינם יכולים לגמור ענין זה כי אם על ידי הסתלקותם ומיתתם ממש רחמנא ליצלן וזה בחינת צבא הנאמר אצל יסורין. אך על ידי התחדשות התורה שזוכין להשיג על ידי הביטול על ידי זה מקררין היסורין ואז מי שהוא בעל כח גדול ונפלא ונורא מאד יכול לגמור לפעמים התיקון גם בחיים חיותו. ואפילו אם מוכרח להסתלק בשביל זה ח"ו הוא גומר התיקון אחר כך על ידי תלמידיו וזה בחינת צבא הנאמר בתלמידים. וזה בחינת מה שהוכרח משה רבינו עליו השלום להסתלק ואחר כך הכניס יהושע את ישראל לארץ ישראל והכל על ידי התחדשות התורה שהאיר בו משה רבינו עליו השלום. וזה בחינת מה שאמר השם יתברך ליהושע משה עבדי מת ועתה קום עבור את הירדן

הזה וכו' רק חזק ואמץ מאד לשמור לעשות ככל התורה אשר צוך משה עבדי וכו' היינו כנ"ל. וזה דודי ירד לגנו לערוגת הבשם לרעות בגנים וללקוט שושנים ודרשו רז"ל במדרש שיר השירים וללקוט שושנים לסלק את הצדיקים שבישראל וכו' היינו כי לפעמים אי אפשר לגמור תיקון הגן והשדה הנ"ל שזה בחינת לרעות בגנים כי אם על ידי הסתלקות הצדיקים שזה בחינת וללקוט שושנים. וזה אני לדודי ודודי לי הרועה

בשושנים. כי אז דייקא גומר השם יתברך ענין תיקון הנשמות שיזכו לבטל עצמן אל התכלית ולדבק עצמן בהשם יתברך בדביקות עצום ונפלא בבחינת אני לדודי ודודי לי על ידי התחדשות התורה שהאירו הצדיקים בתלמידיהם שזה בחינת הרועה בשושנים שהם התלמידים כמו שדרשו רז"ל (שבת דף ל') על פסוק שפתותיו שושנים אל תקרי שושנים אלא ששונים וכו' עיין שם:

זמרת הארץ

סימן ס"ה - ויאמר בועז

ועי"ז זוכים לחידושי תורה כמבואר בפנים
וע"כ אין תורה כתורת א"י.

ושם בא"י עיקר השמחה כנ"ל כמה
פעמים. ושם עיקר שלימות השכל כידוע
שעי"ז עיקר גידול הנפש וכו'. והשכל הוא
בחי' בועז כמו שכתוב החכמה תעוז
לחכם. וע"כ נקראת ירושלים עיר עז לנו
(ישעי' כ"ו).

ומחמת שעיקר התיקון לבא אל התכלית
הטוב הוא ע"י הצופים בחי' מנצפ"ך
צופים אמרום. ע"כ נאמר על לעתיד (שם
נ"ב) קול צופיך נשאו קול יחדיו כי עין
בעין יראו בשוב ד' ציון וכו'. כי אז יזכו
ישראל לזה בשלימות לסתום עיניהם
מחיזו דהאי עלמא לגמרי ולהסתכל רק אל
התכלית הטוב שהוא בחי' ציון וירושלים
עין בעין.

גם ארץ ישראל היא בחי' הגן עדן כמובא.
שזה ג"כ בחי' כלליות תיקונים הנ"ל
כמב"פ:

ארץ ישראל וירושלים הם בחינת השדה
העליונה ששם שורש גידול כל נשמות
ישראל.

וזה שמצינו בכלל א"י שנקרא שדה כמ"ש
(שופטים כ') ואשלחה בכל שדי נחלת
ישראל וכן (יחזקאל י"ז) ויתנהו בשדה
זרע פירש"י בירושלים וכן שדי חמד
וכיוצא בזה עוד. ובשעת ישוב ארץ
ישראל וברכתה כתיב ועץ השדה יתן פריו.

ושם עיקר שלימות התפלה כמו שכתוב
והתפללו אליך דרך ארצם. כי שם עיקר
ההתקרבות אל התכלית שהוא בחי' כולו
טוב כולו אחד כנ"ל בסי' ד' ובסי' נ"א.
וגם כי א"י היא בחינת עוה"ב שהוא עיקר
התכלית.

וזה בחי' הג' דברים שנתנו ע"י יסורים
והם: תורה. עוה"ב. וארץ ישראל. כמו
שאמרו ז"ל כי ע"י יסורים מבטלין עצמן
אל התכלית שהוא בחי' א"י ועולם הבא

מאמרי

לקוטי הלכות

המיוסדים על תורה ס"ה
מספה"ק לקוטי מוהר"ן חלק א'

המהדורה החדשה והמפוארת
שע"י מכון 'תורת הנצח' באדיבותם וברשותם

יו"ל ע"י

חבורת ההולכים בתורת ה'

כולל חצוצ

KOLLEL CHATZOS

— ארץ יעדאל —

אלול תשפ"ב

לקוטי הלכות

הלכות ברכת הריח וברכת הודאה - הלכה א'

מרחמם ינהגם' סימן ז' (סעיף יג בסופו), על מאמר רבותינו ז"ל: 'והיה רבי אליעזר ישן', מוכן שם גם כן ששנה הוא בחינת בטול, בחינת (ישעיה סד, א): 'עין לא ראתה', עין שם. פי עקר השנה שהשם יתברך מפיל על האדם, הוא בשביל בחינה הנ"ל המבאר בתורה הנ"ל, דהינו כדי לברח בכל פעם מהדינים והיסורים שכלם נמשכין בלבול הדעת, כמובא בדברינו במקום אחר (הלכות פדיון בכור הלכה ה' אות ד'). ומחמת שהאדם בא לזה העולם רק בשביל המלחמה ללחם מלחמת ה' עם התאוות והבלבולים ולדבק מחשבתו בהשם יתברך תמיד, על-ידי זה המחין מתיגעים בכל פעם. ועל-כן הטביע השם יתברך בנפש האדם שכשהבלבולים מתגברין ביותר והמחין מתיגעים שיפול עליו שנה, שהוא סתימות העינים ובטול המחין, הינו שיסתם עיניו ויבטל מחו ודעתו לגמרי, שזהו בחינת בטול הנ"ל, הינו בטול אל התכלית הטוב, ושם מתבטלין כל הבלבולים, שהם בחינת כלל כל הדינים והצרות והיסורים והמניעות, פי כלם מתבטלים על-ידי הבטול אל התכלית כנ"ל. ומשם נטבע השנה על כל אדם ועל כל הברואים.

ועל-כן באמת מי שזוכה יכול להשיג בשעת שנה דברים גבוהים מאד, מחמת שאז הוא בבחינת בטול אל אור האין סוף יתברך שמו, ועל-ידי-זה משיג מה שמשגיג, כמובא בזהר הקדוש (נצחקה דף קצה:): על פסוק (תהלים כד, א): 'מי יעלה בהר ה' וכו'.

ועל-כן כשקמים מהשנה צריכין לטל ידיו במים.

[א] על-פי התורה 'ויאמר בעז אל רות' (בסימן סה), עין שם כל התורה היטב. והכלל, שהאדם צריך תמיד להסתפל על התכלית שהוא כלו טוב כלו אחד, ששם מתבטלין כל היסורים וכל הצרות שבעולם, פי הכל לטובה. אך אי אפשר להסתפל על התכלית הזו כי אם בסתימו דעיניו מחיזו דהאי עלמא לגמרי וכו'. ועל-כן מטבע בנפש האדם כשיש לו יסורין גדולים, חס ושלום, הוא סותם ועוצם עיניו בחזקה מאד וכו', כדי לברח אל התכלית וכו', עין שם כל זה היטב. אך אחר-כך כששב מהבטול חוזרים ומתגברים היסורים ביותר מבתחלה, כמו שני אנשים שנלחמים זה עם זה, שכשאחד רואה וכו'. אך אחר-כך מקררין ומבטלין היסורים על-ידי התורה ששואבין על-ידי היסורים, על-ידי שנתבטל אל התכלית, שעל-ידי-זה מאיר הזריחה של הרשימו לתוף המחין, ומקבל תורה על-ידי השמחה שהוא כלי לקבלת התורה, שעל-ידי-זה מכבין צמאון הנפש שהוא בחינת יסורין, בבחינת (ישעיה נה, א): 'הוי כל צמא לכו למים' וכו', עין שם כל זה באר היטב. ואז יכולין להתפלל כראוי ולעשות אחד מכל התפלה וכו' וכו', עין שם היטב:

[ב] וזה בחינת נטילת ידים שחרית, כי השנה הוא בחינת בטול אל התכלית בסתימו דעיניו, ומשם שרש השנה, כמובא בהתורה 'ויהי מקץ - זכרון' בסימן נד (סעיף ג), שבשעת שנה מתדבקין בעלמא דאתי, שהוא בחינת בטול. וכן בהתורה 'כי

כי כשקם מהשנה זה בחינת שחזור מהבטול, ואזי רוצים הדינים, שהם הבלבולים, שמהם כל הטמאות, הם רוצים להתגבר יותר ויותר, כמבאר בהתורה הנ"ל. ואז צריכים להתגבר ביותר לבטלם על-ידי התורה שממשיכין מהרשימו וכו', שהוא בחינת 'מים' כנ"ל.

וזהו בחינת נטילת ידיים במים תכף כשקמים מהשנה, כי אז כשקמים מהשנה, שהוא בחינת שחזורים מהבטול, אז צריכים תכף ומיד להמשיך מימי התורה, כדי לגרש רוח הטמאה השורה על הגוף, ועקר על הידים, דהינו כחות הדין והבלבולים העומדים ואורכים ושורים על הגוף בשעת הבטול, שתכף כשיחזור הדעת מהבטול יהיו נאחזים בו יותר וכנ"ל. ועל-כן צריכין לזהר לגרשם תכף כשעומדים מהשנה על-ידי הטהרה במים, שעל-ידי זה ממשיכין טהרה וקדשה ממימי התורה שנמשכין מהרשימו של הבטול שמבטלין היסורים והדינים כששבין מהבטול וכנ"ל.

וזהו בחינת התחדשות התורה שצריכין לקבל בכל יום ויום, שהוא התחדשות המחין שנמשכין בכל יום, בבחינת "חדשים לבקרים" (איכה ג, כג), וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (ספרי): "אשר אנכי מצוה היום" (דברים ו, ב) - 'שיהיו דברי תורה בכל יום בעיניך כחדשים'. נמצא, שבכל יום צריכין להמשיך על עצמו קבלת התורה מחדש, הינו כנ"ל, כי על-ידי השנה הוא בחינת בטול, ומשם צריכין לקבל התחדשות התורה, כדי לבטל הדינים והטמאות וכו' הרוצים להתגרות אז דיקא ביותר וכנ"ל.

ומי שזוכה לזה בשלמות - לחדש בתורה חדושין אמתיים בכל יום, אשרי לו! אך אפלו שאר בני העולם שאינם זוכין לזה, צריכין על כל פנים להתגבר לעסק בתורה בבקר בהקיצו משנתו,

כמבאר בכל הספרים - לעמד באשמרת לעסק בתורה, כדי לכבות על-ידי זה צמאון הנפש, דהינו לגרש כל היסורים והדינים והסטרא אחרא וכל מיני בלבולים על-ידי התורה שמקבלין מהרשימו. ועל-כן באמת אפלו מי שאינו זוכה לחדש בתורה ממש, צריך על כל פנים להתגבר בכל יום ויום לעסק בתורה בחשק חדש וחיות חדש ויהיו בעיניו כחדשים ממש, כי זהו גם כן בחינת התחדשות התורה, כמבאר במקום אחר (בליקוטי מוהר"ן חלק א' סימן קנט), הינו כנ"ל.

וזהו כל בחינת ציצית, ותפלין וקריאת-שמע ותפלה, שכלם הם בחינת התחדשות המחין שנמשכין על כל אחד מישראל בכל יום, שכל זה נמשך מבחינת הזריחה והרשימה של הבטול אל התכלית, שהוא בחינת שנה וכנ"ל:

[ג] וזה בחינת תקף הנס של חנכה, עד שזכינו למצוה חדשה להדליק נר חנכה בביתנו בכל שנה, כי הדלקת נר חנכה מדליקין מהזריחה של הרשימו הקדושה של הבטול אל התכלית, שמשם כל קבלת התורה והמצוות, שהם בחינת כלל כל האורות הקדושות, בחינת (משלי ו, כג): "כי נר מצוה ותורה אור", שעל-ידי זה מבטלין כל הצרות והסטרא אחרא, שמהם יניקת מלכות עכו"ם, כי מלכות עכו"ם עמדה על ישראל להשפיתם תורתך וכו', כי ידעו, שעקר ההתגברות כנגדם הוא על-ידי התורה כנ"ל, על-כן רצו להשפית התורה, חס ושלום.

אבל הצדיקים שבאותו הדור, שהם מתתיהו כהן גדול ובניו, בטלו עצמם בתכלית הבטול אל השם-יתברך, והשליכו נפשם מנגד ומסרו נפשם בשביל ישראל, שזהו בחינת בטול. כי זהו עקר העצה הגדולה האמתית בכל הצרות, חס ושלום, שעוברין על ישראל בכלליות, או מה שעובר על כל אדם בפרטיות, רחמנא לצלן, שאין שום עצה נכונה

לברח מהם כי אם על-ידי הבטול אל התכלית, דהינו לסתם עיניו בחזקה ולעשות עצמו כישן, ולבטל עצמו בתכלית הבטול פאלו אין בו שום הרגשה כלל, רק לדבק ולבטל מחשבתו אל האור האין סוף יתברך, וזה יכול כל אדם לעשות, באשר שמעתי מפיו הקדוש (שיחות הר"ן סימן רעט). כי אף-על-פי שאינו יכול לזכות לבטול בשלמות כמו גדולי הצדיקים השלמים, אף-על-פי-כן יכול כל אדם לבטל עצמו איזה שעה אם ירצה באמת, ועל-ידי הבטול יתבטלו ממנו היסורים והצרות. אך אחר-כך יכול להיות שיתגברו יותר, חס ושלום, וצריך להתגבר לבטלם על-ידי חדושי התורה, או על-ידי עסק התורה בחשק חדש, וכנ"ל:

[ד] ועל-כן עקר קבלת התורה ה"ה על-ידי בחינה זאת, על-ידי שהיו תחלה בצרה גדולה במצרים, עד שבא משה רבנו ובטל עצמו בתכלית הבטול, כמו שכתוב (במדבר יב, ג): "והאיש משה עניו מאד" וכו', שזהו בחינת תכלית הבטול, שהוא בחינת ענוה אמתית. ועל-ידי הבטול הזה בטל כל הצרות וגאל אותנו ממצרים ומכל הטמאות והסטרוא אחרא. ומבחינת הבטול הזה המשיך לנו אש התורה לגרש הסטרוא אחרא והקלפות שלא יתגברו ביותר אחר-כך, כנ"ל.

ועל-כן הכרחו לברח ממצרים, מחמת שהיה קדם קבלת התורה, ובמצרים לא היה אפשר לתן התורה, כי היה מלאה גלולים (תנחומא בא סימן ה'), על-כן באמת היה קשה וכבד מאד לצאת ממצרים, כי בכל פעם שבטל משה את עצמו והאיר על ישראל בחינת בטול, כי הודיע להם שמו יתברך, והאיר עליהם אור האין סוף ולמדם להתדבק ולהתבטל אליו יתברך, אך כל מה שבטל את עצמו ביותר - התגברו המצריים ביותר והכבידו את לבם ביותר, מחמת שהבטול צריך להיות ברצוא ושוב וכו'.

כנ"ל, כי אז היה קשה להמשיך תורה בכל פעם. אך בחמלת ה' עשה עמנו נסים ונפלאות גדולות ונוראות, עד שהאיר על ישראל הארה גדולה ועצומה מאד בליל שמורים, כמו שכתוב (שמות יב, יב): "ועברתי בארץ מצרים" וכו', ותרגומו: 'ואתגליתני', וכמוכא בפונות (דרושי הפסח סוף דרוש א'), עד שמגדל ההארה נפלו ומתו כל בכורי מצרים שהיו אורבים להתגרות ולהתגבר על-ידי-זה דיקא, כי לא היו יכולים לסבול אפלו מרחוק התנוצצות האור הגדול הזה, כי אז בחמלתו האיר עלינו אור גדול מאד כל הלילה הקדושה הזאת, שהיא ליל שמורים, עד שנתבטל כח הסטרוא אחרא, שהוא בחינת מלכות מצרים, אז מאד וכנ"ל. ואז ברחו ישראל תכף, כי הכרחו לברח מחמת שבהכרח שישבו מהבטול אף-על-פי שנמשך הרבה. ואז יוכלו המצרים להתגבר ביותר כנ"ל. ועל-כן הכרחו לברח, מחמת שלא היה באפשר אז עדין להמשיך תורה אחר-כך לבטלם על-ידי התורה כנ"ל.

ועל-כן באמת רדפו מצרים אחר-כך כשהגד לפרעה כי ברח העם (שמות יד, ה). כי אף-על-פי שנתבטלו ונכנעו פרעה ומצרים באותו הלילה מאד, אף-על-פי-כן אחר-כך התגבר מחדש, מאחר שלא היה עדין קבלת התורה לבטלו בשלמות על-ידי התורה, כי עקר בטולם לגמרי בשלמות הוא על-ידי התורה שממשיכין אחר-כך מהרשימו של הבטול וכנ"ל, ואז לא היה אפשר עדין לקבל התורה. על-כן התגבר והכביד לבו ורדף אחריהם עד הים, על-כן היו אז באמת בסכנה גדולה מחמת שהתגבר אז ביותר ויותר ולקח את כל חילו 'שש מאות רכב בחור' (שם יד, ט), שהם כלל כל הכחות של הסטרוא אחרא והדינים, רחמנא לצלן, כמוכא. כי אז אחר הבטול מתגברין יותר ויותר כנ"ל. אבל

השם יתברך בחמלתו חמל עלינו בזכות אבות ובכחו של משה, ובקע מים מפניהם בזכות קבלת התורה שעתידין לקבל, שהיא בחינת 'מים' פנ"ל. ועל-ידי-זה ברחו המים הגשמיים מפניהם ועברו בתוף היים ביבשה, והמצרים נטבעו בהם, והכל בכח התורה שעתידין לקבל, שהיא בחינת 'מים' וכנ"ל:

[ה] ועכשיו בגלותנו הארך המר הזה, שהוא קשה יותר מגלות מצרים ומכל הגליות, כמובא, כי על הגלות הזה נאמר (איכה א, ט): "ותרד פלאים", וכן בכל מקום שמדברים הפסוקים וחקמינו ז"ל מזה הגלות, כלם מפליגים בעצם אריכות ומרירות זה הגלות, כמבאר במדרשים (בראשית רבה ב, ד). ולפי אריכת מרירת הגלות - לא היה אפשר לסובלו, לולא ה' שהיה לנו, שהקים רפואה למכה, שכבר זכינו לקבלת התורה במעמד הר סיני, וגם עכשיו אין דור יתום, והשם יתברך שולח לנו צדיקים גדולים ונוראים שממשיכין עלינו בחינת הארת אור האין-סוף, ומלמדים אותנו להתבטל אליו יתברך בכל פעם, ובפרט בעת צרה, רחמנא לצלן, והעקר מה שממשיכין לנו חדושי תורה נפלאים מאד, שבוזה הם מחיין אותנו ונותנין לנו כח לעמד כנגדם ולבטלם כשמתגברים ומתגרים אחר-כך ביותר ויותר, כי בכל פעם מבטלין אותם על-ידי התורה הקדושה שכבר זכינו לקבלה על-ידי משה רבנו, עליו השלום, ועל-ידי החדושים הנפלאים שחדשו הצדיקים הגדולים שבכל דור, בבחינת (תהלים קיט, ז): "זאת נחמתי בעניי כי אמרתך חייתני" וכנ"ל:

[ו] וזה בחינת הדלקת נר חנכה, שמתתיהו ובניו וכל הצדיקים שבאותו הדור זכו לבטול הנ"ל בשלמות, עד שהמשיכו אחר-כך הארה גדולה מהרשימו הנ"ל, שהוא בחינת קבלת התורה,

שעל-ידי-זה התגברו על מלכות עכו"ם הרשעה וכנ"ל. ומגדל ההארה הזאת זכו להמשיך לדורות הארה גדולה בכל שנה 'בימים ההם בזמן הזה', וקבעו לנו שמנת ימי חנכה אלו ותקנו להדליק בהם נר חנכה, שזאת ההדלקה הקדושה הוא בחינת המשכת האור והזריחה של הרשימו מהבטול, שממש קבלת התורה, שעל-ידי-זה מתגברין כנגד כל הקמים עלינו שמתגברין ביותר ויותר בכל פעם, כדרך שני אנשים הנלחמים זה בזה פנ"ל, אבל על-ידי בחינת קבלת התורה מאור הרשימו הנ"ל, שהוא בחינת הדלקת נר חנכה, על-ידי-זה מתגברים עליהם פנ"ל.

ועל-פן הם שמנת ימי חנכה (פרי עץ חיים חנכה פ"ד), כדי להמשיך הארת קבלת התורה משרשה, שהוא בחינת יום השמיני (עץ חיים שער המוחין פ"ג), שהוא בחינת 'בינה', שכלול משלש ראשונות (אלימה מעין ג, תמר ו', פ"ק ד, ה, ל), ששם נאחז ונתפס אור הזריחה של הרשימו, כי 'בינה - לבא' (תקוני זהר הקדמה יז), שהוא בחינת 'שמחה', בחינת (תהלים ד, ח): "נתתה שמחה בלבבי", שהוא כלי לקבלת התורה, שנמשך לתוף שבעת ימי הבנין, שהם בחינת השבע מדות, שהם בחינת כלל התורה, בחינת (משלי ט, א): "תצבה עמודיה שבעה", כידוע (שבת קטז):

[ז] וזה בחינת חלום פרעה, שתקנונו על-ידי יוסף שפתר אותו, שקורין זאת הפרשה בימי חנכה. כי פרעה ראה בעת שנה שנמשך מבחינת בטול פנ"ל, ראה אז, איך שבע פרות הרעות בולעים שבע פרות הטובות וכו', שהוא בחינת התגברות הרע על הטוב, הינו התגברות השבע מדות רעות על שבע המדות הטובות, עד אשר (בראשית מא, כא): ותבאנה אל קרבנה ולא נודע פי באו אל קרבנה. כי כל-כך מתגברת הסטרא אחרא בכל פעם, עד שרוצה להשפית את האדם בכל פעם כאלו לא ראה טוב

מעולם, אף-על-פי שבתחלה בעת הבטול ראה רק את הטוב, שהם בחינת שבע פרות הטובות, אף ראה שתכף אחר-כך סמוך להקיצו, דהינו כשמתחיל לשוב מהבטול, חוזרים ומתגברים אחר-כך שבע פרות הרעות, שהם הרע שאורב ומתגרה ומתגבר ביותר אחר-כך וכנ"ל. וזה שנסמך התגברות הפרות רעות להקיצו, כמו שכתוב שם: ומראיהן רע וכו' ואיקץ, וכן בכל הפרשה, הינו כנ"ל.

ותקונו על-ידי יוסף שזכה לתכלית הבטול בשלמות פראוי, בבחינת (שם מט, כב): "בן פרת יוסף בן פרת עלי עין" – 'עולה עין' (עין ברכות נה:), שיוסף, בחינת הצדיק האמת, עולה על העין, כי הוא סותם עיניו מחיזו דהאי עלמא לגמרי ואין לו שום הסתכלות בזה העולם אפלו כהרף עין, ועל-בן נקרא 'עולה עין', כי הוא עולה על העין ומושל עליו. כי מי שיש לו הסתכלות בזה העולם, כפי הסתכלותו פן הוא תחת העין, כי העין מושל עליו מאחר שנמשך אחר עיניו, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סוטה ט:): על כמה ש'הלך אחר עיניו, שזהו בחינת (במדבר טו, לט): "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", שלא תהיה העין רואה והלב חומד שולטין עליו (במדבר רבה י, ב, וברש"י שם), רק הוא יתגבר עלי העין והלב ויעלה עליהם וימשל בהם, בבחינת 'עולי עין'. שלא יהיה לו שום הסתכלות בזה העולם, שזהו בחינת יוסף שנקרא 'עולי עין'. ועל-כן הוא מבטל כל החרפות והבושות, שהם כלל התאוות והסטרא אחרא, בבחינת (בראשית ל, כג): "אסף אלקים את חרפתי". ועל-בן זכה יוסף לתכלית הבטול בשלמות, ועל-ידי-זה פתר ותקן חלום פרעה והגביר הטוב על הרע, שבע שני השבע על שבע שני הרעב.

וזה בחינת (שם מו, ד): ויוסף ישית ידו על עיניו –

'ידו' דיקא, בחינת קבלת התורה שמקבלין מהרשימו, שעקר הקבלה על-ידי בחינת 'ידיים', בבחינת (דברים ט, טו): "ושני לוחת הברית על שתי ידי", בחינת (שמות לא, יח): "כתבים באצבע אלקים" הנאמר בהתורה הנ"ל על מאמר רבותינו ז"ל (תענית לא:): "וכל אחד מראה באצבעו". כי עקר התקון הוא על-ידי התורה שמקבלין אחר-כך כנ"ל, והתורה מגנה על העינים, שאפלו כשחוזרין מהבטול לא יתגברו הסטרא אחרא, כי נופלת על-ידי התורה, בבחינת (תהלים יט, ט): "מצות ה' ברה מאירת עינים".

וזהו ויוסף ישית ידו על עיניו – 'ידו' דיקא, 'עיניו' דיקא וכנ"ל, הינו שאפלו כשחוזרין מהבטול, שהוא בחינת פתיחת העינים, אף-על-פי-כן לא יהיה להם כח להתגבר עוד, כי יתבטלו על-ידי התורה וכנ"ל, כי הצדיקים והכשרים, אפלו כשחוזרים מהבטול ופותחין את העינים – אינם מסתכלים חס ושלום על הכלי עולם הזה, רק שומרים עיניהם על-ידי התורה שמקבלין מהבטול כנ"ל, ועל-ידי-זה מתבטלין כל הדינים והצרות וכל הסטרא אחרא, וזהו בחינת: ויוסף ישית ידו על עיניו, וכנ"ל:

[ח] וזה בחינת ציצית, שהם תקון הלבושין (עץ חיים שער החשמל פ"ג דף פח.), שהם בחינת הכלים של המחזין (אור יקר פי תצא קמז.), כי צריכין תחלה לתקן ולזכף מאד את הכלים, שהם הלבושין, כדי שיוכלו לקבל אור הזריחה של הרשימו מהבטול אל האין-סוף, ולא תעבר ולא תשכח מהם. כי כל אחד מישראל בפנימיות נפשו הוא משתוקק ובווער מאד מאד להשם-יתברך, מחמת שבפנימיות הוא מסתכל בכל עת אל התכלית שהוא אור האין סוף שמשם שרשו, ורוצה להדבק ולהכלל שם. אף מחמת שבחינה זאת הוא תמיד בבחינת "והחיות רצוא ושוב" (תזקאל א, יד), וכשהוא בחינת 'ושוב' – אין

הכלים של המחין, שהם בחינת הלבושין, יכולים לקבל אור הזריחה משם, ועל-כן אין לו במה לקרר הצמאון שלו, ואז על-פי רב נשכח ממנו לגמרי; ועל-כן היצר הרע וחילותיו מתגרין בישראל ביותר, מחמת שרואין שרוצה לברח בכל פעם אל התכלית, בפרט בהתלמידי חכמים הפשרים החפצים ומשתוקקים ביותר אל התכלית, שבהם מתגרה ביותר, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ספ"ה נב.), הינו מחמת בחינה הנ"ל, כנ"ל. כי יש בענין זה של בחינת בטול והסתכלות אל התכלית כמה וכמה אלפים ורבי רבבות בחינות ומדרגות בין כל אדם ואדם, ואפלו באדם אחד בעצמו יש כמה שנויים בין כל זמן ועת.

ועל-כן ציצית הוא מצוה ראשונה בבקר, שתכף בבקר בהקיצו משנתו, שהוא בחינת בטול אל התכלית, תכף צריכין להתלבש בציצית להמשיך אור הציצית, לתקן בחינת המלבושים, שהם בחינת הכלים, כדי שיוכל לקבל אור הזריחה של הרשימו מן הבטול כנ"ל.

וזה בחינת (במדבר טו, ט) : "וראייתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' וכו', כי אור הציצית בשרשם נמשך מבחינת הסתכלות אל התכלית, שמשם שרש כל התורה כנ"ל. וזה בחינת תכלית שבציצית, כי תכלית בחינת התכלית, כמבאר (בסימן יח אות ז). ועל זה נאמר : "וראייתם אותו", שעקרו נאמר על התכלית, הינו שצריכין לראות ולהסתכל מאד על התכלית שהוא בחינת התכלית, כי תכלית דומה לים וכו' עד פסא הכבוד' (מנחות מג.), ששם שורה כבודו יתברך, בחינת אור האין-סוף, שהוא בחינת התכלית.

וזהו (ש) : ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם - דהינו שלא יסתכל מן הצד על הבלי עולם הזה, רק יכוון ראיתו

והסתכלותו אל התכלית לבד, שהוא בחינת תכלית כנ"ל. ועל-ידי-זה ממשיכין אור מהתכלית לתקן בחינת המלבושים, שהם הכלים, כדי שיוכלו לקבל אור הרשימו כנ"ל שמשם כל התורה כנ"ל. וזה : וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' - כי כל המצות, שהם כלל התורה, נמשכין מאור הרשימו הנ"ל (כמבאר לעיל באות א) :

[ט] ועל-כן הקשו כל התורה לתפלין, כמו שכתוב (שמות יג, ט) : "ולזכרון בין עיניך, למען תהיה תורת ה' בפיהך", כמו שדרשו רבותינו ז"ל (קדושין לה). כי אור הרשימו מן הבטול הנ"ל הוא בחינת תפלין, שהם עקר הדבקות להשם-יתברך, שהם עקר אור הזריחה של הרשימו, כמובן בכמה מקומות (סימן לח). וזה בחינת כל התורה והמצות שנמשכין משם, כמבאר בהתורה הנ"ל על מאמר רבותינו ז"ל : וְכָל אֶחָד מֵרֵאשִׁיטוֹת בְּאַצְבָּעוֹ וְכוּ', עֵינַי שָׁם.

וציצית הוא בחינת תקון הלבושין, שהם הכלים, כדי שיהיו הכלים זכים ויוכלו לקבל אור הרשימו ולא תעבר מהם, כי אם היה האדם זוכר היטב אור הזריחה של הרשימו הזאת שמאירה בכל אדם בכל יום לכל אחד לפי מדרגתו, בודאי היה דבוק בהשם-יתברך תמיד, אף מחמת גשמיות ועכירת הכלים אינו יכול לקבל אפלו אור הרשימו, ועל-ידי-זה עוברת ונשפחת ממנו. על-כן צותה עלינו התורה להתלבש בציצית בכל יום, כדי לזכר הכלים והלבושים, כדי שיוכלו לקבל אור הרשימו, שהיא כלל מצות התורה. וזהו : וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' וכו', כי על-ידי ציצית, שהם בחינת תקון כלי המחין, על-ידי-זה נקשרת היטב הזריחה של הרשימו במח וזוכרין אותו יתברך היטב, שזהו בחינת כלל מצות התורה שיוצאין משם כנ"ל.

וזהו בחינת סמיכת ציצית ותפלין, שישראל

לובשין בכל יום טלית ותפלין, כי תפלין הם בחינת אור הזריחה של הרשימו כנ"ל, וציצית הם בבחינת תקון הפלים והלבושין כדי שתהיה הרשימו נקשרת בהם ולא תעבר מהם, בבחינת "למען תזכרו", בחינת "וראיכם אותו וזכרתם" וכו', כנ"ל.

ועל-כן ציצית קדם לתפלין (סימן כה סעיף א), כי תחלה צריכין לתקן ולזכר הפלים כדי שיוכלו לקבל אור הזריחה של הרשימו, ואחר-כך ממשיכין הזריחה של הרשימו, שהם בחינת 'תפלין', שהם עקר הדבקות בו יתברך, שנמשך מאור הזריחה הנ"ל.

ועל-כן מצות תפלין גם כן בעינים, כמו שכתוב (שמות יג, טז): "ולטוטפת בין עיניך". כי עקר אור התפלין נמשך על-ידי תקון העינים, על-ידי הסתכלות העינים אל התכלית, שממש ממשיכין אור הזריחה של הרשימו הנשאר משם, שממש אור הגדול של התפלין, וכנ"ל:

[י] ועל-כן המצוה בתכלת, שהוא התחברות שחור ולבן, כידוע (עין זהר בראשית נא), וכמו שמבאר במקום אחר (סימן יח אות ז), הינו בחינת כלל התורה, שהיא בחינת (דברים רפה ג, יב): 'אש שחורה על גבי אש לבנה'. כי כל התורה נמשך משם, מבחינת הסתכלות אל התכלית, שהיא בחינת 'תכלת' שמצוה לראותו תמיד, כמו שכתוב (במדבר טו, לט): "וראיכם אותו וזכרתם" וכנ"ל:

[יא] וזה לשון 'מצוה', שהוא לשון התחברות, מלשון צותא וחבור (עין ליקוטי מוהר"ן חלק א' סימן ד' אות ו). כי על-ידי כל מצוה ומצוה ממצות התורה מצותין ומקשרין ומחברין אור הזריחה של הרשימו אל כלי המחין, שעל-ידי זה מקשרין בו יתברך, ולהפך 'עברה', חס ושלום, הוא לשון 'חלף ועבר', שעל-ידי העברה, חס ושלום, חולף ועובר ממנו אור הרשימו הזאת. ועל-כן 'מצוה

גוררת מצוה ועברה גוררת עברה' (אבות ד, ב), כי על-ידי המצוה מקשרין ומחברין לעצמו אור הזריחה של הרשימו הנ"ל, שעל-ידי זה נתקשר ונתדבק להשם-יתברך, ועל-ידי זה נמשכין עליו בכל פעם אור קדשת שאר המצות וזוכין לקימן, כי כל המצות נמשכין משם. וכן להפך בעברה, חס ושלום.

כי עקר קדשת ישראל הוא לזכות להתכלית הנ"ל, הינו להתקשר ולהכלל באור האין סוף על-ידי קדשת התורה והמצות שנמשכין מהזריחה הנמשך משם. אשרי המשתדל בכל עת להמשיך על עצמו אור הזריחה הזאת, אשרי לו! והבחינה חפשית בכל אדם, כי בכל אדם מאיר בו אור הזריחה הזאת, כי אפלו במדרגות התחתונות - מאיר אור האין סוף, כי אור האין סוף אינו נפסק לעולם, וכמוכן בכתבי האר"י ז"ל (עץ חיים, דרוש עגולים וישר ענף ב, ד; דף יא, יב), שאפלו בתכלית העשייה מלבש בחינת קו המאור הנמשך מאין סוף, עין שם, רק שהוא בהעלם גדול ובלבושים רבים מאד. אבל כל מי שרוצה לדבק את עצמו בהשם-יתברך יכול לדבק את עצמו מכל מקום שהוא, כמו שאמר אדמו"ר ז"ל בכמה וכמה לשונות בכמה וכמה מקומות (סימנים ו, לג, נו; ותנינא יב).

ועל זה נאמר (מוסף לראש-השנה): "אשרי איש שלא ישכחך וכן אדם יתאמץ בך", כי צריכין התאמצות והתחזקות גדול מאד לזה, וכל מי שהוא במדרגה נמוכה ביותר - צריך להתחזק ולהתאמץ בזה יותר ויותר, כי גם בתקף החשך בגיאי צלמות, יכולין להמשיך על עצמו אור האין סוף, על-ידי שיסתם עיניו ויבטל עצמו איזה שעה בבחינה הנ"ל. ועל זה נאמר (תהלים כג, ד): "גם כי אלה בגיאי צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי", וכתוב (שם קלט, יב): "גם חשך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאיר כחשכה

כְּאוֹרָה", וְכָתִיב (מִיכָה ז, ח): "אֵל תִּשְׁמָחִי אוֹיְבֹתַי לִי, כִּי נִפְלְתִי קָמְתִי, כִּי אֲשַׁב בַּחֲשָׁךְ ה' אֹר לִי", וְהִבֵּן הַיֵּטֵב לַמַּעֲשֵׂה:

[יב] וְזֶה בְּחִינַת צֹמֵר וּפְשָׁתִים, שְׁעָקֵר הַבְּגָדִים הֵם שֶׁל צֹמֵר וּפְשָׁתִים (עֵינ מְנַחוֹת לט:), וּמֵהֶם עָקֵר הַצִּיצִית, כִּי עָקֵר הַבְּגָדִים נַעֲשׂוּ אַחַר חֲטָא אָדָם הָרֵאשׁוֹן, כִּי מִקֵּדָם כָּתִיב (בְּרֵאשִׁית ב, כה): "וַיְהִי שְׁנֵיהֶם עֲרֹמִים" וְכוּ', וְאַחֲרֵי כֵן (שָׁם ג, כא): "וַיַּעַשׂ ה' [אֱלֹקִים] לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתַנּוֹת עוֹר וַיִּלְבָּשֵׂם". וּמִשָּׁם נִמְשָׁכִין כָּל הַמְּלַבּוֹשִׁים שֶׁבַעוֹלָם, כִּי מִקֵּדָם הָיוּ יְכוּלִים לְכַלֵּל וּלְהַתְבַּטֵּל בְּאוֹר הָאֵין סוּף בְּכָל עֵת בְּנִקְל, וּלְהַמְשִׁיךְ הָאוֹר מִשָּׁם בְּלִי לְבוּשִׁים עָבִים, רַק בְּלְבוּשִׁים זָכִים וְצָחִים מְאֹד, בְּבַחֲיִנַת 'כְּתַנּוֹת אוֹר' (בְּרֵאשִׁית רַבָּה כ, יב).

כִּי קֵדָם הַחֲטָא הוֹשִׁיבוּ הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ בְּגֵן עֵדֶן לְעֵבֶדָה וּלְשִׁמְרָה (בְּרֵאשִׁית ב, טו), שְׂיִזְכֶּה שָׁם לְהַתְעַנֵּג עַל ה', לְחִזּוֹת בְּנֵעָם ה' (תְּהִלִּים כז, ד), לְהַפְלִיל בְּאוֹרוֹ הָאֵין סוּף בְּרֵצוּא וְשׁוֹב בְּכָל עֵת בְּלִי יְגִיעָה, וּלְהַמְשִׁיךְ הָאוֹר מִשָּׁם עַל-יְדֵי לְבוּשִׁים זָכִים מְאֹד, בְּחִינַת 'כְּתַנּוֹת אוֹר'. כִּי זֶה הָיָה עָקֵר יִשְׁיבְתוֹ שָׁם בְּגֵן עֵדֶן, כִּי שָׁם מִתְעַנְּגִים עַל ה', כִּי 'גֵן עֵדֶן' הוּא בְּחִינַת בְּטוֹל הַנִּל, כִּי 'עֵדֶן' – (יִשְׁעִיָּה סד, ג) 'עֵינ לֹא רָאִתָּה' (סְנֵהֲדָרִין צט), שֶׁהוּא בְּחִינַת בְּטוֹל הַנִּל, וּמִשָּׁם מְמַשְׁיכִין הָאוֹר וְנִרְשָׁם בְּבַחֲיִנַת ה'גֵן', שֶׁהוּא מְקוֹם זָךְ מְאֹד, שֶׁשָּׁם יְכוּלִין לְקַבֵּל בְּקִלּוֹת אוֹר הַזְּרִיחָה שֶׁל הַבְּטוֹל הַנִּל, וְכַמְבָּאֵר בְּסוּף הַתּוֹרָה הַנִּל, שְׁזֶה בְּחִינַת גֵן עֵדֶן, בְּחִינַת מִשָּׁה וְאַהֲרֹן, עֵינ שָׁם.

כִּי הֵגֵן עֵדֶן הוּא בְּחִינַת הַשְּׂדֵה הַקְּדוּשָׁה הַמְּבֹאֲרֶת בְּתַחֲלַת הַתּוֹרָה הַנִּל, שֶׁשָּׁם גְּדִלִים כָּל הַנִּשְׁמוֹת וְכוּ', שְׁזֶה שִׁיף לְעֵנִין בְּטוֹל הַכְּתוּב שָׁם, כִּי הֵגֵן עֵדֶן הוּא הַשְּׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכוֹ ה', כְּמוֹ שְׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה סה, כה). כִּי עָקֵר תִּקּוֹן הַנִּשְׁמוֹת שֶׁבַּשְּׂדֵה הוּא שְׂיִזְכוּ לְהַפְלִיל בְּאוֹר אֵין סוּף וּלְהַתְעַנֵּג עַל ה', שְׁזֶה עָקֵר תְּכַלִּיתָנוּ – עָקֵר תְּעַנּוּג עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא

שְׁעֲשׂוּע גֵן עֵדֶן, שֶׁהוּא עוֹלָם הַנִּשְׁמוֹת.

וּמִתְחַלָּה קֵדָם הַחֲטָא הָיָה יְכוּל לְזַכּוֹת לְזֶה בְּחִינַת חִיּוּתוֹ, וּבְשִׁבִיל זֶה הוֹשִׁיבוּ הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ שָׁם "לְעֵבֶדָה וּלְשִׁמְרָה" – 'לְעֵבֶדָה בְּפִקּוּדֵינִי דַעֲשֵׂה וּלְשִׁמְרָה בְּפִקּוּדֵינִי דְלֹא תַעֲשֵׂה' (וַהֲרַ בְּרֵאשִׁית כז), דְּהֵינּוּ שְׁהָיָה צָרִיךְ רַק לְקַיֵּם וּלְשַׁמֵּר אֶת הַתּוֹרָה, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה הָיָה יְכוּל לְהַפְלִיל בְּאֵין סוּף וּלְהַמְשִׁיךְ הָאוֹר מִשָּׁם בְּלִי הַתְעַבּוֹת הַלְבוּשִׁים, רַק בְּבַחֲיִנַת 'כְּתַנּוֹת אוֹר' כְּנ"ל.

אֶף עַל-יְדֵי הַחֲטָא (תְּהִלִּים מט, יג): "אָדָם בִּיקָר בַּל יִלִּין" (סְנֵהֲדָרִין לח:), וְנִתְגַּרֵּשׁ מִגֵּן עֵדֶן, "וַיִּשָּׂם ה' אֶת הַכְּרוּבִים וְאֶת לֵהֲט הַחֲרֹב הַמִּתְהַפֵּכֶת לְשַׁמֵּר אֶת דְּרָךְ עֵץ הַחַיִּים" (בְּרֵאשִׁית ג, כד), שֶׁהֵם בְּחִינַת נְטוּרֵי תְרָעָא (וַהֲרַ לָךְ-לָךְ צב.) שְׂאֵין מְנִיחִין לְכָלוֹל בְּקִלּוֹת בְּאוֹר הָאֵין סוּף שֶׁשָּׁם עָקֵר הַחַיִּים הַנִּצְחָיִים, כִּי מְבַלְבְּלִין הַמַּחְשָׁבָה בְּכַמָּה מִיְנֵי הַסְּתוֹת וּבְלְבוּלִים שֶׁנִּמְשָׁכִין מִבְּחִינַת הַלֵּהֲט הַחֲרֹב הַמִּתְהַפֵּכֶת וְכוּ'. וְאִז צָרִיכִין יְגִיעָה גְּדוֹלָה קֵדָם שְׁנִכְלָלִין שָׁם, וְאִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל הָאוֹר מִשָּׁם כִּי אִם עַל-יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּכַמָּה לְבוּשִׁים וְצִמְצוּמִים בְּבַחֲיִנַת 'כְּתַנּוֹת עוֹר', שֶׁמֵּהֶם נִשְׁתַּלְשְׁלוּ וְנִתְהַוּוּ הַלְבוּשִׁים גְּשָׁמִיִּים, וְהֵם עָקֵר הַתְּקוּן, כִּי בְּלִי תְקוּן הַלְבוּשִׁים אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל שׁוֹם אוֹר, כִּידוּעַ (שַׁעַר מַאֲמְרֵי רַשְׁב"י דף כד:).

וְעַל-כֵּן הַסְּטָרָא אַחֲרָא וְהַקְּלָפוֹת כְּרוּכִים בְּיִתְרָא אַחַר הַמְּלַבּוֹשִׁים, כְּמוֹ שְׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּרֵאשִׁית ג, ה): 'הֵינִי מְאֵנִי דְרַבְּנָן דְּבָלּוּ – מְנִיחֵהוּ, מִחֲמַת שְׁעַל יָדָם עָקֵר הַמְּשַׁכֵּת הָאוֹר, עַל-כֵּן הֵם כְּרוּכִים שָׁם, כִּי הֵם כְּרוּכִים תָּמִיד לְקַלְקֵל, חַס וְשְׁלוֹם, בְּחִינַת הַתְּקוּן שְׁעַל יְדוּ נִמְשָׁךְ וְנִתְגַּלָּה אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ. וְגַם כִּי הַלְבוּשִׁים סְמוּכִים אֵלֵיהֶם, כִּי הַלְבוּשִׁים הֵם חוּץ לְאָדָם, וְהֵם בְּבַחֲיִנַת הַחֲשָׁמ"ל שְׁסָמוּךְ לְבַחֲיִנַת נְגִיהָ, כִּידוּעַ (עֵץ חַיִּים שַׁעַר מֵא פָּרָק א). כִּי הַלְבוּשִׁים הֵם הַמְּפַסְיָקִין בֵּין הַקְּדוּשָׁה וּבֵין הַקְּלָפָה, עַל-כֵּן הֵם

כרוכים אחריהם, על-פני צריכין לשמר המלבושים מאד מאד. וזה בחינת ציצית, שהם תקון המלבושים, שעל-ידי-זה עקר קבלת האור מהרשימו מהבטול, וכנ"ל.

וזה בחינת צמר ופשתים שאסור לחברם יחדו שלא במקום מצוה, כמו שכתוב (דברים כב, יא-יב): "לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו, גדלים תעשה לך" וכו'. כי 'צמר' שרשו נמשך מבחינת הבטול הנ"ל המבאר בהתורה הנ"ל, דהינו כשיש לאדם יסורין וצרות, חס ושלום, אזי סותם עיניו וכו', שזהו בחינת בטול אל התכלית ששם כלו טוב, ושם מתבטלין כל היסורים והדינים וכו'. וזהו בחינת 'צמר', שהוא בחינת תקוני דיקנא, בחינת (תהלים קיח, ה): "מן המצר קראתי יה", 'מצר' אותיות 'צמר' וכו', כמבאר בכתבים (עץ חיים שער טז פרק ה; ליקוטי תורה פרשת קדושים). וזהו בחינת (דניאל ז, ט): "ושער ראשה כעמר נקא" וכו', שנאמר בעתיק יומין, ששם עקר הבטול, כידוע.

וזהו: "מן המצר קראתי", 'מן המצר' דיקא, הינו שדיקא מן המצר והדחק והיסורים, חס ושלום, כשזוכין לקרות אל ה' ולהפלל ולהתבטל אליו יתברך, אז זוכין להפלל בהתכלית שהוא כלו טוב, שהוא בחינת תקוני דיקנא המרמזין בפסוקי 'מן המצר', כמבאר בכונות (פרי עץ חיים שער השופר פרק א), שהם בחינת רחמים גדולים, בחינת כלו טוב, כי שם נתהפך הכל לטובה, כי שם נתהפכין העונות לזכיות, בבחינת: "אם יהיו חטאיכם וכו' ואם יאדימו כתולע כצמר יהיו" (ישעיה א, יח), בחינת חוט של צמר שהיה תלוי ביום הכפורים שהיה מלבין העונות וכו' (יומא סח:). ועל-ידי-זה ממילא נתבטלין כל היסורים והצרות ונתהפכין לטובות, כי אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא עון (שבת נה:), וכשנתהפכין העונות לזכיות ונעשה מ'מצר' -

'צמר', ממילא נתבטלין כל היסורים, כי שם בחינת התכלית שהוא כלו טוב וכנ"ל. ופשתן הוא בחינת דינים וגבורות (פרי עץ חיים ראש חדש פ"ג), בחינת קרבן קין שהביא מפסלת שהוא זרע פשתן (תנחומא בראשית ט).

ועל פני אסור לחבר צמר ופשתים שלא במקום מצוה, כי הדינים הנאחזין בפשתן מתגברין ומתגרין ביותר מאד כשמתחברין עם צמר שנמשך מבחינת בטול אל התכלית, וכמבאר בהתורה הנ"ל, שכשרואין הדינים שרוצה לבטל היסורים והדינים על ידי בטול אל התכלית הם מתגברין ביותר, כמו שני בני אדם הנלחמים זה בזה וכו', כמו שכתוב שם, עין שם.

וזהו אסור שעטנז שהיא התחברות צמר ופשתים, כי צמר לגבי פשתים הוא בבחינת בטול אל התכלית, כי משם שרשו, ופשתים הוא בחינת גבורות, ששם אחיזת הדינים שהם מתגברים ביותר בחינת בטול הנ"ל, וכנ"ל.

ועל פני במקום מצות ציצית בשלמות, דהינו בזמן שהיה תכלית - מתר כלאים (יבמות ד:). כי על ידי קדשת מצות ציצית ממשיכין אור הרשימו שהוא כלל התורה כנ"ל, שעל-ידי-זה מקרין ומבטלין הדינים והיסורים אחר הבטול כשרוצים להתגבר ביותר, בבחינת: "הוי כל צמא לכו למים" (ישעיה נה, א), כמו שכתוב שם. ועל פני אז נמתקין גם בחינת הפשתן שהוא בחינת דינים ונעשה גם פני בבחינת לבושין קדושים, בחינת כלים לקבל אור הרשימו של התכלית, שהוא בחינת כלל התורה. כי פשתן גדולו על המים ותקונו משם, הינו על ידי התורה שהוא בחינת 'מים' שממשיכין מהרשימו של הבטול, שעל-ידי-זה מקרין ומבטלין היסורים והדינים כנ"ל, אבל שלא במקום מצוה, שאז אין יכלת להמשיך תורה, על פני אז אסור כלאים שהוא

התחברות צמר ופשתים, שלא יתגברו הדינים ביותר, שמשם אחיזת הסטרא אחרא והקלפות, כידוע (עין תקוני זהר ק:).

[יג] וזה בחינת (בראשית ד, ג): "ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו". כי הבל בבחינת 'צמר', בבחינת בטול הנ"ל, כי הביא מבכורות צאנו וכו' שמהם הצמר, וקין בבחינת 'פשתן', כי קרבנו היה זרע פשתן כמו שאמרו רבותינו ז"ל (תנחומא בראשית ט). ועל כן פשראה קין שהבל זכה להתבטל ולהכלל באור האין סוף, כי נתקבל קרבנו ועלה למקום שעלה, כמו שכתוב (בראשית ד, ד): "וישע ה' אל הבל ואל מנחתו וכו', על כן התקנא והתגרה בו מאד עד שקם עליו והרגו - זה בחינת התגרות הדינים והקלפות ביותר במי שרואין שנכלל באור האין סוף וכו"ל. וצריכין להשתדל להתגבר כנגדם ביותר, דהינו שישתדל לזכות להמשיך תורה מהרשימו וכו', שעל-ידי-זה יכול לעמד כנגדם כנ"ל.

והבל לא זכה לזה, כי אף על פי שזכה להעלות למקום שעלה, אבל לא זכה לשוב משם בשלום ולהמשיך משם תורה, כמוכן בתקוני זהר (תקון סב, קב). שכתב שם בענין הבל: 'בההוא יומא הציץ ומת', 'הציץ ומת' זה בחינת פגם נדב ואביהוא, פגם הנכנסין לפרדס שלא זכו לכנס ולצאת בשלום כמו רבי עקיבא (תגינה יד), דהינו שלא זכו כששבו מהבטול בבחינת 'שוב' להמשיך משם תורה, ועל כן 'זה הציץ וזה הציץ' וכו'. ועל כן היה כח לקין, בחינת הדינים, להתגרות בהבל עד שהרגו, מחמת שהיה בבחינת 'הציץ ומת' שלא זכה להמשיך תורה משם שעל-ידי-זה יהיה לו כח לעמד כנגדו, כנ"ל:

[יד] וזהו ששבח שלמה המלך, עליו השלום, את משה רבנו, עליו השלום (משלי ל, ד): "מי עלה שמים

וירד, מי אסף רוח בחפניו, מי צרר מים בשמלה, מי הקים כל אפסי ארץ". כי משה זכה לזה הבטול בתכלית השלמות, עד שזכה להמשיך כל התורה משם כנ"ל. וזה: "מי עלה שמים וירד", הינו מי זכה כמשה לעלות שמים ולירד, שזהו בחינת רבי עקיבא - שנכנס בשלום ויצא בשלום, דהינו שעלה שמים שזהו בחינת בטול הנ"ל בשלמות באמת, שעל-ידי-זה עלה למקום שעלה, וכמו שהוא זכיה ומעלה נפלאה העליה, כמו כן היא זכיה ומעלה נפלאה ביותר הירידה, שיזכה לירד משם בשלום, דהינו שיוכל לעמד בעת הירידה נגד המקטרגים והסטרא אחרא המתגרים אחר-כך ביותר ויותר כנ"ל. אבל מי זכה לעמד בזה כמשה שעלה וירד בשלום, כי זכה להמשיך מהזריחה של הבטול כל התורה הקדושה שדבר עמו השם-יתברך משם, כי רק על ידי התורה עומדים כנגדם, כנ"ל.

וזהו מי אסף רוח בחפניו, מי צרר מים בשמלה - זה בחינת המשכת התורה משם, כי התורה הוא בחינת 'רוח אלקים', בחינת רוח הקדש, בחינת (בראשית א, ב): "ורוח אלקים מרחפת על פני המים", שהוא רוחו של משה משיח שמרחף על אנפי אוריתא, כמוכא במקום אחר (לקוטי תנינא סימן לב). וזהו: מי אסף רוח בחפניו - שאסף וקבץ הרוח הקדש, רוח אלקים, שהוא בחינת המשכת התורה, אסף אותו בחפניו, דהינו בידי, שבהם מקבלין את התורה שהיא בחינת 'אצבע אלקים' וכו"ל.

וזהו מי צרר מים בשמלה - 'מים' הם מימי התורה, בחינת (ישעיה נה, א): "הוי כל צמא לכו למים", המזכר בהתורה הנ"ל, עין שם, שבהם מקררין ומבטלין היסורים והדינים והמקטרגים אחר ששבין מהבטול, בבחינת (רות ב, ט): "וצמת והלכת אל הכלים ושתיית מאשר ישאבון הנערים", כמבאר שם, עין שם.

וזה: מי צרר מים בשמלה דיקא - זה בחינת מצות ציצית שתלויה בבגדים, שהיא בחינת (תהלים קד, ב): "עטה אור כשמלה" (עין תפניי זהר יח, לו), כי על ידי מצות ציצית שהוא תקון המלבושים, על ידה דיקא צוררין ומקשרין ומחדקין מימי התורה הנמשכים מהזריחה של הבטול הנ"ל, שיהיו מקשרים היטב בלבם שיזכרו אותם ולא ישכחם, כמו שכתוב (במדבר טו, לח): "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'", וכמבאר לעיל היטב. ועל-ידי-זה יוכל להתגבר כנגד המתגרים ביותר אחר-כך כנ"ל.

ועל כן ציצית היא שמירה גדולה מהקלפות והסטרוא אחרא, מחמת ששם נקשר אור הרשימו הנ"ל שמשם כל התורה, שעל-ידי-זה משברים ומבטלים כל הקליפות והסטרוא אחרא כנ"ל. ועל כן נקראת כל התורה על שם תקון השמלה שהוא בחינת ציצית, כמו שכתוב (ישעיה ג, ו): "שמלה לכה קצין תהיה לנו", כמו שאמרו רבותינו ז"ל (שבת קיט:): פסוק זה על התורה. כי כל התורה נמשכת ומתקיימת על ידי מצות ציצית, שהיא תקון השמלה והמלבושים שהם הכלים כנ"ל, שזהו בחינת מי צרר מים בשמלה, כנ"ל.

וזהו מי הקים כל אפסי ארץ - שעל-ידי-זה הקים וקים כל אפסי ארץ, דהינו כל העולם כלו שהיה מתמוטט מגדל הקטרוגים וההתגרות, שרצו להתגרות במשה מחמת שעלה לעליה כזאת, לבטול כזה. וזה בחינת (תהלים עה, ד): "נמגים ארץ וכל ישביה" וכו', הנאמר על שעת מתן תורה, וכמו שכתוב (שופטים ה, ה): "הרים נזלו" וכו'. וזה בחינת גדל הדינים שהיה אז, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (שבת פח:): שפפה עליהם הר כגיגית, אם אתם מקבלין התורה מוטב וכו', הינו כנ"ל שכשעולין ומבטלין עצמו באור האין סוף שהוא התכלית, אזי כל הסטרוא אחרא והדינים וכו' מתגרין ביותר,

וצריכין להתגבר כנגדם לשברם ולהכניעם על ידי התורה שממשיכין משם כנ"ל. וזהו מי הקים כל אפסי ארץ - כי משה זכה לעלות ולירד בשלום, כי המשיך משם תורה, שזהו בחינת: מי אסף רוח בחפניו, מי צרר מים בשמלה, ועל-ידי-זה הקים כל אפסי ארץ, שקים כל העולם כלו שלא יחרב על ידי התגרותם אז, כי שבר ובטל כלם על ידי התורה שהמשיך וכנ"ל:

[טו] וזה בחינת (שמות ג, ב): וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה - שמרמז על צרות ישראל, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (תנחומא שמות יד), משום "עמו אנכי בצרה" (תהלים צא, טו). הינו שעקר התגלות אלקות, בחינת בטול הנ"ל, זכה משה על ידי שנתן לבו על צרת ישראל, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (שמות רבה ב, ו). ומגדל צרתו ודחקו מצרת ישראל בטל עצמו בתכלית הבטול עד שזכה להתגלות אלקות, שעל-ידי-זה הוציא את ישראל מהגלות וקבל את התורה ונתנה לנו וכנ"ל.

וזה (שמות ג, ב): וירא והנה הסנה בוער באש והסנה איננו אפל - הינו שהסנה שהוא בחינת הדינים והקטרוגים - עדין אינם נאכלים ומתבטלים אף על פי שנתגלה אש כזה, דהינו התגלות אלקות על ידי הבטול שהוא בחינת 'אש אוכלה', כמו שכתוב (דברים ד, כד): "כי ה' אלקיך אש אוכלה" וכו', וכמו שכתוב (שיר-השירים ח, ו): "רשפיה רשפי אש שלהבתי", שנאמר על רשפי שלהבת אש הדבקות והבטול, והיה ראוי בודאי שזה האש ישרף ויכלה את הסנה שהם בחינת הדינים והקטרוגים, שמהם אחיזת הסטרוא אחרא והקלפות, אבל משה ראה שהסנה בוער באש, ועם כל זה: והסנה איננו אפל, ועל כן תמה מאד על זה, כמו שכתוב שם: אסורה נא ואראה וכו'.

ואז וירא ה' כי סר לראות, ויקרא אליו משה וכו',

וְאָמַר לוֹ: אֵל תִּקְרַב הַלֵּם, שֶׁל נַעֲלִיךָ וְכוּ', שְׂאֵי אֶפְשֶׁר לְהִתְקַרֵּב הַלֵּם כָּל זְמַן שֵׁישׁ לוֹ אֵיזָה אַחִיזָה מִהַגּוֹף הַגִּשְׁמִי, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּזֵהַר הַקְּדוּשׁ (תְּקוּנַי זֵהַר תְּקוּן כ"א, מ"ח): שֶׁשֶׁל נַעֲלִיךָ מְרַמֵּז שִׁיפְשׁוּט גּוּפוֹ שֶׁנִּגְעָה בּוֹ בַת פְּרַעָה, דְּהֵינּוּ שֵׁישׁ בּוֹ אֵיזָה אַחִיזָה מִהַבְּלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה. כִּי צְרִיכִין לְהַפְשִׁיט עֲצָמוֹ מִזֶּה הַגּוֹף לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת, דְּהֵינּוּ לְסִתָּם עֵינָיו מִחִיזוֹ דְּהָאֵי עֲלָמָא לְגַמְרֵי, וְאִזּוֹ יְכוּלִין לְעֲלוֹת לְשֵׁם בְּשָׁלוֹם וְלָשׁוּב וְלִירֵד מִשֵּׁם בְּשָׁלוֹם וְלְהַמְשִׁיךְ תּוֹרָה מִשֵּׁם, שְׁעַל-יְדֵיזָה מִבְּטָלִין וּמִשְׁבָּרִין כָּל הַדֵּינִים וְכָל הַסְטָרָא אַחֲרָא וְכַנ"ל:

וְעַל כֵּן מֵאֵן מֹשֶׁה בְּשִׁלְיָחוֹתוֹ כִּמְהַ פְּעָמִים וְאָמַר: שְׁלַח נָא בְיַד תְּשֻׁלַּח (שְׁמוֹת ד', יג), כִּי הוּא מְלַחֲמָה גְדוֹלָה וְעֲצוּמָה מְאֹד, עַד שֶׁאֶפְלוֹ מֹשֶׁה רַבְּנוֹ, שֶׁזָּכָה לְהַמְשִׁיךְ כָּל הַתּוֹרָה, וּבְאֲמַת שָׁבַר וְהַכְנִיעַ אוֹתָם מְאֹד, כִּידוּעַ, וְעָלָה וְיָרַד מִשֵּׁם בְּשָׁלוֹם עִם כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה - אֵף עַל פִּי כֵן הִתְגַּרְוּ מְאֹד בִּישְׂרָאֵל עַל יְדֵי הַסִּתָּת הָעֶרֶב רַב עַד שֶׁעָשׂוּ מַה שֶׁעָשׂוּ. אָבָל ה' יִתְבָּרַךְ הִכְרִיחַ אֶת מֹשֶׁה לִילֵךְ בְּשִׁלְיָחוֹתוֹ וְלִגְאֹל אֶת יִשְׂרָאֵל וְלִתֵּן לָהֶם אֶת הַתּוֹרָה, כִּי הִבְטִיחוֹ וְהוֹדִיעַ לוֹ גְּדֹל כַּחַת הַתּוֹרָה, שֶׁכַּחַת הַתּוֹרָה עוֹמְדָת כְּנִגְדָם תְּמִיד, בְּכַחֲנִינָת (תְּהִלִּים לג, יא): "עֲצַת ה' לְעוֹלָם תַּעֲמֹד" וְכוּ'. כִּי אֵף עַל פִּי שֶׁהִתְגַּרְוּ בָּהֶם וְעָשׂוּ מַה שֶׁעָשׂוּ, אֵף עַל פִּי כֵן כַּחַת הַתּוֹרָה שֶׁקִּבְּלוּ - נִשְׂאָר לְדוֹרוֹת לְנֶצַח, שֶׁבְּזֵה אָנוּ מַחֲיִין עֲצָמָנוּ בְּכָל תְּקֵף צְרוּתֵינוּ הַמְרֻבּוֹת, רַחֲמָנָא לְצַלָן, בְּכָל יְמֵי הַגְּלוּת הַמֵּר, בְּכַחֲנִינָת (שֵׁם קִיט, ג): "זֹאת נִחְמָתִי בְּעֵגְיֵי כִי אִמְרַתְךָ חִתָּנִי", כִּי עֲתָה לֹא הִיָּה לָנוּ שׁוֹם קִיוִם, חֵס וְשָׁלוֹם, לוֹלֵא ה' עֲזָרְתָה לָנוּ (תְּהִלִּים מד, כז), שֶׁהַקְּדִים רְפוּאָה לְמַכָּה, שֶׁכִּבֵּר קִבְּלָנוּ אֶת הַתּוֹרָה וְכַנ"ל, וְכַמְבָּאָר מִזֵּה בְּזֵהַר הַקְּדוּשׁ (חֵלֶק א' רַנֵּב: וְקִצ), וְכַמְבָּאָר בְּדִבְרֵינוּ הַרְבֵּה מִזֵּה בְּמָקוֹם אַחֵר (הַלְכוֹת בְּצִיעֵת הַפֶּת הַ, אוֹת יז, אוֹת כב; וְהַלְכוֹת בְּרַכַּת הַפְּרוֹת הַלֶּכֶה ה', אוֹת יט), עֵינֵן שָׁם:

[טז] וְזֵה צְרִיךְ כָּל אָדָם לִידַע, שֶׁבְּכָל עַת שֶׁמִּתְנוּצֵץ לוֹ אֵיזָה הִתְנוּצְצוֹת אֱלֻקוֹת, אוֹ אִם נִתְעוֹרֵר בְּאֵיזָה הִתְעוֹרְרוֹת חֲדָשׁ לְהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶה גַם כֵּן נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת הִתְנוּצְצוֹת אֱלֻקוֹת, כִּי אֵף עַל פִּי דְאִיהוּ לֹא חֲזֵי מְזֻלְיָה חֲזֵי (מַגְלָה ג), אִזִּי תַכְף מִתְגַּרִּים בּוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וְצְרִיךְ לְהִיּוֹת חֲזוֹק הַרְבֵּה לְבַל יִפֹּל מִזֵּה, וְאֵל יַחֲלֵשׁ דַּעְתּוֹ מִזֵּה, אֵף אִם יִהְיֶה כֵּן אֶלְפִים וּרְבֻבוֹת פְּעָמִים, חֵס וְשָׁלוֹם, רַק צְרִיךְ לְהִתְחַזֵּק הַרְבֵּה עַל יְדֵי הַתּוֹרָה, כִּי אֶפְלוֹ מִי שֶׁאֵינּוּ זוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ חֲדוּשֵׁי תּוֹרָה מִמֶּשׁ, אֵף עַל פִּי כֵן יִתְחַזֵּק עַל כָּל פְּנִים לְעַסֵּק בְּתּוֹרָה בְּהִתְעוֹרְרוֹת חֲדָשׁ, וְלִקְיָם אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה בְּפִשְׁיטוֹת וּבְתַמִּימוֹת, וְלֹא יֵצֵא מִדְּרָכֵי הַתּוֹרָה, חֵס וְשָׁלוֹם.

כִּי אֵף עַל פִּי שֶׁלְפִי אוֹר הַהִתְלַהֲבוֹת וְהַהִתְנוּצְצוֹת שֶׁל בְּחִינַת הַבְּטוּל הַנ"ל הוּא נִכְסָף לְהִיּוֹת קְדוּשׁ וּפְרוּשׁ וּמְבָדֵל לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי מִהַבְּלֵי עוֹלָם הַזֶּה לְפִי הַזְרִיחָה שֶׁל הַהִתְנוּצְצוֹת הַזֶּה, וּבְאֲמַת כֵּךְ רְאוּי לְהִיּוֹת [וְכַמְבָּאָר בְּדִבְרֵינוּ מִזֵּה בְּמָקוֹם אַחֵר (עֵינֵן לְעִיל אוֹת ט"ו)], אֵךְ אִם אֵף עַל פִּי כֵן יֵצְרוּ מִתְגַּבְּר עֲלָיו וּמִתְגַּרְה בּוֹ בְּיוֹתֵר עֲתָה דִּיקָא, אֵל יִפֹּל לְגַמְרֵי עַל-יְדֵיזָה, חֵס וְשָׁלוֹם, וְאֵל יַחֲלֵשׁ לָבוֹ, רַק יִתְחַזֵּק לְבַלִּי לְצֵאת, חֵס וְשָׁלוֹם, מִדְּרָכֵי הַתּוֹרָה בְּפִשְׁיטוֹת, וְיִקְיָם 'אֵל תִּצְדֵּק הַרְבֵּה וְאֵל תִּרְשַׁע הַרְבֵּה' (עֵינֵן קֹהֶלֶת ז, יז), שְׁלֹא יִרְשַׁע הַרְבֵּה, חֵס וְשָׁלוֹם, עַל יְדֵי שְׂרָצָה לְצִדֵּק הַרְבֵּה וְלֹא עֲלִתָה בְּיָדוֹ. וְאִזּוֹ כְּשִׁילֵךְ בְּדֶרֶךְ זֶה וְיִהְיֶה חֲזוֹק הַרְבֵּה בְּזֵה, אִזּוֹ יִלָּךְ לְבִטָח דְּרָכּוֹ וְיִוֹכַל בְּכָל פְּעַם לְעוֹרֵר עֲצָמוֹ לְהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ וְלְסִתָּם עֵינָיו בְּכָל עַת וּלְבִטָל עֲצָמוֹ כַּנ"ל. וְאִם יִזְכֶּה לְבִטָל עֲצָמוֹ בְּאֲמַת מַעֲתָה עַל כָּל פְּנִים לְצֵאת מִחִיזוֹ דְּהָאֵי עֲלָמָא לְגַמְרֵי כְּרָאוּי בְּאֲמַת, בּוֹדָאֵי מַה טוֹב, וְאִם לָאו, חֵס וְשָׁלוֹם, עַל כָּל פְּנִים לֹא יִפֹּל מִזֵּה כָּלֵל, רַק יִחַזֵּק עֲצָמוֹ לְהִיּוֹת אִישׁ כְּשֶׁר בְּפִשְׁיטוֹת גְּמוּר, וְכַנ"ל:

וְזֵה בְּחִינַת (תְּהִלִּים קִיט, נט): חֲשַׁבְתִּי דְּרָכֵי וְאִשְׁיְבָה

מצותיו יתברך, וכנ"ל.

וזהו (שם): חבלי רשעים עודני, תורתך לא שכחתי - כאן מפרש ומבאר היטב כל ענין הנ"ל שהם מתועדים עליו ומתגרים בו ביותר מחמת בחינת גדל ההשתוקקות, בחינת בטול הנ"ל, שהוא בחינת "חלקי ה' אמרתי" וכו', כנ"ל. וזהו חבלי רשעים עודני - שהרשעים, שהם הסטרא אחרא והקלפות מתועדים ומתגרים בי ביותר מחמת הנ"ל, אבל אני תורתך לא שכחתי - כי אני מחיה עצמי בכל עת על-ידי התורה שמקרת הצמאון ומשפרת ומבטלת אותם, כנ"ל:

וזהו (שם): חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקה - כי כל דברינו המבארים בכל ההלכה הזאת, הכל טוב והולך על ענין קימת חצות שאז הוא התעוררות השנה, שנמשך בשרשו מבחינת ששבין וחוזרין מהבטול וכנ"ל, ואז הסטרא אחרא רוצה להתגבר בשנה גשמיית, שהיא סטרא דמותא, שהוא בחינת סטרא דמסאבא דשריא על ידי כנ"ל. ואזי צריכין להתגבר להתעורר מהשנה בזריזות ולקום בחצות ולעסק בתורה, ועל-ידי זה ממשיכין כח התורה שנמשך מאור הזריחה של הרשימו ועל-ידי זה עומדים כנגדם ומכניעים אותם כנ"ל. וזהו בחינת חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקה, שנשמך לפסוקים אלו המתחילים 'חלקי ה'', שמדברים מענין התנוצצות של הבטול הנ"ל, שצריכין להחיות עצמו רק על-ידי התורה, שזה בחינת חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקה, כנ"ל:

רגלי אל עדתיך - כי מתחלה ספר מגדל תשוקתו והתלהבותו להשם-יתברך, שזהו בחינת בטול הנ"ל, וזהו חלקי ה' אמרתי וכו' - הינו שאיני רוצה שיהיה לי שום חלק בהבלי עולם הזה, רק חלקי ה' אמרתי - כי אני רוצה תמיד לדבק עצמי רק בהשם-יתברך לכלל באורו האין סוף. וזהו חליתי פניך בכל לב - (פסוק נז), שאני מיחל ומקווה ומחכה בכל עת רק לאור פניך, כמו שפרש רש"י שם, שהוא בלשון "חלקי ה' אמרה נפשי על כן אוחיל לו" (איכה ג, כד), שזהו בחינת תשוקת בטול הנ"ל.

וזהו חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדתיך - הינו שלפי עצם ההתלהבות והתשוקה הגדולה הזאת היה אפשר שיתגרו יותר ויותר, חס ושלום, וירצו להפיל אותי, חס ושלום, על-ידי זה וכנ"ל. על-כן אמר: חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדתיך - שאני מחשב דרכי בכל עת ובכל יום ובכל שעה מה התכלית מכל העולם הזה והבליו, ולפי חשבונני ומחשבתי בודאי אני מתלהב בכל עת לבטל עצמי לגמרי, אך חלילה וחלילה שאפל מזה נפילה כל שהוא, חס ושלום, כשאני רואה שאינו עולה בידי, רק ואשיבה רגלי אל עדתיך - לנחם ולהחיות עצמי על-ידי העדות, שהוא התורה שקבלנו ולהזהר לבלי לצאת על כל פנים, חס ושלום, מדרכי התורה בפשיטות וכנ"ל.

וזהו (פסוק ס): חשתי ולא התמהמהתי לשמר מצותיך - שתכף אני מזרז עצמי בזריזות גדול מאד לשמר מצותיך בפשיטות על כל פנים, כי מחמת שהם מתגרים אז ביותר כנ"ל, על-כן צריכין להתגבר להזדרז מאד בזריזות גדול נגדם לשמר

לקוטי הלכות

דין השליח צבור

על-פי התורה ויבאמר בעז אל רות' (בסימן סה), עיין שם.

כי עקר תקון התפלה הוא על-ידי השליח צבור, כי הוא המבחר שבעדה, כי צריך להיות הגון וראוי (ארח חיים סימן נג, סעיף ד), והוא בחינת 'בעל השדה', שהוא ראש של המתפללין. ועל-כן הוא נקרא עובר לפני התבה, כי הוא כבר הגיע אל התכלית ועושה אחד מכל התפלה, ועל-כן יכול לעבר לפני התבה ולילך לתבה שלאחריה כמבאר שם, כי אפלו כשהוא בתבה שלאחריה, ואפלו כשהוא בסוף התפלה - הוא תמיד עובר לפני התבה הראשונה, דהינו שאינו נוסע מן התבה הראשונה רק עובר תמיד לפניו, ומחמת זה בעצמו יכול לעבר אל התבה השנייה כנ"ל. ועל-כן השליח צבור חוזר התפלה, להורות, שהוא אוחד בהתכלית שכלו אחד, ואף שכבר גמר התפלה - עדין הוא בתחלת התפלה בתבת ברוך, להורות, שכלו אחד ונעוץ סופו בתחלתו ותחלתו בסופו. ועל-כן נקרא השליח צבור 'חזן', מלשון ראיה והסתכלות, בחינת (במדבר כד, ד): "מחזה שדי יחזה", הינו שהוא חוזה ורואה את התכלית, שעל-ידי-זה יכול להתפלל, כנ"ל.

וזה שאמרו רבותינו ז"ל (ראש השנה לד): 'למה שליח צבור עובר לפני התבה? כדי להוציא את מי שאינו בקי', כי מי שהוא סמוך אל התכלית ועושה אחד מכל התפלה, ואפלו כשהוא בסוף התפלה עדין הוא בתחלת התפלה, כי אינו שוכח תחלת התבה

של תחלת התפלה, נמצא, שהוא בחינת 'בקי', כמו מי שהוא בקי באיזה דבר שיכול לכלל את הדבר בדבור אחד, ואפלו כשהוא בסוף הדבר אינו שוכח תחלתו לגדל בקיאותו, אבל זה שאינו יכול לעשות אחד מכל התפלה - זה הוא נקרא 'אינו בקי', וכשהוא בתבה שנייה - שוכח הראשונה ואינו יכול להיות מהיר בתפלתו לכוללה באחד מחסרון בקיאות, והשליח צבור, שהוא אותו המבחר שכבר הגיע אל התכלית ויכול להתפלל כנ"ל, הוא מוציא אותו ומתקן תפלתו על-ידי שכוללה באחד.

ועל-כן כל דבר שבקדשה, כגון קדשה וברכו וקדיש הם נאמרים רק על-ידי השליח צבור (שלחן ערוך ארח חיים סימנים נו, נז, קכה), כי עקר הקדשה בא על-ידו, על-ידי שהוא סמוך אל התכלית שהוא כלו אחד, כלו טוב, כלו קדוש. ועל-כן כל דבר שבקדשה אין נאמרים בפחות מעשרה (מגלה כג; שלחן ערוך ארח חיים סימן נה סעיף א), כי הדבור הוא מדרגה אחרונה דקדשה, שהוא בחינת 'מלכות' שהוא המדרגה העשירית, ועקר תקונו על-ידי שמעלין אותו, וכוללין אותו באחד שהוא כלו טוב כלו קדוש כנ"ל, שהוא ראש לכל המדרגות. נמצא, שצריכין מדרגה התחתונה עד המדרגה העליונה שהוא בחינת עשר מדרגות [כמו שכתב רבנו (בסימן יא) שדבור נקרא צפרתא דקאי בין שמיא לארעא], ועל-כן עקר תקון התפלה בעשרה, שאז יכולין לתקן הדבור, להעלותו ממטה למעלה לכוללו באחד, ואז יכולין לומר דבר שבקדשה על-ידי

שְׁסֻמוּכִין אֶל הַתְּכֵלִית שֶׁהוּא כְּלוּ קְדוּשׁ כַּנִּל, וְהוּא
נֶאֱמַר דִּיקָא עַל-יַדֵּי הַשְּׁלִיחַ צְבוּר, כַּנִּל.

וְזֶה בְּחִינַת 'יִבְק' – י'חוד ב'רְכָה ק'דְשָׁה (זֶהר פִּנְחָס
רטז:), שְׁקְדְשָׁה וּבְרָכָה הֵם עַל-יַדֵּי הַיְחוד, עַל-יַדֵּי
בְּחִינַת כְּלוּ אֶחָד כַּנִּל. וְעַל-כֵּן הוּא בְּגִימְטְרִיא
'הוֹיָה אֱלֹהִים', לְהוֹרוֹת, שְׁעַל-יַדֵּי הַבְּטוּל אֶל
הַתְּכֵלִית נִתְבַטְּלִין כָּל הַיְסוּרִין וְכָל הַדִּינִים שֶׁהֵם
בְּחִינַת 'אֱלֹקִים'. וְזֶה בְּחִינַת 'הוֹיָה אֱלֹקִים',
שְׁהוֹיָה מִמַּתִּיק 'אֱלֹקִים', כִּי כְּלוּ טוֹב, כְּלוּ אֶחָד,
כְּלוּ קְדוּשׁ כַּנִּל.

וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל-יַדֵּי שְׁמֻכּוּנִין הָרְאוּת לְהַסְתַּכֵּל עַל
הַתְּכֵלִית, וְזֶה 'יִבְק', בְּחִינַת 'תֵּלַת גּוֹנִין דְּעֵינָא' –
שְׁצָרִיךְ לְכוּנָם אֶל הַתְּכֵלִית, כַּמּוּבָא בְּזֶהר הַקְּדוּשׁ
(מִשְׁפָּטִים קטז:): שְׁיְחוד בְּרָכָה קְדְשָׁה הֵם יָמִין וְשְׂמאל
וְאִמְצַע, שֶׁהֵם תֵּלַת גּוֹנִין דְּעֵינָא.

וְזֶה בְּחִינַת 'בְּקִי הַנִּל', שֶׁהוּא בְּחִינַת 'יִבְק' שֶׁהוּא
בְּחִינַת הַתְּכֵלִית כַּנִּל, כִּי יְחוד 'הוֹיָה אֱלֹקִים' הוּא
בְּחִינַת הַתְּכֵלִית, בְּחִינַת (וּכְרִיָּה יד, ט): "בִּיּוֹם הַהוּא
יְהִיָּה ה' אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד", כְּמוֹ שְׁכַתְּב רַבְּנּוּ בְּמָקוֹם
אַחַר (בְּסִימָן ד')

לקוטי הלכות

הלכות קריאת שמע - הלכה א'

רבותינו ז"ל (מנחות לד): 'טט בכתפי - שתיים, פת באפריקי - שתיים', שזה בחינת הטוב של לשון הקדש שמלבש בלשונות העמים, כמו שכתב רבנו (סימן לג), להורות, שעל ידי קריאת שמע שהוא בחינת הבטול כנ"ל, על ידי נהגלה הטוב הינו האותיות של לשון הקדש המלבש בשאר לשונות העמים, כנ"ל.

ובזה נתישב הדין שהקשו הפוסקים (שלחן ערוך, ארח חיים סימן נט, סעיף ו', בטורי זהב ובמגן אברהם שם), מה ראוי רבותינו ז"ל (ברכות ב. ועוד) לדרש "ובשכבך ובקומך" (דברים ו, ז) - שקריאת שמע של לילה זמנה כל הלילה, כל זמן שכיבה, וקריאת שמע של יום הוא רק בזמן קימה, דהינו בתחלת היום, אבל לא כל היום? כי עקר קריאת שמע שהיא בחינת בטול הוא רק בלילה, כי היא בחינת סתימו דעינין, כי אז בני אדם נחים ואינם רודפים כל-כף אחר העולם הזה, וכמו שכתב רבנו במקום אחר (בסימן נב), שעקר הבטול הוא בלילה. גם לילה הוא דינים (שער הפנונות קריאת שמע ג), שהם בחינת יסורים, שעל ידי זה באים לבחינת בטול, כמו שכתב רבנו שם. וזה בחינת (מ"ב ז, ח): "כי אשב בחשך ה' אור לי", "כי אשב בחשך" דיקא, אז "ה' אור לי", בחינת (קהלת ב, יג): "כיתרון האור מן החשך" - "מן החשך" דיקא, כי דיקא בעת שמתגבר, חס ושלום, החשך והדינים והיסורין, חס ושלום, הן בעבודת ה' הן בגשמיות, אז דיקא עקר העצה לסתם עיניו ולבטל עצמו אל התכלית שהוא כלו טוב, שעל ידי זה נתבטלין כל

על-פי התורה ויאמר בעז אל רות וכו' בסימן ס"ה, עין שם כל התורה.

כי קריאת שמע הוא בחינת הבטול אל התכלית, כמו שכתוב (דברים ו, ד): 'ה' אלהינו ה' אחד', שהוא בחינת "ביום ההוא" וכו' (זכריה יד, ט), כמו שפרש רש"י (שם בדברים). והוא בחינת כלו טוב, בחינת (דברים ד, לה): 'ה' הוא האלקים', כמו שכתוב (תהלים נו, יא): 'בה' אהלל כו' באלהים אהלל" כו'. וזהו: 'ה' אלהינו ה' אחד', שכלו אחד כלו טוב. וזה פרוש: "שמע ישראל", הינו 'השמע לאזניך כו' כמו שדרשו רבותינו ז"ל (ברכות טו), ואם כן, יצטרך לשאר באות ראשונה, על-כן התקון לזה להסתכל על התכלית, וזהו: 'ה' אלהינו כו', כנ"ל.

וזה שדרשו רבותינו ז"ל (שם יג) גם כן מפסוק זה שקריאת שמע נאמרת בכל לשון, כי "שמע" - בכל לשון שאתה שומע, כי מאחר שצריך להתבטל אל התכלית, ושם כלו אחד כלו טוב, ואין שם שום רע כלל, על-כן הרע של הלשונות נופל ונתבטל ונשארו רק הטוב המלבש באותו הלשון, כי בודאי בכל הלשונות יש שם טוב הנסתר שם, רק שהרע מכסה עליו, ועל-כן מהראוי שלא לומר דבר שבקדשה בשאר לשונות, אבל קריאת שמע שהיא בחינת בטול שהוא כלו טוב וכו' כנ"ל, ועל-כן מתר לקרותה בכל לשון, כי הרע נופל ונתבטל ונשארו רק הטוב כנ"ל. ועל-כן מרמז בקריאת שמע דיקא שיש טוב בכל הלשונות, כמו שכתוב (דברים ו, ח): "והיו לטטפת בין עיניך" ודרשו

היסורין כנ"ל.

וזה בחינת השנה שהיא בלילה דיקא, כי השנה הוא בחינת בטול, בחינת (תהלים לא, ו): "בִּידֶךָ אֶפְקִיד רוּחִי", כמובא (שער הפנונת, דרושי הלילה, דרוש ג), והיא בסתימו דעינין כנ"ל, כי עקר הבטול הוא בסתימו דעינין. ועל-כן עקר השנה בלילה, כי מחמת הדינים כנ"ל סותמין עיניהם ומבטלין עצמן אל התכלית שזה בחינת שנה כנ"ל. ועל-כן קורין מקדם קריאת-שמע-שעל-המטה, כי קריאת-שמע היא בחינת בטול כנ"ל. ועל-כן עקר קריאת-שמע בלילה, ועל-כן זמנה כל הלילה, כי אז הוא בחינת הבטול כנ"ל. אבל ביום אין זמן קריאת-שמע כי אם עד זמן קימה, דהינו קדם שנתפשט העולם לרדף אחר העולם הזה, שזה בחינת סתימו דעינין, אבל אחר-כך אין זמן קריאת-שמע כנ"ל. ועל-כן נתנו חכמינו ז"ל הזמן - כל זמן שיש עדין בני אדם בעולם שישנים עדין, דהינו עד שעה שבני מלכים עומדים ממטותיהם (ברכות ט), ועל-כן עדין לא נתעורר כל העולם והעולם נח עדין מרדיפת העולם הזה, אבל אחר שלש שעות שכבר קמו כלם - אין זמן קריאת-שמע, כנ"ל.

ועל-כן צריך להפריד בין הדבקים (ברכות טו:; שלחן ערוך ארח חיים סימן סא סעיפים טו-טז), כי אף שעקר הוא הבטול אל התכלית שהוא כלו אחד ושיהיו כל הדבורים נכללין באחד, עם כל זה, עקר השלמות לשוב מבחינת בטול ולצמצם האור לתקן המדות והכלים, כי זה עקר השלמות, כמו שאומרים (מוסף ליום כפור): 'ואביית תהלה מגושי עפר', כמו שכתב רבנו (סימן ד, אות ד). וזה בחינת חדושי תורה שנעשין אחר הבטול, כי התורה היא בחינת מדות וכלים, כמו שכתב רבנו (סימן נו, אות ג), ועל-כן צריך להמשיך האור בהדרגה ובצמצום, כדי שיוכלו

הכלים לקבלו, שלא יהיה רבוי אור גורם שבירת כלים'. ועל-כן צריך להפריד בין הדבקים, כדי לתת גבול ומדה וצמצום לכל כלי, כדי שיוכל להמשיך האור לכל אחד לפי מדתו ושעורו, ולא להוציאם מהצמצום ולדבקים יחד ולחבר ולעשות אחד מהם. כי זה בחינת רבוי אור גורם שבירת כלים'. וכן כתוב בכתבים (עין חיים שער ח' פרק א'; פרוש האר"י לספרא דצניעותא פרק א), שתחלת שבירת הכלים היה מחמת שהיו מחברין ומערבין עדין, ולא נתחלקו כראוי בבחינת קוין, עין שם.

וזה שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות טו:): 'כל המפריד בין הדבקים מצננין לו גיהנם'. כי הרשעים שהולכין אחר תאוות לבן, והולכים אחר הסטרא אחרא שנתהנה מרבוי אור, ועל-כן הם נכוין בגיהנם שנתהנה מזעתן של חיות (תגינה יג). כי "החיות רצוא ושוב" (תזקאל א, יד), כי הם מגביהים עצמם להסתכל למעלה מן הרקיע שעל ראשן, ומחמת אימה שבים, כמו שפרש רש"י שם. ועל-כן היא יורדת על ראש רשעים, והם נכונים באותה הזעה, כי הם היו הפוך מזה, כי לא שבו מתאונתם ורדפו ומלאו תאוותיהן, שזה בחינת רבוי אור, שמה התגברות הסטרא אחרא. כי כל התאוות מלבש בהם טוב שנשתלשל מהטוב העליון, רק מחמת רבוי אור שגורם שבירת כלים, שמה נתהוו הקלפות, ועל-כן הוא מלבש בתוך הקלפות. ועל-כן מי שמפריד בין הדבקים, שזה בחינת צמצום האור כראוי בתוך המדות כנ"ל - מצננין לו גיהנם, כי אינו נכוה מהגיהנם שהוא זעת החיות, כי הוא גם כן בבחינת רצוא ושוב כנ"ל, כי מצמצם האור כראוי, ואינו הורס לעלות אל ה' לפנים ממחצתו, כמו החיות שרצים ושבים מחמת פחד, שמתיראין לעלות לפנים ממחצתם, וכנ"ל.

לקוטי הלכות

הלכות ברכת הריח - הלכה ג

שְׁהִיא בְּחִינַת (שמות ח, טו): "אֶצְבַּע אֱלֹהִים", וְאִזִּי נִתְגַּלָּה הַשְּׂגַת דְּבִקּוֹת אֱלֹהוּתוֹ יִתְבַּרְךָ, בְּחִינַת (ישעיה כה, ט): "זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ" וְכוּ'; עֵינֵי שָׁם. וְעֵינֵי גַם בֵּן בְּמֵאמָר "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ" (בְּסִימָן ד): מֵעֵינֵי הַרְשִׁימוֹ שֶׁל הַבְּטוּל שְׁמַאִיר אֶל הַדְּעַת לְדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים וְכוּ', בְּחִינַת (דברים ד, לה): "אִתָּה הָרְאָתָ לְדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים" וְכוּ', עֵינֵי שָׁם, וְהִבֵּן, אִם תִּזְכָּה:

[א] וְזֶה בְּחִינַת הָרִיחַ, כִּי הָרִיחַ הוּא בְּחִינַת גְּבוּהָ מְאֹד, בְּחִינַת תַּעֲנוּג עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא בְּחִינַת רִיחַ גֵּן-עֵדֶן, שֶׁהוּא תַּעֲנוּג הַנְּשֻׁמָּה, כְּמוֹ שְׁאֲמָרוֹ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל, שֶׁהָרִיחַ הוּא דָּבָר שֶׁהַנְּשֻׁמָּה נִהְנֶה מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שְׁאֲמָרוֹ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּרִכּוֹת מג:): 'מִנֵּינִי שְׁמִבְרָכִין עַל הָרִיחַ? שְׁנֵאמַר (תהלים קנ, ו): 'כֹּל הַנְּשֻׁמָּה תִהְלֵל יְהוָה'. אִיזְהוּ דָּבָר שֶׁהַנְּשֻׁמָּה נִהְנֶה מִמֶּנּוּ וְלֹא הַגּוֹף? הַיּוֹי אֹמֵר זֶה הָרִיחַ'. כִּי עֵקֶר תַּעֲנוּג הַנְּשֻׁמָּה הוּא שֶׁשְׂשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא עוֹלָם הַנְּשֻׁמָּה. נִמְצָא, שֶׁהָרִיחַ שֶׁהוּא תַּעֲנוּג הַנְּשֻׁמָּה הוּא בְּחִינַת מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא, בְּחִינַת גֵּן-עֵדֶן שֶׁשָּׁם כָּל הָרִיחוֹת טוֹבוֹת, בְּחִינַת 'תְּלִיסַר נְהָרֵי דְאֶפְרַסְמוֹנָא דְכִיָּא' (שֶׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה נְהָרוֹת שֶׁל אֶפְרַסְמוֹן טְהוֹר וְנָקִי), שְׁזוֹכִין הַצַּדִּיקִים בְּעוֹלָם הַבָּא (תַּעֲנִית כה: ; בְּרֵאשִׁית רַבָּה סב, ב).

כִּי הָרִיחַ הַטּוֹב הוּא בְּחִינַת הַזְּרִיחָה וְהַרְשִׁימָה שֶׁל הַבְּטוּל הַנִּלְל, שְׂזָה עֵקֶר עֲנֵג עוֹלָם הַבָּא כְּנִלְל, בְּבְחִינַת (שִׁיר הַשִּׁירִים א, ג): "לְרִיחַ שְׁמִנֶיךָ טְבִים שְׁמֵן תּוֹרַק שְׁמֶךָ" וְכוּ'. 'לְרִיחַ שְׁמִנֶיךָ טְבִים' - זֶה בְּחִינַת רִיחַ נֵעַם מְתִיקוֹת עֲרֻבוֹת יְדִידוֹת דְּבִקּוֹת וּבְטוּל אֶל

עַל כָּל דָּבָר שְׁמִרִיחַ צָרִיךְ לְבָרֵךְ לְפָנָיו אֲבָל לְאַחֲרָיו אִינוֹ מְבָרֵךְ כְּלוּם (אֲרַח חַיִּים סִימָן רטז, סְעִיף א):

עַל-פִּי מָה שֶׁכָּתַב רַבְּנוּ ז"ל בְּמֵאמָר "וַיֹּאמֶר בְּעֵז אֶל רוּחַ" (סִימָן סה עֵין שָׁם) מֵעֵינֵי הַזְּרִיחָה שֶׁל הַבְּטוּל, כִּי מִי שְׂזוֹכָה לְהַסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר עַל הַתְּכַלִּית אִזִּי אֵין לוֹ שׂוֹם צַעַר וְיִסּוּרִים כָּלֵל, כִּי הַתְּכַלִּית הוּא כְּלוֹ טוֹב, כְּלוֹ אֶחָד, בְּחִינַת עוֹלָם הַבָּא, שְׂאֵז יִבְרָכוּ עַל הַכֹּל 'הַטּוֹב וְהַמְּטִיב' וְכוּ', כְּמוֹ שְׁאֲמָרוֹ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (פְּסָחִים ג). עַל פְּסוּק (זְכַרְיָה יד, ט): "בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד", 'אֶטּוֹ הָאֲדָנָא וְכוּ' אֶלָּא בְּעוֹלָם הַזֶּה וְכוּ', אֲבָל לְעֵתִיד לְבֵא יִבְרָכוּ עַל הַכֹּל הַטּוֹב וְהַמְּטִיב' וְכוּ', עֵינֵי שָׁם. אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת קְבוּעַ תָּמִיד בְּבְחִינַת הַבְּטוּל אֶל הַתְּכַלִּית, שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּלוֹ טוֹב שֶׁהוּא בְּחִינַת אֵין סוּף, כִּי יֵצֵא מִגְּדֵר אֲנוּשִׁי, וְצָרִיךְ לְהִיּוֹת בְּבְחִינַת רְצוּא וְשׁוֹב וְכוּ'. וְכִשְׁהוּא בְּבְחִינַת וְשׁוֹב, אִזִּי הַרְשִׁימוֹ שְׁנִשְׂאָר מִן הַבְּטוּל מֵאִיר אֶל הַדְּעַת זְזוּכָה לְהַשְׂגַּת הַתּוֹרָה.

וְהַשְּׂמִחָה שְׂזוֹכָה מִבְּחִינַת הַבְּטוּל שֶׁהוּא כְּלוֹ טוֹב, שְׂעַל-יְדֵי-זֶה יֵשׁ לוֹ שְׂמִחָה, וְהַשְּׂמִחָה הַזֹּאת הִיא כְּלִי לְקַבֵּל הַתּוֹרָה שְׂמִשִּׁיג עַל-יְדֵי הַרְשִׁימוֹ וְהַזְּרִיחָה שֶׁל בְּחִינַת הַבְּטוּל, אֲשֶׁרִי הַזְּזוּכָה לָזֶה! כִּי זֶה עֵקֶר הַתְּכַלִּית לְמִי שְׂזוֹכָה לָזֶה בְּשִׁלְמוֹת. וְזֶה עֵקֶר תַּעֲנוּג עוֹלָם הַבָּא בְּחִינַת (תַּעֲנִית לא:): 'עֵתִיד הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְעַשׂוֹת מְחוּל לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבֵא, וְכָל אֶחָד מִרְאָה בְּאֶצְבָּעוֹ זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ' וְכוּ'. 'מְחוּל' - זֶה הַשְּׂמִחָה וְכוּ'. 'מִרְאָה בְּאֶצְבָּעוֹ' - הִינּוּ הַזְּרִיחָה וְהַרְשִׁימוֹ שֶׁל הַבְּטוּל שְׂעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה הַתּוֹרָה

האין סוף ברוך הוא, בבחינת רצוא ושוב, שמרגישים ערבות מתיקות הדבקות על-ידי הזריחה והרשימו, בבחינת ריח הטוב. 'פי לית מחשבה תפיסא ביה כלל' (אין מחשבה תופסת ומשיגה בו כלל), וכמוכא בזהר הקדוש בענין התשעה היכלין: לא מתדבקין, ולא מתידעין, ולית מאן דקימא בהו וכו', רק כמאן דארח ריחא (התשעה היכלות שאי אפשר להדבק בהם ולדעת אותם, ואין מי שישגי אותם רק כמו מי שמריח ריח).

וזה בחינת: 'לריח שמניף טבים שמן תורק שמך' - 'שמן תורק' דיקא, זה בחינת הרשימו של בחינת הבטול, שהיא בבחינת 'שמן תורק', כמו שמוריקין השמן הטוב מהכלי, ולא נשאר רק הרשימו של השמן, כמו כן הוא בחינת הרשימו של הבטול הנ"ל, כי אור התכלית בעצמו אי אפשר להשיג כנ"ל, רק שנשארו הרשימו שהוא בחינת 'שמן תורק' שלא נשארו רק הרשימו. ועל-ידי הרשימו לבד משיגין ריח השמן הטוב בחינת 'לריח שמניף טבים', דהינו ריח נעם מתיקות דבקות אלהותו יתברך כנ"ל.

וזה בחינת (שיר השירים ח, יד): "ברח דודי ודמה לך לצבי וכו', על הרי בשמים". 'ברח דודי' זה בחינת תכלית ההשגה, בחינת בטול הנ"ל אל האור האין סוף שאי אפשר להשיגו כלל, שעל זה נאמר: 'ברח דודי', כי אי אפשר להשיגו, בגין דלית מחשבה תפיסה ביה כלל, וכמוכא בזהר הקדוש (האזינו רפח): על פסוק (במדבר כד, יא): "ברח לך אל מקומך" וכו', עין שם. וזהו: 'ודמה לך לצבי'. פי הצבי מחזיר פניו כשבורח, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (זהר שמות יד). זה רמז על בחינת הרשימו הנ"ל של הבטול, שאף-על-פי שבחינת הבטול אי אפשר להשיג, כי בשעה שהאדם נתבטל אפלו הוא עצמו אינו יודע, כמבאר במקום אחר (ליקוטי מוהר"ן סימן ד אות ט), עין שם, אף-על-פי-כן השם-יתברך ברחמיו מגלה אלהותו

וטובו יתברך על-ידי הרשימו שנשארו מהבטול, בבחינת: 'ברח דודי ודמה לך לצבי', דהינו החזרת הפנים קצת, בחינת הרשימו שנשארו מהבטול שהוא בחינת 'ברח דודי' כי אי אפשר להשיגו כלל, כי אם ברצוא ושוב כנ"ל. וזהו: 'על הרי בשמים', כי זה בחינת ריח הטוב כמאן דארח ריחא וכו' כנ"ל, בחינת: 'לריח שמניף טבים שמן תורק שמך', 'שמן תורק' דיקא כנ"ל.

וזה עקר התכלית של עבודת האדם בעולם הזה - לזכות לבחינת הבטול בבחינת רצוא ושוב, שיזכה לדעת מהשם-יתברך על-ידי הרשימו של הבטול כנ"ל, שזה עקר תענוג עולם הבא כנ"ל בבחינת: 'עתיד הקדוש-ברוך-הוא לעשות מחול לצדיקים וכו' כנ"ל:

[ב] ועל-כן על כל הדברים צריכין לברך תחלה וסוף, כי ברכה ראשונה היא בשביל להרים הדבר שאוכל ושותה לשרשו, כי בברכה ראשונה מגלין שהשם-יתברך ברא את הדבר הזה, כמו שמברכין: 'בורא פרי העץ' או 'בורא פרי האדמה' וכו', ובזה מגביהין ומרימין הניצוצות והחיות שיש בזה הדבר לשרשו, על-ידי שמגלין שהשם-יתברך בראו. ואזי נתברר הטוב שיש באותו הדבר, פי הרע שהיה נאחז בו מתחלה, נופל ונתבטל על-ידי שמגלין שהשם-יתברך ברא אותו הדבר, ואזי נתרום ונתגלה הטוב. ואזי ראוי הדבר לאכילת אדם. ואחר-כך כשאדם אוכל אותו הדבר, אזי צריך לברך ברכה אחרונה, והברכה אחרונה היא שמברכין להשם-יתברך על שהוא זן ומפרנס אותנו בטוב, כי בברכה ראשונה מברכין להשם-יתברך על שברא אותו הדבר, ובברכה אחרונה מברכין אותו יתברך, על שהזמין אותו הדבר לנו, וזן ומפרנס אותנו בחסדו ובטובו. כמו שאנו אומרים בברכת המזון: הזן את העולם כלו בטובו

אחר (סימן ה' תנינא; שיחות הר"ן סימן כד), וזה בחינת הארת הרצון שזוכין בשעת אכילה (כמו שכתב רבנו ז"ל במקום אחר בליקוטי תנינא סימן ז).

וזה בחינת ברפת המזון וברכה אחרונה של אחר האכילה, שעל-ידי-זה שמברכין להשם-יתברך על שזן ומפרנס אותנו בטובו, על-ידי-זה נמשך עקר השביעה, כי עקר השביעה נמשך על-ידי ברפת המזון וברכה אחרונה שעל-ידי-זה נמשך ברכה ושביעה, כמוכא, הינו שביעת הנפש הנ"ל - שהוא בחינת הבטול כנ"ל, בחינת ויהשביע בצחצחות נפשך כנ"ל. וזה בחינת ברפת הטוב והמטיב שמברכין בברפת המזון, זה בחינת עולם הבא שאז יהיה פלו הטוב והמטיב כנ"ל. נמצא, שעל-ידי ברכה אחרונה שאחר האכילה, על-ידי-זה זוכין להנות מזיו השכינה, שהיא בחינת פלו הטוב והמטיב, בחינת עולם הבא, בחינת ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו, כנ"ל.

וזה בחינת "אין טוב לאדם כי אם לאכל ולשתות ולשמח ולראות טוב" (קהלת ח, טו), דהינו כשזוכין לבחינת הבטול אל התכלית הטוב על-ידי אכילה ושתיה, בבחינת (תהלים לד, ט): "טעמו וראו כי טוב ה'", ואז זוכין לשמחה כנ"ל, שהוא פלי לקבלת התורה כנ"ל, וזה בחינת: 'לאכל ולשתות ולשמח ולראות טוב, כנ"ל.

וזה בחינת אכילת מן, בחינת (מכילתא בשלח) "לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן", כי אכילת מן היא בחינת אכילה הנ"ל, בחינת (שמות טז, לא טו): "ויקראו בית ישראל את שמו מן כי לא ידעו מה הוא", בחינת (דברים לד, ו): "ולא ידע איש" וכו' שהוא בחינת בטול הנ"ל, שאז כשנתבטל, אפלו הוא עצמו לא ידע, כמו שכתב רבנו במאמר "אנכי" (סימן ד) וכו'. וכשזוכין לאכילה כזו - זוכין על-ידי-זה לקבל את התורה על-ידי הרשימו של הבטול

וכו'. וכן בברכה אחרונה של פרות, שמברכין על שפרא די מחסורנו להחיות נפשנו, כמו שמברכין: בורא נפשות רבות וחסרונם על כל מה שפראת להחיות בהם נפש כל חי וכו'.

ועקר שביעת האדם, דהינו שביעת הנפש, בחינת (משלי יג, כה): "צדיק אכל לשבע נפשו", הוא רק בחינה הנ"ל, דהינו בחינת הבטול הנ"ל. כי על-ידי מה שהאדם אוכל ושותה בקדשה ובטהרה כראוי, על-ידי-זה נתוסף הארה בנפשו, על-ידי הניצוצות והנפשות של המאכל שעולים ונכללים בנפשו, ואזי על-ידי תוספת הארה שמקבל נפשו על-ידי הטוב של הדבר שאוכל שנתברר ונתרומם על-ידי הברכה ראשונה כנ"ל, ואזי על-ידי-זה מאיר נפשו ביותר וזוכה לבוא לבחינת בטול הנ"ל בבחינת רצוא ושוב כנ"ל. וזה עקר שביעת איש הישראלי בבחינת: 'צדיק אכל לשבע נפשו', שביעת הנפש זה בחינת הזריחה והרשימו של הבטול הנ"ל בבחינת (ישעיה נח, יא): "והשביע בצחצחות נפשך", כי הזריחה של הבטול היא בחינת אורות הצחצחות, וכמוכן כל זה בדברי רבנו ז"ל במקומות אחרים (סימן כד), עיין שם.

וזה בחינת (שמות כד, יא): "ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו", שעל-ידי אכילה ושתיה זוכין לחזות בנעם ה' - מי שזוכה לאכל כראוי. וזה בחינת (שם יח, יב): "לאכל לחם עם חתן משה לפני האלהים". ואמרו רבותינו ז"ל (ברכות סד): 'כל הנהנה מסעדה שתלמידי חכמים מסבין בה כאלו נהנה מזיו השכינה', שזהו בחינת עולם הבא, שצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה (שם יז), כי על-ידי אכילה בקדשה זוכין לבחינת בטול הנ"ל, שהוא בחינת תענוג עולם הבא בבחינת צדיק אכל לשבע נפשו, בחינת "והשביע בצחצחות נפשך" כנ"ל, וכמוכא במקום

ועל-ידי השמחה וכו' פנ"ל. וזהו בחינת: 'לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן', כי על-ידי אכילה הנ"ל בחינת אכילת מן, דהינו שזוכין לבחינת בטול אל האין סוף על-ידי האכילה פנ"ל, על-ידי-זה זוכין לקבלת התורה, פנ"ל:

[ג] נמצא, שעקר ברכה אחרונה שמברכין לאחר אכילה ושתיה היא בשביל לזכות לבחינת 'כלו הטוב והמטיב', בחינת זריחה ורשימה של הבטול אל האין סוף וכו' פנ"ל, ובחינה זו היא בחינת ריח שהיא חיות הנשמה פנ"ל. וזה בחינת מה שהיו נוהגין להביא את המגמר של בשמים לאחר הסעדה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות מב:): 'והוא מברך על המגמר אלא שאין מביאין את המגמר אלא לאחר הסעדה', כי לאחר הסעדה שאז מברכין ברכת המזון כדי לזכות לבחינת בטול הנ"ל, בחינת: 'ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו' וכו' פנ"ל, בחינת 'הטוב והמטיב', שמברכין בברכת המזון שהוא בחינת עולם הבא וכו' פנ"ל, על-כן מביאין אז מגמר של בשמים להריח בהם, כי הריח טוב הוא בחינת הרשימו והזריחה של בחינת הבטול כמאן דארח ריחא, בחינת: 'לריח שמניף טבים' וכו' פנ"ל:

[ד] וזה בחינת מה שמברכין על הריח במוצאי שבת, כי שבת היא מעין עולם הבא, ואז מתענגין על ה' ומתדבקין בה' בתכלית הדבקות והבטול אליו יתברך, מי שזוכה לקדשת שבת כראוי, כי שבת היא מעין עולם הבא כלו טוב וכו' פנ"ל. ועל-כן מצוה גדולה לאכל בשבת, כמו שכתוב (שמות טז, כה): "אכלוהו היום כי שבת היום לה'", כי אכילת שבת-קדש היא כלה אלהות, כמו שכתב רבנו ז"ל במקום אחר (פסימן נו ובסימן רעז), כי שבת שהוא מעין עולם הבא, אז זוכין על-ידי האכילה לחזות בנעם ה', בחינת: 'ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו' וכו', פנ"ל.

ועל-כן כשיוצא השבת ונסתלקה הנשמה היתרה של שבת - זה בחינת ששכין מן הבטול מבחינת עולם הבא, ואזי לא נשאר רק הרשימו, אזי מחיין עצמן על-ידי הריח טוב, שהוא בחינת רשימה וזריחה מבחינת הבטול, כמאן דארח ריחא וכו' פנ"ל. כי אחר ששכין מבחינת הבטול - מחיין עצמן רק על-ידי הארת הרשימו, כמבאר במאמר הנ"ל, וזהו בחינת ריח פנ"ל. ועל-כן מברכין על הריח במוצאי שבת, פנ"ל:

[ה] ועל-כן אין מברכין ברכה אחרונה על הריח, כי עקר הברכה אחרונה בשביל להמשיך חיות הנשמה, דהינו לזכות לבחינת הבטול הנ"ל, בחינת 'כלו הטוב והמטיב' וכו' על-ידי האכילה פנ"ל, בחינת "צדיק אכל לשבע נפשו" וכו' פנ"ל, וכל זה הוא בחינת ריח, שהוא חיות הנשמה וכו' פנ"ל. על-כן על הריח בודאי אין צריכין לברך ברכה אחרונה, כי הריח בעצמו הוא בחינת חיות הנשמה פנ"ל, כי הריח הוא בחינת זריחה ורשימה של בחינת הבטול פנ"ל, שזהו בחינת מעין עולם הבא. ועל-כן הריח הוא דבר שהנשמה נהנה ממנו פנ"ל, ועל-כן אין צריכין לברך עליו ברכה אחרונה בשביל להמשיך שביעת הנפש חיות הנשמה פנ"ל, כי הריח בעצמו הוא בחינה זו וכו', פנ"ל.

כי ברכה ראשונה בהכרח לברך גם על הריח, כי גם הריח צריכין להרים ולברר בתחלה, כי כל דבר שהוא בעולם הזה יש בו תערובות טוב ורע, ובהכרח לבררו על-ידי ברכה ראשונה, לגלות שהשם יתברך ברא אותו הדבר שמריח, כדי לבטל ולהכניע הרע שנגאחז בו, כי בעולם הזה הם נאחזין בכל דבר, וזהו בחינת (ברכות נא:): 'אין מברכין על בשמים של עובדי כוכבים' וכו'. אבל תכף כשמברכין על הריח ברכה ראשונה, ומגביהין ומבררין אותו לשרשו - שוב אין צריכין לברך

עקר בחינת ארץ-ישראל היא בבחינת ריח הטוב, בחינת ארץ המוריה כנ"ל. ועל-כן צריכין להזכיר בברכת המזון ארץ-ישראל, כדי להכליל בבחינת ריח הטוב של ארץ-ישראל, ששם זוכין לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו, שזהו בחינת חיות הנשמה, שזוכין על-ידי ברכת המזון וכו', כנ"ל:

[ז] ועל-כן קטרת מכפר (יומא מד.), כי שם בבחינת הבטול - כלו טוב, כלו אחד, ושם נתבטל הרע לגמרי. ועל-כן על-ידי ריח הקטרת - יכול הכהן הגדול לכנס לפני ולפנים ביום הכפורים אל נקדת האבן שתיה, להתבטל שם בתכלית הדבקות, בתכלית הבטול, "לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו", ושם כלו טוב ונתבטל הרע לגמרי, ועל-כן על-ידי-זה מכפר כל עוונות ישראל. ועל-כן מקטירין קטרת בכל יום בעת הדלקת הנרות, כמו שכתוב (שמות ל, ח): "ובהעלת אהרן את הנרת יקטירנה" וכו'. הדלקת הנרות בבית-המקדש רמז על התנוצצות הרשימה והזריחה של בחינת הבטול כנ"ל. ואז הוא זמן הקטרת הקטרת, כי ריח הקטרת הוא בחינת רשימו של הבטול, כנ"ל.

וזה בחינת שמן המשחה שבו נמשחו כל כלי הבית-המקדש (שמות מ, ט), ועל-ידי-זה נכנסו כלם ונתקדשו כלם בקדשת כלי שרת. כי כל הקדשות נמשכין מהשם-יתברך, שהוא שרש כל הקדשות, כמו שכתוב (ויקרא יט, ב): "קדשים תהיו כי קדוש אני", וכל מה שנתבטלין אליו יתברך ביותר - נמשך הקדשה ביותר. ועל-כן על-ידי שמן המשחה בחינת ריח הטוב בחינת: "לריח שמניך טבים" וכו' כנ"ל, על-ידי-זה נכללו ונתבטלו כלם אל האור אין סוף שהוא שרש כל הקדשות, ועל-כן על-ידי-זה נמשך עליהם קדשה ונתקדשו בקדשת המקדש וכלי שרת:

ברכה אחרונה, שהיא בשביל להמשיך חיות ושביעת הנפש וכו', שהוא לחזות בנעם ה', על-ידי כל ההנאות שנהנה בהעולם הזה, שצריכין לזכות שיהיה כל ההנאות בשבילו יתברך, בבחינת (תהלים לו, ד): "והתענג על ה'", בחינת: "טעמו וראו כי טוב ה'" - לזכות לחזות בנעם ה' על-ידי כל התענוגים שבעולם, ועל-כן צריכין לברך ברכה אחרונה, שעל-ידי-זה נמשך שביעת הנפש, דהיינו חיות הנשמה כנ"ל. אבל על הריח אין צריכין ברכה אחרונה, כי הריח בעצמו הוא בחינת חיות הנשמה, בחינת הארה והתנוצצות וזריחה מערכות נעימות הבטול אל האין סוף יתברך, כמאן דארח ריחא וכו', כנ"ל:

[ו] וזה בחינת מה שמזכירין ברכת הארץ בברכת המזון, כמו שאמרים: "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטובה" וכו' (דברים ח, ט), כי ארץ-ישראל שם עקר הדבקות בהשם-יתברך, ועל-כן דרך שם עולין כל התפלות שהם עקר הדבקות והבטול, כי עקר הדבקות הוא תפלה, כמוכן גם במאמר הנ"ל. ועל-כן אמרו רבותינו ז"ל (כתובות קי): 'כל הדר בארץ-ישראל דומה כמי שיש לו אלוך' וכו', כי שם שער השמים (בראשית כח, יז), ושם יכולין להתדבק בה'. ועל-כן נקרא ארץ-ישראל ארץ המוריה (שם כב, ב) על שם ריח הקטרת, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה נה, ז), כי ארץ-ישראל הוא בבחינת ריח כנ"ל שהוא בחינת הזריחה והרשימה של הבטול והדבקות שזוכין לזה בארץ-ישראל כנ"ל, בבחינת (עין מכילתא בא פרשה יד): 'אין השכינה שורה אלא בארץ-ישראל'. ועל-כן תחלת גבול ארץ-ישראל שהתחילו ישראל לזכות בו בתחלה בימי יהושע הוא עיר יריחו, שנקראת יריחו על שם ריח הטוב על שהיה גדל שם אפרסמון, כפי שפרש רש"י (יחזקאל כז, יז), כי

[ח] וְזֶה בְּחִינַת מְשִׁיחַ – שְׂאֵז יִכִּירוּ וַיִּדְעוּ כָּל יוֹשְׁבֵי תַבַּל בְּגִדְלָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי מְשִׁיחַ יִפְקַח עֵינָי כָּל־לֵדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב (חֲבֻקָּק ב, יד): "כִּי תִמְלֵא הָאָרֶץ דְּעָה לְדַעַת אֶת ה'" וכו'. ועל-כֵּן נִקְרָא מְשִׁיחַ עַל שֵׁם שְׁמֹן הַמְּשֻׁחָה שֶׁהוּא בְּחִינַת "לְרִיחַ שְׁמֵנֶיךָ טְבִיבִים", כִּי עַל-יְדֵי בְּחִינַת הָרִיחַ, בְּחִינַת שְׁמֹן הַמְּשֻׁחָה – עַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ חִיּוֹת הַנְּשֻׁמָּה. כִּי הָרִיחַ הוּא בְּחִינַת הַרְשִׁימוֹ שֶׁל הַבְּטוּל, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה, הֵינּוּ עַל-יְדֵי הַרְשִׁימָה וְהַזְרִיחָה שֶׁל הַבְּטוּל, עֵקֶר הָאֶרֶת הַדַּעַת לְדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים, בְּחִינַת (דְּבָרִים ד, לה): "אֵתָהּ הָרֵאתָ לְדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים" וכו', כְּמוֹכָא בַּמָּאָמֵר "אֲנֹכִי" (סִימָן ד, עֵין שָׁם. אֲשֶׁרֵי הַזִּכָּה לְזֶה בְּשִׁלְמוֹת בְּאַמַּת. כִּי מְשִׁיחַ הוּא בְּחִינַת חֹטֵם, בְּחִינַת (אֵיכָה ד, כ): "רִיחַ אֲפִינוּ מְשִׁיחַ ה'", בְּחִינַת (יִשְׁעִיָּה יא, ג): "וְהָרִיחוּ בִירְאֵת ה'", כְּמוֹכָא בְּדִבְרֵי רַבְּנּוּ בְּמָקוֹם אַחֵר (סִימָן ב וְעוֹד). כִּי הַתְּגַלּוֹת אֱלֹהוֹת שְׁיִהְיֶה עַל-יְדֵי מְשִׁיחַ – זֶה בְּחִינַת רִיחַ, שֶׁהוּא בְּחִינַת זְרִיחָה וְרִשְׁמִימָה שֶׁל הַבְּטוּל כְּנ"ל, שְׁעֵקֶר יְדִיעַת וְהַשְׁגַּת אֱלֹהוֹת הוּא עַל-יְדֵי-זֶה, בְּחִינַת 'לְרִיחַ שְׁמֵנֶיךָ טְבִיבִים' וכו' כְּנ"ל, שְׁזֶה נִזְכָּה בְּשִׁלְמוֹת עַל-יְדֵי מְשִׁיחַ שְׁיִבּוֹא בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. וְעַל-כֵּן נִקְרָא מְשִׁיחַ עַל שֵׁם הָרִיחַ הַטּוֹב שֶׁל שְׁמֹן הַמְּשֻׁחָה, וְכֵן כְּנ"ל:

[ט] וְזֶה בְּחִינַת הַשְּׁתַּטְחוֹת עַל קְבְרֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמֵתִיִּים, כִּי מְקוֹם קְבוּרַת הַצַּדִּיק הָאֲמֵת הוּא בְּחִינַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, בְּבְחִינַת (תְּהִלִּים לו, כט): "צַדִּיקִים יִרְשׁוּ אֶרֶץ", כִּי דוּעַ (לְקוּטֵי תַנְיָנָא סִימָן קט). כִּי הַצַּדִּיק הָאֲמֵת הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב רַבְּנּוּ ז'ל

בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת (בְּסִימָן ב וְעוֹד), וּבְמִלְשָׁה נְאֻמָּר (דְּבָרִים לה, ו): "וְלֹא יִדַּע אִישׁ אֶת קְבוּרָתוֹ", וְאֶפְלוּ הוּא עֲצָמוֹ לֹא יִדַּע (סוּטָה יד.). וְזֶה בְּחִינַת תְּכֵלִית הַבְּטוּל אֶל הָאֵין סוּף שְׁזִכָּה מֹשֶׁה וְכו'. וְכֵמוֹ כֵּן זִכָּה כָּל צַדִּיק הָאֲמֵת לְפִי בְּחִינַתוֹ לְבְּחִינַת בְּטוּל אֶל הָאֵין סוּף בְּשַׁעַת הַסְּתַלְקוּתוֹ. וְכִשְׁבָּאֵין עַל קְבָרוֹ וּמִשְׁתַּטְחִין עָלָיו – אֲזִי נִכְלָלִין בּוֹ, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִכְלָלִין עִם נַפְשׁ הַצַּדִּיק בְּהָאוֹר הָאֵין סוּף בְּבְחִינַת עוֹלָם הַבָּא, בְּחִינַת כְּלוֹ טוֹב, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְבַּטַּל כָּל הָרַע וְנִתְכַּפְּרִין כָּל הָעוֹנוֹת, כְּנ"ל.

וְעַל-כֵּן עַל-יְדֵי-זֶה יְכוּלִין לְזַכּוֹת לְהַשְׁגוֹת גְּדוּלוֹת מִי שְׁזִכָּה לְהַתְּדַבְּקוֹת רוּחָא בְּרוּחָא וְכו', כְּמוֹכָא בְּשַׁעַר הַיְחוּדִים (פָּרָק ד). כִּי עַל-יְדֵי הַרְשִׁימוֹ שְׁנִשְׁאָר מִבְּחִינַת הַבְּטוּל שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשְּׁתַּטְחוֹת כְּנ"ל, עַל-יְדֵי-זֶה זֹכִינַן לְהַשְׁגַּת הַתּוֹרָה, כִּי הַרְשִׁימוֹ מְאִיר אֶל הַדַּעַת וְכו' כְּנ"ל בַּמָּאָמֵר הַנ"ל, עֵין שָׁם. וְאֶפְלוּ מִי שְׁאִינוֹ בָּר הַכִּי וְאִינוֹ יוֹדֵעַ לְאֲדַבְּקָא רוּחָא בְּרוּחָא וְכו', אֶף-עַל-פִּי-כֵן נַעֲשֶׂה כָּל זֶה מִמִּילָא, עַל-יְדֵי שְׁבָא עַל קְבְרֵי הַצַּדִּיקִי אֲמֵת, וְנִכְלָל בְּהֵם בְּאַמַּת וּבְלָב שְׁלֵם עַל-יְדֵי רַבּוּי הַתְּפִלוֹת וְתַחֲנוּנוֹת וּבְקִשּׁוֹת שְׁמַרְבִּין לְהַתְּפַלֵּל עַל קְבְרֵיהֶם, וּלְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ שָׁם, כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי אֲשֶׁר יוֹדֵעַ אֶת נִגְעֵי לְבָבוֹ בְּאַמַּת, וּמִבְּקָשׁ וּמִשְׁתּוֹקֵק וּמִתְגַּעְגַּע לְשׁוּב לְהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ בְּאַמַּת וְלִהְיוֹת כְּרַצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ וְכַרְצוֹן הַצַּדִּיקִים הָאֲמֵתִיִּים, עַל-יְדֵי-זֶה הוּא נִכְלָל בְּהֵם, וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא נִכְלָל בְּאֵין סוּף וְכֵן כְּנ"ל, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נִתְבַּטַּל כָּל הָרַע וְזֹכִינַן לְכָל טוֹב וְכֵן כְּנ"ל, אֲמֵן:

לקוטי הלכות

הלכות תפלת ערבית - הלכה ד'

ובו יתבאר ענין ראש השנה, ועשרת ימי תשובה, ויום הכפורים, וסכות, וארבעה מינים. והושענא רבא, ושמיני עצרת ושמיחת תורה:

על-פי התורה "ויאמר בעז אל רות" בלקוטי א בסימן סה, עין שם כל התורה מראשה לסופה:

[א] וזה בחינת תפלת ערבית שתקן יעקב אבינו, עליו השלום, שהוא הבחיר שבאבות (בראשית רבה עו, א). והיא התפלה הקודמת של כל השלש תפלות שביום, כי היום הולך אחר הלילה, ובתחלה הוא לילה ואחר-כך היום, כמבאר בדברי רבותינו ז"ל (חלין פג). נמצא, שתפלת ערבית היא הראשונה מהשלש תפלות. כי עקר שלמות התפלה הוא דיקא על-ידי הבטול - שנגללין בבחינת כלו אחד כלו טוב, שעל-ידי-זה זוכין לעשות אחד מפל התפלה. וכשעומד בסוף התפלה יהיה זוכר עדין תבה הראשונה של התפלה וכו' - כמבאר בהתורה הנ"ל.

כי כשאדם עומד להתפלל, אזי הוא הולך בשדה העליון ומלקט ציצים ופרחים ושושנים ועשבים נאים ויפים וכו'. ותכף כשמוציא אות ראשונה וכו' מפל שפן כשגומר תבה אחת, אזי התבה תופסת את הנפש שממנה יוצא הדבור, ומחבק ואוחז את הנפש באהבה עצומה, ואינו מניח את הנפש לילך להלן יותר וכו'. אבל אין זה שלמות התפלה, כי צריכין לגמר כל התפלה ולומר אחר-כך עוד שירות ותשבחות ותחנונות ובקשות וכו'.

על-כן עקר שלמות התפלה הוא רק כשזוכין לעשות אחד מפל התפלה. דהינו שאפלו כשילך מזה הדבור וידבר דבורים אחרים, אף-על-פי-כן לא ישכח הדבור הראשון לעולם. ואפלו כשיעמד בסוף התפלה - יהיה זוכר עדין אפלו הדבור הראשון של התפלה, עד אשר אפלו בתבה האחרונה של התפלה - יהיה עומד עדין בתבה הראשונה של התפלה כי כלו אחד וכו'; עין שם, וזה אין זוכין כי אם על-ידי שזוכין להסתכל על התכלית, שהוא כלו אחד כלו טוב וכו' עין שם.

ולתכלית על התכלית אי אפשר כי אם על-ידי בטול, על-ידי סתימת עינים לגמרי, דהינו שישתם עיניו מחיזו דהאי עלמא לגמרי, עד שיבוא לתכלית הבטול. ואז יהיה נכלל בהתכלית שהוא כלו אחד כלו טוב. ועל-ידי-זה יזכה לעשות אחד מפל התפלה שזה עקר שלמות התפלה כנ"ל; עין שם כל זה היטב.

ומבאר שם, שזה בחינת מה שמטבע בטבע האדם, שפשיש לו יסורים גדולים, חס ושלום - הוא סותם ועוצם עיניו בחזקה מאד - כי שם, כשסתכלין על התכלית - רואין שם שאין שום יסורים ורעות בעולם כלל, כי הכל לטובה. כי תכלית היסורין הוא טובה גדולה מאד, אבל אי אפשר להסתכל על התכלית כי אם בסתימו דעיניו וכו' (בעצימת העינים*), כי כשרוצין לראות דבר הרחוק מעיניו - צריף לצמצם את הראות וכו'. כמו כן כשרוצין להסתכל על התכלית שהוא רחוק מאד מעיני האדם -

צריכין לסתם עיניו לגמרי ולדחקם באצבע, דהינו שצריכין לסתם עיניו מחיזו דהאי עלמא לגמרי. ואז דיקא יכולים להסתפל על התכלית, שהוא כלו אחד, כלו טוב, ושם נתבטלין היסורים לגמרי, כנ"ל.

ועל-כן מטבע בטבע האדם לסתם עיניו בחזקה בשעת היסורים הקשים כדי לברח מהיסורים, כי על-ידי סתימת עיניו בשעת היסורים - על-ידי-זה הוא נכלל בהתכלית, ששם נתבטלין כל היסורין כנ"ל. אבל אי אפשר שישאר שם, כי יתבטל במציאות ובהכרח שיהיה הבטול בבחינת רצוא ושוב. ואזי כשחוזר מהבטול אזי חוזרים ומתגברים היסורים ביותר חס ושלום וכו'. אבל אחר-כך מקררין היסורים על-ידי התורה שממשיך מבחינת הבטול, כי על-ידי הבטול נכלל בבחינת כלו אחד כלו טוב, ושם רואין שכל היסורין הם טובות גדולות. ועל-ידי-זה נמשך עליו שמחה. ואזי כשחוזר מהבטול, ונשאר רשימה מהבטול, אזי נעשה מהשמחה כלי לקבלת התורה. וזוכה להשגת התורה על-ידי אור הזריחה וההתנוצצות של הרשימה מהבטול, שמאיר ומזריח לתוך המחין שנעשו כלים לקבלת התורה על-ידי השמחה וכו', עין שם כל זה היטב.

ומבאר שם, שכל זה נעשה על-ידי בעל השדה שעוסק בתקון השדה העליונה - שגדלים שם כל הנשמות, שהוא עוסק להביא את הכל אל התכלית, שיהיו נכללין ונתבטלים ברצוא ושוב, בבחינת 'כלו אחד כלו טוב', שעל-ידי-זה זוכין לעשות אחד מכל התפלה, שזה עקר שלמות התפלה כנ"ל, עין שם כל זה הדק היטב:

[ב] וזה בחינת תפלת ערבית. כי בלילה מתחילין הדינים להתגבר וכדין כל הגרדיני נמוסין נפקין וכו' (כל בעלי הדינים יוצאים*), כמבאר בזהר הקדוש

(פקודי רלב), וצריכין לברח מהם ולבטלם. על-כן צריכים אז לסתם עיניו לגמרי, כדי להיות נכלל ומתבטל בבחינת כלו אחד כלו טוב, ששם נתבטלין כל היסורים והדינים. וכשזוכין להכלל שם - על-ידי-זה עקר שלמות התפלה, כי על-ידי שנכללין בהתכלית, על-ידי-זה יכולין לעשות אחד מכל התפלה, כנ"ל.

וזה בחינת תפלת ערבית שתקן יעקב (פרכות כו:), שהיא התפלה הראשונה מכל השלש תפלות, כי אז בלילה, מגדל תקף הדינים, רחמנא לצלן, שמתעוררים אז, צריכין אז להתבטל לגמרי, דהינו לסתם עיניו ולכלל בהתכלית, שזהו בחינת חשכת לילה, בחינת שנה, שהיא בחינת בטול. ועל-ידי הבטול אל התכלית, על-ידי-זה עקר תקון התפלה, דהינו לעשות אחד מכל התפלה כנ"ל. ועל-כן תפלת ערבית היא הראשונה מהשלש תפלות שביום, כי על-ידי תפלת ערבית ממשיכין תקון התפלה כנ"ל, כי אז בלילה, מתקף הדינים, רחמנא לצלן, נכללין בהתכלית בסתימו דעינין שהוא כלו אחד כלו טוב שמשם עקר תקון התפלה כנ"ל. וזה שמוכא בכתבי האר"י ז"ל (פרי עץ חיים ערבית פרק ג), שבכל תפלת ערבית יסתם עיניו מראשה לסופה, עין שם. כי אז בשעת תפלת ערבית הוא בחינת סתימו דעינין, כדי לכלל בהתכלית כדי לבטל הדינים המתגברים אז, כנ"ל:

[ג] וזה בחינת ראש השנה. כי ראש השנה הוא יום הדין הגדול והנורא (ראש השנה טז:), ואז מתקף הדין שמתעורר, אזי צריכין לבטל עצמו לגמרי בבחינה הנ"ל, עד שיבוא לתכלית הבטול - להיות נכלל באין סוף ולהסתפל על התכלית, שעל-ידי-זה נתבטלין כל הדינים כנ"ל. וזה בחינת השנה והדורמיטא המוכא בכוננות ראש השנה (פרי עץ חיים ראש השנה פרק ג) - 'דאפיל דורמיטא על זעיר אנפין'

וכו', עיין שם, הינו בחינת בטול הנ"ל. כי שנה הוא בחינת בטול שמשלק ומבטל דעתו, ונכלל בהתכלית שהוא בחינת עלמא דאתי, שהוא בחינת אור האין סוף. ושם, כשזוכין להכלל שם, ולהסתכל על התכלית שהוא כלו טוב - על-ידי-זה נתבטלין כל הדינים והיסורין כנ"ל, שזה צריכין בראש השנה, שאז הוא יומא דדינא כנ"ל.

וזה בחינת שופר. כי כשמתבטלים שם בהתכלית מחמת תקף הדין שמתעורר אז כנ"ל - אי אפשר להיות נשאר שם, כי יתבטל במציאות. ובהכרח שיהיה הבטול בבחינת רצוא ושוב כנ"ל. וכשחוזר מהבטול, אזי רוצים הדינים להתגבר יותר וכו' כנ"ל, ואזי מקררין ומבטלין הדינים, על-ידי התורה שממשיכין מאור הזריחה של הבטול על-ידי הרשימה שנשאר מהבטול וכו' כנ"ל. ועל-ידי-זה זה מבטלין הדינים בעת שחוזרין מהבטול, כמבאר כל זה בהתורה הנ"ל.

וזה בחינת מצות שופר. כי שופר הוא בחינת קבלת התורה שנתנה בקול שופר (שמות יט, טז). וכן מזכירין קבלת התורה בראש השנה בכרפת שופרות, כמו שאומרים (מוסף לראש השנה): 'אתה נגלית בענן כבודך' וכו', כי על-ידי קול שופר מעוררין בחינת כח קבלת התורה, דהינו בחינת המשכת התורה שממשיכין מאור הזריחה וההתנוצצות של הרשימה של הבטול, ועל-ידי-זה מבטלין הדינים בעת שחוזרין מהבטול כנ"ל.

ועל-כן מבאר בספרים (זהר וברא קיד.), שעקר המתקת הדין בראש השנה הוא על-ידי מצות קול שופר, כי עקר המתקת הדינים הוא ההמתקה שממתיקים אותם על-ידי התורה שממשיכים מהרשימו הנ"ל, בעת שחוזרין מהבטול שזהו בחינת קול שופר. כי אף-על-פי שבשעת הבטול אל התכלית נתבטלין הדינים שם לגמרי, אף-על-פי-כן עדין אין הדינים

נמתקים במקומם, כי אחר-כך כשחוזרין מהבטול - חוזרים הדינים ומתגברים ביותר כנ"ל. אבל עקר ההמתקה הוא כשזוכין להמתיק הדינים במקומן ושרשן, דהינו כשחוזרין מהבטול ושם יש כח להדינים להתעורר. ואזי מתעוררים להתגבר ביותר, מחמת שרואין שרוצים לבטלם על-ידי הבטול, כדרך שני אנשים שנלחמים זה בזה, שכשאחד רואה שהשני מתגבר הוא מתגבר ביותר, כמבאר בהתורה הנ"ל. ואזי כשזוכים לבטל הדינים על-ידי התורה שממשיכין מהרשימה הנ"ל, שזהו בחינת מצות שופר כנ"ל - זהו עקר המתקת הדינים, בחינת המתקת הדינים בשרשן ומקומן. כי בבחינת הבטול שם הדינים בטלים לגמרי, ואין להם שם שום אחיזה כלל. רק עקר אחיזתם הוא בבחינת 'ושוב', בבחינת החזרה מהבטול, ששם מתחיל אחיזתם, וכשמבטלין אותם שם במקומן על-ידי התורה שממשיכין מהרשימו כנ"ל - זהו עקר בחינת המתקת הדינים, כנ"ל. ועל-כן עקר המתקת הדינים בראש השנה הוא על-ידי מצות שופר, שהוא בחינת כח קבלת התורה שנתנה בקול שופר שממשיכין בראש השנה מאור הזריחה של הרשימו של הבטול, שעל-ידי-זה עקר שלמות המתקת הדינים במקומן כנ"ל:

[ד] וזה בחינת מה שנקרא ראש השנה יום הזכרון' (ויקרא כג, כד), כי על-ידי כל הנ"ל, דהינו על-ידי הבטול, ועל-ידי התורה שממשיכין מהרשימו - שזה בחינת שופר, על-ידי-זה מתקנים את התפלה. כי על-ידי-זה ממשיכין אור האחדות לדעת כי כלו אחד. ועל-ידי-זה זוכין לעשות אחד מכל התפלה, שאפלו כשעומד בסוף התפלה יהיה זוכר עדין תבה הראשונה של התפלה וכו' שזהו בחינת 'שכחום וחרו ויסדום', כמבאר שם בסוף התורה הנ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת הַנְּסִיָּה שֶׁנַּעֲשִׂית בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה עַל-יְדֵי
הַשָּׁנָה וְהַדּוֹר מֵיטָא דְאֶפִּיל עַל זַעִיר אֲנָפִין, וְעַל-יְדֵי
הַשּׁוֹפָר שֶׁהוּא הַתְּעוֹרְרוֹת הַשָּׁנָה, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה
מְנַסְרִין וּבּוֹנִין אֶת הַמַּלְכוּת שֶׁתְּהִיָּה נְנֻסְרַת מִבְּחִינַת
אֲחֹר בְּאֲחֹר וְכו', כַּמְבָּאָר בְּכּוֹנּוֹת (פְּרִי עֵץ חַיִּים שׁוֹפָר).
הֵינּוּ בְּחִינָה הַנִּלְמָד מִבְּאֲרַת הַתּוֹרָה הַנִּלְמָד עַל פְּסוּק
(רות ב, ח): "וַיֹּאמֶר בְּעֵז אֶל רוּת הֲלֹא שָׁמַעַתְּ בְּתִי"
וְכו', שֶׁהַדְּבֹר אֵינוֹ מְנִיחַ אֶת הַנֶּפֶשׁ שֶׁתִּלְךָ מִמֶּנּוּ
וְכו'. וְזֶה נִמְשָׁךְ מִחֻמַּת שְׁעָדִין לֹא נִמְשָׁךְ אֹר
הָאֲחֻזָּה לְמַטָּה בְּשִׁלְמוֹת, וַיֵּשׁ עָדִין אֲחֻזָּה
הַקְּלָפוֹת, וּמִתְיָרָאִים שֶׁכְּשֶׁתִּלְךָ הַנֶּפֶשׁ לְהֵלֵךְ תִּשְׁכַּח
אֶת הַדְּבֹר הָרֵאשׁוֹן, כִּי יֵשׁ כַּח לְהַשְׁכֵּחַ שֶׁהִיא
מִהַחֲיָיוֹנִים לְהַתְּנַבֵּר. וְאִזִּי הַמְדוּת הַעֲלִיוֹנִים הֵם
עָדִין בְּבְחִינַת אֲחֹר בְּאֲחֹר, כַּמְבָּאָר בְּכּוֹנּוֹת (שם),
שֶׁכָּל זְמַן שֵׁיִשׁ לָהֶם אֲחֻזָּה הֵם צְרִיכִין לְהִיֹּת אֲחֹר
בְּאֲחֹר. וְאִזִּי מִחֻמַּת שֶׁהֵם דְּבוּקִים בְּכַתֵּל אֶחָד
לְשִׁנְיָהֶם בְּבְחִינַת אֲחֹר בְּאֲחֹר, אִזִּי הַדְּבֹר הַנִּמְשָׁךְ
מִשָּׁם אֵינוֹ מְנִיחַ אֶת הַנֶּפֶשׁ לִילְךָ לְהֵלֵךְ יוֹתֵר, שְׁזֶה
נִמְשָׁךְ מִחֻמַּת שֶׁגַּם לְמַעְלָה הֵם אֲחֻזִּים יַחַד,
בְּבְחִינַת כַּתֵּל אֶחָד לְשִׁנְיָהֶם, בְּבְחִינַת אֲחֹר בְּאֲחֹר,
מִחֻשׁ אֲחֻזָּה הַקְּלָפוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁכָחָה. כִּי
שֶׁרַשׁ הַדְּבֹר מִהַדְּעַת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (משלי ב, 1): "מִפִּי
דַּעַת וּתְבוּנָה". אֵךְ יִצְיָאָתוֹ לְעוֹלָם הוּא עַל-יְדֵי
הַנֶּפֶשׁ, כִּי הַנֶּפֶשׁ מוֹצִיאָהּ וּמוֹלֶדֶת כָּל הַדְּבֹרִים
שֶׁנִּמְשָׁכִין בְּשֶׁרֶשׁן מִהַדְּעַת. וְכָל זְמַן שֶׁאֵין נִמְשָׁךְ
אֹר הָאֲחֻזָּה לְמַטָּה עַל-יְדֵי הַבְּטוּל הַנִּלְמָד, אִזִּי
הַדְּעַת וְהַנֶּפֶשׁ שֶׁהֵם בְּחִינַת תְּפָאֶרֶת וּמַלְכוּת,
אֲחֻזִּים וְדְבוּקִים יַחַד. וְאִזִּי אֵין מְנִיחַ הַדְּבֹר אֶת
הַנֶּפֶשׁ שֶׁתִּלְךָ לְהֵלֵךְ יוֹתֵר, בְּבְחִינַת "וַיֹּאמֶר בְּעֵז אֶל
רוּת" וְכו', וְעַל-כֵּן צְרִיכִין נְסִיָּה.

וְזֶה נַעֲשֶׂה בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה עַל-יְדֵי הַבְּטוּל הַנִּלְמָד, וְעַל-
יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁמִּשְׁכִּיחִין מִהַרְשִׁימוֹ וְכו' שְׁזֶה בְּחִינַת
שׁוֹפָר וְכו' כַּנִּלְמָד, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה מִשְׁכִּיחִין אֹר

הָאֲחֻזָּה - לִידַע שֶׁכָּלוּ אֶחָד. שְׁעַל-יְדֵי-זֶה זּוֹכִין
לְעֲשׂוֹת אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה, שֶׁאֶפְלוּ כְּשֵׁיִעֲמַד בְּתַבָּה
הָאֲחֻזָּה שֶׁל הַתְּפִלָּה, יִהְיֶה זּוֹכֵר עָדִין תְּבָה
הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁל הַתְּפִלָּה. כִּי אֵין לְהַשְׁכֵּחַ שְׁלִיטָה
כָּלֵל. וְאִזִּי מְנִיחַ הַדְּעַת וְהַדְּבֹר אֶת הַנֶּפֶשׁ שֶׁתִּלְךָ
לְהֵלֵךְ יוֹתֵר, וְאֵינֶם נִאֲחֻזִּים וְנִדְבָקִים עוֹד בְּיַחַד,
מִחֻשׁ הַשְׁכָּחָה שֶׁהֵם הַקְּלָפוֹת. וְזֶה בְּחִינַת הַנְּסִיָּה
הַנִּלְמָד.

וְעַל-כֵּן נִקְרָא רֵאשׁ הַשָּׁנָה 'יוֹם הַזְּכָרוֹן' (ויקרא כג, כד).
כִּי אִזִּי מִשְׁכִּיחִין זְכָרוֹן, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה עוֹשִׂין אֶחָד
מִכָּל הַתְּפִלָּה, שֶׁאֶפְלוּ כְּשֵׁיִעֲמַד בְּסוֹף הַתְּפִלָּה יִהְיֶה
זּוֹכֵר עָדִין תְּבָה הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁל הַתְּפִלָּה כַּנִּלְמָד, כִּדִּי
שֶׁנוֹכַח לְדַבֵּר כָּל הַדְּבֹרִים שֶׁל הַתְּפִלָּה, וְלוֹמַר
אֲחֻזָּה עוֹד כְּמָה תְּחַנּוּת וּבְקָשׁוֹת כַּנִּלְמָד. וְזֶה אֲנוֹ
צְרִיכִין בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה וְעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה, שֶׁאֲנוֹ
צְרִיכִין לְהַרְבוֹת בְּתְפִלוֹת וּתְחַנּוּת וּבְקָשׁוֹת, עַל-כֵּן
אֲנוֹ מִתְקַנֵּין אִזִּי אֶת הַתְּפִלָּה עַל-יְדֵי בְּחִינַת הַזְּכָרוֹן
הַנִּלְמָד, שֶׁמִּשְׁכִּיחִין עַל-יְדֵי הַבְּטוּל, וְעַל-יְדֵי
הַרְשִׁימָה שֶׁנִּשְׁאַרָה כְּשֶׁחֻזְרִין מִהַבְּטוּל שֶׁמִּשָּׁם
קָבַל הַתּוֹרָה, שְׁזֶה בְּחִינַת שׁוֹפָר כַּנִּלְמָד, שְׁעַל-יְדֵי-
זֶה עוֹשִׂין אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה, שְׁזֶה עָקֵר תְּקוּנָה
הַתְּפִלָּה שֶׁאֲנוֹ עוֹסְקִין בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה לְתִקּוּנָה
בְּשִׁלְמוֹת:

[ה] וְזֶה בְּחִינַת הַתְּשׁוּבָה שֶׁמִּתְחַלֵּת בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה,
שֶׁהוּא יוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל עֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה, כִּי עָקֵר
הַתְּשׁוּבָה עַל-יְדֵי הַבְּטוּל הַנִּלְמָד. וְזֶה עָקֵר הַתְּגִלוֹת
אֱלֹהוֹת וּמַלְכוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁאֲנוֹ עוֹסְקִין לְגִלוֹת
בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, שְׁזֶה עָקֵר בְּחִינַת רֵאשׁ הַשָּׁנָה, כִּדִּי
לְגִלוֹת אֱלֹהוֹת וּמַלְכוּתוֹ בְּעוֹלָם, שֶׁיִּדְעוּ הַכָּל שֵׁיִשׁ
אֲדוֹן יַחֲדֵי שְׁלִיט וּמוֹשֵׁל בְּעוֹלָמוֹ כְּרַצּוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁאֲנוֹ
אוֹמְרִים בְּכָל הַתְּפִלוֹת: 'וּבְכֵן תֵּן פְּחָדֶךָ וְכו'
וְתִמְלוֹךְ אֶתָּה ה' לְבִדְךָ וְכו', מְלוֹךְ עַל כָּל הָעוֹלָם
כָּלוּ בְּכַבּוֹדֶךָ וְכו', וְיַדַע כָּל פְּעוּלָה כִּי אֶתָּה פְּעַלְתָּהּ

וַיְבִינְךָ כָּל יַצוּר כִּי אֶתָּה יַצַּרְתּוּ וְכוּ'. כִּי עֵקֶר הַתְּגִלוֹת מְלֻכּוֹתָ וְאַלְהוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ הוּא עַל-יְדֵי בְּחִינַת זְכוּרֹן, שְׂצָרִיכִין לְשָׁמֵר אֶת הַזְּכוּרֹן מְאֹד. וְעֵקֶר בְּחִינַת הַזְּכוּרֹן הוּא לְהַתְּגַבֵּר מְאֹד שִׁיְהִי נִשְׂאָר קָיָם בְּמַחוּ וְדַעְתּוֹ וְלָבוֹ אֹר הַזְּרִיחָה שֶׁל הַרְשִׁימוֹ מֵהַבְּטוּל הַנַּ"ל, שִׁיְהִי זֹכֵר הֵיטֵב הַתְּנוּצָצוֹת וְזִרְיַח אֹר הַקְּדוּשׁ וְהַנּוֹרָא הַזֶּה, וְלֹא יִשְׁכַּח אוֹתוֹ לְעוֹלָם.

כִּי עֵקֶר כָּל יְדִיעַת אֱלֹהוּתוֹ וְאִדְנוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ וְיִתְעַלֶּה - נִמְשָׁךְ עַל-יְדֵי אֹר הַרְשִׁימוֹ הַזֶּה. כִּי הַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ מְרוֹמָם וְנִשְׂאָ וְנִשְׁגָב וְנִעְלָה מְאֹד מִכָּל הָעוֹלָמוֹת וּמִכָּל הַמַּחְשָׁבוֹת, כִּי לִית מַחְשָׁבָה תְּפִיסָא בֵּיהַ כָּלָל, וְאִי אֶפְשָׁר לְדַעַת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ כִּי אִם עַל-יְדֵי הַבְּטוּל הַנַּ"ל, עַל-יְדֵי שִׁיבְטֵל עֲצָמוֹ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי מַחֲזִיזוֹ דְהָאֵי עֲלָמָא בְּתַכְלִית הַבְּטוּל, וְאִזּוֹכָה לְהַפְלִיל בּוֹ יִתְבָּרֵךְ. אֲבָל בְּשַׁעֲהַ שְׁנַתְּבִטֵל שֵׁם בְּאֹר הָאֵין סוּף שֶׁהוּא הַתְּכֻלִית - זֶה אֵינוֹ נִקְרָא בְּשֵׁם יְדִיעָה, כִּי שֵׁם הוּא לְמַעְלָה מֵהַדַּעַת. וְכִמוֹ שֶׁמְבָאָר בְּמָקוֹם אַחַר (בְּסִימָן ד) עַל פְּסוּק (דְּבָרִים לז, ו): "וְלֹא יָדַע אִישׁ", אֶפְלוֹ הוּא עֲצָמוֹ לֹא יָדַע וְכוּ'. וְעֵקֶר הַיְדִיעָה הוּא כְּשִׁחוּזֵר מֵהַבְּטוּל וְזוֹכָה לְהַמְשִׁיךְ תּוֹרָה מְאֹר הַתְּנוּצָצוֹת שֶׁל הַרְשִׁימוֹ מֵהַבְּטוּל זֶה עֵקֶר הַדַּעַת. וְעַל-יְדִיעָה עֵקֶר הַתְּגִלוֹת אֱלֹהוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ לְכָל בְּאֵי עוֹלָם, כִּי רַב הָעוֹלָם אֵין זֹכִינְ לְבְּחִינַת הַבְּטוּל הַנַּ"ל, וְאֵין יְדִיעַתָם כִּי אִם עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שְׁמַמְשִׁיכִין לָהֶם הַצְּדִיקִים אֲמִתִּיִם מֵהַרְשִׁימוֹ הַנַּ"ל. כִּי הַשְּׂגָת כָּל הַנְּבִיאִים וְהַחֲכָמִים, וְכָל הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁקִּבְּלָנוּ מִפִּי מֹשֶׁה רַבְּנוּ, עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, וְכָל הַתּוֹרָה שְׁמַמְשִׁיכִין הַצְּדִיקִים הָאֲמִתִּיִם שֶׁבְּכָל דּוֹר וְדוֹר, הַכֹּל נִמְשָׁךְ מִשֵּׁם מְבָחִינַת אֹר הַתְּנוּצָצוֹת שֶׁל הַרְשִׁימוֹ שֶׁל הַבְּטוּל, שְׁמַשֵּׁם נִמְשָׁכִין כָּל הַהַשְּׂגוֹת שֶׁל נְבוֹאָה וְרוּחַ הַקְּדָשׁ שֶׁל כָּל הַחֲכָמִים אֲמִתִּיִם.

כִּי עֵקֶר יְדִיעַת אֱלֹהוּתוֹ הוּא מִשֵּׁם, וְהוּא עֵקֶר הַתְּכֻלִית שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא, בְּבְּחִינַת (תְּעִינִית לֹא): 'עֵתִיד

הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְעֲשׂוֹת מַחוּל לְצְדִיקִים לְעֵתִיד לְבֹא וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מְרָאָה בְּאֶצְבָּעוֹ וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רַבְּנוּ ז"ל שֵׁם בְּהַתּוֹרָה הַנַּ"ל. וְעֵקֶר הוּא הַזְּכוּרֹן, כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב (דְּבָרִים ד, ט"ו): "רַק הַשְּׁמֵר לָךְ וְשָׁמֵר נִפְשֶׁךָ מְאֹד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ; יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לְפָנַי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּחֶרֶב" וְכוּ', כִּי מַחְמַת שְׁאוֹר הַשְּׂגָת אֱלֹהוּתוֹ גְּבַהּ וְנִשְׁגָב וְנִעְלָה מְאֹד, וְלִית מַחְשָׁבָה תְּפִיסָא בֵּיהַ כָּלָל, כִּי אִם לְמַעְלָה מֵהַמַּחְשָׁבָה, בְּבְּחִינַת תְּכֻלִית הַבְּטוּל, שֵׁם זֹכִינְ שְׂאִיר וְיִזְרִיחַ לוֹ אֹר הָאֵין סוּף כְּפִי מַה שְׁזוֹכָה, אֲשֶׁרִי לוֹ.

עַל-כֵּן בַּעַת שְׁחוּזֵר מֵהַבְּטוּל - צְרִיךְ לְשָׁמֵר אֶת הַזְּכוּרֹן מְאֹד, דְּהֵינּוּ שְׂיִקְדָּשׁ כְּלֵי מַחוּ, כְּדִי שִׁיְהִי כְּלִים רְאוּיִים לְקַבֵּל אֹר הַזְּרִיחָה שֶׁל הַרְשִׁימָה כְּדִי שְׂיִקְבֵּל תּוֹרָה מִשֵּׁם, שְׁעַל-יְדִיעָה עֵקֶר הַשְּׂגָת אֱלֹהוּתוֹ כְּנ"ל. כִּי מְגַדֵּל עֲצָם הָאוֹר - אֵינוֹ יָכוֹל לְכַנֵּס לְתוֹךְ הַכְּלִים, אִם אֵינָם רְאוּיִים לְכָךְ, וְאִזּוֹ, חֵס וְשְׁלוֹם, נִשְׁכַּח מִמֶּנּוּ אֹר הַגְּדוּל הַזֶּה. וְזֶה בְּחִינַת פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ - כִּי אֶף-עַל-פִּי שִׁבְשַׁעַת הַבְּטוּל רָאָה בְּעֵינָיו מַה שֶׁרָאָה, אֶף-עַל-פִּי-כֵן אַחֲרֶיךָ בְּקֹל יָכוֹל לְשַׁכַּח מַה שֶׁרָאָה בְּעֵינָיו בְּעֲצָמוֹ. וְעַל-כֵּן הַזְּהִיר הַפָּתוּב עַל זֶה מְאֹד לְשָׁמֵר אֶת הַזְּכוּרֹן, דְּהֵינּוּ שְׂיִקְדָּשׁ כְּלֵי מַחוּ וְדַעְתּוֹ כְּדִי שְׂיִוָּכַל לְקַבֵּל תּוֹרָה עַל-יְדֵי אֹר הַרְשִׁימוֹ, כְּדִי שְׂיִזְכֹּר הֵיטֵב אֹר הַזְּרִיחָה וְהַתְּנוּצָצוֹת שֶׁל הַבְּטוּל, שְׁעַל-יְדִיעָה עֵקֶר הַשְּׂגוֹת אֱלֹהוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ כְּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁנִּקְרָא 'יוֹם הַזְּכוּרֹן' - 'זְכוּרֹן' דִּיקָא, כִּי עֵקֶר הַתְּגִלוֹת אֱלֹהוּתוֹ שְׁמַמְשִׁיכִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה כְּנ"ל, הוּא עַל-יְדֵי בְּחִינַת זְכוּרֹן, כְּנ"ל:

[ו] וְעֵקֶר שְׁמִירַת הַזְּכוּרֹן הוּא עַל-יְדֵי שְׁלֻמוֹת הַדְּבוּר שֶׁל הַתְּפִלָּה שְׁמַמְשִׁיכִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, דְּהֵינּוּ מַה שְׁעוֹשִׂין אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה, שְׁעַל-יְדִיעָה יָכוֹלִין לְדַבֵּר הַרְבֵּה תְּפִלוֹת וְתַחֲנוּנוֹת וּבְקִשּׁוֹת, שְׁעַל-יְדִיעָה

נשמר הזכרון, בבחינת (ירמיה לא, יט): "כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד" וכו'. כי מחמת עצם נוראות גדלת האור האין סוף שמשגיגין בעת הבטול, על-פן אי אפשר לקבלו בשום כלי. ואפלו אור ההתנוצצות והזריחה של הרשימו הנשאר מהבטול, כשהוא בבחינת ושוב, גם פן אי אפשר לקבלו כי אם על-ידי כמה תקונים, שהם בחינת כמה וכמה פלים קדושים ונוראים, שעל ידם מקבלין האור, כדי שנוכל לקבל השגת אלהותו יתברך. פי צריכין כמה וכמה פלים רבים מאד, כדי לקבל על ידם אור ההתנוצצות והזריחה של הרשימו של הבטול הנ"ל.

על-פן צריכין לזה כמה וכמה אותיות ודבורים הרבה, מה שאין הפה יכול לדבר והלב לחשב, שכלם הם בחינת פלים וצמצומים לקבל על ידם אור הרשימו של הבטול הנ"ל. וזה בחינת כלליות התורה הקדושה שכלולה מכ"ב אותיות וה' אותיות מנצפ"ך כפולים - שמצטרפים ומתגלגלים בכמה וכמה צרופים, עד שנצטרפו באלו הדבורים של כלליות התורה הקדושה, שכלם הם בחינת פלים וצמצומים לקבל על ידם אור הזריחה של הרשימו הנ"ל, שמשם נמשך כל התורה, כנ"ל.

ועל-פן אין להתורה שלמות, כי אם כשיש בה כל האותיות והתבות והפרשיות, ואם חסר בהספר תורה אות אחת - הספר תורה פסולה. כי השם-יתברך שער בדעתו, שאי אפשר לקבל אור הזריחה של התגלות אלהותו יתברך הנמשך על-ידי הרשימו הנ"ל, כי אם על-ידי כל הפלים האלו דיקא כתבניתם וצלמם, שהם כל האותיות והתבות והפרשיות של התורה הקדושה. וזה בחינת כל התרי"ג מצוות וכל המצוות דרבנן. פי כלם הם בחינת פלים וצמצומים לקבל על ידם אור האין סוף הנמשך על-ידי הזריחה של הרשימו הנ"ל.

על-פן צריכין לקיים כל מצוה ומצוה כפי דיניה, בכל הפרטים והדקדוקים כפי מה שקבלו רבותינו ז"ל. פי השם-יתברך שער בדעתו שאי אפשר להמשיך התגלות אלהותו בעולם כי אם על-ידי פלים אלו דיקא הנעשים על-ידי המצוות אלו דיקא, כפי דיניהם ופרטיהם. על-פן צריכין לדבר דבורים הרבה בתורה ותפלה יום וליילה, ואל יחרש ואל ישקט ואל יתן דמי לו, כי צריכים דבורים קדושים הרבה הרבה מאד כדי לתקן על ידם פלים קדושים כדי שיזכה לקבל אור התנוצצות והזריחה הנ"ל, כדי שיזכה להפיר את הבורא יתברך שמו.

נמצא, שעל-ידי הזכרון בעצמו שאנו ממשיכין בראש השנה, דהינו על-ידי הבטול הנ"ל, ועל-ידי מצות שופר שעל-ידי זה ממשיכין בחינת המשכת התורה מהרשימו וכו' כנ"ל, שעל-ידי זה ממשיכין אור האחדות, שעל-ידי זה עושין אחד מכל התפלה, שזהו בחינת זכרון, דהינו שאפלו כשהוא עומד בסוף התבה האחרונה של התפלה - יהיה עומד עדין בתבה הראשונה. כי הוא זוכר עדין תבה הראשונה של התפלה כנ"ל, שעל-ידי זה הוא יכול לדבר דבורים הרבה וכו', כנ"ל, על-ידי זה בעצמו נשמר הזכרון. דהינו שיזכר אלהותו יתברך ולא ישכח אותו לעולם. כי כל מה שמדבר דבורים קדושים הרבה יותר - הוא ממשיך התגלות אלהותו יותר, וזוכה לזכר אותו יתברך יותר כנ"ל, וכל זה אנו מתקנים בראש השנה.

ועל פן נקרא ראש השנה יום הזכרון. כי עקר ראש השנה הוא לגלות אלקותו שנמשך על ידי אור הרשימו של הבטול כנ"ל. ועקר הוא הזכרון - שיזכה שיקשר היטב אור ההתנוצצות והזריחה הזאת במחו ולבו היטב היטב, שלא ישכח את הדברים אשר ראו עיניו. כי רב בני אדם, בפרט האנשים שהתחילו לכנס קצת בעבודת ה' יתברך,

יתברך ונתן לנו את תורתו שהיא עץ חיים למחזיקים בה וכו' ודרכיה דרכי נעם (משלי ג, יז). הינו כי על-ידי התורה זוכין להכיר אותו יתברך, על-ידי שיקים כל המצוות ויעסק בתורה כל ימיו, שאז יכול לזכות לחיים נצחיים, אף-על-פי שלא שבר את כל התאוות בשלמות.

וזה בחינת מה שאמרו רבותינו ז"ל על פסוק (בראשית א, א): בראשית ברא אלהים וכו' - בתחלה עלה במחשבה לברא את העולם במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים עמד ושתף מדת הרחמים למדת הדין (בראשית רבה יב, טו). ולכאורה הדבר תמוה, הלא זה ידוע ומבאר בכל הספרים, שעקר כל הבריאה היה מחמת רחמנותו וטובו, כדי לגלות טובו ורחמיו לעולם. ולכאורה זה סותר למאמר הנ"ל שאמרו שבתחלה עלה במחשבה לברא את העולם במדת הדין.

אך באמת הכל ניקח על-פי הנ"ל, כי השם-יתברך ברוך הוא מגדל רחמיו וטובו, שרצה להיטיב לנבראיו בתכלית הטובה שפכל הטובות, על-פן עלה במחשבה בתחלה לברא את העולם במדת הדין, הינו שיתנהג העולם על-פי מדת הדין, כדי שעל-ידי תקף הדין יבטלו העולם עצמם אצלו יתברך בתכלית הבטול. כמבאר לעיל (אותיות א-ב), שעל-ידי תקף הדינים והיסורים מבטלין עצמן לגמרי, כדי להסתכל ולכלל בהתכלית ששם נתבטלין היסורים והדינים כנ"ל, שזהו בחינת ראש השנה, כנ"ל (אות ג' וכו'). ואז היו זוכים לשלמות תכלית העליון - להשיג אותו יתברך בהשגה עצומה ונוראה מאד שזוכין על-ידי הבטול האמתי שנמשך על-ידי מדת הדין דיקא כנ"ל. ובשביל זה עלה במחשבה לברא את העולם במדת הדין. כי זה היה רחמנות עצום וגדול ביותר, כדי לזכות על-ידי-זה דיקא לבטול הנ"ל כנ"ל.

על פי רב מזדמן, שבא עליהם איזה התנוצצות מה' יתברך, ואזי בוער לבם מאד מאד לה' יתברך בכלות הנפש. אבל אחר כך עובר מדעתו אור ההתנוצצות הזאת, ואזי שוכח לגמרי כאלו לא ראה מאורות מימיו. על פן צריכין התגברות גדול להזכיר את עצמו תמיד. ולקשר בדעתו ולבו היטב היטב בקשר אמיץ וחזק את כל ההתנוצצות והזריחות שהזריח לו ה' יתברך בימי קדם, מיום היותו עד היום הזה. כדי שיזכה להתגבר בעבודתו יתברך - להמשיך על עצמו התגלות אלקותו יתברך (וכמבאר מזה בליקוטי א' בסימן רכב). וזה עקר בחינת ראש השנה שנקרא יום הזכרון - זכרון דיקא. כי אז עקר המשכת התגלות אלקותו על ידי הרשימו הנ"ל, שזה בחינת זכרון, כנ"ל:

[ז] וזה בחינת התשובה שמתחלת בראש השנה, שהוא יום ראשון לעשרת ימי תשובה. כי עקר התשובה על-ידי בחינת הבטול הנ"ל, שזהו בחינת ראש השנה כנ"ל. וזהו בחינת כל התעניתים והסגופים שגוזרין על הבעלי תשובה כל אחד כפי חטאו, כי הוא צריך לקבל על עצמו תעניתים ויסורים - כדי לסתם עיניו מחיזו דהאי עלמא לגמרי, כדי שיזכה על-ידי-זה לבחינת בטול, שזהו עקר בחינת תשובה.

כי באמת צריך כל אדם למסר נפשו בשביל השם-יתברך, ולסתם עיניו מחיזו דהאי עלמא לגמרי, דהינו שישבר כל התאוות לגמרי לגמרי, ויקבל על עצמו כל הענויים והסגופים בשביל השם-יתברך, כמו רבי עקיבא שסרקו את בשרו במסרקות של ברזל עד שיצתה נשמתו באחד (ברכות סא:), ואז דיקא יזכה להשיג אלהותו יתברך בתכלית ההשגה, אשרי מי שזוכה לזה!

אבל אין כל אדם יכול לעמד בזה - לשבר הכל ולבטל עצמו מכל וכל. על-פן חמל עלינו השם-

אבל ראה שאין העולם מתקיים, כי רב העולם אין יכולים לעמד בזה - לבטל עצמן לגמרי מזה העולם. ואפלו כשפא עליהם מדת הדין, חס ושלו, אין זוכין לבטל עצמן לגמרי באמת כראוי, כמו שכתוב (איוב לו, יג): "וחנפי לב ישימו אף לא ישועו כי אסרם". וכמו שכתוב (ישעיה מב, כה): "ותלהטהו מסביב ולא ידע ותבער בו ולא ישים על לב".

כי מה שכתב רבנו ז"ל שם בהתורה הנ"ל שמה שמטבע בטבע האדם לסתם עיניו בחזקה בשעת יסורין וכאבים עצומים, רחמנא לצלן - זה נמשך מבחינת בטול הנ"ל אל התכלית שהוא בסתימו דעיניו דיקא וכו' כמו שכתוב שם עין שם, זהו רק בחינה בעלמא מבחינת בטול הנ"ל לפי שעה קלה, והוא מסתרי פלאי הנהגותיו יתברך, שמשם נמשך טבע הנ"ל כמו שכתוב שם. אבל לזכות על-ידי היסורים והדינים, חס ושלו, לבחינת בטול הנ"ל כראוי, עד שישגי התכלית הטוב על-ידיה וכו' כנ"ל - זה לאו כל אדם זוכה. וכמבאר שם זה סימן אם פעל פעלה טובה על-ידי היסורין, אם זוכה להשיג תורה על-ידי היסורין וכו'. וזה שכתוב (תהלים צד, יב): "אשרי הגבר אשר תיסרנו ית ומתורתך תלמדנו" וכו', עין שם.

נמצא, מבאר שם במקומו שלא כל אדם זוכה על-ידי היסורין לבטול הנ"ל בשלמות כראוי, כי אם צדיקים וכשרים, אשרי להם! בחינת 'אשרי הגבר אשר תיסרנו' וכו', 'אשרי' דיקא. כי לאו כל אדם זוכה לזה. וצריך כל אדם לחזק את עצמו מאד ולבקש ולהתחנן מאד מהשם-יתברך, שיוזכה על-ידי היסורין לבטל עצמו להשם-יתברך בבחינה הנ"ל, עד שיוזכה להשיג על ידם וכו', כנ"ל.

ומחמת זה ראה השם-יתברך שאין העולם מתקיים על-ידי מדת הדין, כי אף-על-פי שכונת השם-

יתברך שרצה לברא העולם במדת הדין היתה לטובה עצומה מאד כנ"ל, ואלהים חשבה לטובה, אבל ראה שאין העולם מתקיים בזה, כי רב העולם אין יכולים לעמד ולהתקיים בזה - לזכות לבטול הנ"ל על-ידי הדינים והיסורים כנ"ל. וכשאין זוכין לבטול הנ"ל - בודאי אי אפשר להתקיים אם היה העולם מתנהג על-ידי מדת הדין לבד, חס ושלו. על-כן הקדים מדת הרחמים ושתפה למדת הדין, הינו שברחמיו העצומים חשב מחשבות לבל ידח ממנו נדח. על-כן חשב בתחלה לברא במדת הדין, ואחר-כך שתף מדת הרחמים במדת הדין, כדי שימשך על-ידיה שתי בחינות ומדרגות כדי שיוכל להתקיים העולם, ויזכו הכל לתכלית הנצחית.

כי ברחמיו העצומים בשביל קיום העולם שתף מדת הרחמים במדת הדין שיתנהג העולם על-ידי שניהם - דהינו שיתנהג ויתקיים העולם על-ידי התורה הקדושה שכלולה משניהם מימין ושמאל מחסד ודין, כי אורייתא עמודא דאמצעייתא (זהר אחרי פס.), הינו שיתנהג העולם על-ידי התורה הקדושה.

כי התורה הקדושה היא כלה עצות קדושות, בחינת תרי"ג עטין דאורייתא (עצות התורה*) (זהר יתרו פב:), שעל-ידי שזוכין לקיים את התורה לקיים כל מצוה ומצוה בפשיטות, כפי דיניה, כמו שקבלו רבותינו ז"ל, על-ידיה יכולים לזכות להמשיך על עצמו קדשה וטהרה, כמו שאומרים 'אשר קדשנו במצוותיו' - שעל-ידיה זוכין להכיר אותו יתברך על-ידי אור הרשימו הקדושה הנ"ל, שמשם נמשך כל התורה הקדושה כנ"ל, אף-על-פי שלא זכה עדין לבחינת בטול הנ"ל בשלמות כנ"ל. וגם על-ידי קיום התורה והמצוות כפשוטן ממשיכין על עצמן קדשה וטהרה בכל פעם, על-ידי כל מצוה ומצוה, ועל-ידי כל תבה ותבה מדבורי תורה ותפלה ויראת שמים, עד שזוכין על-ידיה לעלות

מדרגא לדרגא, עד שיתעורר לבו לבטל עצמו לגמרי לגמרי להשם-יתברך - לסתם עיניו מחיזו דהאי עלמא לגמרי, עד שיזכה לבחינת הבטול הנ"ל בשלמות כנ"ל.

כי התורה "דרכיה דרכי נעם", ולא הכביד על עלינו בשום מצוה, כמו שכתוב (איוב לו, כג): "שדי לא מצאנוהו שגיא כח" וכו', כמו שפרש רש"י שם, שלא הטריח את בריותיו ביותר כי אם ברחמים וכו', קמץ מנחה, מחצית השקל, תורים ובני יונה, בקר וצאן. ולא טרח לבקש ראם ויחמור וכו'; עין שם ברש"י, וכל המצוות קלים ונעימים לעשותן. והעסק הקל שבקלים מעסקי העולם הזה - כביד יותר ובא בטרחא וגייעה יותר מהמצוה הגדולה שבגדולות. כי מצות ציצית שהיא מהמצוות הגדולות - קונים אותם בגדול אחד, וכן תפלין - אין צריכין לעבר בימים ומדבריות למצאן רק קונים אותם בדמים מעטים, וכן שארי כל המצוות. וכמו שכתוב (דברים ל, יא): "כי המצוה הזאת וכו' לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא, לא בשמים היא לאמר וכו' ולא מעבר לים היא וכו' כי קרוב אליך הדבר מאד" וכו'.

וכמו ששמענו פעם אחת משיחותיו הקדושים (ח"י מוהר"ן סימן תקנח), שאמר בפיו הקדוש בצחות מתיקות נעימות שיחתו הקדושה והנוראה מאד מאד, עד אין סוף ואין תכלית, שהעבודה הגדולה שבגדולות בעבודת השם-יתברך קלה ביותר לעשות מעסק קטן שמטריחין עצמן בשביל פרנסה ועסקי העולם הזה. כי הלא אנו רואין כמה גייעות יגע אדם בשביל לנסע על איזה יריד, שתכף במוצאי שבת צריך לטרוח ולחפש אחר עגלה ונחפז מאד לטען סחורתו על העגלה ביגיעה גדולה. ואחר-כך צריך לנסע כל הלילה ולנדוד שנה מעיניו. ומשבר כל גופו, מחמת שצריך לישוב על

עגלה טעונה ושאר טרחות וגייעות פיוצא בהן, כידוע להעולם. ואחר-כך צריך לעמד כל היום על רגליו וכו', ובפרט בימות הקר העצום וכו'. וכל אלו הגייעות והטרחות הכבדות והקשות הוא מטריח עצמו על ספק, כי ספק אם ירויח איזה רוח קטן, וספק אם יאבד ההוצאות, כידוע להעולם. נמצא, שעל עסקי פרנסת העולם הזה מטריחין עצמן כל כך ביגיעות כאלה על ספק רוח קטן. והעבודה הגדולה שבגדולות היא התפלה, ואף-על-פי-כן כשעומדין להתפלל - מתפללין וגומרין התפלה.

נמצא, שעל-ידי התורה הקדושה יכול כל אדם לזכות אל התכלית כנ"ל. וזה בחינת ראה שאין העולם מתקיים עמד ושתף מדת הרחמים במדת הדין - הינו שיתנהג העולם על-ידי התורה שנמשכת מאור הרשימו הנ"ל, שהיא בחינת שתוף מדת הרחמים במדת הדין. כי התורה כלולה משניהם כנ"ל.

אבל יש צדיקים גדולים ונוראים מאד שהם מקדשים עצמם ביותר, ומבטלין עצמן לגמרי, וסותמין עיניהם מחיזו דהאי עלמא לגמרי, עד שזוכין באמת לתכלית הבטול הנ"ל בשלמות, וזוכין באמת לעלות בתחלת המחשבה, ולזכות לתכלית העליון, ומשיגין מה שמשיגין, אשרי להם!

והנהגה זאת נמשכת מבחינת מה שעלה במחשבה בתחלה לברא את העולם במדת הדין, שעל-ידי-זה זוכין לתכלית הבטול בשלמות, שזהו בחינת מדרגות הצדיקים הגדולים. וצדיקים כאלו נקראים 'חסידים', בחינת 'איזהו חסיד המתחסד עם קונו' (זהר משפטים קיד:) - שעושים חסד עם קוניהם ומקדשין עצמן בקדושה יתרה, ומקבלין על עצמן כל היסורים והענויים קשים ומרים בשביל השם-

האור כי טוב ואין העולם כדאי להשתמש בו ועמד וגנזו לצדיקים לעתיד לבוא - הינו בחינה הנ"ל. כי אור שהיה מאיר בשבעת ימי בראשית שהיה אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, זה האור נמשך מבחינת בטול הנ"ל אל האין סוף למי שזוכה לזה בשלמות.

ועל-כן ראה השם-יתברך שאין העולם כדאי להשתמש בו - הינו כנ"ל, כי ראה שאין העולם זוכין לבטל עצמן כל כך, עד שיהיו ראויים לקבל אור הגדול והנורא הזה, וכשאין ראויים לקבלו, אזי הוא בחינת רבוי אור, חס ושלוש, שגורם, חס ושלוש, שבירת כלים, שמשם אחיזת כל הקלפות, כידוע (עץ חיים שער יא, פרק ה). על-כן מעט האור, ולא המשיך לזה העולם כי אם אור מעט בהדרגה - שנמשך מאור הרשימו הנ"ל כנ"ל, שמשם אור התורה שמלבשת עכשו בלבושין אלו כדי שנוכל לקבלו. והאור של שבעת ימי בראשית שהוא אור הבטול הנ"ל, עמד וגנזו לצדיקים לעתיד לבוא - הינו שיש צדיקים גדולים שמבטלין עצמן בבטול גמור, כי הם סותמין את עיניהם מחיזו דהאי עלמא לגמרי וכו'. והם באמת זוכין לזה האור הגנוז שהוא אור הבטול הנ"ל בהארה נפלאה, וכנ"ל:

[ט] נמצא, שהתורה היא דרך חיים וכו', שעל ידה זוכין להפיר את הבורא יתברך, אף-על-פי שלא זכה עדין לבחינת הבטול הנ"ל בשלמות, וכנ"ל. וגם על-ידי התורה הקדושה יכול לעלות מדרגא לדרגא, עד שיתעורר לבו לקדש עצמו בקדשה יתרה ולסתם עיניו מחיזו דהאי עלמא לגמרי, עד שייבוא לבחינת בטול הנ"ל, כי התורה היא דרך חיים תוכחת מוסר (משלי ו, כג), ודרךיה דרכי נעם וכו' (שם ג, יז), ואינה מכבדת עלינו בשום דבר, וכל מה דאסר לן - שרי לן וכו' (כל מה שהוא אסר לנו - הוא התיר לנו) (חלין קט:), וכנ"ל.

יתברך, מה שלא נצטוו על זה כלל. והם זוכים באמת לתכלית העליון וכו' כנ"ל, כי אלו הצדיקים הם מתנהגים בבחינת ההנהגה שעלה במחשבה תחלה לברא את העולם במדת הדין, כי בגדל כחם הם יכולים להתקיים על-פי הנהגה הזאת. על-כן זוכים באמת למה שזוכים, אשרי להם!

[ח] וזה בחינת מה שאמרו רבותינו ז"ל (מנחות כט:): ששאל משה רבנו, עליו השלום על מיתת רבי עקיבא, כשראה שסורקין את בשרו במסרקות של ברזל 'זו תורה וזו שכרה'? אמר לו השם-יתברך: 'שתק! כך עלה במחשבה'. הינו כנ"ל, שמשם שאל 'זו תורה וזו שכרה'. 'זו תורה' דיקא, כי על-פי ההנהגה שעל-ידי התורה הקדושה שהיא בחינת שתוף מדת הרחמים במדת הדין - בודאי אין מגיע לרבי עקיבא דינים קשים כאלה לסרק את בשרו וכו'. וזהו 'זו תורה וזו שכרה', 'זו תורה וזו שכרה' דיקא כנ"ל. השיב לו השם-יתברך: 'שתק כך עלה במחשבה'. 'כך עלה במחשבה' דיקא, כי רבי עקיבא ברב חסידותו וקדשותו העצומה זכה לעלות 'במחשבה תחלה'. הינו שזכה להתכלית העליון שזוכין מי שזוכין, שהוא בחינת התכלית שזוכין על-ידי ההנהגה שעלה במחשבה תחלה לברא את העולם במדת הדין, שמשם נמשכין כל הדינים והיסורים הקשים של הצדיקים הנוראים, שהשם-יתברך מדקדק עמהם כחוט השערה. כי הם זוכין לבחינת ההנהגה הנ"ל שעלה במחשבה תחלה, שעל-ידי-זה זוכין לתכלית העליון הגבוה ביותר ומשיגין מה שמשיגין, כי זוכין על-ידי הדינים והיסורים לבחינת הבטול הנ"ל בשלמות כנ"ל. וזהו 'שתק כך עלה במחשבה', 'כך עלה במחשבה' דיקא, כנ"ל.

וזהו 'וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל' וכו' (בראשית א, ד), ודרשו רבותינו ז"ל (תגינה יב:): ראה את

אָבַל כְּשֶׁאָדָם, חָס וְשָׁלוֹם, עוֹבֵר עַל אֵיזָה דְבָר מִדְּבַרֵי תוֹרָה, וְאֵזִי מְקַלְקֵל הַצִּנּוֹר וְהַכְּלִי שֶׁמְקַבְּלִין עַל יְדוֹ אֹרֵחַ הַתְּגָלוֹת אֲלֵהוֹתוֹ מִהַרְשִׁימוֹ הַנַּ"ל, וְאִם כֵּן אֵיךְ אֶפְשֶׁר לְתַקֵּן זֹאת? וְצָרִיךְ לְהַתְתַּקֵּן עַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה, וְהַתְּשׁוּבָה הִיא לְמַעַלָּה מִהַתּוֹרָה, הֵינּוּ שֶׁמִּחְמַת שֶׁעָבַר עַל הַתּוֹרָה הוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. וְהַתְּשׁוּבָה הִיא שִׁסְתָּם עֵינָיו מִחִיזוֹ דְהָאֵי עֲלָמָא לְגַמְרֵי.

וְזֶה בְּחִינַת הַתְּעַנִּיתִים וְהַסְּגוּפִים שֶׁפּוֹסְקִין עַל הַבְּעָלֵי תְּשׁוּבָה, כִּי מִחְמַת שֶׁעָבַר עַל דְּבַרֵי תוֹרָה - הוּא צָרִיךְ לַעֲלוֹת לְבַחֲחִינַת בְּטוֹל גָּמוֹר, לְקַבֵּל עַל עֲצָמוֹ תְּעַנִּיתִים וְסְגוּפִים וְלִסְתָּם עֵינָיו מִחִיזוֹ דְהָאֵי עֲלָמָא לְגַמְרֵי, עַד שִׁיזְכֶּה לְבוֹא לְבַחֲחִינַת בְּטוֹל הַנַּ"ל, וְלִהְיוֹת כָּל עַל הַתְּכָלִית שֶׁהוּא כְּלוֹ טוֹב כְּלוֹ אֶחָד. וְשֵׁם בְּבַחֲחִינַת בְּטוֹל הַנַּ"ל, שֵׁם הוּא לְמַעַלָּה מִהַתּוֹרָה. וְעַל-כֵּן שֵׁם דִּיקָא יָכוֹל לְתַקֵּן מַה שֶּׁפָּגַם וְקַלְקֵל עַל-יְדֵי שֶׁעָבַר עַל הַתּוֹרָה. כִּי שֵׁם הוּא לְמַעַלָּה מִהַתּוֹרָה, כִּי כָּל הַתּוֹרָה נִמְשָׁךְ מִשָּׁם. וְעַל-כֵּן הוּא יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ מִשָּׁם אֹרוֹת וְתַקּוּנִים לְתַקֵּן מַה שֶּׁפָּגַם בְּדְבַרֵי תוֹרָה וְכַנַּ"ל. וְעַל-כֵּן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּרַכּוֹת ל"ד): 'בְּמָקוֹם שֶׁבְּעָלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים - אֵין צְדִיקִים גְּמוּרִים יְכוּלִים לַעֲמֹד'. כִּי מִי שֶׁמְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה בְּפִשְׁיטוֹת - נִקְרָא צְדִיק גְּמוֹר. אָבַל הַבְּעָלֵי תְּשׁוּבָה עָלוּ לְבַחֲחִינַת בְּטוֹל אֶל הַתְּכָלִית, שֶׁשֵּׁם הוּא לְמַעַלָּה מִהַתּוֹרָה, שֶׁכָּל הַתּוֹרָה נִמְשָׁךְ מִשָּׁם, שֶׁהוּא בְּחִינַת אֹרֵחַ הַתְּגָלוֹת מִשְׁבַּעַת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, וְכַנַּ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת רֵאשׁ הַשָּׁנָה, שְׂאֵז עֵקֶר הַתְּחִלַּת הַתְּשׁוּבָה. כִּי הוּא יוֹם רֵאשׁוֹן לַעֲשֵׂרֵת יְמֵי תְּשׁוּבָה. כִּי בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה עוֹלִין לְבַחֲחִינַת בְּטוֹל הַנַּ"ל כַּנַּ"ל, שְׂזֶה עֵקֶר הַתְּשׁוּבָה, כַּנַּ"ל:

[י] וְאֵנוּ עוֹסְקִין בְּתַקּוּן זֶה שֶׁל בְּחִינַת בְּטוֹל הַנַּ"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּשׁוּבָה כַּנַּ"ל מִרֵּאשׁ הַשָּׁנָה עַד יוֹם

הַכְּפוּרִים שֶׁהֵם עֲשֵׂרֵת יְמֵי תְּשׁוּבָה. כִּי אֵי אֶפְשֶׁר לְתַקֵּן בְּיוֹם אֶחָד שְׁלֵא יִהְיֶה בְּחִינַת רַבּוּי אֹרֵחַ, עַל-כֵּן צָרִיכִין לְתַקֵּן בְּכַמָּה תַקּוּנִים מְעַט מְעַט וְנִכְמַזְבָּא בְּכַתְּבֵי הָאֲרָ"י ז"ל (פְּרִי עֵץ חַיִּים, רֵאשׁ הַשָּׁנָה, פָּרָק ב): שֶׁמִּחְמַת חֲטָא אָדָם הָרֵאשׁוֹן צָרִיכִין לְהַתְמַהֵמָה וְלַשְׁהוֹת בְּתַקּוּן הַמְּלָכוֹת, שֶׁהוּא תַקּוּן הָעוֹלָמוֹת מִרֵּאשׁ הַשָּׁנָה עַד שְׁמִינֵי עֲצָרֵת].

וְזֶה בְּחִינַת עֲשֵׂרֵת יְמֵי תְּשׁוּבָה מִרֵּאשׁ הַשָּׁנָה עַד יוֹם הַכְּפוּרִים. וְעֵקֶר בְּחִינַת הַבְּטוֹל הוּא בְּיוֹם-כְּפוּרֵי, וְזֶה בְּחִינַת כָּל הַחֲמִשָּׁה עֲנוּיִים שֶׁמְקַבְּלִים בְּיוֹם-כְּפוּרֵי. כִּי אֵז סוֹתְמִין עֵינֵיהֶם מִחִיזוֹ דְהָאֵי עֲלָמָא לְגַמְרֵי, וְמְקַבְּלִין עַל עֲצָמָן כָּל הָעֲנוּיִים. וְעַל-כֵּן אֵז זוֹכִין לְהַכְּלִל בְּעֲלָמָא דְאֵתִי בְּבַחֲחִינַת בְּטוֹל הַנַּ"ל. כִּי יוֹם הַכְּפוּרִים הוּא בְּחִינַת עֲלָמָא דְאֵתִי, כִּידוּעַ (וְזֶה מִשְׁפָּטִים קַט), בְּחִינַת הַסְּתַלְקוֹת וּבְטוֹל אֶל הַתְּכָלִית שֶׁהוּא עֲלָמָא דְאֵתִי. וְעַל-כֵּן אֵז נִכְנַס הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל לְפָנָיו וְלְפָנֵים לְבֵית קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים, שֶׁשֵּׁם הוּא עֵקֶר בְּחִינַת בְּטוֹל אֶל הַתְּכָלִית. וְעַל-כֵּן אֵז בְּיוֹם הַכְּפוּרִים - עֵקֶר שְׁלֵמוֹת הַתְּפִלָּה, כִּי מִתְּפַלְּלִין אֵז חֲמֵשׁ תְּפִלוֹת מַה שְׂאֵין נִמְצָא בְּשׁוּם יוֹם, כִּי אֵז עֵקֶר בְּחִינַת הַבְּטוֹל, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה עֵקֶר שְׁלֵמוֹת הַתְּפִלָּה, שֶׁיְכוּלִין לְהַתְּפַלֵּל הַרְּבֵה תְּפִלוֹת, עַל-יְדֵי שֶׁעוֹשִׂין אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה, כַּנַּ"ל:

[יא] וְזֶה בְּחִינַת תְּפִלַּת נְעִילָה שֶׁמִּתְּפַלְּלִין בְּיוֹם הַכְּפוּרִים, שְׂאֵז עֵקֶר גָּמַר הַתַּקּוּן הַנֶּעֱשֶׂה בְּיוֹם הַכְּפוּרִים. כִּי עֵקֶר הַתַּקּוּן עַל-יְדֵי הַבְּטוֹל שְׂזוֹכִין בְּיוֹם הַכְּפוּרִים - הוּא לְקַשֵּׁר כָּל הַתְּפִלָּה בְּיַחַד לַעֲשׂוֹת אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה, שְׂאֶפְלוּ כְּשֶׁעוֹמֵד בְּסוּף תְּבָה הָאֲחֵרוֹנָה שֶׁל הַתְּפִלָּה - יִהְיֶה עוֹמֵד עַדִּין בְּתְּבָה הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁל הַתְּפִלָּה כַּנַּ"ל. וְזֶה בְּחִינַת נְעִילָה שֶׁל יוֹם הַכְּפוּרִים. כִּי אֵז גָּמַר הַתַּקּוּן שֶׁהוּא בְּחִינַת נְעִילָה, דְּהֵינּוּ שְׂנוּעֵלִין וְסוֹגְרִין וּמְקַשְּׂרִין כָּל הַתְּפִלָּה בְּיַחַד, דְּהֵינּוּ שֶׁעוֹשִׂין אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה.

שְׁזָה עֵקֶר הַתְּקוּן שְׁזוֹכִין בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים עַל-יְדֵי הַבְּטוּל שְׁזוֹכִין אֶז בְּשִׁלְמוֹת כַּנ"ל. וְזֶה שְׁאוּמְרִין בְּסוּף תְּפִלַּת נְעִילָה 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד', דְּהֵינּוּ שְׁאֲנוּ נִכְלָלִין אֶז בְּתַכְלִית הָאֲחָדוֹת שְׁשֵׁם כָּלוּ אֶחָד, הֵן חֶסֶד הֵן דִּין, הַכֹּל אֶחָד וְכו'. כַּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת ה' הוּא הָאֱלֹהִים' שְׁאוּמְרִים אֶז, הֵינּוּ שֶׁהַכֹּל אֶחָד בֵּין חֶסֶד בֵּין דִּין, שְׁזֶה בְּחִינַת ה' הוּא הָאֱלֹהִים', שְׁזֶהוּ עֵקֶר הַשִּׁלְמוֹת שְׁזוֹכִין עַל-יְדֵי הַבְּטוּל כַּנ"ל בְּהַתּוֹרָה הַנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת קְבִלַת הַתּוֹרָה שְׁמַקְבְּלִין בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, כִּי אֶז נִתְּנוּ לַיְחֻת הָאֲחֻרוֹנוֹת (תַּעֲנִית ל:), הֵינּוּ בְּחִינַת הַתּוֹרָה שְׁמַקְבְּלִין מֵאוֹר הַזְּרִיחָה שֶׁל הַרְשִׁימוֹ מֵהַבְּטוּל כְּשֶׁהוּא בְּבְחִינַת וָשׁוּב וְכו', כַּנ"ל:

[יב] כִּי עֵקֶר הַבְּטוּל נִגְמָר בְּשִׁלְמוֹת בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. וְאֶז מְקַבְּלִין כָּל הָעֲנוּוִיִּים, שְׁזֶה בְּחִינַת שְׁסוּתְמִין עֵינֵיהֶם מִחִיזוֹ דְּהֵאִי עֲלָמָא לְגַמְרִי. כִּי אַף-עַל-פִּי שְׁבְרָאֵשׁ הַשְּׁנָה מִתְקַף הַדִּין שֶׁנִּתְעוֹרֵר אֶז מִבְּטָלִין עֲצָמָן אֶל הַתַּכְלִית וְכו' כַּנ"ל, אַף-עַל-פִּי-כֵן אֶז אִי אֶפְשָׁר לְגַמֵּר הַתְּקוּן בְּשִׁלְמוֹת. כִּי אִי אֶפְשָׁר לְזַכּוֹת לְבְּחִינַת בְּטוּל בְּשִׁלְמוֹת תְּכַף בְּתַחֲלַת הַתְּשׁוּבָה, כְּדִי שְׁלֵא יִהְיֶה בְּבְחִינַת רְבוּי אֹר. וְכַמְבָּאָר בְּכַתְּבִים (פְּרִי עֵץ חַיִּים, סְכוּת פָּרָק א), שְׁאִם לֹא חָטָא אָדָם הָרֵאשׁוֹן הִיָּה יָכֹל לְגַמֵּר הַתְּקוּן תְּכַף בְּיוֹם אֶחָד. אִךְ עַכְשָׁו אַחַר הַחֲטָא, אִי אֶפְשָׁר לְתַקֵּן בְּיוֹם אֶחָד וְכו'; עֵין שָׁם.

וְעַל-כֵּן אַף-עַל-פִּי שְׁמַבְטָלִין עֲצָמָן בְּרֵאֵשׁ הַשְּׁנָה וְכו' כַּנ"ל, אִי אֶפְשָׁר לְשִׁהוֹת שָׁם הַרְבֵּה בְּבְחִינַת הַבְּטוּל, כְּדִי שְׁלֵא יִהְיֶה בְּבְחִינַת רְבוּי אֹר וְכו', עַל-כֵּן צְרִיכִין תְּכַף לְהַמְשִׁיךְ הַתְּקוּן הַנִּמְשָׁךְ עַל-יְדֵי מִצּוֹת שׁוֹפֵר, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתְּעוֹרְרוֹת הַשְּׁנָה (פְּרִי עֵץ חַיִּים, שׁוֹפֵר), שֶׁהוּא בְּבְחִינַת 'וָשׁוּב', שְׁאֲנוּ חוֹזְרִין מֵהַבְּטוּל וּמִמְשִׁיכִין אֹר הַזְּרִיחָה וְהַתְּנוּצָצוֹת שֶׁל הַרְשִׁימוֹ וְכו', שְׁזֶה בְּחִינַת כַּח קְבִלַת הַתּוֹרָה וְכו', כַּנ"ל.

אֲבָל מִחֻמַּת שְׁעָדִין לֹא נִגְמָר הַתְּקוּן בְּשִׁלְמוֹת, עַל-כֵּן אִין יְכוּלִין לְגַמֵּר בְּחִינַת קְבִלַת הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַמְשָׁכַת אֹר הַרְשִׁימוֹ וְכו' - אִין יְכוּלִין לְגַמֵּר בְּשִׁלְמוֹת מִיַּד בְּרֵאֵשׁ הַשְּׁנָה, כִּי עָדִין לֹא נִגְמָר הַתְּקוּן בְּשִׁלְמוֹת כַּנ"ל. רַק שְׁבְרָאֵשׁ הַשְּׁנָה עַל-יְדֵי הַשׁוֹפֵר מִמְשִׁיכִין בְּחִינַת כַּח שְׁרֵשׁ קְבִלַת הַתּוֹרָה. אֲבָל עָדִין אִינוּ נִגְמָר הַמְשָׁכַת הַתּוֹרָה בְּפַעַל בְּעוֹלָם, רַק אִיזָה הָאָרָה מִהַרְשִׁימוֹ הַנ"ל, כְּדִי לְתַקֵּן עַל-יְדֵי-זֶה כָּלִים לְקַבֵּל הָאֹר, כְּדִי שְׁעַל-יְדֵי-זֶה יִהְיֶה לָנוּ עוֹד כַּח לְעֻלוֹת בְּבְחִינַת בְּטוּל בְּרֵצוּא וָשׁוּב - לְהַמְשִׁיךְ עוֹד בְּכָל פַּעַם הָאָרוֹת מִהַרְשִׁימוֹ כַּנ"ל, עַד שְׁנִזְכֶּה לְבְּחִינַת בְּטוּל בְּשִׁלְמוֹת, שְׁזֶהוּ בְּחִינַת יוֹם הַכַּפּוּרִים, שְׁאֶז נִגְמָר בְּחִינַת קְבִלַת הַתּוֹרָה, כִּי בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים נִתְּנוּ הַלּוּחֹת שְׁנִיּוֹת:

[יג] כִּי זֶה כָּלִל וּמְבָאָר לְעִיל (אוֹת ה'), שְׁכָּל הַהָאָרוֹת וְהַהֲשָׁגוֹת וְהַתְּגַלּוֹת אֱלֹהוֹת, נִמְשָׁכִין רַק עַל-יְדֵי הָאֹר שְׁמִשְׁיָגִין הַצְּדִיקִים אֲמִתִּיִּים עַל-יְדֵי הַבְּטוּל כַּנ"ל. אֲבָל אֹר הַגְּדוּל וְהַנּוֹרָא הַזֶּה - אִי אֶפְשָׁר לְקַבְּלוֹ כִּי אִם עַל-יְדֵי כָּלִים הַרְבֵּה, כַּנ"ל (אוֹת ו'). אֲבָל בְּאֲמַת גַּם תְּקוּן וְעִשִׂית אֱלוֹ הַכָּלִים בְּעֲצָמָן נִמְשָׁכִין גַּם כֵּן מֵאוֹר הַבְּטוּל הַנ"ל. כִּי בְּאֲמַת כָּלוּ אֶחָד, וְהָאוֹרוֹת וְהַכָּלִים הַכֹּל נִמְשָׁךְ מִמְקוֹם אֶחָד, מֵאוֹר הָאִין סוּף, שְׁשֵׁם הוּא בְּחִינַת הַבְּטוּל. וְעַל-כֵּן בְּאֲמַת עֲנִין זֶה הוּא נְפִלְאוֹת תְּמִים דְּעִים, מֵאַחַר שְׁאִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ הָאֹר כִּי אִם עַל-יְדֵי כָּלִים, וְאִי אֶפְשָׁר לְעִשׂוֹת כָּלִים כִּי אִם עַל-יְדֵי הַמְשָׁכַת הָאֹר מְשָׁם, וְאִם כֵּן מֵהִיכָן הַהַתְּחַלָּה לְעִסְק בְּתְקוּן זֶה?

וְעַל-כֵּן בְּאֲמַת עֲנִין רֵאֵשׁ הַשְּׁנָה הוּא עֲנִין נְפִלְא וְנִעְלָם מְאֹד, כְּפִי אֲשֶׁר הַבְּנֵי מִדְּבָרֵי רַבְּנוּ ז"ל (תִּי מוֹהַר"ן סִימָן רכ): גְּדֹל עֲצָם גְּדֹלַת נּוֹרָאוֹת רֵאֵשׁ הַשְּׁנָה, שְׁאִמֵּר, שְׁכָּל עֲנִינוֹ וְעִסְקוֹ הוּא רֵאֵשׁ הַשְּׁנָה. כִּי בְּרֵאֵשׁ הַשְּׁנָה נִבְרָא הָעוֹלָם (רֵאֵשׁ הַשְּׁנָה י:), וְכִרְיַאת הָעוֹלָם הוּא בְּדֶרֶךְ הַפִּלְא וְפִלְא, מִחֻמַּת בְּחִינָה

הנ"ל. כי כל הבריאה היתה בשביל לגלות אלהותו בעולם, ואי אפשר להמשיך האור לגלות אלהותו כי אם על-ידי כלים, ואי אפשר לעשות הכלים כי אם על-ידי המשכת האור כנ"ל.

והשם-יתברך צפה בחכמתו, שתקון זה לגלות אלהותו בעולם אי אפשר שיהיה נעשה כי אם על-ידי בני אדם התחתונים דיקא, שהם בעלי בחירה, ועל-כן היתה כל העולם תלוי על אדם הראשון, שאם לא היתה חוטא בעץ הדעת טוב ורע, והיה מתפלל תפלתו, ואז היתה מתקן הכל בשלמות, כמבאר בכתבי האר"י ז"ל (עץ חיים שער מז, פרק ה). כי עקר תקון עשיית הכלים שעל ידם עקר המשכת אור האין סוף לגלות אלהותו יתברך בעולם, אי אפשר שיהיה נעשה בשלמות כי אם על-ידי מעשה בני-אדם התחתונים דיקא. והעקר על-ידי שהם בעלי בחירה, כי השם-יתברך צמצם עצמו, כביכול, בכמה צמצומים שהם בחינת כלים, בדרך הפלא ופלא, כדי לברא העולמות כדי לגלות אלהותו בעולם. אבל כל זמן שלא נברא האדם הבעל-בחירה - עדין לא נגמר שום תקון וכלי וצמצום בשלמות, כי עדין פלו אחד כמו שהיה קדם הבריאה.

כי כל זמן שלא נמשך הצמצום עד שיתהוו הבעל-בחירה בעולם, שהוא האדם התחתון הזה, אף-על-פי שכבר נתהוו על-ידי הצמצום כמה וכמה עולמות ובריות שונות, אף-על-פי-כן עדין הכל אחד כבתחלה, מאחר שכלם מכרחים בדעותיהם להתנהג כרצון הבורא יתברך שמו, ואין להם בחירה ונסיון לשנות דבר מרצונו, ואם פן עדין הכל רצון אחד ודעה אחת. ועל-כן עדין אין הכלים והצמצומים נחשבים לכלים, מאחר שעדין לא נגמר תקון המתקלא שהוא בחינת הנסיון והבחירה שהוא בחינת מתקלא. כי הבחירה היא בחינת

משקל שהיא בחינת נסיון ובחירה, כמו תולה במשקל שיש לו כח להכריע לכאן או לכאן. וכל זמן שלא נגמר זה התקון - עדין אין שום כלי נגמר בשלמות, מאחר שלא נברא עדין בריאה שיהיה לה כח לעשות כנגד רצונו, חס ושלום, שהוא האדם הבעל-בחירה, כי עקר הוא הדעת והרצון.

כי עקר בחינת הכלים והצמצומים הוא בחינת הסתלקות והתעלמות, שהשם-יתברך, כביכול, צמצם אורו עד שנתהוו בחינת כלים ותקונים לקבל האור על ידם. ועל-ידי זה התקון של התהוות הכלים שעל ידם המשכת האור, על-ידי-זה נבראו כל העולמות וכל הנבראים כלם. אבל כל זמן שכל הנבראים מתנהגים רק כפי דעתו ורצונו לבר, נמצא, שעדין הכל כמו קדם הבריאה. ועל-כן עדין אין להם כח לקבל האור אין סוף בשלמות, מאחר שעדין אינם נחשבים לכלים, כי עדין כלם פלולים ומיוחדים ברצונו יתברך כמו קדם הבריאה, מאחר שאין להם בחירה לנטות מרצונו.

על-כן עקר גמר תקון הכלים והבריאה היתה על-ידי האדם הבעל בחירה שבשבילו נברא הכל, והוא עקר שלמות הבריאה, והוא מקים כל הבריאה, כי כשיש בעל-בחירה, דהינו שיש לו רשות לעשות כרצונו וכבחירתו נגד רצון הבורא, חס ושלום, אז דיקא כלליות הבריאה נפרדת וננסרת מאתו יתברך, מאחר שכבר יש בריאה שיש לו כח לעשות כרצונו. וכשהבריאה ננסרת מאתו יתברך על-ידי הבחירה כנ"ל, אזי עקר גמר תקון הכלים. כי אז בחינת הצמצום והכלים בשלמות, כי אז דיקא הצמצום נקרא 'צמצום', מאחר שנתצמצם אורו שהוא דעתו וחכמתו יתברך כל כף, עד שנתהוו בריאה שיש לו כח הבחירה שיכול לעשות כנגד רצונו, חס ושלום.

וְזֶה הָעֲנִיָּן מוּבֵן מְאֹד לְמִי שֵׁישׁ לוֹ מִחַ בְּקִדְקָדוֹ, כִּי עֵקֶר הַצְּמִצּוּם הוּא צְמִצּוּם הָרִצּוֹן וְהַדְּעָת שֶׁהוּא אֹרֵר יִתְבָּרֵךְ. וְעַל-כֵּן בְּאֵמַת כָּל הַבְּרִיאָה תְלוּיָהּ בְּהָאָדָם, כַּמְבָאָר בְּכָל הַסְּפָרִים. כִּי כָל הַתְּגִלוֹת אֱלֹהוֹת הוּא רַק עַל יְדוֹ דִּיקָא, מֵאֲחַר שֶׁהוּא בְעַל בְּחִירָה שֶׁעַל יְדוֹ עֵקֶר גָּמַר תְּקוּן הַכְּלִים כַּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶׁאֵינָא בְּכַתְּבִים (שַׁעַר מְאֲמָרֵי רִשְׁב"י פְּרוּשׁ סְפָרָא דְצְנִיעוּתָא, פָּרָק ה'): שֶׁעֵקֶר כָּל הַתְּקוּנִים תְלוּיִים בְּתְקוּן הַמִּתְקַלָּא, כִּי עֵקֶר כָּל הַתְּקוּנִים עַל-יְדֵי הָאָדָם הַבְּעַל בְּחִירָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת מִתְקַלָּא, כַּנ"ל:

[יד] וְעַל-כֵּן תְּכַף כְּשֶׁנִּבְרָא אָדָם הָרֵאשׁוֹן שֶׁהוּא בְעַל בְּחִירָה – הָיָו תְלוּיִים בּוֹ כָּל הָעוֹלָמוֹת, כִּי עֵקֶר הַתְּקוּן עַל-יְדֵי הַבְּעַל בְּחִירָה דִּיקָא, כַּנ"ל. כִּי הַהִתְרַחֲקוּת תְּכָלִית הַהִתְקַרְבוּת, הֵינּוּ כִּי מִחֻמַּת שֶׁהָאָדָם יֵשׁ לוֹ זֶה הַכַּח לְרַחֵק עֲצָמוֹ מֵהַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ, חֵס וְשְׁלוֹם, מִחֻמַּת שֵׁישׁ לוֹ בְּחִירָה, עַל-כֵּן יֵשׁ לוֹ כַּח לְקַרֵב עֲצָמוֹ לְהַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ יוֹתֵר מִכָּל הָעוֹלָמוֹת וְכָל הַמַּלְאָכִים וְהַשְּׂרָפִים וְכוּ', כִּי הוּא דִיקָא יָכוֹל לְתַקֵּן כְּלִים לְקַבֵּל אֹרֵר יִתְבָּרֵךְ, מֵאֲחַר שֵׁישׁ לוֹ בְּחִינַת הַתְּרַחֲקוּת כָּל כָּף, עַד שֶׁיָכוֹל בְּבְחִירָתוֹ לַעֲשׂוֹת כְּרִצּוֹן עֲצָמוֹ כְּנֶגֶד רִצּוֹן הַבּוֹרָא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ. וְעַל-כֵּן הַכָּל הָיָה תְלוּיִ בְּאָדָם הָרֵאשׁוֹן, שָׂאֵם הָיָה שׁוֹמֵר מִצְוֹת הַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ לְבָלִי לְאֹכַל מֵעֵץ הַדְּעָת טוֹב וְרַע, וְהָיָה מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ, אֲזִי הָיָה מִתְקַן הַכָּל. כִּי עֵקֶר הַתְּקוּן עַל יְדוֹ דִּיקָא, דִּהֵינּוּ כְּשֶׁהָאָדָם בְּבְחִירָתוֹ שֵׁישׁ לוֹ כַּח הַבְּחִירָה, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת תְּכָלִית הַצְּמִצּוּם שֶׁאֵין צְמִצּוּם אַחֲרָיו כַּנ"ל, כְּשֶׁזֶה הָאָדָם מִטָּה דַעְתוֹ וְרִצּוֹנוֹ לְהַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ, וּמְקַיֵּם רִצּוֹנוֹ וּמְצוּוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ, וּמְדַבֵּק עֲצָמוֹ לְהַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ, אֲזִי הוּא דִיקָא מֵיחַד וּמְקַשֵּׁר כָּל הָעוֹלָמוֹת לְהַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ וּמְמַשִּׁיף עֲלֵיהֶם אֹרֵר הַזְּרִיחָה מֵאֹרֵר הָאֵין סוּף וּמְגִלָּה אֱלֹהוֹתוֹ בְּעוֹלָם. כִּי הוּא דִיקָא יָכוֹל לְהַמְשִׁיף אֹרֵר יִתְבָּרֵךְ עַל-יְדֵי הַכְּלִים שֶׁנִּתְתַּקְּנִים עַל יְדוֹ דִיקָא עַל-יְדֵי שֶׁהוּא בְעַל בְּחִירָה כַּנ"ל.

אָבֵל "אָדָם בִּיקָר בַּל יִלִּין" (תְּהִלִּים מ"ט, י"ג; עֵינִי סִנְהֵדְרִין לַח:), כִּי הוּא פָּגַם תְּכַף עַל-יְדֵי אֲכִילַת "עֵץ הַדְּעָת טוֹב וְרַע". וְאֲזִי לֹא דִי שֶׁלֹּא תְקַן בְּחִינַת הַכְּלִים וְלֹא הַמְשִׁיף הַתְּגִלוֹת אֹרֵר אֱלֹהוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּעוֹלָם, אֲפִי גַם אֲדַרְבָּא! חֲזַר וְגָרַם בְּחִינַת שְׁבִירַת כְּלִים מִחֻדָּשׁ, כִּי קִלְקַל כָּל הַצְּנוּרוֹת וְכָל הַכְּלִים וְכָל הַתְּקוּנִים עַל-יְדֵי חֲטָאוֹ (עֵץ חַיִּים, שַׁעַר ל"ט, פָּרָק א'). כִּי עֵקֶר קִיּוּם וְחַיּוּת כָּל הַכְּלִים הוּא עַל-יְדֵי הָאֹרֵר שֶׁמְמַשִּׁיכִין לְתוֹכָם עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה וְהַמְצָאוֹת, אָבֵל עַל-יְדֵי הַחֲטָאִים נִסְתַּלְקִין הָאֹרֵרוֹת מֵהַכְּלִים וְגוֹרֵם שְׁבִירַת כְּלִים, חֵס וְשְׁלוֹם. וְכֵן הוּא בְּכָל דּוֹר וְדוֹר, שֶׁכָּל אֶחָד, עַל-יְדֵי חֲטָאָיו, חֵס וְשְׁלוֹם, גוֹרֵם הַסְּתַלְקוּת אֹרֵר יִתְבָּרֵךְ, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה אֵין יָכוֹלִין לִידַע מֵהַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ, חֵס וְשְׁלוֹם.

וּבְרֵאשׁ הַשָּׁנָה הוּא הַתְּקוּן שֶׁל חֲטָא אָדָם הָרֵאשׁוֹן וְשֶׁל כָּל הַחֲטָאִים שֶׁבְּכָל דּוֹר וְדוֹר, כִּי רֵאשׁ הַשָּׁנָה – בּוֹ בִּיּוֹם נִבְרָא אָדָם הָרֵאשׁוֹן וְחֲטָא בְּעֵץ הַדְּעָת. וְהוּא יוֹם רֵאשׁוֹן לַעֲשֻׁרַת יְמֵי תְשׁוּבָה – יוֹם רֵאשׁוֹן בְּשָׁנָה. וְאֲזִי עֵקֶר הַתְּקוּן עַל-יְדֵי הַצְּדִיק הָאֵמַת שְׁבַדוֹר, אֲשֶׁר בְּגִדֵל צְדָקָתוֹ וּקְדוּשָׁתוֹ הוּא יָכוֹל לְכַטֵּל עֲצָמוֹ בְּתְכָלִית הַבְּטוּל, כִּי הוּא סוֹתֵם עֵינָיו מִחִיּוֹ דֵּהָאֵי עֲלֵמָא לְגַמְרִי, וְאֵין לוֹ שׁוּם הַסְּתַפְּלוּת בְּזֶה הָעוֹלָם כָּלָל. אֲפִי גַם הוּא מְקַבֵּל עַל עֲצָמוֹ כָּל הָעֲנוּיִים וְכָל הַיִּסּוּרִים קָשִׁים מִמּוֹת בְּשִׁבִיל הַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ וּבְשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁזוֹכָה לַעֲלוֹת וּלְהַסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית בְּתְכָלִית הַבְּטוּל, בְּמַדְרָגָה גְבוּהָ וְנִפְלְאוֹהָ מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁזוֹכָה לְהַמְשִׁיף תְּקוּנִים מִשָּׁם לְגִלוֹת אֱלֹהוֹתוֹ עַד שֶׁיַּעֲזֹרֵר בְּתְשׁוּבָה גַם כָּל הָרַחוּקִים מְאֹד מְאֹד.

וְעֵקֶר נִפְלְאוֹת עֲבוּדָתוֹ הוּא בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, כִּי הָעֵקֶר הוּא הַהִתְחַלָּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת רֵאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁהוּא רֵאשׁוֹן לְבְרִיאָה – רֵאשׁוֹן לְתְשׁוּבָה, כִּי הוּא יוֹם רֵאשׁוֹן לַעֲשֻׁרַת יְמֵי תְשׁוּבָה, כִּי אֲזִי עֲבוּדָתוֹ נִפְלְאוֹהָ

וְנוֹרָאָה מְאֹד מִחֲמַת בְּחִינַת הַנ"ל, מִחֲמַת שְׁצָרִיכִין לְהַמְשִׁיךְ כָּל הַתְּקוּנִים מִחֲדָשׁ, וְנִעְלָם וְנִפְלָא מֵהִיכָן הַהִתְחַלָּה, כִּי אֵי אֶפְשֶׁר לְהַמְשִׁיךְ אֹרוֹת כִּי אִם עַל-יְדֵי כָלִים, וְאֵי אֶפְשֶׁר לַעֲשׂוֹת כָּלִים כִּי אִם עַל-יְדֵי הַמְשַׁכֵּת הָאֹרוֹת וְכַנ"ל. וְאִם לֹא חָטָא אָדָם הָרֵאשׁוֹן הָיָה מִתְקַן כָּל זֶה בְּיוֹם אֶחָד. אָבֵל עֲכָשׁוּ אַחַר הַחֲטָא שְׁחִזַר וְקִלְקַל הַכֹּל, וְלֹא דִי שְׁלֵא תִקְּן אַף גַּם קִלְקַל יוֹתֵר. עַל-כֵּן אֵי אֶפְשֶׁר לְתַקַּן עִתָּה בְּיוֹם אֶחָד כַּנ"ל (אות יא), וְצָרִיכִין לַעֲשׂוֹת הַתְּקוּן בְּהַדְרָגָה בְּכַמָּה יָמִים. וְזֶה בְּחִינַת עֲשֶׂרֶת יָמֵי תְּשׁוּבָה מֵרֵאשׁ הַשָּׁנָה עַד יוֹם-כַּפּוּר, שֶׁבְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה הוּא הַהִתְחַלָּה שֶׁקָּשָׁה וְכַבְדָּה וְנִפְלְאָה מְאֹד מְאֹד, שְׁצָרִיכִין לַעֲלוֹת לְתַכְלִית הַבְּטוּל וְלַחֲזוֹר מִשָּׁם מִיָּד וְלְהַמְשִׁיךְ הָאוֹר בְּהַדְרָגָה וּבְצִמְצוּם רַק בְּשִׁבְלִי לְהַתְחִיל לְתַקַּן אֵיזָה כְּלֵי בְּדִקּוֹת, כְּדִי שְׁנוּכַל לְהַתְחִיל לְהַמְשִׁיךְ הַתְּגִלּוֹת אֹרוֹ וְיִתְבַּרְךָ, וְאַחֲרֵי-כֵן בְּכָל פַּעַם וּפַעַם בְּכָל יוֹם מֵעֲשֶׂרֶת יָמֵי תְּשׁוּבָה מִמְּשִׁיכִין אַחֲרֵי-כֵן הָאוֹר יוֹתֵר וְיוֹתֵר מֵאַחַר שֶׁכָּבַר יֵשׁ אֵיזָה בְּחִינַת כְּלֵי, עַל-כֵּן יְכוּלִין אַחֲרֵי-כֵן לְבַטֵּל עֲצָמוֹ יוֹתֵר, כִּי כָּבַר יֵשׁ בְּחִינַת כְּלֵי לְקַבֵּל הָאוֹר.

וְכֵן בְּכָל יוֹם וְיוֹם, וְכָל מָה שֶׁמִּמְשִׁיכִין הָאוֹר יוֹתֵר מִתְּתַקְּנִים הַכָּלִים, יוֹתֵר עַד שֶׁבְּכָל תְּשׁוּבָה יָמֵי תְּשׁוּבָה מֵרֵאשׁ הַשָּׁנָה עַד עָרֵב יוֹם-כַּפּוּר נִגְמָרִין תְּקוּן כָּל הַכָּלִים. וְאִזּוֹ דִּיקָא יְכוּלִים אַחֲרֵי-כֵן בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים לְבַטֵּל עֲצָמָן כָּלָם לְקַבֵּל עֲלֵינוּ כָּל הַחֲמִשָּׁה עֲנוּיִים, שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁכָל יִשְׂרָאֵל סוֹתֵמִין עֵינֵיהֶם מִחִזּוֹ דְּהָאֵי עֲלֵמָא, וְכָלָם זוֹכִין לְבְּחִינַת בְּטוּל אֶל הַתְּכְלִית. וְאִזּוֹ נִמְשָׁךְ הַתְּגִלּוֹת אֹרוֹ וְיִתְבַּרְךָ עַל-יְדֵי אֹר הָרְשִׁימוֹ כַּנ"ל, כִּי כָּבַר יֵשׁ כָּלִים לְקַבֵּל הָאוֹר, כִּי נִתְתַקְּנוּ הַכָּלִים מֵרֵאשׁ הַשָּׁנָה עַד יוֹם-כַּפּוּר. וְעַל-כֵּן בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים מְקַבְּלִים הָאֹרוֹת פְּנִימִיִים כַּמְבָּאָר בַּכּוּנּוֹת. וְעַל-כֵּן אִזּוֹ בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים הוּא קִבְּלַת הַתּוֹרָה, כִּי בּוֹ נִתְּנּוּ לִוְחוֹת שְׁנִיּוֹת, כִּי

הַתּוֹרָה נִמְשָׁךְ מִשָּׁם מֵאוֹר הָרְשִׁימוֹ שֶׁל הַבְּטוּל כַּנ"ל, שְׁנִגְמָר כָּל זֶה בְּשְׁלֵמוֹת בְּיוֹם-כַּפּוּר כַּנ"ל (אות יא). וְעַל-כֵּן אִזּוֹ עָקַר תְּקוּן הַתְּפִלָּה וְכוּ' כַּנ"ל (אות י):

[טו] וְזֶה בְּחִינַת הָעֵקֶדָה שֶׁהִיא בְּחִינַת רֵאשׁ הַשָּׁנָה. כִּי בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה אָנוּ עוֹסְקִין לְהִזְכִּיר בְּכָל פַּעַם זְכוּת הָעֵקֶדָה, כְּמוֹ שְׁאוּמְרִים וְעֵקֶדַת יִצְחָק לְזִרְעוֹ הַיּוֹם בְּרַחֲמִים תְּזַכּוּר' וְכוּ'. וְכֵן קוֹרִין בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה פְּרִשַׁת הָעֵקֶדָה, כִּי כָּל עֲנִין רֵאשׁ הַשָּׁנָה הוּא בְּחִינַת הָעֵקֶדָה. כִּי יִצְחָק הוּא תִקְּף הַדִּין בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית ל,א, מב): "פָּחַד יִצְחָק", וְלִפִּי תִקְּף דִּינוֹ, חֶסֶד וְשְׁלוֹם - אֵי אֶפְשֶׁר שְׁיִתְקִים הָעוֹלָם, עַל-כֵּן מִחֲמַת תִּקְּף הַדִּין שֶׁל יִצְחָק הָיָה מְכָרַח לְבַטֵּל עֲצָמוֹ לְגַמְרֵי בְּתַכְלִית הַבְּטוּל כַּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת הָעֵקֶדָה, שֶׁהִיא צָרִיף לַעֲלוֹת עַל הַמְּזַבַּח לְקַרְבָּן, לְמַסַּר נַפְשׁוֹ לְהַשֵּׁם-יִתְבַּרְךָ בְּתַכְלִית הַבְּטוּל עַד שֶׁפָּרְחָה נִשְׁמָתוֹ, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (פְּרָקִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פְּרָק ל): שֶׁבִּשְׁעַת הָעֵקֶדָה פָּרְחָה נִשְׁמָתוֹ, שֶׁזָּהוּ בְּחִינַת תְּכְלִית הַבְּטוּל בְּשְׁלֵמוֹת. אָבֵל אַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא חָפֵץ הַשֵּׁם-יִתְבַּרְךָ שֶׁיְהִיָּה יִצְחָק נִשְׁאָר שָׁם, חֶסֶד וְשְׁלוֹם, דְּהֵינּוּ שְׁיִסְתַּלַּק אִזּוֹ, חֶסֶד וְשְׁלוֹם, כִּי הַשֵּׁם-יִתְבַּרְךָ חָפֵץ בְּקִיוּם הָעוֹלָם, עַל-כֵּן תִּכְף שְׁיִצְחָק מָסַר נַפְשׁוֹ לְשַׁחֲטָה בְּשִׁבְלִי הַשֵּׁם-יִתְבַּרְךָ וּבַטֵּל אֶת עֲצָמוֹ בְּתַכְלִית כַּנ"ל, תִּכְף וּמִיָּד אָמַר לוֹ הַשֵּׁם-יִתְבַּרְךָ לְאַבְרָהָם (בְּרֵאשִׁית כב, יב): "אַל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנְּעַר" וְכוּ' - 'אַסְקִיתִּיהָ אַחֲתִי' (הַעֲלִיתִי אוֹתוֹ - תוֹרִיד אוֹתוֹ*) (בְּרֵאשִׁית רַבָּה נו, ח). כִּי אֵין רְצוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ שְׁיִשְׁאָר שָׁם כַּנ"ל, רַק תִּכְף צָרִיכִין לַחֲזוֹר מֵהַבְּטוּל בְּבְחִינַת רְצוּא וְשׁוֹב כַּנ"ל. וְאִזּוֹ מִמְּתִיקִין הַדִּין בְּחִינַת פָּחַד יִצְחָק עַל-יְדֵי אֹר הָרְשִׁימוֹ, עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁמִּמְשִׁיכִין מִשָּׁם עַל-יְדֵי הַשְּׁמִחָה, וְכַנ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת הַקְּרָבָן שֶׁהִזְמִין לוֹ הַשֵּׁם-יִתְבַּרְךָ מִיָּד לְהַעֲלוֹת בְּמִקּוֹם יִצְחָק, שֶׁהוּא הָאֵיל שֶׁהִקְרִיב תַּחְתּוֹ. כִּי הַקְּרָבָנוֹת הֵם בְּחִינַת כְּלָלִיּוֹת הַתּוֹרָה,

כמו שכתוב (ויקרא ז, לו): "זאת התורה לעלה ולמנחה" וכו'. הינו פי על-ידי קרבן האיל, על-ידי זה המשיך אור הרשימו, שעל-ידי זה עקר ההמתקה של פחד יצחק בעת שחוזרין מהבטול כנ"ל. וזה בחינת יצחק – ישחק, שצריכין להמתיק פחד יצחק על-ידי הבטול הנ"ל, שעל-ידי זה זוכין לשמחה בחינת שחוק וחדוה ושמחה. שעל-ידי זה מקבלין תורה, שזה בחינת קרבן האיל כנ"ל, שעל-ידי זה עקר ההמתקה כנ"ל.

וזה (בראשית כב, יג): וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו. בקרניו דיקא, שהוא בחינת קרן השופר, בחינת שופר של איל – אילו של יצחק. פי ההמתקה של האיל, היא בחינת ההמתקה של השופר בראש השנה. פי שופר הוא גם כן בחינת המשכת כח קבלת התורה, כדי להמתיק הדין בעת שחוזרין מהבטול, שזה בעצמו בחינת ההמתקה של האיל שהקריב במקום יצחק אחר הבטול כנ"ל.

ועל-כן חותמין ברפת זכרונות בזכות העקדה. כמו שאומרים ועקדת יצחק וכו' תזכור, כי עקר ראש השנה הוא בחינת זכרון, ועל-כן נקרא יום הזכרון וכו"ל (אותיות דהיה). ועקר המשכת הזכרון הוא על-ידי אור הרשימו שנמשך על-ידי השופר וכו' כנ"ל, שזהו בחינת העקדה, כנ"ל:

[טז] ועל-כן בכל יום קדם התפלה אומרים פרשת העקדה, פי עקר שלמות התפלה הוא על-ידי בחינת ראש השנה, על-ידי בחינת העקדה שהוא בחינת הבטול הנ"ל ברצוא ושוב, שעל-ידי זה ממשיכין בחינת זכרון ועושין אחד מכל התפלה, שזהו עקר שלמות התפלה כנ"ל (אותיות א-ד).

ועל-כן אומרים פרשת העקדה בכל יום קדם התפלה, פי עקר תקון התפלה הוא על-ידי זה כנ"ל. ובזה מישיב מה שנקראת זאת הפרשה פרשת

העקדה דיקא, והלא עשה כמה עבדות בשביל לשחטו, כי ערף את העצים וגם העלהו על המזבח. ולמה לא נקרא הענין על שם ההערכה או על שם ההעלאה, אף על-פי הנ"ל ניחא היטב, פי נקראת 'עקדה' דיקא לשון קשירה, פי זה עקר התקון שנמשך על-ידי זכות העקדה, דהינו שזוכין על-ידי זה לקשר ולחבר כל התפלה ביחד. פי על-ידי זה ממשיכין כח הזכרון שאפלו כשעומד בסוף התפלה – יהיה עומד עדין בתחלת התפלה, שעל-ידי זה עושין אחד מכל התפלה. וכל התפלה עקודה וקשורה ביחד, שזה עקר התקון שזוכין על-ידי הבטול ברצוא ושוב, שזהו בחינת העקדה וכו"ל.

וזה בחינת ויעקד את יצחק בנו (בראשית כב, ט) – פי עקדה היא בחינת קשור ידים ורגלים ביחד (שבת נד.), הינו בחינת קשור וחובר דבורי סוף התפלה בראשה, פי הדבור הוא קומה שלמה. פי יש דבור שהוא בחינת ראש, בחינת קיט, קס): "ראש דברך אמת". ויש דבור שהוא בחינת ידים, בחינת (שמות ט, לה): "כאשר דבר ה' ביד משה", בחינת (תהלים קיט, פט): "לעולם ה' דברך נצב בשמים", שהוא אש ומים. בחינת יד ימין ויד שמאל (כמבאר במקום אחר (סימן נו)). ויש דבור שהוא בחינת רגלין, בחינת (שם קיט, קה): "נר לרגלי דברך". בחינת (שם נח, ב): "צדק תדברון", בחינת (ישעיה מא, ב): "צדק יקראהו לרגלו". ויש דבורים שהם בחינת כלליות העצמות שהם עקר בנין האדם, בחינת (תהלים לה, י): "כל עצמותי תאמרנה" וכו'. פי הדבור הוא קומה שלמה. ועקר שלמות התפלה שיהיה הכל אחד, שאפלו הדבור האחרון של התפלה יהיה עדין מקשר בראשו. בחינת העקדה שמקשר הרגלין למעלה להידים שמגיעין עד הראש, ואז הכל מקשר יחד. פי זה עקר שלמות התפלה, שיהיו כל הדבורים מקשרים יחד שזה בחינת עקדה, כנ"ל:

[יז] וְזֶה בְּחִינַת (בראשית ח, א): "וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נַח וְכוּ' וַיִּשְׁכַּח הַמַּיִם", שְׂאוּמְרִים אוֹתוֹ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּתַחֲלַת פְּסוּקֵי זְכוּרֹנוֹת. כְּמוֹ שְׂאוּמְרִים: 'וְגַם אֶת נַח בְּאַהֲבָה זְכוּרָתוֹ וְכוּ' בְּהִבְיָאָה אֶת מִי הַמַּבּוּל וְכוּ', עַל-כֵּן זְכוּרֹנוֹ בָּא לְפָנֶיךָ וְכוּ'. כִּי אַז בִּימֵי נַח בְּדוֹר הַמַּבּוּל הָיָה תַקְּףָה הַדִּין בְּעוֹלָם מְרַבּוּי מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים, עַד שֶׁלְגַדֵּל עֲצָם תַקְּףָה הַדִּין שֶׁהָיָה אַז, הָיָה צְרִיכִין לְבַטֵּל עֲצָמָן לְגַמְרֵי בְּתַכְלִית הַבְּטוּל בְּרִצּוֹא וְשׁוֹב בְּבַחֲינָה הַנ"ל, כְּמַבְאָר לְעֵיל, שְׂכַשְׂמַתְגַּבְרִים הַדִּינִים וְהִיסוּרִים, חֶסֶד וְשְׁלוֹם, צְרִיכִין לְבַטֵּל עֲצָמָן בְּתַכְלִית הַבְּטוּל לְאוֹר הָאֵין סוּף וְלַהֲסַתְּפֵל עַל הַתַּכְלִית וְכוּ' כַּנ"ל. וְכֹל מֵה שֶׁהַדִּין וְהִיסוּרִים גְּדוּלִים בְּיוֹתֵר, חֶסֶד וְשְׁלוֹם, צְרִיף שִׁיְהִיָּה הַבְּטוּל בְּשִׁלְמוֹת יוֹתֵר. וְלַגְדֵּל תַקְּףָה הַדִּינִים שֶׁהָיָה אַז בְּדוֹר הַמַּבּוּל הָיָה צְרִיכִים בְּטוּל נִפְלָא וְנוֹרָא לְהַמְתִּיק הַדִּין הָעֲצוּם אַז. וְלְבַטֵּל כְּזֶה צְרִיכִים צְדִיק גְּדוּל כְּמוֹ מִשֶּׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם דִּיקָא, וְכַמְבָּאָר בְּזֵהר הַקְּדוּשׁ (וִירָא קו). בְּעַנְיַן נַח אַבְרָהָם וּמִשֶּׁה שְׂאִין מִי שְׂמֶסֶר נִפְשׁוֹ בְּעַד הָעוֹלָם כְּמוֹ מִשֶּׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, עֵינֵן שָׁם.

כִּי מִשֶּׁה כְּשֶׁרָאָה תַקְּףָה הַדִּין כְּשֶׁעָשׂוֹ אֶת הָעֵגֶל מְסֵר נִפְשׁוֹ לְגַמְרֵי וּבַטֵּל עֲצָמוֹ בְּתַכְלִית, וְאָמַר (שְׁמוֹת לב): אִם תִּשָּׂא חֲטָאתָם וְאִם אֵין מַחְנֵי נָא. וְאִם אֵין מַחְנֵי נָא - זֶה בְּחִינַת תַּכְלִית הַבְּטוּל שְׂמֶסֶר נִפְשׁוֹ לְגַמְרֵי. וְזֶה מַחְנֵי נָא מִסְפָּרָה אֲשֶׁר כְּתִבְתָּ - שְׂמֶסֶר נִפְשׁוֹ וְנִתְרַצָּה לְמַחֹת שְׁמוֹ, חֶסֶד וְשְׁלוֹם, מִן הַתּוֹרָה, שְׁזָהוּ בְּחִינַת תַּכְלִית הַבְּטוּל. כִּי כְּשֶׁנִּתְבַּטְּלִין וְנִכְלָלִין בְּאוֹרוֹ הָאֵין סוּף יִתְבַּרְךָ - שָׁם הוּא לְמַעְלָה מְכַל הַשְּׁמוֹת וְהַכְּנוּיִים. כִּי כָּל הַשְּׁמוֹת וְהַכְּנוּיִים הֵם אַחֵר הַצְּמֻצוֹם וְהַתְּהוּוֹת הַסְּפִירוֹת שְׂאִז דִּיקָא אָנוּ יְכוּלִין לְקִרוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ בְּשְׁמוֹת וְכְנוּיִים, שְׂמֶשׁ נִמְשָׁכִין הַשְּׁמוֹת שֶׁל כָּל הַנְּבָרָאִים וְכוּ' שֶׁהֵם חֵיוֹתָם. כִּי הַשָּׁם הוּא הַנִּפְשׁ וְהַחַיּוּת, בְּחִינַת (בראשית ב, ט):

"נִפְשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ", כְּמַבְאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (סימנים נו, נט). אֲבָל בְּבַחֲינַת הַבְּטוּל בְּאוֹר הָאֵין סוּף - שָׁם הוּא לְמַעְלָה מִהַסְּפִירוֹת, לְמַעְלָה מִהַשְּׁמוֹת, בְּחִינַת (סְפָר יצירה פֶּרֶק א): 'לְפָנַי אֶחָד מֵה אֲתָה סוּפֵר'. עַל-כֵּן אֵי אִפְשָׁר לְהַתְּמַהֵמָה שָׁם הַרְבֵּה בְּבַחֲינַת הַבְּטוּל כְּדֵי שְׁלֹא יִתְבַּטֵּל בְּמַצִּיאוֹת, חֶסֶד וְשְׁלוֹם.

עַל-כֵּן צְרִיכִין לְחַזֵּר מִשָּׁם בְּבַחֲינַת (יחזקאל א, יד): "וְהַחַיּוֹת רָצוּא וְשׁוֹב". וְאִז מְקַבְּלִין עֵקֶר הַחַיּוֹת מִהַרְשִׁימוֹ שֶׁנִּשְׂאָר מִהַבְּטוּל, שְׂמֶשׁ עֵקֶר הַתְּגִלוֹת אֲלֵהוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ. כִּי מִשָּׁם בְּחִינַת הַרְשִׁימוֹ מִהַבְּטוּל, מִשָּׁם נִמְשָׁכִין כָּל הַסְּפִירוֹת, שֶׁהֵם כָּל הַשְּׁמוֹת וְהַכְּנוּיִים שְׂמֵהֶם נִבְרָאוּ כָּל הָעוֹלָמוֹת מִתַּחֲלַת הָאֲצִילוֹת עַד סוּף הָעוֹלָם. כִּי הַכֹּל נִמְשָׁךְ מִהַרְשִׁימוֹ הַנ"ל שְׂמֶשׁ מִתַּחֲלֵל הַתְּהוּוֹת הַכֵּלִים. כִּי בְּבַחֲינַת הַבְּטוּל בְּעֲצָמוֹ לִית מַחְשָׁבָה תְּפִיסָא בֵּיה כָּלֵל. וְכַשֵּׁי תַקְּףָה הַדִּין, חֶסֶד וְשְׁלוֹם, אִזִּי הַצְּדִיק שֶׁהוּא בְּבַחֲינַת מִשֶּׁה שֶׁהוּא סוֹתָם עֵינָיו מַחִיזוֹ דְּהָאֵי עֲלָמָא לְגַמְרֵי - הוּא מְבַטֵּל אֶת עֲצָמוֹ בְּתַכְלִית הַבְּטוּל שְׂשָׁם הוּא כְּלוֹ טוֹב. אֲבָל אַחֲר־כֵּן כְּשֶׁחֹזֵר מִשָּׁם - מִתְּגַבֵּר הַדִּין בְּיוֹתֵר כַּנ"ל, רַק שֶׁהוּא מְמַתִּיק הַדִּין אַחֲר־כֵּן עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שְׂמִמְשִׁיף מִהַרְשִׁימוֹ, כַּנ"ל.

וְזֶה שְׂאָמַר מִשֶּׁה: אִם תִּשָּׂא חֲטָאתָם - הָרִי טוֹב. הֵינּוּ אִם יֵשׁ לִי כַח עַל-יְדֵי הַבְּטוּל לְהַמְשִׁיף אַחֲרֵי כֵן הַמְתַּקָּה עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שְׂמְקַבְּלִין מִהַרְשִׁימוֹ - הָרִי טוֹב. וְאִם אֵין - מַחְנֵי נָא מִסְפָּרָה וְכוּ' - הֵינּוּ שְׂאִם הַדִּין חָזַק כָּל כֵּן, עַד שְׂאֵי אִפְשָׁר לִי לְהַמְתִּיקוֹ עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שְׂאֵנִי מְקַבֵּל תְּמִיד מִהַרְשִׁימוֹ, שְׂמֶשׁ כָּל תּוֹרַת מִשֶּׁה וְהַנְּבִיאִים וְכוּ' כַּנ"ל, אִזִּי מַחְנֵי נָא - הֵינּוּ שְׂאֵנִי מְרַצָּה לְבַטֵּל עֲצָמִי לְגַמְרֵי בְּאוֹר הָאֵין סוּף (אוֹת ה), וְלֹא אֶחָזֵר מִשָּׁם בְּרִצּוֹא וְשׁוֹב כְּדִרְכּוֹ תְּמִיד, רַק אֲנִי מְרַצָּה לְשָׂאֵר שָׁם לְגַמְרֵי, שְׁזָהוּ בְּחִינַת מַחְנֵי נָא. כִּי שָׁם הוּא לְמַעְלָה מִהַשְּׁמוֹת. וְזָהוּ מַחְנֵי נָא מִסְפָּרָה אֲשֶׁר כְּתִבְתָּ - שֶׁהוּא הַתּוֹרָה. כִּי שָׁם

התורה כנ"ל, בחינת שלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן, שהם כלל התורה. כי משם מאור הרשימו הנ"ל - נמשך כל התורה, כנ"ל.

ועל-כן משה רבנו שמסר נפשו וזכה לבטול כזה, על-כן באמת המתיק כל הדינים שבטול, אפלו בעת תקף התגברות הדין מאד, רחמנא לצלן. אבל נח לא זכה לבטול כזה, ועל-כן לא היה יכול לבטל הדין לגמרי, ועל-כן היה מבול בעולם. על-כן הכרח לכנס בתבה להתחבא שם מפני תקף הדין והמשחיתים, כמבאר בזהר הקדוש (ויקהל קצו). והענין, כי מחמת שנח לא זכה לבטול עצמו כראוי, עד שיבטל הדין מכל העולם, על-כן הכרח לכנס בתבה לזכות שם לבחינת בטול. כי תבת נח - דא יום הכפורים, כמו שאיתא בתקונים (תקון ו', דף כב.) ויום הכפורים הוא בטול, שאז סותמין עיניהם מחיזו דהאי עלמא, שזה בחינת התענית והחמשה ענויים של יום-כפור כנ"ל (אות י'). הינו כי נח לא זכה לבחינת בטול כי אם על-ידי כניסתו לתבה, ונסתר ונתחבא שם וסתם עיניו מהעולם. כי זה בחינת ההסתרה, שצריכין להסתיר ולהתחבא עצמו בשעת תקף הדין, חס ושלום, שזהו בחינת התבה, כמבאר בזהר הקדוש. הינו כי בשעה שהדין גובר - צריכים לבטול כנ"ל, והבטול הוא לסתם עיניו מחיזו דהאי עלמא.

ועל-כן צריכין להתחבא ולהסתיר עצמו בתוך הבית, ולכלי לצאת חוצה, כדי שלא ישוטט עיניו בראית העולם הזה, רק ישב נסתר ונחבא בתוך ביתו, ששם המקום מסגל יותר לבטל עצמו להשם-יתברך, כדי להמתיק הדין על-ידי-זה. וזהו בחינת (ישעיה כו, כ): "לך עמי בא בחדריך וסגר דלתך בעדך חבי כמעט רגע עד יעבר זעם". נמצא, שתבת נח זה בחינת בטול. כי נח לא זכה לבטול בשלמות להמתיק הדין מכל העולם לגמרי, רק

הוא למעלה מהתורה כנ"ל. ומגדל המסירות נפש שהיה למשה אז, שנתרצה למות ולהסתלק מזה העולם לגמרי בשביל ישראל, על-כן נתרצה לו השם-יתברך באמת ומחל לישראל, ונמתק הדין העצום בזכותו, בחינת "וינחם ה' על הרעה" וכו' (שמות לב, יד).

וזה בחינת שלש עשרה מדות של רחמים שנתגלו למשה אז. כמו שכתוב שם בפרשה (שמות לג, יט; לה, ה-ו): "ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם ה' לפניך וכו' וירד ה' בענן וכו' ויעבר ה' על פניו ויקרא וכו'. כי כל השלש עשרה מדות של רחמים, שהם ממתיקין כל הדינים שבטול - כלם נמשכין מאור הרשימו של הבטול הנ"ל, שעל ידו ממתיקין כל הדינים כנ"ל. וזה בחינת אני אעביר כל טובי וכו', ויעבר ה' על פניו וכו' - זה בחינת אור הרשימו שעוברת על פניו של מי שזוכה לזה בעת שחוזר מהבטול, שאז עובר על פניו הזריחה והתנוצצות אלהות, שמאיר ומזריח לו מהבטול על-ידי הרשימו שנשא מהבטול, שזה האור הגדול והנורא חולף ועובר על פניו בחינת (איוב ה, טו): "ורוח על פני יחלף", בחינת ויעבר ה' על פניו וכו'. וזהו בחינת אני אעביר כל טובי על פניך - כל טובי דיקא. כי שם בבחינת הבטול הוא כלו טוב כנ"ל. ואחר-כך על-ידי אור הרשימו שמקבלין משם - ממשיכין על עצמו גם כן בחינת אור הבטול, לידע שכלו טוב על-ידי התורה שמקבלין, שעל-ידי-זה נמתקין כל הדינים והיסורים, כנ"ל.

וזה שמובא בספרים (זהר אחרי סב.), ששלש עשרה מדות של רחמים הם בחינת שלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן. כי שלש עשרה מדות של רחמים הם בחינת אור הרשימו שעוברת על פניו בעת שחוזר מהבטול כנ"ל, שמשם נמשך כל

שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו צִוְהוּ לְכַנֵּס בְּתִבְהָ לְהַסְתִּיר עֲצָמוֹ שֵׁם, וְלִסְתֵּם עֵינָיו מִהָעוֹלָם, כִּי מַחְצוֹת הַתִּבְהָ סוֹתְמִין בְּפָנֵי הָעֵינַיִם - שְׁלֹא יִתְפָּזֵר הָרְאוֹת לְחוּץ, כְּדִי שְׂיוּכַל לְהַסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית וְלִכְלֹל בְּאֵין סוּף, כְּמִבְאֵר בְּהַתּוֹרָה הַנִּלְ, שְׁבִשְׂבִיל זֶה צְרִיכִין לִסְתֵּם עֵינָיו כְּשֶׁרוֹצִין לְהַסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית, כְּדִי שְׁלֹא יִתְפָּזֵר הָרְאוֹת מִן הַצֵּד וְכוּ'; עֵין שֵׁם.

וְזֶה בְּחִינַת מַעֲלַת הַהִתְבּוֹדְדוֹת - שְׁצָרִיךְ הָאָדָם שְׂיִתְבּוֹדֵד בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְיִקְשֶׁר עֲצָמוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּתַפְלוֹת וְתַחֲנוּנִים, כְּדִי שְׂיִסְתֵּם עֵינָיו מִחִיזוֹ דְּהָאֵי עֲלָמָא, וְלֹא יִתְפָּזֵר רְאוֹת עֵינָיו בְּחוּץ, וּבִשְׂבִיל זֶה בְּעֲצָמוֹ מְסַגְלִין מַחְצוֹת הַבֵּית לְהַסְתִּיר עֲצָמוֹ בְּהֵן מִפְּנֵי הַמְּשַׁחֲתִים בְּעַת תְּקֵף הַדִּין, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, כְּמוֹכָא בְּזִהַר הַקְּדוּשָׁה. כִּי מַחְצוֹת הַבֵּית הֵם מַחְצוֹת בְּפָנֵי הָעֵינַיִם כְּדִי לְהַסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית שְׁשֵׁם כְּלוֹ טוֹב, שְׁשֵׁם כָּל הַדֵּינִים וְהִיסוּרִים בְּטָלִים בְּמִצִּיאוֹת. עַל־כֵּן כְּשֶׁאֵין צְדִיק הַדּוֹר הַשְּׁלָם כָּל כָּךְ, שְׂיוּכַל עַל־יְדֵי בְטוּלוֹ אֶל הַתְּכָלִית לְבַטֵּל הַדִּין לְגַמְרֵי מְכָל הָעוֹלָם, אֲזִי הַצְּדִיקִים וְהַכְּשָׁרִים צְרִיכִין לְהַסְתִּיר עֲצָמָן בְּתוֹךְ מַחְצוֹת בֵּיתָם, בְּבְחִינַת: 'לֶךְ עָמִי בֵּא בְּחִדְרֵיךָ' וְכוּ' כְּדִי לְהַסְתִּיר עֲצָמוֹ מִפְּנֵי הַדִּין. כִּי מַחְצוֹת הַבֵּית הֵם בְּבְחִינַת בְטוּל אֶל הַתְּכָלִית, מִחֲמַת שֶׁהֵם סוֹתְמִין בְּפָנֵי הָעֵינַיִם, שְׁלֹא יִסְתַּכֵּל אֶל הַחוּץ. וְעַל־כֵּן שֵׁם אֵין הַדִּין יְכוּל לְשַׁלֵּט, כִּי עֵקֶר בְטוּל הַדֵּינִים הוּא עַל־יְדֵי בְּחִינַת הַתְּכָלִית כַּנִּלְ, שְׁזֵהוּ בְּחִינַת סְתִימַת הָעֵינַיִם בְּשַׁעַת תְּקֵף הִיסוּרִים, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, כְּמִבְאֵר בְּהַתּוֹרָה הַנִּלְ.

וְזֵהוּ בְּחִינַת הַתִּבְהָ כַּנִּלְ, כִּי הַצְּדִיק הַשְּׁלָם כְּמוֹ מִשָּׁה רַבְּנוֹ - יְכוּל לְבַטֵּל עֲצָמוֹ אֶל הַתְּכָלִית תָּמִיד, אֶפְלוּ בְּלֹא כְּנִיסָתוֹ לַתִּבְהָ. וְעַל־כֵּן צְדִיק כְּזֶה, בְּאֵמַת הוּא יְכוּל לְבַטֵּל הַדִּין לְגַמְרֵי מְכָל הָעוֹלָם, אֲבָל שְׂאֵר צְדִיקִים אֵין יְכוּלִין לְבַטֵּל עֲצָמָן כִּי אִם כְּשֶׁסוֹתְמִין עֲצָמָן וְנִסְגְּרִים בְּחִדְרִים, בְּבְחִינַת (וְשַׁעֲיָה

כ"ו, ט): 'לֶךְ עָמִי בֵּא בְּחִדְרֵיךָ'. וְזֵהוּ בְּחִינַת כְּנִיסַת נַח בְּתִבְהָ כַּנִּלְ, שְׁמַחֲמַת שְׁלֹא זָכָה לְתְּכָלִית הַבְּטוּל בְּשְׁלֵמוֹת - עַל־כֵּן לֹא הָיָה יְכוּל לְהַמְתִּיק הַדִּין מְכָל הָעוֹלָם. וְגַם הוּא עֲצָמוֹ וּבֵיתוֹ לֹא נִצּוּלוֹ, כִּי אִם עַל־יְדֵי שְׁנַתֵּן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲצָה שְׂיִכְנִס בְּתִבְהָ, וְשֵׁם דִּיקָא יִזְכֶּה לְבְּחִינַת בְטוּל. כִּי הוּא לֹא הָיָה יְכוּל לְבּוֹא לְבְּחִינַת בְטוּל, כִּי אִם עַל־יְדֵי כְּנִיסָתוֹ לַתִּבְהָ כַּנִּלְ. וְעַל־יְדֵי בְטוּל זֶה - זָכָה עַל כָּל פְּנִיָּם לְבַטֵּל הַדִּין מִעֲצָמוֹ וּבֵיתוֹ וְלִקְיָם הָעוֹלָם עַל־יְדֵי־זֶה כַּנִּלְ. נִמְצָא, שְׁתַּבַּח נַח - זֶה בְּחִינַת בְטוּל, בְּחִינַת יוֹם הַכְּפוּרִים כַּנִּלְ.

וְזֵה בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית ו', טז): "צִהַר תַּעֲשֶׂה לַתִּבְהָ וְאֶל אֲמָה תְּכַלְנָה מִלְּמַעְלָה" - הֵינּוּ שְׂיַעֲשֶׂה צִהַר וְחִלוּן לְמַעְלָה, כְּדִי שְׁכָּל הַסְּתַכְלוֹתוֹ וְהַבְּטוּתוֹ יִהְיֶה רַק לְמַעְלָה, שְׁזֵהוּ בְּחִינַת הַסְּתַכְלוֹת אֶל הַתְּכָלִית הָעֲלִיּוֹן שֶׁהִיא לְמַעְלָה לְמַעְלָה. וְזֵה בְּחִינַת (שְׁמוֹת יז, יא): "וְהָיָה כְּאֲשֶׁר יָרִים מִשָּׁה יְדוֹ" וְכוּ' - 'וְכִי יָדִיו שָׁל מִשָּׁה וְכוּ' אֶלֶּא בְּזִמְן שְׂיִשְׁרָאֵל מִסְּתַכְלִין כְּלָפֵי מַעְלָה הֵם נוֹצְחִין' וְכוּ' (רֵאשׁ הַשָּׁנָה כ"ט). וְכֵן לְעַגְנֵן הַנִּחָשׁ, בְּזִמְן שְׂיִשְׁרָאֵל מִסְּתַכְלִין כְּלָפֵי מַעְלָה הֵם מְתַרְפְּאִין. כִּי עֵקֶר בְטוּל הַדֵּינִים וְהִיסוּרִים וְנִצְחוֹן הַמְּלַחְמָה לְעַמֵּד כְּנֶגֶד הַמְּתַנַּגְדִּים אֶל הַקְּדוּשָׁה, הוּא עַל־יְדֵי הַסְּתַכְלוֹת כְּלָפֵי מַעְלָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת בְטוּל אֶל הַתְּכָלִית, כַּנִּלְ.

וְעַל־יְדֵי תַבַּת נַח שֶׁהוּא בְּחִינַת בְטוּל, שְׂעַל־יְדֵי־זֶה נִסְתַּר מִפְּנֵי הַדִּין וְנִתְקַיֵּם הָעוֹלָם וְלֹא נִחְרַב לְגַמְרֵי, עַל־יְדֵי־זֶה זָכָה נַח אַחֲר־כֵּךְ, כְּשֶׁחֲזַר מִהַבְּטוּל בְּבְחִינַת רְצוּא וְשׁוֹב, לְהַמְשִׁיךְ תּוֹרָה מִהַרְשִׁימוֹ כַּנִּלְ. וְזֵה בְּחִינַת מֵה שְׁזָכָה נַח אַחֲרֵי יְצִיאָתוֹ מִהַתִּבְהָ לְהַשִּׁיג בְּחֻכְמָתוֹ וּבְרוּחַ קְדוּשׁוֹ - לְהַקְרִיב קְרַבְנוֹת "מְכָל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה" וְכוּ' (בְּרֵאשִׁית ח, כ), כִּי זֶה זָכָה לְקַבֵּל וּלְהַשִּׁיג בְּבְחִינַת הַשְּׁגַת הַתּוֹרָה מִהַרְשִׁימוֹ שְׁנִשְׂאֵר לוֹ מִהַבְּטוּל בְּעַת יְצִיאָתוֹ

מהתבנה, שהיא בחינת יום הכפורים בחינת בטול כנ"ל. וזה בחינת (שם ח, א): "ויזכר אלהים את נח". ויזכר דיקא, בחינת זכרון שהוא בחינת הרשימה, שזה בחינת ראש השנה, שעקר ההמתקה על-ידי השופר, שהוא בחינת זכרון, בחינת (ויקרא כג, כד): "זכרון תרועה" וכו' כנ"ל. ועל-כן מזכירין פסוק זה בראש השנה בתחלת פסוקי זכרונות, כי כל זה הוא כל ענין ראש השנה, כנ"ל:

[יח] וזה בחינת (תהלים כט, י): "ה' למבול ישב" הנאמר בסוף השבעה קולות שאמר דוד על המים, שהם בחינת הקולות של מתן תורה שנתנה בקולות, כמבאר בספרים (עין זבחים קטז; רמב"ן שמות יט, ט, שמזמור זה מדבר ממתן תורה. כי המבול מים שבא לעולם אז - זה נמשך מבחינת רבוי אור שגורם שבירת כלים, שמשם כל הדינים והצרות, חס ושלום. הינו כי אז היה תקף הדין מאד מפני רע מעלליהם, והיו צריכים אז לבטול בשלמות, עד שיזכו לבטל הדין, ואז היו ממשיכים השגת התורה, שהיא בחינת מים, מהרשימו שנשארה מהבטול כנ"ל. אבל מחמת שלא זכו לזה ולא נתעוררו בתשובה, שהיא בחינת בטול כנ"ל, על-כן נעשה מבחינת המים הנ"ל, שהם בחינת השגת התורה - נעשה מהם בחינת מימי המבול, מחמת שלא היה להם כלים לקבל האור מחמת קלקול מעשיהם, על-כן היה אצלם בבחינת רבוי אור, שמשם כל הדינים שזה מימי המבול.

ועל-כן אמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה לא, יב) באמת, על פסוק (בראשית ז, יב) "ויהי הגשם על הארץ", שאם היו מתעוררים לתשובה - היו גשמי ברכה ונדבה. הינו כנ"ל, שאם היו זוכים אז לתשובה בחינת בטול כנ"ל, היו יכולים לקבל השגת מימי התורה, שהם בחינת גשמי ברכה ונדבה, בחינת (תהלים סח, י): "גשם נדבות תניף אלהים" הנאמר במתן תורה.

אבל מחמת שלא זכו לתשובה, נעשה אצלם מבול מבחינת מימי התורה מבחינת גשמי ברכה כנ"ל. וזה שפרש רש"י על פסוק "כי בם ידין עמים" (איוב לו, לא) לענין הגשמים, משל לנחתום וכו', שכל הענשים על-ידי המים וכל הברכות וההשפעות על-ידי המים. בחינת (שם): "יתן אכל למכביר". הינו כנ"ל, כי הגשמים והמים נמשכין מבחינת מימי הדעת וההשגות העליונות שנמשלו למים, כמו שכתוב (ישעיה יא, ט): "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים" וכו'. ועל-כן יש בהם שתי בחינות לטוב ולהפך כפי המקבלים. כי מי שזוכה על-ידי מעשיו לתקן כלים טובים הוא זוכה להשגת מימי הדעת על-ידי-זה, ולהפך - להפך, כנ"ל:

[יט] וזה בחינת מה שזכה נח אחר-כך על-ידי הקרבנות שהשיג להקריב כנ"ל - זכה שנתן לו אות הקשת להגן תמיד, בחינת (בראשית ט, יג): "את קשתי נתתי בענן". כי הקשת היא בחינת גנין נהירין, בחינת אור הזריחה וההתנוצצות הנמשך מהרשימו של הבטול, שעל-ידי-זה עקר ההמתקה כנ"ל. וזה בחינת (בראשית ט, טז): "וראיתיה לזכר ברית עולם". 'לזכר' דיקא, בחינת הזכרון הנ"ל, בחינת ראש השנה יום הזכרון שהוא בחינת אור הרשימו כנ"ל. וזה בחינת קולות השופר הקדוש שסימנם 'קשת', כמובא (זהר פנחס רל:). הינו בחינת אות הקשת שהוא בחינת אור הזריחה של הרשימה שזהו בחינת שופר כנ"ל. וזה בחינת התאדמות פני התקע שנמשך מאורות העליונים, כמובא (פרי עץ חיים שופר פרק ב). הינו מבחינת אור הזריחה של הרשימו, שמשם כל האורות והצחצחות והספירות, שזה בחינת קול שופר הקדוש, בחינת גנין נהירין דקשת, וכנ"ל:

[כ] וזה בחינת "ויהי לשבעת הימים ומי המבול היו" וכו' (בראשית ז, י), ודרשו רבותינו ז"ל (בראשית רבה

ל.ב.ז, שְׁתַּלְּה לָהֶם שְׁבַעַת יְמֵי אָבְלוּ שֶׁל מְתוּשֶׁלַח
הַצַּדִּיק. כִּי מִבְּאֵר בְּהַתּוֹרָה הַנִּלְלָה, בְּתַחֲלָתוֹ בְּעֵינֵי
בַּעַל הַשָּׂדֶה שְׁעוֹסֵק בְּתַקוּן הַשָּׂדֶה שֶׁהוּא תַקְוֵי
הַנְּשָׁמוֹת וְכוּ', שֶׁזֶה הַבַּעַל הַשָּׂדֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת גְּדוֹל
בְּמַעֲלָה מְאֹד מְאֹד, וְצָרִיךְ לִסְבֹּל כַּמָּה צָרוֹת וְיִסוּרֵי,
חַס וְשָׁלוֹם, רַחֲמָנָא לְצַלָּן. וַיֵּשׁ לַפְּעָמִים שֶׁהוּא צָרִיךְ
לְהִסְתַּלֵּק בְּשָׁבִיל זֶה וְכוּ' כַּנִּלְלָה, כִּי לַפְּעָמִים הַדִּין
גּוֹבֵר כָּל כָּךְ, עַד שֶׁאֵין מוֹעִיל לְהַמְתִּיק הַדִּין עַל-יְדֵי
שׁוֹם בְּטוֹל כִּי אִם עַל-יְדֵי הִסְתַּלְּקוֹת הַצַּדִּיק לְגַמְרֵי,
חַס וְשָׁלוֹם. וְאִזּוֹ צָרִיכֵן הָעוֹלָם לְהִתְעוֹרֵר מְאֹד
בְּתַשׁוּבָה וּלְהִסְתַּכַּל עַל עֲצָמָן הַיָּטִב, הֵיכֵן הֵם
בְּעוֹלָם, מֵהַ שֶׁגָּרְמוּ בַּעֲוֹנוֹתֵיהֶם עַד שֶׁנִּסְתַּלְּק
הַצַּדִּיק בְּשָׁבִילָם.

וְזֶה בְּחִינַת שְׁצַעַק הַנְּבִיא (ישעיה נב, א) : "הַצַּדִּיק אָבָד
וְאֵין אִישׁ שֶׁם עַל לֵב וְאִנְשֵׁי חֹסֵד נֶאֱסָפִים בְּאֵין
מִבֵּין כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה נֶאֱסָף הַצַּדִּיק" וְכוּ'. כִּי אִזּוֹ,
כְּשֶׁחַס וְשָׁלוֹם, נִסְתַּלְּק הַצַּדִּיק, צָרִיכֵן לְשִׁים עַל לֵב
מְאֹד וּלְהִבִּין 'כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה נֶאֱסָף הַצַּדִּיק' - שְׁעָקֵר
הִסְתַּלְּקוֹתוֹ הוּא מִפְּנֵי הָרָעָה מִפְּנֵי תַקָּף הַדִּין שֶׁהִיָּה
בְּעוֹלָם, עַד שֶׁלֹּא הָיָה יָכֹל לְבַטֵּל הַדִּין בְּשׁוֹם בְּטוֹל
בְּרָצוּא וְשׁוֹב וְכוּ' כַּנִּלְלָה, רַק הִכְרַח לְבַטֵּל עֲצָמוֹ
בְּבְטוֹל כְּזֶה עַד שֶׁיִּסְתַּלְּק לְגַמְרֵי. וְאִזּוֹ הַכֹּל תְּלוּי
בְּהַדוֹר שֶׁנִּשְׁאַרוּ אַחֲרָיו, שֶׁצָרִיכֵן לְשׁוֹם עַל לֵב
מְאֹד הִסְתַּלְּקוֹת הַצַּדִּיק וּלְהִתְעוֹרֵר בְּתַשׁוּבָה שְׁלֵמָה
עַל-יְדֵי-זֶה. וְאִזּוֹ זוֹכֵין לְהַמְשִׁיךְ אֹר מִהַרְשִׁימוֹ שֶׁל
הַצַּדִּיק שֶׁנִּשְׁאַר מִמֶּנּוּ. כִּי כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק כְּשֶׁנִּסְתַּלְּק
בְּוִדְאֵי מִשְׁאִיר בְּעוֹלָם אֵיזֶה רְשִׁימָה טוֹבָה עַל-יְדֵי
תּוֹרָתוֹ וּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים. וְאִזּוֹ עָקֵר הַהִמְתָּקָה עַל-יְדֵי
הַדוֹר יְתוֹם שֶׁנִּשְׁאַרוּ אַחֲרָיו, שֶׁכְּשֶׁמְתַּעוֹרְרִים
בְּתַשׁוּבָה אִזִּי מִמְּשִׁיכֵין אֹר גְּדוֹל מִהַרְשִׁימוֹ שֶׁלוֹ,
שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נִמְתָּקֵין וְנִתְבַּטְּלֵין כָּל הַדִּינִים
שֶׁבַּעוֹלָם.

כִּי מַחֲמַת שֶׁהַצַּדִּיק נִסְתַּלְּק לְמַעֲלָה וְהוּא עֲכָשׁוּ
בְּתַכְלִית הַבְּטוֹל, עַל-כֵּן נִמְשָׁךְ מִשָּׁם בְּכָל פַּעַם אֹר
גְּדוֹל וְנִפְלָא לְהַרְשִׁימוֹ שֶׁלוֹ שֶׁנִּשְׁאַר בְּזֶה הָעוֹלָם.
אָבֵל צָרִיכֵין עַל כָּל פְּנִים אֵיזֶה אַתְּעוֹרְתָא דְלִתְתָא
עַל-יְדֵי מַעֲשֵׂי הַדוֹר הַטּוֹבִים - לְהַמְשִׁיךְ עַל-יְדֵי-זֶה
אֹר הַרְשִׁימוֹ הַקְּדוּשָׁה שֶׁלוֹ, כִּי עַל-יְדֵי מַעֲשֵׂיהֶם
הַטּוֹבִים, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהֵם בְּבַחֲיִנַת קְטָנוּת וְאֵין לָהֶם
כַּח לְקַבֵּל הַשְּׂגַת הַתּוֹרָה לְהַמְתִּיק דִּינִים, אֶף-עַל-
פִּי-כֵן בְּכַח הַצַּדִּיק שֶׁנִּסְתַּלְּק - יְכוּלִים עַל-יְדֵי
מַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים לְהַמְשִׁיךְ אֹר גְּדוֹל וְנִפְלָא
מִהַרְשִׁימוֹ שֶׁלוֹ הַמְּאִירָה עֵתָה בְּאֹר גְּדוֹל וְנוֹרָא,
מַחֲמַת שֶׁהַצַּדִּיק הוּא בְּתַכְלִית הַבְּטוֹל בְּשָׁלְמוֹת.
אָבֵל אִזּוֹ בִּימֵי דוֹר הַמְּבּוּל לֹא זָכוּ לְהִתְעוֹרֵר
לְתַשׁוּבָה, עַל-כֵּן גָּבֵר הַדִּין עַד שֶׁבָּא הַמְּבּוּל שֶׁנַּעֲשָׂה
מִמֵּימֵי הַדַּעַת בְּחִינַת מְבּוּל וְכוּ', כַּנִּלְלָה :

[כא] וְזֶה בְּחִינַת מֵהַ שֶׁאָמַר הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ לְדוֹד
הַמֶּלֶךְ, עָלְיוֹ הַשָּׁלוֹם (שְׁמוֹנָא-בִּז, יב) : "וְהָיָה כִּי יִמְלֹאוּ
יְמֵיךָ" וְכוּ' - שֶׁדוֹד רָצָה לְבָנוֹת הַבֵּית וְהַשִּׁיב לוֹ
הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ, שֶׁבְחֵיָיו לֹא יִזְכָּה לְזֶה, כִּי אִם אַחַר
הִסְתַּלְּקוֹתוֹ יִבְנֶה בְּנוֹ אֶת הַבֵּית-הַמְּקֻדָּשׁ. כִּי עָקֵר
שְׁלֵמוֹת הַשְּׂגַת הַתּוֹרָה הוּא בְּבִית-הַמְּקֻדָּשׁ, שֶׁשָּׁם
הוּא בְּחִינַת תַּכְלִית הַבְּטוֹל לְפָנָי וּלְפָנָי בְּבֵית קְדוּשָׁה
קְדוּשִׁים, שֶׁשָּׁם נִכְנַס הַכֹּהֵן הַגְּדוֹל פַּעַם אַחַת בְּשָׁנָה
בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים וְכוּ' (אוֹת י), שֶׁשָּׁם הָיָה עוֹמֵד עַל
הָאָבֶן שֶׁתִּיָּה הָאֲרוֹן עִם הַלּוּחֹת שֶׁהֵם כָּלֵל הַתּוֹרָה
כִּי מִשָּׁם תֵּצֵא תּוֹרָה וְכוּ'. וְעַל-כֵּן עָקֵר תַּקוּן
הָעוֹלָמוֹת שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל-יְדֵי קְבֻלַּת הַתּוֹרָה לֹא נִשְׁלַם
עַד שֶׁנִּבְנֶה הַבֵּית בִּימֵי שְׁלֵמָה, כְּמוֹ שֶׁאֵיתָא בְּכַתְּבֵי
הָאֲר"י ז"ל (לְקוּטֵי תוֹרָה כִּי תִשָּׂא) שֶׁבִּימֵי מִשָּׁה לֹא חֲזָרָה
הַשְּׂכִינָה כִּי אִם בְּבַחֲיִנַת אַחֲוֵר בְּאַחֲוֵר, וְלֹא נִתְיַחֲדָה
בְּבַחֲיִנַת פְּנִים בְּפָנִים עַד יְמֵי שְׁלֵמָה שֶׁנִּבְנֶה הַבֵּית
וְכוּ', עֵינֵן שָׁם.

ישראל בכחו של משה בעצמו. אשר לכאורה
הדבר תמוה: רבי לא שנה רבי היא מנליה' (ערוכין
צב.). אם משה לא היה לו כח לכנס ולכבש ארץ-
ישראל, איך זכה יהושע תלמידו לזה?

אך על פי הנ"ל ניחא היטב, כי בודאי גם כל מה
שכבש יהושע - הכל כבש משה בעצמו, כי הכל
על-ידי משה דיקא, רק שדבר גדול כזה לכבש
ארץ-ישראל בתחלה וכו', אפלו משה לא היה יכול
לגמר בחייו כי אם על-ידי הסתלקותו דיקא.
שדיקא על-ידי הסתלקותו שזכה לתכלית הבטול,
שנסתלק בבחינת רעוא דרעוין וכו', על-ידי-זה
דיקא זכה יהושע בכח הסתלקותו דיקא לכבש
ארץ-ישראל - להכניע הסטרא אחרא ולהעלות
הקדשה ולתקן כל העולמות. כי לתקן גדול ונורא
כזה, שזה בחינת תקון השדה העליונה - היה צריך
משה להסתלק דיקא, ועל-ידי-זה דיקא נגמר
התקון, וכנ"ל.

וזה בחינת (שיר השירים ג, א): על משכבי בלילות
בקשתי את שאהבה נפשי בקשתי ולא מצאתי
וכו'. מצאני השמרים, פרש רש"י: 'משה ואהרן'
וכו'. כמעט שעברתי מהם, פרש רש"י: 'קרוב
לפרישותם ממני לסוף ארבעים שנה', הינו בסמוך
אחר שנסתלקו, עד שמצאתי - שהיה עמי בימי
יהושע לכבש שלשים ואחד מלכים. אחזתי ולא
ארפנו וכו', עין שם בפרוש רש"י. הינו כנ"ל,
שדיקא אחר הסתלקות הצדיק הגדול האמתי
יכולין למצא את השם-יתברך, אף-על-פי
שבתחלה לא זכו למצאו והיו נזופים, בחינת
בקשתי ולא מצאתי, וכמו שפרש רש"י עין שם.
אף-על-פי-כן אחר הסתלקותו דיקא יכולין למצאו
יתברך, בבחינת כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי
וכו', שפרשו, לאחר הסתלקותם כנ"ל. הינו כמו
שכתוב למעלה, שדיקא בכח הסתלקות הצדיק,

וזה בחינת "ביום חתנתו" (שיר השירים ג, יא) - 'זה מתן
תורה'. "וביום שמחת לבו" - 'זה בנין בית-
המקדש' (תענית כו:). כי עקר שלמות השגת התורה
בחינת מתן תורה הוא בבית-המקדש, ששם תכלית
הבטול לפני ולפנים, שמשם כל התורה וכו' כנ"ל.
ועל-כן דוד שרצה לגמר תקון זה לבנות הבית-
המקדש, ששם עקר בחינת הבטול, עקר השגת
התורה וכו' כנ"ל, השיב לו השם-יתברך, שתקון
נפלא ונורא כזה אי אפשר שיתקן בחייו רק הוא
צריך להסתלק תחלה, ואז על-ידי הסתלקותו דיקא
- יזכה בנו להמשיך אור מהרשימו שלו לבנות
הבית-המקדש ולתקן כל התקון הזה בשלמות,
הינו כנ"ל. ועל-כן באמת נקרא כל הבית-המקדש
על שם דוד, כמו שכתוב (מלכים א יב, טז): "ראה ביתך
דוד", כי הכל על ידו.

כי גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם' (חלין
ט:). ומה שאינו יכול לגמר בחייו - הוא גומר לאחר
הסתלקותו דיקא וכנ"ל. כמו דוד המלך, עליו
השלוש, לענין בנין בית-המקדש, ששם עקר
הבטול ששם תקון כל העולמות וכנ"ל. וכן מצינו
במשה רבנו, עליו השלוש, שרצה לכנס לארץ-
ישראל ולכבש ארץ-ישראל בעצמו, ולא הניחו
השם-יתברך ואמר (דברים ג, כו): "אל תוסף דבר אלי
עוד בדבר הזה". כי לכבש ארץ-ישראל להוציאה
מהשבעה עממין ולמסרה לישראל, שזה עקר
התקון, כי שם בארץ-ישראל הם כל הקדשות ושם
הבית-המקדש ששם עקר הבטול וכו'. ולנצח
מלחמה כזאת, בפרט בתחלה - להוציא כל ארץ-
ישראל מהסטרא אחרא להחזירה אל הקדשה,
שבזה תלוי הכל, על-כן גם משה רבנו, עליו
השלוש - לא היה יכול לנצח מלחמה זאת בחייו כי
אם לאחר הסתלקותו דיקא, שדיקא אחר
הסתלקותו כבש יהושע תלמידו את כל ארץ-

קבלו כל התורה שהיא בחינת מימי הדעת, בחינת גשמי ברכה שנמשך מאור הרשימו כשחוזרין מהבטול, וכנ"ל:

[כג] וזה בחינת סכה. בחינת ענני כבוד שנמשך מאור הבטול של יום הכפורים, שנאמר בו (ויקרא טז, ב): "ואל יבא בכל עת אל הקדש וכו', כי בענן אראה וכו' בזאת יבא אהרן אל הקדש". ומענן הקדש הזה אשר על הכפרת שנכנס לשם הכהן הגדול ביום כפור - משם נמשך בחינת סכה, בחינת ענני כבוד שזוכין ישראל לכנס בהם אחר יום הכפורים על-ידי מצות סכה הקדושה, שהוא בחינת ענני כבוד, כמבאר בדברי רבותינו ז"ל (סכה יא:).

כי הענן שעל הכפרת משם נדבר השם-יתברך עם משה, ומשם קבל כל התורה הקדושה, כמו שכתוב (במדבר ז, פט): "ובא משה אל אהל מועד וכו' וישמע את הקול כו' מבין שני הכרבים וידבר אליו". כי זה הענן הקדוש, זה בחינת (תהלים יח, יב): "וישח חשך סתרו סביבתיו סכתו חשכת מים" וכו', כי מחמת שאור האין סוף אי אפשר לקבלו מחמת רבוי אור, על-כן השם-יתברך בחסדו הסתיר אורו האין סוף הגדול והנורא בתוך הענן והחשך, בבחינת: 'ישח חשך סתרו', כדי שעל-ידי זה הענן והחשך - יתצמצם האור, כדי שיוכלו לקבלו בהדרגה ובמדה, וזה הענן והחשך הוא בחינת שומר בפני האור הגדול האין סוף - שלא יתקרב אליו מי שאינו ראוי אליו.

ועל-כן הזהיר השם-יתברך את אהרן (ויקרא טז, ב): "ואל יבא בכל עת אל הקדש וכו', ולא ימות פי בענן אראה על הכפרת. ופרש רש"י, שלא ימות כדרך שמתו בניו, שנכנסו לפני ולפנים שלא ברשות. על-כן שלטה בהם סטרא דמותא, שנמשך ונשתלשל

שזכה לבטול כזה, כדי להמתיק תקף עצם הדינים הקשין מכלל ישראל, שלא היה אפשר לבטלם בשום בטול אל האין סוף ברצוא ושוב, כי אם על-ידי הסתלקותו ממש, ואז דיקא נמתק הדין ויכולין להתקרב להשם-יתברך אז דיקא בכח הסתלקותו. כי הצדיק נסתלק בשביל זה דיקא, כדי שיגמר במותו מה שלא היה יכל לגמר בחייו, כמו משה ואהרן ודוד, וכנ"ל:

[כב] וזה בחינת "ה' למבול ישב" (תהלים כט, י), הנאמר לענין מתן תורה כנ"ל (אות יח). כי כל מתן תורה נמשך מבחינה הנ"ל, מבחינת הבטול הנ"ל, שנמשך על-ידי תקף הדין, חס ושלום. ועל-כן באמת אז בשעת מתן תורה היה תקף הדין, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (שבת פח:): שבקש הקדוש-ברוך-הוא להחזיר את העולם לתהו ובהו. וזה בחינת (יבמות עב:): 'תורה מפי הגבורה נתנה', 'מפי הגבורה' דיקא. וזה בחינת מה שכפה עליהם הר כגיגית וכו' (שבת פח:). הינו שאז נתעורר דין גדול, בחינת הדין הגדול של ראש השנה. וישראל היו קדושים אז מאד מאד, וזכו אז בשעת תקף הדין לבטל עצמן לגמרי בתכלית הבטול. ואז זכו על-ידי הבטול להמשיך התורה מאור הרשימו שממש כל התורה כנ"ל, שזהו בחינת קול שופר בחינת שופר של קבלת התורה וכו', כנ"ל (אות יג).

וזה בחינת מה שאמרו רבותינו ז"ל (שבת פח:): שבכל דבור ודבור שיצא מפי הקדוש-ברוך-הוא יצתה נשמתו, והקדוש-ברוך-הוא המשיך עליהם גשמי ברכה והחיה אותם, שנאמר (תהלים סח, י): "גשם נדבות תניף אלהים" הינו כנ"ל. כי מה שיצאה נשמתו בכל דבור - זה בחינת הבטול הנ"ל, והם זכו לבטול כזה, עד שנסתלקו על-ידי-זה. אבל השם-יתברך רחם עליהם והמשיך עליהם גשמי ברכה עד שחזרו משם בבחינת רצוא ושוב. ומשם

מבחינת הענן והחשף הזה, שמשם בחינת דינים, כשאין יודעין איך לכנס לשם.

כי הבטול אל התכלית הנ"ל - זה בחינת ארבעה שנכנסו לפרדס (תגינה יד:), שנכנסו למקום שנכנסו ורצו לכלל ולהסתכל באור האין סוף, שהוא בחינת התכלית אבל לא היו כלם ראויים לזה, על-כן לא יצאו משם בשלום. זה הציץ ונפגע וזה הציץ ומת, ואחר קצץ בנטיעות לגמרי, בלתי רבי עקיבא לבדו שנכנס בשלום ויצא בשלום. כי השם-יתברך בעצמו הצילו שהשיב למלאכי השרת: 'ראוי הוא זקן זה שישתמש בכבודי' (תגינה טו:).

כי מי שזוכה לכנס לשם ברשות כמו רבי עקיבא, וכיוצא, אזי זה הענן והחשף הוא טובה גדולה אליו. כי על-ידי הענן והחשף הזה שסביב האור האין סוף כנ"ל, על-ידי-זה דיקא הוא זוכה להכלל ולהסתכל באור האין סוף ואינו נתבטל שם במציאות, ואזי זוכה כשחוזר מהבטול שיהיה נשאר לו אור הרשימו, כי אור האין סוף נרשם ממנו רשימו קדושה בתוך הענן הקדוש הזה, ששם דיקא נצטיר ונרשם אור הרשימו של אור האין סוף מחמת הענן והחשף דיקא, שהוא בחינת צמצום, כי בלעדיו לא היה יכל האור להצטיר כלל.

ועל-כן כל הנבואות וכל ההשגות של כל הנביאים והחכמים מקבלים דיקא דרך הענן הקדוש הזה, כמו שכתוב (תהלים צט, ז): "בעמוד ענן ידבר אליהם". כי שם דיקא נצטיר ונרשם אור הרשימו, שמשם כל השגתם, כי משם עקר קבלת התורה והנבואה כנ"ל. וישראל עם קדוש בכלליות, זוכין ביום הכפורים להכלל ולהתבטל באור האין סוף ביום הכפורים על-ידי הכהן הגדול שנכנס בשליחותם לפני ולפנים וכו' כנ"ל, ואזי מאור הרשימו הקדושה שנצטירה בתוך הענן הקדוש הנ"ל, זוכין לבחינת קבלת הלוחות ביום הכפורים

שהיא כלל התורה כנ"ל. ואזי זוכין אחר יום הכפורים שימשך על כלל ישראל, בחינת הענן הקדוש הזה, שזהו בחינת סכה, שהיא בחינת ענני כבוד שנמשכין משם. ועל-ידי הענני כבוד האלו, בחינת סכה, על-ידי-זה ממשיכין עליהם אור השגת התורה מאור הרשימו הקדושה בכל שבעת ימי הסכות עד שזוכין בשמיני עצרת ושמחת תורה לקבל השגת התורה בשלמות - להשלימה ולהתחילה ולשמח בשמחתה, כי אז זוכין לבחינת קבלת התורה בשלמות, על-ידי שזכינו בכל שבעת ימי הסכה, לקבל אור הרשימו שהוא שרש התורה על-ידי הענני כבוד שנמשכו עלינו על-ידי הסכה הקדושה כנ"ל.

וזה בחינת השבעה אושפזין על-אין קדישין, שהם השבעה רועים שנכנסין לתוך הסכה - שהם אברהם יצחק יעקב וכו'. כי אלו השבעה רועים הם בחינת כלליות כל הצדיקים שבכל דור, שעל ידם עקר המשכת התגלות אלהותו בעולם, שנמשך מאור הרשימו של הבטול שזוכין הצדיקים כנ"ל. כי כל אחד מהשבעה רועים הנ"ל - כל אחד תקן והמשיך וגלה מדה קדושה אחת ממדותיו יתברך, שנמשך מאור הרשימו הנ"ל, שעל-ידי מדות אלו עקר התגלות אלהותו יתברך. כי בבחינת הבטול הנ"ל שם הוא למעלה מכל המדות ומכל הספירות כנ"ל (אות יז), רק כשחוזרין מהבטול בבחינת ושוב מקבלין אור הרשימו כנ"ל, משם מתחילין התגלות המדות והספירות, שהם כלל כל התורה, כלל כל השמות הקדושים, כלליות כל העולמות, שעל ידם עקר התגלות אלהותו יתברך כנ"ל. והאבות הקדושים, כל אחד זכה לבחינת בטול, עד שזכה אחר-כך על-ידי הרשימו שהמשיך כשחזר מהבטול לתקן ולגלות מדה אחת ממדותיו יתברך. דהינו אברהם תקן וגלה על-ידי אור הרשימו שלו

שְׁהַמְשִׁיךְ עַל-יְדֵי בְטוּל שְׁלוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה תִּקַּן וְגַלְהַ
בְּחִינַת מִדַּת הַחֶסֶד, וְכֵן יִצְחָק מִדַּת הַפֶּחַד, וְכֵן יִצְקָב
מִדַּת הַתְּפָאֶרֶת וְכוּ'.

כִּי כָּל אֱלוֹ הַשְּׁבָעָה מִדוֹת שְׁהֵם כָּלֵל הַכֵּל כַּנֵּ"ל -
כָּלֵם נִמְשָׁכִין מֵאוֹר הַרְשִׁימוֹ שְׁהַמְשִׁיכוֹ הַצְּדִיקִים
הַנֵּ"ל עַל-יְדֵי בְּחִינַת בְּטוּלָם כַּנֵּ"ל. וְעַל-כֵּן בְּחַג
הַסְּכוּת הַקְּדוּשָׁה, שָׁאֲנוּ עוֹסְקִים לְהַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ אוֹר
הַרְשִׁימוֹ הַקְּדוּשָׁה עַל-יְדֵי הָעֲנִי כְּבוֹד שְׁהַרְשִׁימוֹ
הַזֹּאת מֵאִירָה עָלֵינוּ, עַל-יְדֵי הַבְּטוּל שְׁזָכִינוּ בְּיוֹם
הַכְּפוּרִים, עַל-כֵּן אִזּוּ נִכְנָסִין אֶצְלָנוּ לְתוֹךְ הַסְּכָה
הַקְּדוּשָׁה, שְׁהִיא בְּחִינַת עֲנִי כְּבוֹד - נִכְנָסִין לְתוֹכָהּ
כָּל הַשְּׁבָעָה רוּעִים, שְׁעַל יָדָם עָקַר הַמְּשַׁכֵּת אוֹר
הַרְשִׁימוֹ הַקְּדוּשָׁה, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה עָקַר הַתְּגַלוֹת
אֱלֹהוֹתוֹ שְׁנִתְגַּלְהַ עַל יָדָם בְּעוֹלָם, כַּנֵּ"ל.

וְעַל-כֵּן נִקְרָאִים 'רוּעִים'. כִּי אֱלוֹ הַצְּדִיקִים הַנּוֹרָאִים
הֵם בְּחִינַת בְּעָלֵי הַשְּׂדָה שְׁעוֹסְקִים לְתַקֵּן הַשְּׂדָה
הָעֲלִיּוֹנָה הַנֵּ"ל, שְׁעָקַר תְּקוּנָה עַל-יְדֵי בְּחִינַת
הַבְּטוּל וְהַהֶסְתָּכְלוּת אֶל הַתְּכֵלִית, כַּמּוּבָן בְּהַתּוֹרָה
הַנֵּ"ל. וְעַל-כֵּן נִקְרָאִים 'רוּעִים' כִּי הֵם בְּחִינַת רוּעִים
בְּתוֹךְ הַשְּׂדָה הָעֲלִיּוֹנָה. כִּי כְּמוֹ הַרוּעָה הַגְּשָׁמִי, שְׁכָּל
עֶסְקוֹ וּמִלֵּאכְתּוֹ בְּתוֹךְ הַשְּׂדָה, כְּמוֹ כֵּן אֱלוֹ הַצְּדִיקִים
- הֵם בְּחִינַת רוּעִים בְּתוֹךְ הַשְּׂדָה הָעֲלִיּוֹנָה. כִּי הֵם
בְּחִינַת בְּעָלֵי הַשְּׂדָה, שְׁעוֹסְקִין בְּתַקּוּן הַשְּׂדָה
הָעֲלִיּוֹנָה עַל-יְדֵי הַבְּטוּל אֶל הַתְּכֵלִית, וְכַנֵּ"ל. וְעַל-
כֵּן בְּאֵמַת הָיוּ כָּל הַצְּדִיקִים הַנֵּ"ל רוּעִים בְּשְׂדָה
מִמֶּשׁ. כִּי זֶה יְדוּעַ, שְׁהַשְּׂדָה הַתְּחַתּוֹן הוּא דְגַמַּת
הַשְּׂדָה הָעֲלִיּוֹנָה, וְכָל הָעֲשָׁבִים וְהַצְּמָחִים וְשִׁיחַ
הַשְּׂדָה - כָּלֵם הֵם נִיצוּצֵי נְשָׁמוֹת עֲלִיּוֹנוֹת (סְפָר
הַגְּלוּגִלִּים פָּרָק לח), וְהָאֲבוֹת בְּהִיוֹתָם רוּעִים בְּשְׂדָה, הָיוּ
מְתַקְּנִים אֶת הַשְּׂדָה בְּשִׁרְשָׁה הָעֲלִיּוֹן, כִּי הֵם בְּעָלֵי
הַשְּׂדָה הָעֲלִיּוֹן, כַּנֵּ"ל:

[כד] וְזֶה בְּחִינַת אַרְבָּעָה מִיָּנִים שְׁלוֹקְחִין בְּסְכוּת.
וּבָם אָנוּ שְׁמַחִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (וַיִּקְרָא כג,

מ): "וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר וְכוּ'
וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם" וְכוּ'. כִּי עֲכָשׁוּ אָנוּ
מֵרֵאשִׁית כַּחֲנוּ, מֵהַ שְׁפָעֵלְנוּ בְּרֵאשִׁית הַשָּׁנָה וְיוֹם
הַכְּפוּרִים, שְׁזָכִינוּ עַל-יְדֵי כָּל הַתְּקוּנִים הַנֵּ"ל לְתַקֵּן
אֶת הַתְּפִלָּה. דְּהֵינּוּ לַעֲשׂוֹת אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה, שְׁכָּל
זֶה הוּא בְּחִינַת תְּקוּן הַשְּׂדָה הָעֲלִיּוֹנָה הַנֵּ"ל, כַּמּוּבָר
שָׁם, שְׁכַשְׂאָדָם עוֹמֵד לְהַתְּפַלֵּל הוּא הוֹלֵךְ בְּתוֹךְ
הַשְּׂדָה הָעֲלִיּוֹן וְהוֹלֵךְ וּמְלַקֵּט צִיצִים וְעֲשָׁבִים
וּפְרָחִים נְאִים וְכוּ' עֵינֵי שָׁם. וְהִיוּצָא מִשָּׁם, שְׁכָּל זְמַן
שָׁאִין זוֹכִין לְהֶסְתָּכֵל עַל הַתְּכֵלִית שְׁהוּא בְּחִינַת
הַבְּטוּל הַנֵּ"ל - אִין הַתְּפִלָּה מְתַקְּנַת בְּשִׁלְמוֹת, כִּי אִין
הַדְּבוּר מְנִיחַ אֶת הַנֶּפֶשׁ לִילֵךְ לְהֵלֵךְ יוֹתֵר וּלְלַקֵּט
עֲשָׁבִים וּפְרָחִים וְצְמָחִים נְפִלְאִים מֵהַשְּׂדָה וְכוּ'.
וְעָקַר הַתְּקוּן עַל-יְדֵי הַהֶסְתָּכְלוּת עַל הַתְּכֵלִית וְכוּ',
שְׁעַל-יְדֵי-זֶה עוֹשִׁין אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה וְאִזּוּ דִּיקָא
זוֹכִין לְתְּפִלָּה בְּשִׁלְמוֹת. וְאִזּוּ יִכּוֹל לִילֵךְ בְּתְּפִלָּתוֹ
בְּהַשְּׂדָה הָעֲלִיּוֹן וּלְלַקֵּט שׁוֹשְׁנִים וְצְמָחִים נְפִלְאִים
עַל-יְדֵי דְבוּרֵי הַתְּפִלָּה הַקְּדוּשָׁה וְכוּ' כַּנֵּ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת אַרְבָּעָה מִיָּנִים הַקְּדוּשִׁים וְהַנּוֹרָאִים -
שְׁכָּלֵם הֵם מִיָּנֵי צְמָחִים, שְׁהַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה צוּתָה
עָלֵינוּ לְקַח בְּיָמֵי חַג הַסְּכוּת, אֱלוֹ הָאַרְבָּעָה מִיָּנִים
מִצְמָחֵי הַשְּׂדָה שְׁהֵם בְּחִינַת כָּלְלִיּוֹת הַתְּפִלָּה -
כָּלְלִיּוֹת הַנְּשָׁמוֹת הַקְּדוּשׁוֹת, שְׁהֵם בְּחִינַת שִׁיחַ
הַשְּׂדָה. וְכֵזֶה שָׁאֲנוּ לוֹקְחִין אֱלוֹ הָאַרְבָּעָה מִיָּנִים
מִצְמָחֵי הַשְּׂדָה, בְּזֶה אָנוּ מֵרֵאשִׁית גְּדֵל כַּחֲנוּ מֵהַ
שְׁפָעֵלְנוּ בְּרֵאשִׁית הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכְּפוּרִים, שְׁזָכִינוּ עַל-
יְדֵי בְּחִינַת הַבְּטוּל הַנֵּ"ל לְתַקֵּן אֶת הַתְּפִלָּה, עַד
שָׁאֲנוּ יִכּוֹלִין לְקַבֵּץ וּלְלַקֵּט בְּיָדֵינוּ צְמָחִים נְפִלְאִים
מֵהַשְּׂדָה הָעֲלִיּוֹן, שְׁזֵהוּ בְּחִינַת כָּל הָאַרְבָּעָה מִיָּנִים,
שְׁהֵם כָּלְלִיּוֹת כָּל הַצְּמָחֵי הַשְּׂדָה בְּקִדְשָׁה.

כִּי אֱלוֹ הָאַרְבָּעָה מִיָּנִים, הֵם כָּלּוּלִים כָּל הַנְּשָׁמוֹת
שְׁגְדִלִים בְּהַשְּׂדָה הַנֵּ"ל. וְכְּמוֹ שָׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל
(וַיִּקְרָא רַבָּה ל, יב), שְׁהָאַרְבָּעָה מִיָּנִים הֵם בְּחִינַת כָּל

הכתות שיש בנשמות ישראל, שהם בחינת צדיקים שיש בהם תורה ומעשים טובים, שהם בחינת בעלי ריח וטעם, בחינת אתרוג. ויש בעלי ריח ולא טעם, בחינת הדס. ובעלי טעם ולא ריח, בחינת לולב כפת תמרים, ויש שאין בהם לא טעם ולא ריח, שהם פושעי ישראל, שהם בחינת ערבי נחל.

נמצא, שהארבעה מינים הם כלולים מכל הכתות של כל ישראל, שהם כלל כל הנשמות, ועל-כן הם כלם צמחי השדה. כי כל הנשמות הם בחינת צמחי השדה העליונה כנ"ל. ועל-ידי שאנו לוקחין בסכות אלו הארבעה מינים מצמחי השדה, בזה אנו מראין גדל כחננו מה שפעלנו בראש השנה ויום הכפורים, שזכינו על-ידי בחינת הבטול וכו' כנ"ל לתקן את התפלה, עד שאנו זוכין לקבץ בידינו כלליות כל צמחי השדה הנפלאים שמלקטים ומקבצים אותם כשזוכין לתפלה בשלמות, שהם בחינת אלו הארבעה מינים הקדושים, שכלם הם בחינת צמחי השדה העליונה וכו' כנ"ל. וזה בחינת מה שאיתא בזהר הקדוש (ויחי רכא; תקוני זהר תקון יג, כט): 'מאן נצח? מאן דאחיד מאני קרבא בידוהי' (מי מנצח? מי שאוחז את כלי הקרב בידיו*). שהם הארבעה מינים הקדושים. כי עקר נצחון המלחמה שנצחנו ביום הכפורים נכר ונתגלה על-ידי הארבעה מינים הקדושים, שהם בחינת כלליות צמחי השדה העליונה, שזה עקר בחינת תקון התפלה שפעלנו על-ידי הבטול של ראש השנה ויום הכפורים וכו', כנ"ל:

[כה] ועל-כן עקר נטילת הארבעה מינים הם בשעת ההלל, כי הם בחינת תקון התפלה, שהיא בחינת הלל, שהם כלליות התפלה, כי הלל הוא כלליות התפלה וכל השירות ותשבחות, כמו שפרש רש"י (תהלים ט, ב): "אספרה כל נפלאותיך" - זה הלל שיש בו לשעבר וכו' ויש בו לעתיד לבוא

וכו'. כי כל הארבעה מינים הם בחינת העשבים הנפלאים שמלקטים מתוך השדה העליונה על-ידי תקון התפלה כנ"ל.

וזה בחינת מה שמנענעים ב'הודו לה' תחלה וסוף' (ספ"ה לד:). כי 'הודו' תחלה וסוף - זה בחינת תקון התפלה, שעקר תקונה כשזוכין לעשות אחד מכל התפלה, עד אשר אפלו כשעומדין בסוף התפלה, עדין עומדים בתבה הראשונה של התפלה, שזהו בחינת 'הודו לה' תחלה וסוף'. כי אפלו כשעומדין בסוף - עדין עומדים בתבה הראשונה שהיא 'הודו', כי כלו אחד כנ"ל. ושם עקר הנענועים של הלולב ומיניו, כי הנענועים הם בחינת רצוא ושוב, שמעוררין אור הדעת, שנמשך מהרשימו של הבטול על-ידי הנענועים, כידוע בכתבים (פרי עץ חיים, לולב, פרק ג). כי אור הרשימו של הבטול נמשכת על-ידי בחינת רצוא ושוב כנ"ל. ועל-כן על-ידי הנענועים של הלולב שהיא בחינת רצוא ושוב מעוררין אור הרשימו הזאת, שעל-ידי-זה עקר תקון התפלה - לעשות אחד מכל התפלה, שבתבה האחרונה עדין עומדים בתבה הראשונה, שזהו בחינת 'הודו לה' תחלה וסוף', ועל-כן שם מנענעין בהארבעה מינים, כנ"ל:

[כז] וזה בחינת שמחת בית השואבה בסכות. ועל-כן אז הוא זמן שמחתנו, כי עקר המשכת מימי הדעת מהרשימו הנ"ל - הוא על-ידי השמחה שהיא כלי לקבלת התורה, כנ"ל בהתורה הנ"ל, עין שם:

[כז] ועל-כן נוטלין הארבעה מינים בידי דיקא. זה בחינת (תענית לא): 'וכל אחד מראה באצבעו דיקא, שהיא בחינת התורה שנמשכת מאור הזריחה של הבטול, שהוא בחינת "אצבע אלהים" (שמות ח, טו), כמבאר בסוף התורה הנ"ל. ובזה אנו מראין גדל כחננו, שיש לנו ישראל עם קדוש -

שפּעלנו על-ידי קדשת ראש השנה ויום הכפורים שהם בבחינת בטול וכו' כנ"ל. הינו שפּעלנו שעל-ידי זה זוכים לאחז אותו יתברך בדינו ממש, כביכול, כמבאר בזהר הקדוש, שעל-ידי נטילת הארבעה מינים אנו לוקחין אותו יתברך כביכול; עין שם. הינו כי על-ידי נטילת הארבעה מינים בדינו - אנו ממשיכין עלינו אור הרשימו הקדושה, עד שנצטיירת ונרשמת בדינו ממש, בבחינת (שיר השירים ת, ו): "שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך" וכו'. ובזה אנו מראין גדל כחנו של ישראל, כי השם-יתברך מרום ומנשא מכל המחשבות של כל החיות ושרפים ואופני הקדש, ומכל הרוחניות של כל העולמות, כי לית מחשבה תפיסא ביה כלל. וישראל עם קדוש זוכין להמשיך אלהותו בידיים ממש, על-ידי נטילת הארבעה מינים, שעל-ידי זה לוקחין אותו יתברך, כביכול, בידיים ממש, כמובן בזהר הקדוש וכו"ל. כי אור התגלות אלהותו מרום ונשגב מאד, על-כן אי אפשר לקבל אפלו אור הרשימו כי אם על-ידי כלים רבים וכו', כנ"ל.

ועל-כן צריכין לשמר את הזכרון מאד - לזכר אור הרשימו הזאת היטב, וכו"ל (אותיות ה"ו). ועל-כן צריכין לשמרו ולקשרו, בבחינת 'חותם בתוך חותם', בחינת 'שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך' כי עזה כמות אהבה וכו'. הינו שהאהבה וההשתוקקות להכלל באור האין סוף, הוא חזק כל כך, עד שיכולין למות ולהסתלק על-ידי זה, על-ידי רבוי האור וכו"ל. על-כן צריכין לצמצם האור בכמה צמצומים וכלים, ולקשר אור הרשימו הנ"ל בשני חותמות בבחינת חותם בתוך חותם, שזהו בחינת שני החותמות שאנו עוסקין לתקן מראש השנה עד הושענא רבא, כידוע (פרי עין חיים לולב פרק ד). כי מתחלה מתקנים חותם אחד בחינת 'כחותם על

לבך', הינו שמקשרין אור הרשימו בתוך לבו. כי כל זמן שאין ממשיכין הדעת שהוא אור הרשימו לתוך הלב, ואין נמשך הדעת כי אם במח, עדין אין יודעין ממנו יתברך כלל. כי עקר הדעת הוא כשנמשך הדעת לתוך הלב, בבחינת (דברים ד, ט): "וידעת היום והשבת אל לבבך" וכו', כמבאר בדברי רבנו ז"ל כמה פעמים (עין סימן קנד).

וזה בחינת חותם הלב, בחינת 'כחותם על לבך' וכו'. אבל אף-על-פי שמקשרין אור הרשימו בלב, עדין חוששין שלא יסתלק האור, חס ושלום, לגדל עצם גדלת אורו, על-כן צריכין להמשיך עוד חותם על חותם, בחינת 'כחותם על לבך כחותם על זרועך', שאנו מתקנים עוד חותם אחד על חותם הלב, כנ"ל. כי אנו ממשיכין אלהותו יתברך בדינו ממש, על-ידי נטילת הארבעה מינים בידיים, שזהו בחינת 'כחותם על זרועך', כדי לקשר היטב אור הרשימו הנ"ל, כדי שלא נשפח אותו יתברך לעולם ועד:

[כח] וזה בחינת הושענא רבא. כי אנו עוסקין בתקון זה כל ימי הסכות - להמשיך אור הרשימו ולקבל משם השגת התורה ולתקן את התפלה וכו' על-ידי מצות ספה וארבעה מינים כנ"ל. ובכל יום ויום משבעת ימי הסכות נמשך עלינו אור הרשימו הקדושה מאחד מהשבעה רועים (זהר אמר קג:), שעל-ידי זה נתתקן ונתגלה אותה המדה של אותו הצדיק, שתקן על-ידי הבטול שלו וכו' כנ"ל (אות כג). דהינו ביום ראשון מדת החסד, שהיא מדתו של אברהם. וכן ביום שני וביום שלישי וכו', כמו שאיתא בפונות, עד אשר מגיעים ליום שביעי שהוא בבחינת דוד, ואז נשלם תקון התפלה, שהיא בחינת דוד, שזה עקר התקון. כי כל עסקנו הוא לתקן את התפלה לעשות אחד מכל התפלה כדי שנוכל לדבר תפלות ושירות ותשבחות הרבה.

שְׁזָהוּ בְּחִינַת דָּוִד שֶׁהוּא (שְׁמוּאֵל ב' כג, א): 'נְעִים זְמֵרוֹת יִשְׂרָאֵל', שֶׁכָּל הַתְּפִלוֹת וְהַשִּׁירוֹת וְהַתְּשַׁבְּחוֹת הַכֹּל נִקְרְאִים עַל שֵׁם דָּוִד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (עֵין פְּסָחִים קיז; מְדַרְשׁ תְּהִלִּים פָּרָק א), וְכַמְבָּאֵר בְּסוּף הַתּוֹרָה הַנ"ל עַל פְּסוּק (רוֹת ב, ח): "וַיֹּאמֶר בְּעֵז אֵל רוֹת", שְׁרוֹת הִיא בְּחִינַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁמִּמֶּנָּה יוֹצֵאִין דְּבוּרֵי הַתְּפִלָּה.

וְהֵבִיא רֵאזִיה לָזֶה, מִמָּה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּרֻכּוֹת ז:): 'לָמָּה נִקְרָא שְׁמָה רוֹת? שִׁיִּצָּא מִמֶּנָּה דָּוִד שְׁרוּהָ לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּשִׁירוֹת וְתְשַׁבְּחוֹת'. נִמְצָא, שֶׁדָּוִד הוּא בְּחִינַת תְּקוּן הַתְּפִלָּה הַנ"ל. כִּי דָּוִד הוּא הַרוּעָה הַשְּׁבִיעִי, שֶׁאֵז בְּיָמָיו נִגְמַר הַתְּקוּן הַנ"ל, עַד שֶׁזָּכָה לְבִטּוּל כְּזֶה, עַד שֶׁתְּקַן אֶת הַתְּפִלָּה בְּבְחִינַת הַנ"ל, דִּהְיָנוּ שֶׁהִיָּה יָכֹל לַעֲשׂוֹת אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יְכוּלִין לְדַבֵּר הַרְבֵּה תְּפִלוֹת וְשִׁירוֹת וְתְשַׁבְּחוֹת, כְּנ"ל.

וְעַל-כֵּן הָיָה דָּוִד בְּאֵמַת מְרַבָּה בְּתְפִלוֹת וְשִׁירוֹת וְתְשַׁבְּחוֹת יוֹתֵר מִכָּלֶם, וְרוּהָ לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּשִׁירוֹת וְתְשַׁבְּחוֹת, כִּי זָכָה לְתְקוּן הַתְּפִלָּה, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יְכוּלִין לְדַבֵּר הַרְבֵּה כְּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת הוֹשַׁעְנָא רַבָּא שֶׁהוּא בְּחִינַת דָּוִד - שֶׁאֵז דִּיקָא נִגְמַר הַתְּקוּן. כִּי עֶקֶר הַתְּקוּן הוּא בְּחִינַת תְּקוּן הַתְּפִלָּה שֶׁנִּתְתַּקַּן עַל-יְדֵי תְקוּן הַבִּטּוּל וְכוּ' כְּנ"ל, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת דָּוִד כְּנ"ל. וְעַל-כֵּן אֵז בְּהוֹשַׁעְנָא רַבָּא נִגְמַר בְּחִינַת תְּקוּן הַחוֹתֵם בְּתוֹךְ חוֹתֵם, כִּי אֵז הוּא בְּחִינַת דָּוִד שֶׁעַל יָדוֹ נִגְמַר הַתְּקוּן כְּנ"ל.

וְעַל-כֵּן דָּוִד דִּיקָא זָכָה לְמִצָּא מְקוֹם הַבֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, כִּי בְּבֵית-הַמִּקְדָּשׁ שָׁם עֶקֶר תְּקוּן הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישַׁעְיָה נו, ז): "כִּי בֵּיתִי בֵּית תְּפִלָּה", כִּי כָּל הַתְּפִלוֹת עוֹלָיִם דְּרָךְ שָׁם. כִּי שָׁם הוּא בֵּית קָדְשֵׁי קָדְשִׁים, שֶׁשָׁם עֶקֶר שְׁלֵמוֹת הַבִּטּוּל לְפָנָי וְלְפָנָיִם וְכוּ', כְּנ"ל (אוֹת כא), שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת דָּוִד, שֶׁזָּכָה לְתְקוּן הַתְּפִלָּה בְּשְׁלֵמוֹת, כְּנ"ל.

וְעַל-כֵּן נַעוּרֵינּוּ בְּלֵיל הוֹשַׁעְנָא רַבָּא. כִּי אֵז צְרִיכִין לְגַמֵּר הַתְּקוּן הַנ"ל, דִּהְיָנוּ לְהַמְשִׁיךְ וּלְקַשֵּׁר הַיֵּטֵב אֹר הַרְשִׁימוּ בְּלַבְנוּ וּבְיָדֵינוּ כְּנ"ל. עַל-כֵּן צְרִיכִין לְנַדֵּד שָׁנָה מְעִינֵינוּ, כִּי אֹר הַרְשִׁימוּ נִמְשַׁכֵּת בְּבְחִינַת הַתְּעוֹרְרוֹת הַשָּׁנָה, כְּמַבְאָר לְעֵיל (אוֹת ג) לְעֵינֵין שׁוֹפֵר - שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתְּעוֹרְרוֹת הַשָּׁנָה שֶׁעַל יָדוֹ מְשִׁיכִין אֹר הַרְשִׁימוּ וְכוּ' כְּנ"ל. וְעַכְשָׁו בְּשַׁעַת הַגְּמַר הַחוֹתֵם בְּתוֹךְ חוֹתֵם בְּהוֹשַׁעְנָא רַבָּא - צְרִיכִין לְנַדֵּד שָׁנָה לְגַמְרֵי, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ אֹר הַרְשִׁימוּ בְּשְׁלֵמוֹת, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתְּעוֹרְרוֹת הַשָּׁנָה כְּנ"ל.

וְזֶהוּ מָה שֶׁכָּתוּב בְּזֵהר הַקְדוּשׁ (צו לב): 'בְּהֵוּא יוֹמָא - (בְּרֵאשִׁית כו, יח): וַיִּשָּׁב יִצְחָק וַיַּחֲפֹר אֶת בְּאֵרַת הַמַּיִם וְכוּ'. כִּי בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה עַל-יְדֵי הַבִּטּוּל בְּרִצּוֹא וְשׁוֹב חוֹפְרִין בְּאֵרוֹת הַמַּיִם, דִּהְיָנוּ שֶׁמְשִׁיכִין מִיָּמֵי הַדַּעַת וְהַתּוֹרָה שֶׁנִּמְשַׁכֵּת מֵאוֹר הַרְשִׁימוּ, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת שׁוֹפֵר, בְּחִינַת קְבֵלַת הַתּוֹרָה כְּנ"ל. אָבֵל אֵז עֲדִין לֹא נִתְגַּלָּה הַתּוֹרָה בְּפַעַל, כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְתַקַּן בְּפַעַם אֶחָד, וְכַמְבָּאֵר לְעֵיל (אוֹת י, יד) בְּאֵרֵיכּוֹת. וְעַכְשָׁו בְּהוֹשַׁעְנָא רַבָּא שֶׁהוּא גִמַר הַתְּקוּן, אֵז חוֹזְרִין וְחוֹפְרִין בְּאֵרוֹת הַמַּיִם. כִּי אֵז נִמְשַׁכִּין מִיָּמֵי הַדַּעַת וְהַתּוֹרָה בְּפַעַל, עַד שֶׁזּוֹכִין לַעֲשׂוֹת שְׁמִחַת תּוֹרָה לְהַשְׁלִים וּלְהַתְּחִיל הַתּוֹרָה וּלְשַׁמַּח בְּשְׁמִחָתָהּ. כִּי אֵז אַחַר גְּמַר הַתְּקוּן עַל-יְדֵי כָּל הַמִּצְוֹת הַנ"ל אֶשֶׁר בַּחֲדָשׁ הַקְדוּשׁ הָזֶה - זּוֹכִין לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת קְבֵלַת הַתּוֹרָה בְּשְׁלֵמוֹת בְּפַעַל מִמָּשׁ, שֶׁזֶה בְּחִינַת שְׁמִחַת תּוֹרָה, וְכְנ"ל:

[כט] וְעַל-כֵּן עוֹסְקִין בְּלֵיל הוֹשַׁעְנָא רַבָּא בְּסִפְרַ מְשִׁנָּה תּוֹרָה (פְּרִי עֵץ חַיִּים, לוֹלֵב, פָּרָק ד). כִּי מְשִׁנָּה תּוֹרָה הוּא בְּחִינַת מָה שֶׁמְקַשְּׂרִין אֹר הַרְשִׁימוּ הַיֵּטֵב, בְּבְחִינַת חוֹתֵם בְּתוֹךְ חוֹתֵם - לְמַעַן לֹא נִשְׁכַּח אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ לְעוֹלָם. כִּי הַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת חוֹתֵם, כִּי עַל יָדָהּ מְקַשְּׂרִין אֹר הַרְשִׁימוּ בְּלַבְנוּ הַיֵּטֵב. כִּי עֶקֶר

הַיְדִיעָה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה, שְׁנִמְשַׁכֶת מֵאוֹר הָרְשִׁימוֹ שְׁנִכְנַסְתָּ וְנִקְשַׁרְתָּ בְּלֵב עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה וְכַנֵּ"ל. אָבֵל גַּם הַתּוֹרָה בְּעֶצְמָה צָרִיכִין לְחֹזֵר הַיֵּטֵב שְׁלֵא לְשַׁכַּח אוֹתָהּ, כְּדֵי שְׁלֵא נִשְׁכַּח אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, חֵס וְשָׁלוֹם.

וְזֶה בְּחִינַת גְּדֹל הָאֲזִהָרָה שֶׁהִזְהִיר אוֹתָנוּ מִשֶּׁה רַבְּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם (דְּבָרִים ד, ט): "רַק הַשְּׁמֵר לָךְ וּשְׁמֵר נִפְשֶׁךָ מֵאֵד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים וְכוּ", וּפֶן יִסּוּרוּ מִלְּבַבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבַנְיָךְ וּלְבַנֵי בְנֵיךָ". וְזֶהוּ בְּחִינַת מְשִׁנָּה תּוֹרָה, בְּחִינַת חוֹתֵם בְּתוֹךְ חוֹתֵם, כִּי הַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת חוֹתֵם, כִּי נִקְרְאָת תּוֹרַת אֲמַת שֶׁהוּא בְּחִינַת חוֹתֵם, כִּי 'חוֹתְמוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲמַת' (שְׁבַת נה.). וְעַל-כֵּן בְּתַחֲלַת הַתּוֹרָה נִרְשַׁם 'אֲמַת', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית א, א): בְּרֵאשִׁית בְּרֵא אֱלֹהִים סוֹפֵי תְבוֹת 'אֲמַת', שֶׁהוּא בְּחִינַת חוֹתֵם. וּמְשִׁנָּה תּוֹרָה הִיא בְּחִינַת חוֹתֵם עַל חוֹתֵם, שֶׁמְשִׁנָּה רַבְּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שָׁנָה וְחֹזֵר אֶת הַתּוֹרָה לְפָנָי יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי לְקַשֵּׁר חוֹתֵם הַתּוֹרָה בְּלֵב יִשְׂרָאֵל הַיֵּטֵב בְּבְחִינַת חוֹתֵם עַל חוֹתֵם. וְעַל-כֵּן רַב דְּבָרֵי מְשִׁנָּה תּוֹרָה מְדַבְּרִים מְעַנְיָן זֶה מֵה שֶׁמְשִׁנָּה מִזְהִיר אֶת יִשְׂרָאֵל בְּכַמָּה וְכַמָּה אֲזִהָרוֹת עַל אֲזִהָרוֹת, שִׁיזְכְּרוּ הַיֵּטֵב אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמָּהֶם, אֶת כָּל הַגְּדוּלוֹת וְהַנּוֹרְאוֹת אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֵיהֶם, כְּמִבְּאֵר בְּכָל סֵפֶר מְשִׁנָּה תּוֹרָה, וּבִפְרָט בְּסוֹפּוֹ, שֶׁהוּא שִׁירַת 'הָאֲזִינוּ', שֶׁכָּל דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת כְּדֵי שְׁלֵא תִשְׁכַּח הַתּוֹרָה מִפִּי זִרְעוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים לא, כא): "וְעִנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעַד כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זִרְעוֹ". וְעַל-כֵּן אוֹמְרִים בְּלִיל הוֹשַׁעְנָא רַבָּה מְשִׁנָּה תּוֹרָה, כִּי כָּל עֵקֶר הוֹשַׁעְנָא רַבָּא הוּא - לְקַשֵּׁר אוֹר הָרְשִׁימוֹ הַיֵּטֵב בְּלִבְנוֹ, בְּבְחִינַת חוֹתֵם בְּתוֹךְ חוֹתֵם, כְּדֵי שְׁלֵא נִשְׁכַּח אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ לְעוֹלָם, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת מְשִׁנָּה תּוֹרָה, כַּנֵּ"ל:

[ל] וְזֶהוּ בְּחִינַת סֵפֶר תְּהִלִּים שְׁאוֹמְרִים אָז, הִינּוּ בְּחִינַת תְּקוּנָה הַתְּפִלָּה, שְׁזוֹכִים אָז בְּגִמְרַת הַתְּקוּנָה בְּהוֹשַׁעְנָא רַבָּה כַּנֵּ"ל, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת תְּהִלִּים, שֶׁהוּא כּוֹלֵל כָּל הַתְּפִלוֹת וְשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת. כִּי אָנוּ זוֹכִין עֲכָשׁוּ לֹאמַר שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת הַרַבָּה, שֶׁכָּלֵם כְּלוּלִים בְּסֵפֶר תְּהִלִּים. כִּי אָנוּ זוֹכִין עַל-יְדֵי הַתְּקוּנָה הַנֵּ"ל - לַעֲשׂוֹת אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה, שֶׁעַל-יְדֵי זֶה יְכוּלִים לְדַבֵּר תְּפִלוֹת הַרַבָּה, שֶׁהֵם כָּל סֵפֶר תְּהִלִּים, שֶׁיִּסַּד דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שְׁרוּהָ לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת הַרַבָּה - שֶׁכָּלֵם כְּלוּלִים בְּסֵפֶר תְּהִלִּים.

וְזֶה בְּחִינַת עֲשָׂרָה 'הִלְלוּיָהּ' שְׁמִסִּים בָּהֶם סֵפֶר תְּהִלִּים, שֶׁהֵם 'הִלְלוּיָהּ' בְּתַחֲלָה וּבְסוֹף - זֶה בְּחִינַת תְּקוּנָה הַתְּפִלָּה, שֶׁכְּשֶׁעוֹמְדִין בְּתַבָּה הָאֲחֵרוֹנָה שֶׁל הַתְּפִלָּה - עֲדִין עוֹמְדִין בְּתַבָּה הָרִאשׁוֹנָה כַּנֵּ"ל. שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת 'הִלְלוּיָהּ' בְּתַחֲלָה, 'הִלְלוּיָהּ' בְּסוֹף, כִּי הַכֹּל אֶחָד כַּנֵּ"ל. וְעַל-כֵּן אוֹמְרִים אֵלּוּ הָעֲשָׂרָה 'הִלְלוּיָהּ' בְּכָל יוֹם בְּפִסּוּקֵי דְזִמְרָה קִדְּם הַתְּפִלָּה, כִּי עֵקֶר תְּקוּנָה הַתְּפִלָּה הוּא עַל-יְדֵי שְׁעוֹשִׁין אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה, שֶׁכְּשֶׁעוֹמְדִין בְּסוֹף הַתְּבָה וְכוּ' שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת הָעֲשָׂרָה 'הִלְלוּיָהּ', הִלְלוּיָהּ בְּתַחֲלָה הִלְלוּיָהּ בְּסוֹף, כַּנֵּ"ל:

[לא] וְזֶהוּ בְּחִינַת שְׁמַחַת תּוֹרָה. כִּי עֵקֶר הַמְשַׁכַּח הַתּוֹרָה מֵהָרְשִׁימוֹ כַּנֵּ"ל, הוּא עַל-יְדֵי הַשְּׁמַחָה שֶׁהוּא כְּלֵי לְקַבֵּל הַתּוֹרָה כַּנֵּ"ל. וְעַל-כֵּן אַחַר שֶׁנִּגְמְרוּ כָּל הַתְּקוּנָה הַנֵּ"ל בְּסוֹף יְמֵי הַסְּכוֹת בְּהוֹשַׁעְנָא רַבָּא, אָז אָנוּ עוֹשִׁין שְׁמַחַת תּוֹרָה. כִּי זֶה עֵקֶר גִּמְרַת הַתְּקוּנָה שֶׁאָנוּ זוֹכִין לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת קַבְּלַת הַתּוֹרָה בְּשִׁלְמוֹת, שֶׁעֵקֶר הַקַּבְּלָה הוּא עַל-יְדֵי הַשְּׁמַחָה כַּנֵּ"ל. וְעַל-כֵּן אָז מְסִימִין הַתּוֹרָה וּמִתְחִילִין מִיָּד לְקַשֵּׁר וּלְחַבֵּר סוֹפָה בְּרֵאשִׁיָּה, זֶהוּ בְּחִינַת הַנֵּ"ל שֶׁל תְּקוּנָה הַתְּפִלָּה, שֶׁכְּשֶׁעוֹמְדִין בְּסוֹף

התבה האחרונה עדין עומדין בתחלת התבה הראשונה, כי פלו אחד פנ"ל.

וזהו בחינת ההקפות שעושים עם הספר תורה, זה בחינת מקיפים ועגולים, בחינת שמחת המחול שעתידי הקדוש-ברוך-הוא לעשות לצדיקים לעתיד לבוא (תענית לא). כי המחול הוא מה שמרקדין בעגול. וזה בחינת פלו אחד הנ"ל, שהסוף מחבר בראש, שזהו בחינת עגול כי בהעגול אין נכר בו ראש וסוף. וזה עקר השמחה שנתגלה אור האחדות, שעל-ידי-זה נכלל ונתחבר הסוף בראש, שזהו בחינת עגול בחינת מחול, הנ"ל:

[לב] וזהו בחינת מעלת נסיעת ארץ-ישראל. וזה בחינת מה שמצינו כמה צדיקים וכשרים שנוסעים לארץ-ישראל וחוזרים, ולפעמים נוסעים וחוזרים כמה פעמים, כמו שראינו בדורותינו מכמה צדיקים וכשרים. וכן מצינו באבינו הראשון אברהם, עליו השלום, שהוא הראשון שגלה קדשת ארץ-ישראל. והשם-יתברך אמר לו (בראשית יב, א): "לך לך מארצך וכו' אל הארץ" וכו', וזה היה אחד מהנסיונות שלו. ותכף כשבא לארץ-ישראל סבב השם-יתברך שיצא ממנה, כמו שכתוב (שם י): "ויהי רעב בארץ וירד אברהם מצרימה" וכו'. וגם היציאה מארץ-ישראל לחוץ-לארץ היה נסיון מהנסיונות שלו, כמו שפרש רש"י שם, לנסותו אם יתרה אחר דבריו של הקדוש-ברוך-הוא שאמר לו ללכת אל ארץ כנען ועכשו משיאו לצאת ממנה. ובאמת הוא נסיון גדול, כי הוא דבר פלא לכאורה, מאחר שארץ-ישראל קדושה ונוראה כל כך, והשם-יתברך בעצמו צוה לאברהם לטלטל עצמו מארצו וממולדתו מבית אביו לילך אל ארץ-ישראל, ועכשו כשבא לשם הוא מסבב סבות שיצא משם ממקום קדוש ונורא כזה.

אבל באמת על-פי הנ"ל מבאר הענין היטב, כי באמת עקר תקון כל העולמות וכל הנשמות הוא

בארץ-ישראל דיקא, כי שם עקר התגלות אלהותו יתברך, אשר זה עקר התקון והתכלית להכיר אותו יתברך באמת. כי עקר ההסתכלות על התכלית, שהוא בחינת בטול אל האור אין סוף הנ"ל, הוא בארץ-ישראל דיקא, ששם הבית-המקדש וקדשי קדשים, ששם נקדת האבן שתיה, ששם נכנס הכהן הגדול לפני ולפנים ביום הכפורים, ששם עקר הבטול אל התכלית, וכנ"ל (אותיות יכא). אבל אי אפשר לבוא לארץ-ישראל ולזכות שם לבחינת בטול הנ"ל, כי אם על-ידי שמתקנים מתחלה כלים, כדי לקבל לשם אור הרשימו של הבטול, בבחינת רצוא ושוב, שמשם עקר השגת הדעת והתורה פנ"ל.

ואי אפשר לעשות ולתקן הכלים כי אם על-ידי קדשת ארץ-ישראל, על-ידי אור הרשימו של הבטול, וכנ"ל. ומחמת זה קשה מאד לבוא לארץ-ישראל. כי זהו בחינת העבודה של ראש השנה הנ"ל, שעקר היגיעה הוא מחמת שזה תלוי בזה, ואם כן, מהיכן יתחילו? וכמבאר לעיל באריכות (אותיות יגיד).

כי תקון הכלים תלוי בקדשת ארץ-ישראל, ואי אפשר לבוא לקדשת ארץ-ישראל כי אם על-ידי כלים וכנ"ל. ומזה נמשכין כל המניעות הגדולות והעצומות שיש על כל אחד קדם שבא לארץ-ישראל, וכל מי שגדול יותר - המניעות שלו גדולים ביותר, עד שהצדיקים הגדולים - יש להם מניעות עצומות בלי שעור, שקשה לשברם.

כי עקר קבוץ כל הנדחים, שהם בחינת כל הניצוצות שנפלו ונתפזרו בין הקלפות, עקר תקונם וקבוצם הוא לארץ-ישראל. כמו שכתוב (דברים ל, ד): "אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלהיך ומשם יקחך והביאך ה' אלהיך אל הארץ" וכו'. וכתוב (ישעיה כז, יג): "ויהיה ביום ההוא יתקע

בשופר גדול ובאו האבדים בארץ אשור והנדיחים
בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקדש
בירושלים". ואי אפשר להצדיק לבא לארץ-
ישראל כי אם על-ידי קבוץ נדחים. אבל אלו
הניצוצות והנשמות הנדחים - אי אפשר לקבצם כי
אם על-ידי קדשת ארץ-ישראל, כי הניצוצות
והנשמות הנדחים הם נמשכין משבירת כלים, שאז
נפלו ניצוצות קדושות בעמקי הקלפות. ואדם
הראשון, אם לא היה חוטא באכילת עץ הדעת טוב
ורע והיה מתפלל תפלתו - היה מתקן אותם (ספר
הגלגולים פרק יז). ועל-ידי חטאו, ובפרט שפגם אז
בברית קדש גם כן כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין
לח"ג): 'אדם הראשון משוף בערלתו היה', וכמוכא
בכתבי האר"י עין שם, על-ידי-זה לא די שלא
הגביה ותקן את הניצוצות הנפולין משבירת כלים,
אף גם הפיל אותם יותר ויותר.

וכן כל אחד על-ידי חטאיו שהוא גורם לפזר
ולהפיל הניצוצות יותר, רחמנא לצלן. והצדיקים
האמתיים הגדולים במעלה עוסקים בכל דור ודור
לתקן, ולהעלות אלו הניצוצות והנשמות הנדחות,
שזהו עקר יגיעתו וטרחתו העצומה של בעל
השדה הנ"ל, כדי לתקן הנשמות הנדחות להכניסם
לתוך השדה הקדושה, אבל עקר תקונם על-ידי
קדשת ארץ-ישראל, ששם עקר ההסתכלות על
התכלית כנ"ל, שזה עקר התקון שממשיך בעל
השדה וכנ"ל. אבל אי אפשר לבוא לארץ-ישראל
עד שיעלה אלו הנדחים ויקבץ אותם לארץ-ישראל
וכנ"ל, כי באמת עקר תקון הכלים כדי לקבל אור
הבטול כדי להשיג אלהותו יתברך, הוא על-ידי
העלאת הניצוצות הנדחים הנ"ל.

וכמוכא בכתבי האר"י ז"ל, שתקון הכלים
והעולמות מחדש הוא על-ידי שמעלין הניצוצות
שנפלו מעמקי הקלפות, וממשיכין אור רב

מלמעלה, בחינת אור מ"ה הקדש. ועל-ידי-זה
גורמים יחוד עליון על-ידי בחינת העלאת מיין
נוקבין. ועל-ידי-זה נתתקנים העולמות והכלים
וכו' (עץ חיים שער הכללים פרק א). ועקר זה התקון הוא
בארץ-ישראל כנ"ל. אבל איך זוכין לבוא לארץ-
ישראל? כי הא בהא תליא, כי אי אפשר להעלות
אלו הניצוצות כי אם על-ידי שממשיכין אור רב
מלמעלה, שנמשך מבחינת הבטול וההסתכלות
אל התכלית כנ"ל, שזה זוכין בארץ-ישראל דיקא
כנ"ל. ולא ארץ-ישראל אי אפשר לבוא כי אם על-ידי
תקון הכלים, שנעשין על-ידי העלאת אלו
הניצוצות וכנ"ל, ואם כן, מהיכן ההתחלה? ועל-
כן מתגברין המניעות מאד קדם שבאין לארץ-
ישראל, כי הקלפות וסטרין אחרנין הנאחזין מאד
באלו הניצוצות הנפולין שהם בחינת הנשמות
הנדחות, הם מתגברין במניעות עצומות, נגד זה
שרוצה לבוא לארץ-ישראל - להוציא הנשמות
והניצוצות מהם.

ועל-כן צריכין להתגבר מאד מאד לשבר המניעות
העצומות במסירת נפש. ואזי על-ידי המסירת נפש
שמוסר נפשו בשביל לבוא לארץ-ישראל על-ידי-
זה נמשך עליו איזה הארה מקדשת ארץ-ישראל
לחויץ-לארץ, כדי שיהיה לו כח לשבר הקלפות
שמהם המניעות ולהעלות משם ניצוצות קדושות,
ועל-ידי-זה מתקן איזה בחינת כלים. ועל-ידי-זה
יש לו כח לבא לארץ-ישראל להתבטל שם בתכלית
הבטול, ולהסתכל על התכלית ברצוא ושוב,
ולקבל משם הארות והשגות התורה נפלאות
ונוראות על-ידי הכלים שזכה לתקן על-ידי העלאת
הניצוצות שהעלה, על-ידי שבירת המניעות על-
ידי גדל מסירת נפשו בשביל לבוא לארץ-ישראל.

ועל-כן על-פי רב צריכין לחזר מארץ-ישראל, כי
מחמת שכל זמן הגלות, כל זמן שלא בא עדין

משיח צדקנו, עדין אי אפשר לברר כל הניצוצות בשלמות, כידוע בכתבים (עץ חיים שער לט פרק א). והצדיק, אף-על-פי שברר ותקן והעלה ניצוצות רבות על-ידי נסיעתו לארץ-ישראל על-ידי מסירת נפשו העצום, אף-על-פי-כן עדין נשארו הרבה בחוץ-לארץ שצריכין להעלותם ולבררם, כי אי אפשר לבררם כי אם על-ידי שיהיה תחלה בארץ-ישראל וכנ"ל. על-כן הוא צריך לחזור מארץ-ישראל לחוץ-לארץ, כדי לחזור ולברר ולהעלות ולתקן כל הניצוצות והנשמות הנדחים והנפולים. כי עתה דיקא הוא יכול לתקנם ולהעלותם על-ידי אור קדשת הבטול, שהוא קדשת ארץ-ישראל שזכה לקבל שם, שעל-ידי-זה עקר תקונם ועלייתם, וכנ"ל.

וזהו בעצמו בחינת 'רצוא ושוב', הינו שהצדיק הולך במרוצה במסירת נפש לארץ-ישראל, ואחר-כך 'ושוב' ששב משם. וכל זה בשביל תקון העולמות, בשביל העלאת הניצוצות והנשמות שנפלו על-ידי בחינת שבירת כלים שגרמו בחטאייהם, רחמנא לצלן. וזהו בחינת (יחזקאל א, יד): "והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק". 'כמראה הבזק' דיקא, שהם בחינת כלי חרס שנשברו, הינו כפי בחינת השבירת כלים שהם בחינת מראה הבזק, כמו כן צריכין לחזור מהבטול כמה פעמים, בבחינת 'רצוא ושוב', שזהו בחינת מה שחוזרין מארץ-ישראל, ששם עקר הבטול. וזהו 'והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק', שצריכין לקבל החיות מאור הבטול בבחינת 'רצוא ושוב' כמה פעמים כמראה הבזק, ופרש רש"י: 'כאור היוצא מבין החרסים', שהוא אור התנוצצות הניצוצות שנפלו בבחינת שבירת כלים כנ"ל, הינו כפי מראה הבזק, הינו כפי הניצוצות שנפלו בבחינת שבירת כלים. כי אי אפשר להעלות הניצוצות בפעם אחת, על-כן

צריכין לחזור ולהעלות כמה פעמים בבחינת רצוא ושוב כדי לתקן בכל פעם כלים כדי להעלותם בהדרגה ובמדה כסדר. כי כל מה שמעלים ניצוצות יותר - מתקנים כלים יותר, וכל מה שמתקנים כלים יותר - יכולים להעלות ניצוצות יותר ויותר, כי הא בהא תליא וכנ"ל:

[לג] ובשביל זה נתרצה משה רבנו בשליחות המרגלים. וזה היה טעות של ישראל שרצו לשלח מרגלים לארץ-ישראל, כי מחמת שראו שאי אפשר לבוא לארץ-ישראל כי אם על-ידי קבוץ נדחים שהם הניצוצות הנפולים, ואי אפשר להעלותם כי אם על-ידי קדשת ארץ-ישראל, ואם כן, איך אפשר לבוא לארץ-ישראל? על-כן נתחכמו לשלח מרגלים שהיו צדיקים גדולים, כדי שהם בקדשתם ישברו המניעות ויבואו לארץ-ישראל, ויקבלו שם קדשת ארץ-ישראל, ואחר-כך יחזרו משם מיד. ובכח הזה יוכלו ישראל לתקן כלים - להעלות שאר הניצוצות, מאחר שכבר יש להם כח להמשיך עליהם קדשת ארץ-ישראל על-ידי המרגלים שכבר היו בארץ-ישראל וחזרו, ועל-ידי-זה יוכלו כל ישראל לבוא לארץ-ישראל בנקל.

ובאמת הוא לכאורה עצה נפלאה. אבל אז התגברה הסטרא אחרא בהתגברות גדול מאד, מאחר שראתה שכל ישראל רוצים כלם לכנס לכבש ארץ-ישראל, שבזה היו מעלים כל הניצוצות והיו מכניעים הקלפות והסטרא אחרא לגמרי, על-כן התגברה בהתגברות גדול על המרגלים, עד שנסתו אחריה להוציא דבה על הארץ הקדושה. ועל-ידי-זה גרמו מה שגרמו - שגרמו בכיה לדורות חרבן בית-המקדש וכל הגליות (תענית כט.). כי באמת ישראל טעו בזה, כי אם אין להם בעצמם כח לשבר המניעות לבוא לארץ-ישראל שהם ששים רבוא נשמות קדושות, איך יהיה כח לשנים עשר מרגלים

לשבר תקף הסטרא אחרא? אדרבא! היו צריכים למסור נפשם כלם לילך לארץ-ישראל בלי שום מרגלים רק במסירת נפש ממש, ואז על-ידי מסירת נפשם, בודאי היו משברים כל המניעות וכנ"ל, והיו באים לארץ-ישראל בשלום. ומחמת פגם שלהם גרמו, שגם משה רבנו, עליו השלום, לא היה יכול לבוא לארץ-ישראל.

כי משה רבנו, עליו השלום, לפי עצם גדלתו ומעלתו הנוראה, אם היה בא לארץ-ישראל - היה מעלה כל הניצוצות וכל הנשמות, והיה מתקן כל העולמות, ובלי זה לא היה יכול לפגס. אבל מחמת חטא המרגלים הנ"ל, שעל-ידי-זה נגזר על כל הדור לבלי לפגס לארץ-ישראל, על-ידי-זה לא היה כח למשה להעלות כל הניצוצות והנשמות. על-כן נתגלגל הדבר שפגם במי מריבה, שזה בחינת הפגם שפגם בהמשכת התורה, שממשיכין מאור הרשימו של הבטול, שלא המשיך מימי הדעת והתורה משם פראוי לפי מדרגתו העצומה, באפן שנוכל לבוא לארץ-ישראל, ועל-ידי-זה לא היה יכול לבוא לארץ-ישראל.

כי משה לא היה יכול לבוא על מנת לחזור משם לפי עצם קדשתו העצומה, שאם היה בא לשם לארץ-ישראל והיה נכלל ונתבטל שם במקום שהיה נכלל, ונתבטל והיה מתקן מה שהיה מתקן, לא היה יכול עוד לחזור משם לחוץ-לארץ. ואם היה נשאר שם משה רבנו - היה בהכרח שיעלה לשם כל הניצוצות הנפולין שבעולם, שמהם נעשים הכלים לקבל אור הבטול בארץ-ישראל, ואז עדין לא היה הזמן לזה. על-כן גזר עליו השם-יתברך שלא יפגס לארץ-ישראל, רק יראה אותה מרחוק. ועל-ידי הראיה בעצמה - ימשיך קדשת ארץ-ישראל לחוץ-לארץ, כדי שיהיה כח לישראל בכל דור ודור, לברר ניצוצות ולקבץ נדחים ולבוא לארץ-ישראל.

ועל-כן מסבב השם-יתברך, שבכל דור ודור הולכים בני ישראל לארץ-ישראל וחוזרים. כי עכשו קדם ביאת משיח, אי אפשר לברר הניצוצות, כי אם על-ידי בחינה זאת שהולכים לארץ-ישראל וחוזרים כדי לברר הניצוצות הנשארים, שאי אפשר לבררם כי אם על-ידי שהולכין תחלה לארץ-ישראל וחוזרין משם, וכנ"ל. וזה נעשה בכל דור ודור על-ידי הצדיקים האמתיים ואנשיהם, עד שיבוא משיח צדקנו ויגמר הברור בשלמות. ואז נשוב לארצנו כלנו ונשב שם לעולם. כי אז באמת יגמר הברור של כל הניצוצות. ויקים בשלמות (דברים ל, ד): "אם יהיה נדחף וכו' והביאך ה' אלהיך אל הארץ" וכו', במהרה בימינו, אמן:

[לד] וזהו בחינת כל הגליות של כלל ישראל, שפבר היינו בארץ-ישראל כמה פעמים, וחזרנו משם בעת הגליות. וכל זה הוא בחינה הנ"ל. כי מחמת שהניצוצות נפלו בעמקי הקלפות צריכים לבררם בתחבולות רבות. ועקר הוא ההתחלה, כי כל התחלות קשות (מכילתא יתרו). וזה מחמת בחינה הנ"ל, מחמת שזה תלוי בזה ואין יודעין מהיכן להתחלה. כי אי אפשר לבררם כי אם על-ידי ארץ-ישראל, ואי אפשר לבוא לארץ-ישראל כי אם על-ידי שמבררים אותם וכנ"ל. וכן הוא בכל ההתחלות, שצריכין להתחיל לשוב להשם-יתברך, שאי אפשר להתעורר בתשובה כי אם על-ידי שיתנוצץ לו אור השם-יתברך כדי שיתעורר לשוב. ואי אפשר להזריח לו מאורו יתברך כי אם כשישוב בתשובה, כי כל זר לא יאכל קדש (ויקרא כב, ט). ואם כן, מהיכן להתחלה? ולפעמים כשהשם-יתברך מרחם עליו ומזריח לו אורו יתברך לתוך עמק חשכות שלו ונפילתו הגדולה כדי לעוררו בתשובה - הוא אינו יכול לקבל האור הזה. כי לפי עצם שבירתו לשברי שברים על-ידי מעשיו הרעים - הכל הוא אצלו בחינת רבוי אור.

הקדשה שצריכין להקים. כי אנחנו צריכין עכשו שייבוא משיח צדקנו - שיהיה גאלה שלמה שאין אחריה גלות. וצריכין להקים בגין הקדשה בגין שלם בדרך נפלא שלא יהרס לעולם. וצריכין לאסוף כל נדחי ישראל ולקבצם יחד בקדשה שנית. ולא ישאר שום ניצוץ ונשמה נדח בחוץ, כי הוא יתברך ברחמיו חושב מחשבות לבל ידח ממנו נדח, על-כן צריכין לבנין זה כלים רבים לאין מספר, וצריכין להם כלי אמנות הרבה בלי שעור.

וכמו ששמעתי פעם אחת מפני רבנו הקדוש ז"ל, שאמר בזה הלשון (חיי מוהר"ן סימן שיא): אני יכול לעשות כלים נפלאים, אבל החסרון שאני צריך לעשות גם את הפלי אמנות שקורין גיציגי. על-כן עכשו בדורות הללו בעקבא דמשיחא, שהסטרא אחרא התפשטה והתגברה מאד מאד לארצה ולרחבה מחמת שהיא רואה שעוד מעט מעט יבוא משיח ויוציא בלעה מפיה, על-כן כל מה שאחד מישראל עושה לפעמים איזה דבר שבקדשה, הן למוד התורה או תפלה או צדקה וגמילות חסדים או שארי איזה מצוות - הכל הוא יקר מאד מאד בעיני השם יתברך. והוא נצרך מאד לבעל השדה העוסק בתקוני השדה, שהוא תקון כל הנשמות וכל העולמות. כי כל דבר שבקדשה גדול או קטן הכל נצרך לו מאד לבנין הקדשה שהוא עוסק לבנות. ועל-כן אף-על-פי שזה האדם שעשה הדבר שבקדשה או עסק בכך קצת בעבודת ה' ימים או שנים - נפל אחר-כך, אפלו אם נפילתו גדולה מאד, רחמנא לצלן, ואפלו אם חזר ונתעורר לעבודת השם יתברך וחזר ונפל, וכן היה כמה פעמים אין מספר, אפלו אם יהיה אידך שיהיה, אף-על-פי-כן, תדע ותאמין באמונה שלמה שאין שום דבור ולא שום עבודה קלה נאבד לעולם, ואפלו התעוררות בעלמא ומחשבה טובה אינו נאבד

ועל-כן באמת מזדמן על-פי רב, שמתעורר האדם בתשובה איזה זמן ואחר-כך נופל מזה, וכן יזדמן כמה פעמים. וזהו בחינת כל הגליות בכלליות ישראל, שכשבאו לארץ-ישראל נפלו יותר, מחמת שלא נזהרו להתקדש ביותר כראוי לפי קדשת ארץ-ישראל. כי בהיכל המלך בודאי צריכים לזהר להיות בנקיות ובטהרה יותר ויותר. ומחמת שלא נזהרו בזה, על-כן היה אצלם שם הכל בבחינת רבוי אור, שעל-ידי-זה עקר שבירת כלים, שמשם התגברות הסטרא אחרא. על-כן חטאו שם יותר, עד אשר מפני חטאינו גלינו מארצנו זה כמה פעמים.

אבל אף-על-פי-כן "ימין ה' רוממה" (תהלים קיח, טז), "ואתה מרום לעולם ה'" (שם צב, ט), ופרש רש"י 'לעולם ידך על העליונה'. כי אף-על-פי-כן, בכל הגלות הראשונות שהיו ישראל בארץ-ישראל תקנו בכל פעם תקונים הרבה, ונשארו רשימות הרבה כדי שיהיה כח לתקן כלים לקבל אור השגת אלהותו. כי אף-על-פי שאחר-כך כשחטאו נתקלקלו יותר כל התקונים שתקנו קדם, אף-על-פי-כן נשאר מהם רשימות הרבה, אשר בכח הזה אנו חיים בגלות, ויש לנו כח לקבל איזה התנוצצות מידיעת אלהותו יתברך ואמונתו הקדושה. וכמו כן הוא בכל אדם ובכל זמן, שאף-על-פי שמתחיל פעמים הרבה אין מספר בעבודת השם יתברך ונופל בכל פעם, אפלו אם נפילתו גדולה מאד, רחמנא לצלן, אפלו מי שנופל, חס ושלום, לעברות ממנו, רחמנא לצלן, אף-על-פי-כן כל מה שהתחיל איזה התחלה בכל פעם - אינו נאבד לעולם, כי אף-על-פי שבשעת הנפילה נתקלקל הכל, אף-על-פי-כן נשאר תמיד רשימה מפל עבודה ועבודה ומפל התחלה והתחלה. ואלו הרשימות הם תקונים נפלאים, והם נצרכים ומכרחים מאד אל בנין

לְעוֹלָם. וְכִמוֹ שְׁאִיתָא בְּזֵהר הַקְדוּשׁ (תְּרוּמָה קנ:): 'לִית רְעוּתָא טָבָא דְאַתְאֲבִיד' וְכוּ'.

כִּי תִכְף כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר בְּאִיזָה הַתְּעוֹרְרוֹת בְּעֵלְמָא, מִכָּל שְׁכָן כְּשֶׁעוֹשֶׂה אִיזָה עֲבָדָא דְקִדְשָׁה - תִּכְף חוּטֵף אוֹתוֹ הַצְּדִיק הָאֵמֶת שְׁבָכַל דוֹר הָעוֹסֵק בְּתַקוּן הַשְּׂדֵה, הוּא חוּטֵף אוֹתוֹ וּמְכַנֵּס אוֹתוֹ לְמִקוֹם שְׁמֻכְנִיס לְצַרְף הַבְּנִין הַנִּפְלָא וְהַנּוֹרָא שֶׁהוּא עוֹסֵק לְבָנוֹת, לְהַכְנִיס לְשֵׁם כָּל הַנְּדָחִים שְׁבַעְעוֹלָם וְלֹא יִשְׁאֵר אֶחָד מֵהֶם בַּחוּץ. וְכִמוֹכֵן מִדְּבָרֵי רַבְּנוּ ז"ל בְּהַתּוֹרָה "תִּקְעוּ-ג'" (בְּלִקוּטֵי תַנְיִנָא סִימָן ח): בְּעֵנִין רַבּוּי הַבְּתִים הַנִּפְלָאִים שְׁנִתּוֹסְפִין בְּלִי שְׁעוֹר כְּשֶׁנִּתּוֹסֵף שְׁכָן אֶחָד לְדָבָר שְׁבַקְדָּשָׁה, עֵינֵי שֵׁם עַל פְּסוּק (יִשְׁעִיָּה לג, כד): "וּבַל יֹאמֶר שְׁכָן חֲלִיתִי" וְכוּ'. מוֹבֵן וּמִבְּאֵר שֵׁם, שְׁכָשִׁישׁ לְמִשְׁלַל עֲשָׂרִים אֲנָשִׁים עוֹסְקִים בְּתַפְלָה, כְּשֶׁבָא וְנִתּוֹסֵף לָהֶם עוֹד אֶחָד, אֲזִי נִתְרַבֵּין הַבְּתִים שֶׁל הַתְּפִלָּה בְּלִי שְׁעוֹר, כִּי כְּשֶׁנִּתּוֹסֵף אוֹת אֶחָד עַל צְרוּף שֶׁל עֲשָׂרִים אוֹתִיּוֹת - אֲזִי נִצְטַרְפִּין כָּל הָאוֹתִיּוֹת אֲלֵפֵי אֲלֵפִים וְרַבֵּי רַבּוֹת פְּעָמִים, מֵה שְׁאִין הִפָּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהֵלֵב לְחַשֵּׁב וְכוּ', עֵינֵי שֵׁם. וְרַבְּנוּ ז"ל דִּקְדַּק וְקָרָא הַנִּתּוֹסֵף בְּשֵׁם 'שְׁכָן', וְכִמְרָמָז בְּפִסּוּק 'וּבַל יֹאמֶר שְׁכָן חֲלִיתִי', 'שְׁכָן' דִּיקָא. כְּמוֹ מִי שֶׁדָּר בְּשִׁכְנוֹת אֲצֵל אִיזָה בַּעַל הַבֵּית שֶׁהוּא רַק לְפִי שְׁעָה, וְאַחֲרֵיכֵן בְּמִשְׁךְ הַזְּמַן יוֹצֵא מִשֵּׁם. כְּמוֹ כֵּן כְּשֶׁנִּתּוֹסֵף אָדָם אֶל הַקְּדוּשָׁה, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא בְּבַחֲיִנַת שְׁכְנוֹת שְׁאִינוּ נִקְבָּע עִמָּהֶם בְּקַבְיֵעוּת, אֶף-עַל-פִּי-כֵן עַל-יְדֵי שְׁכָן בְּעֵלְמָא לְדָבָר שְׁבַקְדָּשָׁה שֶׁהוּא רַק לְפִי שְׁעָה, נִתּוֹסְפִין גַּם כֵּן הַבְּתִים שֶׁל הַתְּפִלָּה בְּלִי שְׁעוֹר וְעַרְךָ וּמִסְפָּר וְכוּ' כְּמִבְּאֵר שֵׁם. וְנַעֲשֶׂה עַל יְדוֹ שְׁעֵשׂוּעִים גְּדוֹלִים לְמַעְלָה בְּלִי שְׁעוֹר אֶף-עַל-פִּי שְׁאֲחַר-כֵּן נִתְרַחַק כְּמוֹ הַשְּׁכָן.

וְכֵן רוֹאִין בַּחוּשׁ, לְמִשְׁלַל, כְּשִׁישׁ תְּשַׁעָה אֲנָשִׁים, וְצָרִיכִין לומר דָּבָר שְׁבַקְדָּשָׁה קִדִּישׁ אוֹ קִדְשָׁה,

אֲפֵלוּ אִם כָּלִם צְדִיקִים גְּדוֹלִים - אִינָם יְכוּלִים לוֹמַר הַקְּדוּשָׁה בְּתַשְׁעָה, וְכִשְׁבָּא אֲצֵלֶם אֶחָד, אֲפֵלוּ הַפְּחוֹת שְׁבַפְחוּתִים מִן הַשּׁוּק לְפִי שְׁעָה וּמְצַרְפִּים אוֹתוֹ לְמַנִּין, אֶף-עַל-פִּי שְׁתַּכְּף וּמִיד חוּזֵר אֶל הַשּׁוּק, אֶף-עַל-פִּי-כֵן כְּמָה שְׁעֵשׂוּעִים גָּרַם לְהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ! כִּי כָּל הַקְּדוּשָׁה נִגְמַר עַל יְדוֹ וְאֲפֵלוּ אִם הִיָּה שֵׁם מַנִּין בְּלַעְדוֹ, וְאֲפֵלוּ אִם הָיוּ שֵׁם כְּמָה מַנִּינִים, אֶף-עַל-פִּי-כֵן כָּל מֵה שְׁנִתּוֹסֵף נִפְשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל - נִתּוֹסֵף קִדְשָׁתוֹ וְכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי "בָּרַב עִם הַדְּרַת מְלֶךְ" (מִשְׁלֵי יד, כח). עַל-כֵּן תִּכְף כְּשֶׁנִּצְטַרְף עִמָּהֶם עוֹד אֶחָד - נִתְרַבֵּה הַקְּדוּשָׁה יוֹתֵר וְיוֹתֵר. אֲדַרְבֵּה! כָּל מֵה שְׁמַתְחַבְּרִין יוֹתֵר אֲנָשִׁים בְּקִדְשָׁה כְּשֶׁנִּתּוֹסֵף עֲלֵיהֶם עוֹד אֶחָד - נַעֲשֶׂה עַל יְדוֹ תְּקוּנִים וּבְכִנּוּיִם נִפְלָאִים הַרְבֵּה הַרְבֵּה יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֲלֵפֵי אֲלֵפִים וְרַבֵּי רַבּוֹת בְּלִי שְׁעוֹר, כְּמוֹכֵן הֵיטֵב בְּהַתּוֹרָה "תִּקְעוּ" הַנֵּ"ל בְּעֵנִין שְׁלֹשׁ אֲבָנִים בּוֹנוֹת שְׁשָׁה בְּתִים וְכוּ', חֲמֵשׁ - מֵאָה וְעֲשָׂרִים, שֵׁשׁ - שְׁבַע מֵאוֹת, עֲשָׂרִים וְכוּ' וְכוּ', מֵה שְׁאִין הִפָּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהֵלֵב לְחַשֵּׁב. עֵינֵי שֵׁם וְהֵבֵן הֵיטֵב.

נִמְצָא, שְׁכָל מֵה שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה אִיזָה עֲבָדָא בְּעֵלְמָא בְּעַבּוּדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶף-עַל-פִּי שְׁאֲחַר-כֵּן עוֹשֶׂה מֵה שְׁעוֹשֶׂה, חַס וְשְׁלוֹם, אֶף-עַל-פִּי-כֵן זֹאת הָעֲבָדָא אִינָה נִאֲבָדַת לְעוֹלָם, וְכִכֵּר נִצְטַרְפָּה אֶל הַבְּנִין הַנִּפְלָא, וְגִרְמָה תַּקוּן גְּדוֹל לְבַנִּין הַקְּדוּשָׁה, וְנִתְרַבֵּה כְּמָה אֲלֵפִים וְרַבֵּי רַבּוֹת בְּתִים עַל יְדָה וְכִנּוּ"ל. וְאִם יִחְזַק אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל פְּעַם כָּל יְמֵי חַיָּו לְהַתְּחִיל בְּכָל פְּעַם מִחֲדָשׁ, אֲפֵלוּ אִם יַעֲבֹר עָלָיו מֵה שְׁיַעֲבֹר, אֲזִי סוּף כָּל סוּף יִתְקַבְּצוּ כָּל אֵלוֹ הַתְּקוּנִים שְׁגָרַם בְּכָל עַבּוּדָה וּבְכָל הַתְּחִלָּה, וְכָלִם יִתְקַבְּצוּ לְעִזְרָתוֹ לְחִזְקוֹ וְלִאֲמָצוֹ לְשׁוֹב לְהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ בְּאֵמֶת. וְאִם רֵאשִׁיתוֹ מִצְעֵר אַחֲרִיתוֹ יִשְׁגָּא מְאֹד, וְאִזּוֹ יִרְאֶה מֵה שְׁפַעַל עַל-יְדֵי כָּל עֲבָדָא שְׁבַקְדָּשָׁה שְׁאִין שׁוֹם דָּבָר נִאֲבָד לְעוֹלָם.

וכן הוא בכלליות ישראל, שכל התקונים שנעשו על-ידי הגאלות הראשונות, אף-על-פי שאחר-כך נתקלקלו בחטאינו, אף-על-פי-כן נשארו מהם רשימות נפלאות. ומשיח צדקנו משתמש עמהם לצורך הבנין האחרון שעוסק לבנות - שכלם מכרחים לו. וכשיגמר בנינו ויבוא ויגאלנו במהרה בימינו, אז יראו עינינו וישמח לבנו מגדל התקונים שנעשו על-ידי כל גאולה וגאולה, ועל-ידי כל עבודה ועבודה בכלליות ובפרטיות, כמו שכתוב (ירמיה ב, ב): "זכרתי לך חסד נעורך אהבת כלולתיך לכתף אחרי במדבר" וכו', וכתיב (שיר השירים ד, ח): "תבואי תשורי מראש אמנה מראש שניר וחרמון ממעונות אריות מהררי נמרים". שפרושו, שבסוף יזכר לנו השם-יתברך את כל החסדים והזכיות שיש לנו מן ההתחלה - שהלכנו אחריו במדבר בארץ לא זרועה, ועברנו במעונות אריות בהררי נמרים וכו'.

נמצא, שאף-על-פי שאחר-כך עשו ישראל מה שעשו, עד שנחרב הבית-המקדש בעוונותיהם וגלו מארצם ולא הועיל להם כל הזכיות האלה, מאחר שמרחקם כל כך בגליות כאלה בצרות כאלה, שעברו על ישראל בלי שעור, רחמנא לצלן. וכמו שכתוב (ישעיה מ, כז): "למה תאמר יעקב וכו' נסתרה דרכי מה' ומאלהי משפטי יעבר", וכתיב (תהלים מד, י) "אף זנחת ותכלימנו" וכו', וכתיב (ישעיה מט, יד): "ותאמר ציון עזבני ה' ואדני שכחני". אבל באמת אינו כן, וכמו שמסים הפסוק: "התשכח אשה עולה וכו', גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך". הינו שסוף כל סוף נשוב להשם-יתברך באמת, וכל המעשים רעים שלנו ישכח השם-יתברך, אבל כל המעשים טובים כל תנועה ותנועה טובה לא ישכח השם-יתברך, בחינת: גם 'אלה' תשכחנה ואנכי לא אשכחך, שדרשו רבותינו ז"ל

(ברכות לב:): שמעשה העגל שאמרו 'אלה' אלהיך וכו' - ישכח השם-יתברך. אבל זכות קבלת התורה שקבלו אלהותו יתברך עליהם בחינת 'אנכי' ה' אלהיך זה לא ישכח השם-יתברך לעולם.

וכן הוא בפרטיות בכל אדם ובכל זמן, שאף-על-פי שעובר עליו מה שעובר, ונדמה לו כאלו אין מועיל כלל, חס ושלום, מה שהתחיל לפעמים מעט בעבודת ה', מאחר שרואה שרחוק כל כך, אף-על-פי-כן בסוף יראה מה שפעל בתחלה, בבחינת 'תבואי תשורי מראש אמנה' כנ"ל. על-כן צריכין להתחזק תמיד כל ימי חיינו להתחיל בכל פעם מחדש, "כי לא יזנח לעולם אדני" (איכה ג, לא). ולית רעותא טבא דאתאביד' [ואין רצון טוב שנאבד*] (זהר תרומה קג:). וכמו שאמר רבנו ז"ל על פסוק (תהלים פט, י): "בשוא גליו אתה תשבחם" - שכל מה שהאדם מנשא עצמו בכל פעם להשם-יתברך, אף-על-פי שאינו עולה בידו, חס ושלום, להתקרב להשם-יתברך, כי נופל אחר-כך, רחמנא לצלן, אף-על-פי-כן זה בעצמו שהוא מתחזק ומגביה ומנשא עצמו בכל פעם להשם-יתברך, זהו שבחא דיליה ויקרא דיליה (זה השבח שלו, והכבוד שלו*): השם-יתברך יהיה בעזרנו להתחזק תמיד, עד שנזכה לשוב אליו יתברך באמת במהרה במהרה. אמן בן יהי רצון:

[ונחזר לענין ראשון לענין תפלת ערבית]

[לה] וזה בחינת (בראשית כח, יא): ויפגע במקום וילן שם פי בא השמש וכו' ואמרו רבותינו ז"ל (ברכות כו:): שתקן תפלת ערבית. וזהו ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו וכו', כי מבאר לעיל (אות ב), שתפלת ערבית הוא בחינת הבטול אל התכלית - שמבטלין עצמן בלילה מחמת תקף הדין שהוא בחינת חשכת לילה כנ"ל. ומבאר שם, שעקר תקון התפלה הוא

על-ידי בחינה זאת, כי על-ידי-זה עושין אחד מכל התפלה. כי כל זמן שאין זוכין להסתכל על התכלית - אין התפלה בשלמות, ואזי כל אות ודבור שמוציאין בתפלה אינו מניח את האדם לדבר שאר אותיות ודבורים, כי הדבור והאות תופס את האדם בחזקה ומחבק ומגפף אותו ואינו מניח אותו לילך להלך יותר לדבר עוד דבורים וכו', כנ"ל.

וזהו ויקח מאבני המקום וישם מראשתי, ודרשו רבותינו ז"ל (חלין צא): שהתחילו האבנים מריבות זו עם זו, זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו וכו', מיד עשאן הקדוש-ברוך-הוא אבן אחד. כי האבנים הם אותיות, כידוע, כמו שכתוב בספר יצירה (פרק ד): 'שתי אבנים בונות שתי בתים, שלש אבנים וכו'. הינו שקדם שזוכין אל הבטול אל התכלית, שהוא בחינת תפלת ערבית שתקן יעקב אבינו אז, אזי האותיות והדבורים אינם מניחים את האדם לילך מהם לדבר עוד, וכל אחת אומרת שישאר האדם אצלם, כנ"ל.

וזה בחינת מה שהיו האבנים - שהם בחינת האותיות - מריבות זו עם זו זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו - שכל אות ואות חפצה שהצדיק יכניס כל ראשו ומחשבתו בתוכה לבד, ויהיה נשאר שם ולא ילך להלך לשאר האותיות, וכן כל אות ואות. אבל בזכות וכח יעקב אבינו שזכה אז להתבטל אל התכלית ולתקן תפלת ערבית, על-ידי-זה עשה השם-יתברך נס, ועשה מכל האבנים אבן אחת - הינו שמכל האותיות נעשה אות אחת, הינו כנ"ל, שכשזוכין לבטול אל התכלית, אזי נעשה אחד מכל דבורי התפלה, שאפלו כשעומד באות האחרון של התפלה - עדין הוא באות הראשון כי כלו אחד. וזהו בחינת שנעשה מכל האבנים - שהם האותיות, אבן אחד - הינו אות

אחת, כי כלו אחד. שזהו עקר תקון התפלה שזוכין על-ידי הבטול שהוא בחינת תפלת ערבית שתקן יעקב אבינו אז, כשפגע במקום שהוא וכו"ל. וכל זה היה במקום האבן שתיה ששם נכנס הכהן הגדול לפני ולפנים ביום הכפורים, ששם עקר הבטול וכו"ל. נמצא, שתפלת ערבית היא בחינת בטול אל התכלית בסתימו דעיניו וכו' וכו"ל:

[לן] וזהו בחינת השנה של לילה. כי השנה היא בחינת בטול, שסותמין העינים ונכללין בהתכלית, שהוא בחינת עלמא דאתי וכמובא בהתורה "ויהי מקץ - זכרון" (בסימן נד) עין שם. אבל צריכין לזה זכיה, שיזכה האדם בשעת השנה להתבטל אל התכלית. וזה בחינת (תהלים כד, ג): "מי יעלה בהר ה'" וכו' הנאמר על הנשמה בשעת השנה, כמו שאיתא בזהר הקדוש (ויקהל קצה): וזהו 'מי יעלה בהר ה' דיקא. הינו בחינת הבית-המקדש, ששם נקדת האבן שתיה בבית קדש קדשים ששם עקר הבטול וכו"ל.

ואחר-כך בבקר הוא התעוררות השנה - זה בחינת רצוא ושוב מה שחוזרים מהבטול. ואז עקר ההמתקה על-ידי התורה שמקבלין אז מהרשימו של הבטול. וזה בחינת אור התפלין היוצאים בבקר, שהם בחינת אור הרשימו הנ"ל, בחינת "שימני כחותם על לבך" וכו' (שיר השירים ח, ו) כידוע (תקוני זהר כב, סה:). כי עקר קבלת התורה הוא ביום, כמו שאמרו רבותינו ז"ל "ביום צוותו" (ויקרא ז, לח), 'מלמד שלא נדבר עמו אלא ביום' (ויקרא רבה א, יג). כי באור בקר - זה בחינת שחוזרין מהבטול של הלילה, ואז הוא בחינת המשכת התורה מהרשימו כנ"ל. ועל-ידי-זה עקר המתקת הדינים בשלמות, כמבאר לעיל (אות א), שעקר ההמתקה הוא כשחוזרין מהבטול, שזהו בחינת שופר של ראש השנה, שאז עקר ההמתקה בשלמות.

ועל-כך עקר תקון סדר התפלה הוא בשחרית, שאז מרבין בשבחות ובזמירות, ומסדרין כל סדר התפלה קרבנות ופסוקי דזמרה וכו', כי עקר השלמות של התפלה הוא על-ידי אור הרשימו, שזוכין לקבל בעת שחוזרין מהבטול שזהו בחינת תפלת שחרית, כנ"ל:

[לז] וזה בחינת מאה ברכות שצריכין לברך בכל יום, שלמדו רבותינו ז"ל מפסוק (דברים י, יב): "ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה" וכו', ודרשו רבותינו ז"ל (מנחות מג:): "אל תיקרי מה אלא מאה". כי המאה ברכות שהם כלליות התפלה כלליות השירות והתשבחות, שכלם נכללים עשר בעשר עד בחינת מאה ברכות, כל זה נמשך מבחינת הבטול הנ"ל ברצוא ושוב, שעל-ידי-זה עקר תקון התפלה כנ"ל. וזה בחינת 'אל תיקרי מה אלא מאה', 'מה' הוא בחינת הבטול שמשם ממשיכין האור על-ידי הרשימו מבחינת 'מה' לבחינת 'מאה', שהם בחינת המאה ברכות, שעקר תקונם על-ידי הבטול הנ"ל ברצוא ושוב, שעל-ידי-זה יכולין להרבות בברכות והודאות ותפלות ובקשות, שכלם כלולים בבחינת מאה ברכות וכו"ל. וזהו (דברים י, יב): "מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה" וכו', כי עקר הבטול בחינת 'מה' שעל-ידי-זה זוכין אחר-כך להמשיך מ'מה' ל'מאה', כל זה אין זוכין כי אם על-ידי היראה שהיא בחינת דין. כי מחמת פחד הדין מבטלין עצמן לגמרי אל התכלית, עד שזוכין אחר-כך להמשיך בחינת קבלת התורה מהרשימו, שזהו בחינת שעושין מ'מה' 'מאה' כנ"ל (וכמבאר מזה בהתורה "אנכי" בסימן ד).

ועל-כך יצחק דיקא מצא המאה שערים, כמו שכתוב (בראשית כו, יב): "ויזרע יצחק וכו' בשנה ההיא מאה שערים ויברכהו ה'". ואיתא בספרים

(פרוש הריקאנטי שם ועוד), שהמאה שערים הם בחינת המאה ברכות. ויצחק דיקא זכה למצאם ולהשיגם. זה בחינת 'מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה'. שדיקא על-ידי יראה, שהיא בחינת פחד יצחק, על-ידי-זה דיקא זוכין לבחינת 'מה'. הינו 'אל תיקרי מה אלא מאה', בחינת מאה ברכות, שהם בחינת מאה שערים, וכו"ל:

[לח] וזה בחינת מאה קולות של השופר שתוקעין בראש השנה, כי עקר כל בחינת תקון הבטול הנ"ל הוא בראש השנה כנ"ל. ואז זוכין להמשיך מהרשימו על-ידי השופר מ'מה' ל'מאה', בחינת מאה קולות, שהם בחינת מאה שערים, בחינת מאה ברכות. כי מחמת שאור הבטול גבה ונשגב מאד מאד כנ"ל, על-כך כשחוזרין מהבטול וממשיכין אור הרשימו כנ"ל - צריכין לקשרה הדק היטב אל הלב בכמה וכמה כלים הרבה, שהם בחינת רבוי הקולות של השופר, שמהם נמשכין בחינת מאה ברכות, שהם בחינת מאה קולות, כדי שלא יעבר מלבנו, חס ושלום, אור הגדול הזה מגדל עצם אורו, וכו"ל.

וזה בחינת מה שאמרו רבותינו ז"ל (חגיגה ט:): לחזור פרקו מאה ואחד פעמים בשביל זכרון, כי כל מה שחוזר פרקו יותר ויותר בכל פעם - נכלל התורה בתפלה. כי כשלומד הפרק בפעם ראשון עדין אין מבינו היטב ולא נכנס בלבו היטב, וכשלומד וחוזר אותו פעם שנייה מבינו יותר ומבין בתוכו מה שלא הבין בתחלה, שזהו בחינת השגת הנסתר שהוא בחינת תפלה (וכמבאר בהתורה "חותם בתוך חותם" בסימן כב), וכן בכל פעם ופעם. נמצא, כשחוזר פרקו מאה ואחד פעמים, אזי מקבלת התורה שהיא הפרק שלומד מקבלת אור שלמות התפלה, שהיא בחינת מאה ברכות, שמשם עקר הזכרון על-ידי שנמשכת אור הרשימו ממה למאה כנ"ל. ועל-כך אז בודאי יזכר התורה היטב.

ועל-כן בלמוד התורה צריכין מאה פעמים ואחד דיקא, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (תגיגה שם): 'אינו דומה השונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד פעמים'. כי פעם הראשון שלומד הפרק - נחשב בבחינת למוד התורה לבד. ומפעם שניה ואילך, כל מה שלומד יותר נחשב הלמוד בבחינת תפלה, כי בכל פעם מבין ומשיג בחינת הנסתר יותר, שזהו בחינת שעושה מהתפלה תורה, ומכניס בחינת התפלה בחינת הנסתר לתוך התורה. ועל-כן בכל פעם נכלל ונחשב התורה בבחינת תפלה. וכן צריכין לחזור עד מאה פעמים מלבד הלמוד הראשון, ואז נכנס בשלמות בחינת אור התפלה שפלולה במאה ברכות לתוך למוד התורה, ואז בודאי יזכרהו היטב. כי עקר הזכרון נמשך על-ידי

בחינת המאה ברכות שהם שלמות התפלה, על-ידי שעושין מ'מה' 'מאה', שעקר השלמות על-ידי בחינת הזכרון שממשיכין וכנ"ל, שזהו בחינת ראש השנה שנקרא 'יום הזכרון' שאז תוקעין המאה קולות, שהם בחינת המאה ברכות וכמבאר לעיל באריכות, עין שם:

[לט] וזה בחינת תפלת ערבית רשות (ברכות כז:). כי תפלת ערבית היא בבחינת הבטול ששם הוא למעלה מהתורה. כי עקר קבלת התורה הוא מבחינת הרשימו שמאירה כשחוזרין מהבטול כנ"ל. ועל-כן תפלת ערבית רשות, כי שם אין שיך חיוב, כי הוא בבחינת למעלה מהתורה, שזהו בחינת תשובה, כמבאר לעיל:

לקוטי הלכות

הלכות מילה - הלכה ה

על פי התורה "ויאמר בעז אל רות" וכו' בליקוטי א' סימן ס"ה וכו', עין שם הפל היטב:

[א] וזה בחינת מילה - שצריך התינוק לסבל צער וכאב גדול בעת שחותכין ממנו הערלה, כי הערלה דחפ"א על ברית הוא בחינת זהמת הנחש, שמשם נמשכין כל הפגמים הנאחזין בתאות עולם הזה, שהם בחינת חיזו דהאי עלמא, כי הערלה הוא בחינת עננין דמכסין על עינין, שהוא בחינת הענן והחשך של תאות עולם הזה והבליו - שמתגברין על העינים שלא יכוננו הראות להסתפל על התכלית, רק להסתפל מן הצד, חס ושלום, על הבלי עולם הזה שהם חיזו דהאי עלמא שפלה. ועל-כן כשצריכין להעביר הערלה הזאת צריכין לסבל צער וכאב גדול, שהוא בחינת צער וכאב המילה שסובל התינוק, כדי שעל-ידי הצער וכאב הגדול הזה יסתם עיניו בחזק גדול, פנראה בחוש, שעל-ידי-זה הוא נכלל בהתכלית, על-ידי שסותם ועוצם עיניו בחזקה מחיזו דהאי עלמא, שזהו בעצמו בחינת חתיכת וכריתת הערלה שהוא עננין דמכסין על עינין, שהוא בחינת חיזו וזהמא דהאי עלמא כנ"ל, וכמבאר בהתורה הנ"ל (אות א), עין שם היטב:

[ב] ועל-כן מלין את התינוק ביום השמיני אחר שעברו עליו שבעה ימים, שהם כנגד שבעת ימי בראשית, שהם בחינת שבעת ימי הבנין שבהם נברא העולם שכולל כל השבע מדות שבהם טוב ורע, כי יש שבע מדות בקדשה, וכן להפך כידוע

(דגל מחנה אפרים פ"רשת מק"ץ), כי "את זה לעמת זה" וכו' (קהלת ז, יד). וכל התאות וכל החמדות שהם חיזו דהאי עלמא נמשכין מהשבע מדות, כידוע, שמשם אחיזת הערלה שהוא בחינת עננין דמכסין על עינין, שהם בחינת שבעה גלדי עינא (תקוני זהר יג:), שנמשכין מבחינת (זכריה ד, י): "שבעה אלה עיני ה' המשוטטים בכל הארץ", שעל זה הזהירו אותנו רבותינו ז"ל לבלי להסתפל מן הצד, חס ושלום, רק לזכר בכל פעם שיש עין רואה, כמו שכתוב (אבות ב, א): 'דע מה למעלה ממך עין רואה' וכו'. ועל-כן אנו מזהרים (משלי ד, כה): "עיניך לנכח יביטו ועפעפיך יישרו נגדך" - שיכוון עיניו ועפעפיו להביט לנכח בישר על התכלית. וזה עקר נסיון של האדם הבעל בחירה שבשביל זה בא לעולם, כי כל התורה תלויה בעינים, כמו שכתוב (במדבר טו, לט): "לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" וכו'.

ועל-כן התורה מתחלת מבראשית, שהוא בחינת תלת גננין דעינא ובת עין (תקוני זהר תקון ד, יח:), כי כל התורה נמשכת רק מהרשימו הנ"ל של הבטול, כנ"ל בהתורה הנ"ל. ורק בשביל זה בא האדם לעולם הזה, שהוא מלא הבליים ותאות, שהם חיזו דהאי עלמא, שהם רוצים לבלבל את הראות, וכשהאדם מתגבר עליהם ומצמצם את הראות שלא יסתפל עליהם, רק מכון את הראות להסתפל על התכלית, על-ידי-זה דיקא רואה את התכלית, מה שאין המלאכים יכולין לראות ולהשיג, כי זה התכלית אי אפשר לראותו ולהשיגו כי אם בסתימו

דעינין דיקא, הינו דיקא כשעוברים בזה העולם העשיה הרחוק מאד מהתכלית בתכלית הרחוק, ושם שם כשמתגברין לסתם עיניו כנ"ל ולכונם אל התכלית - שם דיקא יכולין לראותו ולהשיגו בבחינת (ירמיה לא, ב): "מרחוק ה' נראה לי", 'מרחוק' דיקא. על-כן בהכרח שיעבר על התינוק שבעה ימי ערלה שהם בחינת שבעה גלדי עינא וכו' כנ"ל. ומשם דיקא צריך לבטל עצמו אל התכלית, שזהו בחינת צער המילה. שעל-ידי-זה הצער והכאב סותם עיניו מחיזו דהאי עלמא ומעביר מעצמו עקר הערלה בשרשה שהוא זהמת הנחש עננין דמכסין על עיניו, שזהו בעצמו בחינת חתיכת הערלה בגשמיות, וכנ"ל:

[ג] וזהו בחינת בין המצרים שבוכין אז על החרבן, כי הבכיה הוא בחינת שסותמין עיניו ומצטערין על שרואין גדל רחוקנו מהתכלית, עד שאפלו כשרוצין להסתפל לשם - קשה מאד מחמת שנהרב בית מקדשנו מחמד עינינו, ונתרחקנו מאבינו שבשמים כל כך עד שמגדל הצער מורידין דמעות שהם חלקי הראות, [כמו שאמרו רבותינו ז"ל (שבת קנא): ושבו העבים וכו' (קהלת יב, ב) - זה הראות שהולך אחר הבכי, כמוכא בדבריו ז"ל כמה פעמים (סימן רנ ועוד)]. ועל-ידי-זה נדחה לחוץ פגם הראות של חיזו דהאי עלמא, שעקר בכינתו על זה על שנמשכנו בראיתנו אחר הסתכלות על הבלי העולם הזה ועל-ידי-זה נתרחקנו כל כך, על-כן על-ידי זאת הבכיה בעצמה שדוחין הדמעות חלקי הראות לחוץ, על-ידי-זה מגרשין מעצמו חיזו דהאי עלמא וזוכין להסתפל בישור על התכלית.

וזהו על אלה אני בוכיה עיני עיני ירדה מים כי רחק ממני מנחם (איכה א, טו) - 'רחק' דיקא, כי עקר הנחמה מכל הצרות הוא הסתכלות על התכלית.

ובעונותינו שהסתפלנו מן הצד - רחק ממני מנחם, 'רחק' דיקא כנ"ל, כי התכלית רחק מאד. רק על-ידי שעוצמין עיניו וכו' כנ"ל, על-ידי-זה יכולין להסתפל לשם, אבל בעונותינו הרבים שהסתפלנו מן הצד אנו רחוקים מהנחמה שהוא התכלית, וכנ"ל.

ועקר הבכיה על שרפת התורה שנמסרו [רזיה לחיצונים] וכו', כי עקר הנחמה על-ידי הבטול הנ"ל - הוא על-ידי התורה שממשיכין משם וכו'. ועל-ידי-זה יכולין בכל פעם בנקל לחזור ולהתבטל ולהסתפל על התכלית, כי באמת צריך האדם להסתפל תמיד לשם כמו אבות העולם וכו', אך רב בני אדם אין זוכין לזה, על-כן נתן לנו את התורה שהיא נמשכת מהרשימה וכו'. ועל-כן על-ידי-זה כשעוסקין באמת ומשימין עיניו ולבו על התורה, על-ידי-זה יכול לחזור ולהתלהב לבו להסתפל לשם. ועל-ידי זה יחזור וימשיך חדושי תורה משם. וזה עקר בחינת מעלת המחשבות שחושבין תורה וכו' (סימן קיח), וכן בכל פעם, אבל על-ידי החרבן אבדנו הרבה. ועל-כן צריכין לבכות הרבה על זה, עד שיחזור וימשיך תורה משם, שהוא עקר הנחמה:

וזהו (ירמיה לא, יד-טו): קול ברמה נשמע נהי בכי וכו', מנעי קולך מבכי וכו', כי יש תקוה לאחריהך וכו'. כי כשאין יכולין לכונן הראות כנ"ל צריכין להתפלל ולצעק הרבה וזה תלוי בזה, כי שלמות התפלה על-ידי הסתכלות הנ"ל, וכן הסתכלות הנ"ל על-ידי דבורי התפלה והתורה. וזהו בחינת עיון תפלה, 'עיון' דיקא. וזהו גדל המעלה לעשות מהתורות תפלות (סימן כה תנינא). ועל-כן "היום לעשותם" - ולא למחר (ערובין כב.), כי (תהלים פח, ו): "במתים חפשי" וכו' (שבת ל.), כי שם בעולם הבא יתבטל אל התכלית בלי שום עשיה, כי בזה העולם צריכין לקשר הרשימו בכמה קשרים, שזהו בחינת

כָּלֵל הַמְצוֹת מַעֲשִׂיּוֹת. וְעָקֵר הוּא קְשִׁירַת הַתְּפָלִין שֶׁהֵם עָקֵר הָרְשִׁימוֹ וְעַל-כֵּן הֵם עָקֵר הַדְּבָקוֹת. וְעַל-כֵּן שָׁבֵת שֶׁהוּא מַעֲיֵן עוֹלָם הַבָּא - אֵין מְנַיְחִין בּוֹ תְּפָלִין, כִּי אִזּוֹ מַתְקִימַת הָרְשִׁימוֹ שֶׁל הַבְּטוּל בְּלִי עֲשִׂיָּה שֶׁהוּא קָשֶׁר הַתְּפָלִין. וְזֶהוּ בְּחִינַת מִלְּהַ בְּזִמְנָה דִּיקָא דְיוֹחָה שְׁבֵת, שְׂאִזּוֹ בְּטוּל כָּל הַמְּלָאוֹת הַנִּמְשָׁכִין מִזְהֵמַת הַנְּחָשׁ:

וְעַל-כֵּן 'חֲסִידִים הָרְאוּשׁוּנִים הָיוּ שׁוֹהֵים שְׁעָה אַחַת קֹדֶם הַתְּפִלָּה כְּדֵי שְׂיִכְוְנוּ לְבָם לְמָקוֹם' (בְּרֻכּוֹת ל:), לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה עָקֵר שְׁלֵמוֹת הַתְּפִלָּה. וְאַחֲרֵי-כֵן שְׁעָה אַחַת לְהַמְשִׁיךְ וּלְקַשֵּׁר הַיֵּטֵב הָרְשִׁימוֹ שְׁמִשָּׁם הַתּוֹרָה. וְעַל-כֵּן עַל-יְדֵי-זֶה בְּאֵמַת 'תּוֹרַתְךָ מִתְּבָרַכַת' כַּנ"ל, כִּי מִשָּׁם עָקֵר הַתּוֹרָה כַּנ"ל. 'וּמְלָאכְתָּן' וְכו', כִּי עַל-יְדֵי-זֶה מִתְּבַטְּלִין כָּל הַמְּלָאוֹת:

וְעַל-כֵּן אַחֲרֵי הַמִּלְּהָ קוֹרִין שֵׁם לְהַתִּינוּק הַנִּמּוּל, כִּי עָקֵר הַנְּחֻמָּה מִהַצֵּעַר אַחֲרֵי שְׁשִׁבִין מִהַבְּטוּל שְׂאִזּוֹ מִתְּגַבֵּר הַצֵּעַר בְּיֹתֵר, וְאִזּוֹ עָקֵר הַנְּחֻמָּה הוּא עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שְׁשׁוֹאֲבִין מִהַזְרִיחָה שֶׁל הַבְּטוּל וְכו', כַּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת הַשֵּׁם שְׁקוֹרִין אִזּוֹ לְהַתִּינוּק. כִּי הַשֵּׁם הוּא בְּחִינַת הַתּוֹרָה, כִּי 'אוֹרִיתָא שְׁמָא דְקֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא' (זֶהר יתרו צ:), וּמִשָּׁם נִמְשָׁכִין כָּל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁכֻלָם כָּלוּלִים בְּהַתּוֹרָה, כִּי 'קֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וְיִשְׂרָאֵל וְאוֹרִיתָא כְּלָא חַד' (שֵׁם אַחֲרֵי עג.), עַל-כֵּן עַל-יְדֵי הַשֵּׁם, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתּוֹרָה, מְחַיִּין אֶת הַתִּינוּק מִהַצֵּעַר וְהַכָּאֵב וְכוּנ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת (יחזקאל טז, ו): "וְאָמַר לָךְ בְּדַמִּיךְ חַיִּי וְאָמַר לָךְ בְּדַמִּיךְ חַיִּי" - שְׁתֵּי פְעָמִים, הֵינּוּ בְּדַמִּיךְ, שֶׁהוּא הַצֵּעַר וְהַכָּאֵב הַגָּדוֹל שְׁסוֹבֵל בְּעַת הַחַתוּךְ שְׁנִשְׁפָּךְ דָּמוֹ וְהַתְּקוּן לָזֶה לְבָרַח אֶל הַתְּכָלִית. וְזֶהוּ "בְּדַמִּיךְ חַיִּי", כִּי שֵׁם מְקוֹר הַחַיִּים, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב (תהלים לו, ט): "כִּי עֲמַךְ מְקוֹר חַיִּים". וְחֹזֵר וְכָפַל "וְאָמַר לָךְ בְּדַמִּיךְ חַיִּי" - זֶה בְּחִינַת הַחַיּוֹת שְׁמִמְשִׁיכִין אַחֲרֵי הַבְּטוּל

שְׁמִנְחָמִין וּמְחַיִּין עֲצָמָן עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁהוּא הַחַיִּים, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב (דְּבָרִים ל, ט): "כִּי הוּא חַיִּיךְ" וְכו'. וְעַל-כֵּן כָּפַל "בְּדַמִּיךְ חַיִּי" שְׁתֵּי פְעָמִים, כִּי הָרָאוּשׁוֹן מוֹרָה לְבָרַח אֶל הַתְּכָלִית מִתּוֹךְ הַתְּגַבְּרוֹת הַדְּמִים וְהַדְּיָנִים שְׁמִשָּׁם גָּדַל הַצֵּעַר. וְזֶהוּ "בְּדַמִּיךְ חַיִּי", כִּי שֵׁם בְּהַתְּכָלִית מְקוֹר הַחַיִּים וְכוּנ"ל. "וּבְדַמִּיךְ חַיִּי" הַשְּׁנַיִ מוֹרָה לְהַחַיּוֹת עֲצָמוֹ עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה אַחֲרֵי שְׁשִׁבִין מִהַבְּטוּל, שְׁזֶהוּ בְּחִינַת קְרִיאַת הַשֵּׁם לְהַתִּינוּק אַחֲרֵי הַמִּלְּהָ, וְכוּנ"ל:

[ד] וְזֶה בְּחִינַת סוּד כְּוֹנֵת הַמִּלְּהָ, כִּי מְבַאֵר בְּכַתְּבֵי הָאֲר"י ז"ל (עץ חַיִּים שַׁעַר לֵג, פָּרָק ה): שְׁכַוְנַת הַמִּלְּהָ הוּא לְהַמְשִׁיךְ וּלְגַלוֹת הַחֲסָדִים לְמַטָּה - שְׁלֵא יִהְיוּ סְתוּמִים לְמַעַלָּה מִהַחֲזָה וְכו', כְּמוֹ שְׁמְבַאֵר שֵׁם, עֵינֵן שֵׁם. וְהַעֲנִינֵן, כִּי אֵי אֶפְשֶׁר לְגַלוֹת הַחֲסָדִים, כִּי אִם עַל-יְדֵי בְּחִינַת הַמְּבַאֵר לְעֵיל בְּהַתּוֹרָה הַנ"ל. שֶׁהוּא עַל-יְדֵי שְׁסוּתְמִין עֵינָיו מְחִיזוֹ דְּהֵאֵי עֲלָמָא לְגַמְרֵי וּמְסַתְּפִלִין בּוֹ עַל הַתְּכָלִית הָאֲחֵרוֹן הַנְּצַחִי שְׁעַל יְדֵי זֶה עָקֵר שְׁלֵמוֹת הַתְּפִלָּה וְכו', כַּנ"ל.

כִּי לְכַאוּרָה קָשָׁה, מֵאַחֲרֵי שְׁבְּאֵמַת כָּל מַה שֶׁהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה עִם הָאָדָם הַכֹּל הוּא לְטוֹבָתוֹ, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּרֻכּוֹת טו:): שְׁצָרִיךְ הָאָדָם לֹאמַר כָּל מַה דְּעָבַדִּין מִן שְׁמִיָּא לְטַב עָבַדִּין, אִם כֵּן, לְמַה צְוִנוּ הַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ לְהַתְּפַלֵּל עַל הַצָּרָה, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, הֲלֵא כָּל הַיְסוּרִין וְהַצָּרוֹת חַס וְשְׁלוֹם, הֵם טוֹבוֹת גְּדוּלוֹת בְּאֵמַת לְזַכּוֹתוֹ עַל יָדָם לְחַיִּים נְצַחִים?

אֵךְ בְּאֵמַת בּוֹדָאֵי מַה שֶׁהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה לְהָאָדָם הַכֹּל לְטוֹבָה, וְאֵף-עַל-פִּי-כֵן הוּא צָרִיךְ לְהַתְּפַלֵּל וּלְבַקֵּשׁ מִהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ לְצַאת מִהַצָּרָה לְרוּחָה, כִּי עָקֵר בְּרִיאַת הָעוֹלָם הִיָּה בְּשִׁבִיל הָאָדָם הַבַּעַל בְּחִירָה, הֵינּוּ שֶׁהַשֵּׁם-יִתְבָּרַךְ בְּרָא אֶת הָעוֹלָם שִׁיְהִיָּה הַכֹּל נִמְסָר בְּיַד הָאָדָם, שֶׁהָאָדָם דִּיקָא יַעֲשֶׂה כְּלָיִם וְצְנוּרוֹת לְהַמְשִׁיךְ שְׁפָעוֹ וְחֲסָדוֹ יִתְבָּרַךְ לְמַטָּה,

ובלא תקוני הכלים הנעשים על-ידי האדם אין שפע החסד יכול לירד למטה פי אם ירד החסד קדם תקוני הכלים יהיה בבחינת רבוי השמן הגורם כבוי הנר, ואזי החסד נתהפך לדין קשה חס ושלו, ועקר תקון הכלים הוא על-ידי תורה ותפלה והעקר על ידי תפלה. וכמו שכתוב (בראשית ב, ה): "וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכו', כי לא המטיר ה' וכו', ואדם אין". ופרש רש"י, שאדם אין להתפלל וכו', הינו כנ"ל. ועל-כן קדם שמתפלל האדם בודאי הוא טובה גדולה כל מה שבא על האדם אפלו יסורין, חס ושלו, כי הכל לטובתו, כי לפי מעשיו אין יכול לירד לו שום שפע וחיות פי אם על-ידי זה, וגם זה בחסד גדול, כי אם היו משפיעין לו רק חסד בלא דין כלל, היה, חס ושלו, בבחינת רבוי אור שמזיק יותר וכו'. על-כן עקר התקון על-ידי התפלה, ועקר התפלה הוא בחינת המתקת הדינים, שעל-ידי התפלה הוא ממתיק הדינים ומתקן כלים שיוכל לקבל שפע חסדו יתברך, ואז דיקא יכול לבטל היסורין, כי יוכל לקבל חסדו וטובתו יתברך הנצחית בלא היסורין, רק על-ידי תקוני הכלים שתקן על-ידי התפלה, וכו'.

ועל-כן עקר תקון התפלה הוא על-ידי בחינה הנ"ל, על-ידי שמסתכלין על התכלית וכוללין כל התפלה באחד ששם כלו טוב וכו', כי בלא זה אין יכולין להתפלל כלל מחמת ענין הקשיא הנ"ל, וכמו שהקשה במדרש רבה (שמות רבה מא, ג): וכי נותנין לשוטה ולתינוק מה שמבקשין? למשל, כשאחד יש לו עניות, חס ושלו, או יסורי הגוף, חס ושלו, ומתפלל שיתן לו השם יתברך פרנסה ועשירות ובריאות הגוף וכו'. קשה ענין הנ"ל - ואיך שיק להתפלל ואיך ישמע השם יתברך תפלתו לתן לו פרנסה ובריאות וכו', הלא פונת

השם יתברך שנותן לו עניות וכו' הוא לטובתו, כדי למרק עונותיו שהוא טובה נצחית, וגם אולי פונת השם יתברך, מחמת שידוע, שאם היה לו פרנסה, מכל שכן איזה עשירות - יקלקל מעשיו ביותר, כמו שרואין בחוש כמה מקלקלים רב העשירים מעשיהם והעשר שמור להם לרעתו, אשר על זה התפלא שלמה המלך, עליו השלום (קהלת ה, יב): "יש הבל וכו' עשר שמור לבעליו לרעתו". וכי יש רעה גדולה מזאת כשנותנין לאדם איזה אלפים מטבעות לשחק בהם בזה העולם העובר כהרף עין, ואחר-כך הממון הורגת אותו ועוקרת אותו משני עולמות, חס ושלו, וכמו שאיתא בזהר הקדוש (תקוני זהר קמ): 'חייכת בהון בעותרא בהאי עלמא ולבתר קטילת להון', רחמנא לצלן, על-כן עקר תקון התפלה הוא על-ידי הבחינה הנ"ל, שצריכין מקדם להכלל באחד ולהסתכל רק על התכלית, ולידע ולהאמין שהכל לטובה, ואז דיקא יכולין להתפלל אחר-כך על כל מה שצריך, כי אז יכול להמשיך תקונים מאור הרשימו של הבטול, שעל-ידי זה יהיו נעשים כלים להמשיך בתוכם רב שפעו וחסדו, שעל-ידי זה יכול לקבל פרנסה ועשירות ובריאות וכני חיי ומזוני וכו', והכל יהיה לטובה, מאחר שכבר תקן כלים כראוי לקבל בהם שפע החסד.

וזהו בעצמו הענין המבאר בהתורה הנ"ל, שאחר-כך כששבין מהבטול מכבין צמאון הנפש מהיסורין על-ידי התורה שמקבלין מהרשימו, כמו שמבאר שם, עין שם היטב. כי כל התורה שמקבלין וממשיכין משם מהרשימו של הבטול הנ"ל - צריכין להמשיכה על-ידי תפלה ותחנונים, וכמבאר בדבריו ז"ל בכמה מקומות, בהתורה ראיתי והנה מנורת זהב סימן ח' על פסוק (יואל ד, ח): "ומעין מבית ה' יצא". ובהתורה תשעה תקונין

להצדיקים הנ"ל, והם יעלו תפלתם כראוי שימשיכו להם שפע מה שצריכין בני חיי ומזוני וכו' באפן שלא יזיק להם לנצח, חס ושלו, רק, אדרבא, על-ידי השפע דיקא יתתקנו וישובו אל ה'.

וזה שדקדק שם שלמה בתפלתו: כי אתה ידעת לבדך את לבב כל בני האדם למען יראוך כל הימים וכו', הינו שבקש שימלא השם-יתברך תפלת ישראל מה שמבקשים, אבל יהיה רק לטובה שיזכו ליראה מלפניו יתברך על-ידי זה וכנ"ל, רק על הנכרי התפלל (מלכים א' ח, מג): ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי וכו'. ופרש רש"י שם: כדי שלא יקרא תגר וכו'. ובשביל זה מתפללין לפעמים הצדיקים על הרשעים והרחוקים הבאים אליהם שיהיה להם עשירות, והכל בשביל קדשת השם כדי שלא יקראו תגר ויקלקל להם יותר.

ועל-כן באמת יש בענין זה של התפלה נפלאות ונסתרות הרבה, ועל-כן באמת אסור להתעקש ולדחק עצמו על שום דבר בתפלתו, רק אם יתן השם-יתברך - יתן, ואם לאו - לאו, כמו שמבאר בהתורה תשעה תקונין, כי אולי אי אפשר למלאות בקשתו אפלו על-ידי התפלה, כי יזיק לו יותר, חס ושלו, כשימלאו בקשתו וכנ"ל. ואם ידחק ויתעקש בתפלתו, יכול להיות שיטריח את השם-יתברך עד שימלא בקשתו, כי בשביל זה ברא את האדם שיהיה כח בתפלתו להמשיך כל ההשפעות כנ"ל, אבל לא יהיה לו לטובה, כי אין כח בתפלתו לתקן הכלי שצריך לקבלת השפע שהוא רוצה:

[ה] נמצא, כל זמן שאין האדם מתפלל, אזי החסרונות שלו הם לו לטובה גדולה כנ"ל. ואף על-פי כן צריכין תפלה, כי על-ידי התפלה מתקן כלים פראוי, שעל-ידי-זה יוכל למלאות כל החסרונות שלו ולא יזיק לו השפע כלל, מאחר שכבר נתתקנו כלים לקבל שפע החסד, ואז דיקא

וכו'. וכן מוכן בהתורה הזאת שמתחיל לדבר לעשות אחד מכל התפלה על-ידי ההסתכלות על התכלית, ואחר-כך מסים שעל-ידי ההסתכלות על התכלית ממשיכין תורה מהרשימו, עין שם. אף באמת הכל אחד, כי תורה ותפלה תלויים זה בזה, כי הארת הזריחת הרשימו הקדושה והנוראה הנ"ל שנשארת מהבטול - צריכין תחלה להמשיכה על עצמו ולקשרה בגופו היטב על-ידי תפלה, שהיא בחינת שרש ומקור המעין הנמשך מהרשימו הנ"ל. ואחר-כך מתפשט המעין ונעשה מזה חדושי תורה, ועל-ידי-זה מקרר ומבטל היסורין, כי על-ידי התפלה והתורה נעשים כלים, שעל-ידי-זה יוכל לקבל שפע חסדו לטובה לחיים נצחיים ולא לרעה ולמות מיתת עולם חס ושלו, על-ידי-זה, וכנ"ל.

ועל-כן באמת אין אדם יודע איך להתפלל כי אם צדיקי הדור האמתיים. וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (בבא בתרא קטז): 'מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם', כי אי אפשר להביא אל התכלית כי אם הצדיק האמתי שהוא בבחינת בעל השדה הנאמר שם בתחלת התורה הנ"ל, שהוא מסתכל על כל מי שרחוק עדין מהתכלית ואין תפלתו כלולה באחד, שיראה להביאו אל התכלית שתהיה תפלתו כלול באחד, עין שם.

ועל-כן שלמה בעת שהתפלל כשנגמר הבית-המקדש שישמע השם-יתברך תפלת ישראל המכונים דעתם לשם אומר בפרוש (מלכים א' ח, ט): 'ונתת לאיש ככל דרכיו אשר תדע את לבבו' וכו', וכמו שפרש רש"י שם: 'אם אתה יודע שהוא משחית בממונו את חברו אל תתן לו'; עין שם. ועל-כן באמת יש בזה נפלאות תמים דעים, ואין מי שיודע להתפלל כראוי כי אם צדיקים האמתיים כנ"ל, ושאר בני עולם צריכין לקשר תפלתם

אחר שהתפלל כראוי תבא לו השפע לטובה ולברכה כנ"ל.

אבל עקר התפלה צריך שתהיה באמת בשביל תכלית הנצחי, כי עקר שלמות התפלה הוא רק כשמסתכלין על התכלית וכן"ל. וזה בחינת מה שאיתא (תולדות יעקב יוסף, פרשת קדושים): שעקר התפלה צריך שתהיה בשביל חסרון השכינה, כביכול, וכן כתוב בהתורה 'להמשיך שלום' על מה שאמרו רבותינו ז"ל (בבא בתרא עד.): 'ושקלית לסלתאי ואנחי בכותא דרקייע' וכו'. שעקר התפלה יהיה לצורך הנשמה אפלו רפאנו וברך עלינו וכו'. וזהו בעצמו מה דאיתא, שעקר התפלה יהיה על חסרון השכינה כנ"ל, כי כל החסרונות של הנשמה הם חסרון השכינה, כי הנשמה הוא חלק השכינה, כביכול, כידוע, הינו כנ"ל, שעקר התפלה צריך שתהיה בשביל התכלית, כגון כשמתפלל על פרנסה ועשירות יתפלל, שהשם יתברך יתן לו פרנסה או עשירות בזה האופן שייטיב מעשיו על ידי זה, ויתקן ולא יקלקל, חס ושלום, על ידי זה, וכן בכל מה שמבקש ומתפלל, וכן"ל.

ועל-כן סדרו לנו חכמינו ז"ל סדר התפלה בסדר נפלא שבתחלה צריכין לסדר שבחו של מקום בשלש ראשונות. ואחר-כך מתפללין על צרכיו בשלש עשרה אמצעות, ואין מתחילין להתפלל מיד על צרכיו, כי תחלה צריכין לסדר שבחו של מקום, ומזכירין בתפלה עצם חסדיו יתברך בברכה ראשונה ששם עקר כונת התפלה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות לד.), הינו בחינה הנ"ל, שבתחלה משבחין אותו יתברך בעצם חסדו שהוא יתברך עושה חסד תמיד, וכל מה שעושה - הכל לטובה, כמו שאומרים שם: גומל חסדים טובים וכו' עד מלך עוזר ומושיע ומגן, הינו שבודאי כל מה שעושה השם יתברך - הכל חסד גדול וטוב אמתי

ונצחי.

ואחר-כך מתחילין אתה גבור שהוא כנגד מדת הגבורה דקדשה, ששם עקר תקון הכלים, כידוע (עץ חיים שער א, פרק ג), ושם מזכירין גבורותיו ונפלאותיו, שיכול לתקן הכל כמו שאומרים שם: אתה גבור לעולם ה', שהוא כעין מה שפרש רש"י על פסוק (תהלים צב, ט): 'ואתה מרום לעלם ה', שפרש שם: 'לעולם ידך על העליונה', הינו כנ"ל, כי כונתו תמיד לטובה נצחית. וזהו מחיה מתים אתה - ואז עקר התכלית הנצחי. וכל מה שהשם יתברך מגלגל עם האדם - הכל לטובתו הנצחית אחר התחיה. וזהו רב להושיע - שהשם יתברך הוא רב להושיע, שהוא מרבה ישועות לכל אדם בכל עת. וזהו שמזכירין כל פרטי חסדיו יתברך שהוא מכלכל חיים בחסד מחיה מתים וכו' סומך נופלים ורופא חולים ומתיר אסורים ומקיים אמונתו לישני עפר וכו' - הינו שהשם יתברך עוזר תמיד הן בענין פרנסה הן בענין רפואות וכו', כי הוא מצמיח ישועות תמיד, וכמו שאומרים בסוף הברכה הזאת: מי כמוך וכו' מלך ממית ומחיה ומצמיח ישועה וכו', רק מה שפעמים נתעכב שפע הפרנסה או של הרפואה וכו' הכל הוא לטובה, כי כונתו יתברך לטובה ולחסד נצחי תמיד.

ועל-כן כופלין כמה פעמים בברכה זאת הזכרת תחית המתים, שזהו עקר כלל הברכה שבה מתחיל ובה מסים מחיה המתים. ואם כן, קשה לכאורה, מה שיכות יש לשאר הפרטים של צרכי הגוף בעולם הזה שהזכיר בברכה זאת שהם פרנסה ורפואה וכו'? אף באמת על-פי הנ"ל הכל ניחא, כי הכל אחד, כי עקר התכלית יזכה כל אחד לאחד התחיה. ועל-כן הזכיר בברכת התחיה כל החסדים פרטיים שהשם יתברך עושה עם האדם בזה העולם, וחוזר ושונה ומזכיר בכל פעם ענין התחיה

לומר, שכל החסדים שהשם יתברך עושה עם האדם בזה העולם הכל הוא באפן שיצמח לו על-ידי זה טובה וחסד נצחי אחר התחיה שהוא התכלית, וממילא יבין כל אחד, שמזה נמשך מה שלפעמים נתעכב השפע אצל אחד, הן בפרנסה הן בשאר הצטרכות, פי הכל לטובתו הנצחית אחר התחיה, פי הוא יתברך בודאי כל יכול ויכול לפרנס הכל ברוח ולתן לכל אחד עשירות גדול ורפואה בכל עת, כי הלא הוא יתברך המכלכל חיים וכו' ורופא חולים וכו', אך מה שמתעכב השפע לפעמים הוא, מחמת שהוא מכלכל חיים בחסד באפן שיתקיים מחיה מתים ברחמים רבים. וכן הוא יתברך סומך נופלים ורופא חולים ומתיר אסורים באפן שיקים אמונתו לישני עפר, הינו כנ"ל.

ועל-כן נסמך אצל הפרנסה בפרטיות הזכרת תחית המתים לפניו ולאחריו, כמו שאומרים, מחיה מתים אתה וכו' מוריד הגשם או מוריד הטל, שהוא המשכת הפרנסה. וכן תכף אחר-כך מכלכל חיים בחסד מחיה מתים וכו'. כי בענין הפרנסה מתעקם לב האדם ביותר וקשה לו בכל פעם על עכוב הפרנסה, בפרט בימי הגלות שפרנסת ישראל, בפרט פרנסת הכשרים נתמעטה מאד, וגם פי הפרנסה מכרח האדם אליו בכל יום יותר משארי הבקשות. ועל-כן הזכיר אצל הפרנסה ביותר הזכרת תחית המתים, לומר, שהשם יתברך מכלכל ומפרנס כל האדם, אך הוא יתברך מסבות מתהפך בפרנסתו שמפרנס ומכלכל החיים שיהיה באפן שיחיה מתים וכו', דהינו שיזכו לתכלית הנצחית, וכו"ל.

ותכף אחר-כך אומרים קדשה וברכת אתה קדוש, שזהו בחינת עצם התכלית שיזכו ישראל אחר התחיה, שיקדישו שמו יתברך בכלל כל הקדושים אשר יהלנוף סלה, אשרי הזוכה לזה.

ואחר שמסדרין שלש ראשונות, שמסדרין שבחו של מקום שעל-ידי זה מודים ומודיעים שהשם יתברך גומל חסדים טובים תמיד, וכל מה שעושה - הכל לטובה בשביל התכלית הנצחית וכו"ל, אחר-כך מתחילין להתפלל על צרכיו, כי רק עתה שיהי להתפלל על צרכיו אחר שכבר הודינו שהכל לטובה, פי הוא יתברך כל יכול כנ"ל, רק אנו מתפללין על צרכינו כאשר צונו כדי לעשות כלים לקבל השפע כנ"ל, כי גם כוננתנו בתפלוחינו הוא רק בשביל התכלית הנצחית, רק שאנו צריכים להתפלל בפנינו כדי לעשות כלים כנ"ל. וכמו שמבאר בהתורה "ואתם תהיו לי" וכו' (סימן לד) על פסוק (דברים א, יא): "ויברך אתכם כאשר דבר לכם".

ועל-כן בברכות האמצעיות אנו מתחילין תחלה לבקש על הדעת שיחננו מאתו דעה וכו' ואחר-כך מבקשין השיבנו לשוב אליו יתברך ואחר-כך על סליחת עונות, שכל אלו התפלות הם רק בשביל התכלית. ואחר-כך אנו מתפללין על צרכי הגוף שהם רפאנו וברך עלינו וכו', פי באמת גם צרכי הגוף שאנו מתפללים, כל כוננתנו בשביל הנשמה, כדי שנוכל על-ידי בריאות הגוף, ועל-ידי ברכת הפרנסה וכו' לעסק בתורה ולקיים מצותיו יתברך, כי עקר התפלה צריכה להיות רק בשביל התכלית הנצחית וכו"ל. ועל-כן אנו אומרים קריאת שמע קדם התפלה, כי על-ידי קריאת שמע אנו נכללין באחד ואז דיקא יכולין להתפלל, וכו"ל:

[ו] וזה בחינת כוננת המילה הנ"ל, שהוא לגלות החסדים הסתומים למעלה - להמשיכן למטה למקום גלוי החסדים, הינו כנ"ל, כי על-ידי מצות מילה, שעל-ידי זה נכללין באחד על-ידי עצם הכאב של התינוק, שעל-ידי זה מעצים עיניו מחיזו דהאי עלמא לגמרי, שזהו בעצמו בחינת חתוף והעברת הערלה וכו' כנ"ל, על-ידי זה

עקר התפלה על בני חיי ומזוני וכו', צריך להיות בשביל התכלית וכנ"ל. וזה שפיים שם: 'ולא שאלין על מזונא דשכינתא' וכו', הינו שצריכין לשאל ולהתפלל רק על תקון הנפש שהוא התכלית, שהוא עלית השכינה:

[ח] וזה שאמרו רבותינו ז"ל: 'חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין כדי שיכוננו לבם למקום', הינו שהיו שוהין שעה קדם התפלה כדי לכוון לבם ודעתם להשם יתברך לבטל עצמן באור האינסוף כדי לכלל תפלתם באחד שזה עקר שלמות התפלה כנ"ל.

וזה שאיתא שם בגמרא, שהיו שוהין שעה אחת קדם התפלה ושעה אחת אחר התפלה, כי גם אחר התפלה היו שוהין שעה אחת - כדי להמשיך ולקשר היטב אור הרשימו בדעתם ולבם, שעל ידי זה מקררין ומבטלין כל היסורים וממלאין ומשלימין כל החסרונות, כי משם כל תקון הכלים לקבל כל ההשפעות טובות, וכנ"ל.

וזהו שמקשו שם, וכי מאחר שהיו שוהין תשע שעות בתפלתן תורתן מתי נעשית ומלאכתן מתי נעשית?! ותרצו, מתוך שהיו חסידים תורתן משתמרת ומלאכתן מתברכת, הינו כנ"ל, שמחמת שהיו שוהין שעה קדם התפלה שעל ידי זה זכו לבחינת בטול הנ"ל, שעל ידי זה עקר שלמות התפלה כנ"ל. וכן אחר התפלה שהו שעה אחת - כדי להמשיך ולקשר היטב אור הרשימו בלבם שמשם נמשכת כל התורה ומשם תקון כל הכלים לקבל כל הברכות וכל ההשפעות, על כן בודאי היתה תורתן משתמרת - כי משם נמשכת כל התורה כנ"ל. ועל ידי זה היתה מלאכתן מתברכת - כי משם נמשך כל ברכת השפע על ידי תקון הכלים שנמשכין משם, שזהו בחינת "ויברך אתכם כאשר דבר" וכו' וכנ"ל. ועל כן הם נקראים חסידים על

ממשיכין ומגלין החסדים למטה, שאז עקר המשכת החסדים בעולם, כידוע בכונות, שכל זמן שהחסדים סתומים למעלה - אין החסדים נמשכין בעולם, רק כשזוכין לתקנם עד שימשיכו אותם במקום הגלוי, שאז מאירין ומתפשטין בעולם. ולכאורה קשה, אם כן, מדוע נקראים בשם 'חסדים' כל זמן שהם סתומים, כי הלא עקר חסדו יתברך הוא כשעושה חסד עם הברואים, שזהו מדת החסד, אבל כל זמן שהם סתומים ואינם מתגלים למטה והשפע של החסד אינה מתפשטת עדין, מדוע נקראים בשם 'חסדים'? אך על פי הנ"ל מובן הדבר היטב, כי מה שהחסדים סתומים ואינם מתפשטים למטה הוא רק מחמת שעדין לא זכינו לתקן כלים כראוי בשביל קבלת החסדים. ועל כן אז, אדרבא, זהו עצם החסד, מה שהחסדים סתומים למעלה ואין נשפע מהם למטה כי אם מעט דמעט, כידוע, כי זה לטובה גדולה, כי מאחר שעדין אין כלים לקבל - זהו חסד גדול, שהם סתומים ואין נמשך מהם למטה כי אם מעט מאד, כדי שלא יזיק רבוי השפע חס ושלום, וכנ"ל.

ועל כן על ידי מצות מילה, שעל ידי זה סותם עיניו מחיזו דהאי עלמא, שזהו בחינת העברת הערלה ונכלל באחד, ואחר כך שב משם בבחינת "רצוא ושוב", שזהו בחינת קריאת השם להתינוק, שהוא בחינת המשכת התורה וכנ"ל, שעל ידי זה מתקנים הכלים לקבל שפע החסד, על כן ממילא נמשכין ונתגלין החסדים הסתומים מאחר שכבר נעשו כלים לקבל וכנ"ל, כי עקר תקון הכלים לקבל שפע החסד הוא על ידי הבטול הנ"ל, שעל ידי זה ממשיכין תורה מהרשימו של הבטול, שעל ידי זה עקר תקון הכלים, וכנ"ל:

[ז] וזה שאיתא בזהר הקדוש (תקוני זהר תקון ו, כב): 'צוחין ככלבים הב לן מזונא, הב לן חיי' וכו'. כי

שם החסד, כי רק הם יודעים איך להמשיך החסדים ולגלותם למטה מחמת שהם יודעים לתקן הכלים כראוי על-ידי הבטול שלהם ברצוא ושוב, וכנ"ל:

הלכות עבדים

[ט] וזה בחינת מצות מילת עבדים, כי העבד הוא קנין כספו, על-כן מחיב למולו להעביר הערלה מקנין כספו, כי עקר מצות מילה להעביר הערלה מבשר קדש הוא - כדי להעביר ולבטל אחיזת זהמת הנחש מהגוף, כדי שיתתקן הגוף ויהיה כלי מכשר ומוכן לקבל אור הזריחו של הרשימו מהבטול הנ"ל, כי כל בריאת האדם היא בגין דישתמודעין ליה (זהר בא מב.) לדעת ולהכיר אותו יתברך. ועקר הידיעה ממנו יתברך נמשך על-ידי הבטול הנ"ל ברצוא ושוב, שעל-ידי הרשימו הנ"ל מאירין להדעת כי ה' הוא האלקים וכלו טוב וכו' כנ"ל, וכמבאר בסוף התורה הנ"ל על מאמר חכמינו ז"ל (תענית לא.): עתיד הקדוש-ברוך-הוא לעשות מחול לצדיקים לעתיד לבא וכל אחד מראה באצבעו ואומר, זה ה' קוינו לו וכו', ומשם כל התורה נמשכת כנ"ל. ועקר כלל כל התורה והמצות הוא כדי לקדש הגוף, שיהיה כלי מכשר לקבל אור הרשימו הנ"ל, כי כשהגוף פגום על-ידי איזה עברה, חס ושלום, אזי אינו יכול לבטל עצמו כראוי, ואפלו אם לפעמים מתגבר ביותר ומבטל עצמו - הוא רק ברגע קלה מאד, וגם אחר-כך כשחוזר מהבטול, אין הגוף יכול לקבל אור הרשימו מחמת פגמו, ואזי חולף ועובר ממנו הרשימו מיד, ושוכח בו יתברך, חס ושלום, על-כן צונו השם-יתברך כל מצות התורה כדי לקדש גופנו על ידם, כדי שנוכל לקבל הרשימו הנ"ל ולקשרה בגופנו היטב ולזכור בו יתברך תמיד.

ועל-כן באמת עקר שלמות השגת אלקותו יתברך זוכין רק הצדיקים הגדולים שקדשו עצמן כראוי,

וסתמו ועצמו עיניהם מחיזו דהאי עלמא לגמרי, והם נקיים וקדושים ופרושים ומבדלים מכל תאוות עולם הזה, אפלו של התר, עד תכלית קצה אחרון, ורק הם זוכין להשגות אלקות על-ידי הרשימו של הבטול כנ"ל, מחמת שגופם זך מאד מאד לקבל אור הרשימו בשלמות כראוי וכנ"ל. אבל השם-יתברך חמל עלינו, ונתן לנו את התורה על-ידי משה, שעל-ידי-זה יכול כל אחד לזכור בהשם-יתברך, על-ידי שיקים מצות התורה על כל פנים, שעל-ידי-זה מתקדש גופו ויכול לקבל איזה התנוצצות מהזריחו של הרשימו הנ"ל כפי מדרגתו, כפי קיומו את התורה [ועין מזה במקום אחר (הלכות תפלת ערבית, הלכה ד', אות ז)].

וזה בחינת מצות מילה, שהוא מצוה ראשונה - שהיא להעביר הערלה, שהוא זהמת הנחש, כדי שיוכל לקשר בגופו אור הרשימו הנ"ל.

וזהו בחינת מצות מילת עבדים שהם קנין כספו, כדי להעביר הערלה זהמת הנחש הנאחז בחיזו דהאי עלמא מקנין כספו, כי עקר זהמת הנחש, שהוא חיזו דהאי עלמא, נתאחז ביותר בהממון, כי הכסף יענה את הכל (קהלת י', ט), ושם כלולים כל ההבלים והחמדות של הבלי עולם הזה, פי בהממון נאחזין כל הל"ט מלאכות שנמשכו מחטא אדם הראשון על-ידי עצת הנחש. ועל-כן שם עקר העשייה והעבודות שהם כלל כל הל"ט מלאכות שהם ההפך מהבטול הנ"ל, כי הבטול הוא לבטל הגוף לגמרי, שלא יהיה לו שום הרגשה כלל אפלו של ההכרחיות, עד שלא יניע עפעפיו ולא יניד בשפתיו ולא יזוז בשום אבר, כמובא. והעשייה והעבודות של כלל הל"ט מלאכות שכלם בחמדת הממון הם ההפך ממש מהבטול. ועל-כן צריכים לקדש ביותר הל"ט מלאכות שיהיה בבחינת מלאכת המשכן, [כמבאר במקום אחר (סימן יא, וסימן ד']

תנינא], כְּדֵי לְבַטֵּל מֵהֶם זְהֵמַת הַנְּחָשׁ שֶׁנִּתְאַחַז בָּהֶם בְּיוֹתֵר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמְנַעְהוּ מִלְקַשְׁרֵי הַרְשִׁימוּ הַנִּי"ל בְּלִבּוֹ בַּעַת שֶׁשָּׁב מֵהַבְּטוּל, שְׂאֵז חוֹזֵר וּמִתְגַּבֵּר בְּיוֹתֵר בְּחִינַת חִיזוֹ דֵּהֲאֵי עֲלָמָא כְּדֵרֶךְ שְׁנֵי אַנְשִׁים הַנִּלְחָמִים זֶה בְּזֶה וְכוּ'. וְכִמוֹ שֶׁמִּבְּאֵר שָׁם לְעִנְיַן הַתְּגַבְרוֹת הַיִּסּוּרִין חֵס וְשְׁלוֹם, עֵינֵי שָׁם. כִּי הַכֹּל אַחַד, כִּי חִיזוֹ דֵּהֲאֵי עֲלָמָא שְׁהֵם הַבְּלִי עוֹלָם הַזֶּה וְתֵאוּתֵיּוֹ הֵם עֵקֶר הַיִּסּוּרִין שֶׁל הַנֶּפֶשׁ, וּמֵהֶם בָּאִים כָּל הַיִּסּוּרִין שֶׁל הַגּוּף גַּם כֵּן, חֵס וְשְׁלוֹם, עַל-כֵּן צְרִיכִין לְמוֹל אֶת הָעֶבֶד שֶׁהוּא קִנְיָן כִּסְפוֹ, כְּדֵי לְהַעֲבִיר הָעֶרְלָה זְהֵמַת הַנְּחָשׁ מֵהָעֶבֶד שֶׁהוּא קִנְיָן כִּסְפוֹ שְׁשֵׁם עֵקֶר אַחֲזִיתוֹ כַּנִּי"ל, כְּדֵי שִׁיּוּכַל לְקַבֵּל אוֹר הַרְשִׁימוֹ וּלְקַשְׁרָה בְּלִבּוֹ כְּשִׁחֲזוֹר מֵהַבְּטוּל, שֶׁלֹּא יִמְנַעְהוּ הָעֶרְלָה וְהַזְהֵמָא שֶׁל עֶבְדוֹ קִנְיָן כִּסְפוֹ, כִּי עֵקֶר אַחֲזִית חִיזוֹ דֵּהֲאֵי עֲלָמָא זְהֵמַת הַנְּחָשׁ הוּא בְּהַמְמוֹן, שְׁשֵׁם עֵקֶר הָעֶבְדוּת וְכַנִּי"ל. וְעַל-כֵּן הָעֶבֶד חַיֵּב בְּכַמָּה מִצְוֹת, וְכָל מִצְוֹת שֶׁהָאִשָּׁה חַיֵּבֶת בָּהֶן - הָעֶבֶד חַיֵּב בָּהֶן, כִּי צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ הָעֶבֶד שֶׁהוּא קִנְיָן כִּסְפוֹ בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה וּלְטוֹבְלוֹ וּלְמוֹלוֹ לְשֵׁם עֶבְדוּת, כְּדֵי לְבַטֵּל זְהֵמַת הַנְּחָשׁ מִקִּנְיָן כִּסְפוֹ שְׁשֵׁם עֵקֶר אַחֲזִיתָם, וְכַנִּי"ל:

[י] וְעַל-כֵּן כְּשֶׁנִּמְוֵל הָעֶבֶד שֶׁל כַּהֵן - מִתֵּר לְאַכֵּל בְּתַרוּמָה וּבְחֻזָּה וְשׁוֹק מֵהַ שִׁישְׂרָאֵל בְּעֵצְמוֹ אֶסּוּר בּוֹ. כִּי הַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו כְּדֵי שֶׁנוּכַל לְהַכִּיר אוֹתוֹ עַל-יְדֵי זְרִיחַת הַרְשִׁימוֹ הַנִּי"ל, שֶׁבְּשִׁבִיל זֶה אָנוּ צְרִיכִין לְקַדֵּשׁ אֲכִילָתָנוּ, שֶׁלֹּא לְאַכֵּל דְּבָרִים הָאֶסּוּרִים שֶׁהֵם נְבִלוֹת וְטִרְפוֹת וּמֵינִים טְמֵאִים שֶׁנִּתְאַחַז בָּהֶם זְהֵמַת הַנְּחָשׁ בְּיוֹתֵר, שֶׁעַל-יְדֵי אֲכִילָתָם נִפְגָּם הַגּוּף וְאִינוּ יְכוּלִים לְקַבֵּל אוֹר הַזְּרִיחָה הַנִּי"ל. וְכִשֶּׁם שֶׁדְּבָרִים טְמֵאִים אֶסּוּרִים מִחֻמַּת זֶה, כְּמוֹ כֵּן לְהַפְּךָ, אֶסּוּר עֲלֵינוּ גַּם כְּמָה דְּבָרִים קְדוּשִׁים שֶׁאֶסּוּרִים לְאַכֵּל מִחֻמַּת רַבּוּי קִדְּשָׁתָם, כְּגוֹן תְּרוּמָה וְקִדְּשִׁים לְזֶר, שֶׁאֶסּוּרִים הוּא, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקַּבֵּל הַחִיּוֹת

הַנִּמְשָׁךְ עַל יְדֵי הָאֲכִילָה בְּבְחִינַת רַבּוּי אוֹר שֶׁגּוֹרֵם שְׁבִירַת כְּלִים, חֵס וְשְׁלוֹם, כִּי עֵקֶר הַמְּשַׁכַּת אוֹר הַנִּי"ל הוּא עַל-יְדֵי תְקוּן הַכְּלִים וְכַנִּי"ל, עַל-כֵּן אֶסּוּר הַזֶּר לְאַכֵּל תְּרוּמָה וְקִדְּשִׁים מִחֻמַּת רַבּוּי אוֹר, כִּי אֵין כַּח לְמִי שֶׁאִינוּ כַּהֵן לְהַמְשִׁיךְ וּלְקַשֵּׁר הָאוֹר הַנִּמְשָׁךְ עַל-יְדֵי אֲכִילַת תְּרוּמָה וְקִדְּשִׁים, כִּי הוּא אֲצִלוֹ בְּבְחִינַת רַבּוּי אוֹר, אֲבָל הָעֶבֶד, שֶׁהוּא קִנְיָן כִּסְפוֹ שֶׁל כַּהֵן, יְכוּל לְאַכֵּל תְּרוּמָה וְקִדְּשִׁים כְּמוֹ רַבּוֹ הַכַּהֵן, כִּי הוּא נִכְלָל בּוֹ, מֵאַחַר שֶׁהוּא כִּסְפוֹ שֶׁל כַּהֵן שְׁשֵׁם עֵקֶר גָּמַר תְּקוּן הַכְּלִים. כִּי עֵקֶר תְּקוּן הַכְּלִים נַעֲשִׂים עַל-יְדֵי שֶׁמְקַדְּשִׁין הַמְמוֹן מֵאַחֲזִית זְהֵמַת הַנְּחָשׁ הַנִּתְאַחַז בְּהַל"ט מְלֵאכּוֹת, כִּי הַכְּהֵנִים עֹבְדֵתָם בְּבֵית-הַמִּקְדָּשׁ וּבְמִשְׁכַּן שְׁשֵׁם עֵקֶר תְּקוּן כָּל הַל"ט מְלֵאכּוֹת, כְּמוֹ שֶׁמִּבְּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר.

וְעַל-כֵּן הֵם מְכַפְּרִים כָּל הָעֲוֹנוֹת הַבָּאִים מִזְהֵמַת הַנְּחָשׁ, וְעֵקֶר כְּפָרְתָם עַל-יְדֵי הַמְמוֹן, שְׁמִי שְׁחָטָא - צָרִיךְ לְהַבִּיא מִמְמוֹנוֹ וְכִסְפוֹ קֶרֶבַן כְּפִי הַחֻטָּא. וְעַל-יְדֵי-זֶה הַכַּהֵן מְכַפֵּר עָלָיו, מִחֻמַּת שְׁבִיבֵית-הַמִּקְדָּשׁ שֶׁם עֵקֶר הַבְּטוּל וְשֵׁם מֵאִיר הֵיטֵב אוֹר הַרְשִׁימוֹ הַנִּי"ל, כִּי קִבְּלַת זְרִיחַת אוֹר הַרְשִׁימוֹ הַנִּי"ל הוּא כְּפִי קִדְּשַׁת הָאָדָם וְהַמְּקוֹם וְהַזְּמַן, עַל-כֵּן הָעֶבֶד שֶׁהוּא קִנְיָן כִּסְפוֹ שֶׁל כַּהֵן - יְכוּל לְאַכֵּל בְּתַרוּמָה וְקִדְּשִׁים, כִּי עֵקֶר שְׁלֵמוֹת הַכַּהֵן שִׁיתְקַן הַמְמוֹן מִזְהֵמַת הַנְּחָשׁ, עַד שֶׁכָּל הַחֲפָצִים שֶׁבְּעוֹלָם שְׁכָלָם כְּלוּלִים בְּהַמְמוֹן יוּכָלוּ לְקַבֵּל אוֹר הַרְשִׁימוֹ הַנִּי"ל, שְׂזֵה עֵקֶר הַתְּקוּן, וְכַנִּי"ל:

[יא] וְזֵהוּ וְאֶהְבֵּת אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ (דְּבָרִים ו, ה), שֶׁנִּסְמָךְ אַחֵר פְּסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹקֵינוּ ה' אֶחָד - שְׂזֵה עֵקֶר בְּחִינַת הַבְּטוּל לְבַטֵּל עֲצָמוֹ וּלְכַלֵּל בְּאַחֲדוּתוֹ בְּמִסִּירַת נַפְשׁ עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם, כְּמוֹ שֶׁאֶמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (וְהָרַבְּרֵי לְקַצָּה). וְאַחֲרֵי-כֵן אוֹמְרִים: וְאֶהְבֵּת אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ, שֶׁהוּא הַמְמוֹן (בְּרִכּוֹת

(ג.) - לקשר אור הרשימו בלבבו ונפשו ומאדו שהוא ממונו, שכולל כל חמדת עולם הזה, שיכטל הכל בשביל אהבת השם יתברך, כי עקר התקשרות אור הרשימו הוא כשמתהר ומקדש גם את ממונו מחיזו דהאי עלמא, ששם עקר אחיזת זהמת הנחש כנ"ל. ושם עקר תקון הכלים, כי עקר התהוות בחינת הכלים הוא בבחינת שמאל, גבורות צמצומים כידוע, שזהו בחינת הממון, בחינת (משלי ג, טז): "בשמאלה עשר" וכו'.

וזה בחינת קדשת שבת שהוא התכלית, בחינת עולם הבא, שאז מתבטלין כל הל"ט מלאכות. ואז עקר שלמות הדעת, לידע ממנו יתברך על-ידי אור הרשימו הנ"ל, מחמת שאז מתבטלין כל הל"ט מלאכות שבממון וכו"ל. ועל-כן מילה דוחה שבת, כי אי אפשר לקבל קדשת שבת, שהוא התכלית, כי אם על-ידי שמעבירין הערלה וכו', וכו"ל:

[יב] וזה: "והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה" וכו' (דברים ז, יב). כי כל ספר משנה תורה הוא שמשו מוכיח את ישראל שיקימו את התורה, ויקשרו אותה היטב בלבם שלא תשכח ותעבר מהם, הינו בחינה הנ"ל, שיקשרו אור זריחת הרשימו הנ"ל שמשם כל התורה, ולקשרה היטב בלבם על-ידי עסק התורה והמצוות. ועל-כן חוזר ושונה את כל ההתנוצצות אלקות אשר ראו בשעת מתן תורה ובשעת קריעת ים-סוף וכו', כמבאר בסדרים הקודמים, כמו שכתוב ב'ואתחנן' (דברים ה, לה): "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים" וכו'. וכן חוזר ושונה שם כל מעשה ה' הגדול והנורא אשר עשה במתן תורה שדבר עמהם פנים בפנים וכו' (שם ה, ד).

ואחר-כך אמר שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, שהוא מצות קריאת שמע בכל יום, שמחייב כל אחד מישראל לומר קריאת שמע בכל יום במסירת

נפש כדי לכלל באחד. ועל-כן סותמין עיניהם בשעת קריאת שמע כדי לכלל בהתכלית שהוא כלו אחד - שאי אפשר להכלל שם כי אם על-ידי סתימת העינים היטב וכו"ל. ואחר-כך אמר: "ואהבת וכו' כנ"ל, וקשרתם לאות על ידך וכו', וכל הפרשיות שאחריו, שבכלם מוכיחם לקיים את התורה כדי לקשר התנוצצות אלקותו יתברך בלבם, וכו"ל.

ולזה מקשר והיה עקב תשמעון וכו' - 'עקב' בחינת רגלין, הינו כשתקשרו את התורה בלבבכם כל כך, עד שתשמעו אותה בתוך העקבים והרגלין שהוא בחינת הממון שנקרא רגל, כמו שכתוב (דברים יא, ו): "ואת כל היקום אשר ברגליהם". ודרשו רבותינו ז"ל (פסחים קיט.) - זה ממנו של אדם שמעמידו על רגליו, אז ושמר ה' אלקיך לה את הברית ואת החסד וכו' - כי אז יהיה לה כלים לקבל את החסד וכו"ל, כי עקר תקון הכלים נעשין כשמתקנין את הממון ששם כלל כל חמדת חיזו דהאי עלמא וכו"ל.

ועל-כן קרא את התורה משפטים, כמו שכתוב: והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה וכו'. כי משפט לשון יסורין, כמו שפרש רש"י בישעיה (לב, ז): שמשפט משמש שלש לשונות וכו'. כי עקר קבלת התורה הוא על-ידי יסורין, שעל-ידי-זה סותמין עיניו מחיזו דהאי עלמא ונכללין באחד, שעל-ידי-זה מקבלין משם משפטי התורה, ועל-כן נקראת התורה 'משפט':

[יג] וזה שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות ה.): ששלושה דברים באים על-ידי יסורין, והם, תורה וארץ-ישראל ועולם הבא. כי הכל אחד, כי עולם הבא הוא התכלית, שאז יתקיים "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד", שיהיה כלו טוב, כלו אחד כנ"ל, שזה אי אפשר לזכות כי אם על-ידי יסורין שעל-ידי-זה סותמין עיניו מחיזו דהאי עלמא, וכו"ל.

שְׁכַתוֹב (שם א, א): "וְדִי זָהָב", כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ
ז"ל (בְּרֵכוֹת ל.ב). אָבֵל אִם תִּזְכֶּה לְשַׁמֵּעַ אֶת מִשְׁפָּטֵי
הַתּוֹרָה גַם בְּבַחֲיַנֵּת עֲקָבִים וְרַגְלִין, דִּהְיִנוּ בְּתוֹךְ
הַמָּמוֹן כְּנ"ל. וְאִזּוֹ וְשָׁמַר לָךְ ה' אֶת הַחֶסֶד - שֶׁלֹּא
יִשְׁלַט בּוֹ זֶר בְּאִפְּן שֶׁלֹּא יִזְיֵק לָךְ רַבּוּי הַחֶסֶד חֵס,
וְשִׁלּוֹם, כִּי הֵבֵא לְטָהָר מְסִיעֵינִי לוֹ (שְׁבַת קד.). וּמֵאַחֵר
שֶׁאַתָּה מְחַזֵּק עֲצֻמָּךְ לְזִכֹּר אֶת הַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ גַּם
בְּתוֹךְ הַמָּמוֹן, גַּם הַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ יִשְׁמַר לָךְ הַחֶסֶד,
דִּהְיִנוּ שֵׁיִשְׁפִיעַ לָךְ שִׁפְעַת הַחֶסֶד בְּשִׁמְרָה גְדוּלָה
בְּאִפְּן שֶׁלֹּא יִזְיֵק לָךְ כָּלֵל. בְּבַחֲיַנֵּת "יִבְרַכְךָ ה'" -
בְּמָמוֹן. "וַיִּשְׁמְרֶךָ" - מִן הַמְּזִיקִין (בַּמְדָּבָר ו, כד וּבַסְּפָרִי
שם), שֶׁלֹּא יִזְיֵקוּ לָךְ הַמְּזִיקִי עֲלֵמָא, שֶׁלֹּא יִתְאַחֲזוּ בְּךָ
עַל-יְדֵי רַבּוּי הַמָּמוֹן, חֵס וְשִׁלּוֹם, וְאִזּוֹ דִּיקָא וְאַהֲבָךָ
וּבְרַכְךָ וְהִרְבֵּךְ וּבִרְבֵּךְ פְּרִי בִטְנֶךָ וּפְרִי אֲדָמְתֶךָ וְכוּ' -
כִּי יִשְׁפִיעַ לָךְ כָּל טוֹב, כִּי תוּכַל לְקַבֵּל רַבּוּי שִׁפְעַת
הַחֶסֶד עַל-יְדֵי תְקוּנַת הַכֹּלִים, וְכַנ"ל:

הַלְכוֹת גָּרִים

[טו] וְזֶה בְּחִינַת גָּרִים שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהַגִּיר לְכַנְס
בְּקִדְשַׁת יִשְׂרָאֵל כִּי אִם עַל-יְדֵי מִילָה וּטְבִילָה וְעַל-
יְדֵי בֵּית דִּין שֶׁל שְׁלֹשָׁה דִּיקָא (יְבָמוֹת מו:), כִּי הַגֵּר
שֶׁהָיָה מִתְחַלֵּה מִהַשְׁבָּעִים עֲמָמִין שֶׁהֵם הַהֶפְךָ
מִהַבְּטוּל הַנ"ל, כִּי עֵקֶר הַבְּטוּל אֵל אֹרֶךְ הָאֵין-סוּף
שֶׁהוּא הַתְּכָלִית הוּא עַל-יְדֵי קִדְשַׁת הָעֵינַיִם,
שֶׁסּוֹתָמִין עֵינָיו מִחִיזוֹ דֵּהֲאֵי עֲלֵמָא וְכוּ' כְּנ"ל. וְעַל-
כֵּן אַחֵר שֶׁשָּׁבִין מִהַבְּטוּל - נִמְשָׁךְ מִשֵּׁם הַתּוֹרָה
כְּנ"ל, שֶׁהֵיא כְּלוּלָה מִשְׁבָּעִים פָּנִים, כִּי כָּל הַשְּׁבָעִים
פָּנִים לַתּוֹרָה נִמְשָׁכִין מִהַבְּטוּל הַנ"ל, שֶׁעָקְרוּ עַל-
יְדֵי קִדְשַׁת הָעֵינַיִם כְּנ"ל, וְעַל-כֵּן כָּל הַתּוֹרָה כְּלוּלָה
בְּעֵינַיִם כְּנ"ל. וְהַעֲכוּ"ם הֵם הַהֶפְךָ מִזֶּה, כִּי הֵם
בְּחִינַת שְׁבָעִים אֲמוֹת שֶׁהֵם הַהֶפְךָ מִשְׁבָּעִים פָּנִים
לַתּוֹרָה, וְכַמְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר (סִימָנִים לו, קא). וְעַל-כֵּן
הַעֲכוּ"ם כְּשָׁבָא לְהַתְּגַיֵּר - אֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְכַנְס

וְזֶהוּ בְּחִינַת תּוֹרָה, כִּי מִשֵּׁם כָּל קְבֻלַּת הַתּוֹרָה
מִהֲרָשִׁימוֹ שֶׁל הַבְּטוּל הַנ"ל הֵבֵא עַל-יְדֵי הַיְסוּרִין
וְכַנ"ל. וְזֶהוּ גַם כֵּן בְּחִינַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, כִּי בְּאֶרֶץ-
יִשְׂרָאֵל שָׁם עֵקֶר הַמָּקוֹם הַמְּקַדָּשׁ, שָׁבוּ זוֹכִינֵן לְבַטֵּל
אֶת עֲצֻמוֹ כְּרַאוּי וְלַהֲמַשִּׁיךְ מִשֵּׁם אֹרֶךְ הֲרָשִׁימוֹ הַנ"ל
לְקַשְׁרָה בְּלָבוֹ כְּרַאוּי. כִּי לְקַבֵּל תּוֹרָה מְזַרְיַחַת
הֲרָשִׁימוֹ הַנ"ל וְלַקְשָׁרָה בְּלָבוֹ כְּרַאוּי, לְזֶה צְרִיכִין
לְקַדָּשׁ הַגּוּף עַל-יְדֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת, וְכַפִּי קִדְשַׁת הַגּוּף
- כֵּן זוֹכֶה לְקַשְׁרָה בְּלָבוֹ כְּנ"ל, וְכַמוֹ כֵּן צְרִיכִין
קִדְשַׁת הַמָּקוֹם שֶׁהוּא אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְעַל-כֵּן הִדָּר
בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל דּוֹמָה כְּמִי שֵׁיִשׁ לוֹ אֱלוֹקִי (פְּתוּחוֹת קי.),
כִּי עֵקֶר הַתְּנוּצָצוֹת אֱלֻקוֹתוֹ שֶׁנִּמְשָׁךְ מְזַרְיַחַת
הֲרָשִׁימוֹ הַנ"ל הוּא בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְעַל-כֵּן כָּל סֵפֶר
דְּבָרִים מְדַבֵּר הַרְבֵּה בְּשִׁבְחַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, כִּי עֵקֶר
קִיוֹם הַתּוֹרָה שֶׁנִּמְשָׁךְ מִהִזְרִיחָה הַנ"ל הוּא בְּאֶרֶץ-
יִשְׂרָאֵל, וְעַל-כֵּן צְרִיכִין לְסַבֵּל יְסוּרִין קִדְשׁ שְׁבָאִין
לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, כִּי הַבְּטוּל הַנ"ל שֶׁמִּשֵּׁם מְאִירָה
הֲרָשִׁימוֹ הַנ"ל בָּא עַל-יְדֵי יְסוּרִין, כְּנ"ל:

[יד] וְזֶה: וְשָׁמַר ה' לָךְ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע לְאַבְתֶּיךָ - 'וְשָׁמַר' דִּיקָא, הִינּוּ שֵׁיִשְׁמַר הַשֵּׁם-
יִתְבָּרֵךְ אֶת הַחֶסֶד שֶׁיְהִיָּה נִמְשָׁךְ עֲלֵינוּ, בְּאִפְּן שֶׁנוּכַל
לְקַבֵּלוֹ שֶׁלֹּא יִזְיֵק לָנוּ, חֵס וְשִׁלּוֹם, רַבּוּי הַחֶסֶד כְּנ"ל
(אוֹת ד), וְעַל-כֵּן אֶף-עַל-פִּי שֶׁכָּבַר נִשְׁבַּע לְאַבּוֹתֵינוּ
לְעֲשׂוֹת עֲמָנוּ חֶסֶד, אֶף-עַל-פִּי-כֵן אֵי אֶפְשָׁר לְקַבֵּלוֹ
כִּי אִם עַל-יְדֵי שְׂיָקִים: וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמַעוּן כְּנ"ל,
שֶׁנִּשְׁמַע כָּל מִשְׁפָּטֵי הַתּוֹרָה בְּתוֹךְ הַרְגְלִין, בְּבַחֲיַנֵּת
(תְּהִלִּים כו, יב): "רַגְלֵי עֲמָדָה בְּמִישׁוֹר", דִּהְיִנוּ בְּתוֹךְ
הַמָּמוֹן שֶׁנִּקְרָא רַגְלִין, דִּהְיִנוּ שֶׁנִּהְיָה חֲזָקִים בְּקִיוֹם
הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, עַד שֶׁהַמָּמוֹן לֹא יַעֲבִיר אוֹתָנוּ, חֵס
וְשִׁלּוֹם, מִקִּיוֹם הַתּוֹרָה. כִּי שָׁם בְּחִמְדַת הַמָּמוֹן - שָׁם
עֵקֶר הַחֲשָׁשׁ שֶׁלֹּא יִשְׁכַּח אֶת הַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ עַל-יְדֵי
רַבּוּי הַמָּמוֹן, כְּמוֹ שְׁכַתוֹב (דְּבָרִים ח, יג-יד): "וְכִסְף וְזָהָב
יִרְבֶּה לָךְ וְרִם לְבַבְךָ וְשִׁכַּחְתָּ אֶת ה'" וְכוּ'. וְכַמוֹ

על ידה ממעיני הישועה שנמשכין מהזריחה של
הבטול הנ"ל.

וזה שתרגם על פסוק זה: 'ותקבלון אולפן חדת
מבחירי צדיקיא'. כי כל החדושי תורה האמתיים
שהם אולפן חדת - נמשכין משם כנ"ל. וזה
מבחירי צדיקיא, כי אי אפשר לבא אל התכלית
הנ"ל ולשאב משם אולפן חדת, בחינת חדושי
תורה האמתיים, כי אם על-ידי גדולי הצדיקים
האמתיים, בחינת בחירי צדיקיא - המבחרים
שבצדיקים שהם בחינת בעלי השדה הנ"ל, שהם
דיקא יכולין להביא את כל אחד אל התכלית,
וכנ"ל.

ואלו המים הם בחינת מימי המקנה הקדוש של
ישראל, שנאמר עליהם (ירמיה יד, ח): "מקנה ישראל
ה' מושיע בעת צרה", מושיע ודאי, שהוא דמקורא
דמקנה בידיה, כמו שאיתא בתקונים (קמג), כי הם
נמשכין ממעיני הישועה הנ"ל, שהם מושיעין מכל
הצרות בודאי כנ"ל, כי הם נמשכין ממקור המקנה
הקדושה שהם מקור מים חיים הנמשכין מבחינת
הבטול הנ"ל, ששם מקור החיים בבחינת "כי עמד
מקור חיים" וכו'. וזהו "מקנה ישראל ה'", כי
בהמקנה נכללין באלקותו ותפרך בה' אחד, ששם
כלו טוב שמשם כל הישועות כנ"ל. ומשם כל
הטהרות לכל הטמאות שנמשכין מחיזו דהאי
עלמא, שכלן נתבטלין על-ידי שנכללין ונתעלמין
בכל גופו מראש ועד עקב בתוך מימי המקנה,
שנמשכין ממעיני הישועה הנ"ל, שנובעין
מהזריחה של הבטול הנ"ל. ושם נטהר הגר מזמהמת
השבעים עכו"ם ונכלל בקדשת ישראל שהוא
קדשת התורה והמצות שנכללין בשבעים פנים
וכנ"ל.

ועל-כן שעור מקנה ארבעים סאה - כנגד ארבעים
יום שבהם נתנה התורה, שנמשכת מהזריחה של

בקדשת ישראל כי אם על-ידי מילה, שצריך
להעביר הערלה, שהיא זהמת הנחש הנאחז בחיזו
דהאי עלמא, שצריך להעבירה ממנו על-ידי צער
וכאב גדול, שעל-ידי-זה סותם עיניו בחזקה מחיזו
דהאי עלמא, ונכלל באחד שהוא התכלית, ומשם
נמשך עליו קדשת התורה והמצות שהוא קדשת
ישראל, שנמשך משם מבחינת הבטול הנ"ל. ועל-
כן על-ידי-זה הוא נכנס בקדשת ישראל, כי הוא
יוצא מזהמת השבעים עממין שהם פגם העינים
הנאחז בחיזו דהאי עלמא, ונכנס בקדשת ישראל,
שהוא קדשת התורה שכולה בשבעים פנים
שנמשכת מהבטול הנ"ל, שזכה לזה על-ידי מצות
מילה, כנ"ל:

[טז] וזה בחינת טבילת הגר אחר המילה. כי המים
מטהרין מכל הטמאות, כי המים של מקנה ישראל
נמשכין מבחינת המים המבארין בהתורה הנ"ל,
שהם מימי התורה הנמשכין מהזריחה של הרשימו
של הבטול הנ"ל, שהם מכבין צמאון הנפש, שהם
היסורין הרוצים להתגבר ביותר, חס ושלום,
כששכין מהבטול, כמבאר שם היטב, עין שם.
שזהו בחינת (ישעיה נה, א): "הוי כל צמא לכו למים"
וכו', עין שם.

וזה בחינת (שם יב, ג): "ושאבתם מים בששון ממעיני
הישועה". כי משם, מבחינת הבטול הנ"ל שהוא
התכלית, שהוא כלו אחד כלו טוב, משם נמשכין
כל מעיני הישועה, כי שם כלו טוב, על-כן משם
נמשכין כל מעינות הישועה מכל הצרות שבעולם,
ומאלו המעיני הישועה מקבלין המים בששון,
'בששון' דיקא. כי הכלי לקבל המים משם שהיא
בחינת התורה, היא השמחה, שהיא הכלי לשאב
המים על ידה, כמו שמבאר בהתורה הנ"ל. וזהו
"ושאבתם מים בששון", הינו עם הששון תשאבו
המים, כי הששון והשמחה היא הכלי לשאב המים

הבטול הנ"ל, שצריכה לעבר ולילך דרך ארבעים יום, עד שתצטיר באותיות ודבורים, שהם בחינת כלים, כדי שנוכל לקבלה בזה העולם. וזה בחינת ארבעים סאה של המקנה, כי משם נמשך המקנה, כנ"ל:

[יז] ועל-כן אי אפשר להגר להתגיר כי אם על-ידי בית דין של שלשה, כי אי אפשר לצאת מהזהמא דהאי עלמא ולכנס בקדשת ישראל כי אם על-ידי צדיקי הדור הנ"ל, שהם בחינת בחירי צדיקיא, שהם בחינת בעלי השדה הנ"ל, שרק על ידם באין אל התכלית הנ"ל.

ועל-כן הגר שבא להתגיר ולצאת מטמאת השבעים עכו"ם ולכנס בקדשת ישראל, בקדשת השבעים פנים לתורה שנמשך מהבטול הנ"ל, אי אפשר לו כי אם על-ידי בית דין של שלשה, כי בכל מקום שיש שלשה דינים - הם מקבלים ויונקים ידיעת התורה ממש רבנו, עליו השלום, שהוא כלל התורה והוא עקר בחינת בעל השדה הנ"ל שהוא מביא את כל ישראל אל התכלית, על-ידי התורה שנתן לנו על-ידי עצם נפלאות הבטול שלו שעלה למרום, ושמה שם שלש פעמים ארבעים יום לחם לא אכל וכו' (שמות לד, כח). עד שזכה להמשיך משם כל התורה כלה לחיותנו כהיום הזה, וכל הדינים שבעולם צריכין לקבל ממנו, כי עקר הדינים הם סמוכין, שצריכין שיהיו סמוכין מהרבי שלהם שסמכן, שהוא נסמך מרבו ורבו מרבו עד משה רבנו, עליו השלום (רמב"ם סנהדרין, פרק ד, הלכה א). ועל-כן הדין נקרא אלקים (שמות כב, כז), כי הוא מקבל ממש רבנו שמביא כל ישראל אל התכלית, ובפרט הצדיקים אמתיים שהם השופטים והדינים אמתיים שבכל דור, שמשפיע עליהם דעתו הקדושה לכלל באלקותו יתברך על-ידי הבטול הנ"ל ברצוא ושוב שמשם מקבלים דעת

התורה לשפט צדק. ועל-כן נקראים אלקים, כי נכללין באלקותו יתברך על-ידי הבטול הנ"ל. ועל-כן אי אפשר להגר להתגיר ולכנס בקדשת התורה, שהיא על-ידי בחינת הבטול הנ"ל כנ"ל. כי אם על-ידי השלשה דינים שמקבלין כח מהצדיקי אמת הנ"ל, שהם בחינת משה, שעל-ידי-זה זוכין לבא אל התכלית, שעל-ידי-זה מתגירין הגרים ונכנסין בקדשת ישראל, וכנ"ל:

ועל-כן הם שלשה דינים, כי כשממשיכין התורה מהרשימו הנ"ל שהוא על-ידי הכלים שעושין לקבל אור הזריחה הנ"ל, ואלו הכלים הם בחינת העשרה תקונין, שהם בחינת עשר ספירות, שהם כלל כל הכלים הקדושים, שכלם כלולים בשלש קוין שהם: חסד ודין ורחמים, שהם בחינת שלשה אבות שבהם כלולים כל העשר תקונין שהם עשר ספירות, כידוע.

וזה בחינת מאמר אליהו ז"ל, ששם מבאר ומוכן למשכיל כל ענין הבטול הנ"ל, ובחינת הכלים לקבל האור הנעשין על-ידי בחינת רצוא ושוב הנ"ל, כמו שאיתא שם: 'אנת הוא חד ולא בחושבן אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא דכל סתימין, לית מחשבה תפיסא בך כלל'. זהו בחינת בטול הנ"ל, ששם כלו אחד, ושם הכל סתום ונעלם ולית מחשבה תפיסא תמן כלל. וזהו בחינת 'רצוא', שהוא בחינת בטול הנ"ל. ואחר-כך מתחיל לדבר מבחינת 'שוב', שהוא מה שאיתא: אנת הוא דאפיקת עשר תקונין וקרינן להון עשר ספירן וכו' - ומבאר והולך שכל העשר ספירות כלולין בשלשה, חד אריף, וחד קצר, וחד בינוני - שהם בחינת השלשה קוין, חסד, דין, רחמים, כמובא. וזה בחינת השלשה דינים הנ"ל. ועל-כן התורה משלשת בכל בחינותיה, כמו שאיתא (שבת פח): 'ברוך רחמנא דיהיב לן אוריין תליתאה על-ידי

תְּלִיתָאָה לְעַם תְּלִיתָאָה וְכוּ'. כִּי כָּל הַתּוֹרָה נִמְשַׁכֶּת מֵהַרְשִׁימו הַנ"ל, שְׁצָרִיכִין לְשָׂאב הַמַּיִם מִשָּׁם עַל-יְדֵי הַכֹּלִים שֶׁהֵם כְּלוּלִים בְּשֵׁלֶשׁ, כַּנ"ל:

[יח] וְזֶה בְּחִינַת בֵּין הַמְצָרִים שְׂאֵז מִתְאַבְּלִין עַל חֶרֶבֶן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, וְאַחֲרֵיכֵן מִתְנַחֲמִין בְּשִׁבְעַ דְּנִחְמָתָא שְׁקוּרִין מִשְׁבַּת נַחְמו עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה. כִּי עֵקֶר הָאֲבָלוֹת וְהַבְּכִיָּה עַל חֶרֶבֶן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ הוּא עַל מַה שְּׁנִתְרַחֲקָנוּ מֵעַל אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים כָּל כָּךְ, וְאִין אָנוּ יְכוּלִין לְבַטֵּל עֲצָמָנוּ וְלַהֲסַתְּפֵל עַל הַתְּכָלִית מִגְדֵּל הַחֶרֶבֶן, כִּי עֵקֶר הַבְּטוּל הַנ"ל כְּרָאוּי זוֹכִין בְּבֵית-הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהוּא גָּאוֹן עֲזָנוּ מִחֲמַד עֵינֵינוּ, וְכִמוּ שְׁכַתּוֹב (מְלָכִים-א ט, ג): "וְהָיוּ עֵינַי וְלִבִּי שָׁם".

כִּי בְּעֵינֵי הַבְּטוּל הַנ"ל, יֵשׁ כַּמָּה בְּחִינּוֹת בְּאָדָם וּבְזִמָּן וּבְמָקוֹם, כִּי כָּל מַה שְּׁגוּף הָאָדָם קָדוֹשׁ וְטָהוֹר בְּיוֹתֵר – כֵּן יְכוּל לְבַטֵּל עֲצָמוּ בְּיוֹתֵר וּלְשָׂאב מִימֵי הַתּוֹרָה מִשָּׁם, כִּי יֵשׁ לוֹ כָּלִים רְאוּיִים לְקַבֵּל, וְכֵן יֵשׁ זְמַן שְׁמֻסְגָּל בְּיוֹתֵר לְבְּחִינַת בְּטוּל הַנ"ל, שֶׁהוּא זְמַנִּים הַמִּקְדָּשִׁים, שֶׁהֵם כָּל הַיָּמִים טוֹבִים, וּבְרֵאשֵׁם שְׁבַת שֶׁהוּא מַעֲיֵן עוֹלָם הַבָּא, שְׁשָׁם עֵקֶר הַבְּטוּל, כַּמְבָּאָר בְּסוּף הַתּוֹרָה, שֶׁהַבְּטוּל הַנ"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת עוֹלָם הַבָּא, בְּחִינַת מַה שְּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (תַּעֲנִית לֵא): "עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לַעֲשׂוֹת מְחוּל לְצַדִּיקִים לְעֲתִיד לְבָא וְכָל אֶחָד מֵרְאֵה בְּאֶצְבָּעוֹ וְכוּ', עֵינֵי שָׁם וְהֵבֵן הֵיטֵב. כִּי הַתְּנוּצָצוֹת הַבְּטוּל הַנ"ל אֵי אֶפְשָׁר לְבָאָר בְּכֶתֶב וְלֹא בְּעַל פֶּה, כִּי אִם לְכָל חַד כְּפּוֹם מַה דְּמִשְׁעַר בְּלִבִּיהָ.

וְכֵן יֵשׁ שְׁנוּיִים בְּמָקוֹם. וְזֶהוּ בְּחִינַת גְּדֵל מַעֲלַת קְדֻשַׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, כִּי שָׁם הַמָּקוֹם הַמִּקְדָּשׁ שִׁיכוּלִין שָׁם לְבַטֵּל עֲצָמוּ בְּאוֹר אֵין-סוּף, וְלַהֲמַשִּׁיף אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבַּרַךְ עַל עֲצָמוּ עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שְׁמַמְשִׁיכִין מִשָּׁם בְּכָל פַּעַם. וְעַל-כֵּן אֵין תּוֹרָה כְּתוּרַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה טז, ד), וְכָל הַדָּר בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל דּוֹמָה כְּמִי שֵׁיִשׁ לוֹ אֱלוֹךְ וְכוּ' (כַּתְּבוֹת

ק"י), כִּי שָׁם דִּיקָא זוֹכִין לַהֲמַשִּׁיף עַל עֲצָמוּ אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבַּרַךְ עַל-יְדֵי הַבְּטוּל הַנ"ל.

וְעֵקֶר קְדֻשַׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הוּא הַבֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, שְׁשָׁם הוּא בֵּית קְדָשִׁי קְדָשִׁים, שְׁשָׁם נִקְדַּת הָאֲבָן שְׁתִּיָּה, שְׁדַרְךָ שֶׁם מִתְבַּטְּלִין בְּהִיחָד קְדָמוֹן שְׁבָרָא הָעוֹלָם יֵשׁ מֵאִין הַמְחַלֵּט, שֶׁהַתְּחַלַּת בְּרִיאָתוֹ מִנְקֻדַת הָאֲבָן שְׁתִּיָּה, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב (תְּהִלִּים נ, ב): "מִצִּיּוֹן מְכַלֵּל יְפֵי אֱלֹקִים הוֹפִיעַ". וְכִמוּ שְּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (יוֹמָא נד): "וּבְעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים נִחְרַב בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ מִחֲמַד עֵינֵינוּ וְגָלִינוּ מֵאַרְצֵנוּ וְכוּ', וְאִין אָנוּ יְכוּלִין לַעֲלוֹת וְלִרְאוֹת וְלַהֲשַׁתְּחוּת בְּבֵית בְּחִירְתָנוּ וְכוּ', לַהֲתַבְּטֵל וְלַהֲכַלֵּל שָׁם בְּאַחְדוֹתוֹ יִתְבַּרַךְ, שְׁזֶהוּ עֵקֶר מִצְוֹת עֲלִית רְגָלִים לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ לְרְאוֹת וְלִרְאוֹת אֶת פְּנֵי ה' וְכוּ'. וְעַל זֶה צָרִיכִין לְכַכּוֹת וְלַהֲתַאֲבֵל מְאֹד, כִּי "שְׁבַת מְשׁוֹשׁ לְבָנוּ נִהְפָּךְ לְאֲבֵל מְחַלְנֹ" (אֵיכָה ה, טו) – 'מְחַלְנֹ' דִּיקָא בְּחִינַת הַמְּחוּל הַנ"ל, שְׁעֲתִיד הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לַעֲשׂוֹת לְצַדִּיקִים לְעֲתִיד לְבָא, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַבְּטוּל הַנ"ל, שְׁשָׁם הָיִינוּ זוֹכִים בְּבֵית-הַמִּקְדָּשׁ לַהֲמַשִּׁיף עַל עֲצָמָנוּ בְּחִינַת בְּטוּל, גַּם בְּזֶה הָעוֹלָם, וּמִשָּׁם עֵקֶר הַשְּׁמֻחָה וְהַמְּשׁוֹשׁ. וּבְעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים עַל-יְדֵי הַחֶרֶבֶן "שְׁבַת מְשׁוֹשׁ לְבָנוּ נִהְפָּךְ" וְכוּ', כִּי "עֲרָבָה כָּל שְׁמֻחָה" (ישַׁעְיָה כד, יא). כִּי עֲתִידָה קֶשֶׁה מְאֹד מְאֹד לְבַטֵּל עֲצָמָנוּ מִחֲמַת תַּקְּףָה הַסְּטָרָא אַחְרָא שֶׁהַתְּפֻשָּׁה בְּעוֹלָם מְאֹד הַמְּבַלְבֵּלֵת מְאֹד רְאוֹת הָעֵינִי בְּחִיזוֹ דְּהָאֵי עֲלָמָא, וְאִינָה מְנַחַת לַהֲסַתְּפֵל עַל הַתְּכָלִית שֶׁהוּא כְּלוֹ טוֹב, שְׁזֶה עֵקֶר הַיִּסּוּרִין וּמְרִירוֹת וְהַצָּרָה שֶׁל הַגְּלוּת [וְכִמוּ שְּׁמְבָאָר בְּמָקוֹם אַחַר בְּסִימָן ר"ן].

וְעַל-כֵּן צָרִיכִין לְכַכּוֹת מְאֹד, וְעֵקֶר הַבְּכִיָּה הוּא עַל שְׁרַפַּת הַתּוֹרָה שְׁנִמְסְרוּ רְזִיָּה לְחִיצוֹנִים (פָּרִי עֵץ חַיִּים תַּקְוֵן חֲצוֹת פָּרָק ג), וְאִין אָנוּ יְכוּלִים לַהֲמַשִּׁיף תּוֹרָה מִהַבְּטוּל הַנ"ל, מִחֲמַת שֶׁהָעוֹלָם מְבַלְבֵּל מְאֹד מְאֹד בְּתַאוֹת וְהַבְּלִי עוֹלָם הַזֶּה. וְזֶה (אֵיכָה א, טז) עַל אֱלֹהֵי

אני בוכיה עיני עיני ירדה מים כי רחק ממני מנחם וכו'. 'רחק' דיקא, כי התכלית שמשם כל הנחמות רחק ממנו מאד מחמת גדל החרבן, ועל-כן צריכין לבכות הרבה ועל-ידי הבכיה דוחין הדמעות לחוץ שהם חלקי הראות, [כמובא בדברי ז"ל כמה פעמים (בסימן רנ ועוד)]. ועל-ידי-זה דוחין ומגרשין הראות של חיזו דהאי עלמא שהם גרמו החרבן, שעל זה אנו בוכין ומתודין שאנחנו גרמנו כל זה בעונותינו שהלכנו אחר עינינו. ומאחר שאנו בוכין על זה - אנו מגרשין על-ידי הדמעות את חלקי הראות שנטו אחר חיזו דהאי עלמא, וצריכין לבכות כל כך עד שמתוך גדל הצער והמרירות הפאב שירגיש מגדל החרבן שגרם בעונותיו, שמעפבין הבנין שנחשב כאלו החרבו, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ירושלמי יומא, פרק א, הלכה א), עד שייבא על-ידי-זה לבחינת בטול הנ"ל, בבחינת (איכה ג, מט-נ): "עיני נגרה ולא תדמה מאין הפגות עד ישקיף וירא ה' משמים", כי כשפותם עיניו כנ"ל ומסתכל רק על התכלית כנ"ל, כמו כן הקדוש-ברוך-הוא משקיף ומשגיח עליו מלמעלה, בבחינת מה שאמרו רבותינו ז"ל (תגיגה ב): לענין העולים לרגל - כדרך שהוא בא לראות כך הוא בא לראות.

ועל-כן על-ידי האבלות והצער שעל-ידי-זה בא לבטול הנ"ל, על-ידי-זה בא לשמחה בבחינת (ישעיהו י, י): "שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה", וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (תענית ל): והשמחה הוא כלי לקבלת התורה משם, שזה עקר הנחמה בבחינת (תהלים קיט, ג): "זאת נחמתי בעניי" וכו'. והעקר הוא על-ידי צדיקי הדור האמתיים שיונקים מבעל השדה הנ"ל שיכול להביא הכל אל התכלית שהם עקר נחמות ישראל, בבחינת (בראשית ה, כט): "זה ינחמנו ממעשינו" וכו'.

[יט] כי יש בענין זה מלחמה גדולה ועצומה,

שהוא בחינת כלל המלחמה שיש להאדם בזה העולם, כי האדם לא נברא כי אם בשביל זה, כדי שיכלל באחדותו יתברך ברצוא ושוב, שעל-ידי-זה יזכה להפיר ולידע אותו יתברך שכל הבריאה היתה בשביל זה 'בגין דישתמודעין ליה', כמו שאיתא בזהר הקדוש (בא מב). אבל חיזו דהאי עלמא משתטח כנגד עיני האדם ואינה מנחת אותו להתבטל, ובשביל זה באים כל היסורין על האדם בזה העולם, שהוא מלא יסורים, והכל כדי שעל-ידי היסורים יברח אל התכלית כנ"ל, אבל אפלו מי שזוכה לאיזה בחינת בטול מתגברים עליו המונעים והיסורים אחר-כך ביותר כנ"ל, כדרך שני אנשים הנלחמים זה עם זה וכו', כמבאר שם בהתורה הנ"ל, ועקר הנחמה על-ידי התורה שממשיכין משם כנ"ל, אבל לאו כל אדם זוכה לזה, וכמוכן שם שמביא הפסוק: "אשרי הגבר" וכו', 'אשרי' ודאי, כי לאו כל אדם זוכה לזה.

ועל-כן עקר התקון על-ידי הצדיק שיכול להביא את כל אחד אל התכלית כנ"ל, כי הוא ממשיך בכל פעם תורה נפלאה בבחינת 'אולפן חדת' הנ"ל, על-ידי גדל עצם היסורין שמקבל על עצמו בכל פעם בשביל ישראל, עד שממשיך בכל פעם חדושי תורה נפלאים כאלה, עד שמאיר בלב כל אחד, אפלו בהפחות שבפחותים, איזה התנוצצות וזריחות מהרשימו של הבטול, עד שיכול גם הפחות לבטל עצמו ברצוא ושוב, עד שיתנוצץ ויזרח גם בדעתו התנוצצות אלקותו יתברך ויגדלת התורה והצדיקים, וזה עקר הנחמה מכל הצרות. ועל-ידי-זה יכול להתחזק את עצמו גם הוא כנגד כל חיזו דהאי עלמא המשטחים לפניו בכל עת ביותר ויותר, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ספ"ה נב): 'כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו' וכו', ובכל יום ויום יצרו של אדם מתגבר עליו ואלמלא הקדוש-ברוך-

הוא עוזרו וכו'. ועקר העזר והישועה הוא על-ידי צדיקי אמת הנ"ל, שהם בחינת מעיני הישועה, בחינת (אבות ו, א): 'מעין המתגבר ונהר שאינו פוסק', שהם עוזרים בכל עת על-ידי נפלאות חדושי תורתם נגד כל הקמים ומשתטחים עליהם מכל צד בגשמיות ורוחניות:

[כ] וזה: אנכי אנכי הוא מנחמכם מי את ותיראי מאנוש ימות וכו' (ישעיה נא, יב), כי עקר הנחמה הוא אנכי אנכי, שהוא השם-יתברך בעצמו ששם נכללין בעת הבטול. והצדיק בגדל כחו ממשיך התנוצצות אלקותו גם עלינו בחשכת הגלות המר הזה, עד ששומעין ומרגישין בלב נעימת אמתתו כל חד כפום מה דמשער בלביה, שזהו בחינת "אנכי אנכי", שהוא השם-יתברך בעצמו שהוא עקר הנחמה, כי שם כלו טוב, כלו אחד והכל מתהפך לטובה שם.

וזהו מי את ותיראי מאנוש ימות וכו' - כי עקר הנחמה מהיסורים והצרות הוא התורה שממשיכין מהזריחה הנ"ל, אבל צריכין לזה התגברות גדול, כי לאו כל אדם זוכה לזה כנ"ל, כי ברוב בני אדם מתגברין היסורין והמונעים אחר-כך כל כך, עד שמבלבלים אותו ביותר ויותר, עד שיש שמתרחקים ביותר על-ידי היסורין, כמו שכתוב (משלי י, כט): "ומחטה לפעלי און". כמו שפרש רש"י שם, וכמו שכתוב (ישעיה א, ה): "על מה תכו עוד תוסיפו סרה" וכו'. אבל עקר הבלבול נמשך רק מבני אדם המונעים שהם מדיחים בדבריהם הרעים מן האמת, ועל-ידי-זה אין מועילים גם היסורים לשוב על ידם להשם-יתברך, וכמו שכתב אדמו"ר ז"ל (שיחות הר"ן סימנים פ, פא): שבני אדם הם מונעים גדולים יותר מהיצר הרע בעצמו, עין שם. וזה מה דאיתא בכל הספרים (אור החיים בראשית לא, כ), שהיסורים מהבעל בחירה שהוא האדם קשה

מהכל, כי מכל היסורים יכולים לנחם את עצמם על-ידי שמסתכלין על התכלית ברצוא ושוב, עד שזוכין להמשיך תורה משם, שהיא עקר הנחמה, ואפלו שאינו בר הכי - הוא מתנחם על-ידי רבו הצדיק וחבריו הגדולים ממנו שמאירין בו דברי אמת הנמשכין מבחינת הבטול הנ"ל, שעל-ידי-זה יכולין הכל להתנחם ולהושע מכל הצרות, כי הצדיק הוא בחינת מעיני הישועה, שיכול להושיע תמיד בכל מה שעובר על האדם וכנ"ל, אבל עקר הצרה ביותר, חס ושלום, הוא על-ידי בני אדם, כשהם קמים כנגד מי שרוצה למלט על נפשו ולברח אל התכלית וכשהם עומדים כנגדו בכמה מיני מניעות והסתות ופתוים, ובכמה וכמה מיני ליצנות ודברי חלקלקות וכו' - זה קשה ביותר מן הכל.

אבל כשהוא חזק בדעתו ויודע האמת לאמתו - אינו מתירא גם מבני אדם כלל, כמו שכתוב (תהלים קיח, ו): "ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם". וזהו אנכי אנכי מנחמכם מי את ותיראי מאנוש ימות וכו' - 'מי את' דיקא בחינת בטול הנ"ל עד שלא תדע מעצמך כלל מי את והבן. וזהו מי את ותיראי מאנוש ימות - כי מאחר שאפה מכוון רק בשביל התכלית הנצחי, איך יוכל למנעף שום אדם המוכן למיתה, אשר ימיו כצל עובר! כי עקר היסורין שיש מבני אדם ביותר הוא, מחמת שהם יכולים לבלבל דעת האדם לדחותו מן האמת, חס ושלום, אבל מי שמכוון דעתו אל התכלית באמת לאמתו וכנ"ל, אזי השם-יתברך מנחם אותו, בבחינת אנכי אנכי מנחמכם מי את ותיראי מאנוש ימות וכו'. כי כל הפשר חציר וכו' ודבר אלקינו יקום לעולם, וכל זה אי אפשר לבאר בכתב וכנ"ל:

[כא] וזהו (דברים כ, ג): שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם אל ירך לבבכם אל

תיראו ואל תערצו מפניהם וכו'. ודרשו רבותינו ז"ל (סוטה מב.): 'אפלו אין בכם אלא זכות שמע ישראל' וכו', הינו כנ"ל, כי עקר הפחד מפני השונא הבן אדם שהוא בעל בחירה, הוא רק מחמת שיש לו כח להטות, חס ושלום, דעת האדם מן האמת. ועל-ידי-זה יפל בידו חס ושלום, אבל מי שהוא חזק בהאמת, ומסתכל תמיד בכל עת על התכלית הנצחית, עד שאין שום אדם יכול להטותו מן האמת לאמתו, הוא אינו מתירא משום אדם שבעולם, כמו שכתוב (תהלים קיח, ו): "ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם".

כי באמת על-פי פשוטו קשה להבין ענין זה, מה שאמרו רבותינו ז"ל, שמבעל בחירה קשה להנצל יותר מחיות רעות, וכמבאר בזהר הקדוש פרשת וישב באריכות ענין זה (בדף קפה.), ומביא שם, מכאן אמרו, 'פיל בר נש גרמיה לאשא או לגובא דנחשין ועקרבין ולא יתמסר בידיה דשנאוי וכו'. אבל כיון דיתמסר בידא דשנאוי זעירין אנון דיכלין לאשתזבא וכו'. ולכאורה אינו מובן כלל, הלא לפי הדעת הפשוט נראה שאריות ונחשים הם מועדין יותר להזיק מאדם, ואם האדם בטוח בהשם-יתברך שיעשה לו נס ויצילהו מגב אריות, מפל שכן שיבטח בהשם-יתברך שיעילהו מבני אדם שאין מזיקים כל כך, כמו אריות ונמרים, אך עקר הפחד מבני אדם הוא מחמת ענין הנ"ל, כי לברח מהיסורים אי אפשר כי אם על-ידי שמסתכלין על התכלית וכו"ל. אבל אחר-כך מתגברין היסורים ביותר ומתנחמין על-ידי התורה ששואבין משם כנ"ל אבל יש בענין זה מלחמה גדולה כנ"ל, כי לפעמים מתגברים, חס ושלום, היסורים פעם אחר פעם כמה פעמים, עד שקשה לו לעמד בנסיון לקבל הכל באהבה כראוי, ולידע ולהאמין שהכל לטובתו הנצחית, וכמו כן הוא בכל עניני המניעות

והבלבולים שיש להאדם מעבודת הבורא יתברך, שזה עקר יסורי האדם, וכשמתגבר עליהם לפעמים על-ידי שמסתכל על התכלית, אבל אחר-כך מתגברים עוד יותר ויותר וכן בכל פעם, וכו"ל.

ובזה נכשל איוב כשבאו עליו היסורים, שאף-על-פי שבתחלה עמד בנסיון כשנלקח כל עשירותו ובניו וכו', רחמנא לצלן, כמו שאמר (איוב א, כא-כב): יהי שם ה' מברך; בכל זאת לא חטא איוב וכו', ואפלו אחר-כך, כשהתגבר עליו השטן ביותר וקטרג עליו כל-כך, עד שנתן לו רשות להכותו בגופו ביסורין קשים בשחין רע וכו', אף-על-פי-כן בתחלה עמד בנסיון קצת, כמו שכתוב (שם ב, י): "בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו, אבל אחר-כך התגרה בו הבעל דבר כל-כך עד שהסיתו על-ידי תקף היסורים עד שהטיח דברים כלפי מעלה. וזה שכתוב (שם ג, א): אחרי כן פתח איוב את פיהו. 'אחרי כן' דיקא, הינו אחר ששב מהבטול כמה פעמים שבכל פעם התגברו עליו היסורים ביותר, וכמו כן התגרה בו השטן המסית ביותר עד שלא עמד בנסיון ופתח את פיו וכו'.

ובשביל זה היסורים שיש מבני אדם השונאים קשים ביותר משאר כל מיני יסורים כנ"ל, כי שם המלחמה חזקה ביותר, כי בשאר מיני יסורים ומניעות אף-על-פי שהוא מלחמה גדולה, אף-על-פי-כן יכול לחזק דעתו ולהסתכל על התכלית פעם אחר פעם, עד שיזכה להמשיך חדושי תורה בכל פעם לנחם עצמו עד שיבטל היסורין, פי בזה בעצמו שמנחם עצמו על היסורין על-ידי-זה יזכה לדחותם ולפטרם לגמרי, כי הנמשך אחר הצער הצער נמשך אחריו, חס ושלום (רש"י על עין יעקב, מועד קטז כו.), ולהפך - להפך. ואפלו מי שאינו בר הכי להמשיך חדושי תורה בעצמו, יכול לנחם עצמו על-ידי חדושי תורה שכבר קבל מרבו שיתחדשו

אָצְלוּ וַיִּרְגִּישׁ נְעִימוֹת מְתִיקוֹתָם מִחֲדָשׁ, שְׁגַם זֶה בְּכֹל חֲדוּשֵׁי תוֹרָה כִּנּוּ"ל.

אָבֵל כְּשֶׁעוֹמְדִים עַל הָאָדָם שׁוֹנְאִים בְּנֵי אָדָם, חֵס וְשָׁלוֹם, וְעוֹשִׂים לוֹ יִסּוּרִים וְרוֹצִים לְהַטּוֹתוֹ מִדְּרָךְ הָאֱמֶת - אִזּוֹ קָשָׁה מְאֹד לְהַנְצִל, מִחֲמַת שְׂאֵז קָשָׁה מְאֹד שִׁישָׁאָר חֲזֵק בְּדַעְתּוֹ לְהִתְחַזֵּק בְּהָאֱמֶת, כִּי חַיּוֹת רַעוֹת וְכִיּוֹצֵא, כְּשֶׁקָּמִים עַל הָאָדָם, הֵם עוֹשִׂים רַק אֶת שְׁלֵהֶם שְׁרוֹצִים לְהַזִּיק, חֵס וְשָׁלוֹם, אָבֵל אֵינָם מְדַבְּרִים דְּבָרֵי לִיצְנוּת וְחֻלְקָלְקוֹת וְכוּ' לְדַחוֹתוֹ מֵהַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ, אָבֵל בְּנֵי אָדָם הַשׁוֹנְאִים עוֹמְדִים עַל הָאָדָם לְיִסּוּרוֹ, חֵס וְשָׁלוֹם, וּמְדַבְּרִים דְּבָרֵי לִיצְנוּת וְכַפִּירוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים מ"ב, י"א): "בְּרַצַּח בְּעֲצָמוֹתַי חֲרַפּוֹנֵי צוּרְרֵי בְּאֶמְרָם אֵלַי כָּל הַיּוֹם אֵימָה אֶלְקִיךָ" וְכוּ'. וְכֵן בְּכַמָּה פְּסוּקִים, וְאִזּוֹ קָשָׁה מְאֹד לְהִתְחַזֵּק לְשָׁאֵר קִיָּם בְּאֶמוּנָתוֹ וּבְאֱמֶתוֹ. וְעַל-כֵּן קָשָׁה מְאֹד לְהַנְצִל מֵהֵם, כִּי הֵם יוֹכֵלִים לְדַחוֹת דַּעְתּוֹ וּלְהַטּוֹתוֹ עַד שֶׁלֹּא יוֹכֵל לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית בְּאֱמֶת כְּרֵאוּי, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִפֹּל בַּיָּדָם, חֵס וְשָׁלוֹם, כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְהַנְצִל מִשׁוּם יִסּוּרִין כִּי אִם עַל-יְדֵי הַסְתַּכְלוּת עַל הַתְּכָלִית, וְכִשְׁיֵשׁ יִסּוּרִים מִשׁוֹנְאִים - קָשָׁה בְּיֹתֵר לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית, כִּי דְבָרֵי מְרֻמוֹת שְׁלֵהֶם מוֹנְעִים בְּיֹתֵר מִן הַכֹּל, וּמִחֲמַת זֶה בְּעֲצָמוֹ הֵם יוֹכֵלִים לְהַזִּיק יוֹתֵר מִחַיּוֹת רַעוֹת, חֵס וְשָׁלוֹם, כִּנּוּ"ל:

[כ"ב] וְזֶה שֶׁכָּתוּב בְּדִנְיָאֵל ו' (פְּסוּקֵי יח): "וְהִיתִית אָבֵן חֲדָה וְשִׁמְתָה עָלַי פֶּסֶם גָּבֵא וְגו' דֵּי לֹא תִשְׁנֵא צְבוּ בְּדִנְיָאֵל". וּפְרַשׁ רַש"י שָׁם: 'אִם נִגְזַר עָלֶיךָ הַיָּם שִׁיקְרַע לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל הָאֵשׁ וְכוּ' וְעַל הָאֲרִיּוֹת מֵהַזִּיק לְדִנְיָאֵל לֹא הִתְנָה עַל זְרִיקַת אָבֵן וְזִין שֶׁלֹּא יִזִּיק בְּאָדָם, כִּי מִבֵּן אָדָם קָשָׁה בְּיֹתֵר לְהַנְצִל מִחֲמַת הַנּוּ"ל, כִּי שׁוֹנְאֵי דִנְיָאֵל עָקֵר שִׁנְאָתָם הִיתָה שְׂרָצוֹ לְהַטּוֹתוֹ מֵהַשֵּׁם-יִתְבָּרֵךְ לְמַנְעוֹ מֵהַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם.

וְעַל כֵּן אִם הָיוּ הַשׁוֹנְאִים בְּעֲצָמָם עוֹשִׂין לוֹ יִסּוּרִין בְּאֶבְנִים וְחֲצִיִּים - הָיָה קָשָׁה בְּיֹתֵר לְהַנְצִל וְכִנּוּ"ל. וְעַל-פִּי זֹאת יִתְפָּרֵשׁ - (דִּנְיָאֵל ו', יח): "דֵּי לֹא תִשְׁנֵא צְבוּ" בְּדִנְיָאֵל, הֵינּוּ שֶׁלֹּא יִשְׁתַּנֶּה הַרְצוֹן, חֵס וְשָׁלוֹם, בְּדִנְיָאֵל עֲצָמוֹ שֶׁלֹּא יִטּוֹ דַּעְתּוֹ וְרַצּוֹנוֹ, חֵס וְשָׁלוֹם, מִן הָאֱמֶת וְיִשְׁלֹטוּ בוֹ עַל-יְדֵי-זֶה, חֵס וְשָׁלוֹם, וְכִמוֹ שֶׁפְּרַשׁ רַש"י עַל פְּסוּקֵי (תְּהִלִּים ה', ט): "לְמַעַן שׁוּרְרֵי הַיָּשָׁר לְפָנַי דְּרַכְּךָ". וּפְרַשׁ רַש"י, לְמַעַן 'שׁוּרְרֵי' - 'עוֹנֵי הַמְצַפִּים שֶׁאֲבָגְדוּ בְּךָ וְתַעֲזֹבְנֵי וְכוּ', עֵינֵי שָׁם, הֵינּוּ כִנּוּ"ל.

וְגַם אֵיבֹב שֶׁלֹּא עָמַד בְּנִסְיוֹן בְּיִסּוּרֵי גּוֹפוֹ, הָיָה גַם כֵּן הָעֵקֶר מִחֲמַת מִיֵּן הָאָדָם, דִּהְיִינוּ אֲשֶׁתוֹ שֶׁהִסִּיתָה אוֹתוֹ לְזֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם, וּבַתְּחִלָּה לֹא שָׁמַע אֵלָיָהּ וְהָשִׁיב לָהּ (אֵיבֹב ב', י'): כְּדַבֵּר אַחַת הַנְּבִלּוֹת תְּדַבְּרֵי גַם אֶת הַטּוֹב נִקְבֵּל וְכוּ'. וְהֵינּוּ מֵאַחֵר שֶׁהִכֵּל מֵאֵת הָאֱלֹקִים אָנוּ מְחַיְבִים לְקַבֵּל הַכֹּל טוֹב וְרַע, חֵס וְשָׁלוֹם, כִּי בְּאֱמֶת אֵין שׁוּם רַע כָּלֵל, כִּי הַכֹּל לְטוֹבָה נִצְחִית, אָבֵל אַחֲרֵי-כֵן מִגְדֵּל הַיִּסּוּרִים פָּעְלוּ בוֹ דְּבָרִים הָרָעִים עַד שֶׁנִּסְתַּלְּטָה לְדַבְּרֵיהָ וְהִטִּיחַ דְּבָרִים, כִּי בְּנֵי אָדָם הֵם עָקֵר הַמוֹנְעִים בְּיֹתֵר מֵהַכֹּל כִּנּוּ"ל. וּמִחֲמַת זֶה בְּעֲצָמוֹ קָשָׁה בְּיֹתֵר לְהַנְצִל מֵהֵם, אִם לֹא כְּשֶׁהוּא חֲזֵק בְּדַעְתּוֹ מְאֹד שֶׁלֹּא יוֹכֵלוּ לְהַטּוֹתוֹ בְּשׁוּם אֶפֶן מִן הָאֱמֶת אִזּוֹ בּוֹדָאֵי יִתְגַבֵּר עֲלֵיהֶם, וְכִנּוּ"ל:

[כ"ג] וְזֶה שֶׁמַּע יִשְׂרָאֵל אֲתֵם קְרִבִּים הַיּוֹם לְמַלְחָמָה עַל אֵיבֵיכֶם - הֵינּוּ מֵאַחֵר שִׁישׁ בְּכֶם זְכוּת 'שָׁמַע יִשְׂרָאֵל', דִּהְיִינוּ אֶמוּנַת הַיְחוּד, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַבְּטוּל הַנּוּ"ל שׁוֹב אֶל יְרֵךְ לְבַבְכֶם אֶל תִּירָאוֹ וְאֶל תַּעֲרָצוֹ וְכוּ'. כִּי בּוֹדָאֵי הַבְּחִירָה חֲפְשִׁית, וּמִי שֶׁהוּא חֲזֵק בְּדַעְתּוֹ לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל הַתְּכָלִית הָאֱמֶתִי וְלִזְכּוֹר בְּאַחֲדוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת שָׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֶלְקֵינוּ ה' אֶחָד - בּוֹדָאֵי אֵין לוֹ עוֹד לְהַתְּיָרָא מִשׁוּם אֵיבֹב וְשׁוֹנָא, כִּי כָּלֵם יִכְרַעוּ וְיִפְּלוּ לְפָנָיו, מֵאַחֵר

שהוא חזק בדעתו להסתכל על התכלית אמתית, אף-על-פי שהשונא עומד כנגדו להטותו מזה, חס ושלום, וכמו שאמר דוד לגלית (שמואל א' יז, מה): "אתה בא אלי בחרב ובחנית וכו', ואני בא אליך בשם ה' אלקי מערכת ישראל אשר חרפתו וכו'". הינו כנ"ל. וכמו שאיתא בזהר הקדוש (עקב ערב), שהחמשה חלקי אבנים שלקח דוד הם חמש תבות שמע ישראל וכו' וכללם באחד עין שם וכו', הינו כנ"ל, שקשר עצמו באמונת היחוד ונכלל באחדותו יתברך בבחינת בטול הנ"ל, ועל-ידי-זה נצח את גלית שכל מלחמתו נגד ישראל היה לדחותם, חס ושלום, מאמונה הקדושה, כמו שכתוב (שמואל א' יז, טז): "ויתיצב ארבעים יום - לבטלם מקריאת שמע, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סוטה מב:).

ועל-כן היה באמת קשה מאד להנצל ממנו, כי מבעל בחירה קשה מאד להנצל, עד שאפלו שאול המלך וכל גבורי ישראל היו מתיראים ממנו, אבל דוד המלך היה גבור כל כך, עד שהיה חזק בדעתו, שאפלו אם יעמד גלית כנגדו בכל תקף גבורתו הרעה ובכל מיני כלי זין, אף-על-פי-כן לא יפל בדעתו ויהיה חזק בענין הבטול הנ"ל, על-כן חגר מתניו להלחם כנגדו בשם ה' עד שנצחו והפילו תחתיו באמת על-ידי-זה, וכנ"ל.

וזה שאיתא בזהר הנ"ל, אבל פיון דיתמסר בידי דשנאוי זעירין אנון דיכלין לאשתזבא, עין שם. נמצא, שמבאר שם, שנמצאים בעלי כח שיכולים להנצל גם משונאים בני אדם רק שזעירין אנון, כי בודאי בעל כח כמו דוד המלך, יכול להנצל גם משונא בעל בחירה וכנ"ל, מאחר שהוא חזק בדעתו כנ"ל. וכן כל מי שגלוה ונסמך על צדיק בעל כח כזה - אינו מתירא משום שונא בעולם, כי כמו שדוד הציל אז בכחו את כל ישראל, כמו כן

הוא בכל דור ודור, שהצדיק האמת שהוא בעל כח גדול - יכול להציל את כל הנלויים אליו באמת מפל שונאיהם ורודפיהם, כי אין השם-יתברך שולח על שום אדם מניעות שלא יוכל לעמד בהם, כמבאר בדברינו כמה פעמים, וכן מפרש בירמיה סימן כ' (פסוק י'): "כי שמעתי דבת רבים וכו', כל אנוש שלמי שמרי צלעי אולי יפתה ונוכלה לו ונקחה נקמתנו ממנו. נמצא מפרש, שעקר צעקת ירמיה על שהם מצפים עליו אולי יפתה ונוכלה לו וכו', הינו כנ"ל:

[כד] ולבאר הענין יותר, כי כל היסורין שיש לאדם, חס ושלום, הכל הוא מחמת חסרון הדעת, דהינו על-ידי שאינו יודע בכל עת ורגע שהכל בהשגחה פרטית ותולה בטבע, כמו שכתב אדמו"ר ז"ל בסימן ר"ג מאמר רבותינו ז"ל (ברכות נט:): 'בשעה שהקדוש-ברוך-הוא זוכר את בניו וכו', כי מי שיודע בדעת שלם שהכל מאתו יתברך - אין לו שום יסורים, כי יודע שבודאי הכל לטובה, וגם על-ידי-זה בעצמו שיודע שהכל מאתו יתברך על-ידי-זה בעצמו יכול לבטל היסורין בכל עת שירצה. וזה מרמז בדבריו ז"ל, מה שכתב בספר האלף בית (ספר המדות אות דעת ב) וזה לשונו: דע, כי לפי גדל ידיעת טבעי העולם כן נמסר ונשתעבד העולם תחתיו ולפיכך היו האריות נכנעים תחת דניאל וכו', עין שם היטב וכל מה שכתב קדם לזה באות שלפניו, עין שם היטב. כי שני המאמרים שבשני האותיות א"ב, הם קשורים ומחברים זה בזה כמבאר למבין.

כי באמת אין שום טבע, כי הטבע בעצמה היא השגחה, כמו שמבאר בסוף סימן י"ז בליקוטי תנינא, כי השם-יתברך מחיה ומקים כל דבר בחכמתו שהוא החיות של כל דבר, כמו שכתוב (קהלת ז, יב): "החכמה תחיה". וכמו שכתוב (משלי ג, יט ט): "ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה

בדעתו תהומות נבקעו" וכו'. וזה שכתב רבנו ז"ל באות הנ"ל, כי הטבע מתנהגת בידיעה והיא תחת יד הידיעה, הינו כי עקר חיות וקיום והנהגת הטבע של כל דבר הוא על-ידי הידיעה, שהוא חכמה ודעת הבורא יתברך שמנהיג כל דבר בחכמתו, כמו שכתוב (תהלים קד, כד): "כלם בחכמה עשית". וכנ"ל.

והצדיק האמת כמו דניאל שכל רז לא אגיס ליה - הוא נכלל עם דעתו בדעת הבורא יתברך, כי זהו שלמות הצדיקים הגדולים בני עליה שהם מבטלין עצמן בכל עת, עד שנכללים בדעתו יתברך, ועל-ידי-זה הם יודעים טבע של כל דבר, הינו שיודעים עצם חיותו של הטבע של אותו הדבר, שזה הדעת מחיה ומקים ומנהיג אותו הדבר, ואזי בודאי כפי ידיעתו זאת כן נמסר ונשתעבד העולם תחתיו.

וזה שכתוב בדניאל (י, כג): אלהי שלח מלאכה וסגר פם אריותא וכו'. כי כל דבר יש לו מלאך הממנה עליו, כי אפלו כל עשב ועשב אמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה י, י): 'אין לך כל עשב ועשב שאין לו מלאך המכה אותו ואומר לו גדל'. מכל שכן כל מיני בעלי חיים שהם גבוהים יותר מצמחים, בודאי כל בריה ובריה, מכל שכן כל מין ומין של בהמה חיה ועוף, יש לו מלאך ושר ממנה עליו שמשם מקבל חיותו כפי טבעו. נמצא, שטבע של כל דבר מתנהג על-ידי המלאך הממנה עליו:

וזה שאיתא בספרים (פרדס שער יב, פרק ב) ש'אלקים' בגימטריא 'הטבע', כי אלקים בחינת מלאך שנקרא אלקים במקרא (תהלים פב, ו). שהטבע מתנהגת על-ידי המלאך הממנה על כל דבר להנהיגו בטבע זאת שיש לאותו הדבר, והמלאכים הם שכליים, כידוע. וכמו שמבאר בהתורה 'חדי רבי שמעון' (סימן סא). והם מקבלים שכלם מגבה מעל גבה, עד שמקבלים מאחדותו יתברך ששם הכל באחדות בלי הבודל, כמו שמבאר באות הקודם שם.

ועל-כן הצדיק גבה מהמלאכים, כי גם במלאכים כתיב (יחזקאל א, יד): "והחיות רצוא ושוב", על שעולים ומתנשאים בכל פעם לשאב חיותם שהוא הדעת מהיחיד קדמון יתברך, והם שואבים דעתם שהוא חיותם משם ברצוא ושוב, ועל-ידי-זה הם מחיין ומנהיגים כל דבר שהם ממנים עליו. אבל המלאכים אינם בעלי בחירה, והם מוכרחים לקבל ולשאב החיות בכל פעם כפי התמנות, כפי מה שצריך להמשיך חיות לאותו הדבר שנתמנה עליו, ואינו יכול לשנות בעצמו כלל, אבל האדם הצדיק שהוא בעל בחירה - יכול לבטל עצמו מחיזו דהאי עלמא בבחירתו. ואזי עולה למקום שעולה ונכלל בו יתברך ויכול לשאב משם תורה בכל פעם, שהוא החכמה והדעת שמחיה ומקים ומנהיג את כל העולם, כי באוריתא ברא קדשא בריך הוא עלמא, ואזי יכול להמשיך החיות לכל המלאכים ולכל הדברים המתנהגים על ידם כרצונו, כפי התורה והדעת ששואב מהבטול. ועל-כן האדם גבה מהמלאכים ומושל עליהם ויכול לנהג העולם כרצונו.

וזה בחינת הנס של דניאל שכתב רבנו ז"ל שהיה על-ידי שהיה יודע טבע האריה וכו', הינו כנ"ל, שהיה מבטל את עצמו באור האין-סוף בכל פעם והמשיך משם דעת התורה, שמשם כל כח וחיות והנהגת האריה שהוא טבעו, כי גם המלאך שהוא השכל המנהיג את האריה בטבעו - הוא יונק ומקבל מאותיות התורה שהוא הדעת, וכמו שכתוב שם באות הקדום: שכל הנבראים מרמזים באותיות התורה וכו'.

וזהו בעצמו בחינת אלהי שלח מלאכים וסגר פם אריותא וכו', הינו כי זה המלאך בעצמו שמנהיג את האריה בטבעו - אותו שלח הקדוש-ברוך-הוא לסגר פיהם, כי זה המלאך הוא בחינת שכל פרטי

תפלה שהוא עקר הבטול כנ"ל:

[כז] ועל-כן משה רבנו שהיה כחו גדול ביותר מהכל, על-כן מצינו בו שגם כלי זין לא שלטה בו, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (דברים רבה ב, כט) ומוכא בפרוש רש"י על פסוק (שמות יח, ד): "ויצילני מחרב פרעה" - שנעשה צוארו כעמוד של שיש ולא שלטה בו החרב, כי אף-על-פי שאמרו רבותינו ז"ל, שמכלי זין שביד האדם קשה להנצל כנ"ל, זהו בשארי הצדיקים, אבל משה שהיה גדול מכלם היה יכל גם אז לבטל עצמו כראוי, אפלו כשעמדו עליו בני אדם להרגו עם החרב. ועל-ידי-זה בטל גם הכח של החרב שביד האדם ונצל ממנו, כי בודאי מאחר שיש כח כל כף להאדם למנע מחמת שהוא בעל בחירה, מכל שכן וכל שכן יש כח להאדם הצדיק להנצל ממנו, כי מדה טובה מרבה (יומא עו.). והלא גם האדם הנרדף מהשונא הוא גם כן בעל בחירה, רק שעקר הפחד הוא מה שהשונא המונע מתגבר כל כף, עד שרוצה להחליש דעתו לרחקו מהאמת וכו' וכנ"ל, אבל כשהוא חזק בדעתו ומסתכל תמיד על התכלית לא יוכל לעמד נגדו שום אויב ושונא, וכנ"ל:

ויש בענין זה הרבה לדבר, כי אפלו אם הוא קטן במעלה מאד ואינו מגיע לקרסלי של הצדיקים והיראים הקדמונים, אף-על-פי-כן כנגד זה צריך שידע שבודאי לא ישלח עליו השם-יתברך שונא שיהיה מונע כזה שלא יוכל לעמד נגדו, אם לא שרצונו יתברך שימות על קדוש ה', והלא על זה מרצה כל אחד מישראל! אבל על-פי רב הוא רק נסיון אם יתחזק לעמד בהאמת והאמונה, ולא יפל בדעתו מחמת השונאים, וכשהוא חזק בדעתו כנ"ל ומסתכל תמיד על התכלית בודאי יוכל לעמד נגדם וכנ"ל. והעקר על-ידי כח הצדיק האמת שהוא רבו שקבל ממנו חדושי תורה האמתיים,

שמנהיג האריה בטבעו, אבל דניאל בעצם צדקתו זכה לשאב דעת גבה ממנו, שכל דעת המלאך שהוא שכל פרטי הזה שממנה על האריה - הוא מקבל ויונק ממנו, על-כן בודאי היה דניאל מושל עליו, ועל-כן נכנעו האריות לפניו:

[כה] נמצא, שכל מה שהאדם מבטל את עצמו בו יתברך שעל-ידי-זה בורח מהיסורים ושואב משם תורה, שעל-ידי-זה מתנחם מהיסורים אחר-כך כנ"ל. על-ידי-זה בעצמו הוא יכול לבטל היסורים לגמרי כנ"ל, כי הוא מושל על טבע היסורים בדיעתו, שהוא התורה ששואב מהבטול וכנ"ל. אבל לפעמים מתגברים היסורים כל כך עד שמבלבלים דעתו, חס ושלום, ואינו יכול לשאב התורה שהוא הדעת כראוי, ואזי יכולים היסורים לשלט עליו, חס ושלום. ועל-כן באמת מצינו בגדולי הצדיקים שהיו קוראים את היסורים על עצמם ואחר-כך משלחים אותם כרצונם, כמו שאמרו רבותינו ז"ל על רבי אלעזר בן רבי שמעון במסכת בבא מציעא (פד.). וכן שמעתי ממנו ז"ל וכו', (שכחי הר"ן סימן כד.).

ועל-כן מי שיש לו יסורים או חולה בתוך ביתו צריך לבא להחכם, שהוא הצדיק האמת, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בבא בתרא קטז.), כי לאו כל אדם זוכה לזה לשלט על הטבע בדיעתו, רק החכם הצדיק האמת שיכול לבטל עצמו כנ"ל. ועל-כן כל פעלות הצדיק לבטל היסורים והחולאת הוא על-ידי תפלה, כי עקר הבטול הנ"ל הוא בשעת התפלה וכנ"ל. וכן הנס של דניאל שנצל מגב אריות על-ידי ענין הנ"ל, הכל היה על-ידי רבוי תפלותיו, שהיה מרבה להתפלל, עד שאפלו בעת שמסרו אותו על שמתפלל להשם-יתברך, לא הניח את מקומו והתפלל גם אז, כמפרש במקרא (דניאל ו, טו), כי ידע, שאי אפשר להנצל מהם כי אם על-ידי

אֶלָּא 'עמי', מָה אָנָּא עֲבָדֵי שְׁמִיָּא וְאַרְעָא בְּמִלּוּלָא, אַף אַתָּם וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שם), הֵינּוּ שֶׁהַפְּסוּק מְנַחֵמָם וּמְחַזְקֵם שְׂאִין לָהֶם לְהַתִּירָא כָּלֵל מֵאַנּוּשׁ יָמוּת וּמִכֶּן אָדָם חָצִיר וְכוּ' כִּי הֲלֹא הֵם מְתִים בְּחַיֵּיהֶם, כִּי בְּכֹל יוֹם הָאָדָם מֵת, כְּמוֹ שֶׁמְבָאָר בְּמִקּוּם אַחֵר (שיחות הר"ן סימן עו; וְעַיֵן לְעֵיל הַלֵּכָה ד', או"ת ג), וּמִחֵר יָבֵא וְאֵינְנוּ. אָבֵל אַתָּה זוֹכָה לְשֹׂאב חֲדוּשֵׁי תוֹרָה מִבְּחִינַת בְּטוּל כֶּזֶה שֶׁעַל זֶה נֹאמֵר: וְאַשֶׁם דְּבָרֵי בְּפִיךָ וְכוּ', לְנִטְע שְׁמַיִם וְכוּ', הֵינּוּ שֶׁעַל־יְדֵי חֲדוּשֵׁי תוֹרָה אֵלּוּ מְשַׁנֵּין הַטְּבַע, כִּי בּוֹרְאִים שְׁמַיִם וְאַרְצָן חֲדָשִׁים בְּתוֹרָתָם וְיִכּוּלִים לְהַנְהִיג הַטְּבַע כְּרַצוֹנָם עַל־יְדֵי תוֹרָתָם [וְכִמּוֹ שֶׁמְבָאָר מִזֶּה בְּמִקּוּם אַחֵר (בְּסִימָן מ"ז)], עַל־כֵּן בּוֹדָאֵי אֵינן לָךְ לְהַתִּירָא כָּלֵל מִשּׁוּם דְּבָר וּמִשּׁוּם בֶּן אָדָם שֶׁהוּא כְּמוֹ עֶשֶׂב וְחָצִיר מִמֶּשׁ, כִּי עַל־יְדֵי הַסְּתַכְלוּת עַל הַתְּכַלִּית, שֶׁהוּא בְּחִינַת אֲנֹכִי אֲנֹכִי וְכוּ' כַּנ"ל, עַל־יְדֵי־זֶה כָּל אוֹיְבֶיךָ יִכְלוּ וַיֵּאבְדוּ עַל־יְדֵי הַתוֹרָה שֶׁמִּמְשִׁיכִין מִשָּׁם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה כָּל הַטְּבַע נִמְסָר בְּיָדְךָ כַּנ"ל, וְתוֹכֵל לְשַׁלֵּט עֲלֵיהֶם כְּרַצוֹנְךָ וְכוּ' ל:

[כח] וְעַתָּה מִמִּילָא תְּבִין לְסַכֵּר פִּי הַחוֹלְקִים הַחוֹתְרִים לְמִצַּא קְשִׁיּוֹת שֶׁל הֶבֶל עַל דְּבָרֵי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ, זְכַר צְדִיק לְבִרְכָּה. כַּאֲשֶׁר כָּבַר נִשְׁמַע, שֶׁחֲרָקוּ שְׁנֵיהֶם עַל מֵאֲמַר זֶה הַנ"ל, שֶׁכָּתַב אֲדָמוֹ"ר ז"ל בְּסִפֵּר הָאֶלֶף בֵּית: דַּע, שֶׁלְּפִי גִדֵּל יִדְעַת טְבַעֵי הָעוֹלָם כֵּן נִכְנַע וְנִשְׁתַּעֲבַד הָעוֹלָם תַּחְתּוֹ וְכוּ', כִּי הַטְּבַע מִתְּנַהֵגַת בִּידְעָה וְכוּ', כִּי רָצוּ לְהַטִּיל מוֹם בְּקִדְשֵׁים, כְּאֵלּוּ רַבְּנוּ ז"ל מְחַזֵּק אֶת כַּח הַטְּבַע וּמְחַלִּישׁ חַס וְשְׁלוֹם, הַנֶּסֶם שֶׁל דְּנִיָּאל. חֲלִילָה מִחֶשֶׁב כְּזֹאת עַל מַח קָדוּשׁ וְנוֹרָא כְּזֶה, אֲשֶׁר יִגַּע כָּל יָמָיו לְסַתֵּר וּלְעַקֵּר דַּעוֹת רַעוֹת שֶׁל חֲכָמֵי הַטְּבַע. וְלַחֲזֹק בְּהַתְּחַזְּקוֹת נִפְלָא אֶת הָאֲמוּנָה, כְּמִבְּאָר בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים לְמִי שֶׁמְעִיז בָּהֶם בְּאֵמֶת, וּבִפְרָט בְּשִׁיחוֹתָיו הַקְּדוּשׁוֹת, וְאֵיךְ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת לְחֶשֶׁב

שֶׁנִּמְשָׁכִים מִהַבְּטוּל הַנ"ל בְּמִדְרָגָה גְּבוּהָ וְנוֹרָאָה מְאֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה כָּלֵם יִכְרְעוּ וַיִּפְּלוּ לְפָנָיו, כִּי יֵאבְדוּ הֵם וְאֶלֶף כִּיּוֹצֵא בָּהֶם וְדָבַר אֶחָד מִדְּבָרֵי תוֹרָתוֹ אֵל יִתְבַטֵּל, וְכוּ' ל:

[כז] וְזֶהוּ אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מְנַחֵמְכֶם - שְׁתֵּי פְעָמִים 'אֲנֹכִי', הֵינּוּ בְּחִינַת הַבְּטוּל בְּרַצוֹא וְשׁוֹב, כִּי בְּשַׁעַת הַבְּטוּל אִז מִתְבַטֵּל בְּאַחֲדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁשָׁם כְּלוֹ טוֹב, וְאִז בּוֹדָאֵי מִתְבַטֵּלִין הַדֵּינִים וְהַיִּסּוּרִים לְגַמְרֵי כַּנ"ל. וְזֶהוּ בְּחִינַת אֲנֹכִי הָרֵאשׁוֹן, כִּי אִז מִתְבַטֵּל וַיִּוֹדַע שְׂאִין נִמְצָא שׁוּם דְּבָר כִּי אִם אֲנֹכִי ה' שֶׁהוּא כְּלוֹ אֶחָד כְּלוֹ טוֹב כַּנ"ל, אָבֵל אַחֲר־כֵּן כְּשֶׁשָּׁב מִהַבְּטוּל וְחוֹזְרִים הַיִּסּוּרִים וּמִתְגַּבְּרִים בְּיֹתֵר, וְאִז מִתְנַחֵם עַל־יְדֵי הַתוֹרָה שֶׁשׁוֹאֵב מִהַרְשִׁימוֹ כַּנ"ל. וְזֶהוּ בְּחִינַת אֲנֹכִי הַשְּׁנִי, לוֹמֵר, שֶׁאֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא הַכֹּל אֶחָד, בְּחִינַת אֲנִי אֲנִי הוּא, הֵינּוּ אֲנֹכִי ה' שֶׁהִרְגַּשְׁתָּ בְּשַׁעַת הַבְּטוּל, אֲנֹכִי הוּא בְּעַצְמִי. וְזֶהוּ נִחְמָתְךָ, בְּחִינַת אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מְנַחֵמְכֶם. כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁאַחֵר הַבְּטוּל אֵי אֶפְשָׁר לִידַע כְּמוֹ בְּשַׁעַת הַבְּטוּל, אָבֵל הַרְשִׁימוֹ מֵאִירָה לְדַעַת וְאִז הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ, כְּכִיכּוֹל, מְנַחֵם אוֹתוֹ עַל־יְדֵי הַתוֹרָה שֶׁשׁוֹאֵב מִשָּׁם וּמוֹדִיעַ וּמֵאִיר בְּדַעְתּוֹ, כִּי אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מְנַחֵמְכֶם - הֵינּוּ אֲנֹכִי בְּעַצְמִי שֶׁהִרְגַּשְׁתָּ בְּשַׁעַת הַבְּטוּל אֲנֹכִי הוּא בְּעַצְמִי הַמְּחִיָּה וּמִנְהִיג אוֹתְךָ גַּם אַתָּה וְהוּא מְנַחֵמְכֶם, כִּי כּוֹנֵן הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ בּוֹדָאֵי לְטוֹבָה, וּבּוֹדָאֵי יִתְבַטֵּלוּ כָּל הַדֵּינִים וְהַיִּסּוּרִין, וְכוּ' ל:

וְזֶהוּ שְׁסִיִּים שָׁם: וְאַנְכִי ה' אֶלְקֶיךָ רִגַע הֵיִם וְכוּ', וְאַשֶׁם דְּבָרֵי בְּפִיךָ וּבְצֵל יְדֵי כְּסִיתֶיךָ לְנִטְע שְׁמַיִם וְלִיסַד אֶרֶץ וְכוּ' - הֵינּוּ בְּחִינַת חֲדוּשֵׁי תוֹרָה שֶׁשׁוֹאֵבִין מִהַרְשִׁימוֹ שֶׁל הַבְּטוּל. שֶׁעַל זֶה נֹאמֵר: לְנִטְע שְׁמַיִם וְלִיסַד אֶרֶץ, כִּי בּוֹרְאִים בָּהֶם שְׁמַיִם וְאַרְצָן חֲדָשִׁים כְּמוֹ שֶׁאִיתָא בְּזִהַר הַקְּדוּשׁ בְּהַקְּדָמָה (דף ה.). וְזֶהוּ וְלֹאמֵר לְצִיּוֹן עַמִּי אַתָּה - אֵל תִּקְרֵי 'עַמִּי'

עליו כזאת?! אך באמת לא בדעת ידברו החולקים, והבל יפצה פיהם, כאשר תבין מדברינו הנ"ל הנאמרים באמת ובתמים, כי כלם נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת:

כי איך יעלה על הדעת, שרבנו ז"ל כון במה שכתב: לפי גדל ידיעת טבעי העולם וכו' - לידיעה הנבוכה של חכמי הטבע שכלם נבוכים בחכמתם כאשר רבם מודים בעצמם. ואיך יעלה על הדעת לכתב זאת, כי הלא מעולם לא נמצא שום חכם, לא מהם ולא מישראל, שיתפאר שעל-ידי חכמתו שיודע הטבע של חיות רעות, שעל-ידי-זה יסגר פיהם בלי תחבולות וכלים. ומי פתי יהרהר על חכם עתיק מפרסם בעמק חכמתו הנשגבה כמו אדמו"ר הקדוש, זכר צדיק לברכה, שגם כל החולקים העצומים מודים על כל פנים שהיה חכם נפלא מאד, איך יעלה על הדעת שייכתב דבר כזה אשר אין לו שחר לפי דעתם הרעה, שרוצים לגלות פנים בתורתו הקדושה שלא כהלכה?!

אך באמת, כל כוננתו במה שכתב לפי גדל ידיעת הטבע כן נשתעבד הטבע תחתיו - כוננתו שעל ידי ידיעה אמיתית הנ"ל שידע שרש חיות הטבע של כל דבר בשרשו, שזה עקר ידיעת הטבע, כי בלא

זה בודאי אינו יודע כלל את הטבע של הדבר, כי בודאי אין זה ידיעה כשיודע שטבע האריה לנעם ולהזיק, ובאיזה דבר הוא מזיק וכו', כאשר יודע להחוקרים בזה, כי עדין אין יודעין שרש טבע האריה, מהיכן נמשך לו טבע זאת, וגם כל מהות הטבע בכל פרטיה אין יודעין. ועל-כן בודאי על-ידי ידיעתם אי אפשר להנצל מהאריה! על-כן דעת לנבון נקל שכל כוננת רבנו ז"ל היה על-פי דרך הנ"ל. וכמוכן מדבריו הקדושים בעצמם במה שכתב באות הקדום - שכל הנבראים מרמזים באותיות התורה וכו', עין שם היטב ותבין האמת לאמתו.

ועין בדברי רבנו הקדוש ז"ל בכמה מקומות אין מספר, איך הוא מגנה חכמת הטבע, וקורא וצוח ככרוכיא להתרחק ממנה. ואיך יסתר, חס ושלום, דברי עצמו?! אך ערום יבין לאשורו שדבריו הקדושים בנויים על-פי הדרך שכתבתי. וישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם וכו' (הושע יד, י). וכמו שאמרו רבותינו ז"ל על כל דברי התורה: זכה - נעשה לו סם חיים, לא זכה וכו' (יומא עב.). ודבר אלקינו יקום לעולם:

לקוטי הלכות

הלכות נזקי שכנים - הלכה א

שהנביא מוכיח אותם על שהתקרבו זה לזה ולא עשו גבול והרחקה ביניהם כשעור הראוי, כנ"ל.

וזה בחינת אסור השגת גבול שהוא דיקא בארץ-ישראל, כי עקר שרשי הנפשות ישראל הם בארץ-ישראל, כידוע, ועל-כן שם צריך לזהר ביותר שלא יכנס אחד בגבול חברו, חס ושלום, כי הוא כלאים וערבוביא שמערבבין יניקת האילנות, כנ"ל:

[ב] וביותר עשו הרחקה מהזק ראיה, כי איתא שם במאמר 'גזלה' שיש כח בהחמדה לגזל ממון חברו, עין שם. ועקר התאווה והחמדה הוא על-ידי ראית העין, כמו שכתוב (במדבר טו, ט): "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", כי 'העין רואה והלב חומד', כמו שאמרו רבותינו ז"ל (במדבר רבה י, ב), ועל-כן על-ידי ראית העין יוכל לגזל חברו ולהזיקו, על-ידי הקנאה והתאווה והחמדה שבאה על-ידי ראית העין, כי יש כח בהחמדה לגזלו ולהזיקו, חס ושלום כנ"ל.

גם עקר פגם הברית תלוי בעינים, והוא עקר הרע, וזה בחינת רע-עין שמזיק מאד, כי הרע נאחז ביותר בעינים מחמת ששם נאחז פגם הברית כנ"ל, ועל-ידי פגם הברית באין כל הקללות, כמו שכתב רבנו שם על פסוק (דברים יא, ז): "ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה". ועל-כן בלעם שהיה רע-עין בכל מה דאסתכל אתלטאיא (שכל מה שהוא מסתכל - מתקלל) כנ"ל. ועל-כן יוסף שהיה שומר הברית, על-כן לא שלט בזרעו עין הרע, כנ"ל.

תקנו חכמים כמה הרחקות שצריך האדם להרחיק מחברו, שאסור לו לעשות בשלו עד שירחיק שעור הראוי, כגון להוציא זיו משום הזק ראיה, או העמדת סלם אצל שוככו של חברו, וכיוצא, כפי הדינים המבאירין בשלחן ערוך (חשן משפט, סימנים קנג, קנה):

[א] כי איתא בדברי רבנו במאמר 'ויאמר בעז' (סימן סה), שיש שדה שגדלים בה אילנות, דהינו נפשות, והבעל השדה משגיח עליהם להשקותם ולגדלם וכו', ולהרחיקם שעור הראוי שלא יכחישו זה את זה, עין שם. והנה אלו האילנות, שהם שרשי הנפשות, הם בחינת עשירות, כדאיתא במאמר 'גזלה' (סימן סט), שהעשירות הוא בבחינת ענפי האילנות ובהם גדלים הנפשות, וזהו בחינת הרחקות שגזרו חכמים שצריך האדם להרחיק ממנו ממון חברו כדי שלא יזיק אותו, דהינו מאחר שהממון הוא שרש הנפש, בחינת האילנות, על-כן צריך להרחיק בינו ובין ממון חברו, כדי שלא יכחיש אחד את חברו על-ידי שיתקרבו ביותר משעור הראוי. ועל-כן רב אלו הרחקות הם בקרקעות, כי שם עקר שרשי הנפשות, בבחינת (בראשית א, כד): "תוצא הארץ נפש חיה" כנ"ל. וזהו גם-כן אסור גזלה, כדי שלא יכנס אחד בגבול חברו צריך לעשות גבול והרחקה בין ממון לממון חברו, שהיא בחינת הרחקות האילנות שלא יכחישו זה את זה כנ"ל. וזה בחינת (ישעיה ה, ח): "הוי מגיעי בית בבית, שדה בשדה יקריבו" וכו',

גם איתא שם במאמר 'ויאמר בעז' הנ"ל, שפשהאילנות שהם הנפשות הם כתקונן ועושין רצונו יתברך, אזי עיני בעל השדה מאירות, בבחינת 'שדה צופים', ולהפך נחשכין עיניו, חס ושלו, בבחינת 'שדה בוכים', עין שם. ועל-כך ביותר צריכין האילנות שיהיו נשמרין מרע-עין, כדי שלא לפגם ולהחשיך עיני בעל השדה, חס ושלו כנ"ל, כי אור עיניו הם כפי תקון האילנות, כנ"ל:

[ג] וזה שסמכו רבותינו ז"ל נזיקין אצל נשים, כי העשירות הוא בבחינת האשה, כדאיתא שם בכל הדרוש של גזלה, והגזל את חברו כאלו בא על אשתו ממש, עין שם. ועל-כך נסמך סדר נזיקין, שהוא דיני ממונות והרחקת הנזק, אצל סדר נשים, כי הם בחינה אחת, כי הן הן האילנות והענפים, כמבאר שם היטב, עין שם. וזה שאמרו רבותינו ז"ל (שבת לא): 'חסן זה סדר נשים', כי חסן הוא ממון, כמו שכתוב (ישעיה א, לא): 'והיה החסן לנערת', ופרש רש"י: 'הממון', הממון הוא בבחינת האשה, בחינת נפש, כנ"ל:

הלכות שתפים בקרקע

[ד] וזהו גם-כן שהצריכו לבנות כותל בין השתפין שחלקו, משום הזק ראיה כנ"ל. וזהו שאמרו (בבא בתרא ב): 'הכל כמנהג המדינה', כי יש שבונים כותל עבה ששה טפחים ויש חמשה טפחים וכו'. כי ההרחקה שבין החולקין היא בבחינת הרחקת האילנות שלא יכחישו זה את זה, ועל-כך משתנה לפי המקום, כי יש מקום שצריך הרחקה ביותר כדי שלא יכחיש זה את זה, ויש שאין צריך הרחקה כל-כך כדרך האילנות, כנראה בחוש, שאין כל האילנות ולא כל המקומות שוין בהרחקה שבין האילנות, כי יש מקומות ואילנות שהם מכחישים

ביותר זה את זה וצריך הרחקה יתרה, וכן להפך, כמו כן לענין הרחקה בין השתפים החולקים, שהוא גם-כן בבחינת הרחקת האילנות כנ"ל, על-כך משתנה ההרחקה לפי המקום. וזה שאמרו כמנהג המדינה כנ"ל, כי לכאורה קשה, למה ישתנה המנהג בין המקומות בעבי הכתל, הלא אין צריך הכתל כי אם שלא יראו זה את זה ודי במחצה כל שהוא? אך הוא בבחינה הנ"ל, בשביל הרחקה שלא יכחיש זה את זה, וזה משתנה לפי המקום, כנ"ל.

ויש לרמוז בזה, במה שאמרו רבותינו ז"ל במשנה (שם): 'השתפין שרצו כו' בונים את הכותל וכו', והטעם משום הזק ראיה. על-פי מה שכתב רבנו ז"ל (סימן כג), שתקון להנצל מתאות ממון הוא להסתפל על שרש השפעת הממון, ושם הוא כלו אור צח, ומי פתי יסור להתאוות לממון הגשמי וכו', עין שם. גם איתא בדברי רבנו במקום אחר במאמר 'בודיא' שב'סבי דבי אתונא' (סימן כה) שבהממון מלבש גונין עלאין, והם בחינת 'כתל', בחינת כו' ת"ל, שהוא בחינת שם הקדוש שמשם הגונין, והוא תל שהכל פונין בו והכל תאבין להסתפל בו.

וזהו השתפין שרוצין לחלק - ואזי צריכין לשמר מהזק ראיה, אזי בונים את הכותל הנ"ל, שצריכין לתקן ולבנות בחינת הכותל הנ"ל, שכל עיניהם יביטו ויסתכלו רק על אותו הכותל, דהינו בחינת הגונין עלאין המלבשין בהממון כנ"ל, ואזי בודאי לא יזיק אחד את חברו בהזק ראיה, כי הזק ראיה הוא רק מרע-עין, דהינו שהוא מקנא את חברו ומתאוה לממון חברו, ועל-ידי-זה עינו רעה בשל חברו ומזיקו. ועל-כך התקון הוא בגין הכותל הנ"ל, שהוא בחינת גונין עלאין, בחינת השרש שבקדשה, וכשיסתכל לשם - בודאי לא יסתכל ולא

יחמד כָּלֵל מִמוֹן חֲבֵרוֹ וְלֹא יִזִּיק אוֹתוֹ בְּעֵין רָעָה כַּנ"ל. וְעַל-כֵּן דִּיקָא כְּשֵׁרוּצִין לְחֶלֶק - צְרִיכִין לְהִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת תְּקוּן בְּנֵין הַכֶּתֶל כַּנ"ל, אֲבָל כָּל זְמַן שֶׁהֵם בְּשִׁתְפוּת אֵין צְרִיכִין לְשַׁמֵּר מִהֶזֶק רֵאֵיהֶם, כִּי עֵקֶר יְנִיקַת הַסְטֵרָא-אַחֲרָא שֶׁהוּא הֶרַע הוּא מִמְחֻלְקַת, כַּמּוּבָא בְּדַבְרֵי רַבְּנּוּ כַּמָּה פְּעָמִים (סימנים סב, רעז), וְעַל-כֵּן כְּשֵׁרוּצִין לְחֶלֶק, אִזּוּ צְרִיכִין תְּקוּן מִשׁוּם הֶזֶק רֵאֵיהֶם, שֶׁהוּא רַע-עֵין שְׁיִנְיָקָתוֹ מִמְחֻלְקַת, אֲבָל כְּשֶׁהֵם בְּאַחֲדוּת וּבְשִׁתְפוּת אִזּוּ אֵין לוֹ כַח, כַּנ"ל:

הַלְכוֹת חֶלְקַת שִׁתְפוּת

[ה] וְכֵן כָּל הַמְּחֻצוֹת קְרוּיִין כְּתָלִים עַל שֵׁם זֶה, כִּי אֵיתָא בְּדַבְרֵי רַבְּנּוּ (שם סימן סה) שְׁכֵּשְׁרוּצִין לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית, שֶׁהוּא כָּלוּ טוֹב, כָּלוּ אַחַד, אִזּוּ צְרִיכִין לְצַמְצֵם וּלְכוּן הָרְאוֹת לְבָלִי לְהִסְתַּכֵּל מִן הַצַּד, לְבָלִי לְהִסְתַּכֵּל כָּלֵל עַל חֲזוֹ דְהָאֵי עֲלָמָא, וְאִזּוּ יְכוּלִין לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית, עֵין שָׁם הֵיטֵב. וְעַל-כֵּן הַמְּחֻצוֹת שֶׁהֵם גּוֹדְרִים גְּדֵר וּמְצַמְצָמִין הָרְאוֹת לְבָלִי לְהִסְתַּכֵּל עַל הַחוּץ, לְבָלִי לְפִזּוֹר הָרְאוֹת בְּחֲזוֹ דְהָאֵי עֲלָמָא, רַק לְכוּן וּלְצַמְצֵם הָרְאוֹת אֶל הַבַּיִת פְּנִימָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה יְכוּלִין לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית כַּנ"ל.

וְעַל-כֵּן הַבַּיִת הוּא מְקוּם מְשֻׁמֵּר וְשֵׁם הוּא הַשְּׁרָאָת הַקְּדוּשָׁה, כִּי בְּחוּץ הוּא מְקוּם שְׁלִיטַת הַחִיצוֹנִים, אֲבָל בְּבַיִת שׁוֹרְהַ הַקְּדוּשָׁה, כַּמּוּבָא, וְכַדְאֵיתָא בְּדַבְרֵי רַבְּנּוּ ז"ל (סימן י"ג) שְׁיֵישׁ בְּחִינַת הַר שְׂדֵה וּבַיִת, וְעֵקֶר הַקְּדוּשָׁה הִיא בְּבַחֲינַת בַּיִת, עֵין שָׁם, וְכַמוֹ שְׁכָתוּב (ישעיה כו, כ): "לֵךְ עִמִּי בֵּא בַחֲדָרֶיךָ וְסַגֵּר דְלַתֶיךָ בְּעֵדֶךָ". כִּי הַבַּיִת הַמְּקַף מְחֻצוֹת שְׁמֻצְמָצָם הָרְאוֹת וְעַל-יְדֵי-זֶה מְסַתְּכָלִין עַל הַתְּכָלִית כַּנ"ל, וְזֶה עֵקֶר הַקְּדוּשָׁה, כִּי מְשֻׁם נְשַׁפְּעוֹת וְנִמְשָׁכוֹת כָּל הַקְּדוּשׁוֹת, וְעַל-כֵּן בְּבַיִת שׁוֹרְהַ הַקְּדוּשָׁה, וְעַל-כֵּן הוּא מְקוּם מְשֻׁמֵּר מִן הַחִיצוֹנִים, כִּי עַל-יְדֵי

שְׁמֻצְמָצָמִין הָרְאוֹת וּמְסַתְּכָלִין עַל הַתְּכָלִית נִמְשָׁךְ קְדוּשָׁה וְנִתְגַּרְשִׁין הַחִיצוֹנִים, וּבְשָׁבִיל זֶה נִקְרָאת הַמְּחֻצָּה כְּתָל, בְּחִינַת 'כ"ו ת"ל' הַנ"ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַגּוֹנֵין עֲלָאֵין, בְּחִינַת שֵׁם הַקְּדוּשׁ, תַּל שֶׁהַכֵּל פּוֹנֵין וּמְסַתְּכָלִין בּוֹ, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַסְּתַכְלוֹת עַל הַתְּכָלִית, שֶׁהוּא נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַמְּחֻצָּה שְׁמֻצְמָצָמַת הָרְאוֹת כַּנ"ל, וּבְשָׁבִיל זֶה נִקְרָאת הַמְּחֻצָּה כְּתָל, עַל שֵׁם הַתְּכָלִית שְׁיִכּוּלִין לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ עַל-יְדֵי מְחֻצַּת הַכֶּתֶל, כַּנ"ל:

[ו] וְזֶה שְׁכָתוּב רַבְּנּוּ גְרוֹ יֵאִיר (סימן רסו) שְׁצָרִיךְ לְבָנוֹת הַבַּיִת בְּחֻמְכָּה, בְּבַחֲינַת (משלי כד, ג): "בְּחֻמְכָּה יִבְנֶה בַיִת", וְאִזּוּ נִשְׁפָּעִין לְשֵׁם כָּל הַהִשְׁפָּעוֹת, וְכַשְׁפוּגָמִין בְּזֶה וְאֵין בּוֹנֵין הַבַּיִת בְּחֻמְכָּה אִזּוּ מִתְּמַסְכֵּן, עֵין שָׁם. הֵינּוּ שְׁצָרִיךְ לְבָנוֹת הַבַּיִת בְּכוּנָה זֹו כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ לְתוֹכוֹ חֻמְכָּה, דְּהֵינּוּ שְׁעַל-יְדֵי מְחֻצוֹת הַבַּיִת יְכוּן הָרְאוֹת לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית, וּמְשֻׁם נִמְשָׁכִין כָּל הַחֻמְכוֹת, כִּידוּעַ, וּמְשֻׁם נִשְׁפָּעִין כָּל הַהִשְׁפָּעוֹת, כִּי כָּל הַהִשְׁפָּעוֹת בָּאֵין עַל-יְדֵי חֻמְכָּה שֶׁהוּא שָׁרֵשׁ הַכֵּל, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (קהלת ז): "הַחֻמְכָּה תַּחֲיָה", וְכַמוֹ שְׁכָתוּב (תהלים קד, כד): "כָּלֵם בְּחֻמְכָּה עָשִׂיתָ", וְעַל-כֵּן הַבַּיִת מְסַגֵּל לַעֲשִׁירוֹת כְּשׁוֹבְנָה כְּרָאוּי בְּחֻמְכָּה כַּנ"ל, וְכֵן אֵיתָא לְעִיל, שְׁבַיִת הוּא מְקוּם הַעֲשִׁירוֹת, כַּנ"ל.

וְזֶה בְּחִינַת הַמְּזוּזָה שְׁקוּבְעֵין בְּבַיִת, שֶׁהִיא בְּחִינַת הַמְּשַׁכַּת הַחֻמְכָּה אֶל הַבַּיִת, כִּי הַמְּזוּזָה הִיא בְּחִינַת תּוֹרָה, כִּי צְרִיכָה שְׁרֵטוּט וְכָל תְּקוּנֵי כְּתִיבַת סֵפֶר-תּוֹרָה, וְגַם הַשְּׁתֵי פְּרָשִׁיּוֹת הֵם כְּלָלִיּוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁהֵם קְבָלַת עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם וְעַל מְצוֹת, וְהַתּוֹרָה מְחַמְכָּה עֲלָאָה נְפָקַת, וְעַל-יְדֵי-זֶה מְמַשְׁיכִין בְּחִינַת חֻמְכָּה אֶל הַבַּיִת, כְּדִי שִׁיְהִיָּה בְּבַחֲינַת (משלי כד, ג): "בְּחֻמְכָּה יִבְנֶה בַיִת" כַּנ"ל. וְעַל-כֵּן הַמְּזוּזָה מְסַגֵּל לַעֲשִׁירוֹת, כְּדִאֵיתָא בְּדַבְרֵי רַבְּנּוּ, גְרוֹ יֵאִיר (סימן כג), כִּי חִיּוֹת הַעֲשִׁירוֹת עַל-יְדֵי חֻמְכָּה כַּנ"ל, וְכַמּוּבָא

עוד בכמה מקומות בדברי רבנו ע"ן שם, שחיות עשירות שהוא בחינת מלכות על-ידי חכמה, ע"ן שם.

ועל-כן המזוזה אצל הפתח, כי דרך שם יוצאין אל החוץ ששם אחיזת החיצונים, כי בחוץ מתפזר הראות כנ"ל, ועל-כן הם סמוכין אצל הפתח כמובא (לקוטי-תורה, בראשית), ועל-כן צריך לקבע שם המזוזה שהיא בחינת חכמה, שעל-ידי-זו נתגרשין, כי חכמה היא שמירה מן החיצונים, כמובא:

[ז] וזה בחינת ארבע אמות שהוא שעור הבית ושעור מקום לכל דבר, ולענין חלקת החצר של השתפין. כי איתא (פרי עץ חיים הנהגת הלמוד) שארבע אמות הם בחינת ארבעה אלפין הנמשכין מארבעה מחין, שהם בחינת מחי המלכות, ועל-כן הבית, שהוא מקום ההשפעה והעשירות ועקר על-ידי החכמה כנ"ל, על-כן שעורו ארבע אמות, שהוא בחינת ארבעה מחין, שעל ידם שלמות הבית והשפעת השפע והעשירות כנ"ל. ועל-כן אם אין בבית ארבע אמות אינו חייב במזוזה (יורה דעה סימן רפ"ו, סעיף יג), כי אין ראוי להמשיך לתוכו בחינת החכמה, כי אין בו שעור הראוי שהוא ארבע אמות, בחינת ארבעה מחין, כנ"ל.

וזה בחינת ארבע אמות שצריך לתן לכל פתח כשחולקין החצר, כי דרך הפתח נמשכת ההשפעה, בבחינת (תהלים עח, כג): "ודלתי שמים פתח", ועל-כן שם קביעות המזוזה שהיא בחינת חכמה, שהוא שרש וחיית העשירות כנ"ל. והיא מגרשת החיצונים שהם סמוכים תמיד אצל מקום ירידת ההשפעה לינק משם, חס ושלו, והמזוזה מגרשת אותם וממשכת ההשפעה רק לפנים אל הקדשה, ועל-כן צריך לתן לפני הפתח ארבע אמות, כדי שיהיה מקום מוכן להמשיך השפע

שתרד ותכנס דרך הפתח כנ"ל, כי זה כלל - שהקדשה צריך מקום והכנה, כמובא (זהר אחרי סג), ועל-כן לפני הפתח שדרך שם נכנסת השפע - צריך מקום ארבע אמות כדי שיהיה מקום מוכן להשפע, והשעור ארבע אמות שהוא בחינת המחין כנ"ל, כי הקדשה צריך מקום והכנה כנ"ל, כי הסטרא-אחרא הוא בבחינת אורא דעלמא ואין להם על מה שייסמכו, אבל התורה והחכמה שבקדשה יש לה קביעות מקום, וכמובא במאמר 'בני לן ביתא באורא דעלמא' (סימן כח), ע"ן שם היטב. ומוכן שם שהתורות וחכמות שבקדשה הם בחינת ארבעה אלפין, והם בחינת בית בקביעות, ע"ן שם. וזהו שעור בית ארבע אמות, בחינת ארבעה אלפין כנ"ל, אבל הסטרא-אחרא אין להם מקום ואין להם על מה שייסמכו, ועל-כן צריך להמשכת השפע מקום ארבע אמות והוא לפני הפתח, כנ"ל.

וכן שעור חלקת החצר הוא גם-כן ארבע אמות, כי החצר הוא גם-כן מקום תשמישו של בני אדם שמונחין שם קניניו ועשירות של אדם, ועל-כן השעור ארבע אמות, שאזי ראוי לקבל ההשפעה והעשירות כנ"ל, כי ארבע אמות הם מקום ראוי להמשיך המחין שהם שרש ההשפעה כנ"ל. וזה שאמרו רבותינו ז"ל (בבא בתרא יא.) שארבע אמות שלפני הפתח כדי להניח שם חפציו מקדם שמכניסין אל הבית, כי קדם שנכנסין החפצים והעשירות, דהינו השפע לתוך הבית דרך הפתח כנ"ל, צריך מקדם מקום ארבע אמות, כנ"ל.

גם אפשר לומר, שארבע אמות של הפתח וארבע אמות שבחצר הם בחינת שני דלתין שדרך שם יורדת השפע, בבחינת (תהלים עח, כג): "ודלתי שמים פתח", כמובא בדברי רבנו נרו יאיר (סימן קלד), וזה בחינת 'ארבע אמות של אדם קונות לו', כי כל הקנינים על-ידי בחינת חכמה, בבחינת (משלי ד, ה):

חֲכָמָה קָנָה בִּינָה, עֵינֵי שָׁם, וְעַל-כֵּן כָּל הַמְּשָׂא וּמִתָּן
וְכָל הַקְּנִינִים נַעֲשִׂים עַל-יְדֵי הַבְּגָדִים, כִּי הֵם בְּחִינַת
אֲחַת, כַּנ"ל:

[ט] וְזֶהוּ (בְּרֻכּוֹת ח.): 'אֵין לוֹ לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
אֶלָּא אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל הֶלְכָה בְּלִבְד', אַרְבַּע אַמּוֹת
דִּיקָא, הֵינּוּ בְּחִינַת הַתּוֹרוֹת וְהַהֲלָכוֹת שֵׁישׁ לָהֶם
קְבִיעוֹת מְקוּם, לֹא הַתּוֹרוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת אוֹרָא
דְּעֵלְמָא, כַּנ"ל.

וְעַל-כֵּן בֵּית שְׂאִין בּוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת - אֵין לוֹ אַרְבַּע
אַמּוֹת לְפָנֵי הַפֶּתַח, כִּי אֵינוֹ מְקוּם לְקַבֵּל הַשֶּׁפַע, כִּי
אֵין בּוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת הַמַּחֲזִין כַּנ"ל, וְעַל-
כֵּן אֵינוֹ בֵּית כָּלֵל לְשׁוּם דְּבָר וְאֵינוֹ חַיֵּב בְּמִזְוָה
כַּנ"ל, וְעַל-כֵּן אֵין לוֹ גַּם-כֵּן אַרְבַּע אַמּוֹת לְפָנֵי
הַפֶּתַח, שֶׁהֵם בְּשִׁבִיל הַמְּשַׁכֵּת הַשֶּׁפַע לְתוֹךְ הַבַּיִת,
כַּנ"ל:

"קָנָה חֲכָמָה קָנָה בִּינָה", שְׁעַל-יְדֵי חֲכָמָה וּבִינָה
קוֹנִין הַכֹּל. וְכֵמוֹ שְׂאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (נְדָרִים מ.א.):
'אִם דַּעַת חִסְרַת מָה קָנִיתָ וְכוּ'. וְעַל-כֵּן הָאֲרַבַּע
אַמּוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַמַּחֲזִין, וְכָל מְקוּם שְׂאֵדָם
עוֹמֵד מִתְּפִשְׁטִין הַמַּחֲזִין שָׁלוּ, שֶׁהֵם אַרְבַּע עַל אַרְבַּע
אַמּוֹת, וְעַל-כֵּן הֵם קוֹנִין לוֹ, כִּי כָּל הַקְּנִינִים עַל-יְדֵי
חֲכָמָה כַּנ"ל, כִּי חֲכָמָה שָׂרַשׁ הַכֹּל כַּנ"ל. וְעַל-כֵּן גַּם
חֲצָרוֹ וּבֵיתוֹ שֶׁל אָדָם קוֹנָה לוֹ, כִּי הֵם בְּבְחִינַת
חֲכָמָה, בְּבְחִינַת "בְּחֲכָמָה יִבְנֶה בֵּית", כַּנ"ל:

[ח] וְזֶהוּ גַם-כֵּן בְּחִינַת קְנִינֵי-סוּדָר, כִּי הַבְּגָדִים הֵם
גַּם-כֵּן בְּבְחִינַת חֲכָמָה, כַּמּוּבָא בַּמַּאֲמָר 'הָאֵי מָאן
דְּאָזַל' (סִימָן כט): שְׁשֵׁל מוֹת הַבְּגָדִים עַל-יְדֵי הַמַּחֲזִין,
עַל-יְדֵי 'קָנָה חֲכָמָה וּקָנָה בִּינָה', בְּבְחִינַת (דְּבָרִים ל.ב,
יא): "כַּנְשָׁר יַעִיר קִנּוֹ", עֵינֵי שָׁם. וְעַל-כֵּן עַל-יְדֵי
הַבְּגָדִים נִקְנִין כָּל הַקְּנִינִים כַּנ"ל. וְזֶה שְׂמוּבָא שָׁם,
שְׂמִשָּׂא וּמִתָּן הוּא גַם-כֵּן תְּקוּנּוֹ עַל-יְדֵי בְּחִינַת 'קָנָה

לקוטי הלכות

הלכות מצרנות - הלכה א

בחינת נפשות עשו, שהם נקראים נפשות רבים, אבל כשמקבץ ומכנס חלקי נפשו ביחד - זה בחינת כנוס לצדיקים, בחינת נפשות יעקב, שהם נקראים נפש אחד, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ויקרא רבה ד, ו), כי הם מבחינת כלו אחד כלו טוב. וזה הטוב נעשה על-ידי דינא דבעל מצרא קודם, שעל-ידי זה מקבץ נכסיו ושדותיו במקום אחד ששם שרשי נפשו כנ"ל, נמצא, שמקבץ חלקי נפשו ביחד בבחינת כלו אחד כלו טוב כנ"ל, וזה "ועשית הטוב", כנ"ל:

ועל-כן יעקב שהוא בתכלית האחדות, כי היתה מטתו שלמה וכל "הנפש הבאה לבית יעקב שבעים נפש" בלשון יחיד כנ"ל, על-כן נחלת יעקב - נחלה בלי מצרים (שבת קיח.), כי נחלתו כלו אחד, כי אין מי שיפסיק ויעשה גבול ומצר לנחלתו, מאחר שנכלל נפשו בבחינת כלו אחד כלו טוב, כי המצרים הם רק מבחינת רבוי, כנ"ל, אבל בבחינת 'כלו אחד כלו טוב' - אין שום מצר וגבול, כנ"ל. ובשביל זה תקנו דינא דבר מצרא כדי להרחיב גבולו ביותר, כדי שיתקרב ויכלל ביותר בבחינת 'כלו אחד כלו טוב' בבחינת "ועשית הטוב" כנ"ל, ועל-כן יעקב שהוא בתכלית האחדות, על-כן נחלתו בלי מצרים לגמרי, כנ"ל:

וזהו שכתוב בשלחן ערוך (חשן-משפט, סימן קעה, סעיף מ): כשקונה מנכרי - אין בו דינא דבר מצרא, כי אמר לו לא ניתא לך דסליקת אריא מנך (לא נח לך שסלקתי אריה ממך). כי בודאי זה הקונה השדה מהנכרי

על-פי המבאר לעיל (בהלכות נזקי שכנים הלכה א'), שצריך לעשות הרחקה בין אילני השדה שהם בחינת העשירות, ששם שרש הנפשות כנ"ל, ועל-כן תקנו חכמינו ז"ל (חשן-משפט, סימן קעה) לעשות הטוב והישר שבעל המצר קודם לקח השדה הסמוכה לשדה שלו, כדי שיהיו שדותיו יחד ולא יפסיק אחד באמצע, כי בודאי ראוי כן שיהיו האילנות, שהם משרש אחד במקום אחד, ולקרב אותם בכל מה דאפשר ולא יפסיקו אילנות אחרים כדי שלא יכחישו זה את זה כנ"ל, ובזה עושין טובה גדולה לבעל המצר - שעל-ידי זה כל שדותיו במקום אחד, ואזי הוא מקבץ שרשי נפשו במקום אחד, כי שרש הנפש בעשירות כנ"ל. וזה שאמר החכם: הצילני מפזור הנפש שלא יהיו נכסיו מפזרין במקומות רבים (חובת הלבבות, הקדמה לשער הבטחון), כי בודאי זה הוא פזור הנפש ממש, כי שרש הנפש בהנכסים והעשירות כנ"ל. נמצא, שעל-ידי זה שהבעל מצרא קודם על-ידי זה מקבץ ביחד חלקי נפשו ביחד.

וזה שאמרו רבותינו ז"ל: "ועשית הטוב והישר" (דברים ו, יח), ולמדו מכאן, שבעל מצרא קודם, כי על זה נאמר "ועשית הטוב" - 'הטוב' דיקא, כי זה עקר הטוב שיהיה כלו אחד, כמוכא בדברי רבנו כמה פעמים (סימנים ד, כא), שכלו אחד הוא - כלו טוב. ועקר שלמות הנפש כשהיא מכנסת ומקבצת עם כל חלקיה ביחד, בבחינת 'כלו אחד כלו טוב'. כי פזור הנפש הוא בבחינת פזור לרשעים שהוא

עשה לו טובה גדולה טובה ממש, כי הרחיב גבול ישראל שישראל כלם בכלל הם בבחינת 'כלו אחד כלו טוב', בבחינת נפש יעקב כנ"ל. נמצא, שעקר המצר הוא כשנכרי אצל גבולו שהוא עקר המצר, כי הם מצרי הקדשה, אבל ישראל הם כלו אחד כנ"ל. נמצא, שזה שסלק הנכרי מן המצר עשה לו ממש אותה הטובה של דינא דבר מצרא, כי הרחיב גבול ישראל שלא יתערב זר ביניהם ויהיה בבחינת כלו אחד כנ"ל. ואדרבא, אותה הטובה גדולה בודאי ביותר מדינא דבר מצרא שבין ישראל בעצמן, כנ"ל. ועל-כן דיו בטובה זו, כמו שאמרו רבותינו ז"ל: לא ניחא לך דסליקית וכו', כנ"ל:

גם זה עקר הסתכלות של בעל השדה שמסתכל על האילנות להביאם אל התכלית, שהוא כלו אחד כלו טוב, כמבאר היטב במאמר "ויאמר בעז" וכו', עין שם היטב. וכבר מבאר לעיל, שהאילנות הם בחינת הנפשות ששרשם בעשירות כנ"ל, ועל-כן תקנו רבותינו ז"ל דינא דבר מצרא - כדי להביאם לבחינת אחד וטוב, שזה בחינת התכלית כנ"ל, כי גם התכלית המבאר שם, דהינו שיהיה תפלתו בבחינת אחד - הוא שיהיה לזה, כי התפלה נקראת

נפש, כמו שכתוב (שמואל-א' א, טו): "ואשפך את נפשי" וכו'. ושרש הנפש בעשירות, ועקר העשירות הם השדות, כמבאר לעיל כמה פעמים, וכששדותיו במקום אחד - שבזה מקבץ חלקי נפשו ביחד כנ"ל, אזי התפלה היא גם-כן בבחינת אחד, כי התפלה היא הנפש, כנ"ל:

וזה בחינת צדקה קדם התפלה (ארח-חיים, סימן צב, סעיף ט), כי צדקה מתקן הממון כמובא בדברי רבנו (סימן כה), ותקון הממון הוא שלא יהיה הממון בבחינת 'מרבה נכסים מרבה דאגה', בבחינת פזור הנפש, שאזי מכלה הממון ימי חייו וממיתה אותו. וצדקה מציל מזה, בבחינת (משלי י, ב): "וצדקה תציל ממות", כי צדקה מקבץ נדחים, דהינו שמקבץ פזור הנפש, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (מדרש זוטא, שיר-השירים א): 'אין הגליות מתכנסות אלא בצדקה' וכו', וכמוכן מדברי רבנו במאמר גזלה (סימן טט): שצדקה הוא תקון העשירות דקדשה, ועקר תקון העשירות דקדשה שיהיה בבחינת אחדות הפך מרבה נכסים וכו', כנ"ל, ועל-כן נותנין צדקה קדם התפלה לתקן שרשי נפשו שיהיה בבחינת אחד, ואזי יכולין להתפלל בבחינת כלו אחד כלו טוב, כנ"ל:

לקוטי הלכות

הלכות חכירות וקבלנות - הלכה א

עושה נגונים. וזה כלל ועקר תקוני השדה בחינת שלמות התפלה, כי הוא צריך לתקנם ולהעלותם ולבררם ממקום שהם להביאם אל התכלית הטוב. וזה בחינת נגונים, כמוכא בדברי רבנו ז"ל (סימן רפב) על פסוק "ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו", שהצדיק דן את הכל לכף זכות ומוציא זכות אפלו ברשע גמור, ועל-ידי-זה מעלהו לכף זכות באמת ומתקנו ומחזירו בתשובה, ועל-ידי-זה נעשין נגונים בבחינת "אזמרה לאלקי בעודי". וזה בחינת שליח צבור - שהוא מלקט ומברר הטוב מכל המתפללים וכו' עין שם היטב. נמצא, שהתקון שמתקן את הנשמות ומבררם ומעלים ומקבץ הנקדות טובות שיש בהם - זה בחינת נגונים כנ"ל, וכמבאר שם היטב (סימן רפב). וזה בחינת תקוני השדה הנ"ל, כי תקון השדה הוא תקון הנשמות - לקבץ הטוב שלהם ולהעלותם אל הקדשה שזה בחינת נגונים כנ"ל.

וזה שכתב רבנו ז"ל שם, שתקון השדה היא שלמות התפלה. כי אלו הנגונים הם בחינת השליח צבור שהוא עושה הנגונים הנ"ל כנ"ל, והשליח צבור הוא שלמות התפלה, כי עקר התפלה על-ידי השליח צבור, וזה בחינת המנין שצריך להיות בעשרה, ואז השליח צבור יורד לפני התבה, ואזי הוא שלמות התפלה - זה בחינת עשרה מיני נגינה שנעשין על-ידי מנין של עשרה המתפללין, ואז הם ראויים לשליח צבור שהוא מקבץ הטוב ועושה הנגונים, כנ"ל.

החוכר שנותן מפל השדה דבר קצוב כף וכף כורין לשנה, המקבל למחצה לשליש ולרביע (חשן משפט סימן שכ) :

[א] יש לרמז בזה על-פי מה שכתב רבנו במאמר "ויאמר בעז אל רות" וכו' (סימן סה), שיש שדה, ושם גדלים אילנות ועשבים, הינו נשמות. והם צריכים לבעל השדה שעוסק בתקונם בכל תקוני השדה עין שם היטב. והעקר שמביא אותם אל התכלית שהוא כלו טוב שעל-ידי-זה יכולים להתפלל, עין שם היטב :

וזה הצדיק הדור העוסק בתקוני השדה הנ"ל, הוא בחינת מקבל ואריס שיוורד לתוך שדה של חברו, כי השם-יתברך, כביכול, נקרא חברו של הצדיק האמת, כמו שכתוב (שיר-השירים א, ה) : "אכלו רעים", (תהלים קכב, ח) : למען אחי ורעי" וכו', כי הצדיק האמת שעוסק בתקוני השדה, שזהו תקון כל העולמות - הוא נעשה שתף להקדוש-ברוך-הוא במעשה בראשית, ועל-כן נקרא בחינת מקבל שדה מחברו - שדה הנ"ל ועוסק בכל תקונים של השדה הנ"ל בחרישה וקצירה זריעה ונטיעה, ולנכש העשבים, כי כל אלו הבחינות נמצאים בבחינת השדה של הנשמות הנ"ל.

ולפעמים מקבלו בפשיטות - שנותן דרך כלל כף וכף כורין לשנה. ולפעמים למחצה לשליש ולרביע - זה בחינת שיר פשוט כפול משלש מרבע, בחינת עשרה מיני נגינה, כי זה הצדיק בעל השדה הנ"ל

שהוא קרפן קין, הוא בחינת חובות וגריעות בני אדם, כי פשתן הוא בחינת גבורות, שמשם אחיזת הסטרא-אחרא, כמו שכתוב (דניאל י, ה וברש"י שם): "איש אחד (גבריאל) לבוש בדים" - הוא פשתן. ואותן הרחוקים והגרועים ביותר, שהם בחינת פשתן, אסור לעסק בתקונם מי שאין כחו חזק וגדול ביותר, ואין יכול לקבל השדה כי אם לשנים מעטות, כי יוכלו להזיק לו מאד, כמוכך בדברי רבנו ז"ל.

וזה אין לו בקורת שקמה הוא גם כן דגמתם, דהינו שכבר הזקינו ברשעתם ונתעבו ונתגשמו כקורת שקמה, כי היצירה הרע נקרא בשם 'קורה', כמו שאמר (בבא בתרא טו:): 'טל קורה מבין עיניך', והוא בחינת קורת שקמה, שהוא אילן זקן, בחינת קהלת ד, יג): "מלך זקן וכו', כי שקמים הם חלופ ארזים, כמו שכתוב (ישעיה ט, ט): "שקמים גדעו וארזים נחליף". וכמו שכתוב בשלמה (מלכים א י, כו): "ויתן את הכסף בירושלם כאבנים ואת הארזים נתן כשקמים". נמצא, ששקמים הם גרועים והם חלופ ארזים, ועל-כן התנא מכנה את הרחוקים ביותר בבחינת קורת שקמה. כי הצדיק נקרא ארז, כמו שכתוב (תהלים צב, יג): "צדיק כפתור יפרח כארז בלבנון ישגה", והרחוקים שהם הפך הצדיק הם בחינת שקמים, שהם הפך ארזים, כנ"ל.

אבל מי שמקבל השדה לשנים מרבות - יכול לזרעה אפלו פשתן, וגם יש לו בקורת שקמה, דהינו כשכחו אביר וחזק מאד מאד עד שיכול לקבל את השדה לשנים מרבות, דהינו שיעסק בתקוני השדה, ואף-על-פי-כן יאריך ימים ושנים על ממלכתו, זה יכול לעסק אפלו בפשתן, ואפלו בהזקנים ברשעתם בקורת שקמה, שאפלו אותן הרחוקים ביותר ונזקנו ברשעתם, יכול לקרבם ולתקנם מחמת שכחו גדול וחזק מאד מאד, כנ"ל:

וזה בחינת המקבל למחצה לשליש ולרביע, והחוכר מקבל בפשיטות בכך וכך כורין - זה בחינת שיר פשוט כפול משלש מרבע, בחינת נגונים הנ"ל שעושה היורד לתוך השדה לתקנה, שזה עקר תקון השדה כנ"ל, כי הוא נותן פרות השדה לבעל השדה יתברך שמו, למחצה לשליש וכו' כדרך המקבל, דהינו שמעלה הטוב שבהם למעלה אליו יתברך, כפי מה שיכול לברר, לפי בחינת השדה לפעמים מחצה או שליש וכו', ומזה נעשין נגונים ושירות, בבחינת שיר פשוט כפול וכו', וזה הכל כמנהג המדינה, כפי מנהג והנהגה שנוהגין במדינה, כי כפי הנהגתם בקדשה - כן הוא מברר ומעלה הטוב שבהם אם רב או מעט, כי לפי הנהגתם וקדשתם - כן הוא מעלה הטוב שבהם:

[ב] וזה בחינת המקבל את השדה לשנים מעטות - לא יזרענה פשתן ואין לו בקורת שקמה (בבא מציעא ע). כי מוכן מדברי רבנו ז"ל שם, שיש מקבלי השדה הנ"ל שאינם יכולים לקבל אותה רק לשנים מעטות, כי מכרחים להסתלק מחמת זה. אבל יש שיכולים לקבל אותה לשנים מרבות, מחמת שהם גדולים ומפלגים במעלה עליונה ונוראה מאד מאד. וזה שאין כחו גדול כל-כך, ואין יכול לקבל השדה ולעסק בתקונים כי אם שנים מעטות כנ"ל - עליו הזהירו שלא יזרע פשתן, דהינו שלא יעסק בתקונים הרחוקים מאד ממנו יתברך, והם מכנים בבחינת פשתן, שהוא בחינת גרוע, כמו שכתוב (בראשית ד, א): "ויבא קין מפרי האדמה" ואיתא (תנחומא בראשית ט), שהביא מן הגרוע דהינו פשתן. גם איתא בדברי רבנו ז"ל (סימן לח) שפגם קין הוא בחינת "קץ כל בשר", שהוא בחינת שמחפש אחר חובות בני אדם ומחזר אחר הגריעות שבהן. וזה בחינת שהביא מן הגרוע - שמביא למעלה הגריעות והחובות של בני אדם. נמצא שפשתן

דהיננו שהם מקלקלים ונופלים מכל השבועים פנים כנ"ל, ואינם יכולים להתתקן כי אם לאחר שבוע שנים, דהיננו למעלה מזוין, הינו למעלה משבועים שנים - שבועים פנים, הינו בחינת שנים קדמוניות שהם למעלה משבועים שנים, כנ"ל, והם בחינת שנים מרבות, כנ"ל.

ועל-כן מי שמקבל השדה לשנים מרבות, דהיננו שיכול לעסק בתקוני השדה בבחינת שנים מרבות, שהם בחינת שנים קדמוניות הוא יכול לזרע ולתקן אפלו בחינת פשתן, כנ"ל, ודיקא בשנים הראשונות קדם שמגיע לשבע שנים אחרונים, כמוכא הדין בשלחן ערוך (חשן משפט סימן שכה), הינו שאינו יכול לעסק בתקונם כי אם בבחינת שנים הראשונות שהם בחינת שנים קדמוניות, כנ"ל. ומחמת שהוא עוסק בבחינת שנים קדמוניות, על-כן גם באמת מקבל השדה לשנים מרבות מממש, כי זוכה לאריכות ימים כי שם אריכות הימים בחינת עתיק כנ"ל; וקין שהביא פשתן נאמר בו (פראשית ד, ה): "ויפלו פניו" - לשון רבים, שנפלו כל פניו, כנ"ל:

[ד] ועל-כן נקרא יורד, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בבא מציעא קא.): 'היורד לתוף שדה חברו'; הינו בחינת שליח צבור שנקרא גם כן יורד כמו שאמרו (שבת כד): 'היורד לפני התבה'. והטעם, כי הוא בחינת יורד מממש - שצריך לירד לעמקי עמקים להעלות הטוב מכל הרחוקים כנ"ל, שזה בחינת השליח צבור, כנ"ל. וזה בחינת מקבל השדה שהוא בחינת שליח צבור שעושה נגונים, כנ"ל.

וזה שנקרא אריס ומקבל, כי זה הצדיק המפילג ביותר שיכול לעסק בתקוני השדה הנ"ל - הוא בחינת משה, כי העלה נפשות ישראל ממדרגה פחותה מאד, מטמאת מצרים למדרגה נוראה מאד לקבלת התורה, כי משה היה ענו מכל האדם (במדבר

[ג] ושעור שנים מעטות הוא עד שבע שנים, על-פי מה דאיתא במאמר: פתח רבי שמעון ואמר "עת לעשות לה'" וכו' (סימן ס), שיש בני אדם שנופלים לבחינת שנה ואובדים פניהם, דהיננו שנסתלק המחין שלהם, ויש שבועים פנים, שהם בחינת שבועים שנים, ויש שנפלו מפנים אחד או שנים או יותר. ומחזירין להם פנים שלהם על-ידי ספורי מעשיות של שבועים שנים, שהם בחינת (חבוקק ג, ב): "בקרב שנים". אבל יש שנפלו מכל השבועים פנים שבועים שנים, ואי אפשר להחזיר להם פניהם כי אם על-ידי ספורי מעשיות של שנים קדמוניות, עין שם היטב.

יש לרמז, שזה בחינת שני מיני מקבלים הנ"ל, שיש מקבל השדה לשנים מעטות, דהיננו עד שבע שנים (רש"י בבא מציעא קט. דבור המתחיל לא יזרענה), דהיננו שהוא עוסק בתקוני השדה הנ"ל רק בבחינת שנים מעטות, שהוא בחינת "בקרב שנים". ועל-כן השעור שבע שנים, הוא בחינת כללות השבועים שנה, שנכללין בזי"ן, והא בהא תליא, שמחמת זה שאין עוסק כי אם בבחינת שנים מעטות, דהיננו בחינת "בקרב שנים" כנ"ל, על-כן באמת אינו מקבל את השדה כי אם לשנים מעטות, כי מכרח להסתלק ואינו יכול להאריך ימים מרבים, מאחר שלא הגיע לבחינת שנים מרבות, שהם בחינת שנים קדמוניות, כי שם אריכות הימים, כי הם בחינת עתיק אריכות ימים, כמו שמבאר שם במאמר הנ"ל:

ועל-כן זה שאין יכול לעסק כי אם בבחינת שנים מעטות כנ"ל - אסור לקרב הרחוקים ביותר כנ"ל, דהיננו שהם רחוקים מכל השבועים פנים, והם בחינת פשתן, כי פשתן מקלקל השדה עד שבע שנים, רמז על כל השבועים פנים - שבועים שנים שכלולים בזוין כנ"ל, והם מקלקלים עד שבע שנים,

ועל-פן נקרא מקבל, בחינת (אבות א, א): 'משה קבל תורה מסיני'. וזה שנקרא אריס, שזה בחינת משה, שהתורה מארסה לו, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות נז.) על פסוק (דברים לד, ד): "תורה צוה לנו משה מורשה" - 'אל תקרי מורשה אלא מארסה'. ועל-פן נקרא אריס, כנ"ל:

[ה] על-פי מה שמוכא לעיל דברי רבנו ז"ל - שבחינת שליח צבור הוא, שמעלה הטוב מכל אחד ואחד ועושה מזה נגונים, ועומד ומתפלל עם כל הטוב; עין שם בדברי רבנו ז"ל, על-פי זה מבאר היטב סדר התפלה, שבתחלה אומרים סדר הקרבנות וקטרת, שזה לברר ולהעלות הטוב מעמקי הקלפות כמבאר, ועל-ידי-זה שמעלין ומבררין הנקודות טובות מן הרע - על-ידי-זה נעשין נגונים וזמירות כנ"ל. וזה שאמרין תכף אחר-כך פסוקי דזמרה, שהם בחינת הזמירות ונגונים שנעשין על-ידי ברור הנקודות טובות שהיו מפזרים בתוך הרע כנ"ל, שזה בחינת "אזמרה לאלקי בעודי" כנ"ל, בחינת פסוקי דזמרה, כנ"ל, ועל-פן אומרים בסופם שירת הים שהוא שבח נורא מאד, ונאמר בדרך שירה, כי זה אנו צריכין עתה לומר שירה, הינו זמירות ושירות בחינת נגונים שנעשין מקבוץ וברור הטוב כנ"ל.

ועל-פן ב'ישתבח' שהוא גמר וסיום השירות והזמירות אז צריך השליח צבור לירד לפני התבה, כמו שכתוב בשלחן ערוך ארח חיים (סימן נג), שעקר שהשליח צבור יורד לפני התבה הוא מן 'ישתבח', כי אזי הוא הזמן של השליח צבור, הינו בגמר הזמירות ושירות - אז יורד לפני התבה, וכלל כל הזמירות והנגונים ב'ישתבח' שהוא סיום וחתמת כל הזמירות, וכולל כלם בשלש עשרה מיני זמרה, כי עקר בחינת השליח צבור בבחינת הנגונים כנ"ל,

יב, ג), והיה מוצא זכות בכל אחד מישראל, והיה יכל להלביש התורה בספורי מעשיות של שנים קדמוניות, הינו רב ספר בראשית שהם ספורי מעשיות של שנים קדמוניות. כי הדורות הראשונים היו ימיהם ארכים ביותר, ואיתא, שזה מחמת שהיו ימיהם מבחינת שנים קדמוניות. ומשה רבנו, עליו השלום ספר מעשיות שלהם בספר בראשית, שזה בחינת ספורי מעשיות של שנים קדמוניות.

ועל-פן זכה משה שלמדו השם-יתברך להיות שליח צבור, כמו שכתוב (שמות לד, ו): "ויעבר ה' על פניו". ואמרו רבותינו ז"ל (ראש השנה יז.): שנתעטף הקדוש-ברוך-הוא כשליח צבור ולמדו סדר תפלה. ועל-פן היה יכל להמשיך בחינת פנים לישראל, כמו שמצינו כשרצה השם-יתברך לסלק בחינת הפנים על-ידי פגם ישראל - עמד משה בתפלה ופעל בקשתו. והמשיך הפנים כמו שכתוב (שמות לג, יד): "פני ילכו" וכו'. ועל-פן זכה לקרון אור הפנים, ודבר ה' אל משה פנים אל פנים, על-ידי שהיה ממשיך ומלביש את ישראל באור הפנים.

ועל-ידי-זה זכה לקבל התורה, כמו שאיתא בדברי רבנו ז"ל (סימן ג) שעל-ידי שמעלין נפשות ישראל, על-ידי-זה זוכין לקבל את התורה בבחינת (משלי יא, ל): "ולקח נפשות חכם", בחינת (שם כא, כב): "עיר גברים עלה חכם וירד עז מבטחה"; עין שם. גם איתא, שעל-ידי תפלה שכולל נפשו עם נפשות רבים ומתפלל - על-ידי-זה ממשיך תורה, ושני הבחינות הם אחד, כי על-ידי שמעלה נפשות ישראל דהינו שמעלה הטוב שבהם - על-ידי-זה הוא שלמות התפלה בבחינת תפלות רבים, שזה בחינת השליח צבור כנ"ל, ועל-ידי-זה מקבל התורה, כנ"ל.

ועל-פן המנהג שהשליח צבור מתחיל לנגן ב'שתבח'.

וזה שאמרו רבותינו ז"ל (סוטה ל:) ששירת הים נאמרה בסדר שליח צבור ועונים, כמו שאמרו: 'משה אמר אשירה והם עונים' וכו', כי עקר בחינת השליח צבור בבחינת שירה ונגון, כנ"ל, ואז סמוך לשירת הים - השליח צבור יורד לפני התבה ואומר 'שתבח', כנ"ל.

ואחר-כך אומרים קריאת-שמע, שהוא בחינת 'כלו אחד כלו טוב' שלזה זוכין על-ידי הנגונים והזמירות, דהינו על-ידי שמקבצין ומעלין הטוב מהרע, ומקבצין אותו ועושין מזה נגונים כנ"ל, ואזי הוא בחינת 'כלו טוב', כי הרע נתבטל על-ידי שבררו משם הניצוצות והנקודות טובות ונעשה כלו טוב, על-פן אזי אומרים קריאת-שמע בחינת ה' אחד, בחינת כלו טוב כלו אחד, כנ"ל.

אחר-כך עומדין בתפלה, כי עתה אנו יכולין להתפלל בשלמות בתכלית, כי עקר שלמות התפלה על-ידי בחינת 'כלו אחד כלו טוב' כנ"ל, כמבאר היטב כל זה במאמר 'ויאמר בעז' הנ"ל. אחר-כך השליח צבור חוזר התפלה, שזה בחינת שלמות התפלה, בבחינת 'כלו אחד וטוב', דהינו כשעומד בסוף התפלה עדין הוא בתחלת התבה של תחלת התפלה, שזה בחינת חזרת השליח צבור, שאחר שהצבור גומרים ועומדים בסוף התפלה - עדין הוא עומד בתחלת התפלה וחוזר אותה, כי כלו אחד, כי השליח צבור הוא בחינת תכלית שלמות התפלה, בבחינת 'כלו אחד כלו

טוב' כנ"ל, ומבאר זה קצת לעיל בהלכות שליח צבור, בשלחן ערוך ארח חיים, עין שם:

וזה שאמרו רבותינו ז"ל (מדרש תהלים יח): 'כל האומר שירת הים בכונה מוחלין לו כל עונותיו', וגם אמרו בשירת דבורה, שעל-ידי השירה נמחלו עונותיהם, כי השירה הוא בחינת ברור וקבוץ הטוב, בבחינת שירות ונגונים, ואזי נתבטל הרע, שזה בחינת מחילת עונות; אמן כן יהי רצון:

וזה שהיו הלויים מנצחים בשיר על הדוכן בשעת הקרבנות, כי הא בהא תליא, דהינו הנגון נעשה על-ידי ברור הטוב מן הרע, שהוא בחינת קרבנות כנ"ל, וזה בחינת סמיכת פסוקי דזמרה לקרבנות, כנ"ל:

וזה בחינת רנה - זו תפלה (ברכות לא.), כי שלמות התפלה בבחינת רנה ונגונים, שזה בחינת השליח צבור, כנ"ל:

וזה בחינת שהיו מנגנין בשעת מלחמה, ועל-ידי-זה היו מנצחים, כמו שכתוב (דברי הימים ב, כב): "ובעת החלו ברנה ויתן ה'" וכו'. כי הרנה והנגון הוא בחינת ברור הטוב מן הרע, ועל-ידי-זה - הרע נופל, ועל-פן נופלים השונאים על-ידי-זה, כי הם נאחזין בהרע, וכשמבררים הטוב משם בבחינת נגון כנ"ל, אזי נופלים. וזה בחינת מה שכתב רבנו ז"ל (סימן כז) שעל-ידי שמנגנין נגון של האמה, על-ידי-זה הקדוש-ברוך-הוא רואה בצרותינו ומושיע לנו, כי הנגון הוא בחינת ברור הטוב, שעל-ידי-זה נופל הרע, ועל-ידי-זה בא לנו ישועה, כנ"ל:

סה

וַיֹּאמֶר בְּעֵז אֵל רֹת, הֲלֹא שָׁמַעַתְּ בְּתִי, אֵל תִּלְכִּי לְלֶקֶט בְּשָׂדֶה
אַחַר, וְגַם לֹא תַעֲבֹרִי מִזֶּה וְכוּ'. עֵינֶיךָ בְּשָׂדֶה אֲשֶׁר יִקְצְרוּן,
וְהִלַּכְתְּ אַחֲרֵיהֶן, הֲלֹא צִוִּיתִי אֶת הַנְּעָרִים לְבִלְתִּי נִגְעָךְ. וְצַמַּת,
וְהִלַּכְתְּ אֶל הַפְּלִים וְשִׁתִּית, מֵאֲשֶׁר יִשְׁאַבּוּן הַנְּעָרִים:

א דַּע, כִּי יֵשׁ שָׂדֶה, וְשֵׁם גְּדָלִים אֵילָנוֹת וְעֹשְׂכִים יָפִים וְנָאִים מְאֹד.

[א] תורה סה – "ויאמר בעז אל רות". רבי נחמן אמר תורה זו בחדוש סיון תקס"ו. לאחר שכתב ר' נתן את נוסח התורה, הוא הציגה לרבנו לאישור. הנושאים העיקריים בתורה זו הם: תיקון הנשמות (סעיף א); אחדות מילות התפילה (סעיף ב); טעם הייסורים (סעיף ג); היכולת להביט אל התכלית שמעבר לעולם־הזה (סעיפים ג-ד); ביטול, הפיכת העצמי לאין ואפס (סעיף ד); חידושי תורה (סעיף ד); שמחה וביטול הייסורים (סעיף ה); גן־עדן (סעיף ח). ר' נתן מספר (חיי־מוהר"ן צד): "פעם אחת אמר: כל תורה יש לה מעשה. והתחיל לספר המעשה של התורה ויאמר בעז אל רות בלקוטי א' סימן ס"ה שהגיד בעת ההיא. וסיפר: עזות היה לו בת, ושלחה אל המים לשאוב אל הכד וכו'. ולא רצה לספר יותר מחמת שכבר הגיד התורה" (ביאור אפשרי למעשה זה מובא בהערה קיב). מומלץ ללומד לעיין בהוספה שבסוף ההערות לתורה זו. הסקירה ההיסטורית המובאת שם מספקת הקשר ורקע החינויים להבנת המושגים הנידונים בתורה זו.

וַיֹּאמֶר בְּעֵז אֵל רֹת, הֲלֹא שָׁמַעַתְּ בְּתִי, אֵל תִּלְכִּי לְלֶקֶט בְּשָׂדֶה אַחַר, וְגַם לֹא
תַעֲבֹרִי מִזֶּה וְכוּ'. עֵינֶיךָ בְּשָׂדֶה אֲשֶׁר יִקְצְרוּן, וְהִלַּכְתְּ אַחֲרֵיהֶן, הֲלֹא צִוִּיתִי
אֶת הַנְּעָרִים לְבִלְתִּי נִגְעָךְ. וְצַמַּת, וְהִלַּכְתְּ אֶל הַפְּלִים וְשִׁתִּית, מֵאֲשֶׁר יִשְׁאַבּוּן
הַנְּעָרִים (רות ב ט):

[ב] התורה מצווה את מי שעובד את אדמתו לא לקצור בקצה השדה, ולא לאסוף את השיבולים שנפלו או שנשכחו בשעת הקצירה. יש להניח שאריות אלה עבור העני והגר (ויקרא יט ט, כג כב). לכן, כששבו רות ונעמי מארץ מואב חסרות כול, שלחה נעמי את כלתה הצדיקה לשדותיו של שאר בשרה, בעז, שם יכלה רות ללקט את שאריות היבול. בעז הבחין באישה לא מוכרת זו המלקטת בשדותיו, ומיד התפעל מצניעותה ומחריצותה. בפסוקים המצוטטים כאן, בעז מעודד את רות לא ללכת לשדות אחרים, אלא להמשיך ללקוט בשדותיו. בסעיף ז ילמד רבנו כיצד הרעיונות שיובאו להלן רמוזים בפסוקים אלה.

א דַּע, כִּי יֵשׁ שָׂדֶה, וְשֵׁם גְּדָלִים אֵילָנוֹת וְעֹשְׂכִים יָפִים וְנָאִים מְאֹד.

[ג] ה"שדה" האמור כאן הוא משל. משל לשכינה הקדושה, האלוקות השוכנת בתוכנו. על־פי הקבלה, השכינה מקבילה לספירת המלכות, ומכונה גם 'הארץ'. מקורו של דימוי זה של

וְגָדַל יָקָר יִפִּי הַשְּׂדֵה וְגִדּוּלָיו אִי אֶפְשֶׁר לְסַפֵּר, אֲשֶׁרֵי עֵינַי רָאֵתָהּ זֹאת.
וְאֵילָנוֹת וְעֵשְׂבִים, הֵם בְּחִינַת נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת הַגְּדָלִים שָׁם.
וַיֵּשׁ כְּמָה וְכְמָה נְשָׁמוֹת עֲרָמוֹת, שֶׁהֵם נְעִים וְנָדִים מִחוּץ לַשְּׂדֵה,

עצים ועשבים בספר תיקוני־זוהר, המתאר את השכינה כשדה שבו צומחות נשמות ה"עצים" בשדה זה הם נשמות הצדיקים, ואילו הצמחים והעשבים הם נשמות תלמידי־החכמים. הן העצים והן שאר הצמחים ניזונים מן השפע של השכינה. שפע זה זורם מן הזכמה והבינה אל שש הספירות שמהן מורכב פרצוף זעיר־אנפין, שהספירה התחתונה בו, יסוד, משפיעה את השפע הלאה אל ספירת המלכות (ראה נספח: אילן הספירות). הזוהר מלמד שהשכינה, המלכות, מקבילה גם לתורה שבעל־פה. לכן הנשמות הצומחות בשדה זה הן נשמות תלמידי־חכמים, כיוון שהם אלה שניזונים מן התורה שבעל־פה (תיקוני־זוהר תיקון יד דף ל, א). אפשר להרחיב ולכלול בכך גם את הפחות מלומדים, השומרים את ההלכה – דהיינו, את התורה שבעל־פה – ובכך נעשים ראויים להיכלל בעשבים ובצמחים הגדלים בשדה הזה, וניזונים מן השכינה, התורה שבעל־פה.

וְגָדַל יָקָר יִפִּי הַשְּׂדֵה וְגִדּוּלָיו אִי אֶפְשֶׁר לְסַפֵּר, אֲשֶׁרֵי עֵינַי רָאֵתָהּ זֹאת. וְאֵילָנוֹת
וְעֵשְׂבִים, הֵם בְּחִינַת נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת הַגְּדָלִים שָׁם.

[ד] רבי נחמן יסביר בהמשך שמקור יופיו הנשגב של השדה הוא הנשמה ה"עושה פרות" – דהיינו, שומרת תורה ומצוות. האדם עוצם את עיניו בפני פיתויי עולם־הזה והנשמה זוכה אז לדבר דיבורים מתוקנים (ראה סעיף ב). במקום אחר, רבי נחמן מדבר על ההתפארות והשמחה שיש לה מכל נשמה של יהודי. התפארות זו היא הטעם שלשמו ברא ה' את העולם (ראה ליקוטי־מוהר"ן ח"א ז: א). כאן הוא מוסיף ששדה עליון זה הוא כה נשגב, ויופיו ויפי פרותיו כה יקרים, עד ש"אי אפשר לספר". זאת משום שהעולם הגשמי שאנו חיים בו הוא עולם של פיצול ושניות, ואין לנו היכולת לתאר עולם שבו הכול אחדותי. כמבואר להלן בתורה, רק מי שזכה אל התכלית, אל אחדות ה', יכול להשיג מראה שכזה. לכן רבנו מוסיף "אשרי עין ראתה זאת" – העין האחת הרואה את האחדות שבכל הדברים.

וַיֵּשׁ כְּמָה וְכְמָה נְשָׁמוֹת עֲרָמוֹת,

[ה] בעולם־הזהו, גופו של אדם הוא לבוש המכסה ומעלים את נשמתו. לאחר שהגוף מת, התורה והמצוות שאדם קיים במהלך חייו נעשים מלבושיו בעולם־הבא. התואר "נשמות ערומות" מתייחס לאלו שנשמתם חסרה מלבוש רוחני זה. ייתכן שלא עשו כל מעשה טוב במהלך חייהם ולכן אין להם כל לבוש להתכסות בו, או שלאחר שעשו את מעשיהם הטובים התחרטו עליהם וכך איבדו את מלבושם הרוחני (ראה קידושין מ, ב). מלבושים רוחניים אלה נצרכים כדי להצל על הנשמה מפני אור אינסוף שיתגלה בעולם־הבא. כיוון שאפילו שם, העוצמה של האור האלוקי רבה ונוראה מדי עבור נשמת האדם. כדי ליהנות מהאור ולטבול בו, הנשמה זקוקה להגנה שמספקים המלבושים הרוחניים.

וּמִמְתִּינִים וּמְצַפִּים עַל תְּקוּן, שְׂיֻכְלוּ לְשׁוּב וְלִכְנֹס אֶל מְקוֹמָם. וְגַם

אף-על-פי שהנושא העיקרי של התורה שלנו הוא הדרך שבה הצדיק הגדול מתקן את נשמות החיים ומשיכן אל השדה, צדיק מיוחד זה מתקן בהחלט גם את נשמות המתים. כפי שאמר פעם רבי נחמן (שיחות-הר"ן כג): "הרחמנות של העולם הזה – הכול רואין, ובשביל זה הכול רודפין אחר העולם הזה. כי רואין כשהאדם רעב וצמא וכיוצא קשה לו מאוד, ויש רחמנות גדול עליו. וכן מי שהולך ערום ויחף יש רחמנות גדול עליו. אבל מי שיש לו עיניים ורואה גודל הרחמנות שיש על הנשמות שבעולם הבא, כי שם בעולם הבא נמצאים בני אדם שהולכים ערומים ממש, ואי אפשר לרחם עליהם כלל. כי בעולם הזה כשהאדם ערום בלא מלבוש, אזי אפשר לקבץ נדבות עבורו ולעשות לו קאפטין [=מעיל]. אבל בעולם הבא מי שהולך ערום אי אפשר לרחם עליו כלל. כי שם אין מועיל שום רחמנות, כי איזה מלבוש הוא צריך? הלא הוא רק מלבוש של תורה ומצוות, ולזה אין מועיל שם רחמנות. אבל מי שזוכה להתקרב לצדיק אמיתי הוא יכול לרוץ להצדיק ולקח אצלו איזה מלבוש להתלבש עצמו", רבנו חתם דבריו "אשרי מי שזוכה לאכול כמה פרקים משניות, ולשתות אחר כך איזה קפיטליך תהלים, ולהתלבש באיזה מצוות".

סוג נוסף של "נשמות ערומות" קשור לפגם הברית. האר"י הקדוש מסביר שאין עוד חטא המחולל קליפות רבות כליכך כמו חטא השחתת הזרע (פרי עץ-חיים, שער קריאת שמע שעל המיטה ה' עמ' שכה). כשאדם מוציא לבטלה, הוא "מוליד" נשמות הנכנסות לעולם כשהן "ערומות", ללא גוף. נשמות אלו ראויות לרחמים הרבים ביותר. הסיכוי שהן יזכו לתיקון נמוך אפילו מזה של הנשמות החסרות מלבושים רוחניים. הדבר קשור לסוד בגלגול הנשמות (ראה בהערה הבאה). הגמרא מלמדת שכשפרש אדם מחוה לאחר שאכלו מעץ הדעת-טוב-זרע, הוא ראה קרי במשך 130 שנה. מטיפות אלו נולדו שדים ורוחות מזיקות (עירובין יח, ב), שחז"ל מתארים כנשמות ללא גוף, שלמעשה נולדות מכל מקרה לילה (זהוה ח"א מז, ב-מח, א; ראה גם ליקוטי-מוהר"ן ח"א נד: ו הערות קלב-קלג). עבורו גילה רבי נחמן את ה'תיקון הכללי' שלו – אמירת עשרה פרקי תהלים לשם תיקון קרי (ראה ליקוטי-מוהר"ן ח"א רה והערה א).

שְׁהֵם נְעִים וְנָדִים מְחוּץ לְשָׂדֶה, וּמִמְתִּינִים וּמְצַפִּים עַל תְּקוּן, שְׂיֻכְלוּ לְשׁוּב וְלִכְנֹס אֶל מְקוֹמָם.

[1] לאחר שנשמות אלה הפרידו עצמן ממקורן – השדה, השכינה, התורה שבעל-פה – הן נודדות במרחבים הריקניים שמחוץ לשדה ומצפות לתיקונן.

מובא בקבלה שמי שמת בלי לעשות תשובה על חטאיו צריך לשוב לעולם-הזה בגלגול, כדי לתקן את מעשיו הרעים. אף-על-פי שישנן בבריאה מדרגות אין-ספור שאפשר להתגלגל בהן, כולן שייכות לאחת מארבע רמות: דומם, צומח, חי ומדבר (כלומר בן אנוש; ראה להלן, הערה לג). טיבו של החטא וחומרתו הם הקובעים לאיזו רמה תתגלגל הנשמה. נשמתו של אדם שצריך לתקן חטא חמור מאוד עשויה להישלח חזרה לעולם-הזה בתוך אחד מן הנבראים הדוממים שבו (למשל מים או סלע). אחר, שחטאו פחות חמור, יתגלגל באחת מצורות הצומח (למשל זרעים או פירות), או בבעל-חיים (כשר או לא-כשר,

אָפּלוּ נִשְׁמָה גְדוֹלָה, שְׁבָה תְלוּיִים כְּמָה נִשְׁמוֹת, לַפְעָמִים כְּשֶׁהָיָא

מבוית או פראי). הנשמות בנות המזל יחזרו לעולם־הזה כבני־אדם. תיקון הנשמה מצריך שהיא תעלה מצורת החיים הנמוכה יותר שבה התגלגלה ותגיע למדרגת התיקון הנחוצה לה. עונש זה עשוי להימשך תקופה קצרה, או לארוך עשרות שנים, מאות ואפילו אלפים. בסופו של דבר, כל נשמה מוכרחה להגיע למדרגת אדם, שם נשלם תיקונה. האר"י דן בעניינים אלה באריכות בשער־הגלגולים (ראה פרק כב שם, עמ' ס-סג; ראה גם ליקוטי־מוהר"ן ח"א לא: ח ולא: טו).

חשוב להעיר שלמרות שגלגול נשמות הוא האמצעי להשגת תיקון, לא תמיד הדבר מתרחש מיד. לפעמים חזרתה של הנשמה לעולם־הזה מתעכבת; מאות שנים עשויות לחלוף קודם שהתהליך יחל. זו הסיבה לכך שחלק מהנשמות הערומות נעות ונדות מחוץ לשדה. הן ממתנות לתיקון. כאן יש יתרון לנשמה שהייתה בעלת גוף קודם לכן. אף־על־פי שלא השיגה את תכליתה, ולכן מוכרחה לחזור בגלגול, היה לה בעבר גוף שבאמצעותו יכלה לעבוד את ה'. לכן הרבה יותר קל לנשמה זו לשוב לעולם־הזה בלבוש גשמי. אפילו אם היא מתגלגלת בדומם, ה"גוף" הדומם של הנשמה מאפשר לה להתחיל את התהליך של עלייה אל מדרגת מדבר (ראה גם ליקוטי־חפילות). אך עבור הנשמות חסרות הגוף שנוצרו מהוצאת זרע לבטלה אין הדבר כן. סיכוייהן להתגלגל בעולם הגשמי ולהתחיל את תהליך התיקון נמוכים לאין שיעור, מפני שמעולם לא היה להן גוף.

זו הסיבה לכך שנשמות אלו ראויות לרחמנות הגדולה ביותר. נשמה שנולדה אי־פעם בעולם־הזה בתוך גוף, אפילו אם מעולם לא קיימה מצווה, או שהיא מתחרטת על כך ולכן היא ערומה, חוזרת בכל זאת בגלגול ואפשרות התיקון מוענקת לה. אך הנשמות הערומות שנוצרו מפגם הברית – שקיומן העגום אינו תוצאת מעשיהן הרעים אלא תולדת תאוותו של אדם אחר – נראה לכאורה שגורלן נגזר שלא לזכות לתיקון לעולם. אולם, דברי רבי נחמן הנצחיים ביחס לייאוש וחוסר תקווה חלים גם כאן. רבנו אמר (ליקוטי־מוהר"ן ח"ב עח): "אין שום ייאוש בעולם כלל! ואיך שהוא, אפילו אם נפל למקום שנפל, רחמנא ליצלן, מאחר שמחזק עצמו במה שהוא, עדיין יש לו תקווה לשוב ולחזור אליו יתברך" (וראה שיחות־הר"ן ג). אולי ייאוצו נשמות אלו להמתין זמן רב, אבל אפילו הן יזכו לתיקון (ראה הערה קכח, שם מובאים דברי ר' נתן כיצד אפשר ליצור "גוף" עבור נשמות אלה על־ידי חידושי תורה). כאן טמון ערכו הנפלא של התיקון הכללי של רבנו. על־ידי אמירת עשרה פרקי תהלים אפשר לפעול תיקון עבור חטא פגם הברית (ראה גם בהוספה לתורה זו).

וְגַם אָפּלוּ נִשְׁמָה גְדוֹלָה, שְׁבָה תְלוּיִים כְּמָה נִשְׁמוֹת,

[1] האר"י הקדוש מלמד שנשמתו של הצדיק משולה לגזע של עץ גדול, שענפיו, זלזליו ופירותיו הרבים הם נשמות תלמידיו של הצדיק (ראה שער־הגלגולים לא עמ' פג-פח). זו הסיבה לכך שנשמות מסוימות נמשכות לצדיק זה ונשמות אחרות נמשכות לצדיק אחר, שכן כל נשמה צומחת מ"עץ" אחר. בהקשר שלנו, העצים הם הנשמות הגדולות ביותר, של הצדיקים, והנשמות הקטנות יותר תלויות בהם לקיומן. לעתים נשמתו של צדיק שכזה יוצאת מן השדה כדי לסייע לאחת מן הנשמות התלויות בו, כמתואר בהערה הבאה.

יִוצֵאת לַחוּץ, קֶשֶׁה לָהּ לַחְזֹר לְשֵׁם.

וְהֵם כֻּלָּם מְבַקְשִׁים וּמְצַפִּים עַל בַּעַל הַשְּׂדֵה, שְׂיֻכַּל לְהַתְעַסֵּק בְּצַרְףּ
תְּקוּנָם. וַיֵּשׁ נִשְׁמָה, שְׂתִקּוּנָה עַל־יְדֵי מִיתָה שֶׁל אֶחָד, אוֹ עַל־יְדֵי

לְפַעֲמִים כְּשֶׁהִיא יֹצֵאת לַחוּץ, קֶשֶׁה לָהּ לַחְזֹר לְשֵׁם.

[ח] רבי נחמן מטשעהרין (בעל הפרפראות-לחכמה) מצטט בספרו יקרא דשבתא (סה עמ' קיב) את דברי האר"י שקודם כניסת שבת, משה רבנו וגדולי הצדיקים יורדים אל תחום הסיטרא-אחרא כדי להציל משם נשמות רבות ככל האפשר (שערה-כוונות עניין מזמור שיר ליום השבת עמ' מט). מן התורה שלנו אנו למדים שנשמות אלה אינן מסוגלות לעלות בכוחות עצמן; הן מצויות מחוץ לשדה ואינן יכולות להיכנס. לכן משה וגדולי הצדיקים יורדים ממדרגתם כדי לעזור לחוטאים שמחוץ לשדה לשוב. אולם, כפי שרבי נחמן מלמד במקום אחר, מי שיורד לתחום הסיטרא-אחרא כדי לסייע לאחרים לשוב אל ה' (דהיינו, להיכנס אל השדה) צריך להיות זהיר מאוד, ולא, הרע שברשעים ידבק בו וימשוך אותו מטה אל הקליפות (תורה נט: א).

וְהֵם כֻּלָּם מְבַקְשִׁים וּמְצַפִּים עַל בַּעַל הַשְּׂדֵה, שְׂיֻכַּל לְהַתְעַסֵּק בְּצַרְףּ תְּקוּנָם.

[ט] הכוונה לנשמות אשר יצאו מן השדה בגלל חטאיהן שלהן. כולן זקוקות לתיקון שרק הצדיקים הגדולים, אלו שהם בגדר 'בעל השדה', יכולים לפעול. רבי נחמן יסביר מיד כיצד יכול אדם לזכות לתואר 'בעל השדה'.

וַיֵּשׁ נִשְׁמָה, שְׂתִקּוּנָה עַל־יְדֵי מִיתָה שֶׁל אֶחָד,

[י] בכתב-היד: "כי יש נשמה שתיקונה...". כשהעתיק רבי נחמן את מגוריו לאומן בשנת תק"ע, הוא דיבר על תיקוני נשמות, וסיפר את המעשה הבא (חיי-מוהר"ן קצ):

פעם אחת בא הבעל שם טוב וזכרנו לברכה לאיזה מקום, והיה שם בפרה שחורף ועצבות גדול מאד והפירו בו שיש לו מרה שחורה. אף מי יפתח פיו לשאל אותו על זה. והיה כף יום וחצי. אחר כך בערב שבת אחר חצות צוה הבעל שם טוב וזכרנו לברכה שייבקשו כל האורחים הנמצאים בעיר להביאם אצלו שיאכלו עמו בשבת. ולא היה שם הרבה אורחים רק מצאו שני אורחים הולכי רגל והביאום אליו. אחר כך שמעו ששען עמהם הבעל שם טוב וזכרנו לברכה, ואמר רבנו וזכרנו לברכה שאינו זוכר היטב את המעשה איך היה. אף תמצית הענין היה שבאותו המקום היו שם נשמות משלש מאות שנים שלא היה להם עליה, וכשבא הבעל שם טוב וזכרנו לברכה לשם נתקבצו כלם אליו כי הם מצפים תמיד על איש כזה שיוכל לתקנם, ומחמת זה היתה לו עצבות, כי היה כבד עליו ענין זה מאד. והענין היה כי היה בלתי אפשרי לתקנם כי אם על ידי פטירתו, וזה היה קשה לו מאד. על כן היה בעצבות והזמין לו השם ותברך אלו השנים, ועל ידי זה נצול הבעל שם טוב וזכרנו לברכה. וכמדומה שלא לו השנים הנ"ל הגיע להם הזק על ידי זה.

ייתכן שאותם השנים היו קשורים לנשמות שהיו זקוקות לתיקון.

מְצוּה וְעִבּוּדָה שֶׁל אֶחָד.

וּמִי שֶׁרוּצֵה לְחַגֵּר מִתְנִיּוֹ, לְהַכְנִיֵם עֲצָמוֹ לְהִיּוֹת הוּא הַבֶּעַל הַשְּׂדֵה, צָרִיךְ לְהִיּוֹת אִישׁ אֲמוּד וְתַקִּיף, וְגִבּוֹר חֵיל, וְחָכָם, וְצָדִיק גָּדוֹל מְאֹד. כִּי צָרִיךְ לְהִיּוֹת אָדָם גָּדוֹל וּמְפֹלֵג בְּמַעֲלָה מְאֹד. וַיֵּשׁ אֶחָד, שְׂאִינוּ

הדוגמה הידועה ביותר למיתה של צדיק כדי לפעול תיקון היא סיפורם של עשרת הרוגי מלכות (המפורט בפיוט "אלה אזכרה" הנאמר ביום־הכיפורים ובתשעה באב). מובא בקבלה שכשנשמות צדיקים מסתלקות מן העולם, הן פועלות שעשועים ואחדות גדולה בעליונים (וזהר ח"א פכ, ב). על־ידי אחדות זו, הדינים נמתקים, עוונות נמחלים, והשפע חוזר להישפע בעולם. במהלך ימי הכיבוש הרומאי בארץ־ישראל וחורבן בית שני, נבחרו עשרה מגדולי חכמי ישראל (ובהם רבי עקיבא, רבן שמעון בן גמליאל, רבי ישמעאל) לסכול עינויים ולמות על קידוש השם בייסורים נוראים. מיתתם של צדיקים אלה פעלה בשמים כפרת עוונות עבור ישראל. האר"י מבאר שעשרת הרוגי מלכות סבלו סבל נורא כל־כך מפני שהם היו גלגולי נשמות עשרת אחי יוסף, שמכרו אותו לעבדות (עץ־חיים ל: ט; א עמ' רכה-רכז). הגמרא מלמדת שכאשר פיתהה אשת פוטיפר את יוסף, הוא היה קרוב מאוד להיכנע ליצרו. אף־על־פי שבסופו של דבר עמד בניסיון, בכל זאת "יצאה שכבת זרעו מבין ציפורני ידיו" (סוטה לו, ב). בסך הכול יצאו ממנו עשר טיפות, והנשמות שנוצרו מהן התגלגלו בעשרת הרוגי מלכות (שערי־הגלגלים לד עמ' ק). כפי שמבאר האר"י הקדוש, מסירות נפש זו למען אחרים אפשרה לצדיקים הגדולים הללו לפעול תיקון ולהעלות את הנשמות שאבדו במלכודות הסיטרא־אחרא (שם לו; עץ־חיים שם) – דהיינו, מחוץ לשדה. (להרחבה ביחס לעשרת הרוגי מלכות ולהסבר כיצד מיתתם תיקנה את נשמות בני דורם ואפילו בני הדורות שאחריהם, ראה ליקוטי־מוהר"ן ח"א רס; ראה גם ליקוטי־מוהר"ן ח"א לא: טו הערה קסח).

או על־ידי מְצוּה וְעִבּוּדָה שֶׁל אֶחָד.

[יא] נשמות שנפלו לסיטרא־אחרא ונלכדו שם יכולות לפעמים לעלות על־ידי תפילה וייחודים שהצדיק פועל, או על־ידי מצוות שאדם מקיים (שערי־הגלגלים יג עמ' מג-מד). המקובלים מבארים שהנשמות שמחוץ לשדה נענשות בכך שנגזר עליהן לנוע ולנווד ברחבי העולם. אך קורה ונשמתו של רשע הנוודת ממקום למקום נקשרת בנשמתו של אדם צדיק. הדבר קורה למשל כאשר אדם צדיק כועס, וכך חושף עצמו להשפעה לא רצויה זו של נשמה אחרת עליו. אם הצדיק עושה אז תשובה, גם נשמת הרשע נהנית מכך. היא יכולה אפילו לזכות לעלייה כזו שתשיב אותה אל השדה (ראה גם ליקוטי־מוהר"ן ח"א לא: ח הערה פב).

וּמִי שֶׁרוּצֵה לְחַגֵּר מִתְנִיּוֹ, לְהַכְנִיֵם עֲצָמוֹ לְהִיּוֹת הוּא הַבֶּעַל הַשְּׂדֵה, צָרִיךְ לְהִיּוֹת אִישׁ אֲמוּד וְתַקִּיף, וְגִבּוֹר חֵיל, וְחָכָם, וְצָדִיק גָּדוֹל מְאֹד. כִּי צָרִיךְ לְהִיּוֹת אָדָם גָּדוֹל וּמְפֹלֵג בְּמַעֲלָה מְאֹד.

[יב] ראה לעיל, הערה ג, שהשדה מקביל למלכות, השורש הכולל של הנשמות. האר"י מבאר: כל הנשמות נכנסות אל המלכות בבחינת 'עיבור' (=הריון), ואז יוצאות מן המלכות

יכול לגמר הענין כי אם עם מיתתו. ואפלו לזה צריך להיות גדול
 מאד, כי יש כמה וכמה גדולים, שאפלו עם מיתתם לא יועילו. רק
 אם יש אדם גדול ומפלא במעלה מאד מאד, יכול לגמר מה שצריך
 בחיים חיותו. כי הרבה יסורין ודברים קשים עוברין עליו, אך על
 ידי גדלותו ומעלתו עובר על כלם, ועושה פעולות השדה כמו
 שצריך.

בבחינת 'לידה' (שערהגלגולים יב-יג עמ' מג-מד; ראה גם ליקוטי-מוהר"ן ח"א ב: ז הערה סה).
 הצדיק הגדול מאוד המבקש להיעשות לבעל השדה צריך להשיג מדרגה רוחנית הגבוהה
 מן המלכות. לכל הפחות עליו להגיע למדרגת יסוד, הספירה שמעל המלכות וזו שאליה
 מקביל הצדיק בכללות. כך, כדי לזכות להיות בעל השדה, אדם צריך להיות צדיק גדול
 מאוד, עד כדי כך שהוא מהווה שורש לכל הנשמות הזקוקות לטיפול ולתיקון (ראה גם לעיל,
 הערה ז). התכונה הראשונה שרכנו מזכיר כאן, "אמוד" פירושה 'שקול' ו'מחושב'. עם כל
 תקיפותו ועוצמתו של הצדיק, עליו להיות כזה השוקל היטב את כל מעשיו.

ויש אחד, שאינו יכול לגמר הענין כי אם עם מיתתו. ואפלו לזה צריך להיות גדול
 מאד,

[יג] כמו אצל עשרת הרוגי מלכות שהוזכרו בהערה י. עשרת החכמים הללו היו גדולי צדיקי
 דורם, וכל אחד מהם השיג מדרגה רוחנית נשגבת במיוחד. בכתב היד: "... ואפילו לזה
 צריך להיות אדם גדול ומפלא במעלה מאוד".

כי יש כמה וכמה גדולים, שאפלו עם מיתתם לא יועילו.

[יד] זאת משום שנשמתם לא הייתה שורש לנשמות אחרות. כפי שצינינו לעיל (הערה ג),
 הצדיקים השונים מקבילים לעצי השדה. הם התוצרת שלו, ולכן אינם במדרגת בעל השדה.

רק אם יש אדם גדול ומפלא במעלה מאד מאד, יכול לגמר מה שצריך בחיים
 חיותו. כי הרבה יסורין ודברים קשים עוברין עליו, אך על ידי גדלותו ומעלתו
 עובר על כלם, ועושה פעולות השדה כמו שצריך.

[טו] בכתב-היד: "... אך עלידי גדלותו ורוממותו ומעלתו עובר על כולם ואינו חושש להם
 ועושה פעולות השדה כמו שצריכים כולן". רבי נחמן מבאר כעת שהייסורים שבעל
 השדה עובר נועדו לתקן את נשמות בני האדם, ושייסורים אלה באים במקום מיתה.
 לפעמים צדיק מוכרח למות כדי לפעול אחדות גדולה בעליונים. ולפעמים הצדיק מפקיר
 מרצון את שמו ואת כבודו, כיוון שהביזיונות שהוא סובל אז שקולים למיתה (ראה ליקוטי-
 מוהר"ן ח"א רס). הייסורים הנוראים שבעלי השדה השונים סובלים ומקבלים על עצמם למען
 שמו יתברך מאפשרים להם להמשיך לחיות ולדאוג לצורכי השדה – דהיינו לתקן את
 הנשמות הזקוקות לכך (וראה בהוספה בסוף התורה ביחס לייסוריו של רבנו בעצמו).

ובְּשׂוּזוּכָּה לְתַקֵּן הַנְּשָׁמוֹת וְלִהְכַנִּיֵּס, אָזִי טוֹב וַיְפָּה מְאֹד לְהַתְּפַלֵּל,
כִּי אָזִי הַתְּפִלָּה עַל הַתְּקוּנָה.

וְזֶה הַבַּעַל הַשְּׂדָה, הוּא מְשַׁגֵּיחַ וּמְשַׁתְּדֵל תְּמִיד לְהַשְׁקוֹת הָאֵילָנוֹת
וּלְגַדְּלָם, וּבְשָׂאָר תְּקוּנֵי הַשְּׂדָה, וְלִהְרַחֵק הָאֵילָנוֹת זֶה מִזֶּה הֶרְחָקָה
הָרְאוּי, שְׁלֹא יִכְחִישׁ אֶחָד אֶת חֵבְרוֹ. כִּי לְפַעְמִים צָרִיךְ לְהִרְאוֹת

ובְּשׂוּזוּכָּה לְתַקֵּן הַנְּשָׁמוֹת וְלִהְכַנִּיֵּס, אָזִי טוֹב וַיְפָּה מְאֹד לְהַתְּפַלֵּל,

[טז] בכתב היד נוספה מילה משמעותית: "...אזי טוב ויפה מאוד להם להתפלל". הדבר אמור
בפרט כלפי נשמות האנשים החיים, כיוון שכפי שמסביר רבי נחמן, לאחר "שזוכה לתקן
הנשמות ולהכניסם" אל השדה, "אזי טוב ויפה מאוד להם להתפלל".

ר' נתן מוסיף (קיצור ליקוטי־מוהר"ן סה: א): "כל מי שרוצה לרחם על נשמתו שלא תהיה
ערומה ונעה ונדה מחוץ לשדה, צריך לבקש ולהתחנן הרבה לפני השם יתברך כל ימיו,
שיזכה להתקרב לצדיק הזה שהוא בעל השדה". רק אז יכול אדם לקוות להשיג תפילה
מתוקנת (ראה בהערה הבאה).

כִּי אָזִי הַתְּפִלָּה עַל הַתְּקוּנָה.

[יז] הפרפראות־לחכמה מבאר שהסיבה לכך ששובו של אדם לשדה מתקן את התפילה היא
שנשמתו נתקנה. הנשמה, מלמד רבי נחמן במקום אחר (ליקוטי־מוהר"ן ח"ב א: יב), היא מקור
התפילה העיקרי. לכן תיקון הנשמה מתקן ומשלים את התפילה. כשבעל השדה בוחן את
נשמתו של אדם ומביא אותה לתכליתה, כפי שיבאר רבנו בסעיף ב, אדם זה נעשה מסוגל
להתפלל, וחובתו להתפלל.

כאמור בהערה הקודמת, על־פי נוסח כתב־היד מי שטוב להן להתפלל הן הנשמות עצמן.
לעומת זאת, אם נקרא את הנוסח הנדפס כמו שהוא, "אזי טוב ויפה מאוד להתפלל",
הפירוש יהיה ששוכני השדה הם אלה שטוב להם להתפלל: ככל שגדל מספרן של הנשמות
המובאות אל השדה ונתקנות, כך אלו המצויים כבר בשדה, שהשיגו כבר מידה של
רוחניות, מסוגלים להשיג תפילה מתוקנת.

וְזֶה הַבַּעַל הַשְּׂדָה, הוּא מְשַׁגֵּיחַ וּמְשַׁתְּדֵל תְּמִיד לְהַשְׁקוֹת הָאֵילָנוֹת וּלְגַדְּלָם, וּבְשָׂאָר
תְּקוּנֵי הַשְּׂדָה,

[יח] כאמור לעיל (הערה ג), השפע יורד מספירת החכמה כדי לקיים את השדה. לכן ספירת החכמה
מתוארת לעתים קרובות כמעייין או כנביעה של שפע וברכה (ראה ליקוטי־מוהר"ן ח"א לד: ה
הערה מא; ראה גם שם ח: ז הערה מח). הצדיק הגדול, בעל השדה, צריך להמשיך כמויות מדודות
מן המעייין הזה כדי להשקות ולטפח כראוי את הנשמות, שכולן תחת השגחתו ואחריותו.

וְלִהְרַחֵק הָאֵילָנוֹת זֶה מִזֶּה הֶרְחָקָה הָרְאוּי, שְׁלֹא יִכְחִישׁ אֶחָד אֶת חֵבְרוֹ.

[יט] לכל עץ יש צרכים מיוחדים משלו: כמה השקייה דרושה לו, כמה חומרי תזונה עליו לינוק

לְמִקְרָב גְּדוֹל הַרְחָקָה גְּדוֹלָה, כְּדֵי שְׁלֹא יִכְחִישׁ אֶת חֲבֵרוֹ.

ב וְדַע, שְׁפָשְׁהֵנָּשְׁמוֹת עוֹשֵׂינן פְּרוֹת, שְׁעוֹשֵׂינן רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם. אִזֵּי מְאִירֵינן עֵינֵי בַעַל הַשְּׂדֵה, וַיְכוּלֵינן לְהִיּוֹת צוֹפֵינן וְרוֹאֵינן בְּמִקְוֹם שְׁצָרֵיךְ.

מן האדמה, כמה שמש או צל נחוצים להתפתחותו התקינה, וכן הלאה. כן הדבר אצל כל מיני העצים והצמחים הגדלים בשדה. חז"ל דנים בכמה מן הצרכים המסוימים הללו במשנה (למשל משנה פאה ג:ג; שביעית א:ו), שבה מדובר על האיסור לערכב זרעים או להרכיב עצים וכו'. רבי נחמן מלמד כאן שממש כשם שכל עץ זקוק להשגחה מיוחדת עבורו, כך גם נשמתו של כל אדם. לכן בעל השדה מוכרח להכיר היטב את הנשמה, ולטפח אותה בהתאם לצרכיה המיוחדים.

כִּי לְפַעְמִים צָרִיךְ לְהִרְאוֹת לְמִקְרָב גְּדוֹל הַרְחָקָה גְּדוֹלָה, כְּדֵי שְׁלֹא יִכְחִישׁ אֶת חֲבֵרוֹ. [כ] רבי נחמן מסיים את הסעיף הראשון של התורה במסקנה אחת נוספת העולה מן ההקבלה בין עצי השדה ובין נשמות בני-אדם. כמה מתלמידיו הקרובים של הצדיק זוכים להתקדמות רוחנית יוצאת דופן, בזכות מאמצי הצדיק ומאמצייהם שלהם. אחרים אינם מצליחים כל-כך. לכן אפשר שאחד מן התלמידים "יצמח" יותר מחברו, ויתחיל לחסום את אור השמש מפניו. במקרה שכזה הצדיק משתמש בחכמתו הנפלאה והבנתו העמוקה בנשמת האדם, ומטפל בענייני השדה כך שתלמידיו המצליחים בעבודתם לא יחטאו בהתנשאות, והתלמידים הפחות מצליחים לא יתאיישו כל-כך, עד שיוותרו לגמרי על שאיפותיהם הרוחניות. לפעמים, מציין רבנו, הדבר דורש מן הצדיק להתרחק מתלמידו הקרוב יותר ולהתנכר אליו, כך שלא יאפיל על אחרים ויגמד אותם (ראה גם תורה סג: ב-ג).

עד כאן: ישנו שדה שבו גדלות נשמותיהם של מי ששומרים תורה ומצוות. נשמות אחרות נעות ונדות מחוץ לשדה זה – משום שהן חסרות מלבושים של תורה ומצוות ולכן אינן רשאות להיכנס, או משום שעזבו את השדה ומתקשות לחזור. ישנו גם בעלים לשדה, צדיק גדול מאוד, המטפל בנשמות שבתוך השדה וגם מחפש דרכים לתקן את הנשמות הלכודות מחוצה לו.

ב וְדַע, שְׁפָשְׁהֵנָּשְׁמוֹת עוֹשֵׂינן פְּרוֹת, שְׁעוֹשֵׂינן רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם.

[כא] כמבואר לעיל (סעיף א והערה ג) העצים והצמחים של השדה העליון הם הנשמות השונות הגדלות שם, הניזונים מן השכינה, תורה שבעל-פה. ממילא, ה"פרות" שעצים-נשמות אלה עושים הם תוצריה של התורה שבעל-פה – דהיינו, תורה ומצוות, שהן רצון ה'. האדם עוצם אז את עיניו בפני פיתויי עולם-הזה והנשמה זוכה לדבר דיבורים מתוקנים.

אִזֵּי מְאִירֵינן עֵינֵי בַעַל הַשְּׂדֵה, וַיְכוּלֵינן לְהִיּוֹת צוֹפֵינן וְרוֹאֵינן בְּמִקְוֹם שְׁצָרֵיךְ.

[כב] בעל השדה הוא צדיק אמת. הוא מטפל בשדה העליון ומשגיח על הנשמות הגדלות שם. תשומת הלב האישית שהוא מעניק לכל נשמה מאפשרת לה לצמוח מבחינה

וְזֶה בְּחִינַת: "שְׂדֵה צִפִּים". אֲבָל כְּשֵׁאִין עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, חֵם

רוחנית (סעיף א). כאן רבי נחמן מוסיף את המרכיב ההדדי שבמערכת היחסים בין הצדיק ובין הנשמות שתחת השגחתו. שורשן של כל הנשמות, הן אלו הגדלות בתוך השדה והן אלו הנדות ונעות מחוצה לו – נמצא אצל הצדיק. אך אפילו הצדיק הגדול ביותר אינו יכול לסייע לתלמידיו אלא אם הם נוטלים חלק בתיקונם מתוך הכרה באחריותם. יתרה מזו, ללא תלמידיו הצדיק חסר את היכולת לתקן את הנשמות הערומות וכל נשמה אחרת הלכודה מחוץ לשדה. המחשה לדבר בגערותו של ה' למשה כשעלה לשמים לקבל את התורה, ובעודו שם חטאו בני־ישראל בעגל. ה' אמר למשה (שמות לב ז) "לך רד, כי שחת עמך". חז"ל מפרשים את דברי ה' כך (ברכות לב, א): "אמר לו הקדוש־ברוך־הוא למשה: משה, רד מגדולתך! כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל, ועכשיו ישראל חטאו – אתה למה לי?" חז"ל מוסיפים: "מיד תשש כוחו של משה ולא היה לו כוח לדבר". מכאן אנו למדים שהצדיק משיג מדרגות עליונות דווקא כשישראל דבקים בה'. אם הם מתרשלים בעבודתם, גם הצדיק סובל מכך. בהקשר שלנו, הדבר מתבטא בהפחתת יכולתו של הצדיק לפעול את תיקוני השדה (ראה גם ליקוטימורה"ן ח"א מט: ח הערה קנח). ההיפך מכך הוא כאשר תלמידי הצדיק "עושים פרות". תהא מדרגתו של האדם אשר תהא, בשעה שהוא שומע להדרכתיו ולתורתו של הצדיק, הוא עושה פרות. כל אדם יכול להגביר את כוחו של הצדיק באמצעות מעשיו הטובים, כך שתגדל היכולת שלו לטפל בשדה, ויתגבר עומק ההבחנה שלו, הנחוץ לשם כך. הצדיק מרחיב אז את השפעתו עוד יותר, ומשיב רבים נוספים אל השדה (ביאור־הליקוטים ג).

וְזֶה בְּחִינַת (במדבר כג יד): "שְׂדֵה צִפִּים".

[כג] רש"י מפרש ש"שדה צפים" הוא נקודת תצפית גבוהה שבה יכול הצופה לסקור שטח גדול ולזהות מראש אויבים מתקרבים. בהקשר שלנו הדבר מתייחס לצדיק המסוגל לצפות ולראות היכן נחוץ טיפול ותיקון. להלן, בסעיף ג, רבי נחמן דן באריכות בחשיבות הראייה בהקשר של התורה שלנו. בהמשך סעיף זה הוא מפתח את הרעיון של בעל השדה המתקן את הנשמות ומרחיב את דבריו דלעיל שכשהדבר אכן מתרחש, "אזי טוב ויפה מאוד להתפלל".

מסופר בתורה שכשביקש בלק את עזרתו של בלעם להביס את עמ־ישראל, הוא לקח אותו אל שדה צופים, כדי שבלעם יוכל לראות חלק ממחנה ישראל ולקלל אותם משם. הזוהר מלמד שלבלעם הייתה "עין רעה". כל דבר שהביט בו – נתקלל (זוהר ח"ג רז, ב). בניגוד לצופה בקדושה, המבקש לפעול תיקון, בלעם היה צופה של טומאה, שניסה להדיח בני־אדם ולהרחיקם מאת ה' – דהיינו, אל מחוץ לשדה הנשמות. הכלי־יקר, בפירושו לפסוקים אלה בתורה, מוסיף שבתחילה בלעם ניסה לקלל את האבות הקדושים – בהקשר שלנו, הצדיקים ומנהיגי עמ־ישראל. כשהדבר לא צלח בידו, הוא ניסה שוב, וקיווה להטיל את עינו הרעה בנשמות הנמוכות יותר כדי לפתותן לחטא. הפעם עלה הדבר בידו, למרבה הצער.

וְשָׁלוֹם, אֲזִי נִתְחַשְׁכִּים עֵינָיו, חֵס וְשָׁלוֹם. וְזֶה בְּחִינַת: "שְׂדֵה בּוֹכִים", כִּי בְּכִי הוּא קִלְקוֹל הָרְאוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וַיָּשְׁבוּ הָעֵבִים אַחֲרֵי הַגָּשָׁם", וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה: "זֶה הָרְאוֹת שֶׁהוֹלֵךְ אַחֲרֵי הַבְּכִי".

וּכְשֶׁעֵינָיו מְאִירוֹת וְצוֹפוֹת, בְּבְחִינַת 'שְׂדֵה צוֹפִים' הֵנ"ל, אֲזִי יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, לְהֵבִיאוֹ אֶל הַתְּכַלִּית. הֵינּוּ שְׂיָכוֹל

אֲכַל כְּשֶׁאֵין עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ יִתְבַּרֵךְ, חֵס וְשָׁלוֹם, אֲזִי נִתְחַשְׁכִּים עֵינָיו, חֵס וְשָׁלוֹם. וְזֶה בְּחִינַת: "שְׂדֵה בּוֹכִים",

[כד] בימים עברו היה נהוג שמסע הלוויה יעצור בקצה בית העלמין, ושם היו מקוננים על המת ומספידים אותו. לכן מקום זה נקרא "שדה בוכים". שדה בוכים נחשב למקום טמא (מועד קטן ה, ב; רש"י שם ד"ה שמפטרין). בהקשר שלנו, כשנשמתו של אדם יוצאת מן השדה, הדבר קורה בגלל חטא שהוא חטא. במונחים רוחניים, הוא נכנס למציאות של טומאה. כמבואר לעיל (הערה כב), החטא מקטין את יכולתו של הצדיק לתקן נשמות. יכולת הראייה שלו מתמעטת, וחסרה לו הראייה הנדרשת לשם טיפול בשדה העליון.

כִּי בְּכִי הוּא קִלְקוֹל הָרְאוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וַיָּשְׁבוּ הָעֵבִים אַחֲרֵי הַגָּשָׁם", וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה (שבת קנא, ב): "זֶה הָרְאוֹת שֶׁהוֹלֵךְ אַחֲרֵי הַבְּכִי".

[כה] דברי חז"ל אלו הם חלק מפירושם לתיאורו הפיזי של שלמה המלך את תהליך ההזדקנות, בסוף ספר קהלת (יב ב): "ושבו העבים אחר הגשם" הוא משל להתמעטות יכולת הראייה בשל ריבוי הדמעות המחלישות את העיניים. כך, כשנשמה עוזבת את השדה העליון – אבדן הגורם לשפיכת דמעות צער – השדה הופך ל"שדה בוכים". אבדן הנשמה משמעו התעמעמות של כוח הראייה של בעל השדה. כיוון שראייתו נחלשת, הוא אינו מסוגל עוד לראות את כל הנחוץ לו לראות כדי לפעול תיקון לנשמות השדה.

וּכְשֶׁעֵינָיו מְאִירוֹת וְצוֹפוֹת, בְּבְחִינַת 'שְׂדֵה צוֹפִים' הֵנ"ל,

[כו] רבי נחמן לימד לעיל (הערה כב) שענינו של הצדיק מאירות כשישראל לומדים תורה ומקיימים מצוות, שהן "רצונו של מקום".

אֲזִי יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, לְהֵבִיאוֹ אֶל הַתְּכַלִּית.

[כז] 'תכלית' פירושה המטרה והייעוד הסופי של הדבר. מטרתו של אדם בעולם־הזה היא לדעת את ה' ולעבוד אותו באמת. היעד הסופי הוא העולם־הבא. שתי משמעויות המילה 'תכלית' – מטרה וייעוד – משמשות בתורה שלנו. כאן רבי נחמן מתמקד בתיקון נשמות בני־האדם החיים, כיוון שעליהם להגשים את תכליתם־מטרתם בחייהם.

לְהִסְתַּכֵּל בְּהַדְבּוּר שֶׁל כָּל אֶחָד, אִם אֵינוֹ עַל תְּקוּנוֹ בְּשִׁלְמוֹת, מִחֲמַת שְׂרָחוֹק מֵהַתְּכָלִית עֲדִין, אֲזִי הוּא מְבִיא אֶל הַתְּכָלִית, וְאִזּוּ הַדְבּוּר בְּהֶגֶן בְּשִׁלְמוֹת.

כִּי כָּל דְּבוּר וְדְבוּר הוּא עוֹלָם מְלֵא, וְכִשְׂאָדָם עוֹמֵד לְהַתְּפַלֵּל,

הֵינּוּ שֶׁיְכוּל לְהִסְתַּכֵּל בְּהַדְבּוּר שֶׁל כָּל אֶחָד, אִם אֵינוֹ עַל תְּקוּנוֹ בְּשִׁלְמוֹת, מִחֲמַת שְׂרָחוֹק מֵהַתְּכָלִית עֲדִין,

[כח] רבי נחמן מטפל כעת ביחס שבין הדיבור לתכלית. הדיבור מקביל למלכות ולשכינה (ראה נספח: הפרצופים) – דהיינו, השדה שבו גדלות הנשמות (הערה ג). הצדיק מביט אל תוך נשמתו של אדם מתוך כוונה להביאה אל תכליתה המיוחדת. השבת הנשמה אל תוך השדה היא אס־כֵּן משל להשגת דיבור מתוקן. כשהדיבור עולה למדרגתו הגבוהה ביותר, מתגלים יפי השדה ופרותיו. כעת ירחיב רבי נחמן על הקשר הזה.

אֲזִי הוּא מְבִיא אֶל הַתְּכָלִית, וְאִזּוּ הַדְבּוּר בְּהֶגֶן בְּשִׁלְמוֹת.

[כט] דיבורו של אדם הוא אמת המידה למידת התיקון של נשמתו. כשהנשמה נלכדת מחוץ לשדה העליון, המלכות, היא נעקרת משורשה ורחוקה מלהיות בעלת דיבור מתוקן. בעל השדה שהצליח לזכך את ראייתו יכול לאבחן את הפגמים שבדיבור, בנשמה. הוא יכול לראות עד כמה התרחקה הנשמה מתכליתה ולסייע לה להתגבר על כך. ביאור־הליקוטים שואל: מדוע רבי נחמן מדגיש את כושר הראייה הגשמי של בעל השדה? מה תועלת יש במאור עיניו, הרי מה שדרוש לו כדי להכיר את מהותו הפנימית של האדם הוא רוח הקודש? התשובה היא שבהמשך התורה נלמד שהתמקדות בתכלית מצריכה ראייה גשמית ורוחנית בד בבד. הצדיק מביט אל התכלית בעין שכלו, ואז, כשהוא שב ממצב של ביטול (ראה סעיף ד), הוא נעזר בעיניו הגשמיות כדי להביט באדם ולראות כיצד יוכל לתקן את נשמתו (ביאור־הליקוטים לא).

כִּי כָּל דְּבוּר וְדְבוּר הוּא עוֹלָם מְלֵא,

[ל] האר"י הקדוש מלמד שכל העולמות נבראו באמצעות עשרים ושתיים אותיות האל"ף־ב"ת (עץ־חיים ה: ג עמ' 10). בדומה לכך, רבי נחמן מלמד ש"כל הדברים והישות שבעולם הם מהאותיות" והאותיות הן אבני הבניין הראשוניות של הבריאה (ראה ליקוטי־מורה"ן ח"א ד: ט והערה קיב). כך כל מילה מייצגת עולם שלם, שנוצר מן האותיות המרכיבות את המילה. בנוסף, האר"י כותב שאותיות האל"ף־ב"ת מקבילות לנשמה (עץ־חיים ה: ה עמ' 10-10), וחז"ל מלמדים שכל נשמה היא עולם בפני עצמו (סנהדרין לו, א). נשמה מתוקנת, אס־כֵּן, מוציאה דיבור מתוקן, ואילו נשמה בלתי מתוקנת מוציאה דיבור שאינו מתוקן. בעל השדה בוחן את דיבוריו של האדם, ומהם הוא למד כיצד יוכל לסייע לנשמתו של האדם להגיע אל התכלית, התיקון השלם. משעה שאדם משיג דיבור מתוקן, האותיות

וּמְדַבֵּר דְּבוּרֵי הַתְּפִלָּה, אֲזִי הוּא מְלַקֵּט צִיצִים וּפְרָחִים וְשׁוֹשְׁנִים נְאִים. כְּאֵדָם הַהוֹלֵךְ בְּשָׂדֵה, וּמְלַקֵּט שׁוֹשְׁנִים וּפְרָחִים נְאִים אַחַת לְאַחַת, עַד שֶׁעוֹשֶׂה אֲגָדָה אַחַת. וְאַחֲר־כֵּן מְלַקֵּט עוֹד אַחַת לְאַחַת וְעוֹשֶׂה אֲגָדָה אַחֲרַת וּמְחַבְּרָם יחד, וְכֵן הוֹלֵךְ וּמְלַקֵּט וּמְקַבֵּץ כַּמָּה וְכַמָּה אֲגָדוֹת יָפִים וְנְאִים.

כְּמוֹ כֵּן הוּא הוֹלֵךְ בַּתְּפִלָּה מְאוֹת לְאוֹת, עַד שֶׁמְתַחְבְּרִים כַּמָּה אוֹתִיּוֹת, וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם דְּבוּר. וְכֵן עוֹשֶׂה בְּתִבּוֹת שְׁלֵמוֹת, וְאַחֲר־כֵּן נִתְחַבְּרִין שְׁתֵּי הַתִּבּוֹת. וְאַחֲר־כֵּן הוֹלֵךְ וּמְלַקֵּט יוֹתֵר, עַד שֶׁגּוֹמֵר בְּרֵכָה אַחַת. וְאַחֲר־כֵּן מְלַקֵּט יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְהוֹלֵךְ מְאֹבוֹת לְגַבּוּרוֹת, וּמְגַבּוּרוֹת לְקִדְשׁוֹת, וְכֵן הוֹלֵךְ לְהֵלֵן יוֹתֵר. מִי יִפְאָר גְּדֹל פְּאָר

והמילים שהוא מוציא מפיו הן אבני הבניין שבאמצעותן הצדיק בונה עולמות אחרים, נשמות אחרות, ומתקן אותם (ראה להלן הערות לג, לט).
לאחר שקישר רבי נחמן את הדיבור לנשמה וממילא לשדה העליון, הוא ידמה כעת את קיבוץ האותיות לכלל מילות תפילה לקיבוץ פרחים ועשבים מן השדה, לשם יצירת זר פרחים.

וְכִשְׁאֵדָם עוֹמֵד לְהַתְּפַלֵּל, וּמְדַבֵּר דְּבוּרֵי הַתְּפִלָּה, אֲזִי הוּא מְלַקֵּט צִיצִים וּפְרָחִים וְשׁוֹשְׁנִים נְאִים. כְּאֵדָם הַהוֹלֵךְ בְּשָׂדֵה, וּמְלַקֵּט שׁוֹשְׁנִים וּפְרָחִים נְאִים אַחַת לְאַחַת, עַד שֶׁעוֹשֶׂה אֲגָדָה אַחַת. וְאַחֲר־כֵּן מְלַקֵּט עוֹד אַחַת לְאַחַת וְעוֹשֶׂה אֲגָדָה אַחֲרַת וּמְחַבְּרָם יחד, וְכֵן הוֹלֵךְ וּמְלַקֵּט וּמְקַבֵּץ כַּמָּה וְכַמָּה אֲגָדוֹת יָפִים וְנְאִים. כְּמוֹ כֵּן הוּא הוֹלֵךְ בַּתְּפִלָּה מְאוֹת לְאוֹת, עַד שֶׁמְתַחְבְּרִים כַּמָּה אוֹתִיּוֹת, וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם דְּבוּר. וְכֵן עוֹשֶׂה בְּתִבּוֹת שְׁלֵמוֹת, וְאַחֲר־כֵּן נִתְחַבְּרִין שְׁתֵּי הַתִּבּוֹת.

[לא] ככתב־היד: "...עד שמתחברים כמה אותיות ונעשה מהם דיבור אחד. וכן בתיבה שנית, ואחר כך נתחברין שתי התיבות". בדרך זו נוצר ביטוי, למשל "ברוך אתה", מילות הפתיחה של תפילת שמונה־עשרה, הנאמרת שלוש פעמים בכל יום. האדם ממשיך אז ובונה באמצעות אבני הבניין הללו ברכות ותפילות שלמות, כפי שרכנו יבאר מיד.

וְאַחֲר־כֵּן הוֹלֵךְ וּמְלַקֵּט יוֹתֵר, עַד שֶׁגּוֹמֵר בְּרֵכָה אַחַת. וְאַחֲר־כֵּן מְלַקֵּט יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְהוֹלֵךְ מְאֹבוֹת לְגַבּוּרוֹת, וּמְגַבּוּרוֹת לְקִדְשׁוֹת,

[לב] 'אבות', 'גבורות' ו'קדושות' הן שמותיהן של שלוש הברכות הראשונות בתפילת שמונה עשרה. ייתכן שרבי נחמן בחר את תפילת שמונה עשרה כדוגמה משום שבהמשך הוא

הלקוטים והקבוצים, שאדם מלקט ומקבץ בדבורי התפלה.

וכַשְׁתֶּדְבֹר יוֹצֵא, וְהַדְּבֹר הוּא יוֹצֵא מֵהַנֶּפֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה", וְתַרְגוּמוֹ: 'לְרוּחַ מְמַלְלָא'. וְהַדְּבֹר בָּא וְנִשְׁמַע לְאָזְנוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה 'הַשְּׁמַע לְאָזְנוֹךָ מֵה שֶׁאַתָּה מוֹצֵיא בְּפִיךָ';

אָזִי הַדְּבֹר מְבַקֵּשׁ וּמְתַחַנֵּן מֵהַנֶּפֶשׁ, לְבַל תִּפְרַד מִמֶּנּוּ. וְתַכְּף כְּשִׁיוֹצֵא אוֹת רֵאשׁוֹנָה, כְּגוֹן אוֹת בֵּי"ת מִתְּבַת כְּרוּךְ, אָזִי מְבַקֵּשׁ וּמְתַחַנֵּן

ידבר על אחדות בתפילה. האר"י כותב שתפילת שמונה עשרה מקבילה לעולם האצילות, הגבוה מבין ארבעת העולמות והמסמל אחדות עליונה (שערהכוננות דרושי העמידה א עמ' קפג). יתרה מזו, בתפילת שמונה עשרה יש ברכות רבות נוספות ולכן מתאים לה ביותר המשל של קיבוץ עוד ועוד פרחים לכלל זר אחד.

וכן הולך להלן יותר. מי יפאר גדל פאר הלקוטים והקבוצים, שאדם מלקט ומקבץ בדבורי התפלה.

וכַשְׁתֶּדְבֹר יוֹצֵא, וְהַדְּבֹר הוּא יוֹצֵא מֵהַנֶּפֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה", וְתַרְגוּמוֹ: 'לְרוּחַ מְמַלְלָא'.

[לג] ה"תרגום" הוא תרגום התורה לארמית על-ידי אונקלוס גר הצדק. אונקלוס היה אחיינו של קיסר רומי, והוא התגייר בימי הכיבוש הרומי בארץ-ישראל וחורבן בית שני. כוח הדיבור ייחודי לאדם, והוא מה שמבדיל בינו לבין בעלי החיים בבריאה. הדבר מבוטא בפסוק המתאר את בריאת האדם (בראשית ב ז) "וַיִּצַר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֹפֶר מִן הָאָדָמָה, וַיִּפַח בְּאַפָיו נִשְׁמַת חַיִּים, וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה". אונקלוס מתרגם "לנפש חיה" – 'לרוח ממללא' כלומר 'לרוח מדברת'. מכאן שנפש האדם מתייחדת בכוח הדיבור. הדיבור הוא החיים האנושיים.

וְהַדְּבֹר בָּא וְנִשְׁמַע לְאָזְנוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה (ברכות טו, א) 'הַשְּׁמַע לְאָזְנוֹךָ מֵה שֶׁאַתָּה מוֹצֵיא בְּפִיךָ'; אָזִי הַדְּבֹר מְבַקֵּשׁ וּמְתַחַנֵּן מֵהַנֶּפֶשׁ, לְבַל תִּפְרַד מִמֶּנּוּ.

[לד] מוסבר בגמרא שהביטוי "שמע ישראל" נאמר בלשון ציווי: עליך להשמיע לאזנך את מה שפריך דובר. רבי נחמן מוסיף ממד עומק לדברי חכמים הללו. הוא מפרש שכשאדם מתפלל, הדיבור הבוקע מפיו מגיע אל אוזניו ומבקש מן הנפש שלא תיפרד ממנו.

וְתַכְּף כְּשִׁיוֹצֵא אוֹת רֵאשׁוֹנָה, כְּגוֹן אוֹת בֵּי"ת מִתְּבַת כְּרוּךְ,

[לה] האות הראשונה בתפילת שמונה עשרה היא האות ב"ת במילה "ברוך" שבתחילת ברכת

מהנפש לבל תפרד ממנו.

כי איך תוכל להתפרד ממני, לגדל ההתקשרות והאהבה שיש בינינו. כי אתה רואה את יקר יפיי וזיוי והדררי ותפארתי, ואיך תוכל לנתק עצמך ממני ולפרד מאתי. הן אמת, שאתה צריך לילך יותר, כדי ללקט עוד סגלות יקרות וקמודות גדולות, אבל איך תוכל לפרד ממני ולשכח אותי; על כל פנים תראה, שבכל מקום שתלך ותבוא לשם לא תשכח אותי, ולא תפרד ממני.

מכל שכן כשגומר תבה אחת, אזי כל התבה מבקשת כל הנ"ל. ומלפפת ומחבקת אותו, ואינה מנחת אותו לילך מאתה כנ"ל.

אבות. קודם שרבי נחמן ממשיך לתאר את הדוגמה הזו – עם האותיות רי"ש, וא"ו וכ"ף – הוא מתאר מה "אומרת" לאדם כל אות שהוציא משפתיו, כדי לשכנע את נפשו לא להיפרד ממנה ולהותיר אותה מאחור.

אזי מבקש ומתחנן מהנפש לבל תפרד ממנו.

כי איך תוכל להתפרד ממני, לגדל ההתקשרות והאהבה שיש בינינו.

[לח] שהרי הנפש והאותיות קשורות זו בזה לבלי הפרד, כמבואר לעיל (הערות ל, ג).

כי אתה רואה את יקר יפיי וזיוי והדררי ותפארתי,

[לח] האותיות הן פרותיה של הנשמה, וכמו הנשמה, יש בהן יופי מיוחד ממש כיופיו של השדה העליון.

ואיך תוכל לנתק עצמך ממני ולפרד מאתי. הן אמת, שאתה צריך לילך יותר, כדי ללקט עוד סגלות יקרות וקמודות גדולות,

[לח] האות מכירה בכך שאדם צריך לסיים את ברכת אבות ולהמשיך הלאה אל ברכות גבורות וקדושות, ולהשלים את יתר תפילת שמונה עשרה, כפי שיסביר רבנו מיד.

אבל איך תוכל לפרד ממני ולשכח אותי; על כל פנים תראה, שבכל מקום שתלך ותבוא לשם לא תשכח אותי, ולא תפרד ממני.

מכל שכן כשגומר תבה אחת, אזי כל התבה מבקשת כל הנ"ל. ומלפפת ומחבקת אותו, ואינה מנחת אותו לילך מאתה כנ"ל.

[לט] בכתב־היד: "...לא תשכח אותי ולא תיפרד ממני. וכן אות ר' מתיבת ברוך מבקשת ממנו כל הנ"ל. ומכל שכן כשגומר כל התיבה אזי כל התיבה מבקשת כל הנ"ל..." באמצעות

וּבְאַמַת הוּא צְרִיף וּמְכָרָח לְדַבֵּר עוֹד הַרְבֵּה דְבוּרִים, וְכַמָּה בְּרָכוֹת וְעִנְיָנִים עַד גָּמַר הַתְּפִלָּה. עַל בֶּן הַפֶּלֶל – שֶׁצְּרִיף לַעֲשׂוֹת אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה בְּלָה. וּבְכָל דְבוּר שֶׁמְדַבֵּר, יִהְיֶה נִמְצָא שֵׁם כָּל הַדְּבוּרִים שֶׁל הַתְּפִלָּה, וּמֵהַתְּחִלַּת הַתְּפִלָּה עַד הַסּוֹף יִהְיֶה הַכֹּל אֶחָד. וּכְשֶׁעוֹמֵד בְּהַדְּבוּר הָאַחֲרוֹן שֶׁל הַתְּפִלָּה, יִהְיֶה עֲדִין עוֹמֵד בְּתַבָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁל הַתְּפִלָּה. כְּדֵי שֶׁעַל־יְדִיָּזָה יוּכַל לְהַתְּפַלֵּל כָּל הַתְּפִלָּה בְּלָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יִתְפָּרַד אֶפְלוּ מֵאוֹת רִאשׁוֹנָה שֶׁל הַתְּפִלָּה.

תיאור נוגע ללב זה, של תחנוני האותיות אל האדם הדובר אותן, מאפשר לנו רבי נחמן הצצה אל אופיה הנעלה של תפילה אמיתית. דבריו עשויים לבאר לנו גם מדוע טוב ויפה וראוי למי שנשמתו נתקנה עליידי בעל השדה, להתפלל (ראה סעיף א והערה טז). הנשמה העושה רצונו של מקום בכך שהיא מקיימת מצוות, מחזקת את כוח הראייה של הצדיק. הדבר מאפשר לו לעזור לאותה נשמה להשיג את תכליתה, ובפרט, להשיג דיבור מתוקן. כל אות היא אבן בניין שבאמצעותה אפשר לבנות ולתקן עולמות נוספים (ראה לעיל, הערה ל). כך, כשנשמתו של אדם קשורה לאותיות שהוא מתפלל, תפילה מתוקנת זו מחזקת את הצדיק, היכול אז לתקן נשמות רבות נוספות ולהביאן אל התכלית.

וּבְאַמַת הוּא צְרִיף וּמְכָרָח לְדַבֵּר עוֹד הַרְבֵּה דְבוּרִים, וְכַמָּה בְּרָכוֹת וְעִנְיָנִים עַד גָּמַר הַתְּפִלָּה.

[מ] בכתב־היד נוסף: "... וכמה ברכות ועניינים עד גמר התפילה, והדיבורים אין מניחים לילך להלך לשכוח אותן כנ"ל". ר' נתן מוסיף שאחדות זו של התפילה צריכה לכלול לא רק את נוסח התפילה מתחילה ועד סוף, אלא גם את כל פרקי התהלים והתחינות שאדם אומר לאחריה (ליקוטי־תפילות).

עַל בֶּן הַפֶּלֶל — שֶׁצְּרִיף לַעֲשׂוֹת אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה בְּלָה. וּבְכָל דְבוּר שֶׁמְדַבֵּר, יִהְיֶה נִמְצָא שֵׁם כָּל הַדְּבוּרִים שֶׁל הַתְּפִלָּה, וּמֵהַתְּחִלַּת הַתְּפִלָּה עַד הַסּוֹף יִהְיֶה הַכֹּל אֶחָד. וּכְשֶׁעוֹמֵד בְּהַדְּבוּר הָאַחֲרוֹן שֶׁל הַתְּפִלָּה, יִהְיֶה עֲדִין עוֹמֵד בְּתַבָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁל הַתְּפִלָּה. כְּדֵי שֶׁעַל־יְדִיָּזָה יוּכַל לְהַתְּפַלֵּל כָּל הַתְּפִלָּה בְּלָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יִתְפָּרַד אֶפְלוּ מֵאוֹת רִאשׁוֹנָה שֶׁל הַתְּפִלָּה.

[מא] בכתב־היד: "... ובכל דיבור שמדבר יהיה נמצא שם כל הדיבורים שמתחילת התפילה עד כאן, ומהתחלת התפילה עד הסוף...". כמבואר, אדם צריך להיות מסוגל להתמקד בכל אות מבלי שאותיות ומילים שכבר אמר בתפילתו ינשרו מזיכרונו. אפילו כשהוא מתקדם בתפילה לקראת סיומה, עליו להיות מודע לחלוטין למה שכבר התפלל, וכך ליצור אחדות אחת שלמה של כל חלקי התפילה השונים. ר' נתן מסביר שאדם מן השורה אינו יכול

ג וְדַע, שְׁבַחְנָהּ זֶה, הֵינּוּ בְּחִינַת אֶחָד, זֶה הוּא בְּחִינַת הַתְּכָלִית. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "בְּיָוֵם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד". 'וּבְיָוֵם הַהוּא', הֵינּוּ הַתְּכָלִית. וְהוּא בְּחִינַת כְּלוֹ טוֹב, כִּי אֶחָד הוּא כְּלוֹ טוֹב. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ

להשיג מדרגה זו בעצמו. תקוותנו היחידה לעשות אחד מן התפילה כולה היא להידבק בצדיק האמיתי, בעל השדה. הוא זכה כבר להשיג מדרגה רוחנית עליונה זו, המקבילה לדיבור מתוקן, לתכלית. כפי שיסביר רבי נחמן בסעיף הבא, האחדות היא היא הדיבור המתוקן והתכלית האמיתית. לאחר שהשיג אותה הצדיק, עליו לדאוג לכך שגם אחרים יתקרבו אל התכלית ויאחדו את כל אותיות התפילה שלהם ומילותיה (השווה קיצור ליקוטי מוהר"ן ח"א סה: ב). הפרפראות לחכמה מוסיף שמדרגה זו של עשיית אחד מן התפילה כולה היא כה נעלה, עד שרק מי שאוחז באמת בתכלית יכול להבינה.

עד כאן: ישנו שדה שבו גדלות נשמותיהם של מי ששומרים תורה ומצוות. נשמות אחרות נעות ונדות מחוץ לשדה זה – משום שהן חסרות מלבושים של תורה ומצוות ולכן אינן רשאות להיכנס, או משום שעזבו את השדה ומתקשות לחזור. ישנו גם בעלים לשדה, צדיק גדול מאוד, המטפל בנשמות שבתוך השדה וגם מחפש דרכים לתקן את הנשמות הלכודות מחוצה לו (סעיף א). כשהנשמות מקיימות תורה ומצוות וכך חוזרות אל השדה, עיני הצדיק מאירות. אז יש בכוחו להשיב בני־אדם אל התכלית שלהם, המקבילה לדיבור מתוקן. מי שדיבורו מתוקן עושה אחדות אחת מכל האותיות והמילים שבתפילתו (סעיף ב).

ג וְדַע, שְׁבַחְנָהּ זֶה, הֵינּוּ בְּחִינַת אֶחָד, זֶה הוּא בְּחִינַת הַתְּכָלִית.

[מב] למדנו זה עתה שכשענינו של בעל השדה מאירות, יש בכוחו להביא בני־אדם אל תכליתם וללמדם כיצד להתפלל את התפילה כולה כאחדות אחת, מבלי לשמוט מהזיכרון אפילו אות אחת. רבי נחמן שב כעת לתועלת שבהתמקדות בתכלית – ייעודו הסופי ומטרתו של האדם.

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "בְּיָוֵם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד".

[מג] כשיבוא משיח וה' יתגלה לעולם כולו, אז (זכריה יד ט) "יהיה ה' אחד ושמו אחד", כל העמים יעזבו את אליהם ויעבדו אותו יתברך לבדו (רש"י שם). הדבר מתקשר עם הדרכת רבנו לעיל, לעשות אחד מכל התפילה. כשיתגלה משיח צדקנו, כולם יצטרפו יחדיו להתפלל לה' האחד, כיוון ש"אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד" (צפניה ג ט) – כי אז אחדות ה' ויחידיותו יהיו ברורות אפילו לאומות עובדי האלילים.

'וּבְיָוֵם הַהוּא', הֵינּוּ הַתְּכָלִית. וְהוּא בְּחִינַת כְּלוֹ טוֹב,

[מד] רבי נחמן מציג כעת את מושג ה'טוב'. תחילה הוא ישווה אותו לאחדות ה', ואז יקשר זאת לתכלית של חיי האדם.

רבותינו, זכרונם לברכה על פסוק זה: "ביום ההוא יהיה ה' אחד" וכו', 'אטו האדנא לאו אחד הוא? אלא האדנא מברכין על הרעה: 'דין אמת', ועל הטובה: 'הטוב והמיטיב', אבל לעתיד יברכו על הכל הטוב והמיטיב. נמצא, שפחינת אחד הוא התכלית. והוא פלו טוב, כי התכלית הוא פלו טוב.

כי אפלו כל הצרות והיסורין והרעות העוברין על האדם, חס ושלום, אם יסתכל על התכלית, בודאי אינם רעות כלל, רק טובות גדולות. כי בודאי כל היסורין באים בכונה מהשם יתברך לטובתו,

פי אחד הוא פלו טוב. כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (פסחים ג, א) על פסוק זה: "ביום ההוא יהיה ה' אחד" וכו', 'אטו האדנא לאו אחד הוא? אלא האדנא מברכין על הרעה: 'דין אמת', ועל הטובה: 'הטוב והמיטיב', אבל לעתיד יברכו על הכל הטוב והמיטיב.

[מח] אפשר להסיק ממאמר חז"ל זה שהטוב קיים רק בעולם-הבא, אך רבי נחמן שולל זאת ומסביר להלן שאפילו בזמן הזה אין כל רע באמת. חוסר היכולת שלנו להבין זאת ולהכיר בכך נובע מחסרון הדעת שלנו – ידיעה ומודעות אלוקית. כפי שמלמד רבנו במקום אחר (ליקוטי-מוהר"ן ח"א ד: א): "כשאדם יודע שכל מאורעותיו הם לטובתו, זאת הבחינה היא מעין עולם הבא". כי לעתיד לבוא, כשיוכלו הכול להכיר ולדעת את ה', יבינו שאין כל רע, ומעולם לא היה כל רע. אנו נבין שחשבנו אחרת רק בשל חוסר הדעת והמודעות שלנו.

נמצא, שפחינת אחד הוא התכלית. והוא פלו טוב, כי התכלית הוא פלו טוב.

[מז] כך "ביום ההוא", כשתושג התכלית, אז "יהיה ה' אחד" – דהיינו, יחידיותו ואחדותו יתגלו לעין כול. כפי שלמדנו זה עתה, בזמן עתידי זה נברך על הכול "הטוב והמיטיב". מכאן מוכח שהטוב והאחדות דבר אחד הם.

כי אפלו כל הצרות והיסורין והרעות העוברין על האדם, חס ושלום, אם יסתכל על התכלית, בודאי אינם רעות כלל, רק טובות גדולות.

[מז] רבי נחמן מבאר כעת שמטרתם הבסיסית של כל הייסורים היא להביא אדם אל התכלית, אל עולם-הבא שכולו הטוב והמיטיב. מכאן שהתכלית של צרותיו של אדם, כאביו וייסוריו היא בהחלט טובה. הדבר נכון לא רק ביחס לצרות גשמיות, רגשיות או כלכליות, אלא גם ביחס לסבל רוחני, הכאב המורגש כשאדם נלחם ביצרו הרע. ר' נתן כותב: אדם חי בעולם-זהה הגשמי, שהוא רחוק מאוד מן התכלית. אם למרות זאת הוא חותר להשיג את התכלית ולהכיר את אחדות ה', אז דווקא בזכות הייסורים המגדירים את קיומו הוא זוכה

אם להזכירו שישוב בתשובה, אם למרק עוונותיו. ואם פן היסורין הם טובות גדולות, כי פונת השם יתברך הוא בודאי רק לטובה.

נמצא, שבכל הרעות והיסורין שיש לאדם, חס ושלום, אם יסתכל על התכלית, הינו פונת השם יתברך, לא יהיה לו יסורין כלל. רק אדרבא יתמלא שמחה, מגדל רב הטובה שישתכל בתכלית היסורין הללו. כי התכלית הוא בלו טוב. בלו אחד בנ"ל.

להתגלות אלוקית (תורת-נתן ב) – דהיינו למצב של ביטול והתפשטות הגשמיות (כפי שיובא להלן בסעיף ד).

רבי נחמן מדבר כאן על הסבל שכל בני האדם חווים. לעיל (בסעיף א), הוא הזכיר את הסבל שסובל בעל השדה בשל מאמציו לתקן נשמות. כשנשמות אלה עושות פרות, עיניו של בעל השדה מאירות והוא יכול לעזור לאדם להתמקד בתכלית (ראה סעיף ב והערות כא-כב). ואף-על-פי-כן, עד שנשמות אלו זוכות להתתקן ולשוב אל השדה העליון, הן האדם עצמו והן הצדיק חווים סבל, כפי שמסביר רבי נחמן בסעיף זה. נוכל להסיק אם-כן שהסיבה שהצדיק סובל ייסורים גדולים היא מפני שהוא מוכרח לעזור לכל האחרים שסובלים, עד שיזכו להשיג את התכלית, היכן שהכול טוב. ואכן, רבי נחמן אמר פעם (שיחות-הר"ן קפח), "בתחילה [=בתחילת דרכו כפועל ישועות ותיקונים] הייתי מבקש מאתו יתברך שאהיה מרגיש צער וייסורין של ישראל... עכשיו כשאחד מספר לי צערו אני מרגיש בעצמי הצער יותר ממנו".

כי בודאי כל היסורין באים בכונה מהשם יתברך לטובתו, אם להזכירו שישוב בתשובה, אם למרק עוונותיו. ואם פן היסורין הם טובות גדולות, כי פונת השם יתברך הוא בודאי רק לטובה.

[מח] חז"ל מלמדים שתכלית הייסורים אינה רק להעניש אדם על חטאיו. אמנם ייתכן והם אכן הדבר הראוי לו, אך הם משמשים גם לזכך אותו מן הפגם שהותיר בו החטא. הייסורים עשויים להזכיר לו את פגמיו והתרשלותו בעבודת ה', כדי שישוב אל ה' (ראה ברכות ה, א-ב). תהיה אשר תהיה התוצאה המיידית של הסבל ותגובת האדם אליו, תכלית הסבל היא להביא את האדם אל העולם-הבא. כיוון שלעתיד לבוא הכול יהיה הטוב והמיטיב, מה שמביא אדם אל אותו עתיד מוכרח להיות טוב בעצמו, אפילו כשהדברים אמורים בסבל ובכאב (הסוגים השונים של ייסורים שבני-אדם סובלים נידונו בתורה נז: א והערה כד).

נמצא, שבכל הרעות והיסורין שיש לאדם, חס ושלום, אם יסתכל על התכלית, הינו פונת השם יתברך, לא יהיה לו יסורין כלל. רק אדרבא יתמלא שמחה, מגדל רב הטובה שישתכל בתכלית היסורין הללו. כי התכלית הוא בלו טוב. בלו אחד

וּבְאֵמֶת אֵין שׁוּם רַע בְּעוֹלָם, רַק כֹּלּוּ טוֹב. אֲךָ עֵקֶר הַצֵּעֵר שְׁיִישׁ לְאָדָם מֵהִיסוּרֵין שְׁעוֹבְרִים עָלָיו, חֵס וְשְׁלוֹם. הוּא רַק מִחֲמַת שְׁלֹקֶחִין מֵהָאָדָם הַדַּעַת, עַד שְׁאֵין יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית, שֶׁהוּא כֹּלּוּ טוֹב, וְאִזּוּ מְרַגֵּישׁ צֵעֵר וּכְאֹב הִיסוּרֵין. כִּי כְּשֵׁישׁ לוֹ דַּעַת, וּמִסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית, אֵינוֹ מְרַגֵּישׁ כֹּלּוּ הַצֵּעֵר שֶׁל הִיסוּרֵין כִּנְ"ל.

כִּנְ"ל.

[מט] אין הכוונה כאן להכחיש את עצם מציאות הסבל בעולם. אולם בתכניתהעל של ה', הייסורים משמשים כזרז לאדם להביאו אל תכליתו. כיוון שכך, בסופו של דבר הייסורים הם לטובה. במקום אחר אומר רבי נחמן דברים דומים (ליקוטי־מוהר"ן ח"א רנ: א): "דע שכל מיני צער וכל הייסורים אינם רק מחסרון הדעת, כי מי שיש לו דעת ויודע שהכול בהשגחה מהשם יתברך, אין לו שום ייסורין, ואינו מרגיש שום צער". גם שם מדבר רבי נחמן על היכולת לא להרגיש כאב מן הייסורים, דבר כמעט בלתי אפשרי מבחינה גשמית. כמבואר שם, וכפי שימחיש רבנו מיד, תחושת הסבל שלנו היא פועל יוצא של התודעה, של הדעת. ככל שאדם מודע יותר לאלוקות ולהשגחה העליונה שבתוך סבלו, כך הוא מחובר יותר לתכלית ולמעשה לה' יתברך בעצמו. הוא רואה את הייסורים כמתנת אל, כהזדמנות להתמקד בתכלית. מנגד, ככל שאדם רואה יותר את הסבל כהתרחשות טבעית, כך הוא רחוק יותר מה', מן התכלית ומן הטוב. לכן טבעי שיחוש כאב. רעיונות אלה מוסברים ביתר הרחבה להלן, בסעיף זה ובסעיף הבא.

וּבְאֵמֶת אֵין שׁוּם רַע בְּעוֹלָם, רַק כֹּלּוּ טוֹב.

[נ] הצהרה זו של רבי נחמן מתייחסת לאמת עמוקה יותר: שלמרות שהייסורים הם ממשיים, באמת הם טובים, בגלל תכליתם הסופית. רבנו מסביר כעת כיצד ייתכן שלמרות שאין שום רע בעולם, רק כולו טוב, בני־אדם חווים בכל זאת סבל וכאב.

אֲךָ עֵקֶר הַצֵּעֵר שְׁיִישׁ לְאָדָם מֵהִיסוּרֵין שְׁעוֹבְרִים עָלָיו, חֵס וְשְׁלוֹם. הוּא רַק מִחֲמַת שְׁלֹקֶחִין מֵהָאָדָם הַדַּעַת,

[נא] הדעת־המודעות שלו מתמעטת, כך שחסרה לו ידיעת ה' ומודעות לאין־סוף ברוך הוא. ראה בהערה הבאה.

עַד שְׁאֵין יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית, שֶׁהוּא כֹּלּוּ טוֹב, וְאִזּוּ מְרַגֵּישׁ צֵעֵר וּכְאֹב הִיסוּרֵין. כִּי כְּשֵׁישׁ לוֹ דַּעַת, וּמִסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית, אֵינוֹ מְרַגֵּישׁ כֹּלּוּ הַצֵּעֵר שֶׁל הִיסוּרֵין כִּנְ"ל.

[נב] דעת זו מציינת מדרגה של ידיעה ומודעות שהיא מעבר לתודעה היום־יומית של האדם המצוי. זוהי הידיעה שכל דבר בעולם בא מאת ה' יתברך, גילוי של השגחתו הישירה עלינו

וּבְזֶה תִּבְיֵן דְּבַר נְעֻלָּם וְנִסְתָּר, מַה שְּׁנִטְבָּע בְּנַפְשׁ הָאָדָם, כְּשֵׁישׁ לוֹ
 יְסוּרִין גְּדוּלִים, רַחֲמָנָא לְצַלָן, כְּגוֹן לְמַשָּׁל כְּשַׁחֲתִינְי אֵיזָה אֵיבָר
 לְאָדָם, חֵס וְשְׁלוֹם, אַזִּי סוּתָם וְעוֹצֵם אֶת עֵינְיוּ בְּחֻזֵק.

כִּי זֶה אָנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ, כְּשֵׁאָדָם רוֹצֶה לְהִסְתַּכַּל עַל דְּבַר שֶׁהוּא
 רַחוּק מִמֶּנּוּ, אַזִּי סוּתָם אֶת עֵינְיוּ, וּמְצַמְצֵם וּמְכַוֵּץ הָרְאוּת, כְּדִי לְכַוֵּן
 הָרְאוּת אֶל הַדְּבַר הַרְחוּק שְׂרוּצָה לְרְאוּת. וְזֶה מַחֲמַת כִּי הָרְאוּת
 הוּא מְשֻׁרֵת וְשְׁלִיחַ שֶׁל הַמַּח, לְהִבְיֵא הַדְּבַר שְׂרוּאָה לְתוֹךְ הַמַּח.

(ראה הערה מט). בקבלה, ספירת הדעת היא שורשן של ספירות חסד וגבורה. השתיים
 ממוזגות ומאוחדות בדעת (ראה נספח: אילן הספירות). כשאדם מתקן את הדעת שלו, הוא
 יכול לראות את האחדות השוררת בכל – הוא יכול להפשיט מעצמו את התודעה היום-
 יומית המזהה עולם של שניות ופיצול, של דברים טובים ודברים רעים. אולם כשהדעת
 הגבוהה יותר של האדם ניטלת ממנו, או ביתר פירוט כשהדעת שלו מתערפלת בשל חוסר
 דעת אלקים, הוא חווה את ייסוריו כדבר רע, ומזהה אותם כהתרחשות טבעית.

וּבְזֶה תִּבְיֵן דְּבַר נְעֻלָּם וְנִסְתָּר, מַה שְּׁנִטְבָּע בְּנַפְשׁ הָאָדָם, כְּשֵׁישׁ לוֹ יְסוּרִין גְּדוּלִים,
 רַחֲמָנָא לְצַלָן, כְּגוֹן לְמַשָּׁל כְּשַׁחֲתִינְי אֵיזָה אֵיבָר לְאָדָם, חֵס וְשְׁלוֹם, אַזִּי סוּתָם
 וְעוֹצֵם אֶת עֵינְיוּ בְּחֻזֵק.

[נג] בכתב־היד: "...אזי סותם ועוצם את עיניו בחוזק, והוא מחמת זה". רבי נחמן ילמד כעת
 שתופעה גופנית זו היא בעומקה סימן לידיעה הטבועה בתוככי האדם בדבר תכלית חייו.
 הדוגמה הכל־כך מוחשית שמביא רבנו, קטיעת אבר, מבהירה שרבנו בהחלט הכיר בכך
 שבני־אדם חשים סבל וכאב במציאות. ועם זאת, הדחף הטבעי לעצום עיניים בשעת הכאב
 נובע מכך ששורשה של נשמת האדם בשדה העליון. למרות שהאדם מצוי מחוץ לשדה,
 ועדיין זקוק לתיקון, נשמתו זוכרת בתוך תוכה את הטוב – דהיינו, את היופי היקר של
 השדה. כשאדם חש כאב, נשמתו נזכרת מיד בטוב, בתכלית. כדי להוכיח זאת, רבי נחמן
 מלמד תחילה כיצד הדעת קשורה לעיניים.

כִּי זֶה אָנוּ רוֹאִים בְּחוּשׁ, כְּשֵׁאָדָם רוֹצֶה לְהִסְתַּכַּל עַל דְּבַר שֶׁהוּא רַחוּק מִמֶּנּוּ, אַזִּי
 סוּתָם אֶת עֵינְיוּ, וּמְצַמְצֵם וּמְכַוֵּץ הָרְאוּת, כְּדִי לְכַוֵּן הָרְאוּת אֶל הַדְּבַר הַרְחוּק
 שְׂרוּצָה לְרְאוּת. וְזֶה מַחֲמַת כִּי הָרְאוּת הוּא מְשֻׁרֵת וְשְׁלִיחַ שֶׁל הַמַּח, לְהִבְיֵא הַדְּבַר
 שְׂרוּאָה לְתוֹךְ הַמַּח.

[נד] המוח קולט מידע חזותי באמצעות כוח הראייה. כשאדם מביט בחפץ מסוים או התרחשות
 כלשהי, המידע שמעבירות עיניו נחקק בשכל. לכן, ככל שהוא ממקד פחות את הראייה,
 כך הוא קולט פחות ממה שעניו רואות.

כִּי עֵקֶר הָרְאִיָּה הִיא הַיְדִיעָה, דְּהֵינּוּ לִידַע מֵהוּת הַדָּבָר שְׂרׁוּאָה, וְהַיְדִיעָה הִיא בְּמֹחַ. וּכְשֶׁרוּצָה הַמֹּחַ לִידַע זֶה הַדָּבָר שְׁעוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ, אֲזִי הוּא שׁוֹלַח אֶת הָרְאוֹת, וְהָרְאוֹת הוֹלְךָ וְרוּאָה הַדָּבָר, וּמְבִיא לְתוֹךְ הַמֹּחַ, וְאִזּוּ יוֹדַע מֵה שְׂרׁוּאָה.

וְעַל כֵּן כְּשֶׁמַּעֲבִירִין דָּבָר לִפְנֵי אָדָם בְּמַהֲירוֹת גְּדוֹל, אֵינּוּ יוֹדַע מֵהוּת הַדָּבָר, אֲפִי שְׂבָאָמַת רְאָה הַדָּבָר בְּעֵינָיו מִמַּשׁ, עִם כָּל זֶה מַחְמַת הַמַּהֲירוֹת, לֹא הִיָּה פְּנָאִי לְהַבִּיא הַדָּבָר לְתוֹךְ הַמֹּחַ. וְעַל כֵּן כְּשֶׁהַדָּבָר רְחוֹק מִמֶּנּוּ, אֵין כַּח בְּהָרְאוֹת לִילְךָ לְשֵׁם וְלְהַבִּיא לְתוֹךְ הַמֹּחַ, מַחְמַת שֶׁהַדָּבָרִים אַחֲרִים שְׂרׁוּאָה מִן הַצַּד מְבַלְבְּלִים אוֹתוֹ. וְכֵן מַחְמַת הַפְּזוּר שְׁנִתְפַּזֵּר הָרְאוֹת, עַל־יְדִיזָה הוּא נִקְלָשׁ, וְאֵין בּוֹ כַח לְהַבִּיא הַדָּבָר שְׂרׁוּאָה לְתוֹךְ הַמֹּחַ.

כִּי עֵקֶר הָרְאִיָּה הִיא הַיְדִיעָה, דְּהֵינּוּ לִידַע מֵהוּת הַדָּבָר שְׂרׁוּאָה, וְהַיְדִיעָה הִיא בְּמֹחַ. וּכְשֶׁרוּצָה הַמֹּחַ לִידַע זֶה הַדָּבָר שְׁעוֹמֵד כְּנֶגְדּוֹ, אֲזִי הוּא שׁוֹלַח אֶת הָרְאוֹת, וְהָרְאוֹת הוֹלְךָ וְרוּאָה הַדָּבָר, וּמְבִיא לְתוֹךְ הַמֹּחַ, וְאִזּוּ יוֹדַע מֵה שְׂרׁוּאָה.

[נה] רבי נחמן מוכיח את הקשר בין הראייה ובין המודעות. כשאדם מביט על חפץ מסוים, הוא ממקד בו את מחשבתו, ורק כך יכול לראות את החפץ הנצפה. אז חוזרת תמונת הדבר אל העין (ראה ליקוטי-מוהר"ן ח"א יג: ד ושם עו: א). תמונה זו והמידע שטמון בה היא המועברת אל המוח.

וְעַל כֵּן כְּשֶׁמַּעֲבִירִין דָּבָר לִפְנֵי אָדָם בְּמַהֲירוֹת גְּדוֹל, אֵינּוּ יוֹדַע מֵהוּת הַדָּבָר, אֲפִי שְׂבָאָמַת רְאָה הַדָּבָר בְּעֵינָיו מִמַּשׁ, עִם כָּל זֶה מַחְמַת הַמַּהֲירוֹת, לֹא הִיָּה פְּנָאִי לְהַבִּיא הַדָּבָר לְתוֹךְ הַמֹּחַ. וְעַל כֵּן כְּשֶׁהַדָּבָר רְחוֹק מִמֶּנּוּ, אֵין כַּח בְּהָרְאוֹת לִילְךָ לְשֵׁם וְלְהַבִּיא לְתוֹךְ הַמֹּחַ, מַחְמַת שֶׁהַדָּבָרִים אַחֲרִים שְׂרׁוּאָה מִן הַצַּד מְבַלְבְּלִים אוֹתוֹ. וְכֵן מַחְמַת הַפְּזוּר שְׁנִתְפַּזֵּר הָרְאוֹת, עַל־יְדִיזָה הוּא נִקְלָשׁ, וְאֵין בּוֹ כַח לְהַבִּיא הַדָּבָר שְׂרׁוּאָה לְתוֹךְ הַמֹּחַ.

[נו] רבי נחמן מסביר כעת מדוע עלול השכל להיכשל בהכרת החפץ שמועבר מול עיני האדם. אם החפץ מועבר לפני עיניו במהירות גדולה, כך שאין לו זמן להתמקד בו כראוי, המידע ביחס לחפץ אינו יכול להגיע אל המוח. ואם החפץ מצוי במרחק רב, כוח הראייה עשוי להיות חלש מכדי שיוכל לשוב עם תמונת הדבר. כשהראייה חסרה

על־כֵּן צָרִיךְ לְסַתֵּם אֶת עֵינָיו, וּלְצַמְצֵם הָרְאוֹת, וּלְכַנּוֹן אֶל הַדְּבָר
שֶׁצָּרִיךְ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִבְלְבְּלוּ דְבָרִים אֲחֵרִים. וְגַם כְּדֵי שְׂיִתְחַזֵּק כַּח
הָרְאוֹת, וְלֹא יִהְיֶה קְלוּשׁ, וְאִזּוּ יִוָּכַל לְרְאוֹת הַדְּבָר מִרְחוֹק כַּנִּ"ל.

**כְּמוֹ כֵּן, כְּשֶׁרוֹצִים לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית, שֶׁהוּא כְּלוּ טוֹב, כְּלוּ
אֶחָד. צָרִיךְ לְסַתֵּם אֶת עֵינָיו, וּלְכַנּוֹן הַהִסְתַּכְּלוּת אֶל הַתְּכָלִית. כִּי אוֹר
הַתְּכָלִית הַזֶּה הוּא רְחוֹקָה מֵהָאָדָם, וְאִי אִפְשָׁר לְרְאוֹתוֹ כִּי אִם**

מיקוד מספיק, היא עלולה להיות מוסחת או מעורפלת, וכך לא תהיה בה היכולת להעביר למוח את המידע ביחס לדבר הנצפה. כל זה שייך לענייננו. רבנו דיבר על בעל השדה ההופך לצופה בקדושה כשבני־אדם עושים מעשים טובים. הוא מסוגל אז להסתכל אל תוך נשמתו של אדם ולטפל בצרכיו הרוחניים. בעל השדה מנסה גם להניע את האדם עצמו להתמקד בתכלית, לעשות אחד מהתפילה כולה ולכוון את מבטו אל הטוב שלעתיד לבוא. מי שנוהג כך משיג דעת: הוא מודע לנוכחות ה' ומכיר באחדותו יתברך ובהשגחתו שבאמצעותה הוא מכוון את העולם כולו. אולם עולם זה מלא בהסחות דעת המטשטשות את מיקוד האדם ומחלישות מאוד את היכולת לשמור על קשר עין עם התכלית. כשקשר העין נקטע, גם ראייתו של בעל השדה מתערפלת באופן דומה. השדה הופך אז לשדה בוכים, ויכולתו של הצדיק לפעול תיקונים כראוי נעשית מוגבלת.

על־כֵּן צָרִיךְ לְסַתֵּם אֶת עֵינָיו, וּלְצַמְצֵם הָרְאוֹת, וּלְכַנּוֹן אֶל הַדְּבָר שֶׁצָּרִיךְ, כְּדֵי שֶׁלֹּא
יִבְלְבְּלוּ דְבָרִים אֲחֵרִים. וְגַם כְּדֵי שְׂיִתְחַזֵּק כַּח הָרְאוֹת, וְלֹא יִהְיֶה קְלוּשׁ, וְאִזּוּ יִוָּכַל
לְרְאוֹת הַדְּבָר מִרְחוֹק כַּנִּ"ל.

[נז] הדבר אמור כלפי אדם המנסה להתמקד בראיית דבר מסוים. כמו המיקוד הדרוש כדי לעשות את התפילה אחד, שרבי נחמן הזכיר לקראת סוף סעיף ב (וראה הערות מ-מא), הדבר דורש השתקעות מוחלטת במשימה שעל הפרק בלי להתיר כל הסחת דעת. אדרבה, אדם צריך להתמקד אז בתכלית, בטוב ובאחדות, כפי שרבנו מסביר והולך.

**כְּמוֹ כֵּן, כְּשֶׁרוֹצִים לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית, שֶׁהוּא כְּלוּ טוֹב, כְּלוּ אֶחָד. צָרִיךְ לְסַתֵּם
אֶת עֵינָיו, וּלְכַנּוֹן הַהִסְתַּכְּלוּת אֶל הַתְּכָלִית. כִּי אוֹר הַתְּכָלִית הַזֶּה הוּא רְחוֹקָה
מֵהָאָדָם,**

[נח] כמבואר לעיל, כיוון שאדם זה רחוק מאוד מן הדבר שהוא רוצה להביט בו, ראייתו מיטשטשת בשל הדברים האחרים שהוא רואה מסביב. כאן רבי נחמן מלמד שהסחות הדעת הללו הן הפיתויים והיצרים של העולם־הזה הגשמי. הם מסיטים את מבטו של האדם ומונעים אותו מלהתמקד בתכלית.

בסתימו דעינין. שצריך לסתם את העינים לגמרי, ולסגרם בחזקה מאד, אף גם לדחקם בהאצבע, כדי לסתמם לגמרי, ואז יוכל להסתפל על התכלית הזוה.

הינו שצריך לסתם את עיניו מחזו דהאי עלמא לגמרי, להעלים עיניו ולסגרם מאד, לכלי להסתפל כלל על תאוות עולם הזה והבליו. ואז יוכל לראות ולהשיג אור התכלית הזוה, שכלו טוב. ואז יתבטלו היסורין פנ"ל, כי עקר היסורין מחמת שרחוק מהתכלית פנ"ל.

ואי אפשר לראותו כי אם בסתימו דעינין.

[נט] "בסתימו דעינין" פירושו בסתימת העיניים או בעצימתן. עצימת עיניים זו מאפשרת לאדם לא להביט אל הסחות הדעות והערפולים של העולם הזה הגשמי.

שצריך לסתם את העינים לגמרי, ולסגרם בחזקה מאד, אף גם לדחקם בהאצבע, כדי לסתמם לגמרי, ואז יוכל להסתפל על התכלית הזוה.

[ס] רבי נחמן מדגיש את הצורך "לסתום את העיניים לגמרי" כיוון שאפילו הסחת הדעת הקלה ביותר עלולה להסיט את מבטו של האדם מהתמקדות בתכלית. אולם ייתכן שלא יהיה די אפילו בכך. העיניים נוטות באופן טבעי להיות פתוחות, ולהביט במה שלפניהן. לכן אדם צריך "לסתום את העיניים לגמרי, ולסגרם בחזקה מאד". עליו להתאמץ לסגור בנחישות את הדלת בפני כל הסחות הדעת והיצרים של העולם הזה, אפילו אם הדבר ידרוש ממנו ללחוץ על העיניים בחזקה באמצעות האצבע. אז, התכוונותו בתכלית בעין שכלו תישא פרי. ר' נתן מספר שבשעה שאמר רבנו תורה זו, הוא תחב את אצבעותיו לארובות עיניו כדי להמחיש כיצד מוכרח אדם לעצום את עיניו בפני העולם הזה ולהתמקד בעולם-הבא (ביאור-הליקוטים א; ראה גם להלן, סעיף ט והערה קמא).

הינו שצריך לסתם את עיניו מחזו דהאי עלמא לגמרי, להעלים עיניו ולסגרם מאד, לכלי להסתפל כלל על תאוות עולם הזה והבליו. ואז יוכל לראות ולהשיג אור התכלית הזוה, שכלו טוב.

[סא] היכולת להתמקד בתכלית קשורה ישירות ביכולת לא להביט על העולם הזה, מי שעוצם את עיניו בפני "חיוזו דהאי עלמא", 'מראות העולם הזה' באופן חלקי בלבד, יכול להתמקד בתכלית באופן חלקי בלבד. עין שכלו אינה יכולה לראות בבהירות. אולם מי שמפנה עורף לגמרי להנאות עולם-הזה והבליו, יוכל לראות את אור התכלית ולקלוט אותו בבהירות בעין שכלו. רבי נחמן שב כעת לקביעותיו בתחילת הסעיף ביחס לייסורי העולם-הזה.

ואז יתבטלו היסורין פנ"ל, כי עקר היסורין מחמת שרחוק מהתכלית פנ"ל.

[סב] כשאדם ממוקד בתכלית ומבין שהכול טוב, הסבל שלו מתפוגג. זאת משום שבתכניו

וְעַל כֵּן נִטְבַּע בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם לְסַתֵּם עֵינָיו בְּשַׁעַת יְסוּרֵין כַּנְּ"ל, כְּדִי לְבָרַח מֵהִיסוּרֵין וּלְבַטְּלֵם, עַל יְדֵי הַהֶסְתַּפְּלוּת עַל הַתְּכַלִּית, שֶׁהוּא כְּלוּ טוֹב. שֶׁהַהֶסְתַּפְּלוּת הַזֹּאת אִי אֶפְשָׁר, כִּי־אִם עַל־יְדֵי סְתִימַת הָעֵינַיִם כַּנְּ"ל. וְאִף שֶׁהָאָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלוּם מֶה הוּא עוֹשֶׂה, אֶף־עַל־פִּי־כֵן הַנֶּפֶשׁ יוֹדַעַת הַכֹּל, וְעַל־כֵּן מִטְבַּעָה לְסַתֵּם הָעֵינַיִם בְּשַׁעַת יְסוּרֵין כַּנְּ"ל.

הגדולה של ה', הייסורים הם אמצעי לקרב את האדם אל התכלית. ככאלה, הייסורים הם ככלות הכול דבר טוב. מנגד, כשדעתו של אדם מתערפלת, הוא חווה את ייסוריו כדבר רע, ורואה אותם כהתרחשות בדרך הטבע (ראה לעיל, הערות מז-נ, נב). הדעת המתוקנת, השייכת לעולם־הבא, היא הידיעה שה' הוא טוב וההכרה בכך שכל מה שקורה באמת ההשגחה העליונה ולתועלת האדם. לכן רבי נחמן קובע שאם אדם חש שייסורים אופפים אותו מכל עבר, פירוש הדבר שהוא אינו ממוקד בתכלית – דהיינו, חסרה לו דעת. עיניו ממוקדות דווקא בעולם־הזה, ולכן הוא חשוף לפגעיו. כעת משלים רבי נחמן את ההסבר מדוע כשאדם חש כאב הוא עוצם את עיניו בחזקה.

וְעַל כֵּן נִטְבַּע בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם לְסַתֵּם עֵינָיו בְּשַׁעַת יְסוּרֵין כַּנְּ"ל, כְּדִי לְבָרַח מֵהִיסוּרֵין וּלְבַטְּלֵם, עַל יְדֵי הַהֶסְתַּפְּלוּת עַל הַתְּכַלִּית, שֶׁהוּא כְּלוּ טוֹב. שֶׁהַהֶסְתַּפְּלוּת הַזֹּאת אִי אֶפְשָׁר, כִּי־אִם עַל־יְדֵי סְתִימַת הָעֵינַיִם כַּנְּ"ל. וְאִף שֶׁהָאָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלוּם מֶה הוּא עוֹשֶׂה, אֶף־עַל־פִּי־כֵן הַנֶּפֶשׁ יוֹדַעַת הַכֹּל,

[ג] זאת, כיוון שהנשמה קשורה בטבורה לתכלית, כפי שהתבאר לעיל (הערה ל). לכן אפילו אדם המצוי מחוץ לשדה – דהיינו, מרוחק מן התכלית – ירהר מדי פעם על עתידו ועל מה שממתין לו בסוף דרכו. בפרט כשהוא חש כאב, כיוון שהדעת ניטלת ממנו באותה שעה והוא חש ניתוק מן המטרה והתכלית שלו. בשעה שכזו הוא עוצם את עיניו לעולם־הזה מתוך דחף טבעי, כך שיוכל להתמקד בתכלית, בטוב, כפי המידה שהדבר אפשרי עבורו. נוכח להיטיב להבין זאת לאור דברי הגמרא הבאים: נאמר בספר דניאל (י: ז) "וראיתי אני דניאל לבדי את המראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה אבל חרדה גדלה נפלה עליהם ויברחו פֶּה־חָבֵא". על כך שואלת הגמרא מי הם "האנשים" האמורים בפסוק, ומשיבה שאלה היו חגי, זכריה ומלאכי. לאחר מכן היא שואלת מדוע נפלה עליהם חרדה גדולה, אם דניאל ראה לבדו את המראה, ומשיבה: "אף על גב דאינהו לא חזו – מזלייהו חזו", אף על גב שהם לא ראו – מזלם ראה' (מגילה ג, א). רש"י מפרש במקום אחר את המילה 'מזל' כרמה גבוהה של דעת. אף־עַל־פִּי ששלושת הנביאים לא ראו את המראה, התודעה הגבוהה יותר שלהם ראתה גם ראתה. בהקשר שלנו, מודעות זו היא הסיבה לדחף הטבעי שיש לנשמה לעצום את העיניים בשעת כאב, כדי להתמקד בתכלית.

וְעַל־כֵּן מִטְבַּעָה לְסַתֵּם הָעֵינַיִם בְּשַׁעַת יְסוּרֵין כַּנְּ"ל.

[סד] בכתב־היד: "ועל כן מטבעה לסתום העיניים...". וראה הערות נג, ס.

וְהָיָה בְּאֵמֶת, בְּשַׁעַת בְּטוּל שְׁנֵתְבַטֵּל אֶל הַתְּכָלִית, שֶׁהוּא כְּלוּ טוֹב, כְּלוּ אֶחָד, אֲזִי בְּאֵמֶת נִתְבַטְּלִין הַיְסוּרִין כְּנ"ל. אִךְ אִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת

עד כאן: ישנו שדה שבו גדלות נשמותיהם של מי ששומרים תורה ומצוות. נשמות אחרות נעות ונדות מחוץ לשדה זה – משום שהן חסרות מלבושים של תורה ומצוות ולכן אינן רשאיות להיכנס, או משום שעזבו את השדה ומתקשות לחזור. ישנו גם בעלים לשדה, צדיק גדול מאוד, המטפל בנשמות שבתוך השדה וגם מחפש דרכים לתקן את הנשמות הלכודות מחוצה לו (סעיף א). כשהנשמות מקיימות תורה ומצוות וכך חוזרות אל השדה, עיני הצדיק מאירות. אז יש בכוחו להשיב בני-אדם אל התכלית שלהם, המקבילה לדיבור מתוקן. מי שדיבורו מתוקן עושה אחדות אחת מכל האותיות והמילים שבתפילתו (סעיף ב). אחדות ויחידות זהות עם התכלית, בחינת הטוב המוחלט. מי שעניו שכלו ממוקדות בתכלית מבין שהרע והסבל הם טוב בסופו של דבר, כיוון שהם באים מאת ה' כדי לקרב אדם אל התכלית. הסיבה שבני-אדם חשים ככל זאת כאב היא שהם זקוקים עדיין לדעת אלקים אמיתית. אפשר להשיג דעת זו ואת הידיעה שהכול הוא טוב ולטובה, על-ידי דחיית פיתויי העולם הזה והבליו (סעיף ג).

וְהָיָה בְּאֵמֶת, בְּשַׁעַת בְּטוּל שְׁנֵתְבַטֵּל אֶל הַתְּכָלִית, שֶׁהוּא כְּלוּ טוֹב, כְּלוּ אֶחָד, אֲזִי בְּאֵמֶת נִתְבַטְּלִין הַיְסוּרִין כְּנ"ל.

[סה]

בסעיף ג רבי נחמן לימד שכשאדם ממוקד לגמרי בתכלית, הוא אינו חווה את הכאב והקושי שבייסוריו. בשעה זו הוא חש ויודע רק את טוב ה'. כאן מקשר רבי נחמן הישאבות זו אל תוך תודעת התכלית למושג ה'ביטול'. ביחס לחיים הרוחניים ולעבודת ה', הביטול פירושו שכחת העצמי עד כדי אי-הרגשת מציאותו, ואי-היקשרות לכל ענייני העולם, כדי לעמוד כאין גמור בפני ה'. שיא הביטול הוא כשהטבע הגשמי אינו משפיע עוד על האדם, והוא יכול להסיר את מעטה הגשמיות ולהדבק ולהיטמע לגמרי באור אין-סוף. בתורה שלנו, ביטול זה של העצמי בפני ה' או בה' פירושו בפרט ביטול כל מודעות לעצמי כיישות נפרדת, וממילא שלילת כל תחושה גשמית – של כאב או של תענוג.

רבי נחמן דן במושג הביטול במקומות נוספים. בליקוטי-מוהר"ן ח"א נב הוא מדבר על ההתבודדות (תפילה אישית אל ה' במקום מבודד וללא נוסח קבוע) ככלי להשגת ביטול. בתורה שלנו הדבר מתקשר לתפילה מתוקנת, שכפי שלמדנו מביאה אדם לאחדות עם ה'. אזכור נוסף של הביטול מופיע בליקוטי-מוהר"ן ח"א ד: ט. שם רבנו מדבר על האדם המבטל ישותו לגמרי בפני ה' וכך מתפשט מגשמיותו ומשיג את הדעת הקשורה בעולם-הבא. גם זה מתקשר לתורה שלנו, שהרי כאן מדובר על הצורך לעצום עיניים בפני העולם-הזה כדי להיות ממוקד לגמרי בתכלית, העולם-הבא. הפרפראות-לחכמה, המתאר כמה הקבלות בין תורה ד האמורה לתורה שלנו, מצביע גם על הבדל חשוב. בתורה ד רבנו מדבר על האדם המשיג ביטול על-ידי העלאת המלכות, מלכות ה', לשורשה. כיוון שהאדם

תְּמִיד קְבוּעַ בְּבַחֲיִנוֹת הַבְּטוּלָה, כִּי אִם־כֵּן יֵצֵא מִגְּדָר אָנוּשִׁי, וְעַל כֵּן מִכְרַח שְׂיֵהִיָּהּ הַבְּטוּלָה בְּבַחֲיִנוֹת רְצוּא וְשׁוֹב.

עצמו הוא הכלי לעלייה זו, הוא זוכה שנותר בו רישום תמידי של הביטול ודעת אלקים אפילו כשהוא חוזר לתודעה היום-יומית שלו. אולם בתורה שלנו, ביטול הישות מתרחש רק משום שהאדם בורח מן הייסורים. הביטול שהוא משיג הוא רגעי בלבד, תוצאת עצימת עיניו בפני העולם-הזה. (ראה גם ליקוטי-מוהר"ן ח"א קעב שם הביטול מתפרש כמצב של היות מזוכך. כשאדם נותן את כל כולו לה', הוא נעשה זך בפני אור אין-סוף. אור ה' יכול לחדור דרכו מבלי שיופרע או יתמעט בגלל המחסומים והצללים שמטילה ישותו.)

ר' נתן מספר (שיחות-הר"ן רעט): "פעם אחת אמר לי בזה הלשון: 'וכשכבר רע מאוד, אזי מתבטלים לגמרי'. ושאלתי אותו: 'איך מבטלין עצמו?' השיב: 'סוגרין הפה והעיניים – והרי זה ביטול'. מזה מובן עצה שכשהבעל דבר מתגבר מאוד מאוד על האדם ומבלבל דעתו מאוד בכמה מיני הרהורים רעים ובלבולים הרבה שקשה לו מאוד לנצחם, אזי יבטל האדם עצמו לגמרי. כי כל האדם יכול לבטל עצמו לגמרי לפעמים. דיינו לסתום פיו ועיניו ולסלק דעתו לגמרי כאילו אין לו שום דעת ומחשבה כלל. רק יבטל עצמו להשם יתברך לגמרי". ר' נתן עצמו כותב: העצה הטובה ביותר למי שמוכרח לסבול ייסורים – שלו עצמו, או אפילו הייסורים שאדם סובל מעצם היותו בן לעם היהודי – העצה עבורו היא לבטל עצמו בפני ה'. כיוון שאין באמת מוצא אלא לרוץ אל ה', לשאוף להתבטל בו יתברך. וכפי ששמעתי מרבנו "אף-על-פי שאינו יכול לזכות לביטול בשלמות כמו גדולי הצדיקים השלמים, אף-על-פי-כן יכול כל אדם לבטל עצמו איזה שעה אם ירצה באמת, ועל-ידי הביטול יתבטלו ממנו הייסורים והצרות". ועם זאת, כפי שאומר רבנו מיד, לאחר שאדם שב ממצב זה של ביטול הוא בדרך-כלל חש מידה מוגברת של ייסורים. כדי לבטל זאת, אדם צריך לחזק עצמו על-ידי חידושי תורה וחשק מוגבר בלימוד התורה (כבסעיף ה להלן; תורת-נתן ג).

אָף אִי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת תְּמִיד קְבוּעַ בְּבַחֲיִנוֹת הַבְּטוּלָה, כִּי אִם־כֵּן יֵצֵא מִגְּדָר אָנוּשִׁי,
וְעַל כֵּן מִכְרַח שְׂיֵהִיָּהּ הַבְּטוּלָה בְּבַחֲיִנוֹת רְצוּא וְשׁוֹב.

[10] בכתב-היד: "אך אי אפשר להיות תמיד קבוע במדרגה אחת בבחינות הביטול...". המושג 'רצוא ושוב' לקוח ממעשה המרכבה שבספר יחזקאל (א יד) "והחיות רצוא ושוב". המלאכים נושאי המרכבה מתוארים כרצים ושבים ללא הרף. בהקשר שלנו, 'רצוא' מקביל לביטול הישות. אדם רץ אל ה' ומבקש לפשוט מעליו את גשמיותו ולהישאב לגמרי לתוך האין-סוף. אך אין באדם יכולת להישאר לתמיד במצב זה של ביטול, ולכן הוא מחויב לשוב לתודעה הרגילה ולמציאות הגשמית, עד שה' בעצמו נוטל את נשמתו.

המושג 'רצוא ושוב' שייך גם ביחס למה שהוזכר לעיל ביחס לזיכרון ולמודעות (סעיף ב והערה לט). מי שיכול לעשות אחדות אחת מכל מילות התפילה מצליח להחזיק את כולן בתודעתו בבת אחת. הוא מחובר למציאות של אחדות, וקשור לבחינת הטוב הגמור. אולם הדבר יכול להתרחש רק כשהוא במצב של תודעה גבוהה יותר. משעה שהוא שב מן הביטול, הוא שב אל התודעה הרגילה של שניות ופירוד מן ה' אחד. במקרה הטוב הוא

על־פֶּן כְּשֶׁחֹזֵר הַשֶּׁכֶל מֵהַבְּטוּל אֶל הַמֶּחֱ, שֶׁהוּא כְּלֵי הַשֶּׁכֶל, אֲזִי אֵי אֶפְשָׁר לְהַמְחִין, שֶׁהֵם הַכְּלִים, לְקַבֵּל זֶה הַשֶּׁכֶל שֶׁל בְּחִינֹת בְּטוּל, כִּי הוּא בְּחִינֹת אֵין סוּף, שֶׁהוּא בְּחִינֹת הַתְּכַלִּית, שֶׁהוּא כְּלוֹ אֶחָד, כְּלוֹ טוֹב. וּמִחֲמַת זֶה מְרַגֵּישׁ הַמֶּחֱ הַצֶּעֵר שֶׁל הַיְסוּרִין. כִּי עַקֵּר הַהֲרֻגָּשָׁה

זוכה שיישאר בו מעט רושם מן הטוב הזה, כפי שרבי נחמן מלמד בסעיף הבא. ר' נתן מוסיף: לכן האדם המצוי אינו יכול לעשות את התפילה כולה לאחד. אין באפשרותו להעלות את התפילה למדרגה כה גבוהה. הוא יכול וצריך לקשר עצמו לצדיקים היודעים כיצד להתפלל במדרגה זו ולעשות אחד מכל התפילה, מתחילתה ועד סופה (תורת־נתן א). כיוון שהתכלית העיקרית של תפילותיו של אדם בעולם־הזה היא לזכות למדרגה של ביטול באמצעות 'יצוא ושוב'. זהו התענוג העיקרי של העולם־הבא (תורת־נתן ט). במקום אחר ר' נתן מסביר שלמרות שפעולת ה'יצוא' – התבטלות לאין־סוף – היא יקרה מאוד, ואין לה תחליף בעבודת ה' של האדם, ההתפתחות הרוחנית ניכרת בעיקר דווקא כתוצאה מן ה'שוב'. הוא ממשיך זאת לזריעת גרעין חיטה. כדי שהגרעין יצמח ויעשה חיטים נוספות, הוא מוכרח "להתבטל" תחילה, להירקב ולהפוך לחלק מן האדמה. לאחר שצורתו נעלמת כמעט לגמרי והוא מאבד את מהותו כגרעין, הוא מתחיל להכות שורש. אז הוא יכול להתחיל לצמוח ולשאת פרות הרבה מעבר לצורתו המקורית. כך הוא גם ביחס לאדם. עליו לזנוח תחילה את ישותו וזהותו הנפרדת ולבטל עצמו בפני ה'. זהו ה'יצוא'. לאחר מכן, כאשר הוא 'שב', הדבר מתרחש מתוך רוחניות רבה יותר ומודעות מלאה הרבה יותר לנוכחות ה' (ליקוטי־הלכות כלאי הכרם ב: ב).

על־פֶּן כְּשֶׁחֹזֵר הַשֶּׁכֶל

[סז] "השכל" פירושו כאן המודעות. כשאדם זוכה לביטול הוא אינו מודע עוד לעצמו כיש נפרד, והתודעה שלו באותה עת היא מעבר לכליו הרגילים. רבי נחמן מבאר כעת מה מתרחש כשאדם שהשיג ביטול מוכרח לשוב ממצב זה אל התודעה הרגילה שלו.

מֵהַבְּטוּל אֶל הַמֶּחֱ, שֶׁהוּא כְּלֵי הַשֶּׁכֶל,

[סח] כלומר המוח הוא הכלי החומרי שמכיל את השכל.

אֲזִי אֵי אֶפְשָׁר לְהַמְחִין, שֶׁהֵם הַכְּלִים,

[סט] המוח מחולק לשלושה חלקים עיקריים: המוח הגדול, המוח הקטן וגזע המוח. בהקבלה בין אברי הגוף לספירות, הראש או המוח מקביל לשלוש הספירות העליונות, חכמה ('מוח ימין'), בינה ('מוח שמאל') ודעת ('המוח האמצעי') המכונות במשותף 'מוחין'. ראה תורה ס הערה ק ביחס לתפקיד שממלא כל אחד מהמוחין בתודעה האנושית.

לְקַבֵּל זֶה הַשֶּׁכֶל שֶׁל בְּחִינֹת בְּטוּל, כִּי הוּא בְּחִינֹת אֵין סוּף, שֶׁהוּא בְּחִינֹת הַתְּכַלִּית, שֶׁהוּא כְּלוֹ אֶחָד, כְּלוֹ טוֹב. וּמִחֲמַת זֶה מְרַגֵּישׁ הַמֶּחֱ הַצֶּעֵר שֶׁל הַיְסוּרִין.

[ע] מי שהשיג מצב של ביטול זכה להשתחרר ממגבלות החוויה האנושית. על־ידי ההתבטלות

שֶׁל כָּל הַיְסוּרִין וְהַפְּאָבִים, חֶסֶם וְשָׁלוֹם, הוּא בְּהִמָּח. כִּי מִהִמָּח יוֹצֵאִין צְנוּרוֹת לְכָל הָאֵיבָרִים כְּלָם, וְעַל יְדֵי זֶה מְרַגֵּשׁ הַמָּח הַפְּאָב בְּאִיזוֹ אֵיבָר שֶׁהוּא.

וְדַע, שְׂאֲחֵר־כָּף, כְּשֶׁחֹזֵר מִהַבְּטוּל אֶל הַפְּלִים, דְּהֵינּוּ הַמָּחִין, אֲזִי מִתְגַּבְּרִין הַיְסוּרִין בְּיוֹתֵר מִמָּה שֶׁהָיוּ מִקְדָּם. כְּדֶרֶךְ שְׁנֵי אָנָשִׁים

לאִין־סוּף יִתְבַּרַךְ, כְּבִיכּוֹל, הַשְּׂכַל זוֹכֵה לְהַשִּׁיג שִׁמְץ מֵאֲחַדוֹת ה'. הוּא טוֹעֵם מִשֶּׁהוּ מִן הָעוֹלָם־הַבָּא שְׂכוּלוֹ טוֹב, מִצִּיאוֹת שֶׁאֵין בֵּה כָּל סִבֵּל וַיִּסּוּרִים. אוֹלָם, שְׁלוֹשֶׁת הַמּוֹחִין אֵינֶם יְכוּלִים לְהַתְמִיד בַּתּוֹדָעָה גְבוּהָה זוֹ שֶׁל בִּיטוּל. לִכֵּן כִּשֶׁהַשְּׂכַל חוֹזֵר לְתוֹדָעָה הַרְגִילָה, הַמּוֹחַ, מוֹשֵׁב הַשְּׂכַל, נַעֲשֶׂה מוֹדַע שׁוֹב לְתַחוּשֶׁת הַכָּאֵב הַבָּאוֹת מִן הַיִּסּוּרִים.

כִּי עֶקֶר הַהֲרַגְשָׁה שֶׁל כָּל הַיְסוּרִין וְהַפְּאָבִים, חֶסֶם וְשָׁלוֹם, הוּא בְּהִמָּח. כִּי מִהִמָּח יוֹצֵאִין צְנוּרוֹת לְכָל הָאֵיבָרִים כְּלָם, וְעַל יְדֵי זֶה מְרַגֵּשׁ הַמָּח הַפְּאָב בְּאִיזוֹ אֵיבָר שֶׁהוּא.

[עא] שורשה של המערכת העצבית, המקור לחוש המישוש, במוח האמצעי – דהיינו, הדעת. באמצעות מערכת זו עוברים כל המסרים מן המוח לאברים ובחזרה. כאב מורגש רק אם העצבים מוסרים על הפגיעה למוח, המתרגם את המידע שקיבל מהם לתחושה של כאב. לכן באמת כל כאב מורגש דווקא במוח, כפי שמלמד רבי נחמן. כשאדם משיג מצב של ביטול, הוא מבטל את הכאב, מפני שהדעת שלו מגיעה למקום שהוא מעבר למוחו. אולם כשהתודעה שבה בחזרה מן הביטול, המוח חוזר לחוש כאב.

וְדַע, שְׂאֲחֵר־כָּף, כְּשֶׁחֹזֵר מִהַבְּטוּל אֶל הַפְּלִים, דְּהֵינּוּ הַמָּחִין, אֲזִי מִתְגַּבְּרִין הַיְסוּרִין בְּיוֹתֵר מִמָּה שֶׁהָיוּ מִקְדָּם.

[עב] רבי נחמן יסביר כעת שהדבר נובע מן המתח שבין שאיפת האדם לביטול, שם התודעה היא של טוב מוחלט, ובין כוחות הדינים התובעים שיוטלו עליו ייסורים ומכאובים. במקום אחר רבי נחמן מדבר על אדם השקוע בחומריות (דבר הגורם להתעוררות הדינים), ועם זאת מבקש לשוב אל ה'. כוחות הדין מתנגדים לניסיונותיו אלה, מזכירים את אחריותו האישית למצבו הנפול, ואת אי־היותו ראוי לעשות תשובה. הם מציבים בדרכו מכשולים ואבני נגף כדי לייאש אותו מלעשות תשובה. הדבר מתאים אמנם למידת הדין האלוקית, אך עומד בניגוד למידת רחמים. לכן ה' מאפשר את מציאותם של המכשולים, אך מסתיר עצמו כביכול בתוכם. אם האדם יתמיד במאמציו לשוב למרות כל הייסורים והצרות שהוא סובל, ה' יתגלה אליו (ראה ליקוטי־מוהר"ן ח"א קטו).

ר' נתן כותב: אדם חי בעולם־הזהו הגשמי, שהוא רחוק מאוד מן התכלית. אם למרות זאת הוא חותר להשיג את התכלית ולהכיר את אחדות ה', אז דווקא בזכות הייסורים המגדירים את קיומו הוא זוכה להתגלות אלוקית (תורת־נתן ב) – דהיינו למצב של ביטול והתפשטות

שְׁמֵתֵאבְּקִים וְנִלְחָמִים וְנִתְגַבְּרִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, כְּשֶׁאֶחָד רוֹאֵה שְׁחִבְרוּ מִתְגַבֵּר עָלָיו, אָזִי הוּא מִתְחַזֵּק מְאֹד, וּמִתְגַבֵּר בְּיֹתֵר. כְּמוֹ כֵּן כְּשֶׁרוֹאִין הַבְּעָלֵי דֵינִים, שֶׁהוּא רוֹצֵה לְהִתְגַבֵּר עַל הַיִּסּוּרִין, וּלְבַטֵּלָם עַל יְדֵי הַבְּטוּל אֶל הַתְּכָלִית כַּנִּ"ל, אָזִי הֵם מִתְחַזְּקִים וּמִתְגַבְּרִים בְּיֹתֵר. וְעַל־כֵּן אַחַר כָּךְ, כְּשֶׁשָּׁב מִהַבְּטוּל, אָזִי הַיִּסּוּרִין הֵם גְּדוּלִים יוֹתֵר מִקֵּדָם. כִּי הֵם מִתְגַבְּרִים כְּנֶגְדּוֹ, מִחֲמַת שְׁרוּצָה לְבָרַח מֵהֶם

הגשמיות. בהקשר של התורה שלנו, כשאדם חווה ייסורים ומבקש לבטל את ישותו בפני ה', תוקפים אותו מכשולים ומידת הדין. כוחות אלה לא יניחו לו עד שייעשה בו הצדק וייקוב הדין את ההר. לכן, כשהוא שב מתודעת הביטול, הוא חש את ייסוריו בעוצמה רבה יותר. ר' נתן מוסיף שתופעה זו של התגברות הייסורים מופיעה בכל דבר שאדם עושה כדי להוסיף בעבודת ה' שלו. מיד לאחר שהוא פועל פעולה טובה – למשל, לימוד תורה, תפילה, צדקה או כל מצווה אחרת – הוא חשופה להתגברות מאמצי היצר הרע להדיח אותו מדרכו. הדבר היחיד שיכול לעזור לו באותה עת הוא להתמקד בתכלית. ככל שהוא מרבה בכך, כך גדולים סיכויו להגיע לביטול אמיתי, לפחות עד לנקודה שבה לא יביט עוד על העולם הזה (תורת-נתן ז).

כְּדֶרֶךְ שְׁנֵי אַנְשִׁים שְׁמֵתֵאבְּקִים וְנִלְחָמִים וְנִתְגַבְּרִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, כְּשֶׁאֶחָד רוֹאֵה שְׁחִבְרוּ מִתְגַבֵּר עָלָיו, אָזִי הוּא מִתְחַזֵּק מְאֹד, וּמִתְגַבֵּר בְּיֹתֵר.

[עג] רבי נחמן אמר פעם שהרשעים לעולם אינם מתחרטים באמת. כל צער שהם חשים רק מחזק את רשעותם. הדבר דומה לשני אנשים שמתאבקים. ברגע שידו של האחד על העליונה, האחר מוכרח להילחם הרבה יותר חזק. הדבר נכון גם במקרה ההפוך. ככל שאתה חפץ יותר לעבוד את ה', כך כוחות הרע יתגברו ויתעצמו כנגדך. אם תבין זאת תוכל להילחם בכוחות הללו ולהתגבר עליהם (ראה שיהות-הר"ן י). ר' נתן מוסיף ממד עומק לעניין. כשנגזרת על האדם גזירה, העונש המיועד לו לא ייעלם לגמרי, גם אם תומתק הגזירה. כדי לעקור מן השורש את הגזירה ואת כל תוצאותיה, אדם צריך להמתיק אותה בשורשה. היתרון שבהמתקת הדין בשורשו הוא שבאופן זה הייסורים מתבטלים לחלוטין, ולא רק נדחים או מתמעטים (ראה ליקוטי-מוהר"ן ח"א מט: ז והערה קלב). בהקשר שלנו, למדנו שמי שהשיג את מדרגת הביטול מסוגל לבטל את כל הייסורים והדינים. אולם, אי אפשר להתמיד במצב נשגב זה. כשהוא שב לתודעתו הרגילה, הדינים שבים ומתעוררים, כיוון שהם לא הומתקו בשורשם. זו הסיבה שהדינים מתגברים לאחר הביטול. הדינים מזהים את הניסיון להתגבר עליהם. כפי שמלמד רבנו, זה דומה לשני אנשים המתאבקים ביניהם, וידו של האחד גוברת. האחר מגביר אז את מאמציו ונלחם עוד יותר חזק. הפתרון, כפי שנראה להלן (סעיף ה), הוא לשוב ממדרגת הביטול עם חידושי תורה. לחידושים שאדם מחדש ישנו הכוח להמתיק את הדינים, בזכות המקור שממנו הם נובעים, שבו אין כל סבל. זה נחשב לו כאילו דינים אלה הומתקו בשורשם (תורת-נתן ד).

וּכְנ"ל.

ה אַךְ אַחַר כֵּן מְקַלֵּים הַיִּסּוּרִין וּמְתַנַּחֲמִין עֲלֵיהֶם, עַל יְדֵי הַתְּחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה שְׂזוּכִין עַל יְדֵי הַיִּסּוּרִין. כִּי עַל־יְדֵי הַיִּסּוּרִין בָּא לְבַחֲנֵית בְּטוּל

כְּמוֹ כֵּן כְּשֶׁרוֹאִין הַבְּעָלֵי דִינִים, שֶׁהוּא רוֹצֶה לְהַתְּגַבֵּר עַל הַיִּסּוּרִין, וּלְבַטְּלֵם עַל יְדֵי הַבְּטוּל אֶל הַתְּכַלִּית כְּנ"ל, אֲזַי הֵם מִתְחַזְּקִים וּמְתַגַּבְּרִים בְּיִתְרָם. וְעַל־כֵּן אַחַר כֵּן, כְּשֶׁשָּׁב מִהַבְּטוּל, אֲזַי הַיִּסּוּרִין הֵם גְּדוּלִים יוֹתֵר מִקֵּדָם. כִּי הֵם מְתַגַּבְּרִים כְּנִגְדּוֹ, מִחֲמַת שְׁרוֹצֶה לְבַרֵּחַ מֵהֶם וּכְנ"ל.

[עד] עד כה לימד רבנו מדוע אדם חווה סבל מוגבר לאחר שהוא שב ממצב של ביטול. בסעיף הבא הוא יציע תרופה לבעיה זו.

עד כאן: ישנו שדה שבו גדלות נשמותיהם של מי ששומרים תורה ומצוות. נשמות אחרות נעות ונדות מחוץ לשדה זה – משום שהן חסרות מלבושים של תורה ומצוות ולכן אינן רשאיות להיכנס, או משום שעזבו את השדה ומתקשות לחזור. ישנו גם בעלים לשדה, צדיק גדול מאוד, המטפל בנשמות שבתוך השדה וגם מחפש דרכים לתקן את הנשמות הלכודות מחוצה לו (סעיף א). כשהנשמות מקיימות תורה ומצוות וכך חוזרות אל השדה, עיני הצדיק מאירות. אז יש בכוחו להשיב בני־אדם אל התכלית שלהם, המקבילה לדיבור מתוקן. מי שדיבורו מתוקן עושה אחדות אחת מכל האותיות והמילים שבתפילתו (סעיף ב). אחדות ויחידות זהות עם התכלית, בחינת הטוב המוחלט. מי שעיני שכלו ממוקדות בתכלית מבין שהרע והסבל הם טוב בסופו של דבר, כיוון שהם באים מאת ה' כדי לקרב אדם אל התכלית. הסיבה שבני אדם חשים בכל זאת כאב היא שהם זקוקים עדיין לדעת אלקים אמיתית. אפשר להשיג דעת זו ואת הידיעה שהכול הוא טוב ולטובה על־ידי דחיית פיתוי העולם־הזה והבליו (סעיף ג). כשאדם משיג את מדרגת התפשטות הגשמיות כך שהוא מתבטל בפני ה', הייסורים שלו פוסקים. אולם עם שובו ממצב הביטול, ייסוריו מתגברים בתחילה (סעיף ד).

ה אַךְ אַחַר כֵּן מְקַלֵּים הַיִּסּוּרִין וּמְתַנַּחֲמִין עֲלֵיהֶם, עַל יְדֵי הַתְּחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה שְׂזוּכִין עַל יְדֵי הַיִּסּוּרִין.

[עה] הייסורים הם גרמו לאותו אדם להיכנס מלכתחילה למצב הביטול. כפי שרבי נחמן יבאר, מצב התודעה העליון שאדם משיג בשעת הביטול מאפשר לו השגה של חידושי תורה יותר עמוקים. לכן אף־על־פי שייסוריו מתגברים כשהוא שב מן הביטול, קל לו יותר לשאת אותם והוא אפילו יכול לבטלם באמצעות חידושי התורה שהוא משיג לאחר מכן.

כַּנ"ל, וְאַחַר כֵּן, אָף עַל פִּי שֶׁשָּׁב מִהַבְטוּל, אָף-עַל-פִּי-כֵן מִהַרְשִׁימוּ
שֶׁנֶּשְׂאָר מִהַבְטוּל, עַל-יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה הַתְּחִידוֹת הַתּוֹרָה. פִּי עַל-יְדֵי

ר' נתן מסביר שעצימת עיניים בפני העולם־הזה באופן מוחלט, כפי שרבי נחמן מדריך בסעיף ג, היא האמצעי להשיג ביטול ולצאת ממנו עם חידושי תורה חדשים. כפי שרובנו מלמד להלן (סוף סעיף ה וראה הערה צח): "כשזוכה אחר כך לחידושי דאורייתא. שזה סימן שזכה לבחינות ביטול אל התכלית על-ידי הייסורין..." במציאות, לא כל אדם מסוגל להפוך את הייסורים לאמצעי להתמקדות בתכלית ולכניסה אל מצב תודעה של ביטול, ולאחר מכן להשיג חידושי תורה אלו. לכן אדם צריך להתפלל לה' שאם הוא מוכרח לסבול קושי וייסורים, שיזכה שעצימת עיניו תהיה לשם התמקדות בתכלית ושישיג את התכלית האמיתית של סבל זה (תורת־נתן ב). ר' נתן מוסיף שלמרות שלא כל אדם מסוגל לכתוב חידושי תורה, מי שמחדיר חיות חדשה בקיום התורה שלו נחשב גם הוא כמי שחידש חידושי תורה (תורת־נתן ז).

פִּי עַל-יְדֵי הַיְסוּרִין בְּאֵל לְבַחֲנֵת בְּטוּל כַּנ"ל,

[עין] ראה סעיף ד והערות סו, ע.

וְאַחַר כֵּן, אָף עַל פִּי שֶׁשָּׁב מִהַבְטוּל, אָף-עַל-פִּי-כֵן מִהַרְשִׁימוּ שֶׁנֶּשְׂאָר מִהַבְטוּל,

[עין] ר'שימו' פירושו בקבלה הרושם המוחש הנשאר מכל פעולה או השגה, בין בקדושה ובין בהפכה. הרשימו הוא החוויה שמותירה באדם את רישומה להמשך דרכו, ולא הידיעה השכלית. המקובלים מלמדים שאי אפשר למחות רשימו של קדושה, אך ניתן למחות רשימו של טומאה. לכן, ככל שחוויות הקדושה של האדם רבות יותר, כך גדול מניינם של הרשמים הקדושים הנצחיים הנטבעים בו. מנגד, ככל שהוא יוצר יותר רשמים טמאים, כך מתרבים הדינים והגזירות המביאים עליו ייסורים. ובכל זאת, באמצעות התשובה אפשר לשרש כוחות אלה ולהמתיק את הדינים.

בהקשר של התורה שלנו, הרשימו שנותר באדם שהתבטל באיין־סוף ולאחר מכן שב לתודעה היום־יומית, הוא מקורם של חידושי התורה. ר' נתן מציין שרשימו זה נובע מ'אורות הצחצחות', מדרגה הגבוהה אפילו מעולם האצילות והספירות כולן (תורת־נתן י; וראה תיקוני־זוהר תיקון ע, דף קכת, א). הדבר נרמז להלן (סעיף ט, וראה הערות קלט-קמ), היכן שרבי נחמן מדבר על "מראה באצבעו". ר' נתן מוסיף: מן התורה שלנו אנו למדים שמטרתו הסופית של האדם היא להשיג את מדרגת הביטול. ועם זאת אנו יודעים שבזמן הזה אדם אינו יכול להישאר שרוי כל כולו באיין־סוף. גשמיותו אינה מסוגלת להכיל את האור האיין־סופי. לכן הדבר החשוב ביותר הוא ללמוד כיצד לשוב מתודעה של ביטול עם רשימו מדוד מן האור הזה. זוהי בחינת חידושי התורה שבאים בעקבות הביטול. כפי שרובנו מלמד במקום אחר (ליקוטי־מוהר"ן ח"א נו: ג): "התורה היא בחינת מידות, כי יש בהתורה אותיות ותיבות ופסוקים ופרשיות וסדרים, שהם בחינת מידות, שבהם נגבל החיות במידה". כשאנו ממשיכים עלינו אור וחיות אלה במידה ובהדרגה, כחידושי תורה, ה"כלים" שלנו מסוגלים אז להכיל רשמים ועקבות אלה של אלוקות, וליהנות מהם (תורת־נתן ה).

הבטול שנתבטל אל התכלית, והשיג שכל היסורין הם טובות גדולות מאד, על ידי זה נתמלא שמחה.

והשמחה הוא כלי אל חדושין דאורייתא, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: 'בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, ירדו ששים רבוא מלאכים, ונתנו שני כתרים בראש כל אחד, וכשחטאו וכו', ועתיד הקדוש ברוך הוא להחזירן לנו, שנאמר "ושמחת עולם על ראשם"'. נמצא, שהשמחה היא בחינת נעשה ונשמע, שהיא בחינת קבלת התורה.

על-ידי זה נעשה התחדשות התורה. כי על-ידי הבטול שנתבטל אל התכלית, והשיג שכל היסורין הם טובות גדולות מאד, על ידי זה נתמלא שמחה.

[נח] כל אדם מתמלא שמחה כשהוא מוצא טוב. אפילו מי שסבל ייסורים שמח כשהוא משיג את התוכנה שהכול באמת לטובה. רבי נחמן הזכיר זאת לעיל (סעיף ג, וראה הערה מט), כאשר לימד ש"יתמלא שמחה מגודל רוב הטובה שיסתכל בתכלית הייסורין הללו". רבנו יבאר כעת את הקשר בין שמחה וחדושי תורה.

והשמחה הוא כלי אל חדושין דאורייתא, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פח, א): 'בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, ירדו ששים רבוא מלאכים, ונתנו שני כתרים בראש כל אחד, וכשחטאו וכו', ועתיד הקדוש ברוך הוא להחזירן לנו, שנאמר "ושמחת עולם על ראשם"'. נמצא, שהשמחה היא בחינת נעשה ונשמע, שהיא בחינת קבלת התורה.

[טז] התורה מתארת כיצד בשעה שהקדוש-ברוך-הוא הציע לבני-ישראל את התורה הם קיבלו אותה מיד ללא היסוס, ובלי להתנות את קיום התורה בהבנתה. הם אמרו (שמות כד ז) "נעשה ונשמע". על כך מסופר בגמרא: "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, באו ששים ריבוא של מלאכי השרת, לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים, אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע. וכיון שחטאו ישראל, ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה, ופירקום... וכולן זכה משה ונטלן... עתיד הקדוש ברוך הוא להחזירן לנו, שנאמר (ישעיה לה י) 'ופדויי ה' ישבון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם' – שמחה שמעולם, על ראשם". מכאן שהשמחה, כמו הכתרים של "נעשה ונשמע", מקבילה לתורה. על-פי-זה מלמד רבי נחמן שהשמחה, שאדם משיג כשהוא שב מן הביטול, היא הצינור שדרכו מתקבלים חידושי תורה.

וְעַל יְדֵי הַתְּחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה שְׂזוֹכִין עַל־יְדֵי הַרְשִׁימוֹ שֶׁל הַבְּטוּל פֶּנ"ל, עַל יְדֵי זֶה מְקַרְרִין הַיִּסּוּרִין אַחַר כֵּן, כִּי עַל יְדֵי זֶה מְכַבִּין צְמָאוֹן הַנֶּפֶשׁ, כִּי הַרְגָּשָׁת הַיִּסּוּרִין הוּא בְּחִינַת צְמָאוֹן הַנֶּפֶשׁ, כִּי צְמָאוֹן הוּא עַל יְדֵי מְלִיחוֹת, וּמְלִיחוֹת הוּא בְּחִינַת יִסּוּרִין, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרָנָם לְבִרְכָּה: 'נֶאֱמַר בְּרִית בְּמִלַּח, וְנֶאֱמַר בְּרִית בְּיִסּוּרִין'.

וְעַל יְדֵי הַתְּחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה שְׂזוֹכִין עַל־יְדֵי הַרְשִׁימוֹ שֶׁל הַבְּטוּל פֶּנ"ל, עַל יְדֵי זֶה מְקַרְרִין הַיִּסּוּרִין אַחַר כֵּן,

[פ] רבי נחמן שב כעת לדבריו בפתח התורה, שחידושי תורה מקילים על הייסורים. כפי שלמדנו, מי שהוא במצב של ביטול, מתעלה מעל לייסורים. אף־על־פי שכאשר הוא חוזר מן הביטול הוא מרגיש בתחילה ייסורים גדולים יותר (סעיף ד), ייסורים אלה משוככים במהרה על־ידי השמחה, חידושי התורה, שעמם הוא שב ממצב הביטול.

כִּי עַל יְדֵי זֶה מְכַבִּין צְמָאוֹן הַנֶּפֶשׁ, כִּי הַרְגָּשָׁת הַיִּסּוּרִין הוּא בְּחִינַת צְמָאוֹן הַנֶּפֶשׁ, צִימָאוֹן זֶה הוּא הַסְּבֵל וְהַיִּסּוּרִים הַנֶּשְׁמָה חֲשָׂה, כְּתוּצָה מִמַּחֲסוֹר גַּשְׁמִי, רַגְשִׁי אוֹ רוּחָנִי. רַבִּי נַחֲמָן מְצַטֵּט כְּעַתּוֹ שְׁתֵּי מוֹבָאוֹת הַמוֹכִיחוֹת יַחַד עֲנִיין זֶה.

כִּי צְמָאוֹן הוּא עַל יְדֵי מְלִיחוֹת, וּמְלִיחוֹת הוּא בְּחִינַת יִסּוּרִין, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרָנָם לְבִרְכָּה (בְּרִכּוֹת ה, א): 'נֶאֱמַר בְּרִית בְּמִלַּח, הַכוּוּנָה לַפְּסוֹק (וַיִּקְרָא בִּיג): "וְלֹא תִשְׁבִּית מִלַּח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחַתְךָ, עַל כָּל קִרְבָּנְךָ תִּקְרִיב מִלַּח". רַש"י מְפָרֵשׁ עַל פְּסוֹק זֶה שֶׁהַבְּרִית כְּרוּתָה לַמִּלַּח עוֹד מִשְׁשֵׁת יְמֵי הַבְּרִיאָה, שֶׁהוּא יִזְכֶּה לִיקָרֵב עַל הַמִּזְבֵּחַ יַחַד עִם שָׂר הַקִּרְבָּנוֹת.

וְנֶאֱמַר בְּרִית בְּיִסּוּרִין'.

[פג] פֶּרֶק כח בַּסֵּפֶר דְּבָרִים פּוֹתַח בְּכִמָּה מִהַבְּרִכוֹת שִׁיזְכוּ לַהֲנִי יִשְׂרָאֵל בְּשֹׂכֵר שְׂמִירַתְּ אֵת הַתּוֹרָה. אוֹלָם אִם לֹא יִשְׁמְעוּ לְדַבַּר ה', הַכְּתוּב מוֹנֵה תִשְׁעִים וְשִׁמּוֹנָה קָלְלוֹת שֶׁהֵם יִסְבְּלוּ. אַחֲרַי שְׂמִפּוֹרְטִים הַעוֹנְשִׁים הַמְרִים הַלְלוּ עַל אִי־שְׂמִירַת דְּבַר ה', הַפֶּרֶק נִחְתָּם בְּמִילִים (דְּבָרִים כח ט) "אֱלֹהֵי דְבָרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר צוּה ה' אֵת מֹשֶׁה". מִכָּאן שְׂמִלַּח וַיִּסּוּרִים שְׁנֵיהֶם 'בְּרִית', וְלִכֵּן הֵם מְקַבְּלִים זֶה לְזֶה.

חז"ל מְלַמְּדִים: "נֶאֱמַר בְּרִית בְּמִלַּח וְנֶאֱמַר בְּרִית בְּיִסּוּרִין; מֵה בְּרִית הָאִמּוֹר בְּמִלַּח – מִלַּח מִמַּתְקָת אֵת הַבֶּשֶׂר, אִף בְּרִית הָאִמּוֹר בְּיִסּוּרִין – יִסּוּרִין מִמְרַקֵּין כָּל עוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם". כִּשְׁם שֶׁהַמִּלַּח מְרַכֵּךְ אֵת הַבֶּשֶׂר וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ רָאוּי לְאִכְלִיָּה, כֵּן הַיִּסּוּרִים מְרַכְּכִים אֵת הָאָדָם וְפוֹעֵלִים מַחִילַת עוֹנוֹת עַבְרוֹ (בְּרִכּוֹת ה, א). זֶהוּ הַצַּד הַשְּׁווֶה בְּמִלַּח וּבְיִסּוּרִים.

כִּי הַנֶּפֶשׁ הִיא בֵּת הַשֶּׁכֶל, כִּי עֵקֶר גְּדוּל הַנֶּפֶשׁ, הוּא עַל־יְדֵי הַשֶּׁכֶל, שְׁמַגְדִּלָּהּ וּמְתַקְנָהּ, וְכִמּוֹ שֶׁכֶּתוּב: "גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב". וְכִשֶּׁהַשֶּׁכֶל בְּשִׁלְמוֹת, אֲזִי הוּא עוֹשֶׂה פְּרוֹת. אֲבָל בְּשִׁנְפָּגֶם הַשֶּׁכֶל,

זהו, אס-כן, סדר ההוכחה של רבי נחמן: מלח גורם לצימאון וזהו עמו. מלח וייסורים שווים. מכאן שהייסורים שאדם סובל גורמים לנשמה צימאון.

כִּי הַנֶּפֶשׁ הִיא בֵּת הַשֶּׁכֶל,

[פד] הקבלה מלמדת שישנן חמש מדרגות לנשמה, המכוננות: נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה (ראה ליקוטי מוהר"ן ח"א כד: א הערה ב; וראה נספח: מדרגות ההויה: נשמה). כאן מדובר על המדרגה הנמוכה ביותר, הנפש. המונח 'שכל' מתייחס בפרט לכל ידיעה או תוכנה שאדם משיג, המקרבות אותו לה' (השכל מזוהה לעתים קרובות כמקום משכנה של הנשמה בתוך הגוף; השווה תורה סא: ג).

כִּי עֵקֶר גְּדוּל הַנֶּפֶשׁ, הוּא עַל־יְדֵי הַשֶּׁכֶל, שְׁמַגְדִּלָּהּ וּמְתַקְנָהּ,

[פה] שכלו של אדם מאיר לנפש את הארת הנשמה, ועל-ידי זה היא נעשית גדולה ומתוקנת. כשהיא בקטנות, היא מובלת על-ידי רצונות ודחפים גשמיים, ואילו כשהיא בגדלות היא הולכת אחר הדעת והשכל. לכן הנפש נחשבת כ"בתו" של השכל, והוא המגדל אותה.

וְכִמּוֹ שֶׁכֶּתוּב (משלי יט ב): "גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב".

[פז] רש"י מפרש שדעת היא התורה שאדם לומד. נפש החסרה תורה, חסרה טוב. אדם כזה הוא מועד לחטא, שהוא "לא טוב" עבור הנשמה (מצודת-דוד). מכאן שהשכל או הדעת המסוימים המזינים את הנשמה ומטפחים אותה – ואת הטוב שבה – הוא ידיעת התורה.

וְכִשֶּׁהַשֶּׁכֶל בְּשִׁלְמוֹת,

[פז] בזכות ההימנעות מן החטא ולימוד תורה.

אֲזִי הוּא עוֹשֶׂה פְּרוֹת.

[פח] לעיל למדנו ש"פרות" אלה הם התורה והמצוות שהנשמה מקיימת (ראה סעיף ב והערה כא). כשאדם עוצם את עיניו בפני פיתויי עולם-זהו ושוקע בתכלית, אזי נשמתו – בתו של השכל, של התורה – עושה פרות. הנשמה זוכה אז לדבר דיבורים מתוקנים – דהיינו, דיבורים המתאחדים יחד, ונקשרים לנצח בנשמה. ואז עיניו של בעל השדה מאירות בבחינת שדה צופים (כדלעיל, ובהערה כג), כדי שיוכל להתבונן אל תוך הנשמות ולהביאן לתיקון (פרפראות-לחכמה). הפרפראות-לחכמה מוסיף שמילים אלה של דיבור מתוקן הן עצמן ה"פרות" שעושה הנשמה.

בסעיף ב דיבר רבי נחמן על דיבור מתוקן ועל דיבור בלתי מתוקן. כאן הוא אינו מזכיר בפירוש את עניין הדיבור. במקום זה הוא מדבר על שכל מתוקן. ועם זאת, הדיבור הוא

אזי הוא בחינת "ארץ פרי למלחה". והמליחות, הוא בחינת היסורין שמרגישין על ידי שאין השכל בשלמות כנ"ל, והוא בחינת צמאון הנפש כנ"ל. ועל ידי ההתחדשות התורה הנ"ל, על ידי זה מקרין היסורין, ומכבין הצמאון, בבחינות: "הוי כל צמא לכו למים".

גילוי שכלו של האדם (ראה ליקוטי מוהר"ן ח"א מג). כשבעל השדה מזהה שדיבורו של אדם זקוק לתיקון, הוא יודע שנשמתו של אדם זה אינה עושה פרות. לעומת זאת, כשהוא פוגש נשמה שעושה פרות, הוא יודע שאותו אדם תיקן את דיבורו (ראה גם להלן, סעיף ו והערה קג).

אבל קשנפגם השכל,

[פט] השכל נפגם בגלל חטאיו של האדם.

אזי הוא בחינת "ארץ פרי למלחה" (תהלים קז לד).

[צ] פשוטו של פסוק זה הוא שה' מהפך את הטבע והופך אדמה פורייה לאדמה מלוחה שלא תצלח לגדל דבר – כעונש על חטאי יושבי אותה ארץ (כך קרה למשל בסדום; תרגום יונתן, רש"י ומצודת דוד על הפסוק). בהקשר שלנו "ארץ" זו היא השדה שבו צומחות הנשמות. כשאדם אינו עוצם את עיניו בפני פיתויי העולם הזה, נשמתו, שהייתה יכולה לשאת פרות, אינה יכולה עוד לעשות זאת. אדרבה, השכל הפגום שלו גורם לו לחטוא, והנשמה שלו הופכת מ"ארץ פרי" ל"מלחה". הוא מוכרח לסבול ייסורים, מליחות (כדי שיכול "לראות" את התכלית). בנוסף, ראייתו של בעל השדה נפגמת, והדבר יוצר את בחינת שדה בוכים (ראה פרפראות לחכמה).

והמליחות, הוא בחינת היסורין שמרגישין

[צא] כשאדם שב ממצב הביטול, שכלו אינו יכול להתמיד בתודעה הגבוהה הזו, וכך הייסורים נעשים כואבים יותר.

על ידי שאין השכל בשלמות כנ"ל, והוא בחינת צמאון הנפש כנ"ל.

[צב] צמאון זה מקביל לייסורים, כמבואר לעיל (וראה הערות פא-פג).

ועל ידי ההתחדשות התורה הנ"ל,

[צג] חידושי התורה נובעים מן השמחה שיש לאדם כשהוא מכיר בכך שכל הדברים – כולל הייסורים עצמם – הם טוב גדול מאוד (ראה לעיל, הערות עח-עט).

על ידי זה מקרין היסורין, ומכבין הצמאון,

[צד] השגת חידושי תורה מקבילה לשכל מתוקן, שבזכותו הנשמה עושה פרות. חידושים אלה מרויים את צמאונה של הנשמה ומשככים את הייסורים, שנגרמו על ידי החטא.

בבחינות (ישעיה נה א): "הוי כל צמא לכו למים".

[צה] הנביא ממשיל את התורה למים, כפי שמפרש רש"י, שהפסוק קורא למי שצמא מבחינה רוחנית לבוא ולרוות ממעיינות התורה (ראה גם ליקוטי מוהר"ן ח"א קיח הערה ה). בהקשר

וְזֶה בְּחִינֹת: "אֲשֶׁרֵי הַגִּבֹּר אֲשֶׁר תִּסְרְנוּ יָהּ וּמְתוֹרַתְךָ תִּלְמְדֶנּוּ", כִּי
עַל יְדֵי הַיִּסּוּרִין, זֹכָה לְהִתְחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה כִּנּוּ"ל. וְזֶה סִמְנָן שֶׁפֶּעַל
עַל יְדֵי הַיִּסּוּרִין וְקִבְלָם כְּרֵאוּי, כְּשִׁזְזָה אַחַר כֵּךְ לְחִדּוּשֵׁי דְאֹרִיָּתָא.
שְׁזָה סִמְנָן שְׁזָכָה לְבְחִינֹת בְּטוֹל אֶל הַתְּכָלִית עַל-יְדֵי הַיִּסּוּרִין, וְעַל

שלנו, ה"מים" האמורים כאן הם חידושי התורה המשקיטים צימאנוו של אדם ומשככים את הייסורים. ביאור-הליקוטים מבאר שבעל השדה משתמש בחידושי תורה אלה – השפע הנשפע מן החכמה – כדי להשקות את העצים והצמחים הגדלים בשדה (כמבואר לעיל בסעיף א ובהערות ג, יח; ביאור-הליקוטים ו). ביאור-הליקוטים מוסיף שזהו האתגר הגדול העומד בפני בעל השדה: עליו לספק מים של חידושי תורה שיספיקו לנשמות רבות, כך שיוכלו להתגבר על הדינים שעלולים להרחיק אותן מן הביטול והתודעה הגבוהה שלו (ראה סעיף ד והערות עג-עד; ביאור-הליקוטים י).

בפסקה הבאה רבי נחמן מתייחס בתמצית לחידה הטורדת את מנוחתם של רבים: מדוע צדיק ורע לו? הייסורים, כפי שלמדנו, באים כתוצאה מחטא ושכל פגום. אך אלה אינם קיימים אצל הצדיק. יתרה מזו, מה הוא "מרוויח" מן הייסורים שלו? הרי הצדיק ממילא מבקש כל העת כיצד לתקן ולהשלים את שכלו, ולכן לכאורה אין לו כל צורך בייסורים שידחפו אותו לכך.

וְזֶה בְּחִינֹת (תהלים צד יב): "אֲשֶׁרֵי הַגִּבֹּר אֲשֶׁר תִּסְרְנוּ יָהּ וּמְתוֹרַתְךָ תִּלְמְדֶנּוּ",

[צו] כלומר: מאושר האדם הצדיק, שלמרות הייסורים שסובל מאת ה', ממשיך ללמוד תורה ולעשות מעשים טובים (רש"י, מצודת-דוד). חכמינו מלמדים שישנם שלושה סוגים בסיסיים של ייסורים מאת ה'. הראשון הוא ייסורים שנועדו לעורר את האדם, לזרוז אותו לתשובה. השני הוא עונש על חטא, שנועד לזכך את האדם מבחינה רוחנית. הסוג השלישי והגבוה ביותר של ייסורים שה' מטיל על האדם נובע מאהבתו את האדם: כדי להרבות שכרו בעולם-הבא (השווה סעיף ג והערה מח). הפסוק שרבי נחמן מצטט מתייחס לסוג שלישי זה, לבני האדם הסובלים ייסורים של אהבה (ראה רד"ק על הפסוק). לפיכך, אשרי מי שייסוריו גורמים לו להיות בביטול וכך להשיג את הדעת שהכול הוא טוב גמור. מיהנחל מציין שבפסוק הבא נאמר (תהלים צד יג) "להשקיט לו מימי רע", כלומר אחרי "שתורתך תלמדנו" הוא יזכה לשקט מן הימים שבהם היה לו רע. זהו רמז לביטול הרע הקשור לייסורים באמצעות חידושי תורה.

כִּי עַל יְדֵי הַיִּסּוּרִין, זֹכָה לְהִתְחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה כִּנּוּ"ל.

[צז] כפי שלמדנו, הייסורים מביאים את האדם להכיר באחדות ובטוב של התכלית. באמצעות דעת זו הוא משיג שמחה, הצינור שדרכו מתקבלים חידושי תורה (ראה הערות עח-עט).

וְזֶה סִמְנָן שֶׁפֶּעַל עַל יְדֵי הַיִּסּוּרִין וְקִבְלָם כְּרֵאוּי, כְּשִׁזְזָה אַחַר כֵּךְ לְחִדּוּשֵׁי
דְאֹרִיָּתָא. שְׁזָה סִמְנָן שְׁזָכָה לְבְחִינֹת בְּטוֹל אֶל הַתְּכָלִית עַל-יְדֵי הַיִּסּוּרִין, וְעַל יְדֵי

יְדֵי זֶה זָכָה לְחִדּוּשֵׁי דְאֹרֵי תָא, עַל־יְדֵי הַרְשִׁימוּ בְּנִ"ל.

זֶה זָכָה לְחִדּוּשֵׁי דְאֹרֵי תָא, עַל־יְדֵי הַרְשִׁימוּ בְּנִ"ל.

[צח] כשם שמי שחטא ומגיעים לו ייסורים יכול להשיג ביטול, ואז לשוב מן הביטול עם רשימו מהשכל והתודעה העליונים של התורה, כך גם הצדיק, שייסוריו ייסורי אהבה הם, יכול להשיג ביטול – ואפילו יותר מן החוטא. הוא נכנס לתודעה של ביטול כדי להקל על כאבו ולהשיג חידושי תורה. בהיותו צדיק, הוא ניגש לייסוריו באופן הנכון והראוי – דהיינו, הוא מקבל אותם פבאים מאת ה' ונכנע לרצונו יתברך – וכך משיג מדרגה של חידושי תורה ודעת שלא יכול היה להשיג בדרך אחרת.

ר' נתן כותב: אין יהודי שבמעמקי נשמתו אינו ממוקד בתכלית. לכן כל יהודי צריך להיות קשור לה' ולאחדותו. אולם איננו מסוגלים להתמיד במצב של ביטול ודבקות בה' בעודנו בעולם־הזהה הגשמי. לכן אנו מחויבים לבקש את ה' באופן של 'רצוא ושוב' (ראה סעיף ד והערה 10). עם זאת, כשאדם חוזר ממצב של התפשטות הגשמיות, נדיר שיהיו לו הכלים הנחוצים כדי להכיל את התודעה־השכל הגבוהים יותר של הביטול, לאורך זמן. הרשימו של התודעה הזו, שעמו הוא שב, אינו יכול להרוות באמת את צימאונה של נשמתו, והוא חש שוב את כאב הייסורים. הצימאון המחודש הזה מייגע את נשמתו, עד שבחלוף הזמן הוא שוכח אפילו לבקש את התכלית. הדרך להתגבר על אבדן מיקוד זה היא על־ידי קיום מצוות התורה. מצווה מלשון צוותא, כלומר חיבור והתקשרות. מצוות התורה מחברות ומצוותות את האדם אל ה'. בכל פעם שאדם שב מן הביטול עם רשימו מן הדעת העליונה הזו – דהיינו, חידושי תורה – המצוות שהוא מקיים מאפשרות לו לקשר את אור הרשימו לכלי שכלו, ובכך לקשר את האדם אל ה'. לעומת זאת, המילה עבירה היא מלשון עבר, וכשאדם עובר עבירה, אור הרשימו של הביטול עובר לידו ומותר אותו נפרד ורחוק מאת ה' יתברך. לכן אדם צריך לעשות כל שביכולתו לקיים מצוות רבות ככל האפשר. לעולם אל לו לתת להזדמנות לחלוף על פניו. רק כך יתאפשר לו להיות קשור אל ה' – להתמקד בתכלית ובייעוד הסופיים בכל עת – וכך להרוות את צימאונה של נשמתו (תורת־נתן ח).

עד כאן: ישנו שדה שבו גדלות נשמותיהם של מי ששומרים תורה ומצוות. נשמות אחרות נעות ונדות מחוץ לשדה זה – משום שהן חסרות מלבושים של תורה ומצוות ולכן אינן רשאיות להיכנס, או משום שעזבו את השדה ומתקשות לחזור. ישנו גם בעלים לשדה, צדיק גדול מאוד, המטפל בנשמות שבתוך השדה וגם מחפש דרכים לתקן את הנשמות הלכודות מחוצה לו (סעיף א). כשהנשמות מקיימות תורה ומצוות וכך חוזרות אל השדה, עיני הצדיק מאירות. אז יש בכוחו להשיב בני־אדם אל התכלית שלהם, המקבילה לדיבור מתוקן. מי שדיבורו מתוקן עושה אחדות אחת מכל האותיות והמילים שבתפילתו (סעיף ב). אחדות ויחידות זהות עם התכלית, בחינת הטוב המוחלט. מי שעניי שכלו ממוקדות בתכלית מבין שהרע והסבל הם טוב בסופו של דבר, כיוון שהם באים מאת ה' כדי לקרב אדם אל התכלית. הסיבה שבני אדם חשים בכל זאת כאב היא שהם זקוקים

וְהַבֶּעַל הַשְּׂדֵה הַנִּ"ל, כְּשֶׁעִינֵיו מְאִירוֹת, בְּבַחֲיִנּוֹת "שְׂדֵה צוֹפִים", אֲזִי יָכוֹל לְהִסְתַּפֵּל בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, אִם הוּא קְרוֹב אֶל הַתְּכָלִית. וּכְשֶׁרֹאָה בְּאֶחָד שְׂרָחוֹק מֵהַתְּכָלִית, אֲזִי אֵין תְּפִלָּתוֹ עֲדִין בְּשִׁלְמוֹת כְּרָאוּי כַּנִּ"ל, כִּי אֵינּוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה, וּכְשֶׁעוֹמֵד

עדיין לדעת אלקים אמיתית. אפשר להשיג דעת זו ואת הידיעה שהכול הוא טוב ולטובה עליי דחיית פיתוי העולם הזה והבליו (סעיף ג). כשאדם משיג את מדרגת התפשטות הגשמיות כך שהוא מתבטל בפני ה', הייסורים שלו פוסקים. אולם עם שובו ממצב הביטול, ייסוריו מתגברים בתחילה (סעיף ד). אולם בהמשך הזמן משא הייסורים ייקל מעליו. כשאדם נתון בביטול, שרוי כולו בתכלית, הוא מכיר בכך שכל הסבל הוא טוב גדול מאוד. הכרה זו ממלאת אותו בשמחה, שהיא הכלי לקבלת חידושי תורה. לאחר שהוא שב מן הביטול, הרשימו שנותר בו מן הביטול מחדיר בו חידושי תורה המרוויים את צימאון הנשמה ומשקיטים את הסבל (סעיף ה).

וְהַבֶּעַל הַשְּׂדֵה הַנִּ"ל, כְּשֶׁעִינֵיו מְאִירוֹת,

[צט] רבי נחמן שב כעת לשני הסעיפים הראשונים בתורה, שבהם דיבר על בעל השדה ועל התפקיד שממלא הצדיק בטיפול בנשמות הגדלות שם.

בְּבַחֲיִנּוֹת "שְׂדֵה צוֹפִים", אֲזִי יָכוֹל לְהִסְתַּפֵּל בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, אִם הוּא קְרוֹב אֶל הַתְּכָלִית.

[ק] ראה לעיל, סעיף ב והערות כא-כג, שבעל השדה מסוגל לכול כאשר הנשמות שתחת השגחתו עושות פְּרוֹת: שומרות תורה ומצוות. האדם עוצם את עיניו בפני פיתוי עולם-הזה והנשמה זוכה אז לדבר דיבורים מתוקנים. כמבואר בסעיף ה (וראה גם הערות פה-פח), נשמתו של אדם נעשית פורייה כששכלו נתקן באמצעות הימנעות מן החטא והשגת חידושי תורה. הוא משיג חידושים אלה עליידי השמחה שהוא חש לאחר שובו מן הביטול. לכן כדי שנשמתו של אדם תעשה פְּרוֹת, הוא מוכרח לסבול מידה מסוימת של ייסורים המביאים אותו לידי ביטול, שבמהלכו הוא מכיר הן בטוב שבכל חלקי הבריאה והן באחדותה. רק אז הוא יכול להשיג חידושי תורה ולתקן את שכלו, המטפח ומזין את נשמתו ומקרבה לתיקון, כך שיוכל לעשות אחד מכל התפילה. כיוון שכפי שרבונו מסביר בהמשך, רק כשהנשמות עושות פְּרוֹת עיני בעל השדה מאירות והוא יכול לכונן את האדם לתפילה כראוי.

וּכְשֶׁרֹאָה בְּאֶחָד שְׂרָחוֹק מֵהַתְּכָלִית, אֲזִי אֵין תְּפִלָּתוֹ עֲדִין בְּשִׁלְמוֹת כְּרָאוּי כַּנִּ"ל, כִּי אֵינּוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה,

[קא] כמבואר לעיל, בסעיף ב ובהערות כז-כח, דיבורו של אדם זה אינו שלם ומתוקן עדיין, ולכן תפילותיו אינן מתקונות. הצדיק רואה זאת ומבקש דרך לעזור לו לתקן.

בסוף התבה, שוכח תחלת התבה, ואינו יכול לכלל תפלתו בבחינות אחד כנ"ל. והבעל השדה הנ"ל, מסתפל בו, ומביאו אל התכלית, שהוא פלו אחד כנ"ל. ואזי יכול לעשות אחד מכל התפלה, ואף על פי שעומד בסוף התפלה, עדין הוא עומד בתחלת התבה של תחלת התפלה כנ"ל.

וזה בחינות: 'מנצפ' צופים אמרו', ומסיק שם, שהצופים תקנו הי

וקשעומד בסוף התבה, שוכח תחלת התבה, ואינו יכול לכלל תפלתו בבחינות אחד כנ"ל.

[קב] ראה לעיל סעיף ב והערות לט-מא.

והבעל השדה הנ"ל, מסתפל בו, ומביאו אל התכלית, שהוא פלו אחד כנ"ל. ואזי יכול לעשות אחד מכל התפלה, ואף על פי שעומד בסוף התפלה, עדין הוא עומד בתחלת התבה של תחלת התפלה כנ"ל.

[קג] בפסקה זו רבי נחמן משלב יחד את המושגים השונים שנזכרו עד כה בתורה זו. הוא מדגיש בפרט את הקשר בין הדרך שבעל השדה גורם לאדם להתמקד בתכלית ובין הלימוד שהוא מלמד אותו לעשות אחד מן המילים הרבות שבתפילה. התכלית, שרבנו דן בחשיבותה בסעיף ג, וזה עם השדה שבו גדלות הנשמות (שניהם הם בחינת גן-עדן; ראה להלן, סעיף ח). הנשמות שבתוך שדה זה, התכלית, הן עצי השדה ועשביו, המטופלים על-ידי בעל השדה וניזונים באמצעותו. כשהם עושים פרות, השדה משול לשדה צופים, ובעל השדה, שהוא הצופה, יכול להביט לתוך כל נשמה ולראות מה היא צריכה כדי להגיע לתיקונה. בזכות הייסורים שאדם סובל הוא עוצם את עיניו בפני העולם-הזה וממקד מבטו בעתיד, בתכלית. אולם אין באפשרותו להתמיד במצב זה של תודעה עליונה, כיוון שבני-אנוש נבראו כך שאין ביכולתם לחיות בעולם-הזה מתוך מודעות מתמדת לתכלית. לכן הוא מוכרח לשוב מן הביטול. כשהוא שב, הוא נותר עם עקבות קלושים בלבד של המפגש שלו עם אחדות הבריאה ועובדת היותה טוב גמור. כיצד יכול אדם זה לצפות אס-כן לעשות אחד מהתפילה כולה, להמשיך להיות מודע לאות הראשונה בתפילה ולכלל האותיות שאחריה אפילו בשעה שהוא מוציא מפיו את האות האחרונה של המילה האחרונה? זו הסיבה לכך שבעל השדה חותר להביא אנשים להתמקד בתכלית ולחוש את האחדות שתודעת הביטול מאפשרת. זוהי מדרגה רוחנית קשה מאוד להשגה, אפילו עבור הצדיקים, כל שכן עבור האדם המצוי. ועם זאת, הצדיק, שהוא בעל השדה, מזהה שהרשימו שנותר לאחר שהאדם חזר מהתפשטות הגשמיות חזק דיו כדי להביאו לתכלית, ולכלל הפחות להניע אותו לעשות אחד מכל התפילה, במדרגתו הרוחנית שלו.

בְּתַחֲלַת תְּבָה וְהִי בְּסוֹף תְּבָה.

צוֹפִים, זֶה בְּחִינּוֹת הַבַּעַל הַשָּׁדָה, כְּשֶׁעֵינָיו בְּבְחִינּוֹת שְׁדָה צוֹפִים כַּנִּלְבָּן. אֲזַי יִכּוֹל לְתַקֵּן וְלְהַסְתַּכֵּל עַל אוֹתָם שֶׁהֵם סְמוּכִין אֶל הַתְּכָלִית, וְכִשְׁעוֹמְדִים בְּסוֹף הַתְּפִלָּה, עֲדִין הֵם בְּתַחֲלַת הַתְּבָה כַּנִּלְבָּן. וְעַל אוֹתָם שֶׁהֵם רְחוּקִים מֵהַתְּכָלִית, וְהֵם בְּחִינּוֹת סוֹף תְּבָה. כִּי כְּשֶׁהֵם בְּסוֹף הַתְּבָה, הֵם בְּסוֹף הַתְּבָה מִמֶּשׁ כַּנִּלְבָּן. וְהַצּוֹפִים מְתַקְּנִים אוֹתָם, וּמְבִיאִים אוֹתָם אֶל הַתְּכָלִית כַּנִּלְבָּן.

וְזֶה בְּחִינּוֹת (שבת קד, א): 'מִנְצַפ"ךְ צוֹפִים אָמְרוּ', וּמְסִיק שָׁם, שֶׁהַצּוֹפִים תִּקְּנוּ הִי בְּתַחֲלַת תְּבָה וְהִי בְּסוֹף תְּבָה.

[קד] אוֹתִיּוֹת מִנְצַפ"ךְ מְתִיחָדוֹת בְּכַךְ שִׁישׁ לֵהֵן שְׁתֵּי צוּרוֹת כְּתִיבָה: הָאוֹת הַרְגִילָה, וְהָאוֹת הַסּוֹפִית. מְסוֹפֵר בְּגִמְרָא שֶׁבַעֲקָבוֹת הַגְּזִירוֹת שֶׁסָּבְלוּ הַיְהוּדִים בְּגִלוֹת כָּבֵל הֵם שִׁכְחוּ אִיזוּ ("הִי" בְּאַרְמִיָּה) מְצוּרוֹת הָאוֹת מִיּוֹעֵדֶת לְתַחֲלִיל הַמִּילָה אוֹ לְאַמְצָעָה, וְאִיזוּ מִיּוֹעֵדֶת לְסוֹפָה. עֵקֶב כֵּךְ – "מִנְצַפ"ךְ צוֹפִים אָמְרוּ", הַנְּבִיאִים הֵם שֶׁקָּבְעוּ בְּאוֹפֵן רִשְׁמִי כִּיצַד מִשְׁתַּמְשִׁים בְּצוּרַת הַכְּתִיבָה שֶׁל כָּל אוֹת מֵהָאוֹתִיּוֹת הַכּפּוּלוֹת.

[קה] בְּכַתֵּב הַיָּד נוֹסֵף כָּאֵן, בְּסוֹגְרִיִּים מְרוֹבְעוֹת: "... הִי בְּתַחֲלִיל תִּיבָה וְהִי בְּסוֹף תִּיבָה [מִנְצַפ"ךְ פֶּרֶשׁ"י ז"ל אוֹתִיּוֹת כּפּוּלוֹת הֵינּוּ בְּחִינַת הַתְּפִילָה שֶׁנֶּעֱשִׂית כּפּוּלָה עַל יָדֵי זֶה הַנִּלְבָּן כְּשֶׁעוֹמֵד בְּסוֹף הַתְּפִילָה הוּא עוֹמֵד עַדִּיין בְּתַחֲלִיל הַתְּפִילָה כַּנִּלְבָּן וְזֶהוּ בְּחִינַת מִנְצַפ"ךְ בְּחִינַת אוֹתִיּוֹת כּפּוּלוֹת כַּנִּלְבָּן]. "כּפּוּלוֹת" שֶׁל אוֹתִיּוֹת אֵלֶּה מְקַשְׂרֶת אוֹתָן עִם הַתְּפִילוֹת שֶׁנֶּאֱמָרוּת כְּאַחַד אַחַת. כְּשֶׁאֵדָם מֵאַחַד אוֹת תַּחֲלִיל הַתְּפִילָה עִם סוֹפָה, הַדְּבָר דּוּמָה כְּאִילוֹ אוֹתִיּוֹת הַתְּפִילָה וּמִלּוֹתֶיהָ הוֹכְפָלוּ. כַּעַת יִסְבִּיר רַבִּי נַחֲמָן מְאֵמֵר חֲז"ל זֶה בְּהַקְשֵׁר שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁלֵּנוּ.

צוֹפִים, זֶה בְּחִינּוֹת הַבַּעַל הַשָּׁדָה, כְּשֶׁעֵינָיו בְּבְחִינּוֹת שְׁדָה צוֹפִים כַּנִּלְבָּן. אֲזַי יִכּוֹל לְתַקֵּן וְלְהַסְתַּכֵּל עַל אוֹתָם שֶׁהֵם סְמוּכִין אֶל הַתְּכָלִית, וְכִשְׁעוֹמְדִים בְּסוֹף הַתְּפִלָּה, עֲדִין הֵם בְּתַחֲלַת הַתְּבָה כַּנִּלְבָּן. וְעַל אוֹתָם שֶׁהֵם רְחוּקִים מֵהַתְּכָלִית, וְהֵם בְּחִינּוֹת סוֹף תְּבָה. כִּי כְּשֶׁהֵם בְּסוֹף הַתְּבָה, הֵם בְּסוֹף הַתְּבָה מִמֶּשׁ כַּנִּלְבָּן.

[קו] כִּיוּן שֶׁהֵם שִׁכְחוּ כָּבֵר אוֹת הַמִּילִים הָרֵאוּשׁוֹנוֹת שֶׁאֵמְרוּ בְּתַפִּילָתָם.

וְהַצּוֹפִים מְתַקְּנִים אוֹתָם, וּמְבִיאִים אוֹתָם אֶל הַתְּכָלִית כַּנִּלְבָּן.

[קי] בְּכַתֵּב־הַיָּד נוֹסֵף: "וְהַצּוֹפִים מְתַקְּנִים אוֹתָם, וּמְבִיאִים אוֹתָם אֶל הַתְּכָלִית כַּנִּלְבָּן, וְזֶהוּ תִיקְנוּ הִי בְּתַחֲלִיל תִּיבָה הִי בְּסוֹף תִּיבָה, הֵינּוּ שֶׁתִּיקְנוּ שֶׁכְּשִׂיהִיו בְּסוֹף תִּיבָה יִהְיוּ עוֹמְדִים בְּתַחֲלִיל תִּיבָה". רֵאָה סַעִיף ב, שֶׁם רַבִּי נַחֲמָן מְסַבֵּיר שֶׁכְּאִשֶּׁר עֵינָיו שֶׁל בַּעַל הַשָּׁדָה מֵאִירוֹת,

וְזֶה בְּחִינַת 'שְׂכָחוּם וְחָזְרוּ וַיִּסְדּוּם', הֵינּוּ שְׂמַחְמַת שְׁהֵם רְחוּקִים מֵהַתְּכַלִּית, שְׂכָחוּ תְּחִלַּת הַתְּבָה, כִּי אֵינָם כּוֹלְלִים תְּפִלָּתָם בְּבְחִינַת אֶחָד כִּנ"ל, וְחָזְרוּ וַיִּסְדּוּם וְתִקְּנוּ אוֹתָם, שְׂיִהְיֶה כֻּלּוֹ אֶחָד כִּנ"ל.

הוא יכול לראות מי זקוק עדיין לדיבור מתוקן ולהביא את אותו אדם אל התכלית, האחדות, היכן שהכל אחד והכל טוב.

הפרפראות-לחכמה מצטט את דברי האר"י שאותיות מנצפ"ך מקבילות למושג ר"פ דינים' (סכום הגימטרייה של אותיות מנצפ"ך עולה גם הוא ר"פ, 280; שער-הכוונות עניין ברכות השחר עמ' ט). הוא מבאר שבהקשר שלנו, מנצפ"ך מייצגות את הייסורים שאדם סובל בגלל הדינים (ראה הערה עב). אותיות אלה מופיעות בסוף המילה, ומפרידות מילה זו מן הבאה אחריה, וזהו סמל להיפרדות מן המילים הקודמות בתפילה ושכחתן. לכן הצופה, שהוא בעל השדה, מוכרח "לתקן" אותן. עליו להראות לנשמות אלה שדיבורן חסר תיקון כיצד להתמקד בתכלית ולסלק את הייסורים שלהן (דינים) על-ידי ביטול. בכך, בעל השדה מלמד אותם לעשות אחד מכל אותיות ומילות התפילה – דהיינו, הופך את בחינת האותיות הסופיות, מנצפ"ך, לתכלית, היעד והמטרה הסופיים.

וְזֶה בְּחִינַת 'שְׂכָחוּם וְחָזְרוּ וַיִּסְדּוּם', הֵינּוּ שְׂמַחְמַת שְׁהֵם רְחוּקִים מֵהַתְּכַלִּית, שְׂכָחוּ תְּחִלַּת הַתְּבָה, כִּי אֵינָם כּוֹלְלִים תְּפִלָּתָם בְּבְחִינַת אֶחָד כִּנ"ל, וְחָזְרוּ וַיִּסְדּוּם וְתִקְּנוּ אוֹתָם, שְׂיִהְיֶה כֻּלּוֹ אֶחָד כִּנ"ל.

[קח] כמבואר לעיל, הפירוש הפשוט הוא שמועקות הגלות גרמו ליהודים לשכוח איזו צורה שייכת לאות הסופית, עד שהצופים ייסדו מחדש את המסורת הישנה. רבי נחמן מוסיף כאן פירוש עמוק. "שכחום" מתייחס לאלו הרחוקים מן התפילה: הם שוכחים את האותיות שאמרו תוך כדי התקדמותם בתפילה. אולם הצופים – בעלי השדה השונים – "חזרו וייסדום". הם משקמים ומתקנים את הנשמות ומשיבים אותן לתוך השדה. כשהדבר מתרחש, כפי שרכנו לימד לעיל (סעיף א), טוב ויפה מאוד להתפלל.

עד כאן: ישנו שדה שבו גדלות נשמותיהם של מי ששומרים תורה ומצוות. נשמות אחרות נעות ונדות מחוץ לשדה זה – משום שהן חסרות מלבושים של תורה ומצוות ולכן אינן רשאיות להיכנס, או משום שעזבו את השדה ומתקשות לחזור. ישנו גם בעלים לשדה, צדיק גדול מאוד, המטפל בנשמות שבתוך השדה וגם מחפש דרכים לתקן את הנשמות הלכודות מחוצה לו (סעיף א). כשהנשמות מקיימות תורה ומצוות וכך חוזרות אל השדה, עיני הצדיק מאירות. אז יש בכוחו להשיב בני-אדם אל התכלית שלהם, המקבילה לדיבור מתוקן. מי שדיבורו מתוקן עושה אחדות אחת מכל האותיות והמילים שבתפילתו (סעיף ב). אחדות ויחידות זהות עם התכלית, בחינת הטוב המוחלט. מי שעניי שכלו ממוקדות בתכלית מבין שהרע והסבל הם טוב בסופו של דבר, כיוון שהם באים מאת ה' כדי לקרב אדם אל התכלית. הסיבה שבני אדם חשים בכל זאת כאב היא שהם זקוקים

ז וְזָה פְּרוּשׁ, וַיֹּאמֶר בְּעֵז אֵל רוּת.

בְּעֵז הוּא הַשֶּׁכֶל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "הַחֲכָמָה תִּעֲזֶז לְחָכְם".

עדיין לדעת אלקים אמיתית. אפשר להשיג דעת זו ואת הידיעה שהכול הוא טוב ולטובה עליידי דחיית פיתוי העולם הזה והבליו (סעיף ג). כשאדם משיג את מדרגת התפשטות הגשמיות כך שהוא מתבטל בפני ה', הייסורים שלו פוסקים. אולם עם שובו ממצב הביטול, ייסוריו מתגברים בתחילה (סעיף ד). אולם בהמשך הזמן משא הייסורים ייקל מעליו. כשאדם נתון בביטול, שרוי כולו בתכלית, הוא מכיר בכך שכל הסבל הוא טוב גדול מאוד. הכרה זו ממלאת אותו בשמחה, שהיא הכלי לקבלת חידושי תורה. לאחר שהוא שב מן הביטול, הרשימו שנותר בו מן הביטול מחדיר בו חידושי תורה המרוויים את צימאון הנשמה ומשקיטים את הסבל (סעיף ה). חידושי תורה מתקנים ומשלימים את השכל. כשהשכל שלם, הנשמה עושה פְּרוּת, וגורמת לעיני בעל השדה להאיר. הוא יכול להביא אז את הנשמה לכלל דיבור מתוקן, דהיינו תפילה (סעיף ו).

ז וְזָה פְּרוּשׁ, וַיֹּאמֶר בְּעֵז אֵל רוּת.

[קט] רבי נחמן חוזר כעת לפסוקים שבהם פתח תורה זו, ומראה כיצד כל ענייניה רמוזים בהם. נצטט שוב את הפסוקים במלואם (רות ב ח-ט; לפשט דבריו של בעז לרות ראה הערה ב):
וַיֹּאמֶר בְּעֵז אֵל רוּת: הֲלוֹא שָׁמַעַתְּ בְּתִי אֵל תְּלִכִי לְלֶקֶט בְּשָׂדֵה אַחֵר, וְגַם לֹא תַעֲבֹרִי מִזֶּה, וְכֹה תִדְבְּקִין עִם נַעֲרָתִי. עֵינֶיךָ בְּשָׂדֵה אֲשֶׁר יִקְצְרוּן וְהִלַּכְתְּ אַחֲרֵיהֶן, הֲלוֹא צִוִּיתִי אֶת הַנְּעָרִים לְבִלְתִּי נָגֵעַךְ, וְצִמַּת וְהִלַּכְתְּ אֵל הַכְּלָיִם, וְשִׁתִּית מֵאֲשֶׁר יִשְׁאַבוּן הַנְּעָרִים.

בְּעֵז הוּא הַשֶּׁכֶל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קהלת ז יט): "הַחֲכָמָה תִּעֲזֶז לְחָכְם".

[קי] בכתב־היד: "בעז הוא השכל והחכמה...". פסוק זה מקהלת מלמד שהחכמה היא בחינת עוז. גם השם בועז פירושו בו עוז, "יש בו גבורה". לכן בהקשר שלנו בעז מייצג את החכמה.

במקום אחר (ליקוטי־מוהר"ן ח"א יא: ד הערה לח) רבי נחמן מביא את בעז כדוגמה לשמירת הברית (כלומר טהרה בענייני אישות וקדושת המחשבה והעיניים). במגילת רות (פרק ג; ראה סנהדרין יט, ב), ה' מעמיד את בעז בניסיון גדול מאוד בשמירת הברית. לכן שמו מעיד על כך שיש בו עוז כיוון שהוא הצליח לשלוט ביצרו ולהתגבר על הפיתוי. יתרה מזו, הזוהר מלמד שמי ששומר את הברית ראוי להיקרא צדיק (זוהר ח"א נט, ב). מכאן שבהקשר שלנו בעז מייצג את בעל השדה, הצדיק הגדול מאוד שהוא "איש אמוד ותקיף, וגבור חיל, וחכם" (ראה סעיף א והערה יב), ולכן יש ביכולתו לטפל בשדה ולהשיג על הנשמות הגדלות שם. קשר זה בין הצדיק, הברית והחכמה שייך גם לכל אחד מאתנו. יחסיו של אדם עם בעל השדה תלויים במידת מוסריותו של האדם ושמירת הברית שלו. כפי המידה שאנו שומרים את הברית, כך אנו זוכים למידה מסוימת של צדיקות, ובהתאם לכך יכולים להיות

רות היא בחינת הנפש, שממנה יוצא הדבור של התפלות והשירות והתשבחות, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה: 'למה נקרא שמה רות, שממנה יצא דוד, שרנה להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות'.

הלוא שמעת בתי, כי הנפש היא בת השכל כנ"ל. וזהו הלוא שמעת, הינו השמע לאזניך מה שאתה מוציא בפיך, הינו הטה

קשורים יותר לבעל השדה, הצדיק הגדול. כפי שמרמז השם בעז, שמירת הברית מביאה עמה חכמה ושכל נקי מפגמים. כשאנו מתקנים את השכל שלנו, אנו מתקנים את הדיבור, ובעל השדה יכול למצוא כיצד להעלות אותנו למדרגות רוחניות גבוהות יותר בתוך השדה.

רות היא בחינת הנפש, שממנה יוצא הדבור של התפלות והשירות והתשבחות, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות ז, ב): 'למה נקרא שמה רות, שממנה יצא דוד, שרנה להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות'.

[קיא] כלומר השם רות דומה לפועל לרוות, שפירושו להשקט צמא. דוד המלך, נכדה של רות, היה ידוע כ"נעים זמרות ישראל" (שמואל ב' כג א) כיוון שהוא ריווה לה' בשירות ובתשבחות. דוד, בהיותו מחברם של מזמורי התהלים, מגלם בדמותו את התפילה עצמה (ראה גם תהלים קט ד). כשם שדוד יצא מרות, כך התפילה והשיר לה' יוצאים מתוכי הנשמה. לכן רבי נחמן מזהה את רות עם הנשמה.

הלוא שמעת בתי, כי הנפש היא בת השכל כנ"ל.

[קיב] בכתב היד: "הלוא שמעת בתי, בתי הוא הנפש, כי הנפש היא בת השכל כנ"ל". בסעיף ה (וראה הערות פד-פז) רבי נחמן לימד שהשכל מגדל ומטפח את הנשמה. בכך הוא דומה להורה המגדל ילד. לכן הנשמה מכונה 'בת השכל'.

כנזכר בהערה א לעיל, לאחר שאמר רבי נחמן תורה זו הוא התחיל לספר על אדם ושמו 'עזות' ששלח את בתו לשאוב מים לתוך כד. אולם אז עצר רבי נחמן ולא הסכים לספר עוד מפני שהוא אמר כבר את התורה. ביאור-הליקוטים (טו) מסביר ש'עזות' הוא משל לבעז, ששמו יכול להתפרש גם במובן של 'בו עזות', ולא רק 'בו עוז'. בתו של עזות היא משל לרות, שהיא הנשמה, בת השכל. כיוון שהתורה משולה למים (ראה סעיף ה והערה צה), נוכל להניח שהיא נשלחה לשאוב מים אל הכד כרמז לנשמה הממשיכה חידושי תורה מתוך הביטול אל המוח, הכלי המכיל את שכלו של האדם (כבסעיף ד והערה טו).

וזהו הלוא שמעת, הינו השמע לאזניך מה שאתה מוציא בפיך,

[קיג] רבי נחמן מקשר את בקשתו של בעז שרות תשמע את דבריו למאמר חז"ל "השמע לאזנך... שרבנו ציטט לעיל בסעיף ב (וראה הערה לד).

אֲזַנְיָךְ וּשְׁמַע בְּקִשְׁתֵּי הַדְּבֹר וְתַחֲנוּנָיו, שְׁמַבְקֵשׁ וּמַתְחַנֵּן לְבַל תִּתְפָּרַד מִמֶּנּוּ כִּנ"ל.

וְזֶהוּ אֵל תִּלְכִּי לְלִקְטָא בְּשָׂדֵה אַחַר כִּנ"ל, כִּי כָּל הָאוֹתִיּוֹת וְהַדְּבוּרִים הֵם לְקוּטִים יְקָרִים שְׁמַלְקָטִים בְּשָׂדוֹת עֲלִיוֹנִים כִּנ"ל. וְהַדְּבוּר מְבַקֵּשׁ מִהַנְּפֶשׁ, לְבַל תִּלְךָ מֵאֲתוֹ לְלִקְטָא לְקוּטִים אַחֲרֵים כִּנ"ל. אֲךָ זֶה אִי אֲפָשָׁר, כִּי צָרִיךְ לִילֵךְ וּלְלִקְטָא יוֹתֵר כִּנ"ל,

אֲךָ וְגַם וְלֹא תַעֲבֹרֵי מְזֵה. הִינּוּ, שְׁאַפְלוּ בְּשִׂתְלָךְ לְתַבָּה אַחֲרֵת, אֵל תַּעֲבֹר מִתַּבָּה רֵאשׁוֹנָה כִּנ"ל. וְזֶה נַעֲשֶׂה, עַל יְדֵי שְׁזוּכָה אֶל הַתְּכֵלִית כִּנ"ל.

הִינּוּ הֵטָה אֲזַנְיָךְ וּשְׁמַע בְּקִשְׁתֵּי הַדְּבֹר וְתַחֲנוּנָיו, שְׁמַבְקֵשׁ וּמַתְחַנֵּן לְבַל תִּתְפָּרַד מִמֶּנּוּ כִּנ"ל.

[קיד] ראה שם לתיאורו הנוגע של רבנו כיצד הדיבור מבקש מהנשמה ומתחנן אליה "כי איך תוכל להתפרד ממני, לגודל ההתקשרות והאהבה שיש בינינו" (ראה גם הערות לו-לח). זהו בעז, הצדיק, הפונה לרות, הנשמה־בת־השכל, ואומר לה "הלוא שמעת בתי".

וְזֶהוּ אֵל תִּלְכִּי לְלִקְטָא בְּשָׂדֵה אַחַר כִּנ"ל, כִּי כָּל הָאוֹתִיּוֹת וְהַדְּבוּרִים הֵם לְקוּטִים יְקָרִים שְׁמַלְקָטִים בְּשָׂדוֹת עֲלִיוֹנִים כִּנ"ל.

[קטו] ראה סעיף ב והערה ל לעיל.

וְהַדְּבוּר מְבַקֵּשׁ מִהַנְּפֶשׁ, לְבַל תִּלְךָ מֵאֲתוֹ לְלִקְטָא לְקוּטִים אַחֲרֵים כִּנ"ל. אֲךָ זֶה אִי אֲפָשָׁר, כִּי צָרִיךְ לִילֵךְ וּלְלִקְטָא יוֹתֵר כִּנ"ל,

[קטז] בכתב־היד: "והדיבור מבקש מהנפש לבל תלך מאתו ללקוט בשדה אחר ללקוט ליקוטים אחרים כנ"ל...". וראה הערות לח, מ.

אֲךָ וְגַם וְלֹא תַעֲבֹרֵי מְזֵה. הִינּוּ, שְׁאַפְלוּ בְּשִׂתְלָךְ לְתַבָּה אַחֲרֵת, אֵל תַּעֲבֹר מִתַּבָּה רֵאשׁוֹנָה כִּנ"ל.

[קיז] כפי שהסביר רבי נחמן (סעיף ב), אפילו כשאדם מתקדם בתפילתו ומגיע לסופה, עליו להמשיך להיות מודע למילים ולאותיות הראשונות בתפילה, ולא להסיח דעתו מהן.

וְזֶה נַעֲשֶׂה, עַל יְדֵי שְׁזוּכָה אֶל הַתְּכֵלִית כִּנ"ל.

[קיח] בכתב־היד: "זוה נעשה על ידי הסתכלות על התכלית כנ"ל". כדי לעשות את התפילה אחת מתחילה ועד סוף הוא מוכרח להתמקד בתכלית, שהיא עצמה אחדות אחת (ראה סעיף ג והערות מב-מו).

וְזֶה, עֵינֶיךָ בְּשֹׁדָה אֲשֶׁר יִקְצְרוּן. הֵינּוּ בְּחִינַת הַהֶסְתַּכְּלוּת עַל הַתְּכָלִית, כִּי הַקְּצִירָה הִיא תְּכָלִית הַחֲרִישָׁה וְהַזְרִיעָה.

הַלּוֹא צְוִיתִי אֶת הַנְּעָרִים לְבִלְתִּי נִגְעֶךָ, זֶה בְּחִינַת סְתִימַת הָעֵינַיִם, שְׂצָרִיךְ לְסַגֵּרם, וְלַחֲבֵר הָרְאוֹת, לְכַוְּנוֹ אֶל הַתְּכָלִית כַּנִּל, כִּי בְּלֹא זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהֶסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית כַּנִּל.

וְזֶה "הַלּוֹא צְוִיתִי אֶת הַנְּעָרִים", לְשׁוֹן צְוִתָּא וְהַתְּחַבְּרוּת, שְׂצָרִיךְ לְצוֹת וְלַחֲבֵר הָרְאוֹת כַּנִּל. וְהָעֵינַיִם נִקְרָאִים נְעָרִים, כִּי הֵם מְשַׁרְתֵי הַשֶּׁכֶל כַּנִּל, כִּי הָרְאוֹת הוּא שְׁלִיחַ וּמְשַׁרְתַּת לְהַשְׁכֵּל כַּנִּל.

וְזֶה, עֵינֶיךָ בְּשֹׁדָה אֲשֶׁר יִקְצְרוּן. הֵינּוּ בְּחִינַת הַהֶסְתַּכְּלוּת עַל הַתְּכָלִית, כִּי הַקְּצִירָה הִיא תְּכָלִית הַחֲרִישָׁה וְהַזְרִיעָה.

[קט] מטרתו של אדם החורש וזורע את שדהו היא שיוכל לבסוף לקצור אותו. מכאן שה'קצירה' רומזת למושג התכלית. אדם צריך למקד את עיניו היטב באותו שדה כדי שלא תוסח דעתו על-ידי פיתויי זה העולם (ראה סעיף ג והערות נח-ס). מי שמתמקד לגמרי בתכלית, באחדות של כל הבריאה, יוכל להתפלל את כל תפילתו ולעשותה אחת. רבי נחמן אמנם לא הסביר את המילים "והלכת אחריהן" שבפסוק, אבל על-פי דבריו נוכל לפרש שהכוונה לעיניים. בניגוד לאזהרת התורה (במדבר טו לט) "ולא תתרו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", כשעיניו של אדם ממוקדות בתכלית הוא בהחלט יכול וצריך "ללכת אחריהן".

הַלּוֹא צְוִיתִי אֶת הַנְּעָרִים לְבִלְתִּי נִגְעֶךָ, זֶה בְּחִינַת סְתִימַת הָעֵינַיִם, שְׂצָרִיךְ לְסַגֵּרם, וְלַחֲבֵר הָרְאוֹת, לְכַוְּנוֹ אֶל הַתְּכָלִית כַּנִּל, כִּי בְּלֹא זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהֶסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית כַּנִּל.

[קכ] כפי שהסביר רבי נחמן בסעיף ג, "כי הראות הוא משרת ושליח של המוח, להביא הדבר שרואה לתוך המוח". ככל שאדם מתמקד בדבר מסוים, כך הוא משיג יותר מן הדעת של אותו הדבר. אולם, כשראייתו של אדם מופרעת, אין ביכולתו להתמקד כראוי. כך הוא גם ביחס לתכלית. ככל שאדם מצליח למקד מבטו בתכלית האמיתית, ולהיות משוחרר מהפרעות העולם-הזה, כך הוא יודע יותר את התכלית ומודע אליה. רבנו מראה כעת כיצד מושג זה של מיקוד הראייה רמוז בפסוק.

וְזֶה "הַלּוֹא צְוִיתִי אֶת הַנְּעָרִים", לְשׁוֹן צְוִתָּא וְהַתְּחַבְּרוּת, שְׂצָרִיךְ לְצוֹת וְלַחֲבֵר הָרְאוֹת כַּנִּל. וְהָעֵינַיִם נִקְרָאִים נְעָרִים, כִּי הֵם מְשַׁרְתֵי הַשֶּׁכֶל כַּנִּל, כִּי הָרְאוֹת הוּא שְׁלִיחַ וּמְשַׁרְתַּת לְהַשְׁכֵּל כַּנִּל.

[קכא] בכתב היד: "...כי הראות הוא שליח ומשרת להמוח כנ"ל". "צויתי" מלשון 'צוותא',

וְזָהוּ לְבִלְתִּי נִגְעָה, בְּחִינַת נִגְעֵי הַנֶּפֶשׁ. כִּי כְּשֶׁהָרְאוֹת נִתְפָּזֵר, וְרוֹאֶה כָּל מַה שְּׁלֻפְנָיו, הֵינּוּ שְׂאִינּוּ סוֹתָם וְסוּגְר עֵינָיו מִחֲזוֹ דֵּהָאֵי עֲלָמָא כַּנ"ל, זֶהוּ בְּחִינַת נִגְעֵי הַנֶּפֶשׁ. וְצָרִיךְ לְצוֹת וּלְחַבֵּר אֶת הַנְּעָרִים, דֵּהֵינּוּ הָרְאוֹת, לְבָלִי לְהִסְתַּכֵּל מִן הַצַּד עַל הַבְּלִי עוֹלָם הַזֶּה, לְבִלְתִּי לִנְגַע אֶת הַנֶּפֶשׁ. וְאִזּוּ יוֹכֵל לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית כַּנ"ל, וְאִזּוּ עַל יְדֵי הַהִסְתַּכְלוֹת עַל הַתְּכָלִית, נִתְבַּטְּלִין כָּל הַיִּסּוּרִין כַּנ"ל.

אך אחר כך כִּשְׁשָׁב מֵהַבְּטוּל, מִתְגַּבְּרִין הַיִּסּוּרִין בְּיוֹתֵר כַּנ"ל, שְׁזָה

שפירושה 'חיבור', 'ביחד'. כדי לצוות ולחבר את ראייתו לתכלית, על האדם לצוות את עיניו שלא להסיט את המבט אל הבלי העולם־הזה, ולצוות אותן להיות תמיד בצוותא אחת עם התכלית (כמבואר בסעיף ג, והערות ס-סא). הביטוי "נערים" במקרא משמש הרבה פעמים במובן של 'משרתים' או 'שמשים'. לכן רבי נחמן מסביר שה"נערים" האמורים בפסוק כאן, הם העיניים, שהן משרתות השכל ושליחותיו (ראה סעיף ג והערה נד). רבנו יסביר כעת שמיקוד עיני השכל בתכלית קשור גם להמשך הפסוק "לבלתי נגעך".

וְזָהוּ לְבִלְתִּי נִגְעָה, בְּחִינַת נִגְעֵי הַנֶּפֶשׁ.

[קכב] המילה נגען קרובה למילה נגע, שפירושו 'מכאוב' או 'פגם'. כפי שיסביר רבי נחמן כעת, מדובר כאן על נגעי הנפש. כשראייתו של אדם מתערפלת והוא אינו עוצם את עיניו בפני העולם־הזה, האדם פוגע בנשמתו, גורם לה נגעים. לכן עליו לעצום עיניו ולהתמקד בתכלית בלבד, וכך ייעלם הנגע.

כִּי כְּשֶׁהָרְאוֹת נִתְפָּזֵר, וְרוֹאֶה כָּל מַה שְּׁלֻפְנָיו, הֵינּוּ שְׂאִינּוּ סוֹתָם וְסוּגְר עֵינָיו מִחֲזוֹ דֵּהָאֵי עֲלָמָא כַּנ"ל, זֶהוּ בְּחִינַת נִגְעֵי הַנֶּפֶשׁ. וְצָרִיךְ לְצוֹת וּלְחַבֵּר אֶת הַנְּעָרִים, דֵּהֵינּוּ הָרְאוֹת, לְבָלִי לְהִסְתַּכֵּל מִן הַצַּד עַל הַבְּלִי עוֹלָם הַזֶּה, לְבִלְתִּי לִנְגַע אֶת הַנֶּפֶשׁ. וְאִזּוּ יוֹכֵל לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתְּכָלִית כַּנ"ל, וְאִזּוּ עַל יְדֵי הַהִסְתַּכְלוֹת עַל הַתְּכָלִית, נִתְבַּטְּלִין כָּל הַיִּסּוּרִין כַּנ"ל.

[קכג] ראה סעיף ג והערה סב שעל־ידי התמקדות בתכלית אדם נעשה מודע לטוב הטובע בכל הדברים בעולם. הוא מכיר בכך שאפילו ייסוריו הם בעצם רחמי ה', שנועדו לכפר על עוונותיו ולהביאו לתכלית שלשמה נברא. לכן, על־ידי התמקדות בתכלית הוא מתחבר אל הטוב, וכל ייסוריו נעלמים.

אך אחר כך כִּשְׁשָׁב מֵהַבְּטוּל, מִתְגַּבְּרִין הַיִּסּוּרִין בְּיוֹתֵר כַּנ"ל,

[קכד] כפי שביאר רבי נחמן, כשאדם שב ממצב של תודעה גבוהה יותר, ייסוריו מתגברים. זאת משום שהמוח, הכלי הנושא את שכל האדם, אינו יכול להתמיד במצב הנשגב של ביטול.

בְּחִינַת צְמָאוֹן הַנֶּפֶשׁ כַּנ"ל.

וְזֶה, וְצָמִית וְהִלְכֶתָ אֶל הַכְּלִים וְשָׁתִית מֵאֲשֶׁר יִשְׁאַבּוֹן הַנְּעָרִים. כִּי לְכַבּוֹת הַצְּמָאוֹן, הוּא עַל-יְדֵי הַתְּחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה, שְׁמַקְבְּלִין הַמַּחֲזִין, שֶׁהֵם הַכְּלִים שֶׁל הַשֶּׁקֶל, עַל-יְדֵי הַרְשִׁימוֹ שֶׁנִּשְׁאַר מִהַבְּטוּל כַּנ"ל, וּמִשֶּׁם שׁוֹתָה הַנֶּפֶשׁ לְכַבּוֹת צְמָאוֹנָה כַּנ"ל.

וְזֶה, וְשָׁתִית מֵאֲשֶׁר יִשְׁאַבּוֹן הַנְּעָרִים. כִּי הַנְּעָרִים שֶׁהֵם עֵינֵי הַשֶּׁקֶל, הֵם שׁוֹאֲבֵין הַתְּחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה, מִהַרְשִׁימוֹ שֶׁנִּשְׁאַר מִהַהֶסְתַּכְּלוּת עַל הַתְּכַלִּית כַּנ"ל. וְעַל יְדֵי זֶה נִתְּבַטְּלִין הַיִּסּוּרִין אַחַר כָּךְ, וּמְכַבְּבִין צְמָאוֹן הַנֶּפֶשׁ כַּנ"ל.

ועם זאת, הרושם המעט של דעת עליונה זו שנוותר בו, גורם למוחו להיות מודע יותר לייסורים. לכן יכולתו לחוש את הייסורים דווקא מתגברת לאחר הביטול (ראה סעיף ד והערות ע-עב).

שְׁזָה בְּחִינַת צְמָאוֹן הַנֶּפֶשׁ כַּנ"ל.

[קכה] ראה סעיף ה והערות פא-פג (וגם הערות צ-צב), שהנפש נעשית צמאה בשל ה"מלח" שהיא גומעת כשהיא חוטאת. צימאון זה הוא הייסורים שהנשמה חשה, בפרט כשהיא שבה מן הביטול שבמהלכו הסתלקה ממנה כל תחושה של ייסורים וכאב.

וְזֶה, וְצָמִית וְהִלְכֶתָ אֶל הַכְּלִים וְשָׁתִית מֵאֲשֶׁר יִשְׁאַבּוֹן הַנְּעָרִים. כִּי לְכַבּוֹת הַצְּמָאוֹן, הוּא עַל-יְדֵי הַתְּחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה, שְׁמַקְבְּלִין הַמַּחֲזִין, שֶׁהֵם הַכְּלִים שֶׁל הַשֶּׁקֶל, עַל-יְדֵי הַרְשִׁימוֹ שֶׁנִּשְׁאַר מִהַבְּטוּל כַּנ"ל, וּמִשֶּׁם שׁוֹתָה הַנֶּפֶשׁ לְכַבּוֹת צְמָאוֹנָה כַּנ"ל.

[קכו] אם קורה ואדם מסב את מבטו מהתמקד בתכלית, נופל לחטא ונעשה צמא, הוא יכול להקל על כאבו על-ידי יצירת חידושי תורה. חידושים אלה נובעים מן הדעת העליונה שהוא השיג בהיותו בביטול. כמבואר לעיל, כשהוא שב מהתפשטות הגשמיות, הרושם שנוותר בו מאותה תודעה עליונה מתגלה בחידושי תורה גדולים יותר (המשככים את הייסורים). ר' נתן מוסיף שלמרות שלא כל אדם מסוגל לכתוב חידושי תורה, מי שמחדיר חיות חדשה בקיום התורה שלו נחשב גם הוא כמי שחידש חידושי תורה (תורת־נתן ז; ראה סעיף ה והערות עה, עז).

וְזֶה, וְשָׁתִית מֵאֲשֶׁר יִשְׁאַבּוֹן הַנְּעָרִים. כִּי הַנְּעָרִים שֶׁהֵם עֵינֵי הַשֶּׁקֶל, הֵם שׁוֹאֲבֵין הַתְּחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה, מִהַרְשִׁימוֹ שֶׁנִּשְׁאַר מִהַהֶסְתַּכְּלוּת עַל הַתְּכַלִּית כַּנ"ל. וְעַל יְדֵי זֶה נִתְּבַטְּלִין הַיִּסּוּרִין אַחַר כָּךְ, וּמְכַבְּבִין צְמָאוֹן הַנֶּפֶשׁ כַּנ"ל.

[קכז] רבי נחמן הסביר כבר ש"הנערים" זהו רמז לעיניים, משרתי השכל ומשמשיו. מי שעניו

ממוקדות בפיתויי העולם־הזה ממיט על עצמו ייסורים, המורגשים ביותר דווקא במוח. רבנו לימד גם שייסורים כאלה משולים לצמא שהנשמה חשה בגלל החטא. כאן הוא מוסיף שכדי להקל על צימאונה של הנשמה אדם צריך למקד את עיני שכלו בתכלית וללגום מחידושי התורה "מאשר ישאבון הנערים", כלומר מהביטול.

לסיכום, כך מתפרשים פסוקי הפתיחה על־פי המובא בתורה שלנו:

ויאמר בעז אל רות – השכל אומר לנשמה, המגישה את מילות התפילה והשבח לפני ה'. הלוא שמעת בתי – שמעי, נשמתי (בתו של השכל, שהוא מגדלה), לאותיות ולמילים של תפילותייך לה'. שמעי היטב מה הן אומרות לך:

אל תלכי ללקט בשדה אחר – ראי את האהבה הגדולה והקשר העמוק שבינינו – כיצד תוכלי להיפרד מאתנו? כיצד תוכלי להמשיך בתפילה ולומר מילים ואותיות אחרות?

וגם לא תעבורי מזה – ולכל הפחות אל תשכחי אותי, כך שכשתמשיכי בכל זאת בתפילה, כפי שאת מוכרחה לעשות, לא תעבירי אותי ממחשבתך. המשיכי להיות מודעת לאותיות ולמילים הראשונות בתפילה אפילו כשתגיעי לסופה.

וכה תדבקין עם נערתיי. עיניך בשדה אשר יקצרון והלכת אחריהן – כדי לעשות מכל מילות התפילה ואותיותיה אחד, אחדות ודבוקה אחת, צריך אדם למקד את עיניו תמיד בשדה העליון, גן־עדן, העולם־הבא – התכלית ("יקצרון"). כשענייך יהיו ממוקדות בתכלית ("והלכת אחריהן"), את תראי שהכול טוב והכול הוא חלק מן האחדות האלוקית השלמה.

הלוא צויתי את הנערים לבלתי נגעך – לשם כך עלייך לצוות את עינייך, נעריו ומשרתיו של השכל, ולחבר אותן לתכלית השלמה; להזהיר אותן שלא יתור מבטן אחר הבלתי העולם־הזה. אם לא כן, עינייך יגרמו לך נגעים ופגמים. לפיכך, עלייך להתמקד בתכלית, ומתוך הביטול שהדבר יביא אותך אליו, תזכי להתפשט מן הגשמיות ומכל הייסורים.

וצמת והלכת אל הכלים, ושתיית מאשר ישאבון הנערים – עם זאת, לא תוכלי להתמיד במצב של ביטול. וכשתודעתך תשוב מן הביטול אל המוח, כלי השכל, ייסוריך יחזרו ואפילו יתגברו – את תחושי צימאון מוגבר ("וצמת"). אולם לאחר מכן, יתגלה רושם העקבות שהותירה בעינייך התודעה העליונה של הביטול, בצורת חידושי תורה. את תיזכרי כיצד בשעת הביטול השגת את ההכרה שכל הייסורים הם טוב גדול מאוד. השמחה שתרגישי בזכות ההתמקדות בתכליתם של כל הייסורים, וחידושי התורה שייולדו מתוך אותה שמחה, תשכך אפילו ייסורים חדשים אלה, ותקל עליהם.

[קכח] בכתב היד נוסף: "...ומכבין צמאון הנפש כנ"ל. ה' יזכנו לכל זה". רבי נחמן לימד שהייסורים שה' שולח לנו הם טוב גדול מאוד ונועדו לתועלתנו. אם־כן, מדוע הוא מאפשר לנו – אפילו מעורר אותנו – להתפלל אליו שישים קץ לכל הייסורים? ר' נתן משיב בתובנה המקורית הבאה:

ה' ברא את העולם עבור האדם, היצור היחיד בבריאה בעל בחירה חופשית. ואז מינה את האדם לשלוט על כל הנבראים, ונתן לו את הכוח ליצור את הצינורות והכלים הנדרשים כדי להמשיך שפע אלוקי לעולם. השפע והברכה הללו הם ביטוי לאהבה ולחסד האלוקים, והם יורדים לעולם ללא הרף. אולם, כלשון המאמר הידוע "ריבוי שמן מכבה את הנר", ללא כלים מתאימים לקבלת השפע הוא מתרבה מעבר למידה ועלול להפוך

למשא ולייסורים. אם אדם אינו יוצר את הכלים להכיל את השפע האלוקי, הטוב מתבזבז – קללה נוראה בפני עצמה – והחסד נהפך לקושי ולאכזריות – קללה נוראה עוד יותר (למשל: עושר פתאומי המחריב חייו של אדם ומותיר אותו מרושש יותר מבתחילה; או אהבה גדולה וחונקת שחוסמת גדילה והתפתחות עצמאית). האדם יכול ליצור כלים אלו באמצעות לימוד תורה, ובפרט על-ידי תפילה. קודם שאדם מתפלל, כל מה שקורה לו, אפילו הייסורים שעוברים עליו, הוא לתועלתו ולטובתו. אין צדיק מושלם. כדי להיות ראוי לשפע הוא מוכרח לחוות תחילה את הייסורים שה' שולח בחייו. כל נגעיו הם אם-כן ביטוי לאהבת ה' אליו, כיוון שהם אמצעים שעל-ידם הוא נעשה ראוי ומסוגל לקבל שפע וברכה ממרום. לולא כן השפע שהיה מקבל היה מעבר למידה ולכן מזיק, "מכבה את הנר".

ואף-על-פי-כן, ישנה דרך נוספת. הוא יכול להתפלל ולהתחנן לה' שיקל את ייסוריו. תפילותיו ימתיקו את הדינים הניצבים נגדו וגם ייצרו את הכלים שהוא זקוק להם כדי להכיל את חסד ה' השופע. זוהי הסיבה שקודם שאדם מתפלל לקץ ייסוריו, עליו להיות בביטול ולהתאיין בתוך האחדות האלוקית, ושם יכיר ויאמין, על-ידי ההתמקדות בתכלית, שכל מה שעושים לו מן השמים הוא לטובתו הגדולה ביותר – שאפילו ייסוריו הם לתועלתו ולטובתו. מתוך אמונה מחוזקת זו הוא יכול להתפלל על כל מחסורו ועל כל מה שה' עוד לא נתן לו (אמונה ותפילה הן מושגים נרדפים; ראה ליקוטימורה"ן ח"א ז: א). תפילותיו יוצרות כלים כדי להכיל את השפע והטוב האלוקיים, באמצעות אור הרשימו שנותר לאחר ששב מהתפשטות הגשמיות. ועם שפע זה, הכול באמת טוב, באופן הנראה והנגלה. ר' נתן מוסיף שכשרבי נחמן מדבר על המשכת חידושי תורה כדי לשכך את ייסורי הנשמה, הוא מתכוון ליצירת כלים על-ידי תפילה – כלים שבהם יתקבל הטוב שהאדם חש בשעת הביטול. זוהי המשמעות המעשית של דברי רבי נחמן, שאדם צריך לעשות אחד מכל התפילה (תורתנתן א).

בליקוטי-הלכות ר' נתן מקשר את חידושי התורה לתיקון הנשמות הערומות, שרכנו מדבר עליו בתחילת התורה. נשמות אלה הן ה"צאצאים" שנבראו מתוך זרע שהוצא לבטלה. הקבלה רואה זאת כעוון החמור ביותר (זוהר ח"א קפת, א; ראה גם שולחן-ערוך אה"ע כג: א). החטא מתחיל במוח, בהרהורי התאוה המביאים לפגם (ביחס לקשר בין הוצאת זרע לבטלה ובין המוח ראה ליקוטימורה"ן ח"א י: ד הערה לג; וכן בתורה ס: ג הערה סה). כשטיפות אלו יוצאות מן הגוף ואין שום כלי שמוכן לקבלן, הדבר נחשב לפגם המוח. הן אינן הופכות לאדם חי, אלא לנשמה חסרת גוף, או גרוע מכך כרוחות רעות של שדים (ראה סעיף א הערה ה), הגורמות לייסורים בעולם. מן התורה שלנו למדנו שאין דרך טובה יותר מחידושי תורה, כדי לפעול תיקון לכך. כשאדם ממלא את מחשבותיו בתורה, הוא מתקן את הרהורי העבירה שגרמו לו לחטוא ומזכך את מוחו מכל פגם. הוא מחולל גם "גופים" חדשים של תורה. כל עניין של תורה הוא מעין צורה או "גוף" של אותיות. חידוש בתורה יוצר צירוף חדש של אותן אותיות. נאמר על התורה שיש בה 600,000 אותיות, המקבילות לששים ריבוא הנשמות המיוחדות שבעם-ישראל. חידושי תורה הם אם-כן "גופים" חדשים שיכולים לשמש כלבוש לנשמות הערומות וחסרות הגוף, וכך להביאן לתיקונן (ראה ליקוטי-הלכות פריה ורביה א: ט).

ח וְזֶה בְּחִינַת הַגֶּן עֵדֶן, בְּחִינַת מִשֶּׁה וְאַהֲרֹן. גֶּן, הוּא בְּחִינַת הַנֶּפֶשׁ,

ח וְזֶה בְּחִינַת הַגֶּן עֵדֶן,

[קכט] סעיף זה מתייחס לשני העניינים שבהם פתח רבנו תורה זו: השדה הנאה שבו גדלות הנשמות, ובעל השדה. רבנו מקשר שדה זה לגן־עדן, שהוא עולם הנשמות. כשנשמה נתקנת ושבה לשם, וכך מגיעה לתכליתה, היא יכולה להיטמע מחדש באור אין־סוף (השווה לעיל הערה ה) – וזהו השכר של העולם־הבא, העונג הגדול של גן־עדן (תורת־נתן יא). רבי נחמן ילמד מיד ש"גן" ו"עדן" הם שני מושגים נבדלים. מקור הבדלה זו בכתוב עצמו (בראשית ב י'): "ונהר יצא מעדן להשקות את הגן"; ובגמרא (תענית י, א): "גן – אחד מששים לעדן".

ר' נתן מבאר שנוכל ללמוד מהקשר שיצר רבי נחמן בין שדה הנשמות ובין גן־עדן כיצד מעשה אדם וחווה בגן עדן קשור לתיקונים הנצרכים כעת כדי להשיב את האנושות למעמדה הרוחני הקודם בתוך גן הנשמות. ר' נתן כותב: עדן מקביל לביטול, להתפשטות מכל גשמיות והתבטלות מוחלטת באור אין־סוף, שהיא תכליתו של כל אדם. אך על עדן נאמר, כפי שרבנו מציין להלן, "עין לא ראתה" (ראה גם הערה קלב). עין האדם אינה יכולה להשיג יותר מרשימו מאורו של עדן. רשימו זה של "אורות הצחצחות" (ראה הערה עז), יוצא ומאיר את הגן "ונהר יצא מעדן להשקות את הגן" – השדה שעציו ועשביו היפים הם הנשמות הגדלות שם. נשמותיהם של כל בני־האדם היו כלולות בראשיתן בנשמתו של אדם הראשון. מסופר בתורה שה' לקח את אדם וינחחו בגן עדן לעבדה ולשמרה" (בראשית ב טו). בקבלה מבואר ש"לעבדה" רומז למצוות עשה, ו"ולשמרה" – למצוות לא תעשה (וזהו ח"א כז, א). אילו אדם היה שומר את המצוות ומקיימן, הוא היה נשאר בגן־עדן לנצח והיה יכול להשיג את אור ה' בלי שזה יהיה מכוסה במעטה של לבושים והסתרות. אולם אדם הראשון חטא, וכתוצאה מכך נשמתו הכללית גורשה מגן־עדן. כדי להבטיח שרק הראויים לכך יזכו לשוב אל הגן, אל שדה הנשמות, ולהיכלל באור אין־סוף, ה' הציב "את להט החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים" (בראשית ג כד). "חרב" זו מקבילה להסחות הדעת המערפלות ראייתו של אדם. הן מונעות אותו מלהתמקד בתכלית, בעדן, וחוסמות בפניו את קבלת הרשימו, הגן (ראה סעיף ג והערות נו–נח). גירושו של אדם מן השדה של הנשמות הוא אס־כן השורש לכל הקשיים והספקות שבני־אדם חווים כשהם מבקשים את ה' ומנסים להתקרב אליו יתברך. כדי לשוב לשדה נדרש ממנו עתה מאמץ רציני, ואפילו אז בני־אדם יכולים להשיג שמץ מאור ה' דרך הלבושים – דהיינו, הכלים שאנו יוצרים על־ידי המצוות שלנו, המסתירים ומצמצמים את האור ובה בעת מאפשרים לנו להשיג את הרשימו שלו (תורת־נתן יא).

בְּחִינַת מִשֶּׁה וְאַהֲרֹן.

[קל] בסעיף א מנה רבי נחמן את התכונות הנחוצות למי שרוצה להיות בעל השדה. עליו להיות "איש אמוד ותקיף, וגיבור חיל, וחכם, וצדיק גדול מאוד. כי צריך להיות אדם גדול ומופלג במעלה מאוד". הערת שוליים בספר קיצור ליקוטי־מוהר"ן מבארת שמשוה ואהרן מייצגים את הצדיקים, בעלי השדה, המביאים את נשמות ישראל לתכלית. אהרן הכהן הגדול

בְּחִינַת: "וְהִיְתָה נִפְשָׁם כְּגֵן רְוָה". עֵדֶן, הוּא בְּחִינַת הַתְּכָלִית. כִּי עֵדֶן

מקביל לגן, כמו בפסוק (ירמיה לא יא, יג) "והייתה נפשם כגן רנה... ורויתי נפש הכהנים דשן ועמי את טובי ישבעו" (וראה בהערה הבאה). משה מסמל את העדן, בחינת הביטול. כמו שרבנו מלמד במקום אחר, שמשה ביטל כל ישותו לכן היה יכול להיכלל כולו באור איך-סוף (ראה ליקוטימורה"ן ח"א ד: ט והערות קכב, קלא). כפי שלמדנו בתורה שלנו, בחינת הביטול של משה ובחינת הרשימו של אהרן נצרכות שתיהן. משה היה גדול הנביאים והצדיקים, האדם היחיד שזכה לדבר עם ה' פנים בפנים (במדבר יב ח). המדרגה הרוחנית שהשיג היא מעבר לכל תפיסה אנושית. לכן כששלח ה' את משה לפרעה, הוא אמר לו (שמות ז א): "ראה נתתיך אלהים לפרעה, ואהרן אחיך יהיה נביאך". רק באמצעות ההתבוננות של אהרן, הרשימו, אפשר לזכות להצצה חטופה במדרגה הבלתי מושגת של משה, התכלית, הביטול. השדה שבו נשמות צומחות מקביל אם-כן לשתי הבחינות של גן-עדן.

ביאור-הליקוטים (יב; טז) מוסיף: בחינות משה ואהרן מקבילות בהתאמה לבחינה הכללית והבחינה הפרטית של עם-ישראל. כפי שלמדנו, הצדיקים הגדולים מאוד הם המשיגים את המדרגה העליונה של התפשטות הגשמיות ומבטלים עצמם בפני ה'. עם זאת, כל אדם ואדם מסוגל להשיג את מדרגת הביטול בהתאם למדרגתו הרוחנית האישית (ראה לעיל, הערה טו). משה מייצג את המדרגה הכללית של הביטול. שלוש פעמים הוא פשט את גשמיותו ועלה למרום למשך ארבעים יום וארבעים לילה. והיו פעמים נוספות שמשה ביטל עצמו כדי לפעול סליחה עבור עם-ישראל (ראה ליקוטימורה"ן ח"א ד: ז). אהרן, לעומת זאת, מקביל למדרגת הביטול הפרטית, לנשמה היהודית הפרטית המבקשת לשוב אל השדה ולעלות אל ה' יתברך. הוא מגלם בדמותו את הרשימו של הביטול שעלי-ידו מושגים חידושי תורה, וכך מרוויים את צמאונה של הנשמה ומשככים את הייסורים. לכן כשבני ישראל נוגעו במגפה במהלך המרד של קרח, אהרן הוא שהקטיר את הקטורת שהמתיקה את הגזירה ועצרה את המגפה (במדבר יז יב-יג).

גֵן, הוּא בְּחִינַת הַנֶּפֶשׁ, בְּחִינַת: "וְהִיְתָה נִפְשָׁם כְּגֵן רְוָה".

[קלא] ירמיה מתנבא על הגאולה השלמה, אימתי שעם-ישראל ישוב לציון ויזכה לטוב רוחני וגשמי. "והייתה נפשם כגן רוה, ולא יוסיפו לדאבה עוד" (ירמיה לא יא). באמצעות פסוק זה רבי נחמן מוכיח את הקשר בין הנפש לבין הגן. כשהגן, השדה, מושקה היטב, "רוה", על-ידי תורה (ראה הערה זה), צימאונה של הנשמה נרגע, כמו בסוף הפסוק "ולא יוסיפו לדאבה עוד". הדבר מקביל לבחינת אהרן, הרשימו של התודעה העליונה וחידושי התורה, שנותר אחרי הביטול.

הפרפראות-לחכמה מוסיף: לעיל (סעיף ב וראה הערה לג), קישר רבי נחמן את הנשמה עם כוח הדיבור, וציטט את הפסוק "ויהי האדם לנפש חיה", שתורגם על-ידי אונקלוס ל'רוח מדברת'. המילים הנאמרות בשבח ה' הן אם-כן עצים ועשבים יפים (נשמות) של השדה, הגן. כשמילים אלה נתקנות, יש להן הכוח להרוות צימאונה של הנשמה ולהביא את האדם אל התכלית, היכן שהכול אחד ובחינת הטוב המוחלט. לאחר שאמר רבי נחמן תורה זו בסיוון תקס"ו, הוא הזכיר אותה שוב בראש-השנה שלאחר מכן. הוא אמר שצריך לעשות אחד מכל התפילה, וזה בחינת התכלית. ואז אמר שאחד ראשי תיבות "אלו ואלו דברי

עין לא ראתה בחינת בטול כנ"ל.

ט וְזֶה בְּחִינַת: 'עֵתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת מְחֹל לְצַדִּיקִים לַעֲתִיד לְבוֹא, וְכָל אֶחָד מֵרְאֵה בְּאֶצְבָּעוֹ וְכוּ'.

אלקים חיים" (עירובין יג, ב). פירושו של מאמר חז"ל מפורסם זה הוא שגם כאשר חכמים מביעים דעות מנוגדות בעניין מסוים, דברי כולם הם "דברי אלקים חיים" כיוון שהמקור להם הוא האחדות האלקית. על אחת כמה וכמה, כותב הפרפראות-לחכמה, כשאדם עושה אחדות אחת ממילות התפילה. כל מה שהוא אומר בא אז מאת ה' אלקים חיים. הוא מביא ראיה לדבריו שדבר ה' הוא אחדות שהיא מקור לריבוי, מדברי המדרש על הפסוק (תהלים סב יב) "אחת דבר אלהים שנים זו שמעתי". המדרש למד מכאן שעשרת הדיברות נאמרו כולם בדיבור אחד (במדבר רבה יא: ז).

עֵדֶן, הוּא בְּחִינַת הַתְּכַלִּית. כִּי עֵדֶן עֵין לֹא רָאָתָה

[קלב] חז"ל אומרים (ברכות לד, ב): "כל הנביאים כולן לא נתבאו אלא לימות המשיח, אבל לעולם הבא – 'עין לא ראתה אלהים זולתך'" כלומר הפסוק (ישעיה סד ג) "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו", שמבטא טוב שמעבר להשגה האנושית, נאמר על העולם-הבא, שבהקשר שלנו זהה עם התכלית, עדן. ועוד אומרים חז"ל שם: "כל הנביאים כולן לא נתבאו אלא למשיח בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם ולמהנה תלמיד חכם מנכסיו, אבל תלמידי חכמים עצמן – 'עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו'... כל הנביאים כולן לא נתבאו אלא לבעלי תשובה, אבל צדיקים גמורים – 'עין לא ראתה אלהים זולתך'". מכאן אנו יכולים להסיק שהשכר העתידי בעולם-הבא, בעדן, יהיה כה רב ולמעלה מכל הגבלה, עד שאפילו אותם נביאים גדולים לא יכלו להשיג אותו.

בְּחִינַת בְּטוּל כְּנ"ל.

[קלג] ראה סעיף ד, שם מדובר על הקשר בין התכלית של כל מה שברא ה' ובין הביטול. במקום אחר רבי נחמן מלמד שבעולם-הבא תהיה רק העין הצופיה של ההשגחה העליונה: "כי מאחר שיהיה כולו אחד, לא יהיה עין שיראה, רק 'אלהים זולתך'" (ליקוטי-מוהר"ן ח"א נא: ה, וראה הערה נה שם; ראה גם לעיל הערות מט, נו, סב). בהקשר שלנו, הדבר מתקשר עם האחדות וכוח הראייה. מי שמבקש לתקן את הראייה – הוא מתמקד בתכלית – מעורר את ההשגחה העליונה. בה במידה שהוא מצליח לבטל עצמו, בחינת עדן, ולהיות קשור ומחובר בטוב האלוקי המוחלט, כך הוא זוכה לטוב של העולם-הבא אפילו בעולם-הזה.

ט וְזֶה בְּחִינַת (תענית לא, א): 'עֵתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת מְחֹל לְצַדִּיקִים לַעֲתִיד לְבוֹא,

[קלד] 'עתיד הקדוש-ברוך-הוא לעשות מחול לצדיקים, והוא יושב ביניהם בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה באצבעו, שנאמר (ישעיה כה ט) 'ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו

**'מְחוּל', זֶה בְּחִינַת הַשְּׂמֵחָה, שֶׁהִיא כְּלִי לְקַבְּלַת הַתּוֹרָה כַּנִּל. וְכֵן
זֶה עַל יְדֵי הַבְּטוּל, שֶׁעַל־יְדֵי הַזְרִיחָה שֶׁל הַרְשִׁימוּ מִן הַבְּטוּל, מִשֵּׁם**

ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו". המפרשים מבארים שכשם שלמעגל המחול אין התחלה או סוף, כך גם השמחה שלנו באיין־סוף יתברך תהיה לעתיד לבוא ללא גבול וסוף (עץ־יוסף שם ד"ה עתיד).

וְכֵן אֶחָד מֵרְאֵה פְּאַצְבְּעוֹ וְכו'.

[קלה] הביטוי "מראה באצבעו" רומז להשגת אלוקות באמצעות השכל. כאילו עיניו של אדם נפקחות פתאום ובהתאם למדרגתו הוא רואה ומבין את עצמות ה' (עץ־יוסף שם; השווה לעיל הערה נד). יכולתו של כל צדיק להצביע באצבעו, כמו גם הגילוי שלו הוא זוכה, ייקבעו על־פי המידה שבה הצליח לעצום עיניו בפני הבלי העולם־הזהה ופיתוייו, ולהתמקד במקומם בעולם־הבא (עיון יעקב ד"ה וכל). המהרש"א אומר שדברי חז"ל אלה הם סוד עמוק, ומציע את הפירוש הבא: כתוב שאדם חייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה (השווה סעיף ב והערה מה). הנביא ישעיה אומר: "ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו, זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו". השם אלהינו מציין דין, שהוא שורש כל הייסורים והכאבים. שם יי־הוה לעומת זאת מציין רחמים. פירוש הפסוק אס־כן הוא: כשה' גילה את מידת הדין שלו, בטחנו בו, קיווינו לו, ויושיענו! כשהתגלה שזה ה' – מידת הרחמים – שקיווינו לו, אנו שמחים בישועתו שלו – דהיינו, אנו יודעים שה' נמצא עם ישראל בצרתם, ושישועתם היא גם ישועתו (מהרש"א שם ד"ה עתיד).

במקום אחר (ליקוטי־מוהר"ן ח"א לג: ה וראה הערה ע) רבי נחמן מצטט מאמר חז"ל זה ומסביר שלעתיד לבוא ה' יסיר את ההעלם שמעלים העולם־הזהה הגשמי, ונוכל להשיג את התורה שבמדרגת עתיק־יומין. בתורה שלנו הדבר מקביל לחידושי התורה הנמשכים מן המדרגה הנשגבת ביותר, מדרגת עדן. רבנו מוסיף כעת עוד עומק למאמר חז"ל, ומלמד כיצד דברי חכמים אלו מקבילים למה שלמדנו בתורה שלנו.

'מְחוּל', זֶה בְּחִינַת הַשְּׂמֵחָה,

[קלח] המחול והריקוד מבטאים שמחה, שמתגלה כשבני־אדם מחוללים יחדיו במעגל. מחול רומז גם למחילה. כשעוונותיו של אדם נמחלים, ייסוריו פוסקים ויש לו סיבה מצוינת לצאת במחול.

שֶׁהִיא כְּלִי לְקַבְּלַת הַתּוֹרָה כַּנִּל.

[קלח] ראה סעיף ה והערות עח–עט, שכאשר אדם נתון במצב של ביטול, שקוע כולו בתכלית בלבד, הוא מכיר בכך שאפילו ייסוריו כולם הם למעשה טוב גדול מאוד. הכרה זו ממלאת אותו בשמחה, הכלי לקבלת חידושי תורה.

וְכֵן זֶה עַל יְדֵי הַבְּטוּל,

[קלח] חידושי התורה הופיעו כיוון שהאדם עצם את עיניו בפני הבלי העולם־הזהה ופיתוייו כדי שיוכל להתמקד בתכלית.

בָּאָה הַתּוֹרָה, עַל־יְדֵי הַכִּלִּים, כְּמוֹ שְׁמֵבֶאֱר שָׁם.

וְזֶה בְּחִינַת 'מְרָאָה בְּאֶצְבְּעוֹ'. 'מְרָאָה', זֶה בְּחִינַת הַמְרָאָה וְהַזְרִיחָה שֶׁל הַרְשִׁימוֹ, שְׁמֵשׁ בָּאָה הַתּוֹרָה. וְזֶה בְּחִינַת 'מְרָאָה בְּאֶצְבְּעוֹ', בְּחִינַת הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא בְּחִינּוֹת: "אֶצְבַּע אֱלֹקִים":

שְׁעַל־יְדֵי הַזְרִיחָה שֶׁל הַרְשִׁימוֹ מִן הַבְּטוּל, מִשֵּׁם בָּאָה הַתּוֹרָה, עַל־יְדֵי הַכִּלִּים, כְּמוֹ שְׁמֵבֶאֱר שָׁם.

[קלט] כפי שביאר רבי נחמן, לאחר שאדם שב מן הביטול, התודעה הרגילה שלו אינה יכולה להכיל את הדעת העליונה שזכה לה בשעת התפשטות הגשמיות. שכלו אינו יכול להתמיד בהכרת אחדות ה' ובידיעה שכל מה שעושה ה' הוא טוב גמור. לכן, כשאדם שב מן הביטול, הוא חש את הייסורים ביתר שאת. עם זאת, התודעה העליונה אינה מסתלקת ממנו לחלוטין. נותר בו רושם מהארת 'אורות הצחצחות', 'רשימו', ורשימו זה מאפשר לו להשיג עדיין שמץ מן ההשגה העליונה שהשיג בשעת הביטול. הארה זו מתגלה בשמחה שהוא חש על כך שהייתה לו ההזדמנות לחוות, גם אם לשעה קלה, את אחדות ה', ולשכוח מייסוריו. זהו המקור, מוסיף רבנו כאן, לחידושי התורה שאדם מקבל על-ידי כלי השמחה.

וְזֶה בְּחִינַת 'מְרָאָה בְּאֶצְבְּעוֹ'. 'מְרָאָה', זֶה בְּחִינַת הַמְרָאָה וְהַזְרִיחָה שֶׁל הַרְשִׁימוֹ, שְׁמֵשׁ בָּאָה הַתּוֹרָה.

[קמ] רבי נחמן ממזג את שני הפירושים של המילה 'מראה' – 'מצביע', וגם 'דמות' או 'מחזה'. לעתיד לבוא יוכלו הצדיקים להראות באצבעם אל עבר ה', כיוון שהם יוכלו להמשיך חידושי תורה מן המראה שראו בשעת הביטול, של אחדות ה'. הדבר קשור להתגלות התורה של עתיקי־ומין, שהוזכרה בהערה קלה. תורה זו היא התורה של עדן. זוהי תורה ללא לבושים, ולכן בזמן הזה אי אפשר להכילה בכלי השכל האנושיים. כל מה ששכלנו מסוגל לקלוט ממנה בא מן ההארה שניכרת מן הרשימו של אותה תורה עליונה.

וְזֶה בְּחִינַת 'מְרָאָה בְּאֶצְבְּעוֹ', בְּחִינַת הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא בְּחִינּוֹת: "אֶצְבַּע אֱלֹקִים":

[קמא] מסופר בתורה שלוחות הברית היו (שמות לא יח) "כתבים באצבע אלהים". פסוק זה מלמד על הקשר בין האצבע ובין התורה (הלוחות). בהקשר שלנו הצדיק "מראה באצבעו", כלומר משיג חידושי תורה בזכות המראה שראה בשעת הביטול שהותיר בו מעט הארה של רשימו. כאמור לעיל (הערה קלה), יכולתו להצביע על ה' והתורה שתתגלה אליו תלויים במידה שבה הצליח לעצום עיניו בפני הבלי העולם־הזה ופיתוייו, והסכים לוותר עליהם לגמרי. הדבר קשור למה שלימד רבנו לעיל: "צריך לסתום את העיניים לגמרי, ולסגרם בחזקה מאוד, אף גם לדחקם בהאצבע, כדי לסתמם לגמרי, ואז יוכל להסתכל על התכלית הזה" (ראה סעיף ג והערות נט, ס).

מאמר חז"ל מתפרש אס־כן לענייננו כך:

עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים – כשאדם מבטל עצמו בה' יתברך ושם כל מעייניו בתכלית ובייעוד שלו, הוא מסלק את כל הייסורים ובה' לידי שמחה גדולה ולידי מחול.

והוא יושב ביניהם בגן עדן – זאת משום שעלידי התיקון שמעניק בעל השדה, אדם זוכה להיות בכיטול (עדן). הנשמה שלו (הגן) נעשית מודעת לאחדות ה' ומכירה בכך שכל מה שה' עושה הוא טוב גמור. ואז הוא יכול לעשות אחד מכל מילות התפילה.

וכל אחד ואחד מראה באצבעו – וכשהוא שב מן הביטול לתודעה הרגילה שלו, הרשימו (מראה) שנותר בו מאותה תודעה עליונה של אחדות ממשיך להאיר בתוכו. בזכות הארה זו והשמחה הנובעת ממנה הוא זוכה לחדש חידושי תורה (אצבע).

ר' נתן מסכם: חידושי התורה שאנו משיגים לאחר שובנו מן הביטול הם חיוניים לתיקון הנשמה. הם מגינים על עינינו מפני פיתוי העולם הזה ומאפשרים לנו להתמקד בתכלית. כתוצאה מכך מתבטלים הדינים, ומתמעטים הייסורים (תורת-נתן יב). כשהנשמה מרווה צימאונה והמודעות ממוקדת בתכלית העליונה, אנו מתמלאים בשמחה אמיתית אפילו בשעת התודעה הרגילה, מול מציאות חיינו היום-יומית.

* * *

הוספה

רבי נחמן אמר תורה זו בסיוון תקס"ו. בשנה שקדמה לכך אירעו כמה אירועים הקשורים לתוכן התורה. מעט לפני פסח תקס"ה נולד בנו של רבי נחמן, שלמה אפרים. אחרי חג השבועות באותה שנה החל רבנו לגלות את סוד התיקון הכללי. בחודשים שלאחר מכן הוא ליקט את רשימות תורותיו והכין אותן להדפסה בתור החלק הראשון של ליקוטי מוהר"ן. באותה תקופה גילה רבנו גם את 'הספר הנשרף', שחידושיו היו גדולים אפילו מן החידושים שבליקוטי מוהר"ן. ר' נתן הכין העתק מספר זה, ורבנו הורה לשני חסידים מיוחדים, ר' יודל ור' שמואל אייזיק, לנסוע ברחבי אוקראינה ולקרוא כמה עמודים מן הספר הנשרף בכל עיירה שיגיעו אליה. בתחילה הייתה לרבי נחמן קורת רוח רבה מספר זה והוא אמר לר' נתן (ימי מוהרנ"ת יא) "הספר שלך כבר התחיל לעשות איזה עשייה בעולם", כלומר לפעול בעולם (בסוף ימיו ציווה רבנו לשרוף את הספר).

אולם אז אירע אסון. מעט אחרי חג השבועות תקס"ו נפטר התינוק שלמה אפרים. כמה חודשים מוקדם יותר, כששלמה אפרים חלה בשחפת שממנה היה עתיד למות, הפציר רבי נחמן בחסידיו שיתפללו על הילד. הוא ידע שכוחות הסיטרא אחרא לא ינוחו ולא ישקטו כדי להזיק לילד. רבי נחמן נסע למזיבוז', מלווה בר' חיים שרה'ס (שגם הוא נזקק לישועה), והם התפללו על ציונו של הבעל-שם טוב הקדוש. כשקמו לעזוב, אמר רבנו לר' חיים שרה'ס: פעלתי בשבילך, אבל לא בשבילי. עוד קודם ששב רבנו לביתו, נפטר בנו (כוכבי אור עמ' סא סעיף מג; ימי מוהרנ"ת יא).

פטירתו של שלמה אפרים באה לרבי נחמן במפתיע. במהלך השנה שקדמה לכך רבנו דיבר שוב ושוב על ייסוריו ונגעיו שלו, וגם כמה הוא סובל בראותו את ייסוריהם הגשמיים של

ילדיו ונכדיו. הוא ייחס את ייסוריו, ובפרט את פטירתו של שלמה אפרים, ל"דרכי ה' שאי אפשר להשיג" (ליקוטי מוהר"ן ח"א נו), וסיפר את המעשה הנורא הבא, שסיפר רבי חיים ויטל, על מה שקרה לאחר שהאר"י הקדוש גילה לו ולחבריו סוד מסודות התורה שביקשוהו לגלות (שער הכוונות ענין ספירת העומר יב עמ' קפז): "ביום שמורנו ז"ל ביאר לנו המאמר הזה היינו יושבים בשדה תחת האילנות, ועבר עליו עורב אחד צועק וקורא כדרכו, ומורנו ז"ל ענה ואמר אחריו ברוך דיין האמת. שאלתי את פיו, ואמר לי כי אמר לו העורב ההוא כי לפי שגילה הסוד הזה לכל בני האדם בפרהסיא, לכן נענש בעת ההיא בבית-דין של מעלה וגזרו עליו שימות בנו הקטן. ותיכף הלך לביתו ובנו היה מטייל בחצר, ובאותה הלילה חלה את חוליו ומת אחר ג' ימים רחמנא ליצלן".

רבי נחמן מספר עוד שרבי חיים ויטל שאל את האר"י מדוע אס-כן גילה לו את הסוד, אם משמעות הדבר הייתה מיתת בנו. האר"י ענה לו שלא הייתה לו ברירה, כי רבי חיים הפציר בו מאוד, וכל מטרת ירידת נשמתו של האר"י לעולם הייתה לתקן את נשמת רבי חיים. רבנו ביאר זאת כאחת מדרכי ה' הנסתרות. האר"י היה מחויב לגלות את הסוד, ואף-על-פי-כן סבל בשל כך ייסורים נוראים. גם רבנו עצמו גילה הרבה סודות עמוקים כדי לתקן את עמי ישראל ולהביא לו רפואה. אך כמו האר"י, הוא סבל סבל נורא משום כך (לרבי נחמן נולדו שמונה ילדים: שש בנות ושני בנים. שני הבנים ושתיים מן הבנות מתו בינקותם. מתוך ארבע הבנות הנותרות אחת נפטרה ערירית. גם אישתו הראשונה נפטרה, וגם נכדיו סבלו חולאים קשים במיוחד בחייו של רבי נחמן). ר' נתן מספר: "והיה הולך ומספר לפני צערו הגדול שיש לו מזה שנכדו חולה כנזכר לעיל. ואמר שהוא רוצה שהוא בעצמו יהיה חולה בעד התינוק הנ"ל. ואמר שהוא מרגיש כל גניחות התינוק (שקורין קרעכצין) בלבו". לרבנו לא היה כל ספק שייסוריו, כמו גם ייסורי זרעו, היו תוצאת מאמציו לקרב בני-אדם אל ה' (ימי מוהר"ן ט; ראה גם שיחות-הר"ן קפט).

לאחר פטירת שלמה אפרים, ביקרו ר' נתן ור' נפתלי את רבנו בחדרו, בעליית הגג. רבנו דיבר שוב על ייסוריו הנוראים. ותוך כדי דבריו על המחלה והייסורים, ועל ההתנגדות הנוראה מצד ר' אריה ליב, הסבא משפולי, ענה ואמר: "מה אתם יודעים מה גדול ועצום השבר הזה שהיה בעולם ענין הסתלקות הילד הנ"ל, כל לבבי נשבר וניתק ממקומו". ואז התחילו לרדת דמעות על לחייו של רבי נחמן. ר' נתן ור' נפתלי ברחו מיד מהמקום מחמת הבושה שחשו על שראוהו בוכה. כששבו ביום שלמחרת, אמר להם "אם לא הייתם יורדים תיכף, הייתי מספר לכם דבר יפה מאוד". ובאותו יום לימד את התורה שלנו (אך לא לימד את מה שהיה יכול לגלות להם ביום הקודם; חיי-מוהר"ן כח; ימי מוהר"ן שם; פרפראות-לחכמה). (הפרפראות-לחכמה מוסיף שיתכן שהדמעות המוזכרות בסעיף ב הן רמז של רבנו לדמעות שהוא עצמו שפך ביום הקודם על פטירתו של שלמה אפרים.)

בפתח תורה זו דיבר רבי נחמן על השדה שבו גדלות הנשמות. בעל השדה, צדיק גדול מאוד המתקן את הנשמות, סובל ייסורים נוראים בשל מאמציו (ראה סעיף א וסעיף ד). הפרפראות-לחכמה כותב: רבנו מבאר בעצם כיצד הוא עצמו קיבל עליו את תפקיד בעל השדה. הוא הזכיר שהחל להבין את תפקידו של בעל השדה בשנים שהתגורר בזלאטיפולי (תק"ס-תקס"ב), מכאן מובן שבזמן שאמר תורה זו כבר היה מומחה גדול בעניין. במהלך השנים שלאחר מכן הוא שב מדי פעם לנושא זה של תיקון הנשמות. ר' נתן מתאר שרבנו

אמר לו פעם ש"מה שעשה עמנו הוא דבר קטן אצלו וזה אנו צריכין לעשות, אבל הוא צריך לעסוק בתיקון נשמות המתים, כי יש נשמות ערטילאין [=ללא לבוש] וכו'" (ראה חיי-מוהר"ן קנב; ביאור-הליקוטים כח). כששב רבנו מלמברג (לבוב) בקיץ תקס"ח, הוא דיבר על הנושא ביתר הרחבה ולעתים קרובות יותר, ושנתיים לאחר מכן כשעבר לאומן סיפר את הסיפור על הבעל-שם-טוב שציטטנו לעיל, הערה י.

בשנת תקכ"ח, ארבע שנים קודם לידתו של רבי נחמן, השתוללו ברחבי פולין כנופיות של קוזאקים, שכוננו 'היידמאקים', ורצחו ובזזו כאוות נפשם. אלפי יהודים ברחו והתאספו באומן (כיום חלק מאוקראינה), וקיוו למצוא מחסה בעיר המבוצרת. אולם שליטי העיר ערכו הסכם עם מנהיג הקוזאקים, איוון גונטה. גונטה הסכים לחוס על תושבי העיר הגויים ובתמורה יעשה ביהודים כרצונו. הקוזאקים הקיפו את בית-הכנסת שבו התאספו היהודים. הם הודיעו שמי שיסכים להתנצר יינצל. כשראו שאיש אינו יוצא החוצה, העלו את בית הכנסת באש, וכמה אלפי יהודים נשרפו חיים. הטבח נמשך שלושה ימים, ובמהלכו נהרגו בין עשרים אלף לשלושים אלף יהודים. כמה ימים לאחר מכן, כרו הניצולים המעטים שני קברי אחים גדולים שבהם קברו את הקדושים.

בשנת תקס"ב, כשעבר רבי נחמן מזלאטיפולי לברסלב, הוא נסע דרך אומן ועשה שם את הלילה. הוא הביט לעבר בית העלמין ואמר "כמה נאה ויפה להקבר בבית החיים הזה" (חיי-מוהר"ן ריז). באותה שעה איש לא הבין את כוונתו. אולם כשעבר רבנו לאומן בשנת תק"ע, דבריו מלפני שמונה שנים נעשו מובנים לגמרי. רבנו אמר אז "כבר מזמן שהסתכלו עלי לתפסני כאן. מה אומר לכם, אלפים רבבות רבבות נשמות... במילים אחרות, רבבות נשמות המתונו שם זמן רב שמישהו יבוא ויתקן אותן (ימי מוהר"ן נח). רבנו אמר שלמרות שקדושים אלה מתו על קידוש השם, פטירתם מן העולם בטרם עת הותירה אותם זקוקים למישהו שיוכל לפעול לתקנם.

הפרפראות-לחכמה מסביר שתיקון נשמות המתים הוא משימה כבדה מאוד, ולכן היא גרמה לרבי נחמן סבל וייסורים כה רבים. ואף-על-פי-כן, רבנו נרתם למשימה וקיבל באהבה את הייסורים הכרוכים בה, כיוון שכל מה שחפץ היה לעשות רצון ה' ולהביא תיקון ורפואה רוחנית לעולם. מעט קודם פטירתו, אמר רבנו לחסידיו "מה לכם לדאוג? מאחר שאני הולך לפניכם! ומה אם הנשמות שלא הכירו אותי כלל הם מצפים על תיקונים שלי, מכל שכן אתם!" אם רבנו יכול לפעול תיקון עבור נשמות שמעולם לא הכירוהו, כל שכן שיוכל לתקן את אלו שלומדים את תורתו ומתאמצים לחיות על-פיה (חיי-מוהר"ן קצא). ר' נתן כותב דברים דומים (חיי-מוהר"ן רכה): "אפילו אלו שלא זכו להכיר את רבנו זכרונו לברכה בחייו, כשיבואו על קברו הקדוש, ויסמכו עליו, וילמדו ספריו הקדושים, וירגילו עצמם לילך בדרכיו הקדושים הנאמרים בספריו הקדושים – בוודאי יש להם על מה שיסמכו. אשריהם אשרי חלקם, ולא יאשמו כל החוסים בו. כי כבר גילה דעתו בכמה לשונות בפירוש וברמז שכל מה שעוסק עמנו אינו בשבילנו לבד, כי אם את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה" כלומר רבנו לימד את תורתו לא רק עבורנו אלא עבור בני כל הדורות.

התיקון הכללי שגילה רבנו פחות משנה קודם אמירת התורה שלנו, קשור גם הוא ככל הנראה באופן ישיר לתיקון הנשמות. המקובלים מלמדים שכל טיפת זרע, אפילו של זרע שיצא לבטלה, יכולה להוליד חיים. אולם החיים שנולדים מטיפות אלה הם של נשמה

שהיא רוח ללא גוף. כמבואר לעיל, בסעיף א ובהערה ה, נשמה זו היא ערומה וזקוקה מאוד לתיקון. זו הסיבה העיקרית לאמירת עשרת פרקי התהלים של תיקון הכללי: לפעול תיקון עבור הנשמות שנולדו מפגם הברית.

בשנת ת"ר נסע ר' נתן לערים ברודי ולמברג כדי להכין את הדפסת כתבי רבנו. בעת שהותו בברודי הוא ביקר בבית־המדרש המפורסם של ר' הנוך. שנים קודם לכן בית־המדרש היה לזירת התגוששות אלימה בין שני גיסים. הם למדו גמרא בחברותא והוויכוח ביניהם התלהט כל־כך עד שהם היכו איש את זולתו באמצעות הספרים. רבנו אמר לר' נתן, שהיה מצאצאי אותה משפחה, שיום אחד הוא יזכה לתקן את הפגם שפגמו אבותיו. ולכן בימי שהותו בברודי נכנס ר' נתן לאותו בית־מדרש ועשה שם שעות ארוכות בתורה ובתפילה. לאחר מכן התמלא ר' נתן התרגשות רבה ודיבר על בעל השדה המתקן נשמות (באש ובמים פרק מג).

תִּלְכִּי לְלֶקֶט בְּשָׂדֵה אַחַר וְגַם לֹא תַעֲבֹרִי מִזֶּה וְכוּ'. עֵינֶיךָ בְּשָׂדֵה אֲשֶׁר יִקְצְרוּן וְהִלַּכְתְּ אַחֲרֵיהֶן הֲלֹא צִוִּיתִי אֶת הַנְּעָרִים לְבִלְתִּי נָנֶעֶד, וְצִמַּת וְהִלַּכְתְּ אֶל הַכְּלָיִם וְשָׂתִית מֵאֲשֶׁר יִשְׁאַבוּן הַנְּעָרִים": (רות ב)

א דַּע, כִּי יֵשׁ שָׂדֵה, וְשֵׁם גְּדָלִים אֵילָנוֹת וְעֲשָׂבִים יָפִים וְנָאִים מְאֹד. וְגָדַל יָקָר יְפֵי הַשָּׂדֵה

ב'אנוש (איוב לב), בחינת נגינה, שהוא בחינת רוח, הינו, שאז יתגלה הנגון והזמר של ראש אמונה כנ"ל, ועל ידו יתפארו כל האפיקורסות, אפלו של חלל הפנוי כנ"ל:

סה

"ויאמר בעז אל רות הלא שמעת בתי אל

ביאורים

לשבירת הכלים, "ואת אותותי אשר שמתי בס" – שבהם יש אותיות וניצוצות הקדושה, ולכן "וידעתם כי אני ה'" – שם אפשר להכיר את ה' יתברך, ואפשר למצוא שם אלוקות ושכל ליישב את הקושיות של האפיקורסות הזאת. ואף שבעולם הזה אי אפשר להשיג את בחינת החלל הפנוי, "הנני מביא מחר ארבה בגבולך" – לעתיד לבוא יזכו להשיג זאת, כיצד באמת יש שם אלוקות ואף על פי כן הוא חלל הפנוי, וזה יהיה על ידי הניגון העליון שהוא בחינת 'ראש אמונה', של הצדיק שהוא בחינת 'משה', שכל הניגונים והחכמות מתבטלים ונכללים בו, ועל ידו מתבטלות כל המבוכות של החלל הפנוי.

סה

רבינו ז"ל מקדים את הפסוק: "ויאמר בעז אל רות, הלא שמעת בתי אל תלכי ללקט בשדה אחר וגם לא תעבורי מזה וכו'. עיניך בשדה אשר יקצרון והלכת אחריהן, הלא צויתי את הנערים לבלתי ננעד, וצמת והלכת אל הכלים ושיתית מאשר ישאבו הנערים" (רות ב). ובסוף המאמר יתבאר הרמוז בפסוק זה על פי דרכו של המאמר.

א. דַּע, כִּי יֵשׁ בעולמות העליונים בחינת 'שדה', וְשֵׁם גְּדָלִים אֵילָנוֹת וְעֲשָׂבִים יָפִים וְנָאִים מְאֹד. וְגָדַל יָקָר יְפֵי

(איוב לב), ורמוז בזה, כי זהו בחינת נגינה, שהוא בחינת רוח, הינו, שאז יתגלה הנגון והזמר של 'ראש אמונה' כנ"ל, ועל ידו יתפארו כל האפיקורסות, אפלו של חלל הפנוי כנ"ל, ועל ידי זה יוכלו להשיג את בחינת החלל הפנוי.

ואם כן רמוז בפסוק זה כך: "ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה" – הקב"ה אמר לצדיק שהוא בחינת 'משה' שיכנס ויעיין בקושיות והחכמות הבאות מהחלל הפנוי, כדי להוציא על ידי זה כמה נשמות שנפלו ונשקעו בתוך האפיקורסות הזאת. "כי אני הכבדתי אל ליבו ואת לב עבדיו" – כי בחכמות האלו ובהקדמותיהם יש כבדות לב, שנשארים שם בקושיא, כי אי אפשר למצוא שם את ה' יתברך, והטעם שהקב"ה צמצם משם את אלוקותו יתברך: "למען שיתי אותותי אלה בקרב" – כדי לשים שם בתוך החלל הפנוי את האותיות והמידות והצמצומים של הבריאה, "ולמען תספר" – כי שם בתוך הבריאה יש בחינת אותיות ודיבור, שהם הכלים והצמצומים לאור ה' יתברך, וכל מטרת הצמצומים והבריאה היא: "באזני בנך ובן בנך" – כדי להשיג על ידם את רחמנותו יתברך. ומלבד החכמות הללו הבאים מהחלל הפנוי, יש גם בחינת: "את אשר התעללתי במצרים" – הקליפות שנעשו על ידי ריבוי אור שגרם

עיונים

וענתה בי צדקתי ביום מחר, בחינת מחר לקבל שכר וכו', כי אז יתגלה בחינת הניגון של ראש אמונה וכו', וזה (שמות י) הנני מביא מחר (בחינת מחר לקבל שכר) ארבה, בחינת הניגון הנ"ל, נמצא מבואר שהניגון הזה הוא בחינת הקיבול שכר שלעתיד, אך אף על פי כן שמעתי מהר"ר נתן ז"ל, שעיקר סוד זה הניגון שיהיה הקיבול שכר של כל הצדיקים והחסידים כנ"ל מרומז בלקוטי תניינא במאמר תקעו תוכחה סי' ח' שנאמר בראש השנה האחרון של ימי חייו ז"ל, כי אז דיבר רבינו ז"ל מענין זה."

במאמר זה מבואר להדיא ענין השיר והניגון שלעתיד

יתגלה הניגון והזמר של ראש אמונה: בפרפראות לחכמה כתב: "הנה במאמר זה מבואר להדיא הענין הנפלא והנורא שנשמע מפי רבינו ז"ל מענין השיר והניגון שלעתיד, שזה יהיה העולם הבא של כל הצדיקים והחסידים וכו', מבואר היטב על פי מה שכתב רבינו ז"ל שעיקר הקיבול שכר לעתיד הוא שישגו השגות ויבינו מה שאי אפשר היה להבין בעולם הזה, ואז ידעו שהחלל הפנוי הוא בבחינת ארבה וכו', שזה בחינת (בראשית י)

וגדוליו אי אפֿשר לספר, אשרי עין ראַתהּ זאת. ואילנות ועֵשְׂבִים הם בְּחִינַת נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת הַגְּדֹלִים שָׁם. וַיֵּשׁ בְּמָה וּכְמָה נְשָׁמוֹת עֲרָמוֹת, שָׁהם נְעִים וְנָדִים מִחוּץ לַשָּׂדֶה, וּמְמַתְיָנִים וּמְצַפִּים עַל תְּקוּן, שְׂיֻכְלוּ לָשׁוּב וּלְבָנֵם אֶל מְקוֹמָם. וְגַם אֶפְלוּ נְשָׁמָה

וגדוליו אי אפֿשר לספר, אשרי עין ראַתהּ זאת. ואילנות ועֵשְׂבִים הם בְּחִינַת נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת הַגְּדֹלִים שָׁם. וַיֵּשׁ בְּמָה וּכְמָה נְשָׁמוֹת עֲרָמוֹת, שָׁהם נְעִים וְנָדִים מִחוּץ לַשָּׂדֶה, וּמְמַתְיָנִים וּמְצַפִּים עַל תְּקוּן, שְׂיֻכְלוּ לָשׁוּב וּלְבָנֵם אֶל מְקוֹמָם. וְגַם אֶפְלוּ נְשָׁמָה

ביאורים

ולבנם אל מקומם. וְגַם אֶפְלוּ נְשָׁמָה גְּדוֹלָה, שְׂבָה תְּלוּיִים בְּמָה נְשָׁמוֹת, לְפַעְמִים בְּשָׂהִיא יוֹצֵאת לְחוּץ, קָשָׁה לָהּ לְחֹזֵר לְשָׁם. וְהֵם בְּלֵם מְבַקְשִׁים וּמְצַפִּים עַל בְּעַלְה־שָׂדֶה, שְׂיֻכְלוּ לְהִתְעַפֵּק בְּצַרְדֵּי תְּקוּנָם. וַיֵּשׁ נְשָׁמָה, שְׂתִּקְוֶנָה עַל־יְדֵי מִיתָהּ שֶׁל אָחַד אוֹ עַל־יְדֵי מִצְוָה וְעֹבְדָה שֶׁל אָחַד.

השדה וגדוליו אי אפֿשר לספר, אשרי עין ראַתהּ זאת. ואילנות ועֵשְׂבִים הם בְּחִינַת נְשָׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת הַגְּדֹלִים שָׁם. וַיֵּשׁ בְּמָה וּכְמָה נְשָׁמוֹת עֲרָמוֹת, כִּי לֹא עִסְקוּ בַתּוֹרָה וּמִצְוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה, שָׁהם הַלְבוּשִׁים שֶׁל הַנִּשְׁמָה בְּעוֹלָם הַבָּא (שיחות הר"ן סי' כ"ג), שָׁהם נְעִים וְנָדִים מִחוּץ לַשָּׂדֶה, וּמְמַתְיָנִים וּמְצַפִּים עַל תְּקוּן, שְׂיֻכְלוּ לָשׁוּב

עיונים

היה מחמת זה בשביל תיקון הנשמות הצריכים תיקון מכמה מאות שנים. כי שם באומן נהרגו נפשות רבות בלי שיעור, וכמה ילדים אלפים ורבות, שנהרגו קודם זמנם וכו'.

ושם בסמ"ן קנ"ב כתב: "בשנת תקס"ו הג"ל כשהתחיל לדבר עמי מענין תיקון הנשמות שהוא עוסק שהוא ענין בעל השדה וכו' כנ"ל, אז אמר לי, בזלאטיפאליע נודע לי קצת מזה, שאז התחיל לידע קצת מענין זה של הבעל השדה, והמובן מדבריו שאז התחיל לידע והעיקר יודע עכשיו, ואמר שרבי שמעון בר יוחאי רמז מעט מזה בווהר הקדוש (שמות קס"ג), והמובן היה שכמו שהוא יודע עכשיו בענין זה של הבעל השדה לא ידע עדיין שום צדיק בעולם וכו'".

ובימי מוהרנ"ת (סי' נ"ח ונ"ט) כתב: "באומן ביום אחד לפני היום של הסתלקותו ז"ל היה שוכב על מיטתו בחלישות גדול מאוד, ענה ואמר להר"ר נתן ז"ל, האתה זוכר המעשה שספרתי לך בכניסתי לאומין, היינו מהבעש"ט ז"ל שבא למקום אחד שהיו שם נשמות נפולות הרבה מאוד שהיה מוכרח לתקנם, וראה שאי אפשר לתקנם כי אם כשיסתלק על ידי זה, וכמבואר מזה במקום אחר (חיי מוהר"ן סי' ק"צ), ענה רבינו ז"ל ואמר בזה הלשון: מע האט שוין לאנג ארויס געקיקט אויף מיר מע זאהל מעך דער טאפען אהער, וואס זאהל איך אייך זאגען אלפים רבבות רבבות רבבות. ומשך מאוד תיבת רבבות בכל פעם, כלומר שיש כאן באומין ריבוא רבבות רבבות הרבה הרבה של נשמות שעומדים עתה סביבו שיתקנם, שבשביל זה יש לו כל הענינים והיסורים הקשים והמרים האלה. ואחר כך היסב את פניו קצת אל הקיר ופירש ידיו קצת, כאומר הריני מוסר נפשי והריני מוכן ומזומן לקבל הכל בשבילי יתברך, וכל זאת אי אפשר לצייר בכתב כלל וכו'".

ואחר כך בלילה השייך ליום ג', הוא יום ד' דסוכות יום האחרון של ימי חיי הקדושים, ואז אחר חצות לילה אז עמדו

ענין בעל השדה שעוברים עליו יסורים רבים, וענין תיקון הנשמות

דע כי יש שדה וכו': בחיי מוהר"ן (סי' כ"ח) כתב: "מאמר ויאמר בעוז אל רות סימן ס"ה נאמר בקיץ תקס"ו סמוך לפטירת בנו הילד הקדוש והנורא מורנו הרב רבי שלמה אפרים ז"ל.

ואז עמד לפניו מורנו הרב רבי נתן זצ"ל עם עוד אחד על העליה שהיה לאדמו"ר זצ"ל על ביתו, ואדמו"ר זצ"ל סיפר עמם מגודל צערו ויסורים שלו הגדולים שיש לו מכל צד ומצידי צדדים, והאריך בזה קצת כי היה מלא יסורים רבים ועצומים מאוד מבית ומחוץ בכל עת תמיד.

ובתוך דבריו ענה ואמר: מה אתם יודעים מה גדול ועצום השבר הזה שהיה בעולם ענין הסתלקות הילד הג"ל, כל לבבי נשבר וניתק ממקומו, והתחילו הדמעות הקדושות לירד על לחייו, ותיכף ומיד נשמטו מלפניו מעוצם הבושה שנפל עליהם על שראו בכייתו בפניהם, עד שנדמה להם כאילו נהפך כל העולם ונחרב, וכבר מבואר במקום אחר (חיי מוהר"ן תקפ"א) ברמז קצת מענין התקוה הגדולה שהיה ראוי לבוא לכלל ישראל אם לא היה נפטר הילד הקדוש הג"ל.

ואחר כך ביום שאחר זה שהיה ביום ששי ערב שבת קודש אמר להם, אם לא היו יורדים תיכף היה מספר להם דבר יפה מאוד, וביום זה אמר להם המאמר ויאמר בעוז אל רות הג"ל המדבר מענין תיקון הנשמות ומה שצריכין מאוד לבעל השדה שישגיח עליהם ויתקנם, וזה שחוגר מתניו להיות בעל השדה עוברין עליו יסורים הרבה בלי שיעור רחמנא לצלן, והוא בגודל כוחו עובר על כולם ועושה פעולות השדה כמו שצריך, עיין שם במאמר הזה, וזה היה שייך לענין הסיפור מהיסורים העוברים עליו שסיפר לפניו ביום שלפניו כנ"ל".

ושם בסמ"ן קנ"א כתב: "מאז דיבר הרבה מענין תיקון הנשמות, ובפרט אחר שבא מלמברג בפרט בכניסתו לאומן, שכל כניסתו לשם ומה שבחר להסתלק שם ולשכב שם הכל

ומעלתו עובר על בלם, ועושה פעולות השגרה כמו שצריך. וכשזוכה לתקן הנשמות ולהכניסם, אזי טוב ויפה מאד להתפלל, כי אזי התפלה על תקונה:

וזה הבעל-השגרה הוא משגיח ומשתדל תמיד להשקות האילנות ולגדלם, ובשאר תקוני השגרה, ולהרחיק האילנות זה מזה הרחקה הראוי, שלא יבחישי אחד את חברו, כי לפעמים צריך להראות למקרב גדול הרחקה גדולה, כדי שלא יבחישי את חברו:

ביאורים

ומעלתו עובר על בלם, ועושה פעולות השגרה כמו שצריך. וכשזוכה לתקן הנשמות ולהכניסם, אזי טוב ויפה מאד להתפלל, כי אזי התפלה על תקונה, וכמו שיתבאר להלן באות ב' בהרחבה.

וזה הבעל השגרה הוא משגיח ומשתדל תמיד להשקות האילנות ולגדלם, ובשאר תקוני השגרה, ולהרחיק האילנות זה מזה הרחקה הראוי, שלא יבחישי אחד את חברו, כי לפעמים צריך להראות למקרב גדול הרחקה גדולה, כדי שלא יבחישי את חברו.

עיונים

אבל אתם מה לכם לדאוג מאחר שאני הולך לפניכם אין לכם להתיירא כלל.

ובביאור הליקוטים כתב ששמע מאביו ז"ל כי במה שכתב על אודות הגדול והמופלג שביכולתו לגמור את התיקון בחייו, לא היתה כונתו אלא לענין משיח בעצמו שאנו מחכים אליו, כי לעוצם מלחמת הסטרא אחרא לא יכלו שאר הצדיקים לגמור את התיקון בחייהם.

הבעל השדה מביא את כל אחד שתהיה תפלתו בשלימות

אזי התפילה על תיקונה: בפרפראות לחכמה פירש, כי רוצה לומר, כמו שמבואר אחר כך, כי הבעל השדה מסתכל בכל אחד ואחד להביאו אל התכלית, היינו שיהיו דיבורי התפילה שלו בשלימות כמבואר לקמן.

גם כי עיקר התפילה היא מהנשמה, בבחינת כל הנשמה תהלה י"ה כמבואר בלקוטי תנינא במאמר תקעו ממשלה סי' א', וכן במאמר זה עצמו באות ב' ובאות ד' מבואר שהדיבור של התפילה יוצא מהנפש שהוא בחינת הנשמה, ועל כן כשמתקן הנשמות ומכניסם אזי טוב ויפה מאד להתפלל.

כל דבר שבקדושה הוא נצרך מאד מאד לבעל השדה

שלא יבחישי את חברו: בליקוטי הלכות (הל' תפילת ערביה הל' ד') כתב: 'עכשיו בדורות הללו בעוקבא דמשיחא, שהסטרא

ומי שרוצה לחגור מתניו להכניס עצמו להיות הוא הבעל-השגרה, צריך להיות איש אמוד ותקוף וגבור-חיל וחקם וצדיק גדול מאד, כי צריך להיות אדם גדול ומפלג במעלה מאד. ויש אחד, שאינו יכול לגמור הענין כראוי עם מיתתו, ואפלו לזה צריך להיות גדול מאד, כי יש כמה וכמה גדולים, שאפלו עם מיתתם לא יועילו. רק אם יש אדם גדול ומפלג במעלה מאד מאד, יכול לגמור מה שצריך פתיים חיותו, כי הרבה יסורין ודברים קשים עוברין עליו, אך על-ידי גדלותו

ומי שרוצה לחגור מתניו להכניס עצמו להיות הוא הבעל השגרה, צריך להיות איש אמוד ותקוף וגבור חיל וחקם וצדיק גדול מאד, כי צריך להיות אדם גדול ומפלג במעלה מאד. ויש אחד, שאינו יכול לגמור הענין כי אם עם מיתתו, ואפלו לזה צריך להיות גדול מאד, כי יש כמה וכמה גדולים, שאפלו עם מיתתם לא יועילו. רק אם יש אדם גדול ומפלג במעלה מאד מאד, יכול לגמור מה שצריך פתיים חיותו, כי הרבה יסורין ודברים קשים עוברין עליו, אך על ידי גדלותו

לפניו הר"ר נפתלי ז"ל והר"ר שמעון ז"ל, ואז חזר ודיבר מענין הנשמות הנ"ל מה שצריך לתקן כאן הרבה הרבה נשמות מאוד, ואמר כמה משפטים יש כאן כמה קדושים היו כאן וכו', ענה הר"ר נפתלי ז"ל ואמר לו, הלא אמרתם במאמר ויאמר בועז אל רות' שהצדיק הגדול המופלג במעלה מאוד מאוד יכול לגמור הענין בחייו, ענה הוא ז"ל ואמר, לא אמרתי לכם כי אם איזה בחינה מזה, כי ההכרח לילך ולהסתלק בשביל זה.

ואחר כך לקח המפתח של הקאמאדע ונתן להם, וצוה עליהם שתיכף יסתלק בעודו יהיה מונח על הארץ יקחו כל הכתבים הנמצאים שם בהקאמאדע וישרפו כולם, והזהירם לקיים דבריו. והם לקחו המפתח ועמדו בבהלה, רועדים וזוחלים ומצטערים הרבה בשמעם כל זאת, והיו מתלחשים יחד על שהוא כבר מכין את עצמו כל כך להסתלק. ענה ואמר מה אתם מתלחשים, אתם רשאים לדבר מהסתלקותי בפני, כי אין אני מתפחד מזה כלל.

ואחר כך אמר להם, אפשר אתם מדברים על אודותיכם, מה יש לכם לדאוג כשאני הולך לפניכם, מה אלו הנשמות שלא היו מכירים אותי כלל הם מצפים על תיקונם שלי, מכל שכן אתם. אלו האנשים שמתו מקודם עמהם יש איזה יגיעה וכו',

מאירות וצופות בבחינות שדה צופים הנ"ל, או יכול להסתכל בכל אחד ואחד להביאו אל התכלית, הנינו שיכול להסתכל בהדבור של כל אחד אם אינו על תקונו בשלמות, מחמת שרחוק מהתכלית עדן, או הוא מביאו אל התכלית, ואז הדבור בהגן בשלמות: כי כל דבור ודבור הוא עולם מלא, וכשאדם עומד להתפלל ומדבר דבורי התפלה, או הוא מלקט ציצים ופרחים ושונים נאים. כאדם ההולך בשדה, ומלקט שונים ופרחים נאים אחת לאחת, עד

ב ודע, שכשהנשמות עושין פרות, שעושין רצונו של מקום, או מאירין עיני בעל השדה, ויכולין להיות צופין וראין במקום שצריך, וזה בחינת (במדבר כג): "שדה צופים", אבל כשאין עושין רצונו ותפלה, חס ושלום, או נתחשכים עיניו, חס ושלום. וזה בחינת שדה בוכים (אהלות פ' יח מ"ק ה: ע"ש), כי כפי הוא קלוקל הראות, כמו שכתוב (קהלת יב): "ושבו העבים אחר הגשם", ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קנא:): זה הראות, שהולך אחר הכפי, וכשעניו

ביאורים

שמתקלקלת ראייתו של בעל השדה. וכשעניו מאירות וצופות בבחינות שדה צופים הנ"ל, או יכול להסתכל בכל אחד ואחד להביאו אל התכלית, הנינו שיכול להסתכל בהדבור של כל אחד שהוא מדבר בתפלתו אם אינו על תקונו בשלמות, מחמת שרחוק מהתכלית עדן, או הוא מביאו אל התכלית, ואז הדבור בהגן בשלמות.

וביאור הענין, כי כל דבור ודבור הוא עולם מלא, וכשאדם עומד להתפלל ומדבר דבורי התפלה, או הוא מלקט ציצים ופרחים ושונים נאים. כאדם ההולך בשדה, ומלקט שונים ופרחים נאים אחת לאחת, עד שעושה אנדה אחת, ואחר כך מלקט עוד

ב. ודע, שכשהנשמות עושין פרות, שעושין רצונו של מקום, או מאירין עיני בעל השדה, ויכולין להיות צופין וראין במקום שצריך, וזה בחינת (במדבר כג): "שדה צופים", שרומז על כך שבעל השדה צופה ורואה במקום שצריך, אבל כשאין עושין רצונו ותפלה חס ושלום, או נתחשכים עיניו של בעל השדה, חס ושלום. וזה בחינת שדה בוכים (אהלות פ' יח מ"ק ה: ע"ש), כי כפי הוא קלוקל הראות, כמו שכתוב (קהלת יב): "ושבו העבים אחר הגשם", ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קנא:): זה הראות, שהולך אחר הכפי, שעל ידי הכפי מתקלקלת הראיה של האדם, נמצא שבכפי רומז על קלוקל הראיה, ולכן שדה בוכים, רומז על כך

עיונים

בעלמא, מכל שכן כשעושה איזה עובדא דקדושה, תיכף חוטף אותו הצדיק האמת שבכל דור העוסק בתיקון השדה, הוא חוטף אותו ומכניס אותו למקום שמכניס לצורך הבנין הנפלא והנורא שהוא עוסק לבנות, להכניס לשם כל הנדחים שבעולם ולא ישאר אחד מהם בחוץ.

ביאור ענין שדה בוכים

שדה בוכים: ברע"ב שם פירש: "שדה בוכים – מקום רחוק מבית הקברות שמושיבין שם המטה של המת ומתוועדין ובוכין שם".

מאמר הגמרא שהראות הולך אחר הכפי

שהולך אחר הכפי: בגמ' שבת דף קנ"א ע"ב מובא: "עד אשר לא תחשך השמש והאור, זו פדחת והחוטם, והירח, זו נשמה, והכוכבים, אלו הלסתות, ושבו העבים אחר הגשם, זו מאור עיניו של אדם שהולך אחר הכפי", ופירש רש"י: "ושבו העבים – חשכת עינים יבוא ויכסה המאור, אחר שירבה בכביה בזקנתו מחמת תשות כח, וצרות רבות עליו".

אחרא התפשטה והתגברה מאוד מאוד לארכה ולרחבה, מחמת שהיא רואה שעוד מעט מעט יבוא משיח ויוציא בלעה מפיה, על כן כל מה שאחד מישראל עושה לפעמים איזה דבר שבקדושה, הן לימוד התורה או תפילה או צדקה וגמילות חסדים או שארי איזה מצוות, הכל הוא יקר מאוד מאוד בעיני ה' יתברך, והוא נצרך מאוד מאוד לבעל השדה העוסק בתיקוני השדה, שהוא תיקון כל הנשמות וכל העולמות, כי כל דבר שבקדושה גדול או קטן הכל נצרך לו מאוד לבנין הקדושה שהוא עוסק לבנות.

ועל כן אף על פי שזה האדם שעשה הדבר שבקדושה או עסק כבר קצת בעבודת ה' ימים או שנים נפל אחר כך, אפילו אם נפילתו גדולה מאוד רחמנא ליצלן, ואפילו אם חזר ונתעורר לעבודת ה' יתברך וחזר ונפל, וכן היה כמה פעמים אין מספר, אפילו אם יהיה איך שיהיה, אף על פי כן תדע ותאמין באמונה שלמה שאין שום דיבור ולא שום עבודה קלה נאבד לעולם, ואפילו התעוררות בעלמא ומחשבה טובה אינו נאבד לעולם, וכמו שאיתא בזוהר הקדוש לית רעותא טבא דאתאביד וכו', כי תיכף כשנתעורר באיזה התעוררות

שְׁעוֹשָׂה אַגְדָּה אַחַת, וְאַחֲרֵי־כֵן מְלַקֵּט עוֹד אַחַת לְאַחַת וְעוֹשָׂה אַגְדָּה אַחֶרֶת וּמְחַבְרֵם יחד, וְכֵן הוֹלֵךְ וּמְלַקֵּט וּמְקַבֵּץ כְּמָה וְכְמָה אַגְדוֹת יָפִים וְנָאִים, כְּמוֹ כֵן הוּא הוֹלֵךְ בְּתַפְלָה מְאוֹת לְאוֹת, עַד שְׂמֵת־חֲבָרִים כְּמָה אוֹתוֹת וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם דְּבוּר. וְכֵן עוֹשֶׂה בְּתוֹבוֹת שְׁלֵמוֹת, וְאַחֲרֵי־כֵן נִתְחַבְּרִין שְׁתֵּי הַתּוֹבוֹת. וְאַחֲרֵי־כֵן הוֹלֵךְ וּמְלַקֵּט יוֹתֵר, עַד שְׁגוֹמֵר

הַתּוֹבוֹת. וְאַחֲרֵי־כֵן הוֹלֵךְ וּמְלַקֵּט יוֹתֵר, וְכֵן הוֹלֵךְ לְגַבְוֹרוֹת, וּמְגַבְוֹרוֹת לְקַדְשׁוֹת, וְכֵן הוֹלֵךְ לְהִלָּן יוֹתֵר. מִי יִפְאָר גְּדֹל פְּאָר הַלְקוּטִים וְהַקְבוּצִים, שְׁאֵדָם מְלַקֵּט וּמְקַבֵּץ בְּדַבְּרוֹי הַתְּפִלָּה:

וּבְשֵׁת־דְּבוּר יוֹצֵא, וְהַדְּבוּר הוּא יוֹצֵא מֵהַנְּפֶשׁ, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב (בְּרֵאשִׁית ב:): "וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה", וְתַרְגוּמוֹ: לְרוּחַ מְמַלְלָא, וְהַדְּבוּר כָּא וְנִשְׁמַע

ביאורים

לְגַבְוֹרוֹת, וּמְגַבְוֹרוֹת לְקַדְשׁוֹת, וְכֵן הוֹלֵךְ לְהִלָּן יוֹתֵר. מִי יִפְאָר גְּדֹל פְּאָר הַלְקוּטִים וְהַקְבוּצִים, שְׁאֵדָם מְלַקֵּט וּמְקַבֵּץ בְּדַבְּרוֹי הַתְּפִלָּה.

וּבְשֵׁת־דְּבוּר יוֹצֵא, וְהַדְּבוּר הוּא יוֹצֵא מֵהַנְּפֶשׁ, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב בְּבְרִיאַת הָאָדָם (בְּרֵאשִׁית ב:): "וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה", וְתַרְגוּמוֹ: "לְרוּחַ מְמַלְלָא" – לְרוּחַ מְדַבְּרַת, הִיא שֶׁהַדְּבוּר הוּא מְבַחֶנֶת הַנֶּפֶשׁ, וְהַדְּבוּר כָּא וְנִשְׁמַע

אַחַת לְאַחַת וְעוֹשֶׂה אַגְדָּה אַחֶרֶת וּמְחַבְרֵם יחד, וְכֵן הוֹלֵךְ וּמְלַקֵּט וּמְקַבֵּץ כְּמָה וְכְמָה אַגְדוֹת יָפִים וְנָאִים, כְּמוֹ כֵן הוּא הוֹלֵךְ בְּתַפְלָה מְאוֹת לְאוֹת, עַד שְׂמֵת־חֲבָרִים כְּמָה אוֹתוֹת וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם דְּבוּר. וְכֵן עוֹשֶׂה בְּתוֹבוֹת שְׁלֵמוֹת, וְאַחֲרֵי־כֵן נִתְחַבְּרִין שְׁתֵּי הַתּוֹבוֹת. וְאַחֲרֵי־כֵן הוֹלֵךְ וּמְלַקֵּט יוֹתֵר, עַד שְׁגוֹמֵר בְּרַבָּה אַחַת. וְאַחֲרֵי־כֵן מְלַקֵּט יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְהוֹלֵךְ מְאוֹת

עיונים

כשם שיש שדה בכליות כך יש גם שדה בפרטיות אצל כל אחד, שדיבורי התפילה צומחים בשדה שלו

והדיבור הוא יוצא מהנפש: בביאור הליקוטים כתב, כי במה שכתב כאן שהדיבור יוצא מהנפש, מבואר יותר מה שכתב לעיל לענין הנפשות הצומחים וגודלים בשדה העליונה, שהנפשות והדיבורים הם בחינה אחת, והיינו כי ענין השדה מלבד מה שישנו בכליות, שכל הנפשות גדלים בשדה אחת והצדיק בעל השדה משגיח עליהם, ישנו גם שדה בפרטיות אצל כל אחד, שדיבורי התפילה שלו הם ציצים ופרחים ושורשנים נאים הגדלים וצומחים בשדה שלו, והוא צריך להשגיח עליהם ולתקנם.

והנה מבואר לקמן שהנפש היא בת השכל, ועיקר גידול הנפש הוא על ידי השכל שמגדלה ומתקנה, וכשהשכל בשלימות או הנפש עושה פירות, והיינו שהשכל של האדם הוא בחינת בעל השדה שמתקן את הדיבורים שהם הפירות היוצאים מהנפש, ומובא עוד לקמן שהשכל נקרא בועז, ומובן מזה, שכשם שבפרטיות צריך בעל השדה להיות בועז החכמה והשכל, כך גם בכליות הצדיק בעל השדה צריך שיהיה בו עוז ותוקף ויהיה גיבור חיל וחכם, מלבד מה שצריך להיות צדיק גדול מאוד, וכמובא לעיל באות א' שצריך להיות איש אמוד ותקיף וגיבור חיל וחכם וצדיק גדול מאוד.

ומה שמובא לקמן שהנפש היא בחינת ארץ פרי למליחה, והתורה היא בחינת מים שעל ידם מקררים ומכבים את הצמאון של הנפש, זהו כעין המובא לעיל שצריך להשקות את גידולי השדה, כי הנפש והדיבורים שיוצאים ממנה הם בחינת גידולי השדה.

והנה נמצא לפי זה שכשם שבפרטיות האדם צריך להמשיך את מימי התורה מהתכלית כדי לקרר את היסורים וכדי לגדל את הנפש והדיבורים, כך גם בכליות הצדיק הגדול בעל השדה צריך להתבטל מאוד אל התכלית ולהמשיך הרבה מאוד מימי התורה כדי להשקות ולגדל את כל הנפשות, וכדי לעמוד כנגד הבעלי דינים שמתגברים ביותר ומגבירים את היסורים כשחוזר מהביטול, כמובא לקמן, ולכן קשה וכבד גם לגדולים והצדיקים לזכות תמיד לרוב הביטול המוכרח בשביל זה, וזהו מה שמובא לעיל שמי שרוצה לחגור מתניו ולהיות בעל השדה עוברים עליו הרבה יסורים ודברים קשים. והנה מובא לקמן בסוף המאמר שהקצירה היא בחינת התכלית, כי הקצירה היא תכלית החרישה והזריעה, ויש לבאר שזהו הענין שיש צדיק שאינו יכול לגמור תיקון השדה אלא על ידי הסתלקותו, כי הקצירה היא בחינת הסתלקות.

ומובא עוד לקמן שענין הביטול אל התכלית הוא בחינת משה ואהרן, ונראה מבואר, שכל אחד מהם נחשב לקומה מיוחדת, והם נמצאים בכל אופני הפרטיות והכלליות בדרך נפלא ונורא אשר עין לא ראתה, וכמובא לקמן שהביטול אל התכלית הוא בחינת עדן עין לא ראתה.

ולפי זה מבואר הענין שדיבורי התפילה מוכרחים להיות בבחינת כולו אחד, שמהתחלת התפילה עד הסוף יהיה כולו אחד, כי כשם שהענין העליון הוא באחדות אחת, כמובא לקמן הפסוק "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד", כך גם צריך השדה התחתון של דיבורי התפילה להיות באחדות אחת, כדי שיוכל לקבל את מימי התורה הנמשכים מהענין העליון. ומובן מזה עוד, שכשם שבפרטיות צריך להיות אחדות בדיבורים כדי שיוכלו לקבל את מימי התורה

תוכל להתפרד ממני, לגדל ההתקשרות והאהבה שיש בינינו. כי אתה רואה את יקר יפני ויוני והדרי ותפארתי, ואיך תוכל לנתק עצמך ממני ולפרד מאתי. הן אמת שאתה צריך לילך יותר כדי ללקט עוד סגולות יקרות ונחמדות גדולות, אבל איך תוכל עוד להתפרד ממני, לגדל ההתקשרות והאהבה

לאזניו, כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה (ברכות טו): 'השמע לאזניך מה שאתה מוציא בפיך, אזי הדבור מבקש ומתחנן מהנפש לכל תפרד ממנו. ותקף פשיצא אות ראשונה, כגון אות בי"ת מתבת ברוך, אזי מבקש ומתחנן מהנפש לכל תפרד ממנו: כי איך

ביאורים

בינינו. כי אתה רואה את יקר יפני ויוני והדרי ותפארתי, ואיך תוכל לנתק עצמך ממני ולפרד מאתי. הן אמת שאתה צריך לילך יותר כדי ללקט עוד סגולות יקרות ונחמדות גדולות, אבל איך תוכל לפרד ממני ולשבח אותי, על כל פנים תראה, שגבל מקום שתלך ותבוא לשם, לא תשכח אותי ולא תפרד ממני. מפל

לאזניו, כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה (ברכות טו): 'השמע לאזניך מה שאתה מוציא בפיך, אזי הדבור מבקש ומתחנן מהנפש לכל תפרד ממנו. ותקף פשיצא אות ראשונה, כגון אות בי"ת מתבת ברוך, אזי מבקש ומתחנן מהנפש לכל תפרד ממנו: כי איך תוכל להתפרד ממני, לגדל ההתקשרות והאהבה שיש

עיונים

והסטרא אחרא אם יחזור לעולם הזה, אבל הם חוזרים ומאירים אחר הסתלקותם על ידי תלמידיהם, ועל ידי התלמידים נמשכת הזריחה של הרשימו והמשכת מימי התורה לעולם הזה, שזהו תיקון השוב.

וכתב עוד, כי שמע מאביו רבי נחמן מטולטשין ז"ל, שמה שמובא בתחילת המאמר שיש צדיק גדול ומופלג שיכול לגמור את התיקון של השדה העליונה בחייו, לא היתה כוונתו אלא על משיח בעצמו שאנו מחכים אליו, כי מעוצם מלחמות הבעלי דינים, שעיקר רדיפתם היא לבעל השדה בעצמו, והם מתלכשים בנפשות ישראל שהם חלקי איבריו בעצמם, (כי הצדיק כלפי הנפשות הוא כמו השכל לגבי האיברים), כדי שיפרדו מהצדיק בעל השדה במחלוקת ומריבה, לכן מוכרח הצדיק להסתלק לגמרי ואינו יכול לשוב לעולם הזה, וכמו שהוכרחו משה ואהרן להסתלק בזמן ששאבו מים להשקות את העדה, שמרמו על המשכת מימי התורה, שאז התגברה המריבה והמחלוקת שנמשכת מהסטרא אחרא, עד שהוכרחו להסתלק.

וזהו הענין שרבינו הקדוש אמר לתלמידיו (עין חיי מוהר"ן סימנים קכ"א וקכ"ז ושע"ג) שהם יעסקו בתיקון בני אדם החיים, והוא מוכרח לעסוק בתיקון הנשמות שכבר מתו, כי בעוצם המריבה והמחלוקת של נפשות ישראל על הצדיק, הוכרח רבינו הקדוש להתעלות במיתתו אל התכלית, והתחבר עצמו בעלייתו עם שאר כל נשמות המתים שסבבו אותו, כדי להעלות בשעת עלייתו גם אותם, לכל אחד על מקומו בשדה העליונה, ועל ידי התיקונים האלה בעצמם הוא מאיר ומזריח בתלמידיו את הכח להתחבר לנפשות החיים, שזהו תיקון השוב שהצדיק מוכרח להמשיך בעולם הזה. וגם לבסוף בזמן קץ הפלאות ישוב רבינו הקדוש ויאיר מתכלית העדן העליון כדי לגמור את התיקון על ידי משיח שהוא בעל השדה שאנו מחכים לו.

מהתכלית, כך גם בכלליות צריך להיות אחדות בין כלליות נפשות ישראל, כדי שיוכלו לקבל את מימי התורה הנמשכים על ידי בעל השדה מהתכלית.

וכתב עוד, כי מבואר במאמר זה שכל ההצלה מהיסורים הוא על ידי המוח והדעת שמתבטל אל התכלית, ואמנם לעומת זה גם עיקר התגברות הצער והיסורים הוא על המוח והדעת, כמובא לקמן שעיקר ההרגשה של היסורים הוא במוח, כי מהמוח יוצאים צינורות לכל האיברים, ועל ידי זה מרגיש המוח את הכאב באיבר איבר שהוא, והנה נתבאר לעיל שבפרטיות נחשב השכל לבעל השדה, ונמצא לפי זה שגם בכלליות בעל השדה שהוא בחינת השכל, הוא מרגיש את עיקר היסורים, וזהו מה שמובא לעיל שמי שרוצה לחגור מתניו ולהיות בעל השדה עוברים עליו הרבה יסורים ודברים קשים.

וכתב עוד, כי הנה הצער והיסורים של הגוף מתגברים, והשכל שהוא הנשמה עולה אל התכלית, וחוזר וממשיך משם את מימי התורה כדי לרפאות את הגוף, ונראה מבואר שעיקר התיקון כשחוזר מהביטול הוא בשביל לרפאות את הגוף לגמרי, והיינו שיוכה לתחיית המתים, שאז יוכה לתחיה ורפואה לנצח, כי הנשמה שהיא המוח העולה אל התכלית לבדה אין לה שלימות, אלא כשהגוף והנשמה מתחברים יחד, וזה יהיה בתחיית המתים, שהגוף והנשמה יחד יתדבקו בה' יתברך.

והנה כשם שהוא בפרטיות בענין השכל, כך הוא גם בכלליות בענין בעל השדה, שהוא עולה אל התכלית וממשיך משם את מימי התורה כדי לרפאות את נשמות ישראל, ולפעמים הצדיקים מסתלקים ועולים אל התכלית ברצף בלבד, ואינם חוזרים לעולם הזה, וזהו משום שאינם יכולים בעצמם לחזור בגלל ההתגברות שיתגברו עליהם היסורים

התכלית, והוא בחינת פלו טוב, כי אחד הוא פלו טוב, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים י) על פסוק זה: "ביום ההוא יהיה ה' אחד וכו'" – אטו האדנא לאו אחד הוא? אלא האדנא מכרכין על הרעה דין אמת, ועל הטובה – הטוב והמיטיב, אבל לעתיד יכרכו על הכל הטוב והמיטיב. נמצא, שבחינת אחד הוא התכלית, והוא פלו טוב, כי התכלית הוא פלו טוב, כי אפלו כל הצרות והיסורין והרעות העוברין על האדם, חס ושלום, אם יסתכל על התכלית – בנדאי אינם רעות כלל, רק טובות גדולות, כי בנדאי כל היסורין באים בכונה מהשם יתברך לטובתו, אם להזכירו שישוב בתשובה, אם למרק עוונותיו, ואם-כן היסורין הם טובות גדולות, כי פגנת השם יתברך הוא בנדאי רק לטובה. נמצא, שבכל הרעות והיסורין שיש לאדם, חס ושלום, אם יסתכל על התכלית, הינו פגנת השם יתברך, לא יהיה לו יסורין כלל, רק אדרבא, ותמלא שמחה מגדל רב הטובה, שייסתכל בתכלית היסורין הללו, כי

לפרד ממני ולשבח אותי, על-כל-פנים תראה, שבכל מקום שתלך ותבוא לשם, לא תשבח אותי ולא תפרד ממני. מכל-שפן בשגומר תבה אחת, אזי כל התבה מבקשת כל הנ"ל, ומלפפת ומחבקת אותו, ואינה מנחת אותו לילך מאתה כנ"ל:

ובאמת הוא צריך ומכרח לדבר עוד הרבה דבורים וכמה ברכות וענינים עד גמר התפלה, על-כן הכלל – שצריך לעשות אחד מכל התפלה בלה, ובכל דבור שמדבר, יהיה נמצא שם כל הדבורים של התפלה, ומהתחלת התפלה עד הסוף יהיה הכל אחד. וכשעומד בהדבור האחרון של התפלה, יהיה עדין עומד בתבה ראשונה של התפלה, כדי שעל-ידי-זה יוכל להתפלל כל התפלה בלה, ואף-על-פי-כן לא יתפרד אפלו מאות ראשונה של התפלה:

ג. ודע, שבחינה זו, הינו בחינת אחד, זה הוא בחינת התכלית, כמו שכתוב (דברים יד): "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". וביום ההוא, הינו

ביאורים

"ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". ו"ביום ההוא", הינו התכלית, שהוא העולם הבא, והוא בחינת פלו טוב, כי 'אחד' הוא פלו טוב, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים י) על פסוק זה: "ביום ההוא יהיה ה' אחד וכו' ושמו אחד" – אטו האדנא לאו אחד הוא? – וכי עכשיו הקב"ה אינו אחד, אלא האדנא – בזמן הזה מכרכין על הרעה דין אמת, ועל הטובה – הטוב והמיטיב, אבל לעתיד יכרכו על הכל הטוב והמיטיב. נמצא, שבחינת 'אחד' הוא התכלית, והוא פלו טוב, כי התכלית הוא פלו טוב, כי אפלו כל הצרות והיסורין והרעות העוברין על האדם חס ושלום, אם יסתכל על התכלית – בנדאי אינם רעות כלל, רק טובות גדולות, כי בנדאי כל היסורין באים בכונה מהשם יתברך לטובתו, אם להזכירו שישוב בתשובה, אם למרק עוונותיו, ואם-כן היסורין הם טובות גדולות, כי פגנת השם יתברך הוא בנדאי רק לטובה. נמצא, שבכל הרעות והיסורין שיש לאדם, חס ושלום, אם יסתכל על התכלית, הינו פגנת השם יתברך, לא יהיה לו יסורין כלל, רק אדרבא, ותמלא שמחה מגדל רב הטובה, שייסתכל בתכלית היסורין

שפן בשגומר תבה אחת, אזי כל התבה מבקשת כל הנ"ל, ומלפפת ומחבקת אותו, ואינה מנחת אותו לילך מאתה כנ"ל.

ובאמת הוא צריך ומכרח לדבר עוד הרבה דבורים וכמה ברכות וענינים עד גמר התפלה, על-כן הכלל – שצריך לעשות אחד מכל התפלה בלה, ובכל דבור שמדבר, יהיה נמצא שם כל הדבורים של התפלה, ומהתחלת התפלה עד הסוף יהיה הכל אחד. וכשעומד בהדבור האחרון של התפלה, יהיה עדין עומד בתבה ראשונה של התפלה, כדי שעל-ידי זה יוכל להתפלל כל התפלה בלה, ואף על-פי-כן לא יתפרד אפלו מאות ראשונה של התפלה. ודבר זה נעשה על ידי בעל השדה, שמביא את האדם אל התכלית, שהוא כולו אחד, ואז יכול האדם לעשות אחד מכל התפילה. ועתה יתבאר באריכות ענין הביטול אל התכלית, עד שלבסוף יתבאר הענין שבעל השדה מביא את האדם אל התכלית, שהוא כולו אחד.

ג. ודע, שבחינה זו, הינו בחינת 'אחד', זה הוא בחינת התכלית, כמו שכתוב לענין לעתיד לבוא (דברים יד):

הדבר שעומד בנגדו, אזי הוא שולח את הראות, והראות הולך ורואה הדבר ומביאו לתוך המח, ואז יודע מה שרואה. ועל כן בשמעבירין דבר לפני אדם במהירות גדול, אינו יודע מהות הדבר, אף שבאמת ראה הדבר בעיניו ממש, עם כל זה מחמת המהירות לא היה פנאי להביא הדבר לתוך המח, ועל כן כשהדבר רחוק ממנו, אין כח בהראות לילך לשם ולהביאו לתוך המח, מחמת שהדברים אחרים שרואה מן הצד מבלבלים אותו, וכן מחמת הפזור שנתפזר הראות, על ידי זה הוא נקלש, ואין בו כח להביא הדבר שרואה לתוך המח, על כן צריך לסתם את עיניו ולצמצם הראות ולכוננו אל הדבר שצריך, כדי שלא יבלבלו דברים אחרים, וגם כדי שיתחזק כח הראות ולא יהיה קלוש, ואז יוכל לראות הדבר מרחוק כנ"ל. כמובן בפרושים להסתכל על התכלית, שהוא בלו טוב, בלו אחד - צריך לסתם את עיניו ולכונן ההסתכלות אל התכלית. כי אור התכלית הנה היא רחוקה מהאדם, ואי אפשר לראותו בראם בסתימו דעיניו, שצריך לסתם את

התכלית הוא בלו טוב, בלו אחד כנ"ל. ובאמת אין שום רע בעולם, רק בלו טוב:

אך עקר הצער שיש לאדם מהיסורין שעוברים עליו, חס ושלום, הוא רק מחמת שלוקחין מהאדם הדעת, עד שאין יכול להסתכל על התכלית, שהוא בלו טוב, ואז מרגיש צער וכאב היסורין, כי כשיש לו דעת ומסתכל על התכלית, אינו מרגיש כלל הצער של היסורין כנ"ל.

ובזה תבין דבר נעלם ונסתר, מה שנמבע בנפש האדם, כשיש לו יסורין גדולים, רחמנא לצלן, כגון למשל בשחוקבין איזה איבר לאדם, חס ושלום, אזי סותם ועוצם את עיניו בחזק. כי זה אנו רואים בחוש, בשאדם רוצה להסתכל על דבר שהוא רחוק ממנו, אזי סותם את עיניו, ומצמצם ומכווץ הראות כדי לכונן הראות אל הדבר הרחוק שרוצה לראות. וזה מחמת כי הראות הוא משרת ושלוח של המח להביא הדבר שרואה לתוך המח. כי עקר הראיה היא הידיעה, דהינו לידע מהות הדבר שרואה, והידיעה היא במח, וכשרוצה המח לידע זה

ביאורים

ובשרוצה המח לידע זה הדבר שעומד בנגדו, אזי הוא שולח את הראות, והראות הולך ורואה הדבר ומביאו לתוך המח, ואז יודע מה שרואה. ועל כן בשמעבירין דבר לפני אדם במהירות גדול, אינו יודע מהות הדבר, אף שבאמת ראה הדבר בעיניו ממש, עם כל זה מחמת המהירות לא היה פנאי להביא הדבר לתוך המח, ועל כן כשהדבר רחוק ממנו, אין כח בהראות לילך לשם ולהביאו לתוך המח, מחמת שהדברים אחרים שרואה מן הצד מבלבלים אותו, וכן מחמת הפזור שנתפזר הראות, על ידי זה הוא נקלש, ואין בו כח להביא הדבר שרואה לתוך המח, על כן צריך לסתם את עיניו ולצמצם הראות ולכוננו אל הדבר שצריך, כדי שלא יבלבלו דברים אחרים, וגם כדי שיתחזק כח הראות ולא יהיה קלוש, ואז יוכל לראות הדבר מרחוק כנ"ל. כמו כן בפרושים להסתכל על התכלית, שהוא בלו טוב, בלו אחד - צריך לסתם את עיניו ולכונן ההסתכלות אל התכלית. כי אור התכלית הנה היא רחוקה מהאדם, ואי אפשר לראותו

הללו, כי התכלית הוא בלו טוב, בלו אחד כנ"ל. ובאמת אין שום רע בעולם, רק בלו טוב.

אך עקר הצער שיש לאדם מהיסורין שעוברים עליו, חס ושלום, הוא רק מחמת שלוקחין מהאדם הדעת, עד שאין יכול להסתכל על התכלית, שהוא בלו טוב, ואז מרגיש צער וכאב היסורין, כי כשיש לו דעת ומסתכל על התכלית, אינו מרגיש כלל הצער של היסורין כנ"ל.

ובזה תבין דבר נעלם ונסתר, מה שנמבע בנפש האדם, כשיש לו יסורין גדולים רחמנא לצלן, כגון למשל בשחוקבין איזה איבר לאדם חס ושלום, אזי סותם ועוצם את עיניו בחזק. כי זה אנו רואים בחוש, בשאדם רוצה להסתכל על דבר שהוא רחוק ממנו, אזי סותם את עיניו, ומצמצם ומכווץ הראות כדי לכונן הראות אל הדבר הרחוק שרוצה לראות. וזה מחמת כי הראות הוא משרת ושלוח של המח להביא הדבר שרואה לתוך המח. כי עקר הראיה היא הידיעה, דהינו לידע מהות הדבר שרואה, והידיעה היא במח, לידע מהות הדבר שרואה, והידיעה היא במח,

מהיסורין ולבטלם על ידי ההסתכלות על התכלית, שהוא בלוי טוב, שההסתכלות הזאת אי אפשר כי אם על ידי סתימת העינים כנ"ל. ואף שהאדם אינו יודע בלויים מה הוא עושה, אף על פי כן הנפש יודעת הכל, ועל כן מטבעה לסתם העינים בשעת יסורין כנ"ל:

ד והנה באמת בשעת בטול, שנתבטל אל התכלית, שהוא בלוי טוב, בלוי אחד, או באמת נתבטל יסורין כנ"ל. אך אי אפשר להיות תמיד

העינים לגמרי ולסגורם בחזקה מאד, אף גם לדחקם בהאצבע, כדי לסתמם לגמרי, ואז יוכל להסתכל על התכלית הזו. הינו שצריך לסתם את עיניו מחוץ דהאי עלמא לגמרי, להעלים עיניו ולסגורם מאד, לבלי להסתכל כלל על תאוות עולם הזה והכליו, ואז יוכל לראות ולהשיג אור התכלית הזו, שכלו טוב, ואז יתבטלו היסורין כנ"ל, כי עקר היסורין – מחמת שרחוק מהתכלית כנ"ל. ועל כן נטבע בנפש האדם לסתם עיניו בשעת יסורין כנ"ל, כדי לברר

ביאורים

האדם לסתם עיניו בשעת יסורין כנ"ל, כדי לברר מהיסורין ולבטלם על ידי ההסתכלות על התכלית, שהוא בלוי טוב, שההסתכלות הזאת אי אפשר כי אם על ידי סתימת העינים כנ"ל. ואף שהאדם אינו יודע בלויים מה הוא עושה, אף על פי כן הנפש יודעת הכל, ועל כן מטבעה לסתם העינים בשעת יסורין כנ"ל.

ד. והנה באמת בשעת בטול, שנתבטל אל התכלית, שהוא בלוי טוב, בלוי אחד, או באמת נתבטל יסורין כנ"ל. אך אי אפשר להיות תמיד כבוע

כי אם בסתימת העיניו, שצריך לסתם את העינים לגמרי ולסגורם בחזקה מאד, אף גם לדחקם בהאצבע, כדי לסתמם לגמרי, ואז יוכל להסתכל על התכלית הזו. הינו שצריך לסתם את עיניו מחוץ דהאי עלמא – מראיית העולם הזה לגמרי, להעלים עיניו ולסגורם מאד, לבלי להסתכל כלל על תאוות עולם הזה והכליו, ואז יוכל לראות ולהשיג אור התכלית הזו, שכלו טוב, ואז יתבטלו היסורין כנ"ל, כי עקר היסורין – מחמת שרחוק מהתכלית כנ"ל. ועל כן נטבע בנפש

עיונים

עקיבא סרקו את בשרו במסרקות של ברזל עד שיצתה נשמתו באחד, ואז דייקא יזכה להשיג אלקותו יתברך בתכלית ההשגה, אשרי מי שזוכה לזה.

אבל אין כל אדם יכול לעמוד בזה לשבר הכל ולבטל עצמו מכל וכל, על כן חמל עלינו ה' יתברך ונתן לנו את תורתו שהיא עץ חיים למחזיקים בה וכו' ודרכיה דרכי נועם, היינו כי על ידי התורה זוכין להכיר אותו יתברך על ידי שיקיים כל המצוות ועוסק בתורה כל ימיו, שאז יכול לזכות לחיים נצחיים אף על פי שלא שבר את כל התאוות בשלימות וכו'.

כי התורה הקדושה היא כולה עצות קדושות, בחינת תרי"ג עטין דאורייתא, שעל ידי שזוכין לקיים את התורה לקיים כל מצוה ומצוה בפשיטות כפי דיניה כמו שקיבלו רבותינו ז"ל, על ידי זה יכולים לזכות להמשיך על עצמו קדושה וטהרה, כמו שאומרים אשר קדשנו במצוותיו, שעל ידי זה זוכין להכיר אותו יתברך על ידי אור הרשימו הקדושה שמשם נמשך כל התורה הקדושה, אף על פי שלא זכה עדיין לבחינת ביטול הנ"ל בשלימות.

וגם על ידי קיום התורה והמצוות כפשוטן ממשיכין על עצמן קדושה וטהרה בכל פעם, על ידי כל מצוה ומצוה ועל ידי כל תיבה ותיבה מדיבורי תורה ותפילה ויראת שמים, עד שזוכין על ידי זה לעלות מדרגא לדרגא, עד

יש צדיקים גדולים ונוראים מאוד שהם מקדשים עצמם ביותר, ומבטלין עצמן לגמרי וסותמין עיניהם מחוץ דהאי עלמא לגמרי

על כן נטבע בנפש האדם לסתם עיניו בשעת יסורין: בליקוטי הלכות (הל' נטילת ידים שחיות הל' ד) כתב: 'עיקר העצה הגדולה האמיתית, בכל הצרות חס ושלום שעוברין על ישראל בכללות, או מה שעובר על כל אדם בפרטיות רחמנא ליצלן, שאין שום עצה נכונה לברוח מהם כי אם על ידי הביטול אל התכלית, דהיינו לסתום עיניו ולעשות עצמו כישן ולבטל עצמו בתכלית הביטול כאילו אין בו שום הרגשה כלל, רק לדבק ולבטל מחשבתו אל האור האין סוף יתברך, וזה יכול כל אדם לעשות, כאשר שמעתי מפיו הקדוש, כי אף על פי שאינו יכול לזכות לביטול בשלימות כמו גדולי הצדיקים השלמים, אף על פי כן יכול כל אדם לבטל עצמו איזה שעה אם ירצה באמת, ועל ידי הביטול יתבטלו ממנו היסורים והצרות, אך אחר כך יכול להיות שיתגברו יותר חס ושלום, וצריך להתגבר לבטלם על ידי חידושי התורה, או על ידי עסק התורה בחשק גדול'.

ובמקום אחר (הל' תפילת עובית הל' ד) כתב: 'באמת צריך כל אדם למסור נפשו בשביל ה' יתברך ולסתום עיניו מחוץ דהאי עלמא לגמרי, דהיינו שישבר כל התאוות לגמרי ויקבל על עצמו כל העיוניים והסיגופים בשביל ה' יתברך, כמו רבי

ומחמת זה מרגיש המוח הצער של היסורין, כי עקר ההרגשה של כל היסורין והכאבים, חס ושלום, הוא בהמתח, כי מהמתח יוצאין צנורות לכל האיברים בלבם, ועל-ידי-זה מרגיש המוח הכאב באיזו איבר שהוא: ודע, שאחר-כך, כשחוזר מהבטול אל הכלים, דהינו המחין, אזי מתגברין היסורין ביותר ממה שהיו

קבוע בבחינות הבטול, כי אם בן יצא מנגד אנושי, ועל-כן מברח שיהיה הבטול בבחינות רצוא ושוב. על-כן כשחוזר השכל מהבטול אל המח, שהוא כלי השכל, אזי אי אפשר להמחין, שהם הכלים, לקבל זה השכל של בחינות בטול, כי הוא בחינות אין סוף, שהוא בחינות התכלית, שהוא בלוי אחר, בלוי טוב.

ביאורים

זה מרגיש המוח הצער של היסורין, כי עקר ההרגשה של כל היסורין והכאבים, חס ושלום, הוא בהמתח, כי מהמתח יוצאין צנורות לכל האיברים בלבם, ועל ידי זה מרגיש המוח הכאב באיזו איבר שהוא. ודע, שאחר כך, כשחוזר מהבטול אל הכלים, דהינו המחין, אזי מתגברין היסורין ביותר ממה שהיו מקבצים.

בבחינות הבטול, כי אם בן יצא מנגד אנושי, ועל כן מברח שיהיה הבטול בבחינות רצוא ושוב. על כן כשחוזר השכל מהבטול, אל המח, שהוא כלי השכל, אזי אי אפשר להמחין, שהם הכלים, לקבל זה השכל של בחינות בטול, כי הוא בחינות אין סוף, שהוא בחינות התכלית, שהוא בלוי אחר, בלוי טוב. ומחמת

עיונים

שהוא כלי השכל אזי אי אפשר להמוח לקבל זה השכל וכו', ומחמת זה מרגיש המוח הצער של היסורין וכו', כי לכאורה קשה כי לעיל במאמר אנכי סימן ד' מבואר שגם כששב לדעתו וישותו וכו' אז הרשימו מהביטול מראה להדעת שידע שכולו טוב וכולו אחד.

שיתעורר ליבו לבטל עצמו לגמרי לה' יתברך לתסות עיניו מחיזו דהאי עלמא לגמרי, עד שיזכה לבחינת הביטול הנ"ל בשלימות.

וכתב לבאר דיש לומר שרוצה לומר, שאף על פי שמרגיש בהצער והיסורים, אף על פי כן יודע בידעה שלימה שגם זו לטובה.

כי התורה דרכיה דרכי נועם ולא הכביד עול עלינו בשום מצוה, כמו שכתוב שדי לא מצאנוהו שגיא כח וכו', כמו שפירש רש"י שם שלא הטריח את בריותיו ביותר כי אם ברחמים וכו', קומץ מנחה, מחצית השקל, תורים ובני יונה, בקר וצאן, ולא טרח לבקש ראם ויחמור וכו', עיין שם ברש"י (איוב לו), וכל המצוות קלים ונעימים לעשותן, והעסק הקל שבקלים מעסקי העולם הזה כבוד יותר ובה בטיחא ויגיעה יותר מהמצוה הגדולה שבגדולות, כי מצות ציצית שהיא מהמצוות הגדולות קונים אותם בגדול אחד, וכן תפילין אין צריכין לעבור בימים ומדבריות למצאן רק קונים אותם בדמים מועטים, וכן שארי כל המצוות, וכמו שכתוב כי המצוה הזאת וכו' לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה הוא, לא בשמים הוא לאמר וכו' ולא מעבר לים הוא וכו' כי קרוב אליך הדבר מאוד וכו'.

וכתב עוד דביותר נראה לומר, שכאן מדובר מהביטול שזוכה כל אחד לבטל עצמו אל התכלית בשעה שבורח מן היסורים וסותם עיניו מחיזו דהאי עלמא, ועל כן אחר כך אי אפשר להמוחין שלו לקבל אפילו אור הרשימה, מאחר שהביטול היה רק לפי שעה על ידי היסורים, אבל במאמר 'אנכי' מדובר כשזוכה לכלול באור אין סוף על ידי שהחזיר המלכות לשרשה וכו', על כן אפילו אחר כך יוכל המוחין והדעת לקבל אור הרשימו על כל פנים, ומה שמבואר כאן מענין לעשות אחד מכל התפילה הוא ענין בפני עצמו והוא מדריגה גבוהה מאוד, כי לזה זוכין כשמשיגין באמת את התכלית שכולו אחד כמובא לעיל, והביטול אל התכלית שעל ידי היסורין הוא רק כמו בחינת חינוך והרגל לדרך זו.

אבל יש צדיקים גדולים ונוראים מאוד שהם מקדשים עצמם ביותר, ומבטלין עצמן לגמרי וסותמין עיניהם מחיזו דהאי עלמא לגמרי, עד שזוכין באמת לתכלית הביטול בשלימות, וזוכין באמת לעלות בתחילת המחשבה, ולזכות לתכלית העליון ומשיגין מה שמשיגין אשרי להם, וצדיקים כאלו נקראים חסידים, בחינת איזהו חסיד המתחסד עם קונו, שעושים חסד עם קוניהם ומקדשין עצמן בקדושה יתירה, ומקבלין על עצמן כל היסורים והעינויים קשים ומרים בשביל ה' יתברך מה שלא נצטוו על זה כלל, והם זוכים באמת לתכלית העליון וכו' כנ"ל.

מעוצם מלחמת הסטרא אחרא כשהחזיר מהביטול, צריך את כח בעל השדה שמסייע לאדם להתבטל את התכלית אזי מתגברין היסורין ביותר: כביאור הליקוטים כתב, כי הנה כשמתגברים היסורים ביותר, אף שהתגברות הצער והיסורים גורם יותר ביטול אל התכלית שהוא כולו טוב, כי אז האדם עוצם את עיניו ומסתכל על התכלית, אבל מעוצם ותוקף מלחמת הסטרא אחרא כשהחזיר מהביטול, הרי זה מסוכן מאוד שיכול כל אחד להשאר לנצח חס ושלום בבחינת הרע והסטרא אחרא, עד שלא יוכל לשוב ולעלות אל התכלית, אם

האם כשהחזיר מהביטול מרגיש המוח את היסורים או לא מרגיש המוח הצער של היסורין: בפרפראות לחכמה כתב לבאר, מה שכתב כאן כי כשהחזיר השכל מהביטול אל המוח

התחדשות התורה, פי על-ידי הפטול שנתפטר אל התכלית והשיג שכל היסורין הם טובות גדולות מאד, על-ידי זה נתמלא שמחה. והשמחה הוא כלי אל חדושי דאורייתא, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פח): 'בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, ירדו ששים רבוא מלאכים ונתנו שני פתרים בראש כל אחד, וכשחמאו וכו', ועתיד תקדוש ברוך הוא להחזיר לנו, שנאמר: ושמחת עולם על ראשם'. נמצא, שהשמחה היא בחינת נעשה ונשמע, שהוא בחינת קבלת התורה:

ועל-ידי התחדשות התורה, שזוכין על-ידי הרשימו של הפטול כנ"ל, על-ידי זה מקרין היסורין אחר כך, פי על-ידי זה מכבין צמאון הנפש, פי הרגשת היסורין הוא בחינת צמאון הנפש, פי

ביאורים

ונשמע, ירדו ששים רבוא מלאכים ונתנו שני פתרים בראש כל אחד, אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע, וכשחמאו וכו', ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה ופירקום וכו', ועתיד תקדוש ברוך הוא להחזיר לנו, שנאמר: "ופדויי ה' ישובו ובאו ציון ברינה, ושמחת עולם על ראשם", שמחה שמעולם על ראשם. נמצא, שהשמחה היא בחינת 'נעשה ונשמע', שהוא בחינת קבלת התורה, והיינו שהשמחה היא כלי לחידושי תורה, ולכן על ידי הביטול אל התכלית, שמשאירה בשכל האדם רושם וסימן, על ידי זה האדם יודע שכל היסורין הם טובות גדולות, ועל ידי זה הוא זוכה לשמחה, ועל ידי זה הוא זוכה להתחדשות התורה.

ועל ידי התחדשות התורה, שזוכין על ידי הרשימו הרושם והסימן של הפטול כנ"ל, על ידי זה מקרין היסורין אחר כך, פי על ידי זה מכבין צמאון הנפש, פי הרגשת היסורין הוא בחינת צמאון הנפש, פי צמאון הוא על ידי מליחות, כי כשהאדם אוכל מאכל מלוח הוא נעשה צמא, ומליחות הוא בחינת יסורין,

מקדם. כדרך שני אנשים שמתאבקים ונלחמים ונתגברים זה כנגד זה, שכשאחד רואה שחברו מתגבר עליו, אזי הוא מתחזק מאד ומתגבר ביותר. כמו כן פשוטין הפעלי דינים שהוא רוצה להתגבר על היסורין ולבטלם על-ידי הפטול אל התכלית כנ"ל, אזי הם מתחזקים ומתגברים ביותר, ועל-כן אחר כך, כששב מהפטול, אזי היסורין הם גדולים יותר מקדם, כי הם מתגברים כנגדו, מחמת שרוצה לברח מהם וכנ"ל:

אך אחר כך מקלים היסורין ומתנחמין עליהם על-ידי התחדשות התורה, שזוכין על-ידי היסורין, פי על-ידי היסורין בא לבחינת פטול כנ"ל, ואחר כך, אף-על-פי ששב מהפטול, אף-על-פי כן מהרשימו שנשארו מהפטול, על-ידי זה נעשה

כדרך שני אנשים שמתאבקים ונלחמים ונתגברים זה כנגד זה, שכשאחד רואה שחברו מתגבר עליו, אזי הוא מתחזק מאד ומתגבר ביותר. כמו כן פשוטין הפעלי דינים שהוא רוצה להתגבר על היסורין ולבטלם על ידי הפטול אל התכלית כנ"ל, אזי הם מתחזקים ומתגברים ביותר, ועל כן אחר כך, כששב מהפטול, אזי היסורין הם גדולים יותר מקדם, כי הם מתגברים כנגדו, מחמת שרוצה לברח מהם וכנ"ל.

אך אחר כך מקלים היסורין ומתנחמין עליהם על ידי התחדשות התורה, שזוכין על ידי היסורין, פי על ידי היסורין בא לבחינת פטול כנ"ל, ואחר כך, אף על פי ששב מהפטול, אף על פי כן מהרשימו – מהרושם והסימן שנשארו מהפטול, על ידי זה נעשה התחדשות התורה, פי על ידי הפטול שנתפטר אל התכלית והשיג שכל היסורין הם טובות גדולות מאד, על ידי זה נתמלא שמחה. והשמחה הוא כלי אל חדושי דאורייתא – חידושי תורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פח): 'בשעה שאמרו ישראל נעשה

עיונים

לחזור לשדה, וזהו הענין שנתבאר, שכשחוזר מהביטול לפעמים יכול להתגבר עליו הסטרא אחרא עד שקשה לו לחזור, ורק בכח המנהיג העליון שהוא בעל השדה שנמצא למעלה מכולם יכולה לשוב אל השדה העליונה.

לא בכח בעל השדה העליון שמתדל ועוסק בזה לסייע לאדם להתבטל אל התכלית.

וכתב עוד, וזהו מה שמואב לעיל שיש לפעמים שאפילו נשמה גדולה כשהיא יוצאת לחוץ מהשדה העליונה קשה לה

צמאון הוא על-ידי מליחות, ומליחות הוא בחינת יסורין, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ה): נאמר ברית במלח, ונאמר ברית ביסורין. פי הנפש היא בת השכל, פי עקר גדול הנפש הוא על-ידי השכל, שמגדלה ומתקנה, וכמו שכתוב (משלי יט): "גם

צמאון הוא על-ידי מליחות, ומליחות הוא בחינת יסורין, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ה): נאמר ברית במלח, ונאמר ברית ביסורין. פי הנפש היא בת השכל, פי עקר גדול הנפש הוא על-ידי השכל, שמגדלה ומתקנה, וכמו שכתוב (משלי יט): "גם

ביאורים

וכשהשכל בשלימות, אזי הוא – הנפש עושה פרות, כי כיון שהשכל בשלימות הוא מגדל ומתקן כראוי את הנפש, ואז הנפש עושה פירות, ואז אין לנפש צמאון ולכן אין לאדם יסורין, אבל בשנפנם השכל, ואינו מגדל ומתקן כראוי את הנפש, אזי הנפש היא בחינת מה שנאמר: "ארץ פרי למלחה" (תהלים ק), דהיינו שהנפש עושה פירות מלוחים, והיינו שהנפש היא בבחינת מליחות. והמליחות היא בחינת היסורין, שמרגישין על ידי שאין השכל בשלימות כנ"ל, והוא בחינת צמאון הנפש כנ"ל. ועל ידי ההתחדשות התורה הנ"ל, על ידי זה מקררין היסורין ומכבין הצמאון,

כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ה): נאמר ברית במלח, דכתיב: "ולא תשבית ברית מלח", ונאמר ברית ביסורין, דכתיב: "אלה דברי הברית", מה ברית האמור במלח מלח ממתקת את הבשר, אף ברית האמור ביסורין יסורין ממרקין כל עוונותיו של אדם. ורמז בדברי הגמרא, שהיסורין הם בחינת מליחות, ומליחות גורמת צמאון, ולכן היסורין הם בחינת צמאון הנפש, וביאור הענין, פי הנפש היא בת השכל, פי עקר גדול הנפש הוא על ידי השכל, שמגדלה ומתקנה, וכמו שכתוב (משלי יט): "גם בלא דעת נפש לא טוב", ורמז בזה, שהדעת שזהו השכל הוא מגדל ומתקן את הנפש.

עיונים

וזה מחמת שלא זכו לסתום עיניהם מחיזו דהאי עלמא בשלימות, אזי הנפש בבחינת (תהלים ק) 'ארץ פרי למלחה', היינו בחינת הרגשות היסורים שהם בחינת מליחות. וגם אצל הבעל השדה נתחשכין עיניו חס ושלום על ידי בחינת הבכיה שהוא קלקול הראות כדלעיל באות ב', וגם זה בחינת מליחות, כי הדמעות הם מים מלוחים שזה בחינת צמאון, כמבואר לעיל במאמר 'אמר רבי עקיבא' סימן נ"א.

ביאור הפסוק "גם בלא דעת נפש לא טוב" גם בלא דעת: ברש"י שם פירש: "גם בלא דעת נפש לא טוב – אין טוב לאדם שהוא בלא תורה".

הדיבורים שיש להם שלימות ואחדות הם בעצמם בחינת הפירות של הנפש

וכשהשכל בשלימות אזי הוא עושה פירות: כפרפראות לחכמה פירש בזה, כי כשהשכל בשלימות זוכה על ידי זה לבטל עצמו אל התכלית ועל ידי זה זוכה לדבר דיבורים שיהיה להם שלימות, היינו שיהיו בבחינת אחדות ויהיו מקושרים תמיד בהנפש וכמבואר לעיל באות ב', ואפשר שהדיבורים אלו השלמים, הן בעצמן בחינת הפירות של הנפש, בבחינת (בראשית ב) 'ויהי האדם לנפש חיה', לרוח ממלא', כי מוצא הדיבור הוא מהנפש, והנפש הוא בחינת אגן, בבחינת (ימייה ל"א) 'זוהיתה נפשם כגן רוח' כמבואר לקמן, ובגן הזה גדלים פירות נפלאים ושושנים וציצים ופרחים נאים, שהם בחינת הדיבורים הקדושים כמבואר באות ב' הנ"ל. ואפשר שזה בחינת (בראשית ב) 'ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן', כי עדן הוא בחינת התכלית כמבואר לקמן, שמשם שואבין מים לכבות צמאון הנפש ולהשקות את הגן שהוא בחינת הנפש וכו' כנ"ל.

(והנה לכאורה קשה, כי לפי ביאורו נמצא, שכשהשכל בשלימות, היינו שזוכה לביטול אל התכלית, ולכן אז אין לו יסורין, אך הלא מבואר באות ד' שאי אפשר להיות תמיד קבוע בבחינת הביטול, ומוכרח השכל לחזור מהביטול ואז מרגיש את מהיסורין, ואפשר לבאר על פי מה שביאר אח"כ בפרפראות לחכמה (ומובא לעיל בעיונים), שהביטול אל התכלית על ידי היסורין הוא רק כמו חינוך והרגל לענין הביטול, אבל הענין לעשות אחד מכל התפילה ולהשיג באמת את התכלית שהוא כולו אחד, הוא ענין בפני עצמו ומדריגה גבוהה מאוד, ואם כן אפשר לומר, שכשהשכל בשלימות אז זוכה למדריגה הגבוהה של הביטול, ואז גם כשחוזר מהביטול אינו מרגיש את היסורין).

ביאור הפסוק "ארץ פרי למלחה"

ארץ פרי למלחה: בתהלים ק"ז כתיב: "ארץ פרי למלחה מרעת יושבי בה", ובמצודות דוד פירש: "ארץ פרי – ואז הארץ העושה פרי תהיה נהפך להיות עפרה מלוח כל יעשה פרי. מרעת – ר"ל לא על חנם יעשה זאת כי אם בעבור רעת יושביה וגמולם הוא משלם".

ועל כן כשהנשמות עושין פירות, על ידי שזוכין להסתכל על התכלית ולסתום עיניהם מחיזו דהאי עלמא, אזי מאירין עיני בעל השדה ויכול להסתכל בכל אחד ואחד ולהביאו אל התכלית הטוב כנ"ל. אבל כשאין עושין פירות חס ושלום,

דאורייתא על-ידי הרשימו בנ"ל:

והפעל השדה הנ"ל, בשעיניו מאירות בבחינות שדה-צופים, אזי יכול להסתכל בכל אחד ואחד אם הוא קרוב אל התכלית. וכשרואה באחד שרחוק מהתכלית, אזי אין תפלתו עדן בשלמות פראוי בנ"ל, כי אינו יכול לעשות אחד מפל התפלה, וכשעומד בסוף התבה, שוכח תחלת התבה, ואינו יכול לכלל תפלתו בבחינות אחד בנ"ל. והפעל השדה הנ"ל מסתכל בו ומביאו אל התכלית,

בנ"ל. ועל-ידי ההתחדשות התורה הנ"ל, על-ידי זה מקרין היסורין ומכבין הצמאון, בבחינות (שעה נה): "הוי כל צמא לכו למים".

וזה בחינות (תהלים צד): "אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו", פי על-ידי היסורין זוכה להתחדשות התורה בנ"ל. וזה סימן שפעל על-ידי היסורין וקבלם פראוי, בשזוכה אחר-כך לחדושין דאורייתא, שנה סימן שזכה לבחינות בטול אל התכלית על-ידי היסורין, ועל-ידי זה זכה לחדושין

ביאורים

התכלית בנ"ל, שעל ידי זה זכה לשמחה, ועל ידי זה זכה לחידושי תורה.

והפעל השדה הנ"ל, בשעיניו מאירות בבחינות שדה צופים, כמבואר לעיל באות ב', שזה נעשה כשהנשמות שבשדה עושים רצונו של מקום, אזי יכול להסתכל בכל אחד ואחד אם הוא קרוב אל התכלית. וכשרואה באחד שרחוק מהתכלית, אזי אין תפלתו עדן בשלמות פראוי בנ"ל, כי אינו יכול לעשות אחד מפל התפלה, וכשעומד בסוף התבה, שוכח תחלת התבה, ואינו יכול לכלל תפלתו בבחינות אחד בנ"ל. והפעל השדה הנ"ל מסתכל בו ומביאו אל התכלית, שהוא פלו אחד בנ"ל, ואזי יכול לעשות אחד מפל התפלה,

בבחינות מה שנאמר (שעה נה): "הוי כל צמא לכו למים", ומים הכוונה לתורה, הרי שהתורה היא בחינת מים, והיא מקררת ומכבה את הצמאון, והיינו שהיא מקררת את היסורין.

וזה בחינות מה שנאמר (תהלים צד): "אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו", ורמוז בזה, פי על ידי היסורין זוכה להתחדשות התורה בנ"ל. וזה סימן שפעל על ידי היסורין וקבלם פראוי, בשזוכה אחר כך לחדושין דאורייתא – לחידושי תורה, שנה סימן שזכה לבחינות בטול אל התכלית על ידי היסורין, ועל ידי זה זכה לחדושין דאורייתא – לחידושי תורה על ידי הרשימו – הרושם והסימן שנשאר בשכלו מהביטול אל

עיונים

אור התורה, ואז זוכים יותר שתהיה התפילה בבחינת כולו אחד, ונמצא שהתיקונים חוזרים חלילה.

וכתב עוד כי לכאורה אינו מוכן מה שכתב שבעל השדה עיניו צופות ורואות בכל אחד אם זכה להסתכל על התכלית, כי אי אפשר לדעת דבר כזה אלא ברוח הקודש, ואיך שייך לקרוא למראה רוחני כזה על שם ראיית העינים, וכתב לבאר, כי העינים הגשמיות מתאחדות עם עיני הדעת הרוחניות, ובתחילה עיני הצדיק צופות ורואות בבחינת רצוא, בביטול אל התכלית, באופן שיתקבלו בעיני המראה והרשימו של התורה, ואחר כך חוזר בבחינת ושוב וצופה ורואה למטה בכלליות הנפשות (שהנפשות לגבי הצדיק הם כמו האיברים לגבי המוח, שהמוח מקרר את יסורי הגוף, והצדיק מתקן את יסורי הנפשות), והצדיק עוסק בתיקון הנפשות על ידי מימי התורה שממשיך על ידי מראה עיניו בעצמם, כי בעיניו נתקבל המראה והרשימו של התורה, וזהו שכתב שכשעניו מאירות הוא יכול להסתכל בכל אחד להביאו אל התכלית, כי העינים המאירות באור הרשימו של התורה הם מביאים את הנפשות אל התכלית.

ביאור הפסוק "אשרי הגבר אשר תיסרנו יה"

אשרי הגבר: במצודות דוד שם פירש: "אשרי הגבר – אשרי להצדיקים המעונים אשר ה' הוא המייסרם, ובוה מלמד אותנו מתורתו, ר"ל בוה מגלה אוון לעשות את דבר התורה".

ועיין בגמ' ברכות דף ה' ע"א: "תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר, שלוש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל, וכולן לא נתנן אלא על ידי יסורין, אלו הן תורה וארץ ישראל והעולם הבא, תורה מנין שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו וכו'".

העינים הגשמיות מתאחדות עם עיני הדעת הרוחניות

אזי יכול להסתכל בכל אחד ואחד אם הוא קרוב אל התכלית: בביאור הליקוטים כתב, כי הנה על ידי המשכת התורה מהתכלית, זוכים על ידי זה לשירות ותשבחות של התפילה, שתהיה התפילה בבחינת כולו אחד, ועל ידי זה שנכללים בשעת התפילה בתכלית שהוא כולו אחד, נמשך משם יותר

על אותם שהם סמוכים אל התכלית, וכשעומדים בסוף התפלה, עדין הם בתחלת התבה פנ"ל. ועל אותם שהם רחוקים מהתכלית, והם בחינות סוף תבה, כי כשהם בסוף התבה, הם בסוף התבה ממש פנ"ל, והצופים מתקנים אותם ומביאים אותם אל התכלית פנ"ל. וזה בחינות: שכחום וחרזו ויסודם, הינו שמחמת שהם רחוקים מהתכלית, שכחו תחלת

שהוא פלו אחד פנ"ל, ואזי יכול לעשות אחד מפל התפלה, ואף-על-פי שעומד בסוף התפלה, עדין הוא עומד בתחלת התבה של תחלת התפלה פנ"ל: וזה בחינות (שבת קד): 'מנצפ"ך צופים אמרו'. ומסיק שם, שהצופים תקנו הי בתחלת תבה והי בסוף תבה. צופים זה בחינות הפעל השדה, בשעיניו בבחינות שדה צופים פנ"ל, אזי יכול לתקן ולהסתפל

ביאורים

וכשעומדים בסוף התפלה, עדין הם בתחלת התבה פנ"ל, ואנשים אלו הם בבחינת תחילת תיבה. ועל אותם שהם רחוקים מהתכלית, והם בחינות סוף תבה, כי כשהם בסוף התבה, הם בסוף התבה ממש פנ"ל, והצופים מתקנים אותם ומביאים אותם אל התכלית פנ"ל, שגם כשהם בסוף התבה יהיו בתחילת התיבה. וזה בחינות מה שהגמרא שואלת לאחר מכן, איך יתכן שהנביאים תיקנו אלו אותיות בתחילת תיבה ואלו בסוף תיבה, והלא אין הנביא רשאי לחדש שום דבר על התורה, ומתרצת הגמרא: "שכחום וחרזו ויסודם", ורמזו בזה, הינו שמחמת שהם רחוקים מהתכלית, שכחו תחלת התבה, כי אינם פוללים

ואף על פי שעומד בסוף התפלה, עדין הוא עומד בתחלת התבה של תחלת התפלה פנ"ל.

וזה בחינות מה שאמרו רבותינו ז"ל (שבת קד): 'מנצפ"ך צופים אמרו', שהנביאים תיקנו את האותיות הסופיות: ס' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ומסיק שם, שהצופים תקנו הי בתחלת תבה והי בסוף תבה – אלו אותיות בתחילת תיבה ואלו אותיות בסוף תיבה, דהיינו שתיקנו שהאותיות מנצפ"כ יהיו בתחילת תיבה והאותיות סיןץןך יהיו בסוף תיבה. ורמזו בזה, כי 'צופים' זה בחינות הפעל השדה, בשעיניו בבחינות שדה צופים פנ"ל, אזי יכול לתקן ולהסתפל על אותם שהם סמוכים אל התכלית,

עיונים

האדם לומר כל מה דעבדין מן שמיא לטב עבדין, אם כן למה ציונו ה' יתברך להתפלל על הצרה רחמנא לצלן, הלא כל היסורין והצרות חס ושלום הם טובות גדולות באמת לזכותו על ידם לחיים נצחיים.

אך באמת בודאי מה שה' יתברך עושה להאדם הכל לטובה, ואף על פי כן הוא צריך להתפלל ולבקש מה' יתברך לצאת מהצרה לרווחה, כי עיקר בריאת העולם היה בשביל האדם הבעל בחירה, היינו שה' יתברך ברא את העולם שיהיה הכל נמסר ביד האדם, שהאדם דייקא יעשה כלים וצנורות להמשיך שפעו וחסדו יתברך למטה, ובלא תיקוני הכלים הנעשים על ידי האדם אין שפע חסד יכול לירד למטה, כי אם ירד חסד קודם תיקוני הכלים יהיה בבחינת ריבוי השמן הגורם כיבוי הנר, ואזי חסד נתהפך לדין קשה חס ושלום, ועיקר תיקון הכלים הוא על ידי תורה ותפילה, והעיקר על ידי תפילה, וכמו שכתוב, וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכו' כי לא המטיר ה' וכו' ואדם אין, ופירש רש"י שאדם אין להתפלל וכו', היינו כנ"ל.

ועל כן קודם שמתפלל האדם בודאי הוא טובה גדולה כל מה שבא על האדם, אפילו יסורין חס ושלום, כי הכל לטובתו, כי לפי מעשיו אין יכול לירד לו שום שפע וחיות כי אם על ידי זה, וגם זה בחסד גדול, כי אם היו משפיעין לו רק חסד בלא דין כלל, היה חס ושלום בבחינת ריבוי אור שמזיק יותר

מדוע צריך הצדיק להסתכל גם על אותם שהם סמוכים אל התכלית

יכול לתקן ולהסתכל על אותם שהם סמוכים אל התכלית: בבאיור הליקוטים כתב, כי לכאורה הרי העומדים בתחילת התיבה גם בסוף התפילה אינם צריכים תיקון, ולמה צריך הצדיק להסתכל עליהם, וכתב לבאר, כי כל זמן ששאר הנפשות העומדים בסוף התיבה אינם מתוקנים, אז גם אותם שבתחילת התיבה הם מחוסרים משלימות התיקון.

מאותיות מנצפ"ך שורש כל היסורים

והצופים מתקנים אותם: בפרפראות לחכמה הוסיף לבאר בזה, כי מנצפ"ך הם בבחינת גבורות ודינים כידוע, ומשם שורש כל היסורים, והאותיות מנצפך הסתומים הם באין רק בסוף התיבה, שעל ידי זה מפרדין בין תיבה לתיבה, והצופים מסתכלים על זה להשלים את השכל ולהביא כל הנפשות אל התכלית, שעל ידי זה נתבטלין היסורין וזוכין לעשות מכל דיבורי התפילה אחדות אחד.

על ידי התפילה הוא ממתיק הדינים ומתקן כלים שיוכל לקבל שפע חסדו יתברך, ואז דייקא יכול לבטל היסורין

שכחום וחרזו ויסודם: בליקוטי הלכות (הל' מילה הל' ה) כתב: "לכאורה קשה, מאחר שבאמת כל מה שה' יתברך עושה עם האדם הכל הוא לטובתו, כמו שאמרו רבותינו ז"ל שצריך

התכה, פי אינם כוללים תפלתם בבחינת אחד פנ"ל, וְחִזְרוּ וְיִסְדּוּם אוֹתָם, שִׁיְהִיָּה כְּלוֹ אֶחָד כְּנִ"ל: וְזֶה פֶּרוּשׁ: "וַיֹּאמֶר בְּעֵז אֶל רֹת". בְּעֵז הוּא הַשְּׂכָל, כְּמוֹ שֶׁבְּתוֹב (קהלת ז'): "הַחֲכָמָה תֵּעַז לְחָכְם"

ביאורים

וְזֶה פֶּרוּשׁ: "וַיֹּאמֶר בְּעֵז אֶל רֹת". ורמז בזה, כי "בעז" הוא השכל, כמו שכתוב (קהלת ז'): "החכמה תעז לחכם" – 'החכמה תיעז לאדם שישב בתשובה' (רשי"י טס), וכיון שנאמר על החכמה והשכל "תעוז", לכן "בועז" רמז

תפלתם בבחינת 'אחד' פנ"ל, וחזרו ויסדו ויתקנו אותם, שיהיה כלו אחד פנ"ל.

ענה יתבאר כיצד המבואר במאמר זה רמז בפסוק: "ויאמר בעז אל רות וכו'".

עיונים

אך באמת הכל אחד, כי תורה ותפילה תלויים זה בזה, כי הארת הזריחת הרשימו הקדושה והנוראה הנ"ל שנשארת מהביטול צריכין תחילה להמשיכה על עצמו ולקשרה בגופו היטב על ידי תפילה שהיא בחינת שורש ומקור המעיין הנמשך מהרשימו הנ"ל, ואחר כך מתפשט המעיין ונעשה מזה חידושי תורה, ועל ידי זה מקרר ומבטל היסורין, כי על ידי התפילה והתורה נעשים כלים שעל ידי זה יוכל לקבל שפע חסדו לטובה לחיים נצחיים, ולא לרעה ולמות מיתת עולם חס ושלום על ידי זה וכנ"ל.

ועל כן באמת אין אדם יודע איך להתפלל כי אם צדיק הדור האמיתיים, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל, מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם, כי אי אפשר להביא אל התכלית כי אם הצדיק האמיתי שהוא בבחינת בעל השדה הנאמר בתחילת תורה זו, שהוא מסתכל על כל מי שרחוק עדיין מהתכלית ואין תפילתו כלולה באחד, שיראה להביאו אל התכלית שתהיה תפילתו כלול באחד.

ועל כן באמת יש בזה נפלאות תמים דעים, ואין מי שיודע להתפלל כראוי כי אם צדיקים האמיתיים כנ"ל, ושאר בני עולם צריכין לקשר תפילתם להצדיקים הנ"ל והם יעלו תפילתם כראוי שימשיכו להם שפע מה שצריכין בני חיי ומוזני וכו' באופן שלא יזיק להם לנצח חס ושלום, רק אדרבא, על ידי השפע דייקא יתקנו וישבו אל ה' וכו'.

ועל כן באמת יש בענין זה של התפילה נפלאות ונסתרות הרבה, ועל כן באמת אסור להתעקש ולדחוק עצמו על שום דבר בתפילתו רק אם יתן ה' יתברך יתן ואם לאו לאו, כמו שמבואר בהתורה תשעה תיקונים, כי אולי אי אפשר למלאות בקשתו אפילו על ידי התפילה, כי יזיק לו יותר חס ושלום כשימלאו בקשתו וכנ"ל, ואם ידחוק ויתעקש בתפילתו יכול להיות שיטריח את ה' יתברך עד שימלאו בקשתו, כי בשביל זה ברא את האדם שיהיה כח בתפילתו להמשיך כל ההשפעות כנ"ל, אבל לא יהיה לו לטובה, כי אין כח בתפילתו לתקן הכלי שצריך לקבלת השפע שהוא רוצה.

נמצא, כל זמן שאין האדם מתפלל אזי החסרונות שלו הם לו לטובה גדולה כנ"ל, ואף על פי כן צריכין תפילה, כי על ידי התפילה מתקן כלים כראוי, שעל ידי זה יוכל למלאות כל החסרונות שלו ולא יזיק לו השפע כלל, מאחר שכבר נתקנו

וכנ"ל, על כן עיקר התיקון על ידי התפילה, ועיקר התפילה הוא בחינת המתקת הדינים, שעל ידי התפילה הוא ממתק הדינים ומתקן כלים שיוכל לקבל שפע חסדו יתברך, ואז דייקא יכול לבטל היסורין, כי יוכל לקבל חסדו וטובתו יתברך הנצחית בלא היסורין רק על ידי תיקוני הכלים שתיקן על ידי התפילה וכנ"ל.

ועל כן עיקר תיקון התפילה הוא על ידי בחינה הנ"ל, על ידי שמסתכלין על התכלית וכוללין כל התפילה באחד ששם כולו טוב, כי בלא זה אין יכולין להתפלל כלל מחמת ענין הקושיא הנ"ל, וכמו שהקשה במדרש רבה, וכי נותנין לטוטה ולתינוק מה שמבקשין, למשל כשאחד יש לו עניות חס ושלום, או יסורי הגוף חס ושלום, ומתפלל שיתן לו ה' יתברך פרנסה ועשירות ובריאות הגוף וכו', קשה ענין הנ"ל, ואיך שייך להתפלל ואיך ישמע ה' יתברך תפילתו ליתן לו פרנסה ובריאות וכו', הלא כוננת ה' יתברך שנותן לו עניות וכו' הוא לטובתו כדי למרק עוונותיו שהוא טובה נצחית, וגם אולי כוננת ה' יתברך מחמת שיועד שאם היה לו פרנסה, מכל שכן איזה עשירות, יקלקל מעשיו ביותר וכו'.

על כן עיקר תיקון התפילה הוא על ידי הבחינה הנ"ל, שצריכין מקודם להכלל באחד ולהסתכל רק על התכלית ולידע ולהאמין שהכל לטובה, ואז דייקא יכולין להתפלל אחר כך על כל מה שצריך, כי אז יכול להמשיך תיקונים מאור הרשימו של הביטול שעל ידי זה יהיו נעשים כלים להמשיך בתוכם רוב שפעו וחסדו, שעל ידי זה יכול לקבל פרנסה ועשירות ובריאות ובני חיי ומוזני וכו', והכל יהיה לטובה מאחר שכבר תיקן כלים כראוי לקבל בהם שפע החסד.

וזהו בעצמו הענין המבואר בתורה זו, שאחר כך כשביני מהביטול מכבין צמאון הנפש מהיסורין על ידי התורה שמקבלין מהרשימו, כי כל התורה שמקבלין וממשיכין משם מהרשימו של הביטול הנ"ל צריכין להמשיכה על ידי תפילה ותחנונים, וכמבואר בדבריו ז"ל בכמה מקומות, בהתורה 'ראיתי והנה מנורת זהב' סימן ה' על פסוק ומעין מבית ה' יצא. ובהתורה תשעה תיקונים וכו'.

וכן מובן בהתורה הזאת, שמתחיל לדבר לעשות אחד מכל התפילה על ידי ההסתכלות על התכלית, ואחר כך מסיים שעל ידי ההסתכלות על התכלית ממשיכין תורה מהרשימו.

אד: "וגם ולא תעבורי מזה" - הינו שאפלו כשתלך לתבה אחרת, אל תעבר מתבה ראשונה כנ"ל, וזה נעשה על ידי שזוכה אל התכלית כנ"ל. וזה: "עיניך בשרה אשר יקצרו" - הינו בחינת ההסתכלות על התכלית, כי הקצירה היא תכלית החרישה והזריעה.

"הלוא צויתי את הנערים לבלתי נגעך" - זה בחינת סתימת העינים, שצריך לסגורם, ולחבר הראות לכוננו אל התכלית כנ"ל, כי בלא זה אי אפשר להסתכל על התכלית כנ"ל. וזה: הלוא צויתי את הנערים - לשון צותא והתחברות, שצריך לצות ולחבר הראות כנ"ל. והעינים נקראים נערים, כי הם משרתי השכל כנ"ל, כי הראות הוא שליח ומשרת להשכל כנ"ל. וזהו: לבלתי נגעך - בחינת נגעי הנפש. כי כשהראות נתפזר ורואה כל מה

לחכם". רות היא בחינת הנפש, שממנה יוצא הדבור של התפללות והשירות והתשבחות, כמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (ברכות ז'): 'למה נקרא שמה רות? שממנה יצא דוד, שרונה להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות'. הלוא שמעת בתי - כי הנפש היא בת השכל כנ"ל. וזהו: הלוא שמעת, הינו השמע לאוניך מה שאתה מוציא בפיד, הינו הטה אוניך ושמע בקשת הדבור ותחננו, שמבקש ומתחנן לבל תתפרד ממנו כנ"ל:

וזהו: "אל תלכי ללקט בשדה אחר" - כנ"ל, כי כל האותיות והדבורים הם לקוטים יקרים, שמלקטים בשדות עליונים כנ"ל, והדבור מבקש מהנפש לבל תלך מאתו ללקט לקוטים אחרים כנ"ל. אך זה אי אפשר, כי צריך לילך וללקט יותר כנ"ל,

ביאורים

והדבור מבקש מהנפש לבל תלך מאתו ללקט לקוטים אחרים כנ"ל. אך זה אי אפשר, כי צריך לילך וללקט יותר כנ"ל, אד: "וגם ולא תעבורי מזה" - הינו שאפלו כשתלך לתבה אחרת, אל תעבר מתבה ראשונה כנ"ל, וזה נעשה על ידי שזוכה אל התכלית כנ"ל. וזה: "עיניך בשרה אשר יקצרו" - הינו בחינת ההסתכלות על התכלית, כי הקצירה היא תכלית החרישה והזריעה, ולכן הקצירה רומזת על בחינת התכלית.

ומה שנאמר: "הלוא צויתי את הנערים לבלתי נגעך" - זה בחינת סתימת העינים, שצריך לסגורם, ולחבר הראות לכוננו אל התכלית כנ"ל, כי בלא זה אי אפשר להסתכל על התכלית כנ"ל. וזה: "הלוא צויתי את הנערים" - לשון צותא והתחברות, שצריך לצות ולחבר הראות כנ"ל. והעינים נקראים נערים, כי הם משרתי השכל כנ"ל, כי הראות הוא שליח ומשרת להשכל כנ"ל, כמבואר לעיל באות ג', שהראות הוא משרת ושליח של המוח, להביא את הדבר שרואה לתוך

על השכל. "רות" היא בחינת הנפש, שממנה יוצא הדבור של התפללות והשירות והתשבחות, כמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (ברכות ז'): 'למה נקרא שמה רות? שממנה יצא דוד, שרונה להקדוש ברוך הוא בשירות ותשבחות', הרי ש"רות" רומז על ענין השירות והתשבחות, ולכן "רות" רומז על הנפש שממנה יוצא הדיבור של השירות והתשבחות, כמבואר לעיל באות ב', שהדיבור יוצא מהנפש. וזהו: "ויאמר בועז אל רות", שהשכל אומר אל הנפש: "הלוא שמעת בתי" - כי הנפש היא בת השכל כנ"ל, כמבואר לעיל באות ד'. וזהו: "הלוא שמעת", הינו השמע לאוניך מה שאתה מוציא בפיד, הינו אתה הנפש הטה אוניך ושמע בקשת הדבור ותחננו, שמבקש ומתחנן לבל תתפרד ממנו כנ"ל, כמבואר לעיל באות ב'.

ומה שהדיבור מתחנן ומבקש מהנפש זהו: "אל תלכי ללקט בשדה אחר" - כנ"ל, כי כל האותיות והדבורים הם לקוטים יקרים, שמלקטים בשדות עליונים כנ"ל,

עיונים

כשמתפלל על פרנסה ועשירות יתפלל שה' יתברך יתן לו פרנסה או עשירות בזה האופן שייטיב מעשיו על ידי זה ויתקן ולא יקלקל חס ושלום על ידי זה, וכן ככל מה שמבקש ומתפלל וכנ"ל.

כלים לקבל שפע החסד, ואז דייקא אחר שהתפלל כראוי תבוא לו השפע לטובה ולברכה כנ"ל, אבל עיקר התפילה צריך שתהיה באמת בשביל תכלית הנצחי, כי עיקר שלימות התפילה הוא רק כשמתכלין על התכלית וכנ"ל וכו', כגון

המחיון, שהם הכלים של השכל, על-ידי הרשימו שגשאר מהבטול בנ"ל, ומשם שותה הנפש לכבות צמאונה בנ"ל. וזה: "ושתיית מאשר ישאבון הנערים" – כי הנערים, שהם עיני השכל, הם שואבין התחדשות התורה מהרשימו שגשאר מההסתכלות על התכלית בנ"ל, ועל-ידיה נהפטרין היסורין אחר-כך ומכבין צמאון הנפש בנ"ל:

וזה בחינת הגן-עדן, בחינת משה ואהרן. גן הוא בחינת הנפש, בחינת (ירמיה לא): "והיתה נפשם בגן רוה". עדין הוא בחינת התכלית, כי עדין עין לא ראתה (כמו שאמרו ר"ל בברכות לד), בחינת בטול בנ"ל:

ביאורים

הנפש לכבות צמאונה בנ"ל. וזה: "ושתיית מאשר ישאבון הנערים" – כי הנערים, שהם עיני השכל, הם שואבין התחדשות התורה מהרשימו שגשאר מההסתכלות על התכלית בנ"ל, ועל ידי זה נהפטרין היסורין אחר כך ומכבין צמאון הנפש בנ"ל.

וזה בחינת הגן-עדן, בחינת משה ואהרן. גן הוא בחינת הנפש, בחינת מה שנאמר (ירמיה לא): "והיתה נפשם בגן רוה", ורמוז בוה, שהנפש היא בחינת גן. 'עדין' הוא בחינת התכלית, כי עדין עין לא ראתה, (ששם נביא לא זכה לראות ולהשיג את המקום שנקרא 'עדין', ששם יקבלו הצדיקים שכר לעתיד לבוא) (כמו שאמרו רבותינו ז"ל בברכות לד), ו'עין לא ראתה' רומז על בחינת בטול אל התכלית על ידי סתימת העינים בנ"ל, וזהו בחינת גן-עדן, שעל ידי הביטול אל התכלית, שהוא בחינת 'עדין', מכבים את צמאון הנפש, שהיא בחינת גן.

עיונים

העין הגשמית יכולה להביט בו, ולכן צריך עצימת העינים, וזהו בחינת 'עין לא ראתה'.

וכתב עוד שמוהר"ת סיפר שרבינו ז"ל בשעת אמירת תורה זו הפליא ברוח קדשו וחכמתו ועצם את עיניו על ידי האצבע כשדיבר מענין זה, וזהו גם כן בחינת 'מראה באצבע' המובא לקמן.

וכתב עוד, כי לפי זה מבואר שעל ידי שהנשמות מתעוררים מלמטה ועוצמים את עיניהם כדי להתבטל אל התכלית, על ידי זה הם גורמים להתעוררות מלמעלה לתקן ולרפא את עיני בעל השדה המשיגה על הנשמות, שיוכל לצפות ולראות איך להביא אותם אל הביטול הנפלא יותר, וממילא על ידי זה הם עוצמים יותר את עיניהם ומתבטלים יותר אל התכלית, ואז

שקפניו, הינו שאינו סותם וסוגר עיניו מחוץ דהאי עלמא בנ"ל, והו בחינת נגעי הנפש. וצריך לצות ולחבר את הנערים, דהינו הראות, לכלי להסתכל מן הצד על הכלי עולם הזה, לכלתי לנגע את הנפש, ואז יוכל להסתכל על התכלית בנ"ל.

ואז, על-ידי ההסתכלות על התכלית, נהפטרין כל היסורין בנ"ל. אך אחר-כך, כששב מהבטול, מתגברין היסורין ביותר בנ"ל, שנה בחינת צמאון הנפש בנ"ל. וזה: "וצמת והלכת אל הכלים ושתיית מאשר ישאבון הנערים" – כי לכבות הצמאון הוא על-ידי התחדשות התורה, שמקבלין

המות. וזהו: "לכלתי נגעך" – בחינת נגעי הנפש. כי כשהראות נתפזר ורואה כל מה שקפניו, הינו שאינו סותם וסוגר עיניו מחוץ דהאי עלמא – מראיית העולם הזה בנ"ל, והו בחינת נגעי הנפש. וצריך לצות ולחבר את הנערים, דהינו הראות, לכלי להסתכל מן הצד על הכלי עולם הזה, לכלתי לנגע את הנפש, ואז יוכל להסתכל על התכלית בנ"ל.

ואז, על ידי ההסתכלות על התכלית, נהפטרין כל היסורין בנ"ל. אך אחר כך, כששב מהבטול אל התכלית, מתגברין היסורין ביותר בנ"ל, שנה בחינת צמאון הנפש בנ"ל. וזה: "וצמת והלכת אל הכלים ושתיית מאשר ישאבון הנערים" – כי לכבות הצמאון הוא על ידי התחדשות התורה, שמקבלין המחיון, שהם הכלים של השכל, על ידי הרשימו – הרושם והסימן שגשאר מהבטול אל התכלית בנ"ל, ומשם שותה

ביאור הפסוק "כגן רוה"

כגן רוה: במצודות דוד שם פירש: "כגן רוה – יהיו שביעים בטובה, כגן הירק השביעה בכל עת, כי הדרך להשקותה ברגל".

העדין הוא רחוק מאוד מגשמיות העולם הזה, לכן אין העין הגשמית יכולה להביט בו

עין לא ראתה: בביאור הליקוטים כתב, כי על פי זה מבואר יותר מה שמובא לעיל שהביטול את התכלית הוא על ידי שעוצמים את העינים באצבע, ועל ידי זה זוכים להמשיך את התורה מבחינת העדין, כי אף שהעינים עצמם הם כלי המוחין ומרתיו כדי להשיג את בחינת העדין, כמבואר לעיל, אבל מכיון שהעדין הוא רחוק מאוד מגשמיות העולם הזה, לכן אין

תּוֹרַה סה

"וַיֹּאמֶר בְּעֵז אֵל רוּת, הֲלֹא שָׁמַעַתְּ בַּתִּי, אֵל תְּלַכִּי לְלֶקֶט בְּשָׂדֵה אַחַר, וְגַם לֹא תַעֲבֹרִי מִזֶּה וְכוּ'. עֵינֶיךָ בְּשָׂדֵה אֲשֶׁר יִקְצְרוּן, וְהִלַּכְתְּ אַחֲרֵיהֶן, הֲלֹא צִוִּיתִי אֶת הַנְּעָרִים לְבִלְתִּי נָגְעָה. וְצִמִּית וְהִלַּכְתְּ אֵל הַכְּלִיָּם, וְשָׂתִית מֵאֲשֶׁר יִשְׁאַבֹּן הַנְּעָרִים" (רות ב, ח-ט):

עוֹטָה אוֹר

רבינו ז"ל פותח בפסוקים ממגילת רות (ח-ט): "וַיֹּאמֶר בְּעֵז אֵל רוּת, הֲלֹא שָׁמַעַתְּ בַּתִּי אֵל תְּלַכִּי לְלֶקֶט בְּשָׂדֵה אַחַר² וְגַם לֹא תַעֲבֹרִי מִזֶּה וְכוּ'. עֵינֶיךָ בְּשָׂדֵה אֲשֶׁר יִקְצְרוּן וְהִלַּכְתְּ אַחֲרֵיהֶן, הֲלֹא צִוִּיתִי אֶת הַנְּעָרִים לְבִלְתִּי נָגְעָה, וְצִמִּית וְהִלַּכְתְּ אֵל הַכְּלִיָּם וְשָׂתִית מֵאֲשֶׁר יִשְׁאַבֹּן הַנְּעָרִים".

מקורות ועיונים

להם המאמר "וַיֹּאמֶר בְּעֵז אֵל רוּת", המדבר מענין תיקון הנשמות, ומה שצריכין מאוד לבעל השדה שישגיח עליהם ויתקנם. וזה שחוגר מתניו להיות בעל השדה, עוברין עליו יסורים הרבה בלי שיעור רחמנא לצלן, והוא בגודל כוחו עובר על כולם ועושה פעולות השדה כמו שצריך, עיין שם במאמר הזה, וזה היה שיך לענין הסיפור מהיסורים העוברים עליו שסיפר לפניו ביום שלפניו כנ"ל.

ושם (סימן קנ"א) כתב: מאז דיבר הרבה מענין תיקון הנשמות, ובפרט אחר שבה מלמברג (בשנת תקס"ח), ובפרט בכניסתו לאומן (באיר תק"ע), שכל כניסתו לשם ומה שבחר להסתלק שם ולשכב שם, הכל היה מחמת זה שבביל תיקון הנשמות הצריכים תיקון מכמה מאות שנים. כי שם באומן (בשנת תקכ"ח), נהרגו נפשות רבות בלי שיעור (על קידוש ה'), וכמה ילדים אלפים ורבבות, שנהרגו קודם זמנם וכו'.

ושם (סימן קנ"ב) כתב: בשנת תקס"ו הנ"ל כשהתחיל לדבר עמי מענין תיקון הנשמות שהוא עוסק, שהוא ענין בעל השדה וכו' כנ"ל, אז אמר לי, בזלואטיפאליע (בשנת תקס"א) נודע לי קצת מזה, שאז התחיל לידע קצת מענין זה של הבעל השדה. והמובן מדבריו שאז התחיל לידע והעיקר יודע עכשיו, ואמר שרבי שמעון בר יוחאי רמז מעט מזה בווהר הקדוש (ח"ב דף קסו:). והמובן היה, שכמו שהוא יודע עכשיו בענין זה של הבעל השדה, לא ידע עדיין שום צדיק בעולם וכו'.

2. התורה מצוה, שכאשר אדם קוצר את שדהו ונופלים חטים בודדות בקצירתו, אזי אם נפלו אחת או שתים לא יאספם, אלא ישאיר אותם לעניים, וזוהי מצות 'לקט'. וכשחזרו נעמי ורות משדה מואב, הן היו

1. תורה זו נאמרה ביום ששי כ' סיון תקס"ו. ובחיי מוה"ר"ן (ס' כ"ח) כתב: מאמר ויאמר בועז אל רות סימן ס"ה נאמר בקיץ (בחדש סיון ביום ששי, שנת תקס"ו סמוך לפטירת בנו הילד הקדוש והנורא מורנו הרב רבי שלמה אפרים ז"ל (שגולד באדר תקס"ה, ונפטר מיד אחרי שבועות תקס"ו). ואז עמד לפניו מורנו הרב רבי נתן זצ"ל עם עוד אחד (ר' נפתלי) על העליה שהיה לאדמו"ר זצ"ל על ביתו, ואדמו"ר זצ"ל סיפר עמם מגודל צערו ויסורים שלו הגדולים שיש לו מכל צד ומצידי צדדים, והאריך בזה קצת כי היה מלא יסורים רבים ועצומים מאוד מבית ומחוץ בכל עת תמיד, (דהיינו, שהוא עצמו יש לו יסורים גדולים ועצומים, כי יש לו חולאת קשה וכאב גדול ויסורים גדולים בגוף. וכן מבחוץ היה לו יסורים עצומים, מעוצם המחלוקת הגדולה שהיתה עליו כל ימי חייו, מהזקן משפולא ועוד, על לא דבר). ובתוך דבריו ענה ואמר: מה אתם יודעים מה גדול ועצום השביר הזה שהיה בעולם - ענין הסתלקות הילד הנ"ל, כל לבבי נשבר וניתק ממקומו. והתחילו הדמעות הקדושות לירד על לחייו, ותיכף ומיד נשטמו מלפניו (ר' נתן ור' נפתלי), מעוצם הבושה שנפל עליהם על שראו בכייתו בפניהם, עד שנדמה להם כאילו נהפך כל העולם ונחרב. וכבר מבואר במקום אחר (חיי מוה"ר"ן תקפ"ג, ובימי מוהרנ"ח ח"א אות י"א) ברמז קצת, מענין התקוה הגדולה שהיה ראוי לבוא לכלל ישראל אם לא היה נפטר הילד הקדוש הנ"ל (שהיה לו נשמת משיח, שלכן נקרא 'שלמה אפרים', על שם משיח בן דוד ומשיח בן יוסף). ואחר כך ביום שאחר זה - שהיה ביום ששי, ערב שבת קודש, אמר להם (רבינו), אם לא היו יורדים תיכף, היה מספר להם דבר יפה מאוד (אין זו התורה דידן). וביום זה אמר

א דע, כי יש שדה, ושם גדלים אילנות ועשבים יפים ונאים מאד. וגדל יקר יפי השדה וגדוליו אי אפשר לספר אשרי עין ראתה זאת. ואילנות ועשבים, הם בחינת נשמות קדושות הגדלים שם. ויש כמה וכמה נשמות ערמות, שהם נעים ונדים מחוץ לשדה, וממתינים ומצפים על תקוה, שיוכלו לשוב ולכנס אל מקומם. וגם אפלו נשמה גדולה, שבה תלויים כמה נשמות,

עוטה אור

יבאה, ענין תיקון הנשמות על ידי 'בעל השדה', עד כמה הוא צריך להיות גדול וענין השקאת האילנות.

א. דע, כי יש בעולמות העליונים בחינת 'שדה' – היא השכינה הקדושה הנקראת בלשון הזוהר 'חקל תפוחין' (שדה תפוחים) וזוהי בחינת 'גן עדן', ושם גדלים אילנות ועשבים³ יפים ונאים מאד – שהן הנשמות הקדושות. וגדל יקר יופי השדה וגדוליו, אי אפשר לספר ולצייר בדיבור, אשרי עין ראתה זאת, כי בראייה (מחיה) אפשר להשיג את יופי גן עדן, עם כל הנשמות הגדלות שישנן שם, אבל לא בשמיעה ודיבור.

ואילנות ועשבים הנ"ל, הם בחינת נשמות קדושות הגדלים שם בשדה השכינה – בגן עדן, כי הם מתעדנות שם קודם ביאתן לעולם, ואחר פטירתן מהעולם הזה. ויש לעומת נשמות קדושות אלו, כמה וכמה נשמות ערמות שאחר פטירתן מהעולם הזה אין להן לבוש⁴, שהם נעים ונדים מחוץ לשדה, כי אי אפשר להיכנס לשדה הזה ללא לבוש, וממתינים ומצפים על תקוה, ע"י איזה צדיק, שיתן להן מלבוש רוחני, או שיחזרו בגלגול לעולם הזה ויקנו מלבוש על ידי עבודתן כאן, כדי שיוכלו לשוב ולכנס אל מקומם. פי', קודם שיורדות הנשמות לעולם הזה הן נמצאות בגן עדן, ואחרי שחיו בעולם הזה ונפטרו, הן צריכות לחזור לגן עדן. אולם, לא תמיד יש להן לבוש של תורה ומצוות, על מנת שיכולו לחזור ולהיכנס למקומן⁵. ולכן הן צריכות לצדיק, שהוא 'בעל השדה', שיתקן אותן⁶.

מקורות ועיונים

ערום בלי שום לבוש. ובענין הלבוש לעולם הבא, עי' גם בזוהר פרשת ויחי (ח"א דף רכד).

5. ענין זה מבואר בשיחות הר"ן (שיחה כ"ג), וז"ל: מי שיש לו עינים ורואה גדל הרקמנות שיש על הנשמות שבעולם הבא, פי שם בעולם הבא נמצאים בני אדם שהולכים ערמים ממש, ואי אפשר לרחם עליהם כלל. פי בעולם הזה כשהאדם ערם בלא מלבוש, אי אפשר לקבץ נדבות עבורו, ולעשות לו קאפטין, אכל בעולם הבא מי שהולך ערם אי אפשר לרחם עליו כלל, פי שם אין מועיל שום רקמנות. פי איזה מלבוש הוא צריך, הלא הוא רק מלבוש של תורה ומצוות ולזה אין מועיל שם רקמנות. אכל מי שזוכה להתקרב לצדיק אמת, הוא יכול לרוץ להתקרב ולקח אצלו איזה מלבוש להתלבש עמו.

6. וביאר ר' נתן בקיצור לקוטי מוהר"ן, וז"ל: יש שדה העליונה ששם גדלים כל הנשמות, ואלו הנשמות צריכים בעל שדה שיעסק בתקונם. וכל מי שרוצה לרחם על נשמתו שלא תהיה ערמה ונעה ונדה

עניות מאוד, על כן הלכה רות ללקט בשיבולים כדי להביא להן אוכל. וכשפגש אותה בועז, ציוה עליה שלא תלך לשדות אחרים ללקוט, אלא שתלקוט רק בשדה שלו, ואמר לה כי הוא ציוה לנעריו לשמור עליה, וכן אמר לה שתשתה ממה שהנערים שואבים לעצמם.

3. לשון זו מיסודת על לשון הזוהר בתקונים (תיקון י"ד דף ל), שכתב: שכינתא איהי ארעא דביה גדלין וצמחין אלנין וכו', עשבין ודשאין דאינון תלמידי חכמים, מתמן צמחין בגן. [תרגום: השכינה היא ארץ שבה גדלים וצומחים אילנות וכו', עשבים ודשאים שהם תלמידי חכמים משם צומחים בגן].

4. בעולם הזה, הלבוש של הנשמה הוא הגוף, אך הוא אינו יכול להיות לבוש בעולם העליון מחמת עכירותו וגשמיותו, ועל כן משאירים אותו כאן בקבר, ועולים למעלה ושם מקבלים 'חלוקא דרבנן', שהוא חלוק הנעשה מהתורה והמצוות שעושה בעולם הזה. ומי שלא זכה כאן לתורה ומצוות, הוא שם למעלה

לפעמים בשחיה יוצאת לחוץ, קשה לה לחזור לשם. והם בלם מבקשים ומצפים על 'בעל השדה', שיוכל להתעסק בצורה תקינה. ויש נשמה, שתקונה על ידי מיתה של אהה, או על ידי מצוה ועבודה של אחר:

ומי שרוצה לחגור מתניו, להכניס עצמו להיות הוא הבעל השדה, צריך להיות איש אמוד ותקוה, וגבור חיל, וחכם, וצדיק גדול מאד. פי צריך להיות אדם גדול ומפגה במעלה מאד.

עוטה אור

וגם אפלו נשמה גדולה שירדה לעולם הזה, שבה תלוים במה נשמות, לפעמים בשחיה יוצאת לחוץ השדה – לעולם הזה, קשה לה לחזור לשם, כי אפילו שמצד עצמה יש לה לבוש, מ"מ מאחר ותלויים בה כמה נשמות, שהן אינן מתקנות, קשה לה לחזור לשם. והם בלם מבקשים ומצפים על 'בעל השדה' שהוא צדיק האמת, שיוכל להתעסק בצורה תקינה. ויש נשמה, שתקונה על ידי מיתה של אחר, כמו שמצינו בעשרה הרוגי מלכות, שעל ידי מיתתם העלו ותקנו הרבה נשמות⁸, או על ידי מצוה ועבודה של אחר⁹.

ומי שרוצה¹⁰ לחגור מתניו¹¹ להכניס עצמו להיות הוא הבעל השדה – לזכות לספירת היסוד, שאו הוא בעל השדה, כי שדה היא ספירת המלכות ובעל השדה הוא יסוד, צריך להיות איש אמוד – שקול ומחושב – בעל 'ישוב הדעת', ותקוה בדעתו לעמוד על רצונו, ולא יירא ולא יפחד אפי' מהמיתה, וגבור

מקורות ועיונים

זה היתה לו עצבות, כי היה כבד עליו ענין זה מאד. והענין היה כי היה בלתי אפשרי לתקנם – כי אם על ידי פטירתו, וזה היה קשה לו מאד. על פן היה בעצבות, והזמין לו השם יתברך אלו השנים, ועל ידי זה נצול הבעל שם טוב ו"ל. וכמדומה שלא אלו השנים הנ"ל הגיע להם הזק על ידי זה, עכ"ל.

8. ע' זוהר פקודי (ח"ב דף רנד), עץ חיים שער ל"ט פרק א'.

9. כמבואר בשער הגלגולים (הקדמה י"ג בתחילתה), וז"ל: כל אלו הנשמות כאשר יוצאות מתוך הקליפות לעלות אל הקדושה בסוד העיבור כנוצר, אינם יוצאות אלא על ידי תפילותם של ישראל, כי אז הם יוצאות ועולות אל הקדושה בסוד מ"ן כנודע, או ג"כ יוצאות ע"י איזה יחוד שמיחד האיש הצדיק בעה"ז, עכ"ל.

10. גם צדיק האמת הראוי לעשות עבודה זו, אין מכריחים אותו לעשותה, מחמת שעבודה זו תלויה במסירות נפשו, ועל כן אמר 'מי שרוצה', שמתרצה למסור עצמו.

11. פי', לקחת על עצמו. וכן בספורי מעשיות (מעשה י"א בסופו), חוזר הביטוי הזה כמה פעמים, מי שיחגור לזה לקחת על עצמו להחזיר למדינה את השם הראשון, ע"ש.

מחוץ לשדה, צריך לבקש ולהתחנן הרבה לפני השם יתברך כל ימיו, שיזכה להתקרב לצדיק הזה שהוא בעל השדה. שהוא מסתפל על כל אחד להביאו אל התקלית שהוא פלו אחד וכלו טוב. כי אי אפשר לבוא אל התקלית הטוב הנצחי, כי אם על ידי הצדיק הזה שהוא בחינת בעל השדה.

7. ענין זה מבואר בחיי מוה"ר"ן (אות ק"צ), וז"ל: בדרך נסיעתו קודם שנקנס לאומין סמוך לעיר, ספר מעשה מהפעל שם טוב ו"ל, שפעם אחת בא הבעל שם טוב ו"ל לאיזה מקום, והיה שם במרה שחורה ועצבות גדול מאד, והפירו בו שיש לו מרה שחורה, אף מי יפתח פיו לשאל אותו על זה. והיה כף יום נחצי. אחר כף בערב שבת אחר חצות, צנה הבעל שם טוב ו"ל שיבקשו כל האורחים הנמצאים בעיר להביאם אצלו שיאכלו עמו בשבת, ולא היה שם הרבה אורחים, רק מצאו שני אורחים הולכי רגל להביאם אליו. אחר כף שמעו שטען עמהם הבעל שם טוב ו"ל, ואמר רבנו ו"ל שאינו זוכר היטב את המעשה איך היה, אף תמצית הענין היה, שבאותו המקום היו שם נשמות משלש מאות שנים שלא היה להם עליה, וכשבא הבעל שם טוב ו"ל לשם נתקבצו כלם אליו, כי הם מצפים תמיד על איש כזה שיוכל לתקנם, ומחמת

וַיֵּשׁ אַחַד שְׂאֵינֵי יָכוֹל לְגַמֵּר הָעֲנָנִים כִּי אִם עִם מִיתָתוֹ. וְאֶפְלוּ לָזֶה צָרִיף לְחַיִּית גְּדוֹל מְאֹד, כִּי יֵשׁ בְּמִנְה וּבְמִנְה גְּדוֹלִים, שְׂאֶפְלוּ עִם מִיתָתָם לֹא יוֹעִילוּ. רַק אִם יֵשׁ אָדָם גְּדוֹל וּמְפֹלֵג בְּמַעֲלָה מְאֹד מְאֹד יָכוֹל לְגַמֵּר מִנְּה שְׂצָרִיף בְּחַיִּים חַיִּיתוֹ. כִּי הִרְבָּה יִסְרִין וּדְבָרִים קְשִׁים עוֹבְרִין עָלָיו, אָף עַל יְדֵי גְדֻלָּתוֹ וּמְעַלָּתוֹ, עוֹבֵר עַל בְּלֶם, וְעוֹשֶׂה פְּעֻלֹת הַשְּׂדָה כְּמוֹ שְׂצָרִיף:

עוֹשֶׂה אֹד

חַיִּל לְהִלָּחֵם כְּנֶגֶד הַסְּטְרָא אַחְרָא, לְהוֹצִיא אֶת הַנִּשְׁמוֹת הַעֲשׂוֹקוֹת מִמֶּנָּה, וְחֶכֶם בְּתַחבּוּלוֹת גְּדוּלוֹת לְהַעֲרִים עַל הַסְּטְרָא אַחְרָא – לְהוֹצִיא אֶת הַנִּשְׁמוֹת בְּאוֹפְנִים שְׂלֵא תִדַּע שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כְּנֶגְדָּה¹², וְצָרִיף גְּדוֹל מְאֹד הַמוֹשֵׁל בְּשִׁמְרַת אוֹת בְּרִית קוֹדֶשׁ, שֶׁאֵז נִקְרָא 'צַדִּיק גְּדוֹל מְאֹד', וְיִכּוֹל לְהִיטֵב 'בְּעַל הַשְּׂדָה' – שֶׁהִיא סְפִירַת הַיְסוּד, כִּי צָרִיף לְחַיִּית 'בְּעַל הַשְּׂדָה' אָדָם גְּדוֹל וּמְפֹלֵג בְּמַעֲלָה מְאֹד.

וַיֵּשׁ אַחַד שְׂאֵפִי שִׁישׁ לוֹ אֶת כָּל הַמַּעֲלוֹת הַנּוֹרְאוֹת הַנ"ל – אֵינֵי יָכוֹל לְגַמֵּר הָעֲנָנִים – כִּי אִם עִם מִיתָתוֹ¹³, וְאֶפְלוּ לָזֶה שֶׁרַק יָכוֹל לְגַמֵּר עִם מִיתָתוֹ צָרִיף הוּא לְחַיִּית גְּדוֹל מְאֹד בְּכָל הַמַּעֲלוֹת הַנ"ל, כִּי יֵשׁ בְּמִנְה וּבְמִנְה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים, שְׂאֶפְלוּ עִם מִיתָתָם לֹא יוֹעִילוּ לְתִיקוֹן הַנִּשְׁמוֹת. רַק אִם יֵשׁ אָדָם גְּדוֹל וּמְפֹלֵג בְּמַעֲלָה מְאֹד מְאֹד, יָכוֹל לְגַמֵּר מִנְּה שְׂצָרִיף בְּחַיִּים חַיִּיתוֹ¹⁴, כִּי הִרְבָּה יִסְרִין וּדְבָרִים קְשִׁים עוֹבְרִין עָלָיו בְּחַיִּי, מַחֲמַת שְׂקִיבֵל עַל עֲצֻמוֹ לְהִיטֵב 'בְּעַל הַשְּׂדָה', אָף עַל יְדֵי גְדֻלָּתוֹ וּמְעַלָּתוֹ עוֹבֵר עַל בְּלֶם¹⁵ וְאֵינֵי חוֹשֵׁשׁ לָהֶם¹⁶, וְעוֹשֶׂה פְּעֻלֹת הַשְּׂדָה כְּמוֹ שְׂצָרִיף.

מְקוֹרוֹת וְעִינִים

אֵלֵּא לְעַנֵּן מִשִּׁיחַ בְּעֲצֻמוֹ שֶׁאֵנֵי מַחֲכִים אֵלָיו, אֲבָל לְעוֹצֵם מַלְחַמַת הַסְּטְרָא אַחְרָא, מִהַמְחַלְקֵת שֶׁהַעֲמִיד עַל הַצַּדִּיקִים, לֹא יִכְלוּ שֶׁאֵר הַצַּדִּיקִים לְגַמֵּר הַתִּיקוֹן בְּחַיִּים. וְכִמוֹ שֶׁמִּצַּיְנו אֲצֵל מִשָּׁה וְאֶהֱרֵן, שֶׁמַּחֲמַת הַמְחַלְקֵת שֶׁל 'מִי מְרִיבָה', הוֹצִרְכוּ לְעִשׂוֹת אֶת הַתִּיקוֹן הַזֶּה בְּמִיתָתָם דּוֹקָא וְלֹא בְּחַיִּים.

15. בימי מוהרנ"ת (אות נ"ט), כתב: ואחר כך בלילה השייך ליום ג', הוא יום ד' דסוכות יום האחרון של ימי חייו הקדושים, ואז אחר חצות לילה אז עמדו לפניו הר"ר נפתלי ז"ל והר"ר שמעון ז"ל, ואז חזר ודיבר מענין הנשמות הנ"ל, שצריך לתקן כאן באומן הרבה הרבה נשמות מאוד, ואמר כמה משפטים יש כאן כמה קדושים היו כאן וכו'. ענה הר"ר נפתלי ז"ל ואמר לו, הלא אמרתם במאמר 'ויאמר בועז אל רות' שהצדיק הגדול המופלג במעלה מאוד מאוד יכול לגמור הענין בחייו, ענה הוא ז"ל ואמר, לא אמרתי לכם כי אם איזה בחינה מזה, כי ההכרח לילך ולהסתלק בשביל זה, עכ"ל. פי', כי מה שאמר שאפשר לגמור בחייו, הוא רק איזו בחינה מהתיקון, אבל התיקון שצריך לעשות עכשיו, זה אי אפשר אפי' להצדיק הגדול ביותר, כי אם על ידי פטירתו.

16. כן הוא בכתב היד, וגם סיים, ועושה פעולת השדה כמו שצריכים כולם.

12. כמו על ידי ספורי מעשיות (ע' לעיל תורה ה' ותורה ט'), שהצדיק מתפלל תפילה או אומר תורה תוך כדי ספור המעשה, והסטרא אחרא חושבת שהם סתם דיבורים, ולא נותנת על ליבה שבכך הוא מוציא ממנה את הנשמות העשוקות.

13. בימי מוהרנ"ת (אות נ"ח), כתב: באומן ביום אחד לפני היום של הסתלקותו ז"ל היה שוכב על מיטתו בחלישות גדול מאוד, ענה ואמר להר"ר נתן ז"ל, האתה זוכר המעשה שספרתי לך בכניסתי לאומין, היינו מהבעש"ט ז"ל שבא למקום אחד שהיו שם נשמות נפולות הרבה מאוד שהיה מוכרח לתקנם, וראה שאי אפשר לתקנם כי אם כשיסתלק על ידי זה, וכמבואר מזה במקום אחר (חיי מוהר"ן סי' ק"צ). ענה רבינו ז"ל ואמר שיש כאן באומין ריבוא רבבות רבבות הרבה הרבה של נשמות שעומדים עתה סביבו שיתקנם, שבשביל זה יש לו כל העניינים והיסורים הקשים והמרים האלה. ואחר כך היסב את פניו קצת אל הקיר, ופירש ידיו קצת, כאומר הריני מוסר נפשי והריני מוכן ומזומן לקבל הכל בשבילי יתברך, וכל זאת אי אפשר לצייר בכתב כלל וכו'.

14. בבאיור הליקוטים (אות כ"ז) כתב, ששמע מאביו ז"ל כי במה שכתב על אודות הגדול והמופלג שביכולתו לגמור התיקון בחייו, לא היתה כוונתו

וּבְשׂוֹזְכָה לְתַקֵּן הַנְּשָׁמוֹת וְלְהַכְנִיֵסם, אָזִי טוֹב וְיִפָּה מְאֹד לְהַתְּפִלֵּל, כִּי אָזִי הַתְּפִלָּה עַל תְּקוּנָהּ:
וְזֶה הַבַּעַל הַשְּׂדֵה, הוּא מְשַׁנֵּיחַ וּמְשַׁתְּדֵל תְּמוּד לְהַשְׁקוֹת הָאֵילָנוֹת וְלַגְדָּלָם, וּבְשֹׂאֵר תְּקוּנֵי הַשְּׂדֵה.
וְלְהַרְחִיק הָאֵילָנוֹת זֶה מִזֶּה הַרְחַקָה הָרְאוּי, שְׁלֵא יִכְחִישׁ אֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ. כִּי לְפַעְמִים צְרִיךְ
לְהִרְאוֹת לְמַקְרָב גְּדוּל הַרְחַקָה גְּדוּלָה, כְּדֵי שְׁלֵא יִכְחִישׁ אֶת חֲבֵרוֹ:

עוֹטָה אוֹר

ביאר, שאף שיעקר תיקון 'בעל השדה' הוא לנשמות שאינן כאן בעולם, מ"מ על ידי תיקונו, מועיל מאוד לבני אדם שבכאן, שאז הם יכולים להתפלל.

וּבְשׂוֹזְכָה בַעַל הַשְּׂדֵה לְתַקֵּן הַנְּשָׁמוֹת וְלְהַכְנִיֵסם חוּרָה אֵל הַשְּׂדֵה, אָזִי טוֹב וְיִפָּה מְאֹד לְהַתְּפִלֵּל כִּאֵן
בַּעֲלָם, כִּי אָזִי הַתְּפִלָּה עַל תְּקוּנָהּ¹⁷, וְכִמוּ שִׁבְאָר לְקָמוֹ, שְׁבַת־פִּילָה מִלְּקוּטִים פְּרָחִים, צִיצִים וְשׁוֹשְׁנִים
מִהַשְּׂדֵה הָעֲלִיּוֹן, וְלִכֵּן עַל יְדֵי שֶׁהַנְּשָׁמוֹת נִכְנָסוֹת חוּרָה אֵל הַשְּׂדֵה, טוֹב וְיִפָּה לְהַתְּפִלֵּל כִּאֵן בַּעֲלָם¹⁸, כִּי אִפְשָׁר
לְלַקֵּט נִיצוּצוֹת נִפְלְאִים בַּתְּפִלָּתוֹ¹⁹, שְׁכֵן הַנִּפְשׁוֹת וְהַדִּיבּוּרִים שֶׁל הַתְּפִילָה, הֵם עֲנִין אֶחָד²⁰.

וְזֶה הַבַּעַל הַשְּׂדֵה, מַלְבַּד עֶסְקוֹ לְהַכְנִיֵס חוּרָה אֶת הַנְּשָׁמוֹת לְמִקְוֵם ע"י שְׁמַתְקָן אוֹתָם, הוּא מְשַׁנֵּיחַ
וּמְשַׁתְּדֵל תְּמוּד לְהַשְׁקוֹת הָאֵילָנוֹת²¹ (הַנְּשָׁמוֹת) וְלַגְדָּלָם - הֵינּוּ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁעֲדִיין בַּעֲלָם הַזֶּה, וּבְשֹׂאֵר
תְּקוּנֵי הַשְּׂדֵה. וְלְהַרְחִיק הָאֵילָנוֹת זֶה מִזֶּה הַרְחַקָה הָרְאוּי, שְׁלֵא יִכְחִישׁ אֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ²², כִּי
כִשֶׁהֲאֵילָן סִמוּךְ לְאֵילָן אֶחָד, הוּא יוֹנֵק מִהָאֲדָמָה אֶת מַה שֶׁרְאוּי לְחֲבִירוֹ, אוֹ שְׁעוּשָׁה עֲלָיו צֶל וּמִכֶּסֶה אֶת אוֹר
הַשֶּׁמֶשׁ, וְבוֹה הוּא מְזִיק לוֹ, וְלִכֵּן צְרִיךְ לְהַרְחִיק בִּינֵיהֶם. וְכֵן גַּם בְּנִמְשָׁל, צְרִיךְ לְהַרְחִיק אֶת הַנְּשָׁמוֹת זוּ מִזוֹ, כְּדֵי
שְׁלֵא תִכְחִישׁ אֶחָד אֶת חֲבֵרָתוֹ בַּעֲלִייתָה הַרוּחָנִית. כִּי לְפַעְמִים צְרִיךְ לְהִרְאוֹת לְמַקְרָב גְּדוּל הַרְחַקָה
גְּדוּלָה, כְּדֵי שְׁלֵא יִכְחִישׁ אֶת חֲבֵרוֹ. כִּי, פַּעְמִים צְרִיךְ לְהִרְאוֹת לְתַלְמִיד, שֶׁהוּא קְרוֹב מְאֹד לְבַעַל הַשְּׂדֵה,
פְּנִים מִתְנַכְרוֹת (לְהַרְחִיקוֹ), אִף שֶׁמִּצַּד עֲצָמוֹ הוּא אֵינוֹ רְאוּי לְהִנְהֵג זוֹ, אֲלָא שֶׁהַדְּבַר נִדְרָשׁ עֲבוּר חֲבִירוֹ, הַחוּשָׁב
שֶׁרַק הַמְּקוּרָב יִכּוֹל לְגַדּוֹל בַּעֲבוּדַת ה' וְלֵא הוּא, וּמִתִּיאֵשׁ לְהַתְּקָרֵב. אוֹלָם, כִּשְׁרוּאָה שֶׁבַעַל הַשְּׂדֵה מִרְחִיק

מִקְרוֹת וְעִיּוּנִים

ובאות ד') מבואר: שהדיבור של התפילה יוצא מהנפש
שהוא בחינת הנשמה, ועל כן כשמתקן הנשמות
ומכניסם - אזי טוב ויפה מאוד להתפלל, עכ"ל.

19. וכלשון רבינו לקמן (בסוף התורה), וזהו: "אל תלכי
ללקוט בשדה אחר" - כי כל האותיות והדבורים הם
לקוטים יקרים, שמשלקטים בשדות עליונים וכו', ע"כ.
20. ביאור הלקוטים (אות ד'). ודייק עוד זאת, ממה
שרבינו לקמן מבאר שהדיבור בא מהנפש.

21. כידוע ענין זה מספורי מעשיות (מעשה ג' - מעשה
מחיגר), שהחכם ציוה לפני מותו לבניו שישתדלו
להשקות אילנות, ומקובל אצל אנשי שלומנו שהכוונה
היא לקרב רחוקים ולהשיבם בתשובה.

22. אמר ר' נתן, שזה שהוא גר כאן בברסלב וחבירו
ר' נפתלי באומן, הוא ע"פ המבואר כאן, שבעל השדה
מרחיק את האילנות זה מזה כראוי, כדי שלא יכחיש
אחד את חבירו.

17. ביאר ר' נתן בלקוטי הלכות (חושן משפט חכירות
וקבלנות א, א), וז"ל: "התקון שמתקן את הנשמות ומברך
ומעלים ומקבץ הנקודות טובות שיש בהם, זה בחינת
נגונים כמבאר (בתורה רפ"ב), הם בחינת תקוני השדה
הנ"ל, כי תקון השדה הוא תקון הנשמות לקבץ הטוב
שלהם ולהעלותם אל הקדשה שזה בחינת נגונים. וזה
שכתב רבינו (כאן) שתקון השדה היא שלמות התפלה,
כי אלו הנגונים הם בחינת השליח צבור שהוא עושה
הנגונים, והשליח צבור הוא שלמות התפלה כי עקר
התפלה על ידי השליח צבור וכו', עכ"ל.

18. בפרפראות לחכמה פירש, כי רוצה לומר (כמו
שמבואר אחר כך), כי הבעל השדה מסתכל בכל אחד
ואחד להביאו אל התכלית, היינו שיהיו דיבורי
התפילה שלו בשלמות. גם כי עיקר התפילה היא
מהנשמה, בבחינת (תהלים קנ, ו) "כל הנשמה תהלל יה",
כמבואר לקמן (תניינא, תורה א'), וכן כאן בסמוך (באות ב')

ב וְדַע, שְׂפִשְׁהַנְשַׁמּוֹת עוֹשִׁין פְּרוֹת שְׁעוֹשִׁין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם, אָזִי מְאִירִין עֵינֵי בַעַל הַשְּׂדֵה, וְיִכְוִלִין לְהִיּוֹת צוֹפִין וְרוֹאִין בְּמְקוֹם שְׂצָרִיהָ, וְזֶה בְּחִינַת (במדבר כג, יד) "שְׂדֵה צוֹפִים". אָבֵל בְּשֹׂאִין עוֹשִׁין רְצוֹנוֹ יִתְפַּרֵּךְ חֵם וְשָׁלוֹם, אָזִי נִתְחַשְׁכִּין עֵינָיו חֵם וְשָׁלוֹם, וְזֶה בְּחִינַת "שְׂדֵה בּוֹכִים" (אהלות יח, ה: מועד קטן ה: עין שם), כִּי בְּכִי הוּא קָלְקוּל הַרְאוֹת, כְּמוֹ שֶׁבְּתוֹב (קהלת יב, ב) "וְיִשְׁבוּ הָעַיִם אַחַר

עוֹטָה אֹד

את המקורב הגדול, אזי הוא מנסה להתקרב בעצמו. סיבה נוספת לריחוק, היא, כדי שהמקורב הגדול לא יתנשא על המקורבים הקטנים ויכחישם לגמרי.

יבאה כיצד על ידי העבודה שלנו כאן למטה, אנחנו מסייעים לתקן את עיני בעל השדה, ואזי הוא יכול לעשות תיקונים למעלה.²³

ב. וְדַע, שְׂפִשְׁהַנְשַׁמּוֹת כאן למטה עוֹשִׁין פְּרוֹת²⁴, שְׁעוֹשִׁין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם בתורה ותפילה, אָזִי מְאִירִין עֵינֵי בַעַל הַשְּׂדֵה לראות למרחוק, וְיִכְוִלִין לְהִיּוֹת צוֹפִין וְרוֹאִין בְּמְקוֹם שְׂצָרִיהָ, ועל ידי זה מביא כל נשמה לתכליתה²⁵, וְזֶה בְּחִינַת (במדבר כג, יד): "שְׂדֵה צוֹפִים", פִּי, על ידי הצפייה וההסתכלות נבנה השדה, כי בהסתכלות יכול 'בעל השדה' להביא כל נשמה לתכליתה²⁶. אָבֵל בְּשֹׂאִין עוֹשִׁין הנשמות כאן למטה רְצוֹנוֹ יִתְפַּרֵּךְ חֵם וְשָׁלוֹם כי אין עושים פירות בתורה ותפילה, אָזִי נִתְחַשְׁכִּים עֵינָיו של בעל השדה, חֵם וְשָׁלוֹם. וְזֶה בְּחִינַת 'שְׂדֵה בּוֹכִים'²⁷ (אהלות יח, ד: מועד קטן דף ה: ע"ש), כִּי בְּכִי הוּא קָלְקוּל

מקורות ועיונים

כִּי, הִיָּה כְּמוֹ דְבוּרִים מְפֹשֵׁ, וְאָנִי מְבִין עֲתָה כְּמָה הַתְּחַזְּקוֹת וְכְמָה עֲנָנִים מֵהַסְּתַפְּלוּתוֹ בִּי אֲזִי.
26. הפסוק מדבר במעשה בלק ובלעם, שביקש בלק לקלל את ישראל על ידי ההסתכלות הרעה שלו בהם, ועל זה נאמר "וַיִּקְרָהוּ שְׂדֵה צָפִים אֶל רֹאשׁ הַפְּסָגָה", ופירש"י: מקום גבוה היה שם הצופה עומד לשמור וכו', עכ"ל. ומרומז בזה, שענין הצופה הוא שומר, וזהו מתפקדי בעל השדה, לשמור על גידולי השדה שלא יכחיש אחד את חברו וכנ"ל. ועוד ירמוז, שבלעם הוא הלעומת זה של 'בעל השדה' שבקדושה, כי בקדושה על ידי ההסתכלות מביא את הנשמות לתכליתם, ואילו בלעם בהסתכלותו רצה להכניס בהם ידע עין'.

27. בברטנורא באהלות פירש: שדה בוכים, מקום רחוק מבית הקברות שמושיבין שם המטה של המת ומתוועדין ובוכין שם. ובגמ' במועד קטן (דף ה:): איתא: מאי שדה בוכין, רב יהושע בר אבא משמיה דעולא אמר, שדה שמפטרין בה מתים. ופירש"י: שכשמביאין מתים ממקום למקום לקבור, כשבאין בשדה סמוך לעיר, נפטרין אלו שהביאום ממקומן והולכין להם, ובאין אנשי המקום ומקבלין אותן ורוחצין אותן שם, וקוברין אותן, עכ"ל. ומכל זה נרמז

23. כן מבואר בביאור הליקוטים (אות ג), וז"ל: מבאר יותר כמה שזוכים הנשמות בתיקונם והתעוררותם הזאת דלתתא, לתקן ולרפא בהתערותא דלעילא - גם לעיני 'בעל השדה' והמשגיח העליון שעליהם, להיות צופים ורואים ומביאים אותם בכל עת להביטול הנפלא יותר, והתיקונים חוזרים בזה חלילה, עכ"ל.

נמצא, כי הגם שבעל השדה הוא גדול ונפלא עד מאוד, בכל אופן הוא צריך לעבודתנו כדי להשלים את כוחו, כנרמז לקמן (תורה קס"ו), וכמבואר ברש"י בפסוק (שמות לב, ז), על פי חז"ל (ברכות לב), שאמר הקב"ה למשה, כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל, כלומר שרק ע"י ישראל יש גדולה למשה.
24. כפי מה שדימה לעיל את הנשמות לאילנות, מדמה עתה את עבודת ה' בתורה ותפילה, של הנשמות הללו, לפירות הגדלים על האילנות. וענין זה מתקשר עם מה שבעל השדה מראה למקורב גדול שלו ריחוק וכו', כי על ידי זה בעל השדה נותן לכל הנשמות הקשורות אליו, אפשרות לעשות פירות.

25. התיקון שהצדיק עושה, הוא על ידי ההסתכלותו בנשמה. וענין זה מבואר בימי מוהרנ"ת (ח"א אות ס') וז"ל: והוא (רבינו בלילה קודם הסתלקותו) הִסְתַּפֵּל וְחָזָה בִּי בְּעֵינָיו הַנּוֹרְאִים הַרְבֵּה, וְכָל הַסְּתַפְּלוֹת שֶׁלוֹ שֶׁהִסְתַּפֵּל

הַגֶּשֶׁם, וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנֶם לְבִרְכָּה (שבת קנא:) 'זֶה הָרְאוּת שֶׁהוֹלֵךְ אַחַר הַבְּכִי'. וְכִשְׁעֵינֵינוּ מְאִירוֹת וְצוֹפוֹת, בְּבַחֲנוֹת 'שְׂרָה צוֹפִים' הַנִּלְא, אָזִי יִכּוֹל לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, לְהִבְיֹאוֹ אֶל הַתְּכֵלִית. הֵינּוּ שׂוֹכְלִים לְהִסְתַּכֵּל בְּחִדּוֹר שֶׁל כָּל אֶחָד, אִם אֵינּוּ עַל תְּקוּנָה בְּשִׁלְמוֹת, מִחֲמַת שְׂרָחֻק מִהַתְּכֵלִית עֲדוּן, אָזִי הוּא מְבִיאוֹ אֶל הַתְּכֵלִית, וְאֵז הַחִדּוֹר כַּהֲגוֹן בְּשִׁלְמוֹת.

כִּי כָּל דְּבוּר וְדְבוּר הוּא עוֹלָם מְלֵא, וְכִשְׁאֲדָם עוֹמֵד לְהַתְּפִיל, וּמְדַבֵּר דְּבוּרֵי הַתְּפִילָה, אָזִי הוּא מְלַקֵּט צִיצִים וּפְרָחִים וְשׁוֹשְׁנִים נְאִים. בְּאֲדָם הַהוֹלֵךְ בְּשְׂרָה, וּמְלַקֵּט שׁוֹשְׁנִים וּפְרָחִים נְאִים אַחַת

עוֹטָה אֹר

הָרְאוּת²⁸, כְּמוֹ שֶׁתְּבוּב (קהלת יב, ב): "וְשָׁבוּ הָעֵבֵים אַחַר הַגֶּשֶׁם", וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנֶם לְבִרְכָּה (שבת קנא): 'זֶה כַח הָרְאוּת, שֶׁהוֹלֵךְ (מתקלקל) אַחַר הַבְּכִי'²⁹, עַל יְדֵי הַבְּכִי מִתְקַלְקֵל הָרְאוּת שֶׁל הָאָדָם, וְלִכֵּן 'שְׂדֵה בּוֹכִים' רּוֹמֵז עַל כֵּךְ שֶׁמִּתְקַלְקֵל חֵס וּשְׁלוֹם רְאִיתוֹ שֶׁל בַּעַל הַשְּׂדֵה, וְאִין הוּא יִכּוֹל בְּהַסְתַּכְלוֹתוֹ לְתַקֵּן אֶת הַנִּשְׁמוֹת.

וְכִשְׁעֵינֵינוּ שֶׁל בַּעַל הַשְּׂדֵה מְאִירוֹת וְצוֹפוֹת בְּבַחֲנוֹת 'שְׂרָה צוֹפִים' הַנִּלְא, אָזִי הוּא יִכּוֹל לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד לְהִבְיֹאוֹ אֶל הַתְּכֵלִית, וְתַכְלִית חַיִּי עוֹלָם הַזֶּה הִיא, לִזְכוּת עַל יְדֵי עֲבוּדָתוֹ כִּי לְעוֹלָם הַבָּא, הֵינּוּ שׂוֹכְלִים הַצַּדִּיק בַּעַל הַשְּׂדֵה לְהִסְתַּכֵּל בְּחִדּוֹר שֶׁל כָּל אֶחָד שֶׁהוּא מְדַבֵּר בְּתַפִּילתוֹ אִם אֵינּוּ עַל תְּקוּנָה בְּשִׁלְמוֹת דַּהֲיֵינוּ, שְׂכַל דְּיִבוּר הֵינּוּ נִפְרָד וְאֵינּוּ מְחוּבָר לְדִיבוּרֵים קוּדְמִים (כְּדַלְקוֹן), וּפְגָם זֶה הוּא מִחֲמַת שְׂרָחֻק הַמִּתְפַּלֵּל הַזֶּה מִהַתְּכֵלִית עֲדוּן, כִּי הַתְּכֵלִית הִיא לְעִשׂוֹת מְכַל דְּיִבוּרֵי הַתְּפִילָה דְּיִבוּר אֶחָד (כְּדַלְקוֹן אוֹת ג'), אָזִי כִשְׂרֹאָה כֵן בַּעַל הַשְּׂדֵה, הוּא מְבִיאוֹ בְּהַסְתַּכְלוֹת בּוֹ אֶל הַתְּכֵלִית שׂוֹכֵל לְחַבֵּר אֶת כָּל הַתְּפִילוֹת, וְאֵז הַחִדּוֹר שֶׁל הַמִּתְפַּלֵּל כַּהֲגוֹן בְּשִׁלְמוֹת, כִּי כָּל הַדִּיבוּרִים שְׂדִיבֵר בְּתַפִּילתוֹ מְחוּבָרִים יַחַד (כְּדַלְהוֹן).

וּבִיאוֹר הַעֲנִין, כִּי כָּל דְּבוּר וְדְבוּר הוּא עוֹלָם מְלֵא³⁰ כְּמוֹ שֶׁמְצִינוּ, שֶׁהַקַּב"ה בְּרָא אֶת הָעוֹלָם וּמְלוֹאוֹ בְּדִיבוּר³¹, וְכִשְׁאֲדָם עוֹמֵד לְהַתְּפִיל וּמְדַבֵּר דְּבוּרֵי הַתְּפִילָה, אָזִי הוּא מְלַקֵּט מִהַשְּׂדֵה הָעֲלִיּוֹן³² צִיצִים³³ וּפְרָחִים וְשׁוֹשְׁנִים נְאִים שֶׁהֵם בַּחֲנוּת נִיצוּצֵי נִשְׁמוֹת הַגְּדֻלִים בְּשְׂדֵה הָעֲלִיּוֹן³⁴. בְּאֲדָם הַהוֹלֵךְ

מְקוּרוֹת וְעֵינִים

מִחֲמַת תְּשׁוּבָה, וְצוּרוֹת רְבוֹת עֲלִי, ע"ל. וּמְבוּאָר, שֶׁהַבְּכִי גוֹרֵם חֲשֻׁכוֹת עֵינַיִם.

30. וְעַל כֵּן, אִפִּי דְּיִבוּר שֶׁל אוֹת אַחַת יֵשׁ לוֹ חֲשִׁיבוֹת גְּדוּלָה, כְּמוֹ שִׁיבוּאָר מִיַּד בְּסִמּוֹךְ, שֶׁהָאוֹת הָרְאוּת שֶׁל תִּיבַת 'בְּרוּךְ' מִתְחַנְנֵת אֶל נַפְשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם שֶׁלֹּא תַעֲזוּב אוֹתָהּ וְלֹא תִשְׁכַּחנָה. וְזֹאת, מִשּׁוֹם שֶׁאִפִּי אוֹת אַחַת הִיא עוֹלָם מְלֵא.

31. כְּדַכְתִּיב (תְּהִלִּים ג', ו) "בְּכָבֶד ה' שְׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָּל צְבָאָם", וְכִבְר מְבוּאָר בְּזוּהָר בְּהַקְדָּמָה (דף ה' א'),

שְׂכֵמוֹ שֶׁהַקַּב"ה בְּרָא אֶת הָעוֹלָם בְּדִיבוּרוֹ, כֵּךְ אֲנַחְנוּ בּוֹרְאִים עוֹלָמוֹת בְּדִיבוּר שֶׁל תּוֹרָה וְתַפִּילָה. נִמְצָא א"כ, שֶׁגַּם בְּכַח הַדִּיבוּר שֶׁלָנוּ יֵשׁ בּוֹ עוֹלָם מְלֵא.

32. כֵּן בִּיאָר מוֹהַר"ן בְּלִקוּטֵי הַלְכוֹת (עֲרִיבֵי ד, א).

33. עַל הַפְּסוּק (בְּמִדְבָר יז, כג): "וַיִּצְא פָּרַח וַיִּצְצֵן צִיָּץ",

עֲנִין תּוֹרָה דִּידֵךְ, שֶׁעַל יְדֵי שֶׁלֹּא עוֹסְקִים הַנִּשְׁמוֹת כִּי לְמַטָּה בְּתוֹרָה וְתַפִּילָה, וְנַחֲשִׁים עֵינַי בַּעַל הַשְּׂדֵה, אִזִּי יֵשׁ לְבַכּוֹת בִּיטוּר עַל הַנִּפְטָרִים, מִחֲמַת שֶׁאִין הֵם בְּאִים לְמַקְוֵם. וְנִרְמַז גַּם בְּדְבָרֵי רַש"י, שֶׁמּוֹלִיכִים אֶת הַנִּפְטָרִים מִמְקוֹם לְמַקְוֵם, כִּי אִין הֵם יִכּוֹלִים לְהִיכַנֵּס לְמַקְוֵם בְּשְׂדֵה הָעֲלִיּוֹן. וְנִרְאָה שִׁירְמוּז גַּם עַל הַבְּכִיָּה הַגְּדוּלָה שֶׁבְּכַח רְבִינּוּ בְּפִנֵי ר' נִתָן וְר' נִפְתָּלִי (קוּדֵם אִמְרֵי תּוֹרָה זו), עַד שֶׁבְּרַחוּ מִלְּפָנָיו, (כְּמְבוּאָר לְעִיל בְּהַעֲרוֹת בְּתַחֲלִיל תּוֹרָה זו).

28. כְּדַכְתִּיב (אִיכָה ב, יא) "כָּלוּ בְּדַמְעוֹת עֵינַי".

29. לְשׁוֹן הַגַּמ' שֶׁ: "וְשָׁבוּ הָעֵבֵים אַחַר הַגֶּשֶׁם", וְזֶה מְאוּר עֵינַי שֶׁל אָדָם שֶׁהוֹלֵךְ אַחַר הַבְּכִי, וּפִירֵשׁ: "וְשָׁבוּ הָעֵבֵים, חֲשֻׁכֵי עֵינַי יוֹבָא וְיִכְסֵה מְאוּר (כְּמוֹ עֵינַי שֶׁמְכַסִּים אֶת אוֹר הַיּוֹם), אַחַר שִׁירְבָה בְּכִיָּה בְּזַקְנוֹתוֹ"

לאחת, עד שעושה אגדה אחת. ואחר כך מלקט עוד אחת לאחת, ועושה אגדה אחרת ומחברם יחד, וכן הולך ומלקט ומקבץ כמה וכמה אגדות יפים ונאים. כמו כן הוא הולך בתפלה מאות לאות, עד שמתחברים כמה אותיות, ונעשה מהם דבור. וכן עושה בתבות שלמות, ואחר כך נתחברים שתי התבות. ואחר כך הולך ומלקט יותר, עד שגומר ברכה אחת. ואחר כך מלקט יותר ויותר, והולך מאבות לגבורות, ומגבורות לקדושות, וכן הולך להלן יותר. מי יפאר גדל פאר הלקוטים והקבוצים, שאדם מלקט ומקבץ בדבורי התפלה.

עושה אור

בשעה, ומלקט שושנים ופרחים נאים אחת לאחת, עד שעושה אגדה אחת מכמה סוגי שושנים ופרחים שליט, וכשהם אגודים ומחברים יחד יש להם יפי גדול לאין שיעור ממה שהם לבדם, ואחר כך מלקט עוד אחת לאחת של שושנים ופרחים ועושה אגדה אחרת ומחברם יחד להיות עוד אגודה אחת, וכן הולך בשדה ומלקט ומקבץ כמה וכמה אגדות יפים ונאים.

כמו כן הוא הולך בתפלה מאות לאות כמו במשל, שמלקט פרח ושושנה ועוד פרח ושושנה, עד שמתחברים כמה אותיות ונעשה מהם דבור של תיבה אחת, כגון תיבת 'ברוך'. וכן עושה בתבות שלמות - בתיבה השניה³⁵, היינו, שמלקט כמה אותיות עד שנעשית לו תיבה שניה, כגון תיבת 'אתה', ואחר כך נתחברים שתי התבות יחד: 'ברוך אתה'. ואחר כך הולך ומלקט יותר עוד אותיות שיוצרות תיבות נוספות, עד שגומר ברכה אחת³⁶. ואחר כך מלקט יותר ויותר, והולך מאבות לגבורות מברכה ראשונה שבשמונה עשרה הנקראת 'אבות', אל הברכה השניה הנקראת 'גבורות' (על שם הגשמים), ומגבורות לקדושות לברכה השלישית הנקראת 'קדושות' - אתה קדוש וכו', וכן הולך להלן יותר מברכה לברכה עד סוף התפילה. מי יפאר גדל פאר הלקוטים והקבוצים, שאדם מלקט ומקבץ בדבורי התפלה³⁷. כמו שעל הנשמות נאמר בגמ' בברכות (דף לד:), על הפסוק (ישעיה סה, ג ומובא לקמן), ד"עין לא ראתה אלהים וזולתך יעשה למחכה לו", כך היא בחינת דיבורי התפילה, שהם קיבוצי ניצוצי הנשמות, ולכן אמר "מי יפאר" וכו'.

מקורות ועיונים

- פירש"י: "ציץ", הוא חניטת הפרי כשהפרח נופל, עכ"ל. ולפי זה צריך לפרש, שבאותו מקום ישנה בו זמנית גם בחינה של 'ציץ', שהיא כבר חניטת הפרי, וגם בחינה של פרחים, שעדיין לא הגיעו לשלב הזה של חניטת הפרי, ומלבד זה ישנן גם שושנים, שהן נשארות לעולם פרחים. וכל זה ישנו גם בנשמות, ובבחינת דיבורי התפילה.
35. הנוסח בכתב היד הוא, שבמקום המילים 'וכן עושה בתבות שלמות' - הנוסח הוא: 'וכן בתיבה השנית', וכך מסתבר יותר, כי עדיין מדבר על התיבה השניה, ואח"כ מדבר על צירוף התיבות.
36. כתב בבעל שם טוב על התורה (פרשת נח אות טו), וז"ל: יש בכל אות 'עולמות ונשמות ואלהות', ועולים ומתקשרים ומתיחדים זה עם זה - עם אלהות, ואחר כך מתיחדים ומתקשרים יחד האותיות ונעשה תיבה, ואחר כך מתיחדים יחודים אמיתיים באלהות, וצריך האדם לכלול נשמתו בכל בחינה ובחינה מהנזכר, ואז מתיחדים כל העולמות כאחד - ועולים, ונעשה שמחה ותענוג גדול עד אין שיעור, עכ"ל.
37. תורה זו נכתבה במיוחד, מתחילתה במליצת הלשון, וכולה רגש ודבקות עצומה, וכן במשפט זה

וּבְשֶׁהַדְּבִיבּוֹר יוֹצֵא, וְהַדְּבִיבּוֹר הוּא יוֹצֵא מֵהַנְּפֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁבִּתּוֹב (בראשית ב, ז): "וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה", וְתַרְגוּמוֹ: 'לְרוּחַ מִמְּלֵאָה'. וְהַדְּבִיבּוֹר כֵּן וְנִשְׁמַע לְאֲזִינוּ, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנוּם לְבִרְכָה (ברכות טו): 'הַשְּׁמַע לְאֲזִינֶיךָ מִזֶּה שֶׁאֲתָה מוֹצֵיָהּ בְּפִיהָ'. אֲזִי הַדְּבִיבּוֹר מִבְּקֶשׁ וּמִתַּחֲנוּן מֵהַנְּפֶשׁ, לְבַל תִּפְרָד מִמּוֹנֵה. וְתִכְּפֶה בְּשִׂיּוּצָא אוֹת רֵאשׁוּנָה, כְּגוֹן אוֹת בִּי"ת מִתְּבַת 'בְּרוּךְ', אֲזִי מִבְּקֶשׁ וּמִתַּחֲנוּן מֵהַנְּפֶשׁ לְבַל תִּפְרָד מִמּוֹנֵה. כִּי אִיךָ תֻּכַּל לְהַתְּפָרֵד מִמּוֹנֵי, לְגַדֵּל הַהִתְקַשְׁרוּת וְהַאֲהָבָה שְׁיִישׁ בִּינֵינוּ. כִּי אֲתָה רוֹאֵה אֶת יְקָר יְפִי וְזִיוֵי וְהַדְּרִי וְתַפְאֲרָתִי, וְאִיךָ תֻּכַּל לְנַתֵּק עֲצָמְךָ מִמּוֹנֵי וְלִפְרֹד מֵאֲתָה.

עוֹטָה אוֹר

וּבְשֶׁהַדְּבִיבּוֹר יוֹצֵא מִפֶּה הַמִּתְפַּלֵּל, וְהַדְּבִיבּוֹר הוּא יוֹצֵא מֵהַנְּפֶשׁ³⁸ שְׁלוֹ – פִּי, מִכַּח הַנְּפֶשׁ שְׁבָאדֵם, כְּמוֹ שֶׁבִּתּוֹב בְּבִרְיַאת הָאָדָם (בראשית ב, ז): "וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה", וְתַרְגוּמוֹ: 'לְרוּחַ מִמְּלֵאָה'³⁹ – לְרוּחַ מְדַבְּרַת, הֵרִי שֶׁהַדְּבִיבּוֹר הוּא הַנְּפֶשׁ חַיָּה שְׁבָאדֵם, וְהַדְּבִיבּוֹר שֶׁל הַתְּפִלָּה כֵּן וְנִשְׁמַע לְאֲזִינוּ שֶׁל הַמִּתְפַּלֵּל, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנוּם לְבִרְכָה (ברכות טו): 'הַשְּׁמַע לְאֲזִינֶיךָ מִזֶּה שֶׁאֲתָה מוֹצֵיָהּ בְּפִיהָ', שְׁצִרִיךְ הָאָדָם לְהַגְבִּיחַ בְּתַפִּילָתוֹ אֶת קוֹלוֹ מֵעַט, כְּדִי שִׁישְׁמַע בְּאֲזִינוֹ אֶת תְּפִילָתוֹ⁴⁰, אֲזִי הַדְּבִיבּוֹר כְּשֶׁחֹזֵר שׁוֹב לְגוֹפוֹ דֶּרֶךְ אֲזִינוֹ מִבְּקֶשׁ וּמִתַּחֲנוּן מֵהַנְּפֶשׁ שֶׁהוֹלִידָה אֶת הַדְּבִיבּוֹר הַזֶּה, לְבַל תִּפְרָד מִמּוֹנֵי כִּשְׁהִיא מִמְּשִׁיכָה לְהוֹצֵיָה דִּיבּוּרִים נוֹסְפִים בְּהַמְשַׁךְ הַתְּפִלָּה. וְתִכְּפֶה בְּשִׂיּוּצָא אוֹת רֵאשׁוּנָה מִפִּי וְנִשְׁמַעַת לְאֲזִינוּ, כְּגוֹן אוֹת בִּי"ת מִתְּבַת 'בְּרוּךְ', אֲזִי מִבְּקֶשׁ וּמִתַּחֲנוּן הַדְּבִיבּוֹר שֶׁל הָאוֹת הַזֹּאת מֵהַנְּפֶשׁ, לְבַל תִּפְרָד מִמּוֹנֵי, וְכֵן אוֹמֵר הַדְּבִיבּוֹר לְפָנֵיהֶ: כִּי אִיךָ תֻּכַּל לְהַתְּפָרֵד מִמּוֹנֵי, לְגַדֵּל הַהִתְקַשְׁרוּת וְהַאֲהָבָה שְׁיִישׁ בִּינֵינוּ – כִּי הַדְּבִיבּוֹר אֲצֵל הַנְּפֶשׁ הוּא כְּמוֹ בֶן אֲצֵל אִמּוֹ, שֶׁהֵרִי הַנְּפֶשׁ הִיא זֶה שִׁיּוֹלַדֶת אֶת הַדְּבִיבּוֹר. וּבִפְרָט: כִּי אֲתָה (הַנְּפֶשׁ) רוֹאֵה אֶת יְקָר יְפִי וְזִיוֵי וְהַדְּרִי וְתַפְאֲרָתִי, וְאִיךָ תֻּכַּל לְנַתֵּק עֲצָמְךָ מִמּוֹנֵי וְלִפְרֹד (לְהַפְרֹד)

מְקוֹרוֹת וְעִיּוּנִים

מֵהַשׁוֹרֵשׁ, חַיּוֹת חֹדֶשׁ, וְעַל יְדֵי זֶה הוּא חַי תְּמִיד, אַךְ שֶׁבְּכָל דְּבִיבּוֹר יוֹצֵא חַיּוֹת מִקְרָבוֹ, רַק שֶׁכֵּן דְּבִיבּוֹר עֲצָמוֹ מְבִיא לוֹ חַיּוֹת חֹדֶשׁ, עַכ"ל.

40. הֵנָּה דִּין זֶה נֹזֶכֶר בְּגַמ' לְגַבִּי קְרִיאַת שְׁמַע, וְדַרְשׁוּ אֶת הַתִּיבּוֹת (דְּבָרִים ו, ד) "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" – הַשְּׁמַע לְאֲזִינְךָ מִזֶּה שֶׁאֲתָה מוֹצֵיָהּ מִפִּיךָ. וְאִךָ שֶׁלְּגַבִּי תְּפִילַת שְׁמוֹנֵה עֶשְׂרֵה (שְׁעִלִּיה מְדַבֵּר רַבֵּינוּ כֶּאֱפוֹ), אֲסוּר לְהַגְבִּיחַ אֶת קוֹלוֹ (דְּהוּי מְנַבִּיאֵי הַשֶּׁקֶר, ע' בְּרִכּוֹת כד:), מ"מ צִרִיךְ לְהַשְׁמִיעַ לְאֲזִינוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּפְסַק בְּשׁוֹלְחָן עָרוֹךְ (אוֹרַח חַיִּים ק, ב) וז"ל: לֹא יִתְפַּלֵּל בְּלִבּוֹ לְבַד, אֲלֵא מִחֲתַךְ הַדְּבָרִים בְּשִׁפְתָיו וּמִשְׁמִיעַ לְאֲזִינוֹ בְּלֶחֶשׁ, עַכ"ל. וּבִמְשֵׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק ה'), כֹּתֵב וז"ל: וַיֵּשׁ שֶׁכְּתוּב דְּצִרִיךְ לְחוֹשׁ לְדַבְּרֵי הַזֹּהָר בְּפִרְשֵׁת וַיִּגַּשׁ (ח"א סוֹף דף רט:), שֶׁאִךָ לְכַתְחִילָה לֹא יִשְׁמִיעַ לְאֲזִינוֹ. אֲבָל הַמְּגַן אֲבָרָהִם כֹּתֵב שֶׁאִין רֵאִיָּה מִהַזֹּהָר, וְכֵן כֹּתֵב בְּבִיאוֹר הַגֵּר"א דֶּאִךָ דַּעַת הַזֹּהָר הוּא כְּהַשְׁרָע, וְכֵן כֹּתֵבוֹ שֶׁאִין אַחֲרוֹנִים, שְׁטוֹב יוֹתֵר לְכַתְחִילָה יִשְׁמִיעַ לְאֲזִינוֹ.

41. יֵשׁ לְהַבִּין, הֵרִי הָאָדָם מְדַבֵּר בְּתִיבּוֹת וְלֹא בְּאוֹתוֹת, הֵינּוּ שֶׁאוֹמֵר תִּיבָה אַחַת בְּשִׁלְמוֹת, וְלִכְאוּרָה הוּא אֵינוֹ

יֵשׁ בּוֹ מוֹסֵר עִמּוֹק לְעוֹרֵר הַנְּפֶשׁוֹת, לְהַתְּלַחֵב וְלְהַתְּחַזֵּק מְאֹד כְּכוּוֹנָה בְּתַפִּילָה. וְכֵמוֹ שֶׁאֲמַר רַבֵּינוּ בְּעֲצָמוֹ בְּשִׁבְחַת תּוֹרָתוֹ (שִׁיחַת הַר"ן שִׁיחָה קצ"ז בסוּפָה) וז"ל: הַמּוֹסֵר שֶׁל הַתּוֹרָה שְׁלִי נִפְלָא וְעֲצוּם מְאֹד. אֵלּוֹ הֵיךְ אוֹמְרִים זֹאת הַתּוֹרָה קְלִשׁוֹן אַחַר, בְּלִשׁוֹן מוֹסֵר, הֵיךְ מְעוֹרֵר וּמְשַׁבֵּר אֶת הַלֵּב מְאֹד, כִּי פִלָּה מוֹסֵר הַשְּׁפֵל, מוֹסֵר גְּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד, עַכ"ל. וְרֵאֵה עוֹד שֵׁם (שִׁיחָה קכ"ד).

38. ע' לְעִיל (תּוֹרָה ל"א סוֹף אוֹת ד'), שֶׁשֶׁם כֹּתֵב בְּדַרְשַׁת פְּסוּק זֶה שֶׁעִיקַר הַנְּפֶשׁ מֵהַדְּבִיבּוֹר, וְלִכְאוּרָה הוּא הַהִיפֵךְ מִמָּה שֶׁמְבוֹאֵר כֶּאֱפוֹ שֶׁהַדְּבִיבּוֹר יוֹצֵא מֵהַנְּפֶשׁ. וְע' מֵה שִׁישְׁבֵנוֹ שֵׁם בְּהַעֲרוֹת.

39. כֹּתֵב הַבַּעַש"ט עַל פְּסוּק זֶה (בְּרֵאשִׁית אוֹת צ"ג), וז"ל: עֵינֵי רוּחַ הָאָדָם בְּקִרְבוֹ, וְחַיּוֹת שְׁלוֹ, הוּא כֹחַ הַדְּבִיבּוֹר אֲשֶׁר בְּקִרְבוֹ, וְכֵמוֹ שֶׁאֲמַר הַכֹּתוּב 'וַיִּפְּחַ בְּאִפֵּי נְשָׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה', וּמִתַּרְגְּמִינֵי 'לְרוּחַ מִמְּלֵאָה', וְלִפִּי זֶה כְּשֶׁאֲדָם מְדַבֵּר דִּיבּוּרִים, אֲזִי הַדְּבִיבּוּרִים הֵם הֵן הֵן חַיּוֹת, וְהוּא מוֹצֵיָה חַיּוֹת שְׁלוּ בְּאוֹתֵן הַדְּבִיבּוּרִים. רַק לִפִּי שֶׁחַיּוֹת הָאָדָם דְּבוּק תְּמִיד בְּשׁוֹרְשׁוֹ, לִכֵּן הַדְּבִיבּוּרִים הֵם בְּעֲצָמָם, מִמְּשִׁיכִים עֲלָיו

הן אמת, שאמת צריף לילך יותר, כדי ללקט עוד סגולות יקרות וחמודות גדולות, אבל איך תוכל לפרד ממני ולשפח אותי, על כל פנים תראה שבכל מקום שתלך ותבוא לשם, לא תשפח אותי, ולא תפרד ממני. מכל שכן בשגומר תבה אחת, אזי כל התבה מבקשת כל הנ"ל. ומלפפת ומחבקת אותו, ואינה מנחת אותו לילך מאתה בנ"ל. ובאמת הוא צריף ומכרח לדבר עוד הרבה דבורים, וכמה ברכות וענינים עד גמר התפלה. על כן הפלל, שצריף לעשות אחד מכל התפלה בלה. ובכל דבור שגומר, יהיה נמצא שם כל הדבורים של התפלה, ומהתחלת התפלה עד הסוף, יהיה הכל אחד. ובשעומד בהדבור האחרון של התפלה, יהיה עדין עומד בתבה ראשונה של התפלה. כדי שעל ידי זה יוכל להתפלל כל התפלה בלה, ואף על פי כן לא יתפרד אפילו מאות ראשונה של התפלה:

עוטה אור

מאתי⁴¹ (מהדיבור של האות ב'). הן אמת שאמתה (הנפש) צריף לילך יותר הלאה באותיות התפילה כדי ללקט עוד סגולות יקרות וחמודות גדולות, אבל איך תוכל לפרד ממני ולשפח אותי, על כל פנים תראה, שבכל מקום שתלך ותבוא לשם במשך התפילה, לא תשפח אותי ולא תפרד ממני. וכן אות ר' מתיבת ברוך מבקשת ממני כל הנ"ל⁴². ומכל שכן בשגומר תבה אחת ונעשה דיבור שלם עם משמעות, אזי כל התבה מבקשת כל הנ"ל, ומלפפת ומחבקת⁴³ אותו (את הנפש), ואינה מנחת אותו לילך מאתה בנ"ל.

ובאמת הוא צריף ומכרח לדבר עוד הרבה דבורים וכמה ברכות וענינים עד גמר התפלה, על כן הפלל, פי' העצה איך שמצד אחד לא לעזוב את הדיבורים הראשונים, ומצד שני שיכול להמשיך את תפילתו – שצריף לעשות אחד מכל התפלה בלה, ובכל דבור שגומר, יהיה נמצא שם כל הדבורים של התפלה שאמר עד עכשיו⁴⁴, וכשמסיים תפילתו, אזי מהתחלת התפלה עד הסוף – יהיה הכל אחד. וזה נעשה בכח הזיכרון, כי כל תיבה שמוציא מפיו כוונה, היא קיימת בזיכרון שלו⁴⁵. אמנם, כאשר הוא ממשיך לתיבה הבאה, נשכחת מעט התיבה הקודמת, וכשממשיך עוד תיבות, נשכחת עוד יותר, אולם אם הוא יכול לזכות (ע"י בעל השדה) לזיכרון חזק מאוד, עד שכל האותיות והתיבות של התפילה נשארות בזיכרונו באותו חזק, כאילו רק עתה הוציא אותן מפיו, ובשעומד בהדבור האחרון של התפלה, יהיה עדין עומד בתבה ראשונה של התפלה מפני שכל התפילה נעשית אחת, כדי שעל ידי זה, יוכל להתפלל כל התפלה בלה ואף על פי כן לא יתפרד אפילו מאות ראשונה של התפלה⁴⁶. ודבר זה

מקורות ועיונים

42. כן נוסף בכתב היד.
 43. באותיות לבד עדיין אין ליפוף וחיבוק, מחמת שאין בהם משמעות אלא רק כוונה, אולם בתיבה שלימה שיש לה משמעות והבנה, היא כבר יכולה ללפף ולחבק את הנפש.
 44. כן נוסף בכתב היד.
 45. כן מתבאר מלעיל ומהמשך התורה, וכן מובן בליקוטי הלכות (עריכת ד, א).
 46. כתב הבעל שם טוב על התורה (פרשת נח אות טו), וז"ל: בתפילה צריך לשום כל כוחו בהדיבורים, וילך כך מאות לאות עד שישכח מגופניות, ויחשוב למעשה ע"פ רוב איננו ראוים לכוון, וכדלקמן תניינא תורה ק"כ.

ג וְדַע, שְׁפָחִינָה זֶה, הֵינּוּ בְּחִינַת 'אֶחָד', זֶה הוּא בְּחִינַת הַתְּכַלִּית, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (זכריות י"ט) "בֵּינֹם הַהוּא יְהִיָּה ה' אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד". וְכֵיוֹם הַהוּא, הֵינּוּ הַתְּכַלִּית. וְהוּא בְּחִינַת כְּלוֹ טוֹב, כִּי 'אֶחָד' הוּא כְּלוֹ טוֹב, כְּמוֹ שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנֶם לְבִרְכָה (פסחים ג) עַל פְּסוּק זֶה: "בֵּינֹם הַהוּא יְהִיָּה ה' אֶחָד" וְכו', 'אֲטוֹ הָאֲדָנָא לָאו אֶחָד הוּא, אֲלֵא הָאֲדָנָא מְבָרְכִין עַל הַרְעָה דִּין אָמַת', וְעַל הַטּוֹבָה הַטּוֹב וְהַמְטִיב, אֲבָל לְעֵתִיד יִבְרְכוּ עַל הַכֹּל הַטּוֹב וְהַמְטִיב.

עוֹטָה אוֹר

נעשה על ידי 'בעל השדה', המתקן את הנשמות, שהניצוצות שלהן הן בחינת אותיות התפילה, ומביא את האדם אל התכלית, שהוא כולו אחד, ואזי יכול לעשות גם מכל התפילה - אחת.

יבאר, שלעשות 'אחד' מכל התפילה, אפשר רק על ידי השגת עולם הבא כבר עתה, היינו שייגע לביטול הגוף לגמרי, ואזי אין לו שכחה ובדיבור האחרון של התפילה הוא עדיין אחוזו בדיבור הראשון.

ג. וְדַע, שְׁפָחִינָה זֶה - הֵינּוּ בְּחִינַת 'אֶחָד' - זֶה הוּא בְּחִינַת הַתְּכַלִּית, שֶׁנִּתְבָּאָר לְעֵיל שְׁבַע הַשְּׂדֵה כְּשֶׁעִינֵנוּ מֵאִירוֹת, אִזי בְּהַסְתַּכְלוֹתוֹ בְּדִיבּוּר שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, מֵבִיאֵנוּ אֶל הַתְּכַלִּית, הֵינּוּ, שֶׁנֶּעֱשִׂית כָּל הַתְּפִילָה אַחַת, וְגַם כְּשֶׁעוֹמֵד בְּדִיבּוּר הָאֲחֵרוֹן שֶׁל הַתְּפִילָה, עֵדִיין אֵינְנוּ נִפְרָד מֵהַדִּיבּוּר הָרִאשׁוֹן, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (זכריה י"ט): "בֵּינֹם הַהוּא יְהִיָּה ה' אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד" - לְעֵתִיד לְבוֹא⁴⁷ יֵאֱמִינוּ כָּל הָעוֹלָם בְּאַחֲדוּת ה' וְכֵן כּוֹלֵם יִזְכְּרוּ אֶת שְׁמוֹ (ר"ש"י). וְרִמּוֹז בּוֹה, שֶׁהַבְּחִינָה שֶׁל לְעֵשׂוֹת מִכָּל הַתְּפִילָה (שֶׁהִיא שֵׁם הַשֵּׁם) 'אֶחָד', זֶה נֶעֱשֶׂה עַל יְדֵי זֶה שֶׁמִּשְׁגִּיעִים בְּחִינַת 'עוֹלָם הַבָּא'. וְ"בֵּינֹם הַהוּא", הֵינּוּ הַתְּכַלִּית, שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַבָּא, תְּכַלִּית הָעוֹלָם הַזֶּה⁴⁸, יְהִיָּה הַכֹּל אֶחָד, וְהוּא בְּחִינַת 'כְּלוֹ טוֹב' - כִּי הַכֹּל נִכְלָל בְּה' ית' לְהִיּוֹת אֶחָד, וְאִי כָּל מָה שֶׁנֶּעֱשֶׂה הוּא רַק טוֹב, כְּמוֹ שֶׁה' ית' הוּא רַק טוֹב, כְּמוֹ שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנֶם לְבִרְכָה (פסחים ג) עַל פְּסוּק זֶה: "בֵּינֹם הַהוּא יְהִיָּה ה' אֶחָד וְכו'" וְהִקְשׁוּ: אֲטוֹ הָאֲדָנָא לָאו אֶחָד הוּא? - וְכִי עִכְשָׁיו כְּבִיכּוֹל הַקַּב"ה אֵינּוּ אֶחָד (בַּתְּמִיחָ), אֲלֵא הָאֲדָנָא - בּוֹמֵן הַזֶּה מְבָרְכִין עַל הַרְעָה - דְּבַר רַע שְׁקוּרָה חָס וְשׁוֹלֵם - 'בְּרוּךְ דִּין אָמַת', וְעַל הַטּוֹבָה - 'בְּרוּךְ הַטּוֹב וְהַמְטִיב', נִמְצָא, שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה נִרְאָה לָנוּ, שִׁישְׁנֵן שְׁתֵּי הַנְּהַגוֹת: שֶׁל טוֹב וְשֶׁל רַע, וְכִבְיָכוֹל, אִין יְחוּד גְּמוּר בֵּין ה' ית' שְׁכוֹלוֹ טוֹב, לְבִין הַפְּעוּלוֹת שֶׁבְּעוֹלָם, הַנִּמְשָׁכוֹת מִשְׁמוֹ ית', שִׁישׁ בְּהֵן טוֹב וְרַע. אֲבָל לְעֵתִיד יִבְרְכוּ עַל הַכֹּל הַטּוֹב וְהַמְטִיב, מִפְּנֵי שֶׁאִז תְּהִיָּה הַדְּעַת גְּדוּלָה מְאוֹד, וְנִבִּין, שֶׁכָּל מָה שֶׁה' ית' (כִּין לְטוֹב וְכִין לְמוֹטָב) עוֹשֶׂה הַכֹּל לְטוֹבָה. אֲמַנֵם הַרְצוֹן וְהַמְעָלָה, הוּא לְהַגִּיעַ לְמַדְרַגוֹת אֵלוֹ כִּבְר עֵתָה בְּעוֹלָם הַזֶּה⁴⁹.

מְקוּרוֹת וְעִיּוֹנִים

תאמר כאחת, כי לא יהיה זמן שמפריד בין אות לאות ותיבה לתיבה. (ע' לקמן תניינא ס"א).

48. ע' לעיל (תורה י"ח אות ב'), וז"ל: ודע שהתכלית של הבריאה. הוא שעשוע עולם הבא. וא"א לקרב זאת התכלית למחשבות בני אדם, כי זאת התכלית, עליו נאמר (ישעיה סד, ג) "עֵינֵן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים וְזִלְתָּךְ יַעֲשֶׂה לְמַחְפָּה לוֹ". אבל הצדיקים באמת, גם הם יכולים לתפוס במחשבתם תכלית עולם הבא. וכל אחד ואחד מישראל לפי שרשו שיש לו בתוך נשמת הצדיק, כן מקבל ממנו ג"כ זאת התכלית, עכ"ל.

49. ענין זה מבואר לעיל (תורה ד, א) ששם הרחיב

שהאותיות מצטרפים ומתחברים זה עם זה, וזהו תענוג גדול, דמה אם בגשמיות הוא תענוג (ביחוד), מכל שכן ברוחניות, וזהו עולם היצירה. ואחר כך יבוא לאותיות המחשבה, ולא ישמע מה שהוא מדבר, וזהו בא לעולם הבריאה. ואחר כך הוא בא למידת 'אין', שנתבטל אצלו כל כוחותיו הגשמיים, וזהו עולם האצילות מדת חכמה, עכ"ל. ובכללות תורה דידן יובנו דברי הבעש"ט הקדוש.

47. בזה ירמוז שעיקר ענין האחדות והזיכרון, שכל התפילה כולה תהיה אחת, יתקיים בעולם הבא, שבו נהיה מעל המקום והזמן, וממילא כל התפילה כולה

נמצא, שבחינת 'אחד' הוא התכלית, והוא פלו טוב, כי התכלית הוא פלו טוב. כי אפלו כל הצרות והיסורים והרעות העוברים על האדם הם ושלום, אם יסתכל על התכלית, בודאי אינם רעות כלל, רק טובות גדולות. כי בודאי כל היסורים באים בכונה מהשם יתברך לטובתו, אם לחזירו שישב בתשובה, אם למרק עוונותיו. ואם בן היסורים הם טובות גדולות, כי בנות השם יתברך הוא בודאי רק לטובה. נמצא, שבכל הרעות והיסורים שיש לאדם הם ושלום, אם יסתכל על התכלית, הינו בנות השם יתברך, לא יהיה לו יסורין כלל. רק אדרבא יתמלא שמחה, מגדל רב הטובה שישתכל בתכלית היסורים הללו, כי התכלית הוא פלו טוב, פלו

עושה אור

נמצא, שבחינת 'אחד' היינו, שאין שום שינוי וחילוק, לא בין מעשה למעשה (כי הכל טוב), ואפ"ל לא בין תיבה לתיבה בתפילה הוא 'התכלית', והוא פלו טוב, כי התכלית הוא פלו טוב, פי' המטרה של כל מה שנעשה בעולם הוא רק לטובה, (כמו שיבא, שאפי' יסורים הם לטובה), וכיון שהכל נעשה בשביל התכלית שהיא עולם הבא שהוא רק טוב, אזי, אם גם עתה ישיג בדעתו שכל מה שנעשה – הוא בשביל התכלית, בזה עושה את הזמן של עכשיו עם הזמן העתיד לבוא 'אחד', כי מבין שמה שנעשה עתה זה בשביל התכלית, ויהיה גם עתה הכל טוב כמו בתכלית. כי אפלו כל הצרות והיסורים והרעות העוברים על האדם הם ושלום, אם יסתכל על התכלית – היינו, על הסיבה והמטרה שבשבילה יש יסורים – בודאי אינם רעות כלל, רק טובות גדולות מאת ה' ית', כי בודאי כל היסורים באים בכונה מהשם יתברך – לטובתו, אם לחזירו על דם שישב בתשובה, כי היסורים מעוררים את האדם אל 'ראת העונש' – ועי"ז חוזר בתשובה, אם למרק עוונותיו היינו, שעל ידי היסורים האדם מזדכך ומתנקה מהעוונות והפגמים שלו. ואם בן היסורים לאדם – הם טובות גדולות, וענין זה הוא מוכרח, כי בודאי בנות השם יתברך בכל הבריאה הוא בודאי רק לטובה⁴⁹, כי הרי ה' ית' הוא הטוב השלם, וברא את כל העולם כדי להטיב עם הברואים, ולא יתכן שיעשה עם האדם דבר רע, ולכן על כרחך, שגם מה שנראה לנו כרע' – כיסורים, באמת הוא טובה גדולה.

נמצא, שבכל הרעות והיסורים שיש לאדם הם ושלום, אם יסתכל על התכלית (על המטרה שלהם), הינו על בנות השם יתברך ביסורים אלו – לא יהיה לו יסורין כלל⁵⁰, רק אדרבא, יתמלא שמחה מגדל רב הטובה של ה' ית' עמו⁵¹ – בזמן שישתכל בתכלית היסורים הללו, כי התכלית הוא

מקורות ועיונים

יתברך מטיב עמנו, רק שאין אנו רוצים להקטין את היסורים. וגם באמת בודאי אינם יסורים קטנים, אכל נגד דבקות אחד להשם יתברך – מה שזוכין לאיזה בחינה של דבקות במחשבה או בכחינה אחרת. כל היסורים אינם פלו טוב, ועל ידם (של היסורים) בעצמם מתקברים ומתדבקים אליו יתברך. פי נוטלין ממני הבריאות גופי, מי נוטל ממני הבריאות? השם יתברך! אם בן אני נדבק בו יתברך. וכן קשלוקם חס ושלום איזה בן. מי לוקח? השם יתברך! אם בן אדרבא עתה הוא סמוך יותר אליו יתברך. כי בעולם הבא סמוכין יותר להשם יתברך, עכ"ל.

רבינו בביאור הגמ' הזאת, וז"ל: כשאדם יודע שכל מאורעותיו הם לטובתו, זאת הבחינה היא מעין עוה"ב. *49. ע' לקוטי הלכות יו"ד (כל היין א, א).
50. למשל, אדם שנמצא בגופו גידול ועשו לו ניתוח, וברוך ה' הניתוח הצליח והתרפא לגמרי, אף שודאי שיש לו יסורים גדולים מהניתוח, אולם, כשיודע את הטובה הגדולה שצמחה לו מהניתוח, כי קיבל את חייו במתנה, אזי מכח השמחה והתענוג שהתרפא כליל, כמעט ואינו מרגיש ביסורים הגדולים שלו.
51. ענין זה מבואר גם בשיחות הר"ן (שיחה קצ"ד), וז"ל: אמו: אחר כל היסורים, אף על פי כן השם

אחד כנ"ל, ובאמת אין שום רע בעולם, רק בלז טוב. אך עקר הצער שיש לאדם מהיסורין שעוברים עליו הם ושלום, הוא רק מחמת שלוקחין מהאדם הדעת, עד שאין יכול להסתכל על התכלית שהוא בלז טוב, ואז מרגיש צער וכאב היסורין. כי בשיש לו דעת, ומסתכל על התכלית, אינו מרגיש כלל הצער של היסורין כנ"ל.

ובזה תבין דבר נעלם ונסתר, מה שנמטע בנפש האדם, בשיש לו יסורין גדולים רחמנא לצלן,

עוטה אור

בלז טוב, בלז אחד כנ"ל. ובאמת אין שום רע בעולם⁵², רק בלז טוב⁵³. כלומר, גם בעולם הזה, אף שאנחנו מברכים על הרעה 'ברוך דיין האמת', אין זה אלא מחמת קוצר דעתנו, אבל האמת לאמיתה היא, שאין שום רעה גם בעולם הזה, והכל הוא טוב, כי הוא בשביל תכלית שהיא רק טוב, וכנ"ל.

אך עקר הצער שיש לאדם מהיסורין שעוברים עליו הם ושלום, הוא רק מחמת שלוקחין מהאדם הדעת⁵⁴ ונכנס למוחין דקטנות⁵⁵, עד שאין יכול להסתכל על התכלית – שהוא בלז טוב – שזוה צריך 'מוחין גדלות', לחשוב על התכלית הנ"ל כבר עתה בשעת היסורים, ואז מרגיש צער וכאב היסורין, ודבר זה נצרך לפעמים, כדי שיחזור על ידי היסורים בתשובה, או בשביל שיהיו לו לכפרה ומירוק על עוונותיו. כי בשיש לו דעת (מוחין גדלות) ומסתכל על התכלית שכולו טוב, הרי שמבין שגם היסורים הם לטובה, ואז אינו מרגיש כלל הצער של היסורין כנ"ל.

יבאר, שאף שבשעת היסורים, נלקחת ממנו הדעת לחשוב על התכלית, מ"מ כשמתעורר על ידי היסורים (המרוקים

את עוונותיו), הם גורמים לו לסתום את עיניו מתאוות העולם הזה, שזו עצמו התכלית.

ובזה תבין דבר נעלם ונסתר מבני אדם, מה הטעם והסיבה, על מה שנמטע בנפש האדם בשיש

מקורות ועיונים

לעומת תענוג עולם הבא, כמבואר במשנה (אבות ד, יז) וז"ל: יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה.

54. וכן ביאר ענין זה לקמן (תורה ר"ג), וז"ל: דע, שכל מיגני צער וכל היסורין, אינם רק מחסרון הדעת. כי מי שיש לו דעת ויודע ששכל בהשגחה מהשם יתברך, אין לו שום יסורין, ואינו מרגיש שום צער וכו'. ואף על פי שיש יסורין שבהכרח מרגישים אותם, כגון היסורים שבאים מחמת התרופה, כמו יסורים שיש מיציאת הנשמה מן הגוף (ע' ברכות ת.), והם יסורי החולה שבאים מחמת שמתחלת הנשמה להתפשט מן הגוף, ומחמת שנקשרה הנשמה בהגוף בקשר אמין וחסוק, על כן בהכרח מרגיש היסורים בעת הפרוד. אף על פי כן היסורים קלים מאד ונוחים להתקבל, בעת שיודע בידעת פרוור ששכל בהשגחה מהשם יתברך.

55. ענין זה ביארו הבעש"ט על התורה (וירא אות י"ג), וז"ל: בעת הנסיון לאדם, הוא בכחינת הסתלקות הדעת, וזהו דכתיב (בראשית כב, א) 'והאלהים נסה את אברהם', ש"והאלהים" – הוא מוחין דקטנות כידוע,

52. על השאלה המתעוררת מכך, א"כ למה ציונו ה' ית' להתפלל על הצרה, הרי כל היסורים והצרות הם טובות גדולות, ראה מה שהאריך בזה בלקוטי הלכות (יורה דעה מילה ה, ד) על תורה דידן. וסיום דבריו: עקר התפלה היא בחינת המתקת הדינים, שעל ידי התפלה ממתיק הדינים ומתקן פלים שיוכל לקבל שפע חסדו יתברך, ואז דיקא יכול לבטל היסורין, כי יוכל לקבל חסדו וטובתו יתברך הנצחית בלא היסורין, רק על ידי תקוני הפלים שתקן על ידי התפלה וכו'. עכ"ל. וע"ש באורך, ובאות ה', ובדבריו הקדושים תתבאר כוונת רבינו.

53. ועומק ענין זה מבואר היטב בספורי מעשיות (מעשה י"ב), וז"ל: "כי היה להם תענוג מן הסגוף גדול או מתענית יתר מכל התענוגים שבעולם", ולכאורה תמוה, איך מסיגופים נעשה תענוג גדול – יותר מכל התענוגים. אמנם כפי המבואר כאן, הדבר מובן היטב, שכיון שזכה להתבטל אל התכלית של העולם הבא, הרי שבעת הביטול הוא מרגיש בחינת 'עולם הבא', והלא כל התענוגים של עולם הזה הם כאין וכאפס

כגון למשל בפחותבין איזה איבר לאדם הם ושלום, אזי סותם ועוצם את עיניו בחזק. פי זה אנו רואים בחוש, בפאדם רוצה להסתכל על דבר שהוא רחוק ממנו, אזי סותם את עיניו ומצמצם ומכוץ הראות, כדי לבזק הראות אל הדבר הרחוק שרוצה לראות. וזה מחמת פי הראות הוא משרת ושלח של המוח, להביא הדבר שרוצה לתוד המוח. פי עקר הראיה היא היריעה, דהינו לידע מהות הדבר שרוצה, והיריעה היא במוח. ובשרוצה המוח לידע זה הדבר

עוטה אור

לו ופורין גדולים רחמנא לצלו, כגון למשל בפחותבין איזה איבר לאדם⁵⁶ הם ושלום, אזי סותם ועוצם את עיניו בחזק⁵⁶. והטעם לענין זה הוא, פי זה אנו רואים בחוש, בפאדם רוצה להסתכל על דבר שהוא רחוק ממנו, אזי סותם (סוגר אותם אך לא לגמרי)⁵⁷ את עיניו, ומצמצם ומכוץ הראות – כדי לבזק את כח הראות אל הדבר הרחוק שרוצה לראות, כי באמת הראיה היא כח היוצא מן העין ופוגע בחפץ וחוזר חזרה אל העין ומשם אל המוח⁵⁸. וזה מחמת פי כח הראות היוצא מהעין⁵⁹ הוא משרת ושלח של המוח להביא הדבר שרוצה לתוד המוח. פי עקר הראיה היא היריעה – שמצטייר הדבר במוחו, דהינו לידע מהות הדבר שרוצה, והיריעה היא במוח, ובשרוצה

מקורות ועיונים

בסתימו דעיניו דיקא וכו', זהו רק בחינה בעלמא מבחינת בטול, לפי שעה קלה. והוא מסתרי פלאי הנהגותיו ותברך שמשם נמשך טבע זה. אכל לזכות על ידי היסורים והדינים חס ושלום לבחינת בטול פראוי עד שישגי התכלית הטוב על ידי זה וכו', זה לאו כל אדם זוכה, פי אם צדיקים וכשרים אשרי להם. וצריך כל אדם לחזק את עצמו מאד ולבקש ולהתחנן מאד מה, שייקח על ידי היסורין לבטל עצמו לה' ותברך.

57. וכן לקמן מזכיר רבינו שסותם את עיניו. והנה, ודאי שאם יסתום עיניו לגמרי לא יראה כלום, ולכן פירשנו שהכוונה שסוגרם - אבל לא לגמרי. אכן הטעם שנקט רבינו לסתום את עיניו, כי באמת בנמשל, היינו, כשרוצה להתבונן בתכלית שהיא עולם הבא, שם באמת הכוונה כפשוטו, לסתום את העינים בחוזק גדול מכל ענייני העולם הזה, ולא להשאיר אפי' סדק צר, ואפי' לתת את אצבעו על העינים עד שיהיו סגורים עד הסוף, כדלהלן, ולכן גם כאן במשל נקט בלשון זו.

58. כמבואר בעץ חיים (שער ח' פ"א מהדורא תניינא), וז"ל: מצינו קצת כח בהסתכלות העין, כנראה בחוש העין בטבע, כענין ביצת בת היענה שנולד האפרוח על ידי הסתכלותה זמן מה, בלתי שתשב על הבצים לחממם כמו שאר העופות, וזה יורה היות כח ממשית בהסתכלות העינים. וכן אמר רבינו בשיחות הר"ן (שיחה רמ"ב), וז"ל: אמר, ענין עין הרע' הוא: פי יש

ואז נ"סא את אברקם" - כשהיה בבחינת הקטנות, עכ"ל.

56. יש לעיין מדוע נקט דוגמא זו, שהיא דבר לא שכיח שיחיתכו אבר לאדם, והיה לו לנקוט דוגמא משאר היסורים הקשים השכיחים, כגון מחלות וכו'. ואף שניתן לומר בפשטות, כי נקט דוגמא של יסורים גדולים מאוד מאוד, ולכן נקט דבר שלא שכיח, מ"מ יתכן שרמזו למה שכתב מוהר"ן בלקוטי הלכות (מילה ד, ז) וז"ל: וזה בחינת גודל הצער והקאב שצריך לסבול התינוק בעת המילה, פי לזכות לבחינת למעלה מהזמן, זה אי אפשר פי אם על ידי בטול אל התכלית שאי אפשר לבוא לזה פי אם בסתימו דעיניו, שזהו בחינת מה שפאדם סוגר וסותם עיניו בחזק מאד בעת יסורים וקאבים גדולים וכו'. ועל כן נתנה לנו התורה מצוה הזאת (מילה) על ידי יסורים וקאב גדול, פי מעוצם הקאב אזי התינוק סותם וסוגר עיניו בחזק מאד פנראה בחוש. ועל ידי זה נכלל נשמתו אז בבחינת בטול למעלה מהזמן. ועל ידי זה ימשך עליו ושימה מבחינת זאת, עד שייקח בימי חייו לבוא לבחינה זאת לבטל חסרון הדעת ולהשלים דעתו, עד שייקח לבחינת בטול הזמן שעה עקר התכלית, עכ"ל.

*56. כתב בלקוטי הלכות (תפילת ערבית ד, ז), וז"ל: מה שפכת רבנו (כאן) שמה שמטבע בטבע האדם לסתם עיניו בחזק בשעת יסורין וקאבים עצומים רחמנא לצלו, זה נמשך מבחינת 'בטול אל התכלית' שהוא

שְׁעוֹמֵד בְּנֶגְדוֹ, אֲזִי הוּא שׁוֹלֵחַ אֶת הָרְאוֹת, וְהָרְאוֹת הוֹלְךָ וְרוֹאֶה תְּדַבֵּר, וּמֵבִיאוֹ לְתוֹךְ הַמּוֹחַ, וְאֲזִי יוֹדֵעַ מַה שְׁרוֹאֶה. וְעַל כֵּן בְּשִׁמְעֵבִירֵיךְ דְּבַר לְפָנָי אָדָם בְּמַהֲרֵי־יָד, אֲזִינוּ יוֹדֵעַ מַהוֹת הַדְּבָר, אִף שְׂבָאָמֹת רָאָה הַדְּבָר בְּעֵינָיו מִמּוֹשׁ, עִם כָּל זֶה מַחֲמַת הַמַּהֲרֵי־יָד, לֹא הָיָה פְּנֵאֵי לְהֵבִיאוֹ הַדְּבָר לְתוֹךְ הַמּוֹחַ. וְעַל כֵּן בְּשִׁתְּדַבֵּר רְחוֹק מִמֶּנּוּ, אֵינִי כֹחַ בְּהָרְאוֹת לִילָךְ לְשֵׁם וְלְהֵבִיאוֹ לְתוֹךְ הַמּוֹחַ, מַחֲמַת שְׁתֵּדַבְּרִים אַחֲרֵים שְׁרוֹאֶה מִן הַצֵּד מִכְּלָבִלִים אוֹתוֹ. וְכֵן מַחֲמַת הַפְּזוּר שְׁנֵתְפֹזֵר הָרְאוֹת, עַל יְדֵי זֶה הוּא נִקְלָשׁ, וְאֵינִי בּוֹ כֹחַ לְהֵבִיאוֹ הַדְּבָר שְׁרוֹאֶה לְתוֹךְ הַמּוֹחַ. עַל כֵּן צְרִיף לְסֵתֵם אֶת עֵינָי, וְלִצְמַצֵּם הָרְאוֹת, וְלִכְוֹנוֹ אֶל הַדְּבָר שְׁצְרִיף, בְּדֵי שְׁלֹא יִכְלָפוּ דְבָרִים אַחֲרֵים. וְגַם בְּדֵי שְׁיִתְחַזֵּק כֹּחַ הָרְאוֹת, וְלֹא יִהְיֶה קְלוּשׁ, וְאֲזִי יוֹכֵל לְרְאוֹת הַדְּבָר תְּרַחוֹק בְּנִל.

עוֹטָה אוֹר

הַמּוֹחַ לִידֵעַ זֶה הַדְּבָר שְׁעוֹמֵד בְּנֶגְדוֹ, אֲזִי הוּא שׁוֹלֵחַ אֶת כַּח הָרְאוֹת, וְהָרְאוֹת הוֹלְךָ וְרוֹאֶה תְּדַבֵּר וּמֵבִיאוֹ בְּאוֹר חוּזֵר לְתוֹךְ הַמּוֹחַ, וְאֲזִי יוֹדֵעַ מַה שְׁרוֹאֶה.

וְעַל כֵּן בְּשִׁמְעֵבִירֵיךְ דְּבַר לְפָנָי אָדָם בְּמַהֲרֵי־יָד, אֲזִינוּ יוֹדֵעַ לְהֵכִיר עַל יְדֵי רֵאִיתוֹ בְּמוֹחוֹ אֶת מַהוֹת הַדְּבָר, אִף שְׂבָאָמֹת רָאָה הַדְּבָר בְּעֵינָיו מִמּוֹשׁ כִּי עֵבֵר נִגַּד עֵינָיו, בְּלֹא דִבַּר מִסְתַּיֵּר וּבִדְוֵאֵי רֵאָה אוֹתוֹ, עִם כָּל זֶה מַחֲמַת הַמַּהֲרֵי־יָד לֹא הָיָה פְּנֵאֵי לְהֵבִיאוֹ הַדְּבָר לְתוֹךְ הַמּוֹחַ – הֵינּוּ לִידֵיעָה שֶׁכֵּךְ וְכך רֵאָה. וְעַל כֵּן מִטַּעַם זֶה יוֹבֵן גַּם מִדּוּעַ לֹא רוֹאִים הַיֵּטֵב דְּבָרִים רְחוֹקִים, וְהַטַּעַם הוּא בְּשִׁתְּדַבֵּר רְחוֹק מִמֶּנּוּ, אֵינִי כֹחַ בְּהָרְאוֹת לִילָךְ לְשֵׁם מְרֹב הַמִּרְחָק וְלְהֵבִיאוֹ לְתוֹךְ הַמּוֹחַ, מַחֲמַת שְׁתֵּדַבְּרִים אַחֲרֵים שְׁרוֹאֶה מִן הַצֵּד בְּרֵאִיָּה רְחוֹבָה מִלְּרֵאוֹת אֹתוֹ הַפֶּרֶט שְׁרוּצָה לְרֵאוֹת, וְכֵן מַחֲמַת הַפְּזוּר שְׁנֵתְפֹזֵר הָרְאוֹת כִּי כַח הָרְאוֹת יוֹצֵא מֵהָעֵין מִמְּקוֹם קֶטַן וְהוֹלֵךְ וּמִתְרַחֵב עוֹד וְעוֹד לְשִׁטַּח גָּדוֹל, וְכֹכּוֹל שְׁמִתְרַחֵק יוֹתֵר, כֵּךְ מִתְפֹּזֵר כַּח הָרְאוֹת עַל שִׁטַּח גָּדוֹל יוֹתֵר, וְכִיּוֹן שְׁהוּא צְרִיף לְהִתְפֹּזֵר עַל שִׁטַּח גָּדוֹל, עַל יְדֵי זֶה הוּא נִקְלָשׁ (נִחְלַשׁ כַּח הָרְאוֹת), וְאֵינִי בּוֹ כֹחַ לְהֵבִיאוֹ הַדְּבָר שְׁרוֹאֶה לְתוֹךְ הַמּוֹחַ.⁵⁹

עַל כֵּן – אִם בְּכָל אֹפֶן רוּצָה לְרֵאוֹת אִיזָה דִבַּר לְמִרְחוֹק, צְרִיף לְסֵתֵם אֶת עֵינָיו (לְסוּגֵרָם כְּמַעַט עַד הַסּוּף) וְלִצְמַצֵּם הָרְאוֹת וְלִכְוֹנוֹ אֶל הַדְּבָר שְׁצְרִיף, בְּדֵי שְׁלֹא יִכְלָפוּ (אֵת מוֹחַ) דְּבָרִים אַחֲרֵים, כִּי כְּשֵׁרוּאָה הִרְבֵּה דְבָרִים בְּרֵאִיָּה אַחַת, קִשְׁהָ לְרֵאוֹת פֶּרֶט אַחַד מִתוֹכָם בְּבִירוֹ. וְגַם בְּדֵי שְׁיִתְחַזֵּק כֹּחַ הָרְאוֹת וְלֹא יִהְיֶה קְלוּשׁ מַחֲמַת הַפְּזוּר, כְּשֵׁהוּא מִסְתַּכֵּל עַל שִׁטַּח גָּדוֹל, וְאֲזִי יוֹכֵל לְרְאוֹת הַדְּבָר מִרְחוֹק⁶⁰ בְּנִל.

מְקוֹרוֹת וְעֵינָיִם

כַּח הָרְאוֹת הוֹלֵךְ לְהֵבִיאוֹ אֶת הַיְדִיעָה שֶׁל הָרֵאִיָּה אֶל הַמּוֹחַ, וּמֵאוֹתוֹ מְקוֹם וְהַלֵּאָה הוּא מִפְּסִיק. אֵלֵּא הַכּוּוֹנָה הִיא, שֶׁהוּא מְבִיֵּא אֶת הַיְדִיעָה בְּפֶרֶטִים חֲסָרִים וְחֲלָשִׁים, וְכִמוֹ שְׂאֵדָם רוֹאֶה עֵיר רְחוֹקָה מְאוֹד, הוּא רֵק רוֹאֶה בְּכִלְלוֹת שֵׁשׁ שֵׁם עֵיר, אֲבָל אֵינּוּ רוֹאֶה פֶּרֶטִים מַהֲבָתִים וּמַהֲאֲנָשִׁים גִּנְמֵצִים בָּהּ. וְכֵן בְּכָל עֵינָי, כְּכֹל שְׁמִתְרַחֵק יוֹתֵר, אִף שְׁמַגִּיעַ כַּח הָרְאוֹת לְשֵׁם, מִ"מ יֵשׁ לוֹ כַּח לְהֵבִיאוֹ רֵק יְדִיעוֹת כְּלִילוֹת וּפְחוֹת פֶּרֶטִים.

61. מְבֹאֵר מִדְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים, שְׁעִיקֵר הָרֵאִיָּה הִיא הַיְדִיעָה בְּמוֹחַ, וְלִכֵּן, כְּשֶׁהֵעֵינָיִם סְתוּמוֹת הַדְּבָר מֵאֲפֶשֶׁר לְבַעֲלֵי הַדְּעָת, הַרְחַבְתָּ דַעַת גְּדוּלָה יוֹתֵר, כִּי אֵינִי הַבְּלִי הָעוֹלָם מִכְּלָבִלִים אוֹתָם. וּמִצִּינוּ דוֹגְמָא לְעֵינָי זֶה מֵהַגְּמ' בְּבִרְכוֹת (דף נח.), רַב שֶׁשֶׁת סָגִי נְהוּר הוּוּ

כַּח מִמְּשׁ בְּהָרְאִיָּה, כִּי כַח הָרְאוֹת הוֹלְךָ לְחַבְּרוֹ וּמְזַיְקוֹ כְּשֶׁעֵינָיו רְעָה. כִּי הָרְאִיָּה הוּא כַח מִמְּשׁ, שֶׁהוֹלְךָ כַח הָרְאוֹת וּפּוֹגֵעַ בְּהַדְּבָר הַנֶּחָרָה. וְכִשְׁעֵינָיו רְעָה מְזַיֵּק בְּרֵאִיתוֹ מִמְּשׁ. וְעַל כֵּן נִדְּהָ כְּשֶׁתְּסַתְּכַל בְּמִרְאָה, יִמְצֵא שֵׁם רוֹשֵׁם דָּם, פְּמוֹבָא (רַמְבִּי"ן וְיִקְרָא יח.).

59. וע' לְעִיל (תוֹרָה י"ג אוֹת ד), וְלִקְמֵן (תוֹרָה ע"ו), וְז"ל: עִיקֵר כַּח הָרְאוֹת, מַחֲמַת שֶׁכַּח הָרְאוֹת הוֹלְךָ וּמִתְפַּשֵּׁט וּמִפְּהָ בְּדָבָר הַנֶּחָרָה, וְחֹזֵר הִפְּחַת הָרְאוֹת, מַחֲמַת הַהִפְּאָה, לְעֵינָיִם, וְנִצְטִיר הַדְּבָר בְּעֵינָיִם, וְאֲזִי הֵעֵינָיִם רוֹאֵי אֶת הַדְּבָר הַנֶּחָרָה.

60. אֵינִי הַכּוּוֹנָה שְׁלֹא יוֹכֵל לְהֵבִיאוֹ כְּלָל, כִּי הָאָדָם יוֹכֵל לְרֵאוֹת לְמִרְחָק גָּדוֹל מְאוֹד, עַד שְׁרוּאֶה אִפִּי אֶת הַכּוֹכָבִים. וְלִכֵּן, אֵינִי הַכּוּוֹנָה לְכַךְ שְׂעַד מְקוֹם מְסוּיִם

כמו כן, בשרוצים להסתכל על התכלית, שהוא בלז טוב, בלז אחר צריך לסתם את עיניו, ולכונן ההסתכלות אל התכלית. כי אור התכלית הזה היא רחוקה מהאדם, ואי אפשר לראותו כי אם בסתימו דעיניו, שצריך לסתם את העינים לגמרי, ולסגרם בחזקה מאד, אף גם לדחקם בהאצבע, כדי לסתמם לגמרי, ואז יוכל להסתכל על התכלית הזה. הינו שצריך לסתם את עיניו מחזו דהאי עלמא לגמרי, להעלים עיניו ולסגרם מאד, לבלי להסתכל בלז על תאוות עולם הזה והכליו, ואז יוכל לראות ולהשיג אור התכלית הזה, שבלז טוב. ואז יתבטלו היסורין בנ"ל, כי עקר היסורין מחמת שרחוק מהתכלית בנ"ל. ועל כן נטבע בנפש האדם לסתם עיניו

עושה אור

כמו כן בנמשל ברוחניות, בשרוצים להסתכל (להתבונן בדעתו כבר עתה) על התכלית של עולם הבא, שהוא בלז טוב, בלז אחר – צריך לסתום את עיניו כדי שלא יפריעו לו שאר הדברים שרואה, היינו שאר מחשבות ענייני העולם הזה, וכן שלא יתפור כח ההסתכלות שלו על הרבה דברים, ולכונן ההסתכלות של הדעת אל התכלית. כי אור התכלית הזה של עולם הבא היא רחוקה מהאדם הגשמי המסובב בכל ענייני העולם הזה, ולכן אי אפשר לראותו כי אם בסתימו דעיניו (בסתימת העינים), שצריך לסתום את העינים לגמרי ולסגרם בחזקה מאד, אף גם לדחקם בהאצבע⁶², כדי לסתמם לגמרי, ואז יוכל להסתכל על התכלית הזה. הינו שצריך לסתום את עיניו מחזו דהאי עלמא – מראיית העולם הזה לגמרי, להעלים עיניו מלהסתכל על ענייני העולם ולסגרם מאד בכל עת מצוא, לבלי להסתכל בלז על תאוות עולם הזה והכליו, ובוזה הוא מתבטל⁶³ מגשמיית העולם. ואז יוכל לראות ולהשיג רוחניות אור התכלית הזה, שבלז טוב⁶⁴. ואז יתבטלו היסורין בנ"ל, כי עקר הרגשת היסורין – מחמת שרחוק מהתכלית בנ"ל. כי אם היה 'אחד' עם התכלית של העולם הבא, לא היה

מקורות ועיונים

אותו איך מבטלין עצמו? והשיב: סוגרין הפה והעינים ויהי זה בטול. מזה מוכן עצה, שקשהבעל דבר מתגבר מאד על האדם ומבלבל דעתו מאד בכמה מיני הרגורים רעים ובלבולים הרבה שקשה לו מאד לנצחם, אזי יבטל האדם עצמו לגמרי. כי כל האדם יכול לבטל עצמו לגמרי לפעמים, דהינו לסתום פיו ועיניו ולסלק דעתו לגמרי כאלו אין לו שום דעת ומחשבה כלל, רק יבטל עצמו להשם יתברך לגמרי. 64. כי באמת, דוקא מחמת שעומד בנסיון שלא להסתכל בענייני העולם הזה, אזי הוא יכול לראות את התכלית הזו אפי' יותר מהמלאכים, כמבואר בלקוטי הלכות (יורה דעה מילה ה, ב), וז"ל: בשביל זה בא האדם לעולם הזה שהוא מלא הכלים ותאוות, שהם 'חיוו דהאי עלמא', שהם רוצים לכלכל את הראות. וכשהאדם מתגבר עליהם ומצמצם את הראות שלא יסתכל עליהם, רק מכונן את הראות להסתכל על התכלית, על ידי זה דיקא רואה את התכלית - מה שאין המלאכים יכולין לראות ולהשיג, כי זה התכלית

(רב ששת היה עיור), הוו קאזלי כולי עלמא לקבולי אפי מלכא (הלכו כולם לקבל את פני המלך) וקם אזל בהדייהו רב ששת, אשכחיה ההוא מינא (פגש את רב ששת מין אחד), אמר ליה חצבי לנהרא כגני לייא (אמר לו, הכדים השלמים הולכים לנהר, השבורים לאן? ורמו לרב ששת שהוא עיור, ולא יוכל לראות את המלך ולמה יצא), אמר ליה (רב ששת לאותו מין) תא חזי דידענא טפי מינך (תראה שאני ידע יותר טוב ממך מתי יבוא המלך. וכך היה, שרב ששת ידע בידיעת השכל מתי בא המלך, והמין טעה).

62. כתב בביאור הליקוטים (אות א'), וז"ל: סיפר מוהר"ן מאדמ"ר ז"ל, שבאמירתו ההשגה הזאת, הפליא ברוח קדשו וחכמתו בכל תנועה ותנועה, להיות מראה באצבעו עצימת מראה העינים שעל ידי האצבע, בעת שדיבר מזה, עכ"ל.

63. כן מבואר בסמוך באות ד', שענין זה של עצימת העינים, הוא בחינת ביטול. וכעין זה גם מבואר בשיחות הר"ן (שיחה רע"ט), וז"ל: פעם אחת אמר לי, כשקבר רע מאד אזי מתבטלים לגמרי. ושאלתי

בשעת יסורין פנ"ל, כדי לברוח מהיסורין ולבטלם על ידי ההסתכלות על התכלית, שהוא פלו טוב, שההסתכלות הזאת אי אפשר, כי אם על ידי סתימת העינים פנ"ל. ואף שהאדם אינו יודע פלום מה הוא עושה, אף על פי כן הנפש יודעת הכל, ועל כן מטבעה לסתם העינים בשעת יסורין פנ"ל:

ד. והנה באמת, בשעת בטול שנתבטל אל התכלית, שהוא פלו טוב, פלו אכה, אזי באמת

עוטה אור

מרגיש את צער היסורים, מרוב ההכרה בחסד ובטובה הגדולה שעושה עמו הבורא ית' ביסורים, כדי להחזירו בתשובה ולזככו.

ועל כן מובן הטעם, מדוע גם בגשמיות נטבע בנפש האדם לסתום עיניו בחוץ בשעת יסורין פנ"ל, כי עושה זאת כדי לברוח מהיסורין ולבטלם – על ידי ההסתכלות על התכלית שהוא פלו טוב, כפי שנתבאר שההסתכלות הזאת אי אפשר לאדם להסתכל ולצמצם את ראייתו בה – כי אם על ידי סתימת העינים מענייני העולם הזה⁶⁵ פנ"ל. ואף שהאדם אינו יודע פלום מה הוא עושה, כי עושה כך מתוך הרגלו, בלי לדעת כלל, שעל ידי עצימת העינים הוא מרכז את דעתו בתכלית העולם הבא, ואפי' גוים עוצמים את עיניהם בשעת היסורין. אף על פי כן הנפש יודעת הכל – שעל ידי עצימת העינים ישנה אפשרות לרכז דעתו בתכלית עולם הבא, ועל כן מטבעה⁶⁶ (הוטבע בה הטבע) – לסתום העינים בשעת יסורין⁶⁷ פנ"ל.

לעיל ביאר, שעל ידי היסורים סותם את עיניו בכח, ועי"ז הוא בורח מהיסורים, כי משיג את התכלית שכולו טוב. אמנם דבר זה הוא רק לשעה מועטת, ולכן, יבאר עתה כיצד יקבע בעצמו את הביטול, שע"ז יוכל להביט בתכלית תמיד.

ד. והנה באמת בשעת בטול שנעשה על ידי יסורים – שנתבטל אל התכלית שהוא פלו טוב,

מקורות ועיונים

67. וכך סיכם מוהר"נ ענין זה בלקוטי הלכות (נטילת ידיים שחרית ד, ג), וז"ל: עקר העצה הגדולה האמתית בכל הצרות ח"ו, שעוברין על ישראל בכלליות או מה שעובר על כל אדם בפרטיות רחמנא לצלן, שאין שום עצה נכונה לברוח מהם כי אם על ידי הבטול אל התכלית, דהיינו לסתום עיניו בחזקה ולעשות עצמו כישן ולבטל עצמו בתכלית הבטול כאלו אין בו שום הרגשה כלל, רק לדבק ולבטל מחשבתו אל האור האין סוף יתברך. וזה יכול כל אדם לעשות כאשר שמעתי מפיו הקדוש, כי אף על פי שאינו יכול לזכות לבטול בשלמותו כמו גדולי הצדיקים השלמים, אף על פי כן יכול כל אדם לבטל עצמו אינה שעה אם ירצה באמת, ועל ידי הבטול יתבטלו ממנו היסורים והצרות. אף אחר כך יכול להיות שיתגברו יותר ח"ו, וצריך להתגבר לבטלם על ידי חדושי התורה, או על ידי עסק התורה בחשק חדש, עכ"ל. (סוף דבריו הם על פי המבואר לקמן באות ד').

אי אפשר לראותו ולהשיגו, כי אם בסתימו דעיניו דיקא, הינו דיקא קשעוברים בזה העולם העשיה הרחוק מאד מהתכלית בתכלית הרחוק, ושם שם קשמתגברין לסתום עיניו ולכוננם אל התכלית, שם דיקא יכולין לראותו ולהשיגו בקחינת (ירמיה לא, ב) "מרחוק ה' נראה לי", 'מרחוק' דיקא, עכ"ל.

65. כתב בביאור הליקוטים (אות ז), וז"ל: נראה מכותלי דבריו הקדושים, שגם העינים הגשמיים, נמצאים ועומדים באמצעות עיני הדעת, להביט ולהסתכל בהתכלית, עכ"ל. פי, אף שפשטות כל ענין ההסתכלות בתכלית, היא בכח עיני הדעת והשכל, מ"מ מתוך דברי רבינו כאן מבואר, שיזכה אפי' בעיני הגשמיות להשיג מראות וחזיונות, שיייעו לו להשיג את תכלית עולם הבא גם בעולם הזה.

66. הניקוד על פי מה שהיה במהדורות הקודמות כתוב 'מוטבעה', אך בכתב יד כתוב 'מטבעה' בלי ו, וא"כ אפשר לקרוא כפשוטו 'מטבעה'.

נתבטלין היסורין פנ"ל. אף אי אפשר להיות תמיד קבוע בבחינות הבטול, כי אם פן יצא מנגדר אנושי ועל פן מברח שיהיה הבטול בבחינות רצוא ושוב. על פן פשחוזר השכל מהבטול אל המוח, שהוא פלי השכל, אזי אי אפשר להמחין שהם הפלים, לקבל זה השכל של בחינות בטול, כי הוא בחינות אין סוף, שהוא בחינות התכלית, שהוא פלו אחר, פלו טוב,

עוטה אור

פלו אחר, אזי באמת באותה שעה נתבטלין היסורין ולא מרגיש אותם פנ"ל. אף אי אפשר להיות תמיד קבוע במדרגה אחת⁶⁸ בבחינות הבטול של הרגשותיו ולעשות עצמו כישן ואבן דומם⁶⁹, כי אם פן יצא מנגדר אנושי אם יבטל את הרגשותיו הטבעיות בקביעות, לנתק את גופו מכל קשר אל העולם⁷⁰. ועל פן מברח שיהיה הבטול, בבחינות (חוקאל א, יד) "רצוא ושוב"⁷¹. על פן פשחוזר השכל מהבטול אל המוח, שהוא פלי השכל, פי, בשעת הביטול הוא מסלק את כח השכל מכלי המוח, ולכן אינו מרגיש במוחו את ההרגשות הגופניות, אולם כשחוזר השכל אל המוח, היינו, שחוזר להיות בגדר אנושי, אזי אי אפשר להמחין שהם הפלים של השכל, לקבל זה השכל של בחינות בטול⁷² – היינו, להבין בשלמות את התכלית, שכל היסורים לטובה – עד שבכח הבנה זו כבר לא מרגישים את היסורים וכנ"ל, פי הוא – השכל וההבנה בשלמות התכלית, הם בחינות אין סוף, פי, בחינות מעל הזמן והמקום, היות שהוא בחינות התכלית, שהוא פלו אחר פלו טוב, וכמו שנתבאר שענין הביטול הוא להרגיש את בחינת עולם הבא שכולו 'הטוב והמטיב' – כבר עתה כאן בעולם, ושאינ

מקורות ועיונים

68. כן נוסף בכתב היד.
69. כמבואר בליקוטי הלכות שהועתק לעיל בסמוך, והיינו שמפרש את סתימת העינים מהעולם, בענין בטול הרגשותיו הגשמיות של האדם.
70. כתב בספר הברית (ח"א פ"ט), וז"ל: ההרגשות – המה החמישה חושים אשר באברי הגוף, והם חיצוניים. ופנימיות החמישה חושים אשר בתוך המוח, נקרא מדמה או דמיון, כי כל החמישה חושים החיצוניים, נרגשים במוח על ידי הוורידים היוצאים מן המוח לכל האברים ולכל שטח הגוף וחלקיו, ועל כן שורש כל החושים וההרגשות, הוא במוח, על כי ממנו מתפשטים לאברים החיצוניים וכו', עכ"ל. נמצא, שאם יבטל את הרגשותיו, ע"י ריכוז מאומן של דעתו בתכלית העולם הבא ולשכוח ממצאות העולם הזה, עד שלא ירגיש את אבריו, לאורך זמן – דבר זה מוציא את האדם מנגדר אנושי ויכול להשתגע ולחלות.
71. בפסוק ביחזקאל כתוב: "והחיות רצוא ושוב פמראה הפק", ופירש"י: פירשו רבותינו "רצוא ושוב" – כלהבת הכבשן שיוצאה תמיד מפי הכבשן וממהרות לחזור וליכנס, כך כשמוציאות ראשן מתחת הרקיע הנטויה למעלה מהן כמו שמפורש בענין,
- נרתעות מפני השכינה שלמעלה מן הרקיע, וממהרות להשיב את ראשן, עכ"ל. ומכאן הביא רבינו מושג זה בכמה תורות, והכוונה, שלאיזה זמן מבטל את עצמו לגמרי וסותם עיניו והרגשותיו מהעולם, אולם אחר כך צריך לשוב.
72. בפרפראות לחכמה כתב לבאר, מה שכתב: שכשחוזר השכל מהביטול אל המוח שהוא כלי השכל, אזי אי אפשר להמוח לקבל זה השכל וכו', ומחמת זה מרגיש המוח הצער של היסורין וכו'. לכאורה קשה, כי לעיל (תורה ד' אות ט') מבואר, שגם כששב לדעתו וישותו וכו', אז הרשימו מהביטול מראה להדעת – שידע שכולו טוב וכולו אחד. ותירץ, שאע"פ שמרגיש בהצער והיסורים, אעפ"כ יודע בידיעה שלימה שגם זו לטובה. (פי, ובוה נשאר לו הרשימו מהביטול שהכל טוב, אמנם אין זה מספיק שבביל לבטל את כאב היסורים). עוד תירץ, שיותר נראה לומר, שכאן מדבר מהביטול שזוכה כל אחד לבטל עצמו אל התכלית בשעה שבורח מן היסורים וסותם עיניו מחיזו דהאי עלמא, ועל כן אח"כ אי אפשר להמוחין שלו לקבל אפילו 'אור הרשימו', מאחר שהביטול היה רק לפי שעה על ידי היסורים, אבל לעיל מדובר

ומחמת זה מרגיש המוח הצער של היסורין. כי עקר התרגושה של כל היסורין והכאבים הם ושלום, הוא בהמחה, כי מהמחה יוצאין צנורות לכל האיברים פלם, ועל ידי זה מרגיש המוח הכאב באיזו איבר שהוא:

ידע, שאחר כה פשוטו מהבטול אל הפלים, דהינו המחין, אזי מתגברין היסורין ביותר ממה שהיו מקדם, בדרך שני אנשים שמתאבקים ונלחמים ונתגברים זה בנגד זה, שבשאהד רואה שחברו מתגבר עליו, אזי הוא מתחזק מאד, ומתגבר ביותר. כמו כן פשוטו הפעלי דינים, שהוא רוצה להתגבר על היסורין ולבטלם, על ידי הבטול אל התכלית כנ"ל, אזי הם מתחזקים ומתגברים ביותר. ועל פן אחר כך בששב מהבטול, אזי היסורין הם גדולים יותר מקדם, כי הם מתגברים בנגדה, מחמת שרוצה לברח מהם וכנ"ל:

עושה אור

רע וכו', ובחינה זו היא מעל הזמן ומעל המקום, והיא בחינת שכל של אין סוף⁷³. ומחמת זה, כאשר חוזר שכלו לכלי המוח, וכבר אינו בבחינת ביטול לאין סוף הנ"ל, אלא שכל גשמי, לכן מרגיש המוח כעת שוב את הצער של היסורין, כי עקר התרגושה של כל היסורין והכאבים הם ושלום – הוא בהמחה, כי מהמחה יוצאין צנורות (ורידים וגידים – מערכת העצבים) לכל האיברים פלם, ועל ידי זה מרגיש המוח את הכאב באיזו איבר שהוא. פי, כאשר האדם מקבל מכה ביד הוא מרגיש את הכאב ביד, אולם, באמת הכאב במוח, אלא שהוא מורה לגוף, להרגיש את הרגשת הכאב ביד⁷⁴.

ידע שאחר כך, פשוטו השכל מהבטול מבחינת האין סוף הנ"ל, אל הפלים – של השכל – דהינו המחין, אזי לא רק שחוזרים היסורים שהיו לו, אלא אדרבה מתגברין היסורין ביותר ממה שהיו מקודם. והטעם לזה, בדרך שני אנשים שמתאבקים ונלחמים ונתגברים זה בנגד זה, שבשאהד רואה שחברו מתגבר עליו, אזי הוא מתחזק מאד ומתגבר ביותר כדי לנצחו, כי יודע שאם לא יתחזק עתה בכל כוחו – יפול⁷⁵. כמו כן פשוטו הפעלי דינים שמעוררים את היסורים על האדם, שהוא רוצה להתגבר על היסורין ולבטלם – על ידי הבטול אל התכלית כנ"ל, ורואים שלזמן מה הצליח להתגבר על היסורים, על ידי שהתבטל אל התכלית ומכח זה לא הרגיש בהם, אזי הם מתחזקים ומתגברים ביותר⁷⁶ לייסר אותו מיד כשיוכלו, ועל פן אחר כה, בששב שכלו מהבטול אל כלי המוחין וחוזר להרגיש הרגשות, אזי היסורין הם גדולים בכאבם יותר

מקורות ועיונים

תשובה, מבואר לקמן (תורה קט"ו). וכמו שמבאר ענין זה מוהרנ"ת בלקוטי הלכות (נטילת ידים שחרית ד, טז) על תורה דידן, וז"ל: צריך כל אדם לידיע שבכל עת שמתנוצץ לו איזה התנוצצות אלקות או אם נתעורר באיזה התעוררות חדש להשם יתברך, אזי מתגרים בו יותר ויותר וצריך להיות חזק הרבה לכל לפל מזה, ואל יחלש דעתו על ידי זה, אפילו אם יהיה פן אלפים ורקבות פעמים חס ושלום, רק צריך להתחזק הרבה על ידי התורה, הינו שיתחזק להמשיך חדושי תורה אמתיים. ונאפלו מי שאינו זוכה לזה (לחידושי תורה), יחזק את עצמו על כל פנים לעסוק בתורה בהתעוררות חדש, ולקיים את כל דברי התורה בפשיטות ותמימות,

כשזכה לכלול באור אין סוף, על ידי שהחזיר המלכות לשרשה וכו', על כן אפילו אח"כ יוכל המוחין והדעת לקבל לפחות 'אור הרשימו', עכ"ה.

73. עתה מבואר גודל המדרגה של בחינה זו, ולכן כתב מוהרנ"ת בלקוטי הלכות (עריכת ד, אמצע ז' ונהוועק לעיל) שאי אפשר להשיג בחינה זו רק לשעה קלה, וגם לא כל אדם זוכה אליה, ע"ש.

74. כידוע היום בחכמת הרפואה, ולכן התרופות של משכחי הכאבים, תפקידם הוא להרדים כביכול את המוח, שלא יחוש בכאב ולא יודיע ליד לכאוב.

75. וראה עוד ממשל זה בשיחות הר"ן (שיחה י').

76. כעין ענין זה של התגברות מידת הדין כנגד הבעל

ה אף אחר כך מקלים היסורין ומתנחמין עליהם, על ידי התחדשות התורה שזוכין על ידי היסורין. כי על ידי היסורין בא לבחינת בטול בנ"ל, ואחר כך, אף על פי שישב מהבטול, אף על פי כן מהרשימו שנשארה מהבטול, על ידי זה נעשה התחדשות התורה. כי על ידי

עוטה אור

מקורם⁷⁷, כי הם מתגברים כנגדו, מחמת שרופה לברוח מהם⁷⁸ וכן, אל יתפלא האדם העוסק בביטול זה, על כך שאחרי הביטול התחזקו יסוריו יותר ממה שהיו לפני כן, וידע כי התחזקות זו היא רק לזמן מועט, כדלהלן.

יבאה שאף שמתגברים היסורים לאחר הביטול, מ"מ מהרשימו של השמחה ששמח ביסורים, הוא זוכה להתחדשות התורה, ובה מיקל יסוריו.

ה. אף אחר כך אחר התגברות היסורים, כשזוכה על ידם לתורה, מקלים היסורין ומתנחמין עליהם על ידי התחדשות התורה שזוכין על ידי היסורין, פי" ע"ז שזוכה מחמת היסורים לתורה, כדלהלן, האדם יכול להקל ולהתנחם על יסוריו, בכך שהוא רואה את הטוב שהם גורמים⁷⁹. כי על ידי היסורין בא לבחינת בטול אל התכלית שהיא העולם הבא, שמבטל כל ענייני הרגשות של עולם הזה בנ"ל, ואחר כך, אף על פי שישב מהבטול וחזור להיות בגדר אנושי, עם הרגשות העולם הזה, אף על פי כן מהרשימו – מהרושם והסימן של הקדושה שנשארה אצלו מהבטול – שהוא 'אורות הצחצחות' הגבוהים אפי' מהאצילות, כי הוא שורש הספירות⁸⁰, על ידי זה נעשה 'תחדשות התורה' (כמו שיבאר). והתקשרות לזריחת הרשימו הזה, הוא ע"י שעושה רצונו של מקום (כנ"ל), בכל מצוה ומצוה של מצוות התורה⁸¹.

מקורות ועיונים

78. כתב מוהרנ"ת (נטילת ידים שחרי"ת ד, ח), וז"ל: מחמת שפחניה זאת הוא תמיד בכחינת 'נהחיות רצוא ושוב', וכשהוא בחינת 'ושוב' אין הפלים של המחין, שהם בחינת הלבושין, כולים לקבל אור הנריחה משם וכו'. ועל כן היצר הרע וחילותיו מתגרין בישראל ביותר, מחמת שראין שרופה לברוח בכל פעם אל הפכלית, בפרט הפתלמידי חקמים הנפשים הפפצים ומשתוקקים ביותר אל הפכלית שבהם מתגרה ביותר, כמו שאמר רבתינו ז"ל (סוכה נב), עכ"ל.

79. כמו שנתבאר לעיל, שענין הביטול לתכלית שכולו טוב, הוא בעצמו גורם להקל את היסורים ולבטלם. כן כאן, אף שעתה הוא חזר מתכלית זו ומרגיש את היסורים ביותר כי הם מתגברים אצלו, מ"מ מיד שזוכה על ידם לתורה, הוא מתנחם עליהם, והנחמה הזו מקילה מעליו את סבל היסורים.

80. כמבואר בלקוטי הלכות (ברכת הרי"ח ב, ג), וז"ל: בחינת הנריחה והרשימו של הבטול, הוא בבחינת (ישעיה נח, יא) 'נהשביע בצחצחות נפשך', כי הנריחה של הבטול היא בחינת 'אורות הצחצחות', עכ"ל.

81. כמבואר בלקוטי הלכות (נטילת ידים שחרי"ת ד, יא), וז"ל: לשון מצנה שהוא לשון התגברות, מלשון צנתא

ולא יצא מדרכי התורה חס ושלום.

77. בטעם הדבר כתב מוהרנ"ת, משום שעדיין לא המתיק את הדינים בשורשם, וכמבואר בלקוטי הלכות (עריכת ד, ג), וז"ל: אף על פי שבשעת הבטול אל הפכלית - נתבטלין הדינים שם לגמרי, עדין אין הדינים נמקטים במקומם (ושורשם), כי אחר כך פשוטין מהבטול, חוזרים הדינים ומתגברים ביותר. אבל עקר ההמקטה הוא, כשזוכין להמקטיק הדינים במקומן ונשפן. דהינו, כשחוזרין מהבטול ונשם יש פח להדינים להתעורר, ואזי מתעוררים להתגבר ביותר, מחמת שראין שרופים לבטלם על ידי הבטול, כדרך שני אנשים שנלחמים זה בזה, שששאחד רואה שהשני מתגבר הוא מתגבר ביותר. ואזי כשזוכים לבטל הדינים על ידי התורה שממשיכין מהרשימה (כדלקמן בסמוך), זהו עקר המקטת הדינים, בחינת המקטת הדינים בשרשן ומקומן. כי בבחינת הבטול שם, הדינים בטלים לגמרי ואין להם שום אחיזה כלל. כי רק עקר אחיזתם, הוא בבחינת 'ושוב' - בבחינת החזרה מהבטול, ששם מתחיל אחיזתם, וכשמבטלין אותם שם במקומן על ידי התורה שממשיכין מהרשימו, זהו עקר בחינת המקטת הדינים.

הבטול שנתבטל אל התכלית, והשיג שכל היסורין הם טובות גדולות מאד, על ידי זה נתמלא שמחה.

והשמחה הוא כלי אל הדישין דאורייתא, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פח.) 'בשעה שאמרנו ישראל "נעשה ונשמע" (שמות כד, ז), ירדו ששים רבוא מלאכים, ונתנו שני פתרים בראש כל אחת, ובשחטאו וכו', ועתיד הקדוש ברוך הוא לתחזרין לנו, שנאמר (ישעיה לה, ט) "ושמחת עולם על ראשם". נמצא, שהשמחה היא בחינת "נעשה ונשמע", שהוא בחינת קבלת התורה. ועל ידי התחדשות התורה שזוכין על ידי הרשימו של הבטול פנ"ל, על ידי זה מקררין היסורין אחר כה, כי על ידי זה מכבין צמאון הנפש, כי הרגשת היסורין הוא בחינת צמאון

עוטה אור

והטעם, שהביטול גורם לחידושי תורה הוא, כי על ידי הבטול שנתבטל אל התכלית, והשיג באותה שעה של הביטול שכל היסורין הם טובות גדולות מאד להזכירו לחזור בתשובה ולהודיך מעונותיו, על ידי זה נתמלא שמחה. והשמחה הוא כלי אל הדישין דאורייתא, כי ע"י השמחה הוא נעשה כלי קיבול לחידושי תורה, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פח.) 'בשעה שאמרנו ישראל (שמות כד, ז) "נעשה ונשמע", ירדו ששים רבוא מלאכים ונתנו שני פתרים בראש כל אחד – אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע, ובשחטאו וכו' ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה ופירקום וכו', ועתיד הקדוש ברוך הוא לתחזרין לנו, שנאמר: (ישעיה לה, ט) "וכדו"י ה' ישובן ובאו ציון ברינה, ושמחת עולם על ראשם", שמחה שכבר היתה מעולם – על ראשם, (עד כאן הגמ' בשבת). פ"י, השמחה שהיתה להם כבר בקבלת נעשה ונשמע – היא זו שתחזור להם. נמצא, שהשמחה היא בחינת 'נעשה ונשמע', שהוא בחינת קבלת התורה. על ידי הביטול אל התכלית, שמשאירה בשכל האדם רושם וסימן, הוא יודע שכל היסורין הם טובות גדולות, וזוכה עי"ז לשמחה, והשמחה היא כלי לחידושי תורה.

ועל ידי התחדשות התורה הבאה מהשמחה, שזוכין על ידי הרשימו של הבטול פנ"ל, על ידי זה מקררין את צריכת היסורין⁸² אחר כה – היינו אחר שהם התגברו בשונו מהביטול, כי על ידי זה (החידושי תורה) מכבין צמאון הנפש. כי הרגשת היסורין הוא בחינת 'צמאון הנפש' – ענין הצמאון

מקורות ועיונים

הנמשך משם, אשרי המשתדל בכל עת להמשיך על עצמו אור היריקה הזאת, אשרי לו. והבחינה חפשית בכל אדם, כי בכל אדם מאיר בו אור היריקה הזאת, כי אפלו במדרגות התתונות מאיר אור האין סוף, כי אור האין סוף אינו נפסק לעולם, וכמוכזן בכתבי האר"י ל' שאפלו בתכלית העשיה מלבש בחינת קו הפאור הנמשך מאין סוף, עכ"ל.

82. בסמוך יבאר, שהיסורים הם כמו מלח, והאוכל מלח גרונו נצרב ונשרף ומרגיש צמאון גדול, וצריך לקרר את עצמו על ידי שתיית המים. וכן ברוחניות, התורה היא בחינת מים, והיא מקררת את צריכת היסורים, ומרגיעה גם את הכאב הגשמי שהאדם מרגיש.

וחבור, כי על ידי כל מצנה ומצנה ממצות התורה, מצותין ומקשרין ומחברין אור היריקה של הרשימו אל כלי המחין, שעל ידי זה מקשרין בו יתברך. ולהפך עברה ח"ו, הוא לשון חלף ועבר, שעל ידי העברה ח"ו, חולף ועובר ממנו אור הרשימו הזאת. ועל פן מצנה גוררת מצנה ועברה גוררת עברה, כי על ידי המצנה מקשרין ומחברין לעצמו אור היריקה של הרשימו הנ"ל, שעל ידי זה נתקשר ונתדבק להשם יתברך ועל ידי זה נמשכין עליו בכל פעם אור קדשת שאר המצות וזוכין לקימן, כי כל המצות נמשכין משם. וכן להפך בעברה ח"ו. כי עקר קדשת ישראל הוא לזכות להתכלית הנ"ל, הינו להתקשר ולהכלל באור האין סוף על ידי קדשת התורה והמצות שנמשכין מהיריקה

הנפש, כי צמאון הוא על ידי מליחות, ומליחות הוא בחינת יסורין, כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ה.) **נֹאמַר בְּרִית בְּמִלְחָה, וְנֹאמַר בְּרִית בְּיִסּוּרִין.** כי הנפש היא בת השכל, כי עקר גדול הנפש, הוא על ידי השכל, שמוגדל ומתקנה, וכמו שכתוב (משלי יט, ב) **"גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב".** וכשהשכל בשלמות, אזי הוא עושה פרות. אבל כשנפגם השכל, אזי הוא

עוטה אור

הוא הרגשת חיסרון בין בגשמיות ובין ברוחניות, והיסורים גורמים לאדם צמאון, דהיינו שהוא צמא לדבר שירגיע את כאבו, וענין זה נקרא 'צמאון הנפש', שהנפש מחפשת מה יועיל לה לכאב היסורים, כי כמו צמאון הגשמי למים – הוא נוצר על ידי מליחות, שאכל מאכל מלוח ונעשה צמא, או שלא שתה הרבה זמן מים, שאז מתגברות הליחות המלוחות בגופו, כך גם ברוחניות, וביאור הענין: מליחות הוא בחינת יסורין, כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה בגמרא (ברכות ה.): **נֹאמַר "בְּרִית" בְּמִלְחָה,** דכתיב (ויקרא ב, י) **"ולא תשבית מלח ברית אלהיך", וְנֹאמַר בְּרִית בְּיִסּוּרִין** – בפרשת התוכחות, אחרי צ"ח קללות נאמר (דברים כח, ט): **"אלה דברי הברית",** מה 'ברית' האמור ב'מלח' – מלח ממתקת את הבשר⁸³, אף 'ברית' האמור ב'יסורין' – יסורין ממרקין כל עוונותיו של אדם. ורמוז בדברי הגמרא, שהיסורין הם בחינת 'מליחות', ומליחות גורמת צמאון.

והטעם שעיקר הרגשת הצמאון מחמת היסורין הוא בנפש⁸⁴, כי הנפש היא בת השכל⁸⁵, והסיבה שהנפש נחשבת לבת השכל, כי עקר גדול הנפש הוא על ידי השכל, שמוגדל ומתקנה, וכמו שכתוב (משלי יט, ב): **"גַּם בְּלֹא דַעַת נֶפֶשׁ לֹא טוֹב"** – 'אין טוב לאדם שהוא בלא תורה' (רש"י), והרי שהדעת – השכל של התורה, הוא שמגדל ומתקן את הנפש של האדם. וכשהשכל בשלמות, אזי הוא עושה פרות, פי, כשהשכל בשלמות, הוא מגדל ומתקן את הנפש כראוי והנפש יכולה לעשות פירות – שהם הדיבורים (כמבואר לעיל בדרשת הפסוק 'לנפש חיה' – לרוח ממלא שהוא כח הדיבור). ואז אין לנפש צמאון – שהוא בחינת חיסרון, כי השכל בשלמות⁸⁶.

מקורות ועיונים

הנוקבא (הבת). וכבר ידוע מהזוהר ברעיא מהימנא פרשת פינחס (ח"ג דף רנו:), על הפסוק (משלי ג, יט): **"ה' בְּחֶקְמָה יָסַד אֲרָץ"** – שזו בחינת 'אבא יסד ברתא' – שלידת הבת מתייחסת אל אבא בדוקא, ע"ש.

86. פרפראות לחכמה, וביאר עוד: כשהשכל בשלמות זוכה לדיבורים שיהיה להם שלמות, שיהיו בבחינת אחדות ויהיו מקושרים תמיד בנפש, וכמבואר לעיל (אות ב), והם בעצמן בחינת הפירות של הנפש, בבחינת (בראשית ב, ז) **"וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה"**, לרוח ממלא, כי מוצא הדיבור הוא מהנפש. [נמצא, שגם כאן מרמז רבינו על ענין האחדות שבדיבורי התפילה]. והנפש הוא בחינת 'אין', בבחינת (ירמיה לא, יא) **"וַיְהִי תְהָ נֶפֶשׁם כְּגֵן רֵיחַ"** (היפך הצמאון) כמבואר בסוף התורה, ובגן הזה גדלים פירות נפלאים ושושנים וציצים ופרחים נאים (בחינת השדה העליונה הנ"ל), שהם בחינת הדיבורים

83. פירש המהרש"א בחידושי אגדות (ברכות שם), וז"ל: מלח שממתקת את הבשר, דהיינו שנכנס בבשר ומוציא הדם ממנו וממתקת את הבשר. כך היסורין נכנסין בבשר דאדם, ומוציא ממנו רתיחת הדם המביאו לידי חטא – ועונותיו מתמרקין ממנו, עכ"ל. וכפי זה המיתוק של הבשר על ידי המלח, הוא שמכשיר ומתקן אותו לאכילה מאיסור דם. עוד יש לפרש, שממתקת את הבשר, היינו שנותנת טעם טעים באכילה, וכמו שכתוב (איוב ו, ז) **"תִּיגְאָל תִּפְּל מְבִלֵי מֶלֶח"**.

84. שהיא המדרגה התחתונה מחמש המדרגות של הנשמה (שנוכרו בברכות י), שנקאים במדרש (בראשית וכה יד, ט) **"נפש-רוח-נשמה-חיה-יחידה"**.

85. 'השכל' הוא מקביל לספירת החכמה – פרצוף אבא, והנפש' מקבילה לספירת המלכות – פרצוף

בְּחִינַת "אֶרֶץ פְּרִי לְמַלְחָה" (תהלים קו, לד) • **וְהַמְלִיחוֹת, הוּא בְּחִינַת הַיְסוּרִין שְׁמֵרְגִישִׁין עַל יְדֵי שְׂאִין הַשֶּׁכֶל בְּשִׁלְמוֹת פְּנִ"ל, וְהוּא בְּחִינַת צְמָאוֹן הַנֶּפֶשׁ פְּנִ"ל. וְעַל יְדֵי הַתְּחַדְדוֹת הַתּוֹרָה הַנִּזְלָה, עַל יְדֵי זֶה מְקַרְרִין הַיְסוּרִין, וּמְכַבֵּין הַצְּמָאוֹן, בְּבְחִינַת (שְׁעֵי נַה, א) "הוּי כָּל צְמָא לְבוּ לְמִים". וְזֶה**

עוֹטָה אוֹר

אֲבָל בְּשִׁנְפָּנָם הַשֶּׁכֶל מחמת העוונות, וכשיש לו יסורים הוא אינו מבטל את עצמו לתכלית, אפי' למשך שעה אחת (ברצוא ושוב), אזי ממילא אין השכל יכול לגדל ולתקן את הנפש כראוי⁸⁷, **אֲזִי הַנֶּפֶשׁ הוּא בְּחִינַת הַכְּתוּב (תהלים קו, לד) "אֶרֶץ פְּרִי - לְמַלְחָה"⁸⁸, פִּי, בְּמִקוּם שֶׁהָאֶרֶץ - בְּחִינַת 'נֶפֶשׁ', תַּעֲשֶׂה פְּרִי, הִיא עוֹשֶׂה מֶלֶח הַגּוֹרֵם לְצְמָאוֹן הַנֶּפֶשׁ, וְהַמְלִיחוֹת הַזֶּה שֶׁל הַנֶּפֶשׁ, כְּשֶׁאֵין לָהּ דִּיבּוּרִים, הוּא בְּחִינַת הַיְסוּרִין, שְׁמֵרְגִישִׁין עַל יְדֵי שְׂאִין הַשֶּׁכֶל בְּשִׁלְמוֹת פְּנִ"ל, כְּשֶׁאֵינוּ יִכּוֹל (אִפִּי לְשַׁעֲהָ אַחַת) לְבַטֵּל אֶת עֲצָמוֹ לְתַכְלִית וְלִסְתוּם עֵינָיו מֵעֵינֵי הַרְגָּשׁוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְהוּא בְּחִינַת 'צְמָאוֹן הַנֶּפֶשׁ' פְּנִ"ל. פִּי, שֶׁהַנֶּפֶשׁ חִסְרָה וְצָמָא, מַחֲמַת שְׂאִין הַשֶּׁכֶל לְהַגְדִּילָהּ, וְהַרְגַּשׁת צְמָאוֹן הַנֶּפֶשׁ הִיא הַמְלִיחוֹת, בְּחִינַת הַיְסוּרִים כְּנִ"ל.**

לאחר שנתבאר, שצמאון הנפש נעשה מחמת שאין השכל בשלמות ולכן יש מליחות של יסורים, יבא, שהתורה היא בחינת מים, ומכבה את הצמאון הזה, וממילא היסורים בטלים.

וְעַל יְדֵי הַתְּחַדְדוֹת הַתּוֹרָה הַנִּזְלָה הַבָּאָה עַל יְדֵי הַשְּׂמִחָה מֵהַרְשִׁימוֹ שֶׁל הַבֵּיטוּל אֶל הַתַּכְלִית⁸⁹, עַל יְדֵי זֶה מְקַרְרִין אֶת כָּאֵב צְרִיבַת הַיְסוּרִין, וּמְכַבֵּין הַצְּמָאוֹן - בְּחִינַת הַמֶּלֶח שֶׁל הַיְסוּרִים, וְעֵינָיו זֶה הוּא בְּבְחִינַת הַכְּתוּב (שְׁעֵי נַה, א): "הוּי כָּל צְמָא לְבוּ לְמִים"⁹⁰, וְאֵין מִים אֵלָּא תוֹרָה' (כְּבַא קְמָא יו'), וְעַל כֵּן הַתּוֹרָה שֶׁהִיא בְּחִינַת 'מִים', כְּשֶׁהוּא לּוֹמְדָה (בְּחִינַת שְׂתִיָּה), הִיא מְקַרְרַת וּמְכַבֵּה אֶת צְמָאוֹנוֹ. הֵינּוּ, שֶׁהִיא מְקַרְרַת אֶת הַיְסוּרִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת מֶלֶח הַמְצָמִיא אֶת הַנֶּפֶשׁ⁹¹.

מְקוֹרוֹת וְעֵינָיִם

"מְרַעַת" - ר"ל לא על חנם יעשה זאת, כי אם בעבור רעת יושביה - וגמולם הוא משלם.
89. כמבואר בלקוטי הלכות (עריבת ד, ג), וז"ל: עֶקֶר הַתְּמַקָּה - הוּא כְּשֶׁזּוֹכֵין לְהַמְתִּיק הַדִּינִים בְּמִקוּמָן וְשֶׁרָשָׁן, דְּהֵינּוּ כְּשֶׁחֲזָרִין מֵהַבְּטוּל וְשֵׁם יֵשׁ כַּח לְהַדִּינִים לְהַתְּעוֹרֵר וְכו'. וְאֲזִי כְּשֶׁזּוֹכִים לְבִטֵּל הַדִּינִים עַל יְדֵי הַתּוֹרָה שְׁמֵרְגִישִׁין מֵהַרְשִׁימָה - זֶהוּ עֶקֶר הַתְּמַקָּה הַדִּינִים, בְּחִינַת הַתְּמַקָּה הַדִּינִים בְּשֶׁרָשָׁן וּמִקוּמָן. פִּי בְּבְחִינַת הַבְּטוּל, שֵׁם הַדִּינִים בְּטִלִים לְגַמְרֵי וְאֵין לָהֶם שֵׁם שׁוּם אַחֲזִיָּה כָּלֵל (אִמְנָם, זֶה רַק כְּשֶׁהוּא בְּרַצוֹא, וְאֵין זֶה קְבוּעַ לִזְמַן). רַק עֶקֶר אַחֲזִיָּתָם הוּא בְּבְחִינַת 'נְשׁוּב' בְּבְחִינַת הַחֲזָרָה מֵהַבְּטוּל, שְׁשֵׁם מֵתְחִיל אַחֲזִיָּתָם, וְכְשֶׁמְבַטְלִין אוֹתָם שֵׁם בְּמִקוּמָן עַל יְדֵי הַתּוֹרָה שְׁמֵרְגִישִׁין מֵהַרְשִׁימוֹ (שֶׁהִיא הַשְּׂמִחָה), זֶהוּ עֶקֶר בְּחִינַת הַתְּמַקָּה הַדִּינִים, עַכ"ל.

90. כתב בכיור הלקוטים (אות ו'), שזוה בעצמו הענין של השקאת האילנות שהם הנשמות על ידי בעל השדה המוזכר לעיל (סוף אות א').
91. ומבואר היטב, מסדר דבריו הקדושים ומעומק

הקדושים, כמבואר לעיל (אות ב'). ועל כן כשהנשמות עושין פירות, על ידי שזוכין להסתכל על התכלית ולסתום עיניהם מחיזו דהאי עלמא, נואף שאח"כ חוזרים מהביטול הזה חזרה, בכל אופן הביטול שהיה באותה שעה מועיל לשלמות השכל, שהנפש תעשה פירות], אזי מאירין עיני בעל השדה ויכול להסתכל בכל אחד ואחד ולהביאו אל התכלית הטוב.

87. כמבואר בפרפראות לחכמה, וז"ל: אבל כשאין עושין פירות חס ושלוה, וזה מחמת שלא זכו לסתום עיניהם מחיזו דהאי עלמא בשלמות, אזי הנפש בבחינת "אֶרֶץ פְּרִי לְמַלְחָה", היינו הרגשות היסורים שהם בחינת מליחות. וגם אצל הבעל השדה נתחשכין עיניו חס ושלוה, על ידי בחינת הבכיה שהוא קלקול הראות כדלעיל (אות ב'), וגם זה בחינת מליחות, כי הדמעות הם מים מלוחים - בחינת צמאון, כמבואר לעיל (תורה נ"א).

88. הפסוק בשלמות: "אֶרֶץ פְּרִי לְמַלְחָה מְרַעַת יִשְׂבֵי כָה", ובמצודת דוד פירש: "אֶרֶץ פְּרִי" - הארץ העושה פרי תהיה נהפך להיות עפרה מלוח כל יעשה פרי.

בְּחִינֹת (תהלים צד, יב) "אֲשֶׁרִי הַגִּבֹּר אֲשֶׁר תִּסְרְנוּ יָהּ וּמִתּוֹרַתְךָ תִּלְמְדֶנּוּ"⁹², כִּי עַל יְדֵי הַיִּסְוּרִי, זֹכֶה לְהִתְחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה בְּנִל. וְזֶה סִמְּוֹן שֶׁפָּעַל עַל יְדֵי הַיִּסְוּרִין וְקִבְּלָם כְּרֵאוּי, כְּשִׁזְכָּה אַחֵר כֶּף לְחִדּוּשֵׁין דְּאִוְרִיתָא, שֶׁזֶה סִמְּוֹן שֶׁזְכָּה לְבְּחִינֹת בְּטוֹל אֶל הַתְּכָלִית עַל יְדֵי הַיִּסְוּרִי, וְעַל יְדֵי זֶה זָכָה לְחִדּוּשֵׁין דְּאִוְרִיתָא, עַל יְדֵי הַרְשִׁימוּ בְּנִל:

וְהַפְּעַל הַשְּׂדָה הַנִּל, כְּשֶׁעִינֵינוּ מְאִירוֹת, בְּבְּחִינֹת "שְׂדָה צוֹפִים", אֲזִי יִכּוֹל לְהִסְתַּבֵּל בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, אִם הוּא קָרוֹב אֶל הַתְּכָלִית. וּכְשֶׁרֵאָה בְּאֶחָד שְׂרָחוֹק מִהַתְּכָלִית, אֲזִי אֵין תִּפְלָתוֹ עֲדִין בְּשִׁלְמוֹת כְּרֵאוּי בְּנִל, כִּי אֵינוֹ יִכּוֹל לַעֲשׂוֹת אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה. וּכְשֶׁעוֹמֵד בְּסוֹף הַתְּכָה, שׁוֹכַח

עוֹטָה אוֹר

וְזֶה בְּחִינֹת הַכְּתוּב (תהלים צד, יב): "אֲשֶׁרִי הַגִּבֹּר אֲשֶׁר תִּסְרְנוּ יָהּ וּמִתּוֹרַתְךָ תִּלְמְדֶנּוּ"⁹², כִּי עַל יְדֵי הַיִּסְוּרִין זֹכֶה לְהִתְחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה בְּנִל, פִּי, שֶׁהִיסוּרִין מְבִיאִים אוֹתוֹ לִמְחַשְׁבָה עַל הַתְּכָלִית, וְכַשְׁחוּהָ, בֵּא לִיסוּרִים גְּדוּלִים יוֹתֵר, אֲבָל בְּכַח הַרְשִׁימוֹ שֶׁל הַבִּיטוּל לְתְּכָלִית – בֵּא לְשִׁמְחָה הַמְבִיאָה לְהִתְחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה. וְזֶה סִמְּוֹן שֶׁפָּעַל עַל יְדֵי הַיִּסְוּרִין וְקִבְּלָם כְּרֵאוּי, כְּשִׁזְכָּה אַחֵר כֶּף לְחִדּוּשֵׁין דְּאִוְרִיתָא – לְחִדּוּשֵׁי תוֹרָה⁹³, שֶׁזֶה סִמְּוֹן שֶׁזְכָּה לְבְּחִינֹת בְּטוֹל אֶל הַתְּכָלִית עַל יְדֵי הַיִּסְוּרִין, וְעַל יְדֵי זֶה זָכָה לְחִדּוּשֵׁין דְּאִוְרִיתָא⁹⁴ – עַל יְדֵי הַרְשִׁימוֹ – הַרוּשֵׁם וְהַסִּמְּוֹן שֶׁנִּשְׁאָר בְּשִׁכְלוֹ מִהַבִּיטוּל אֶל הַתְּכָלִית בְּנִל, כִּי בֵּא עַל יְדוֹ לְשִׁמְחָה, הַמְבִיאָה לְחִדּוּשֵׁי תוֹרָה.

קוֹדֵם שִׁבְאַר אֶת טוֹד הַגַּמ' מְנַצֵּץ צוֹפִים אִמְרוֹם, יִקְדִים אֶת מַה שִׁבְיָאָר בְּעִינֵין 'בְּעַל הַשְּׂדָה', וְאֵיךְ עַל יְדוֹ נַעֲשִׂית כֹּל הַתְּפִלָּה אַחַת.

ו. וְהַפְּעַל הַשְּׂדָה הַנִּל, כְּשֶׁעִינֵינוּ מְאִירוֹת בְּבְּחִינֹת "שְׂדָה צוֹפִים", כַּמְבּוֹאָר לְעִיל (אוֹת ב), שְׂדָבֵר זֶה נַעֲשָׂה בְּשַׁעֲהַ שֶׁהַנְּשִׁמּוֹת הַגְּדוּלוֹת בְּשַׁדָּה עוֹשׂוֹת רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם בְּתוֹרָה וּמִצְוּוֹת – בְּחִינַת 'שְׁהֵאִילֻנוֹת עוֹשִׂים פִּירוֹת, אֲזִי הוּא יִכּוֹל לְהִסְתַּבֵּל בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, אִם הוּא קָרוֹב⁹⁵ אֶל הַתְּכָלִית לְהִיּוֹת מְבוֹטֵל מִהַרְגְּשׁוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, עַל יְדֵי שְׁסוּתָם אֶת עֵינָיו מִעֵינֵי עוֹלָם הַזֶּה, לְהַרְגִישׁ אֶת הַטוֹב, שִׁישְׁנָם אִפִּי בִּיסוּרִים – לְפָחוֹת בְּבְּחִינָה שֶׁל 'רְצוּאָה וְשׁוֹב' (כַּדְּלֵעִיל אוֹת ד). וְמִי שִׁישׁ לוֹ בְּחִינָה זֹה, יִכּוֹל לַעֲשׂוֹת מְכָל הַתְּפִלָּה – אַחַת, כִּי עַל יְדֵי הַבִּיטוּל הוּא מַעַל לִזְמוֹן⁹⁶. וּכְשֶׁרֵאָה בְּעַל הַשְּׂדָה בְּאֶחָד שְׂרָחוֹק מִהַתְּכָלִית, פִּי, שֶׁנִּתְרַחַק הַרְבֵּה בִּישׁוֹב' שְׁלוֹ מִהַתְּכָלִית, שֶׁהוּא רְחוֹק עֵתָה מִבְּחִינַת הַבִּיטוּל מִהַרְגְּשׁוֹת עוֹלָם הַזֶּה שֶׁהִיָּה לוֹ⁹⁷, אֲזִי אֵין תִּפְלָתוֹ עֲדִין בְּשִׁלְמוֹת כְּרֵאוּי⁹⁸ בְּנִל – כִּי אֵינוֹ יִכּוֹל לַעֲשׂוֹת אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה, וּכְשֶׁעוֹמֵד

מְקוֹרוֹת וְעִיּוֹנִים

שֶׁהַשְּׂמַחָה מְבִיאָה אוֹתוֹ אֶל חִדּוּשֵׁי תוֹרָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת מִים, וְהֵם מְכַבִּים אֶת הַצְּמָאוֹן הַבֵּא מִמְּלִיחוֹת הַיִּסּוּרִים. [בְּסִיכוּם זֶה מְבּוֹאָר הֵיטֵב מֵהַלֵּךְ הַתּוֹרָה, וְאֵיךְ שֶׁכֵּל שֶׁלֵּב נִצְרָךְ, וְבוֹזָה מִתּוֹרָצִים כַּמָּה קוֹשִׁיּוֹת בְּהַכְּנַת תּוֹרָה דִּידֵךְ, וְדוּ"ק].

92. בְּמִצְדוֹת דוֹד שֵׁם פִּירֵשׁ: "אֲשֶׁרִי הַגִּבֹּר" - אֲשֶׁרִי לְהַצְדִּיקִים הַמְּעוֹנִים, אֲשֶׁר ה' הוּא הַמִּיִּסְרָם, וְבוֹזָה מִלְּמַד אוֹתָנוּ מִתּוֹרָתוֹ, ר"ל בּוֹזָה מְגַלָּה אוֹזוֹן לַעֲשׂוֹת אֶת דְּבַר הַתּוֹרָה, ע"כ. וּבְגַמ' בְּרִכּוֹת (דף ה), אֵיתָא: תְּנִיא רַבִּי שֶׁמְעוֹן בֶּן יוֹחָאֵי אוֹמֵר, שְׁלוֹשׁ מִתְּנִתּוֹת טוֹבוֹת נִתְּן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, וְכוּלָן לֹא נִתְּנָן אֶלָּא

דְּבַרֵי הַלְּקוּטֵי הַלְּכוֹת וְהַפְּרַפְרָאוֹת לְחַכְמָה, שֶׁהַסְדֵּר הוּא כֵךְ: כְּשִׁישׁ לְאָדָם יִסּוּרִים, בּוֹדָאֵי שֶׁהֵם כְּדִי לְעוֹרְרוֹ בְּתִשׁוּבָה וּלְמַרְק עוֹנוֹתָיו. וְכַשְׁחוּשֵׁב כֵן, הוּא יִכּוֹל לְהַעֲמִיק מַחְשַׁבְתּוֹ וּלְכוּבֵא אֶל תְּכָלִית עוֹלָם הַבֵּא, כִּי יִבִּין שֶׁהַכֵּל הוּא לְטוֹבוֹתוֹ, וְבוֹזָה הוּא בֵּא לְבִיטוּל הַהַרְגְּשָׁה וְסִתִּימַת עֵינָיו מִעֵינֵי עוֹלָם הַזֶּה. אֲלָא, שְׂאֵי אִפְשֵׁר לְהַתְּמִיד בְּעִינֵין זֶה, כְּדִי שֶׁלֹּא יִצֵּא מִגְּדַר הָאֲנוּשִׁי, וְצִרִיךְ הַשְּׁכָל לְחַזּוֹר מִהַבִּיטוּל אֶל כְּלֵי הַמוֹחַ. וְאִז, מִיָּד מִתְּגַבְּרִים עֲלֵיו הַיִּסּוּרִים מְאוֹד, מַחְמַת שְׁנִיסָה לְבְּרוּחַ מֵהֵם וְכו' כְּנִל. אִמְנָם מְכַח הַרְשִׁימוֹ שֶׁל הַבִּיטוּל - בֵּא אֶל שִׁמְחָה גְּדוּלָה,

מקורות ועיונים

הבאה, עדיין האות והתיבה הקודמת עומדות בזכרון בכח, כאילו אומר אותן עתה שאז נמצא שלא נפרד מהם. אלא שבעולם הזה, כל אות ותיבה נאמרת בזמן אחר, וחילוק הזמנים בין תיבה לתיבה, גורם - שמה שנאמר לפי רגע אינו קיים עוד עתה, כי הוא נפרד ממנו. והתיקון לזה, הוא בחינת הביטול לעולם הבא, ששם אין בחינה של זמן, כמו שכתוב (זכריה יד, ט) "בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד" - הכל באחדות ובטל להקב"ה והכל טוב. אז יכול לזכות לכח זיכרון חזק כל כך, שתיבות התפילה שכבר אמר, עדיין מאירות בחזקה גם בשעת אמירת התיבות הבאות. ונתבאר, שזה נעשה על ידי היסורים, שרואה את הטוב התכליתי שבהם, עד שאינו מרגיש ביסורים כלל. ואפי' שצריך אחר כך לחזור להרגשותיו הגופניות, ולחזור לכלי המוחין של העולם הזה, ומרגיש את היסורים בתוקף, מ"מ מכח הרשימו והזריחה שהאיר לו הביטול, זוכה לשמחה על הביטול ועל ידה לחידושי תורה, שהם בחינת מים המשקים את צמאון הנפש ממליחות היסורים. הרי, שגם ב'שוב' מהביטול אל התכלית, הוא עדיין 'קרוב אל התכלית', ויכול לעשות 'אחד' מהתפילה בכח הזיכרון.

97. אכן אין הכוונה לרחוקים לגמרי, שלא זכו בכלל לביטול על ידי סתימת עיניהם מענייני העולם הזה, כי עיני בעל השדה אינם על אלו, והם בחינת 'שדה בוכים'. כמפורש בפרפראות לחכמה, וז"ל: כשהנשמות עושין פירות, על ידי שזוכין להסתכל על התכלית ולסתום עיניהם מחיזו דהאי עלמא, אזי מאירין עיני בעל השדה ויכול להסתכל בכל אחד ואחד ולהביאו אל התכלית הטוב כנ"ל, (היינו שיכול להתפלל - ולעשות מכל התפילה אחד). אבל כשאינן עושין פירות חס ושלום, וזה מחמת שלא זכו לסתום עיניהם מחיזו דהאי עלמא בשלמות, גם אצל הבעל השדה נתחשכין עיניו ח"ו.

98. נקט לשון "בְּשִׁלְמוֹת פְּרָאוּי", כי בודאי רוב רובו של העולם ואפי' אלו המכוונים היטב בכל תיבה ותיבה בתפילתם, אינם מגיעים למדרגה העצומה שהזכיר כאן - לעשות מכל התפילה אחד, ובודאי שתפילתם טובה מאוד לפני ה' ית' בכח כוונתם בתיבות התפילה, אלא שאינה "בְּשִׁלְמוֹת פְּרָאוּי". (וכל דבריו הקדושים של רבינו זיע"א מדוקדקים בתכלית).

על ידי יסורין, אלו הן: תורה, ארץ ישראל והעולם הבא, תורה מנין, שנאמר "אֲשֶׁרֵי הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר תִּיַסְּרֶנּוּ יֵה וּמְתוֹרֶתְךָ תִּלְמַדְנֶנּוּ" וכו', עכ"ל.

93. כמבואר בגמ' בברכות (דף ה.), שבחינת יסורין של אהבה הם כשאין בהם ביטול תורה, אף שבמציאות כל יסורין יש בהם ביטול תורה, שהרי שוכב ומתאנח בכאביו ואיך יכול ללמוד תורה באותה שעה, וכמבואר בגמ' בבא מציעא (דף פד): 'בצפרא אמר להו זילו מפני ביטול תורה'. אלא הכוונה כפי שמבואר כאן, שעל ידי היסורים הוא עושה את כל הבחינות הנ"ל של ביטול ברצוא ושוב, ובשמחה של הרשימו בא לחידושי תורה, נמצא שאין בהם ביטול תורה, כי אף שהיה ביטול תורה לשעה, מ"מ השיג על ידם הרבה יותר חידושי תורה, עד שאין כאן ביטול תורה.

94. מבואר שהסימן לכך שזכה לביטול, הוא רק אם זכה לחידושי תורה, אבל אם לא זכה לחידושי תורה, סימן שלא זכה לביטול אמיתי. וקשה, שלכאורה הסימן הגדול הוא, אם לא הרגיש את כאב היסורין, התלוי בכך שהביטול היה גמור? וי"ל, שלבטל את הרגשת הכאב, אפשר בדרכים נוספות שהן דומות לענין הביטול, כמו ע"י ריכוז במחשבה עמוקה, לא מרגישים שום כאב ויסורים, ואפשר לעבור ניתוח בבשר החי ולא להרגיש שום יסורים, כידוע ממעשיות כאלה מגדולי ישראל ולהבידל גם אצל אומות העולם. אולם, אין זה הביטול שרבינו מדבר עליו, כי רבינו מדבר על מדרגה של 'ביטול אל התכלית', דהיינו להבין באמת שהיסורים הם טובה גמורה, ומתוך הרגשת הטוב, מתבטל אל התכלית של העולם הבא, ומחמת זה אינו מרגיש יסורים. ולכן, כדי לדעת ודאי שזכה לביטול, אמר רבינו, שהסימן היחידי לדעת שהגיע לשלמות הביטול לתכלית, הוא, שאחר שחזר אל עצמו מהביטול, בא מכח הרשימו לשמחה גדולה מאוד, וממנה בא לחידושי תורה.

95. תיבת 'קרוב' היא בדקדוק גדול, כי מדבר על מי שזכה לתכלית ב'רצוא', על ידי סתימת עיניו מענייני העולם בשעת היסורים, ועתה הוא ב'שוב', כי לא יכול להישאר כל הזמן בבחינה זו וכו"ל, ולכן א"א להשיג יותר מ'קרוב'. (וע' בהערה בסמוך קישור וביאור הדברים).

96. ענין זה נתבאר לעיל (סוף אות ב.), שהכח לעשות אחד מכל התפילה, הוא כאשר אומר את האות והתיבה

תחלת התבנה, ואינו יכול לקבל תפלתו בבחינות אחד בנ"ל. והבעל השדה הנ"ל מסתכל בו, ומביאו אל התכלית שהוא בלוי אחד בנ"ל. ואזי יכול לעשות אחד מכל התפלה, ואף על פי שעומד בסוף התפלה, עדין הוא עומד בתחלת התבנה של תחלת התפלה בנ"ל:

וזה בחינות (שבת קד) 'מנצפ"ה צופים אמרו', ומסיק שם, שהצופים תקנו חי בתחלת תבנה וחי

עושה אור

בסוף התבנה שובח תחלת התבנה, פי' אין האות של תחילת התבנה מאירה בחוץ כאילו נאמרה עתה, אלא כל אות ואות היא בפני עצמה, ואינו יכול לקבל תפלתו בבחינות אחד בנ"ל, שזה נעשה בכח הזיכרון שמקבל על ידי הביטול לעלמא דאתי - שאז הוא בבחינת 'מעל הזמן', וכל האותיות והתיבות נחשבות כנאמרות כאחת, וכשעוסק באות השניה אינו נפרד מהראשונה, וכן בתיבות. והבעל השדה הנ"ל מסתכל בו, ובהסתכלות זו מאיר בו כח ביטול גדול מאוד ומביאו אל התכלית של ביטול העולם הזה, עד שמרגיש כבר עתה בחינת עולם הבא, ש"ה' אחד ושמו אחד" - שהוא בלוי אחד בנ"ל. ואזי יכול לעשות זה שזכה לקבל ההסתכלות הזו - אחד מכל התפלה, ואף על פי שעומד בסוף התפלה, עדין הוא עומד בתחלת התבנה של תחלת התפלה⁹⁹ בנ"ל¹⁰⁰.

לאחר שביאר את כח בעל השדה בהסתכלותו, להביא את מי שהכין עצמו למידת הביטול, לתכלית הזו שיוכל לעשות 'אחד' מכל התפילה. יבאר שזה סוד האותיות האמצעיות והסופיות שיש באותיות א"ב, שהם אותיות מנצפ"ך שגילו אותם ה'צופים'. והסוד הוא, לקשר את האות שבסוף התיבה עם תחילתה.

וזה שביארנו, שכשענינו של 'בעל השדה' מאירות, השדה נקראת 'שדה צופים', ואז הוא יכול להביא את אנשיו לתכלית, שכשהיו עומדים בסוף התפילה, עדיין יהיו מחוברים גם לתחילת התפילה, אלו הן בחינות מה שאמרו רבותינו ז"ל (שבת קד): 'מנצפ"ה צופים אמרו', שהנביאים תיקנו את האותיות הסופיות:

מקורות ועיונים

כולו אחד וכו'. זה נאמר [שוב על ידי רבינו] בסוף יום ב' של ראש השנה [שלאחר מכן, בשנת תקס"ז], ואז אמר ש'אחד' הוא ראשי תיבות ד'ברי אלהים חיים וכו', ע"כ. ונראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי ענין (עירובין יג): 'אלו ואלו דברי אלהים חיים' הוא גם כן רק על ידי בחינת האחדות הנ"ל - ששם (למעלה) נכלל הכל באחדות אחד, אף שנראה לכאורה שני הפכים ממש, (פי', שהם חולקים זה אוסר וזה מתיר, בכל אופן על ידי בחינת האחדות שתי הדעות הן דעה אחת, אלא שאי אפשר להבין זאת בשכל). או אפשר דרוצה לומר, כשזוכין שדיבורי התפילה הם בחינת 'דברי אלהים חיים', בחינת (ישעיה נא, טז) 'וְאֵשִׁים דְּבָרֵי בְּפִיךָ' וכו', אז זוכין שכל תיבות התפילה יהיו בבחינת אחדות אחד המבואר בפנים, מאחר שהם בחינת 'דבר ה' ממש, וכמו שדרשו רז"ל (במדבר רבה יא, ז) על פסוק (תהלים סב, יב) "אחת דבר אלהים שמים זו שמעתי" - שכל עשרת הדיברות בדיבור אחד נאמרו.

99. ביאר הפרפראות לחכמה (בסוף אות י"ב), וז"ל: מה שמבואר כאן מענין לעשות אחד מכל התפילה, הוא ענין בפני עצמו והוא מדרגה גבוהה מאוד, כי לזה זוכין כשמשגיגן באמת את התכלית שכולו אחד (וזה אפשר רק על ידי 'בעל השדה'), והביטול אל התכלית שע"י היסורין - הוא רק כמו בחינת חינוך והרגל לדרך זו, עכ"ל. וביאור דבריו, שבאמת אין בעל השדה יכול להסתכל, אלא במי שמאיר את עיניו ע"י שעושה רצונו של מקום, ובעיקר, ע"י שמבטל את עצמו לתכלית בשעת היסורים. אכן אין בכח ביטול זה להביאו למעלה העצומה הנ"ל - לעשות מכל התפילה אחד, אולם ע"י חינוך והרגל לביטול כזה, אזי ההסתכלות של בעל השדה בו, מועילה לו למשוך עליו את הבחינה הזאת, ואז הוא יכול לעשות אחד מכל התפילה.

100. כתב בפרפראות לחכמה (אות י"א), וז"ל: מה שנאמר במאמר זה [בסיון תקס"ו], שצריך לעשות אחד מכל התפילה וכו', וזה בחינת התכלית שהוא

בסוף תבה. צופים, זה בחינות הפעל השדה, כשעיניו בבחינות "שדה צופים" כנ"ל. אזי יכול לתקן ולהסתכל על אותם שהם סמוכים אל התכלית, וכשעומדים בסוף התפלה עדין הם בתחילת התבה כנ"ל. ועל אותם שהם רחוקים מהתכלית, והם בחינות סוף תבה. כי כשהם בסוף התבה, הם בסוף התבה ממש כנ"ל. והצופים מתקנים אותם, ומביאים אותם אל התכלית כנ"ל. וזה בחינות 'שכחום וחרורו ויסודם', הינו שמוחמות שהם רחוקים מהתכלית, שכחו תחילת התבה, כי אינם כוללים תפלתם בבחינת אחד כנ"ל, וחרורו ויסודם ותקנו אותם, שיהיה בלו אחד כנ"ל:

עושה אור

ס'ן'ף'ד', לכותבם בצורה כזו ולא בצורה הרגילה של אותיות מנצפ"כ. ומפיק שם שאין הכוונה שהם חידשו את מציאות האותיות הללו¹⁰¹, אלא שהצופים תקנו חי בתחילת תבה וחי בסוף תבה, פי, אלו אותיות הן בתחילת תבה (ובאמצעה), ואלו אותיות הן בסוף התבה. דהיינו, שתיקנו שהאותיות מנצפ"כ תהינה בתחילת תבה, ואותיות ס'ן'ף'ד' תהינה בסוף תבה. ע"כ הגמ'.

ורמוז בזה, כי 'צופים' זה בחינות הפעל השדה שהוא צופה באנשיו להביאם אל התכלית, כשעיניו בבחינות 'שדה צופים' כנ"ל – אזי יכול לתקן ולהסתכל על אותם שהם סמוכים אל התכלית לעשות מכל התפילה 'אחד', וכשעומדים בסוף התפלה – עדין הם בתחילת התבה כנ"ל, ואנשים אלו הם בבחינת 'תחילת תבה', כי גם כשהם עומדים בסוף התבה לא נשתכחה מהם תחילת התבה. ועל אותם שהם רחוקים מהתכלית והם בחינות 'סוף תבה', כי כשהם בסוף התבה, הם בסוף התבה ממש כנ"ל, כי כבר נשכחו ונפרדו מהם האותיות של תחילת התבה, והצופים היינו העינים של בעל השדה מתקנים אותם ומביאים אותם אל התכלית¹⁰² כנ"ל, וזהו: 'תיקנו חי בתחילת תבה חי בסוף תבה', היינו שתיקנו בסוף תבה יהיו עומדים בתחילת תבה¹⁰³. וזה בחינות מה שהגמרא בשבת שואלת: איך יתכן שהנביאים תיקנו, אלו אותיות יהיו בתחילת התבה ואלו בסופה, והלא אין נביא רשאי לחדש דבר לאחר נתנית התורה, ומתרת: 'שכחום וחרורו ויסודם', פי, לא שהנביאים חידשו אותן, כי כבר ניתנו מסיני, אלא ששכחו אותן ובאו הנביאים וחרורו ויסודו – להודיע אלו מהן בתחילת התבה ואלו בסוף. הינו שמוחמות שהם רחוקים מהתכלית בחינת העולם הבא, העושה מהכל 'אחד', שכחו תחילת התבה כשהם בסוף התבה – וזה הפירוש 'שכחום' – פי אינם כוללים תפלתם בבחינת 'אחד' כנ"ל, וחרורו ויסודם' הצופים – ותקנו אותם את הרחוקים שיהיה גם תפלתם 'בלו אחד' כנ"ל.

מקורות ועיונים

מנצפ"ך הם בבחינת גבורות ודינים כידוע, שלכן עולה הגימטריא של תיבת מנצפ"ך כמנין 280 שהוא כמנין פ"ר דינים, ומשם שורש כל היסורים. והאותיות מנצפ"ך הסתומים, הם באין רק בסוף התבה, שעל ידי זה מפרידין בין תיבה לתיבה. והצופים מסתכלים על זה, להשלים את השכל, ולהביא את כל הנפשות אל התכלית - שעל ידי זה נתבטלן היסורין, וזוכין לעשות מכל דיבורי התפילה אחדות אחת.

103. כל זה נוסף בכתב היד.

101. שהרי נאמר (ויקרא כז, לד) "אלה המצות אשר צנה ה' את מלשה", ודרשו מאכן, שאין נביא (הצופים) רשאי לחדש דבר על תורת משה. ולכן הסיקה הגמ', שבוודאי היו שתי צורות של האותיות היינו מנצפ"כ כפופות ומסן'ף'ד' פשוטות, אלא שלא היו יודעים אלו מהן היו בתחילת התבה (ואמצעה) ואלו בסופה, והיו עושים כרצונם. עד שבאו הצופים ותקנו, שמנצפ"ך הן בתחילת התבה ואמצעה, ואילו מסן'ף'ד' הן בסוף התבה דוקא.

102. בפרפראות לחכמה הוסיף לבאר בזה, כי

זוה פרוש 'ויאמר בעז אל רות', 'בעז' – הוא השכל, כמו שכתוב (קהלת ז, ט) "החכמה תעז לחכם". 'רות', היא בחינת הנפש, שממנה יוצא הדבור של התפללות ושירות והתשפחות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ז, ט) 'למה נקרא שמה רות, שממנה יצא דוד שררה להקדוש ברוך הוא בשירות ותשפחות'. 'הלוא שמעת בתי', כי הנפש היא 'בת השכל' בנ"ל. וזהו 'הלוא שמעת' – הינו השמע לאזניך מה שאתה מוציא בפיך, הינו הטח אזניך ושמע בקשת הדבור ותחנוניו, שמבקש ומתחנן לכל תתפרד ממנו בנ"ל.

וזהו 'אל תלכי ללקט בשדה אחר' בנ"ל, כי כל האותיות והדבורים הם לקוטים וקרים שמלקטים בשדות עליונים בנ"ל. והדבור מבקש מהנפש, לכל תלך מאתו ללקט לקוטים אחרים

עוטה אור

עתה יבא, כיצד רמוזה תורה דידן בפסוק: "ויאמר בועז אל רות" וכו'.

זוה פרוש הפסוק שהובא בתחילת התורה (רות ב, ח) "ויאמר בעז אל רות", כי "בעז" – הוא 'השכל והחכמה'¹⁰⁴, כמו שכתוב (קהלת ז, ט) "החכמה תעז לחכם"¹⁰⁵ – החכמה נותנת עזות וקדושה לאדם, ולכן שם 'בועז' רומז על החכמה והשכל ו'רות' היא בחינת הנפש, שממנה יוצא הדבור של התפללות ושירות והתשפחות, כמבואר לעיל (אות ב), וענין זה נרמז בשם 'רות' – כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ז, ט) 'למה נקרא שמה רות? שממנה יצא דוד, שררה להקדוש ברוך הוא בשירות ותשפחות' בספר תהלים, הרי, ש'רות' רומז על שירות ותשפחות. וכיון שהן יוצאות מהנפש, א"כ נמצא ששם 'רות' רומז על הנפש, שממנה יוצא הדיבור של השירות והתשפחות. וזהו: "ויאמר בועז אל רות", 'השכל' אומר אל הנפש: "הלוא שמעת בתי" – כי הנפש היא בת השכל בנ"ל¹⁰⁶ (באות ה) שהשכל מגדל ומתקן את הנפש.

וזהו ביאור המשך הפסוק (רות ב, ח) "הלוא שמעת", הינו לרמוז על ההלכה בתפילה: 'השמע לאזניך מה שאתה מוציא בפיך, הינו אתה הנפש הטח אזניך ושמע בקשת הדבור ותחנוניו, שמבקש ומתחנן לכל תתפרד ממנו בנ"ל, כמבואר לעיל (אות ב).

וזהו שממשיך הפסוק בתיאור תחנוני הדיבור לנפש: "אל תלכי ללקט בשדה אחר" – בנ"ל (ש) שאומר הדיבור לנפש אל תעזבי אותי ללכת ללקוט עוד אותיות ודיבורים אחרים, כי איך אפשר לך להיפרד ממני, כי כל האותיות והדבורים – הם לקוטים וקרים, שמלקטים בשעת התפילה בשדות עליונים בנ"ל, והדבור שכבר יצא מהפה מבקש מהנפש המוציאה את הדיבורים, לכל תלך מאתו לעזבו – כדי ללקוט לקוטים (דיבורים) אחרים בנ"ל. אף זה אי אפשר, וגם הדיבור יודע זאת, שהאדם צריך

מקורות ועיונים

104. כן נוסף בכתב היד.
105. בפשט הפסוק פירש"י: 'החכמה תיעץ לאדם שישוב בתשובה', ע"כ. אמנם רבינו רומז, שהחכמה נותנת עזות לאדם.
106. בחיי מוה"ר"ן (אות צ"ד), איתא: פעם אחת אמר, כל תורה יש לה מעשה, והתחיל לספר המעשה של התורה "ויאמר בעז אל רות" (תורה דידן), שהגיד בעת ההיא. וספר: 'עזות' (השכל - בועז) היה לו 'בת' (הנפש -

רות), ושלחה אל המים לשאוב אל הפך וכו'. ולא רצה לספר יותר, מחמת שקבר הגיד התורה, ע"ל. ובביאור הלקוטים (אות ט"ו) ביאר, ש'עזות' מרמזת על 'בועז', ששמו מורה על 'בו עזות', ובתו של 'עזות' היא 'רות', שהיא בחינת השכל המבואר כאן, עכ"ד. ויש להוסיף שהרי התורה נמשלה למים (כמבואר לעיל אות ה), וע"י המים מכבים את צמאון היסורים. ותיבת 'כד' מרמזת לכ"ד ספרי התנ"ך, שזו שלמות התורה שבכתב כולה.

פנ"ל. אף זה אי אפשר, כי צריך לילך וללקט יותר פנ"ל, אף 'ונם ולא תעבדו מזוה', הינו שאפלו בשתלה לתבה אחרת, אל תעבר מתבה ראשונה פנ"ל. וזה נעשה, על ידי שזוכה אל התכלית פנ"ל. וזה "עיניך בשדה אשר יקצרוך", הינו בחינת ההסתכלות על התכלית, כי הקצירה היא תכלית החרישה והזריעה.

"הלוא צייתי את הנערים לבלתי נגעך", זה בחינת סתימת העינים, שצריך לסגורם, ולחבר הראות, לכוננו אל התכלית פנ"ל, כי בלא זה אי אפשר להסתכל על התכלית פנ"ל. וזה "הלוא צייתי את הנערים", לשון צותא והתחברות, שצריך לצנות ולחבר הראות פנ"ל. והעינים נקראים נערים, כי הם משרתי השכל פנ"ל, כי הראות הוא שליח ומשרת להשכל פנ"ל. וזהו

עוטה אור

להמשיך עוד ועוד דיבורי התפילה (כמבואר לעיל אות ב), כי צריך לילך וללקט יותר פנ"ל. אף מבקש הדיבור שלפחות: 'ונם ולא תעבדו מזוה' – הינו שאפלו בשתלה לתבה אחרת מחמת ההכרח, אל תעבור מתבה ראשונה לשכוח אותי פנ"ל, אלא גם כשאתה אומר עוד תיבות, עדיין תזכור אותי – הינו, את הדיבור הראשון. וזה נעשה על ידי שזוכה אל התכלית פנ"ל (באות ו), שבזמן שהנשמות עושות רצונו של מקום, אזי עיניו של 'בעל השדה' מאירות בבחינת "שדה צופים", ואז הוא יכול בהסתכלותו להביא את אנשיו אל התכלית, שגם כשעומד בסוף התיבה עדיין זוכר את תחילת התיבה, באופן שכל התפילה כולה נחשבת כ'אחד' – כאילו נאמרה בבת אחת.

אכן כדי להגיע לזה, שיאירו עיני 'בעל השדה', צריך שאנחנו נסתכל תחילה על התכלית ונראה כי כל היסורים בעולם הזה הם לטובה – לעורר אותנו לתשובה ולמרק עוונותינו, שהיא בחינת שהכל אחד, הכל טוב – בחינת עולם הבא, כמבואר לעיל באורך (אות ג). וזה פירוש הכתוב (רות ב, ט): 'עיניך בשדה אשר יקצרוך' – הינו בחינת ההסתכלות של נפש האדם הרמוזה ב'רות' על התכלית שהיא העולם הבא, וזה נרמז בתיבות 'אשר יקצרוך' – כי הקצירה היא תכלית החרישה והזריעה, שכן מטרת הזורע והחורש, היא בשביל 'התכלית', שלבסוף יוכל לקצור את תבואת השדה. ולכן הקצירה רומזת על בחינת 'תכלית'.

"הלוא צייתי את הנערים לבלתי נגעך", 'בועז' אומר לרות, שהיא בחינת 'נפש האדם' – שיש לו 'צוות' (לשון סגירה) – זה בחינת סתימת העינים, שצריך לסגורם מהסתכלות על העולם הזה, ולחבר הראות – לחבר את עפעפי העינים ולסגורם (כמבואר לעיל אות ג), לכוננו ולצמצמו אל התכלית פנ"ל שם, שכן, כשרוצים לראות למרחק, הראייה נחלשת ומתפורת והעצה לכך היא, לצמצם את העינים. ובנמשל, כשרוצים לראות בעיני השכל את תכלית העולם הבא, כבר כאן בעולם הזה, צריך לסתום את העינים לגמרי ולדחקם באצבע, כדי לסגורם, מענייני העולם הזה, כי בלא זה אי אפשר להסתכל על התכלית פנ"ל. וזה ביאור רמז הפסוק: "הלוא צייתי את הנערים" – לשון צותא והתחברות (צוותא הוא לשון חבורה, שהוא ענין של חיבור), שצריך לצנות ולחבר הראות לסגור ולסתום העינים פנ"ל. והעינים נקראים 'נערים', כי הם משרתי¹⁰⁷ השכל הינו המוח פנ"ל, כי הראות הוא שליח ומשרת להשכל פנ"ל (באות ג), שדרך העינים המוח מוציא כח שפוגע בחפץ אותו הוא רוצה לראות, וגם דרך העינים שב באור חוזר הדבר הנראה אל תוך המוח.

מקורות ועינים

107. מצינו ש'נערים' הם משרתים, וכמו כאן בפסוק אצל בועז שמדבר על נערי, שהם היו המשרתים שלו. וכן כתיב (אסתר ב, ב) "ויאמרו נערי המלך משרתינו".

"לְבַלְתִּי נִגְעָה", בְּחִינַת נִגְעֵי הַנֶּפֶשׁ. כִּי בְּשִׁהְרָאוֹת נִתְפָּזֵר, וְרוֹאֵה כָּל מַה שְׁלֻפְנֵי הַיָּנוּ שְׂאֵינּוּ סוֹתָם וְסוֹגֵר עֵינָיו מִחֹזוֹ דְּהָאֵי עֲלֵמָא בְּנִ"ל, זֶהוּ בְּחִינַת נִגְעֵי הַנֶּפֶשׁ. וְצָרִיף לְצַוֵּת וּלְחַבֵּר אֶת הַנְּעָרִים, דְּהֵינּוּ הָרְאוֹת, לְבָלִי לְהַסְתַּבֵּל מִן הַצַּד עַל הַבְּלִי עוֹלָם הָזֶה, לְבַלְתִּי לִנְגַע אֶת הַנֶּפֶשׁ. וְאִזּוּ יוֹכַל לְהַסְתַּבֵּל עַל הַתְּכַלִּית בְּנִ"ל, וְאִזּוּ עַל יְדֵי הַהַסְתַּבְּלוֹת עַל הַתְּכַלִּית, נִתְבַּטְּלִין כָּל הַיְסוּרִין בְּנִ"ל.

אֲךָ אַחַר כֵּן בְּשֵׁשֶׁב מַהֲבֵטוֹל, מִתְנַבְּרִין הַיְסוּרִין בְּיוֹתֵר בְּנִ"ל, שְׂזָה בְּחִינַת צְמֵאוֹן הַנֶּפֶשׁ בְּנִ"ל. וְזֶה 'וְצִמִּית וְחֻלְכֶת אֶל הַפְּלִים וְשִׁתִּית מֵאֲשֶׁר יִשְׁאַבּוּן הַנְּעָרִים', כִּי לְכַבּוֹת הַצְּמֵאוֹן, הוּא עַל יְדֵי הַתְּחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה שְׂמַקְבְּלִין הַמַּחִין, שְׁהֵם הַפְּלִים שֶׁל הַשֶּׁכֶל, עַל יְדֵי הַרְשִׁימוֹ שְׂנִשְׂאָר

עוֹטָה אוֹר

וְזֶהוּ: "לְבַלְתִּי נִגְעָה" – מִלְשׁוֹן 'נִגַע' וּמְכֹאֵב – בְּחִינַת 'נִגְעֵי הַנֶּפֶשׁ', פִּי, כֹּל עֵינִן זֶה שֶׁל סְתִימַת הָעֵינַיִם מַעֲנִינֵי עוֹלָם הַזֶּה, אֲנִי מִצּוֹה אוֹתָךְ לְטוֹבְתָךְ, בְּשִׁבִּיל לְהַצִּילֵךְ מִנְּגַעֵי וּמְכֹאֵבֵי הַנֶּפֶשׁ, הַבָּאִים עַל מִי שֶׁלֹּא סוֹתָם עֵינָיו מַעֲנִינֵי הָעוֹלָם הַזֶּה. כִּי בְּשִׁהְרָאוֹת נִתְפָּזֵר – וְאִינוּ מִצּוֹמְצֵם לְהַסְתַּכֵּל רַק עַל הַתְּכַלִּית, וְרוֹאֵה כָּל מַה שְׁלֻפְנֵי – כֹּל עֵינֵינִי עוֹלָם הַזֶּה שֶׁהֵם לִפְנֵי הָאָדָם, הַיָּנוּ שְׂאֵינּוּ סוֹתָם וְסוֹגֵר עֵינָיו מִחֹזוֹ דְּהָאֵי עֲלֵמָא – מִרְאִיַּת עֵינֵינִי הָעוֹלָם הַזֶּה בְּנִ"ל, זֶהוּ בְּחִינַת 'נִגְעֵי הַנֶּפֶשׁ', כִּי אִזּוּ מִרְגִּישׁ וְסוֹבֵל מְאֹד מִהַיְסוּרִים. כִּי כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעֵיל, הַדְּרָךְ לְהִינְצֵל מִהַיְסוּרִים הַבָּאִים לְאָדָם, הִיא עַל יְדֵי הַסְתַּכְלוֹת אֶל הַתְּכַלִּית שֶׁהִיא הָעוֹלָם הַבָּא, וְדַבֵּר זֶה שֵׁיךְ רַק כְּשׁוֹגֵר אֶת עֵינָיו מִהָעוֹלָם הַזֶּה, כִּי אִזּוּ מִתְבַּטְּלִים מִמֶּנּוּ הַהֲרַגְשׁוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה וְאִינוּ מִרְגִּישׁ אֶת הַיְסוּרִים. אֲבָל כְּשֵׁאִינוּ סוֹתָם אֶת עֵינָיו, אִזּוּ מִרְגִּישׁ הֵיטֵב אֶת 'נִגְעֵי הַנֶּפֶשׁ' שֶׁהֵם הַיְסוּרִים. וְצָרִיף לְצַוֵּת וּלְחַבֵּר אֶת הַנְּעָרִים – דְּהֵינּוּ הָרְאוֹת – לְהִיּוֹת מִצּוֹמְצֵם וּלְרְאוֹת רַק אֶת הַתְּכַלִּית, לְבָלִי לְהַסְתַּבֵּל מִן הַצַּד¹⁰⁸ – שׂוֹז בְּחִינַת פִּיזוֹר הָרְאוֹת, שֶׁלֹּא מִרְכּוֹ רְאִייתוֹ רַק אֶל הַתְּכַלִּית, אֲלֵא גַם מִסְתַּכֵּל מִן הַצַּד עַל הַבְּלִי עוֹלָם הָזֶה, לְבַלְתִּי לִנְגַע אֶת הַנֶּפֶשׁ, וְאִזּוּ כְּשׁוֹתָם אֶת עֵינָיו מַעֲנִינֵי הָעוֹלָם הַזֶּה – יוֹכַל לְהַסְתַּבֵּל עַל הַתְּכַלִּית בְּנִ"ל. וְאִזּוּ, עַל יְדֵי הַהַסְתַּבְּלוֹת עַל הַתְּכַלִּית, נִתְבַּטְּלִין כָּל הַיְסוּרִין בְּנִ"ל (בְּאוֹת ג'), שֶׁאִין תְּחוּשׁוֹת וְהֲרַגְשׁוֹת שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה, וּמִמִּילָא לֹא מִרְגִּישׁ יְסוּרִים.

אֲךָ אַחַר כֵּן, בְּשֵׁשֶׁב מַהֲבֵטוֹל אֶל הַתְּכַלִּית, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעֵיל (אוֹת ד') שֶׁאִי אֲפֻשֶׁר לְהַשְׁאֵר בְּבִטּוֹל הַזֶּה לְעוֹלָם – לְבַטֵּל עֲצֻמוֹ לְגַמְרֵי מִהֲרַגְשׁוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, כִּי אִזּוּ יִצָּא מִגֵּדֵר אֲנוּשִׁי, וְלִכֵּן חַיִּיב לְחַזּוֹר מִהֲבִטּוֹל אֶל כְּלֵי הַמוֹחַ הַגִּשְׁמִי שֶׁלוֹ, וְאִזּוּ מִתְנַבְּרִין הַיְסוּרִין בְּיוֹתֵר בְּנִ"ל (ש), שְׂזָה בְּחִינַת 'צְמֵאוֹן הַנֶּפֶשׁ' בְּנִ"ל (בְּאוֹת ה') כִּי הַיְסוּרִים נִקְרָאִים 'צְמֵאוֹן הַנֶּפֶשׁ', כִּי הֵם בְּחִינַת 'מְלִיחוֹת', הַגּוֹרֵמֵת לְצֵמָא. וְזֶהוּ: "וְצִמִּית וְחֻלְכֶת אֶל הַפְּלִים וְשִׁתִּית מֵאֲשֶׁר יִשְׁאַבּוּן הַנְּעָרִים", כִּי נִתְבָּאָר לְעֵיל שֶׁהַעֲצָה לְכַבּוֹת הַצְּמֵאוֹן, הוּא עַל יְדֵי הַתְּחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא בְּחִינַת מִים, כִּי כְּשׁוֹחֹז מִהֲבִטּוֹל – אִם הִיזָה הַבִּיטּוֹל כְּהוֹגֵן, שֶׁקִּיבֵל אֶת הַיְסוּרִים כְּרָאוּי, זוֹכֵה לְחִידוּשֵׁי תוֹרָה – שְׂמַקְבְּלִין הַמַּחִין שְׁהֵם הַפְּלִים שֶׁל הַשֶּׁכֶל, עַל יְדֵי

מְקוֹרוֹת וְעִיּוּנִים

לְעִינֵיהָ דִּיצְרָא' (ע' יומא דף טו:), שֶׁמִּסְמָא עֵינֵי הִיצָה"ר שְׂרוּצָה לְהַסְתַּכֵּל, וְהוּא מִסְמָא עֵינָיו ע"י שְׂמוֹנֵעַ עֲצֻמוֹ מִלְהַסְתַּכֵּל, וְאֵעִפ"כּ נִשְׂאָר הִיצָה"ר כִּי מִסְתַּכֵּל מִן הַצַּד כְּלֵאחֲרֵי יָד, ע"כ"ל. וְכִפִּי זֶה, נִקַּט כֹּאן לְהַסְתַּכֵּל מִן הַצַּד, כִּי מְדַבֵּר עַל אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים קִצָּת.

108. נִרְאֵה שִׁירְמוֹז גַּם לְמָה שֶׁמְבֹאָר לְקַמֵּן (תוֹרָה ק"ח), וְד"ל: מַה שֶׁנִּמְצָא לְפַעֲמִים בְּאֲנָשִׁים הַכְּשֵׁרִים קִצָּת, שֶׁמִּחֲמַת שְׂנוּגֵעַ יֵרֵאת ה' בְּלָבוֹ, הוּא מִשְׁפִּיל עֵינָיו וְאִינוּ מִסְתַּכֵּל בְּנָשִׁים, וְאֵעִפ"כּ הוּא גּוֹנֵב אֶת הָעֵין כְּלֵאחֲרֵי יָד, וּמִסְתַּכֵּל מִן הַצַּד. וְהוּא בְּחִי 'כַּחֲלִינְהוּ

מזהבטול פנ"ל, ומשם שותה הנפש לכבות צמאונה פנ"ל. וזה "וְשָׂתִית מֵאֲשֶׁר יִשְׁאָבוּן הַנְּעָרִים", כי הנערים שהם עיני השכל, הם שואבין התחדשות התורה, מהרשימו ששואר מההסתכלות על התכלית פנ"ל. ועל ידי זה נתבטלון היסודין אחר כה, ומכבין צמאון הנפש פנ"ל:

ח וזה בחינת הגן עדן, בחינת משה ואהרן. גן – הוא בחינת הנפש, בחינת (יקנה לא, יא) "וְהִיתָה נפשם כגן רוח". 'עדן' – הוא בחינת התכלית. פי 'עדן', (ישעיה סה, ג) "עֵדֶן לֹא רָאִתָּה" (כמו שאמרו רבותינו זכונם לברכה, ברכות לד), בחינת בטול פנ"ל:

עוטה אור

הרשימו (הרושם והסימן) ששואר מזהבטול אל התכלית פנ"ל. ומשם – מחידושי התורה, שהם בחינת 'מים' – שותה הנפש לכבות צמאונה פנ"ל. וזה: "וְשָׂתִית מֵאֲשֶׁר יִשְׁאָבוּן הַנְּעָרִים", פי הנערים שהם בחינת משרתים – בחינת עיני השכל (הענינים הם משרתי השכל), הם שואבין התחדשות התורה¹⁰⁹ מהרשימו ששואר מההסתכלות על התכלית פנ"ל, ועל ידי זה נתבטלון היסודין אחר כה, ומכבין על ידי מי התורה את צמאון הנפש פנ"ל.

יבאר שהשדה שגדלים בו הנשמות, הוא בחינת 'גן עדן', 'גן' – נפשות, 'עדן' – ביטול, ואלו הן בחינות: 'משה' – ביטול, 'ואהרן' – נפשות.

ת. וזה השדה שבו גדלים הנשמות, הוא בחינת הגן עדן¹¹⁰, בחינת משה ואהרן – כי הם בעלי השדה וה'גן עדן', שיכולים להביא את נשמות ישראל אל התכלית¹¹¹. 'גן' – הוא בחינת הנפש – בחינת 'אהרן', בחינת הכתוב (ירמיה לא, יא): "וְהִיתָה נפשם – כגן רוח", וכתוב (שם, יג): "וריותי את נפש הכהנים (אהרן) דשן"¹¹², והרי שהנפש היא בחינת 'גן', דהנה 'גן' ו'עדן' הם שתי בחינות, ובחינת 'עדן' גבוהה הרבה מבחינת 'גן'¹¹³. 'עדן' – הוא בחינת התכלית – הביטול של עולם הבא¹¹⁴, שהוא בחינת סגירת העינים, פי על

מקורות ועיונים

שביעים בטובה, כגן ירק השביעה בכל עת, כי הדרן להשקותה ברגל (ולא רק מגשם שבא רק לעיתים), עכ"ל.
113. בגמ' בברכות (דף לד): נאמר: ושמה תאמר הוא גן הוא עדן, תלמוד לומר (בראשית ב, י) "וְיָנְהָר יִצְא מִצֶּדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן" – גן לחוד ועדן לחוד. וכן מבואר בגמ' בתענית (דף י), עולם אחד מששים בגן, וגן אחד מששים לעדן, ע"כ.
114. וביאור הענין הוא, כפי שכתב המעתיק בקיצור לקוטי מוהר"ן, וז"ל: פי', כוונתו בזה, כי משה ואהרן הם בעלי השדה והגן עדן – שיכולים להביא נשמות ישראל אל התכלית, כי 'אהרן' הוא בחינת 'הגן', בחינת הכתוב "וְהִיתָה נפשם כגן רוח", שמסיים שם הכתוב (ירמיה לא, יג) "וְרִוִיתִי נפש הכהנים דשן". ומשה הוא בחינת 'העדן' – 'ביטול אל התכלית', כמו שכתוב לעיל (תורה ד), שמשה ביטל כל ישותו ודיבק עצמו להתכלית – לאור אין סוף, שאין שם שום שינוי רצון, אלא "ה' הוא האלהים" וכולו טוב. ושם 'בגן עדן', יעשה הקב"ה המחול לצדיקים לעתיד לבוא,

109. ענין זה, שאיבת המים רומזת על חידושי תורה, מוזכר בפסוק (ישעיה יב, ג) "וּשְׂאָבְתֶם מִים בְּשֶׁשׁוֹן מִמַּעֲיָי הַיְשׁוּעָה", ותרגם יונתן: "וְתִקְבְּלוּן אוֹלְפֵן חֲדַת בְּחֻדָּא מִבְּחִירֵי צִדִיקָא" [ותקבלו תורה חדשה בשמחה מבחירי הצדיקים]. שזהו בחינת חידושי תורה הנרמזים בשאיבת המים.
110. כן ביאר מוהרנ"ת בלקוטי הלכות (נטילת ידים שחרית ד, יב), וז"ל: הגן עדן הוא בחינת השדה הקדושה המבוארת בתחלת התורה ששם גדלים כל הנשמות וכו', שזה שיד לענין בטול הכתוב שם, פי הגן עדן הוא השדה אשר ברכו ה', כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בוהר חיי שרה ח"א דף קכח): פי עקר תקון הנשמות שבשדה הוא שיזכו להפלת באור אין סוף ולהענג על ה', שזה עקר תכליתנו, עקר מענוג עולם הבא שהוא שעשוע גן עדן, שהוא עולם הנשמות.
111. כן מבואר בהערת המעתיק בקיצור לקוטי מוהר"ן, בסוף תורה דידן, ובסמוך נביא את כל דבריו.
112. פירש במצודות דוד שם: "כגן רוח" – יהיו

וְזֶה בְּחִינַת (מענית לא) 'עֵתִיד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת מַחֲוֹל לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבוֹא, וְכָל אֶחָד מִרְאָה בְּאַצְבָּעוֹ וְכוּ'. 'מַחֲוֹל' – זֶה בְּחִינַת הַשְּׂמֵחָה, שֶׁהִיא כְּלִי לְקַבְּלַת הַתּוֹרָה כְּנִל. וְכָל זֶה עַל יְדֵי הַבְּטוּל, שֶׁעַל יְדֵי הַזְרִיחָה שֶׁל הַרְשִׁימוֹ מִן הַבְּטוּל, מִשָּׁם בָּאָה הַתּוֹרָה, עַל יְדֵי הַכְּלִים, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ שָׁם. וְזֶה בְּחִינַת 'מִרְאָה בְּאַצְבָּעוֹ', 'מִרְאָה' – זֶה בְּחִינַת הַמִּרְאָה וְהַזְרִיחָה שֶׁל

עוֹטָה אוֹר

'עֵדֶן' דְּרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בברכות לד:) אֵת הַפְּסוּק (ישעיה סד, ג) "עֵדֶן לֹא רָאִתָּה¹¹⁵ אֱלֹהִים זֹלַתְךָ יַעֲשֶׂה לְמַחֲכָה לּוֹ", שְׁשׁוּם נְבִיא לֹא זָכַר לְרֵאוֹת וּלְהַשִּׁיג אֵת הַמְּקוֹם הַנִּקְרָא 'עֵדֶן', שְׁשֵׁם יִקְבְּלוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁכָּר לְעֵתִיד לְבוֹא. וְעֵינַי לֹא רֵאִתָּה, רֹמֵז עַל בְּחִינַת בְּטוּל אֵל הַתְּכֵלִית – עַל יְדֵי סְתִימַת הַעֵינַיִם כְּנִל, וְזוֹהִי בְּחִינַת 'מִשְׁהָה', שֶׁהִיא מְבוֹטֵל לְגַמְרֵי לְה' ית"ש¹¹⁶. וְזוֹהִי בְּחִינַת 'גֶּן עֵדֶן', שֶׁעַל יְדֵי הַבִּטּוּל אֵל הַתְּכֵלִית, שֶׁהוּא בְּחִינַת 'עֵדֶן', הַמְּכַבֵּים אֵת צְמֵאוֹן הַנֶּפֶשׁ – שֶׁהַנֶּפֶשׁ הִיא בְּחִינַת 'גֶּן'¹¹⁷.

וְזֶה שְׁבִיאָרְנוּ, כִּי עַל יְדֵי עֲצִימַת הַעֵינַיִם מֵהַסְּתַכְלוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה, זֹכִים לְהַסְּתַכֵּל בְּעוֹלָם הַבָּא, וְזוֹהוּ בְּחִינַת מֵה שֶׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (תענית סוף דף לא): 'עֵתִיד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת מַחֲוֹל'¹¹⁸ לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבוֹא וְהוּא יוֹשֵׁב בִּינֵיהֶם בְּגֶן עֵדֶן, וְכָל אֶחָד מִרְאָה בְּאַצְבָּעוֹ'¹¹⁹ וְכוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כה, ט): "וְאִמַּר בְּיוֹם הַהוּא, הִנֵּה אֲלִקְנִי זֶה קוֹיְנִי לּוֹ וְיוֹשִׁיעֵנוּ, זֶה ה' קוֹיְנִי לּוֹ נְגִילָה וְנִשְׂמַחָה בִּישׁוּעוֹתֵנוּ", כִּי 'מַחֲוֹל' הוּא רִיקוּד סְבִיב – זֶה בְּחִינַת הַשְּׂמֵחָה, שֶׁהִיא כְּלִי לְקַבְּלַת הַתּוֹרָה כְּנִל (באות ה), וְכָל זֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי הַבְּטוּל מֵהַעוֹלָם הַזֶּה בְּסְתִימַת הַעֵינַיִם, שֶׁעַל יְדֵי הַזְרִיחָה שֶׁל הַרְשִׁימוֹ – הַרוּשָׁם וְהַסִּימָן שֶׁנִּשְׂאָר בְּשֶׁכַל הָאָדָם, אַחֲרֵי שֶׁהוּא חוֹזֵר מִן הַבְּטוּל שֶׁנִּתְבַּטֵּל אֵל הַתְּכֵלִית, שֶׁאֵין לוֹ שְׂמֵחָה גְדוֹלָה מְאוֹד, עַל שֶׁזָּכַר לְקַבֵּל אֵת הַסִּימָן כְּרֵאוֹ, דְּהֵינּוּ, שֶׁהֵבִין שְׂכַל הַסִּימָן הֵם בְּאִמַּת לְטוֹבָתוֹ, מִשָּׁם בָּאָה הַתּוֹרָה עַל יְדֵי הַכְּלִים שֶׁל הַשְּׂמֵחָה, כִּי עַל יְדֵי הַרוּשָׁם וְהַסִּימָן הַזֶּה, הָאָדָם מִתְּמַלֵּא שְׂמֵחָה, וְהַשְּׂמֵחָה הִיא כְּלִי לְהַתְּחַדְּשׁוֹת הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁמְבַאֵר שָׁם¹²⁰.

וְזֶה בְּחִינַת 'וְכָל אֶחָד מִרְאָה בְּאַצְבָּעוֹ', 'מִרְאָה' – זֶה בְּחִינַת הַמִּרְאָה וְהַזְרִיחָה שֶׁל הַרְשִׁימוֹ, כִּי

מְקוֹרוֹת וְעֵינַיִם

117. וְזֶה נִרְמַז בַּפְּסוּק הַנִּל (בראשית ב, י): "וְנָקַר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן", שֶׁמְעַדֵּן שֶׁהוּא בְּחִינַת הַבִּטּוּל, שֶׁם מִשְׁקִים אֵת הַנֶּפְשׁוֹת הַצְּמֵאוֹת שֶׁהֵם נִקְרָאוֹת 'גֶּן'.

118. כֶּתַב הָאֱלֹשִׁיךְ, דְּהֵינּוּ, שִׁסְדֵּר הַצַּדִּיקִים סְבִיבֵי בְּעִיגוּל, וְהִיּוֹת וְהַקְב"ה יֵהִיֶה בְּאִמְצַע, לִכְן יוֹכֵל כֹּל אֶחָד לְהִרְאוֹת עֲלָיו כְּכִיכּוֹל בְּאִצְבַּע. וְהַכוּוּנָה, כִּי אֵין נְהִיָה כּוֹלְנוּ נְבִיאִים, כִּי מְלַבֵּד מֵה שֶׁתְּפִסּוּק זֹהֵמֵתְנוּ, גַּם הַיֵּצֵר הַרַע לֹא יֵהִיֶה בְּנוּ, וְנִהְיָה כּוֹלְנוּ קְדוּשִׁים וְטְהוּרִים, בְּאִוְפֵן שֶׁלֹּא נִצְטַרְךְ לְנִבְיָא שִׁדְבַר עֲמֻנוּ, ע"כ.

119. וְזֹכֹת זֹו בָּאָה לּוֹ מִמָּה שֶׁקִּידֵשׁ אֵת אִצְבַּעוֹ לְסְתוּם אֵיתָה אֵת הַעֵינַיִם, כְּמַבּוּאָר לְעִיל (אות ג).

120. כְּמַבּוּאָר לְעִיל (אות ה), וְז"ל: וְהַשְּׂמֵחָה הוּא כְּלִי אֵל חִידוּשִׁין דְּאוֹרִיִּיתָא וְכוּ, נִמְצָא, הַשְּׂמֵחָה הִיא בְּחִינַת 'נַעֲשֶׂה וְנִשְׂמַע' – שֶׁהִיא בְּחִינַת קַבְּלַת הַתּוֹרָה.

וְכָל אֶחָד מִרְאָה בְּאִצְבַּעוֹ (כְּמַבּוּאָר בְּסוּף הַתּוֹרָה הַזֹּאת), שֶׁהַמְּחֹל הַזֶּה הוּא הַשְּׂמֵחָה הַבָּאָה מֵהַבִּטּוּל הַנִּל, שֶׁהוּא הַכְּלִי לְקַבְּלַת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא בְּחִינַת (שְׁמוֹת לֵא, יח) "כְּתָבִים בְּאַצְבַּע אֱלֹהִים".

115. בְּגַמ' בְּבִרְכוֹת שֶׁם אֵיתָא: מֵאֵי 'עֵינַי לֹא רָאִתָּה', רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר זֶה 'עֵדֶן' – שֶׁלֹּא שֶׁלְטָה בּוֹ עֵינַי כֹּל בְּרִיָּה.

116. כְּמַבּוּאָר לְעִיל (תּוֹרָה ד), כְּנִל בְּדַבְּרֵי הַמַּעֲתִיק. וְיֵשׁ עוֹד לְהוֹסִיף מֵה שְׁמַבּוּאָר בְּתוֹרָה הַנִּל: שֶׁהַקְב"ה אוֹמֵר לְמִשְׁה רַבְּנוּ (דְּבָרִים ד, לה) "אֶתָּה הַקְּרָאתָ לְדַעַת", דְּהֵינּוּ שְׂמֵשָׁה רַבִּינוּ הוּא לֹא רַק 'הַשְּׂכַל' הַמְּצוּה לְנֶפֶשׁ לְהַתְּחַבֵּר לְתְּכֵלִית, אֵלֵא שֶׁהוּא ג"כ עֵצֶם כַּח הַרְאוֹת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהוֹלֵךְ וּמְבִיא אֵלֵיהָ אֵת הַתְּכֵלִית, בְּבַחֲוֵי הַמְּבּוּאָר שֶׁם 'מִשְׁה הוּא הַדַּעַת' – וּמִרְאָה לְדַעַת שֶׁל כֹּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אֵת הַתְּכֵלִית.

הַרְשִׁימוּ, שְׁמֹשֶׁם בָּאָה הַתּוֹרָה. וְזֶה בְּחִינַת 'מְרָאָה בְּאַצְבְּעוֹ', בְּחִינַת הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת
 (שמות לא, יח) "אַצְבַּע אֱלֹקִים":

עוֹטָה אֹר

'מראה' אינו הדבר בעצמו אלא רק 'מראה שלו', ולכן זוהי בחינה של רושם וסימן שנשאר מהביטול אל התכלית, שהוא בחינת השמחה שְׁמֹשֶׁם בָּאָה הַתּוֹרָה. וְזֶה בְּחִינַת 'מְרָאָה בְּאַצְבְּעוֹ', שתיבת "אצבעו" רומזת על בְּחִינַת הַתּוֹרָה שהשיג, שֶׁהִיא בְּחִינַת הַתּוֹרָה הכתוב (שמות לא, יח): "שני לוחות העדות לוחות אבן כתובים בְּאַצְבַּע אֱלֹקִים". ומרומז בזה, ש'אצבע' היא בחינת הכתב של התורה – היינו התורה עצמה, וירמוז שכל צדיק וצדיק מראה על הקב"ה באצבעו, היינו בכח התורה שלו שנרמזת בתיבת 'אצבע', כי על ידי ה'מחול' והריקוה, שהוא בחינת שמחה הבאה מהרשימו הנ"ל, בחינת 'מראה' – יש 'אצבע', שהיא כתב התורה.

מזמור שיר תְּנִיבַת הַבַּיִת לַדָּוָד

חיכונו לקראת מעמד חנוכת הבית - בקרוב

ידל עיי

כולל חצות ארץ ישראל

ביתר עילית

ירושלים | בית שמש

לתרומות והנצחות, לימוד ותפילות לזכות בשעת רצון

ראש הכולל חצות הר"ד יהושע מאיר דויטש

02-5803543 03-7628272 03-5805123 סקס

דוא"ל: chatzot18@gmail.com

ת.ד. 30067 ביתר עילית 90500

ניתן לתרום עבור זכויות לשוחפות בלימוד התורה

בנדירים מלום - כולל חצות ברסלב ביתר עילית.